Słownik Ortograficzny

C. de Garbolewski

SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY

1911

DRUKARNIA M. ARCTA W WARSZAWIE, ORDYNACKA 3.

SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY

NA PODSTAWIE UCHWAŁ

AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

NAPISAŁ

ARTUR PASSENDORFER,

DYREKTOR C. K. WYŻSZEJ SZKOŁY REALNEJ.

WYDAWNICTWO M. ARCTA W WARSZAWIE

PRZEDMOWA.

„Położenie nasze jest rzeczywiście drażliwe: naród, mówiący jednym z najbogatszych języków, posiadający bogatą i odwieczną literaturę, nie załatwił się z trudnościami pisowni, tak jak człowiek niepiśmienny lub małopiśmienny! To rzeczywiście kompromitujące!"

Władysław Niedźwiecki.

„Pisownia jest tak samo zjawiskiem etno-psychologicznem, instytucyą społeczną, jak i język....."

Karol Appel.

Nie mamy słownika ortograficznego, opartego na uchwałach Akademii Umiejętności — milionowy zastęp młodzieży szkolnej, piszącej według prawideł Akademii, posługiwać się musi wyłącznie 20-kartkowym spisem wyrazów [1]): oto pobudki, które nas skłoniły do napisania tej książki.

Uchwały Akademii w sprawie pisowni znane są powszechnie, ale nie każdemu wiadomo, jakie względy zaważyły na szali postanowień. Komisya ortograficzna składała się „w połowie z filologów, w połowie z przedstawicieli różnych gałęzi nauki i piśmiennictwa. Od samego początku odzywały się wprawdzie zdania, że ustalenie pisowni powinno być wyłącznie zadaniem specyalistów, oddających się badaniu języka polskiego,

---

[1]) *Prawidła pisowni polskiej ze słowniczkiem.* Lwów, 1895. Późniejsze przedruki nie różnią się niczem od pierwszego wydania. — Broszurkę tę, składającą się z trzech części, nazywać będziemy krótko: „*Pisownią akademicką*," zaznaczamy jednak, że tylko pierwsza część („Prawidła pisowni, przyjęte przez Akademię Um.") tyczy się wyłącznie spraw ortograficznych, treść zaś obu części dodatkowych wkracza bardzo często w dziedzinę językową.

filologów z zawodu. Akademia jednak zdania tego nie podzielała. „Gdyby chodziło o radykalną reformę, o obmyślenie nowej grafiki i pisowni, opartej na zasadach umiejętności języka, zadanie takie należałoby bez wątpienia powierzyć jedynie gramatykom i filologom. Ani Rada Szkolna jednak nie zmierzała do takiej reformy, ani Akademia nie jęłaby się tego zadania.... Chodziło o to jedynie, żeby ustalić pewne prawidła w niektórych kwestyach wątpliwych i usunąć z nich niejednostajność pisowni, czyli, innemi słowy, z dwóch lub kilku sposobów pisania, których używają obecnie w niektórych szczegółach pisowni, wybrać ten sposób, który jest najdogodniejszy i najbardziej rozpowszechniony. Ten wzgląd ostatni ma szczególniejsze znaczenie, jeśli się zmierza do tego, aby prawidła pisowni, które należy ustalić, przyjęły się nie tylko w Galicyi, ale w ogóle w całem piśmiennictwie i w całem społeczeństwie polskiem. W Galicyi bowiem szkoła mogłaby jeszcze skutecznie wpłynąć na powszechne przyjęcie pewnych prawideł, odstępujących od utartego zwyczaju, gdzieindziej jest to rzeczą trudniejszą, poniekąd niepodobną. Wobec tego tem bardziej liczyć się u nas trzeba z tradycyą, choćby jej ze stanowiska umiejętności języka niejedno można zarzucić. Tak więc *sprawa pisowni jest sprawą ogółu piszącego:* w Akademii zaś *wszyscy* jej członkowie mają w niej prawo głosu rozstrzygającego. We Francyi zajmuje się sprawami pisowni Akademia Francuska, w sprawie ortografii włoskiej największe zasługi zdobyła sobie florencka Accademia della Crusca, a obie te akademie zawierają właśnie w swem gronie wybitnych przedstawicieli świata naukowego i literackiego z rozmaitych zawodów."

„Uważając sprawę ortografii za kwestyą [1]) *praktycznej natury,* Akademia starała się, o ile możności, nie odbiegać od prawideł pisowni, które utarły się w ciągu bieżącego (t. j. XIX.) stulecia, pod przeważnym wpływem wniosków deputacyi warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jest to, bądź co bądź, pisownia tej literatury, która tyle zaważyła w dziejach umysłowości polskiej, tego piśmiennictwa, którem się wykarmiły dwa pokolenia ostatnie. Na książkach, w których utarła się ta pisownia, a które ciągle są jeszcze w ręku dzisiejszego pokolenia, społeczność nasza przyzwyczaiła się czytać po polsku, to też tak do niej przywykła, że każda próba, choćby

[1]) Obecnie mówią i piszą powszechnie: kwestyę. Zob. w niniejszym słowniku: ę, uw. b (str. 45.).

częściowej tylko reformy, spotyka się z trudnym do przezwyciężenia oporem. W kwestyach wątpliwych, w których panuje chwiejność albo niejednostajność, zwracano baczną uwagę na miarę rozpowszechnienia pewnego sposobu pisania, któremu przyszło przyznać pierwszeństwo przed innym albo innymi."

„Uważano też za potrzebne liczyć się z tem sumiennie, żeby nierozważne zalecenie jakiegoś prawidła nie wyrządziło w następstwach swych szkody naszemu piśmiennictwu (wzgląd na rym i rytm w poezyi). Jeżeli żaden wzgląd praktyczny, w sprawach pisowni, zdaniem naszem, rozstrzygający, nie przemawiał za pierwszeństwem pewnego sposobu pisania, przyznawano je za każdym razem temu prawidłu, które zasługiwało na uwzględnienie, bądźto ze stanowiska etymologii (gdzie poczucie jej jest żywe jeszcze, np. wieźć, wązki), lub też fonetyki (gdzie poczucie etymologii się zatarło, np. stąd)."

„Kierując się tymi względami, utrzymano bez skrupułu niektóre sposoby pisania, które umiejętność języka uznała za nieprawidłowe. Pisownia narodów, przodujących w cywilizacyi, zawiera bez porównania więcej takich i gorszych nieprawidłowości, które po największej części wynikły z zastosowania błędnej analogii, albo też nawet są wyrazem mylnych, przez postęp nauki sprostowanych zapatrywań w dziedzinie umiejętności języka. Mimo to nie usuwają ich Francuzi, Anglicy, Niemcy, bo uważają reformę ortografii za rzecz zbyteczną, a nawet uznają w nich zabytek historyczny, nieszkodliwy zupełnie, którego usunięcie może tylko zamęt sprowadzić." [1])

Do uchwał Akademii zastosowaliśmy się z bezwzględną ścisłością, mieliśmy jednak zawsze na oku żywą myśl prawidła, a nie martwą literę. [2]) Nie mogliśmy także trzymać się niewolniczo obu dodatkowych części „Pisowni akademickiej," a zwłaszcza tam, gdzie rzecz dotyczy spraw językowych. [3]) Ażeby nas zaś nie posądzono o zapędy reformatorskie i zmiany samowolne, oznaczyliśmy gwiazdką * te postaci wyrazów, które „Pisownia akademicka" zaleca. Czynimy to w sposób następujący: 1) królewicz * [forma *królewic* * wyszła z użycia];

---

[1]) Uchwały Akademii z dnia 31. października 1891. Kraków, 1892. (str. 4. i nast.).

[2]) Zobacz: a) *ks*, *gz* czy *x?* (str. 85.) i dopisek u dołu; b) Imiona własne cudzoziemskie (str. 62.) i dopisek.

[3]) *Najwyższym trybunałem w sprawach językowych jest współczesny, powszechnie panujący zwyczaj językowy* — przy tej zasadzie, wypowiedzianej w przedmowie do pierwszego wydania naszych „Błędów językowych," stoimy i stać będziemy niewzruszenie.

2) cebula *, bardzo rzadko: cybula *; 3) dozorczyni, przyp. 4. dozorczynię [nie: dozorczynią*]; 4) Aleksander [rzadko: Alexander *]; 5) Bruksela [rzadziej *Bruksella,* bardzo rzadko *Bruxella* *]; 6) korespondencya * [rzadziej: korrespondencya *]; 7) ptactwo [rzadziej: ptastwo *]; 8) kośławić * albo koszlawić, kośławy * albo koszlawy; 9) deptać. Formy dawniejsze, obecnie jeszcze tylko w języku książkowym używane: depcę, * depcesz,* depce, * rozk. depc, * depccie * i t. d. Dzisiaj mówią i piszą prawie powszechnie: depczę, depczesz, depcze, rozk. depcz, depczcie i t. d. 10) jaszczórka, * powszechnie piszą także jaszczurka; 11) mól, tego mola, * te mole * [tak mówią i piszą przeważnie w Galicyi] — albo: tego móla, te móle [tak mówią i piszą prawie powszechnie w Królestwie Pols.]. Łatwo więc można wyróżnić postać wyrazu, zaleconą w „Pisowni akademickiej," od naszych uwag i wskazówek. W przykładzie 1. oznaczyliśmy gwiazdką * wyrazy *królewicz* * i *królewic,* * bo słowniczek „Pisowni akad." uważa obie te formy za poprawne, my jednak zalecamy tylko formę pierwszą. W przykładzie 2. zalecamy również tylko formę *cebula,* chociaż powyższy słowniczek obie formy kładzie na równi. W przykładzie 3. nie godzimy się na formę przyp. 4. dozorczynią, * bo tę postać wyrazu spotykamy bardzo rzadko w mowie żywej i w dziełach znakomitych współczesnych pisarzy. Podobnie nie godzimy się w przykładzie 4. i 5. na pisownię *Alexander* * i *Bruxella,* * gdyż dzisiaj prawie nikt tak nie pisze, a Akademia w wydawnictwach swoich z lat ostatnich również nie używa tej pisowni. W przykładzie 6. dajemy pierwszeństwo pisowni bardziej rozpowszechnionej..... We wszystkich tego rodzaju wypadkach oparliśmy nasze sądy na licznych przykładach, zebranych na niwie współczesnego piśmiennictwa, [1]) mając ustawicznie na względzie cały obszar ziem polskich, a nie jedną tylko dzielnicę. Własnym upodobaniom nie dawaliśmy wcale posłuchu, przeciwnie — zalecamy często pisownię, do której nie nawykliśmy. Tę samą miarę oceny stosujemy do tych wyrazów o pisowni niejednolitej, które „Pisownia akademicka" zupełnie pomija. Takich wyrazów napotkaliśmy w ciągu pracy kilkaset.

Słownik niniejszy różni się układem treści i sposobem ujęcia przedmiotu od wszystkich znanych nam słowników ortograficznych swojskich i obcych. Czy ta oryginalność jest zaletą

[1]) Zbiory nasze z zakresu spraw językowych i ortograficznych obejmują około 210 tysięcy przykładów.

naszej książki, okaże się w użyciu. Staraliśmy się przedewszystkiem o to, by szukający nie tylko odnalazł żądany wyraz, ale także, aby zapoznał się równocześnie z odpowiedniem prawidłem ortograficznem. Do tego celu służy kilka tysięcy odsyłaczy, wiążących poszczególne wyrazy z ogólnemi wskazówkami. Kto przy każdej nastręczającej się sposobności przeczyta prawidło chociażby tylko pobieżnie, ten przyswoi sobie wkrótce potrzebne wiadomości, a tem samem coraz rzadziej będzie się radził słownika. — Obok prawideł pisowni podajemy także tu i ówdzie wskazówki praktyczne do użytku tych, którzy nie posiadają żadnego przygotowania gramatycznego. Kto ma jakie takie pojęcie o pochodzeniu, budowie i pokrewieństwie wyrazów, ten niech nie obciąża pamięci czczemi formułkami, lecz niechaj nawiązuje (gdzie to możliwe) prawidła pisowni do wiadomości gramatycznych. Jest to najkrótsza i najpewniejsza droga, wiodąca do celu, zalecamy ją też gorąco młodzieży szkolnej.

Nieznajomość istoty pisowni i granic między sprawami czysto ortograficznemi a językowemi (gramatycznemi) jest często źródłem nieporozumień, a ponieważ treść niniejszego słownika wkracza bardzo często w zakres gramatyki, przeto ścisłe rozgraniczenie dwu tych dziedzin uważamy za rzecz konieczną. *Pisownia czyli ortografia podaje sposoby, jak należy formy żywego języka wyrażać w piśmie* — to jej cel jedyny i wyłączny. Będąc tylko „zwierzchnią szatą języka" (jak trafnie określił prof. Aleks. Brückner), nie rozstrzyga wcale o istocie brzmienia, a tem samem *nie ma żadnego wpływu na mowę żywą.* Bez trudności więc wyróżni każdy sprawy ortograficzne od językowych: **I.** blizki czy bliski? sfora czy swora? prośba czy prożba? módz czy móc? szwedzki czy szwecki? dowództwo czy dowóctwo? zsunąć czy ssunąć? roztrącić czy rostrącić? druchna czy druhna? pasorzyt czy pasożyt? kłuć czy kłóć? dłóto czy dłuto? kelner czy kielner? Genua czy Gienua? kolenda czy kolęda? bronzowy czy brązowy? Marya czy Marja? dyament czy djament? patryarcha czy patryjarcha? Shakespeare czy Szekspir? i t. p. Są to zagadnienia czysto *ortograficzne,* bo któregokolwiek sposobu pisania użyję, *brzmienie* wyrazów *nie ulegnie zmianie.* **II.** akty czy akta? te postaci czy postacie? te nocy czy noce? romanse czy romansy? tych stolarzy czy stolarzów? tę bratową czy bratowę? tę gospodynię czy gospodynią? tych szewcówien czy szewcównych? mam jedną (czy: jednę) książkę? pod Chocimem czy pod Chocimiem? ci Dominikanie czy Dominikani? umieją czy umią? depczę czy

depcę? patrzał czy patrzył? wykonywam czy wykonuję? wlekę, wlekł czy wlokę, wlókł? wziąć czy wziąść? szklany czy szklanny? praski czy pragski? mularz czy murarz? uczestnik czy uczęstnik? mieszać czy mięszać? rąbać czy rębać? oblegać czy oblęgać? tych wstąg czy wstęg? śruba czy szruba? zazdrosny czy zazdrośny? schematyzm czy szematyzm? łupieżca czy łupiezca? Gorkij, 2. Gorkiego czy Gorkija? i t. d. Na wszystkie powyższe pytania odpowiada *gramatyka* (nie pisownia!), bo chodzi tu o oznaczenie *brzmienia* wyrazów. — Z określonej powyżej istoty pisowni wynika także, że wyrazy mające w poprawnej mowie brzmienie dwoiste *(wyraźne* różnice dźwiękowe), muszą mieć także pisownię dwoistą. Tym którzy mówią: dziobać, dzioby, dziobaty, kontroler, kościołek, mówca, naganka, spódnica, urwis..... [1]) nie można narzucać pisowni: dzióbać, dzióby, dzióbaty, kontrolor, kościółek, mowca, nagonka, spodnica, urwisz..... [2]) i odwrotnie.

Za liczne, a bardzo cenne wskazówki, z których w niniejszej pracy obficie korzystaliśmy, składamy serdeczne podziękowanie p. Dr Henrykowi *Ułaszynowi.*

W druku: a) *Słownik ortograficzny* (wydanie skrócone niniejszej książki); b) *Przewodnik językowy i ortograficzny* (wydanie większe i skrócone).

Paryż, w lipcu 1910.

Autor.

[1]) Tak mówią i piszą zwykle w Królestwie Polskiem.
[2]) Tak mówią przeważnie i piszą w Galicyi.

Ważniejsze różnice między pisownią Akademii Umiejętności a pisownią, zalecaną przez prof. A. A. Kryńskiego.

Akademia Umiejętności:	**Prof. A. A. Kryński** *(Gram. jęz. pols., Warszawa 1910).*
1. biedz, ledz, módz, zaprządz, strzedz, strzydz i t. p. (zob. w niniejszym słowniku: *Bezokolicznik,* str. 10.).	biec, lec, móc, zaprząc, strzec, strzyc i t. p.
2. odparłszy, zmarłszy, zagasłszy, rzekłszy, starłszy, upadłszy, usiadłszy, zaniósłszy, zjadłszy, znalazłszy i t. p. (zob. *-szy* czy *-łszy?* str. 228.).	odparszy, zmarszy, zagasszy, rzekszy, starszy, upadszy, usiadszy, zaniósszy, zjadszy, znalazszy i t. p.
3. chorem dzieckiem, na szerokiem polu, w mojem futrze, w Zakopanem, nad morzem Czarnem, potem, przytem, wtem, zatem, z tem wszystkiem, leniwymi uczniami, choremi siostrami, wielkiemi miastami i t. p. (zob. *-ym, -im* czy *-em?* str. 277.).	chorym dzieckiem, na szerokim polu, w moim futrze, w Zakopanym, nad morzem Czarnym, potym, przytym, wtym, zatym, z tym wszystkim, leniwemi albo leniwymi uczniami, choremi albo chorymi siostrami, wielkiemi albo wielkimi miastami i t. p.
4. *ge*niusz, *ge*ometrya, *ge*ografia, *ge*ologia, tra*ge*dya, le*ge*nda, Eu*ge*niusz, *Ge*nua, *Ge*newa i t. p. (zob. *ge* czy *gie?* str. 50.).	*gie*njusz, *gie*ometrja, *gie*ografja, tra*gie*dja, le*gie*nda, Eu*gie*njusz, *Gie*nua, *Gie*newa i t. p.

Akademia Umiejętności:	Prof. A. A. Kryński:
5. kefir, kelner, dżokej i t. p. (zob. *ke,* str. 73.).	kiefir, kielner, dżokiej i t. p.
6. a) Austrya, austryacki, kolacya, akacya, chemia, lilia, mumia, parafia, Zofia i t. p.	a) Austrja (ale: austryjacki), kolacja, akacja, chemja, lilja, mumja, parafja, Zofja i t. p.
b) Adryan, dyament, Dyana, dyecezya, dyeta, Etyopia, fiakier, fortepian, hieroglif, miazmat, notaryusz, Syam, studyum, waryować i t. p.	b) Adrjan, djament, Djana, djecezja, djeta, Etjopja, fjakr, fortepjan, hjeroglif, mjazmat, notarjusz, Sjam, studjum, warjować i t. p.
c) fiołek, fioletowy, klient, hiena, Tryest, patryarcha, patryota, Syon i t. p. (zob. *ya, ia,* str. 276.).	c) fijołek, fijoletowy, klijent, hijena, Tryjest, patryjarcha, patryjota, Syjon i t. p.
7. zsadzić, zsyłać, zsunąć, zszyć, zsiekać, zsiąść i t. p. (zob. *z,* str. 278.).	ssadzić, ssyłać, ssunąć, sszyć, ssiekać, ssiąść i t. p.
8. dlaczego, dlatego, z za, z blizka, z daleka, na prędce, na teraz; jużto, jakto, tenżeto, ileżto i w. i. (zob. *Pisanie oddzielne i łączne,* str. 148.).	dla czego, dla tego, zza, zblizka, zdaleka, naprędce, nateraz, już to, jak to, tenże to, ileż to i w. i.

9. Prawidła Akademii Um. w sprawie dzielenia wyrazów różnią się także pod wielu względami od wskazówek prof. A. A. Kryńskiego (zob. w niniejszym słowniku: *Dzielenie wyrazów,* str. 38.).

Ważniejsze ustępy, prawidła i wskazówki, zamieszczone w niniejszym słowniku:

str.

1) ***-anin*** (w sprawie odmiany rzeczowników takich, jak: chrześcijanin, Lwowianin, Dominikanin i t. p.). 3

2) ***ą*** w odmianie rzeczowników, przymiotników, imiesłowów, liczebników, zaimków i czasowników . . . 6

3) ***Bezokolicznik*** [pisownia słów takich, jak: a) mó*dz*, strzy*dz*, strze*dz*, wle*c*, tłu*c* i t. p.; b) gry*źć*, le*źć*, wie*źć*, kła*ść*, pa*ść*, wie*ść* i t. p.; c) drze*ć*, trze*ć*, nienawidzi*ć*, opatrzy*ć*, wymyśli*ć* i t. p.; d) wydmuchi*wać*, wymachi*wać* i t. p.] 10

4) ***Błędne wymawianie*** 12

5) ***...cki*** czy ***...dzki?*** (grodzki, ludzki, szwedzki, bracki, szkocki i t. p.). 23

6) ***...ctwo*** czy ***...dztwo?*** (dowództwo, śledztwo, tkactwo, robactwo i t. p.). 24

7) ***Dzielenie wyrazów*** 38

8) ***em, en*** (nie: ę), ***om, on*** (nie: ą) w wyrazach przyswojonych. 43

9) ***ę*** w odmianie rzeczowników, zaimków, czasowników i t. d. 45

10) ***ge*** czy ***gie?*** (w wyrazach przyswojonych: geniusz, geografia, legenda, Genua, Giedymin, giełda i t. p.). 50

11) ***h*** czy ***ch?*** 56

12) ***Imiona własne*** (zestawienie odsyłaczy). . 62

13) ***Pisownia imion własnych*** cudzoziemskich 62

14) ***-imy, -ymy*** czy ***-emy?*** (śpimy czy śpiemy? cierpimy czy cierpiemy? i t. p.) 64

15) ***ke*** czy ***kie?*** (kefir, dżokej, Kepler, likier, etykieta i t. p.) 73
16) ***ks, gz*** czy ***x?*** (Aleksander, egzorta, Meksyk i t. p.) 85
17) ***Odmiana nazwisk panien*** na *-ówna* (-ewna) 111
18) ***Odmiana nazwisk żon*** na *-ina* . . . 112
19) ***Odmiana nazwisk żon*** na *-owa* . . . 112
20) ***Nazwy geograficzne*** i etnograficzne (zestawienie odsyłaczy) 112
21) ***Nazwy miast,*** wsi, rzek na *-ina* (odmiana). 112
22) ***Nazwy miast,*** wsi, rzek na *-owa* (odmiana). 112
23) ***Nazwy miast,*** wsi, rzek rodz. żeńs. o formie przymiotnikowej (odmiana). 112
24) ***ó*** czy ***o?*** 140
25) ***ó*** czy ***u?*** 140
26) ***Pisanie oddzielne i łączne*** 148
27) ***Pisownia a wymowa*** 150
28) ***Przymiotnik*** (zestawienie odsyłaczy). . . 173
29) ***rz*** czy ***ż?*** 191
30) ***Rzeczownik*** (zestawienie odsyłaczy) . . . 192
31) ***s, ś*** czy ***z, ź?*** 194
32) ***s, ś, sz?*** 195
33) ***Samogłoski nosowe*** 197
34) ***Słowo*** (czasownik) — zestawienie odsyłaczy. 206
35) ***Spółgłoski ciche*** (= bezdźwięczne, mocne) i głośne (= dźwięczne, słabe) 211
36) ***Spółgłoski podwójne*** 211
37) ***-stwo*** czy ***-wstwo? -ski*** czy ***-wski?*** (królestwo, synostwo, myśliwstwo, synowski, warszawski i t. p.). 218
38) ***-szy*** czy ***-łszy?*** (rzekłszy czy rzekszy? zaniósłszy czy zaniósszy? i t. p.) 228
39) ***u*** czy ***ó?*** 240
40) ***we*** czy ***w?*** beze czy bez? nade czy nad? ode czy od? pode czy pod? przede czy przed? przeze czy przez? roze czy roz? wez-, wes- czy wz-, ws-? ze czy z? 255
41) ***Wielkie litery*** 257
42) ***Wyrazy obce i przyswojone*** (zestawienie odsyłaczy) 270
43) ***Pisownia wyrazów przyswojonych,*** takich, jak: Austrya, historya, lilia, linia, dyament, dyeta, patryarcha, patryota, tryumf, gimnazyum i t. p. zobacz *ya, ia* 276

44) **-ym, -im** czy **-em?** *-ymi, -imi* czy *-emi?* (starszym bratem, chorem dzieckiem, w moim pokoju, na mojem polu, wielkimi domami, czarnemi krowami i t. p.). 277
45) **Pisownia przyimka** (przedrostka) **z** . . 278
46) **z, ź, ż** 278
47) **Zaimek** (zestawienie odsyłaczy) 282
48) **Zakończenie** (zestawienie odsyłaczy) . . . 283
49) **Znaki pisarskie** 302
50) **ż** czy **rz?** — zob. *rz, ż* 191

UWAGA. *W sprawie wyrazów oznaczonych gwiazdką * zob. „Przedmowę," str. VII.*

Sprostowania znajdują się na końcu książki.

A, Ą.

Abacya (pisow. orygin. Abbazia), 2. -cyi, 4. -cyę.
abdykacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
abdykować, -kuję, rozk. -kuj. Zob. *-ować.*
Abisynia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Abisyńczyk, l. mn. -cy.
abisyński.
abituryent, l. mn. -ryenci. Zob. *-ent.*
abonament, 7. -mencie. Zob. *-ment.*
abonent, l. mn. -nenci. Zob. *-ent.*
abonować, -nuje, rozk. -nuj. Zob. *-ować.*
Abraham.
absolutny.
absolutoryum. Zob. *gimnazyum.*
absolutyzm. Zob. *-izm.*
abstrakcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
ach! * (rzadko: ah! *).
Achaja, 2. i 3. Achai, 4. Achaję.
achajski.
Achilles, 2. -sa, rzadziej: Achill, Achil, 2. Achilla, Achila.
aczkolwiek.
adjunkt, l. mn. -junkci.
adjunktowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa.*
adjutant, l. mn. -tanci.
administracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
adoptować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
adoracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
adres, 2. -su, l. mn. -sy.
adresować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
Adryan.
Adryanopol, 2. -la.
Adryatyk; adryatycki; morze Adryatyckie.
adwent, w adwencie. Zob. *-ent.*
adwokatowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa.*
adwokatura. Zob. *-ura.*
Aegospotamos (nieodm.).
aerometr, 2. -metru
aeronauta, lm. -nauci, 2. -nautów.
afekt, l. mn. -ty.
afera.
aforyzm. Zob. *-izm.*
Afrodyta.
afront. Zob. *-ont.*
Afryka.
Afrykanin, ci Afrykanie, tych -nów. Zob. *-anin.*
afrykański.
agencya albo **ajencya,** tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *ge* czy *gie?*
agent albo **ajent,** lm. agenci, ajenci. Zob. *ge* czy *gie?*
agentura albo **ajentura.** Zob. 1) *-ura;* 2) *ge* czy *gie?*
Agezylaus (rzadziej: Agesilaos), 2. -lausa.
agitacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
agitować, -uję, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
Agnieszka.
agonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
agraryusz, tych -szy albo -szów.
agrest, w agreście.
agronomia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
aha! Porówn. ach!
Ajaks, 2. -ksa, rzadziej: Ajax*, Ajas*, 2. -xa, -sa. Zob. *ks, gz* czy *x?*
ajencya (zob. agencya).
ajent (zob. agent).
ajentura — zob. *agentura.*

akacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
akademia, tej -mii, tę -mię, tych -mii.
Akademia Umiejętności w Krakowie, Akademia Wileńska, A. Zamojska.
akcent, l. mn. -ty. Zob. *-ent.*
akcentować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
akcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
akcyonaryusz, tych -szy albo -szów.
aklamacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
akompaniament, 7. -mencie. Zob. *-ment.*
akrobata, 2. -ty, l. m -ci, 2. -tów
aksamit.
akt, te akta (nie: akty), tych aktów (= papiery urzędowe). Zamiast formy «*aktów*» używamy czasem «*akt*» w wyrażeniu: *złożyć do akt,* ale i w tym wypadku możemy użyć formy «*aktów*».
akt, te akty (nie: akta), tych aktów (=podział utworów dramatycznych, obrzędy, czynności urzędowe, nazwy modlitw: akt wiary, nadziei, miłości, skruchy).
aktor, l. mn. -rowie lub -rzy
akustyka.
akwarela (rzadziej: akwarella, chociaż po włosku acquere*ll*o). Zob. *Spółgłoski podwójne.*
akwaryum, te -rya, tych -ryów. Zob *gimnazyum.*
alabaster, w alabastrze.
alarm, 2 -mu
alarmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
alba, tych alb.
Albania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Albańczyk, l. mn. -cy.
albański.
albowiem.
album (ten), tego albumu, temu albumowi, tym albumem, w tym albumie, te albumy, tych albumów i t. d, rzadziej: to album, tego album i t. d.
alchemia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
Alcybiades.
ale, ależ, ależto. Zob. 1) *-że;* 2) *-to*
alegat (rzadziej: allegat *). Zob. *Spółgłoski podwójne*
alegorya (rzadziej: a*ll*egorya *), tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
aleja, 2. i 3. alei, 4. aleję, 5. alejo! 6 aleją, 7. w alei; l. mn. 1 4. i 5. aleje, 2 alei, 3. alejom, 6. alejami, 7. w alejach. Podobnie: zawieja, nadzieja i t. p.
Aleksander (rzadko: Alexander *); Aleksander Wielki. Zob. *ks, gz* czy *x?*
Aleksandrya, 2. -dryi
aleksandryjski.
Aleksy, 2. -ksego, l. mn. -ksowie, 2. -ksych. Zob. *ks, gz* czy *x?*
aleluja — zob. alleluja.
alembik, 2. -ka albo -ku. Zob. *em, en.*
Alexander * — zob. Aleksander.
ależ (zob.: ale).
ależto (zob.: ale).
Alfieri, 2. Alfierego.
Alfons, 2. -sa. Zob. *em, en.*
algebra. Zob. *ge* czy *gie?*
algebraiczny. Zob. *ge* czy *gie?*
Alger* (piszą także: Algier), 2. Algeru, 7. w Algerze. Zob *ge* czy *gie?*
alians, l. mn. -se. Zob. *-ans.*
alkaloid, 2. -du.
alkalia, 2. -liów.
alkierz, tych -rzy albo -rzów.
alkohol.
alkoholizm. Zob. *-izm.*
Allah, Allah! (z arabs. allah).
allegorya — zob. alegorya.
allegat — zob. alegat.
alleluja! * — piszą także: aleluja! (po hebrajsku *haleluj-ah).*
allopata, * częściej: alopata, 2. -ty, l. m. -ci, 2. -tów. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
allopatya, * częściej: alopatya, 2. i 3. -tyi, 4. -tyę. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
alluzya — zob. aluzya.
aloes, 2. -su.
Alojzy, 2. -zego, l. mn. -zowie, 2. -zych
alopata — zob. allopata.
alopatya — zob. allopatya.
alpejski.
Alpy, 2. Alp.
altruista, l. mn. -iści.
altruizm. Zob. *-izm.*
aluminium (nieodm.).

alumn, l. mn. -ni, rzadziej -nowie.
aluzya (rzadziej: alluzya *), tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
alzacki.
Alzacya, 2. -cyi, 4. -cyę.
ałun, 2. -nu.
Amazonka (rzeka); amazonka (rodzaj sukni, kobieta jeżdżąca konno).
ambicya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
ambrozya, tej -zyi, tę -zyę.
Ambroży, 2. -żego.
Ameryka; Ameryka Północna, A. Południowa.
Amerykanin, tego Amerykanina, ci Amerykanie, tych Amerykanów (nie: Amerykan — forma prawidłowa, ale nieużywana). Zob. *-anin.*
amerykański.
amfiteatr, l. mn. -try.
amnestya, tej -styi, tę -stye, tych -styi.
amoniak, 2 -ku.
amortyzacya, 2. i 3. cyi, 4. -cyę.
ampułka.
amputacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
amulet, 2. -tu.
amunicya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
anachronizm. Zob. *-izm.*
Anakreon, 2. Anakreonta.
analfabeta, 2. -ty, l. m. -ci, 2. -tów.
analiza.
analizować, -zuje, rozk. -zuj. Zob. *-ować.*
analogia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
ananas, 2. -sa.
anarchia, 2. i 3. -chii, 4. -chię.
anarchista, l. mn. -chiści.
anarchizm. Zob. *-izm.*
anatomia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
Andromacha, 2. -chy, 3. -sze.
Andrzej i Jędrzej, l. mn. -jowie.
anegdota, tych -dot.
anemia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
Angielka.
angielski.
angielszczyzna, 3. i 7. -yźnie. Zob. *-izna.*
Anglia, 2. i 3. -glii, 4. -glię.
Anglik, l. mn. -cy.
anglomania, tej -nii, tę -nię.
animusz, 2. -szu. Zob. *-usz.*

anin. Wzór odmiany rzeczowników z przyrostkiem *-anin:* 1. mieszczanin, 2. mieszczanina (nie: mieszczana), 3. mieszczaninowi, 4. mieszczanina, 5. mieszczaninie (nie: mieszczanie), 6. mieszczaninem, 7. w mieszczaninie; l. mn.: 1. mieszczanie, 2. mieszczan (nie: mieszczanów), 3. mieszczanom, 4. mieszczan, 5. mieszczanie, 7. w mieszczanach. Tak odmieniają się: a) chrześcijanin, dworzanin, parafianin, poganin, włościanin, ziemianin i t. p.; b) nazwy mieszkańców wsi, miast, krajów: Egipcyanin, Fenicyanin, Galicyanin, Jarosławianin, Lwowianin, Łobzowianin, Paryżanin, Rosyanin, Tarnowianin, Warszawianin, Wielkopolanin i t. p. Pamiętać należy, że tego rodzaju rzeczowniki nie przybierają w p. 2. l. mn. żadnej końcówki, tylko kilka rzeczowników (na mocy zwyczaju) ma końcówkę fleksyjną *-ów:* Amerykanów, Afrykanów, republikanów... Według zamieszczonego powyżej wzoru odmieniają się w dzisiejszej polszczyźnie także nazwy zakonników z przyrostkiem *-anin,* jak: Augustyanin, Bazylianin, Dominikanin, Franciszkanin i t. p., ale w przyp. 2-im l. mn. przybierają zakończenie *-ów* (Augustyanów, Bazylianów, Dominikanów, Franciszkanów). W żywej mowie ogółu i w dziełach nowszych wzorowych pisarzy spotykamy bardzo rzadko formy: ten Augustyan, Bazylian, Dominikan, Franciszkan, ci Augustyani *, Bazyliani *, Dominikani *, Franciszkani * i t. d. Są to formy prawidłowe, ale przestarzałe.

anioł, 5. aniele! l. mn. anieli, aniołowie, anioły, 2. -łów.
aniżeli — zob. niż.
ankieta.
Anna Jagiellonka.
annale — zob. annały.
annały, tych annałów, rzadziej: annale, tych annalów (= roczniki).
anomalia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
anonim, l. mn. -my.
anons, l. mn. -se. Zob. *om, on.*

anonsować, -suje, rozk. -suj. Zob. *-ować*.

...ans. Wyrazy przyswojone na *...ans* kończą się w przyp. 1. l. mn. na *e*: romans, romanse; kwadrans, kwadranse i t. d.

antagonizm. Zob. *-izm*.

anti . . . zob. anty . . .

antologia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.

Antoniusz.

antropologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.

Antwerpia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.

antychryst, 2. -chrysta.

antydynastyczny.

antyfona, tych -fon.

Antygona.

antykwarnia, tych antykwarni, rzadziej: antykwarń.

antykwaryat, -tu.

antykwaryusz, tych -szy albo -szów.

antymon, 2 -nu.

Antyoch.

Antyochia, 2. i 3. -chii, 4. -chię.

antypatya, 2. i 3. -tyi, 4. -tyę.

antysemita, 2 -ty, lm. -ci, 2. -tów.

antysemityzm. Zob. *-izm*.

antyseptyczny.

antyteza, tych -tez.

anyż, 2. -żu.

anyżówka. Zob. *-ówka*.

aorta, tych aort.

aparat, l. mn. -ty.

apartament, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej -ta. Zob. *-ment*.

apatya, tej -tyi, tę -tyę.

apelacya (rzadziej: ape*ll*acya *), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne*.

Apeniny, 2. -nin; apeniński; półwysep Apeniński.

apetyt.

aplikacya, tej -cyi, tę -cyę.

Apokalipsa.

apokaliptyczny.

Apollo, 2. Apollina, rzadziej: Apollon, 2. Apollona.

apologia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.

Apolonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.

apopleksya, 2. i 3. -ksyi, 4. -ksyę.

apostoł, l. mn. -łowie.

apostołować, -łuje, rozk. -łuj. Zob. *-ować*.

apostrof (znak pisarski), 2. -fu, tych -fów.

apostrofa, 2. -fy, tych -strof.

apoteoza, tych -teoz.

apoteozować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*

aprobata.

apteka, tych aptek.

aptekarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

aptekarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa*.

Aquae Sextiae (nieodm.).

Arab, l. mn. -bowie.

Arabia, 2. i 3. -bii, 4. -bię.

arabski; półwysep Arabski.

aranżer, l. mn. -rowie, rzadziej: -rzy.

arbuz albo **harbuz.**

archaiczny.

archaizm. Zob. *-izm*.

Archangielsk, 2. -ska.

archangielski.

archanioł, l. mn. -niołowie, -nioły, -nieli, 2. -łów.

archeolog, l. mn. -gowie albo -dzy.

archeologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.

archidyakon, l. mn. -ni, -nowie.

archidyecezya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.

archikatedralny.

archimandryta, l. mn. -ci.

Archimedes.

archipelag, 2. -gu.

archiprezbiter, l. mn. -rowie, -rzy.

architekt (nie: architekta), 2. architekta (nie: architekty), 3. architektowi, 4. architekta, 5. architekcie, 6. architektem, 7. w architekcie; l. mn. architekci, 2. -tów i t. d.

architektura. Zob. *-ura*.

archiwum, l. mn. -wa, 2. -wów. Zob. *gimnazyum*.

archont, l. mn. -ci albo -towie. Zob. *-ont*.

arcy. Przysłówka *arcy* nie piszemy nigdy oddzielnie: arcygłupi, arcynudny, arcypasterz, arcymistrz itp.

arcybiskup, l. mn. -pi.

arcybiskupstwo, tych -kupstw.

arcybractwo, tych -bractw.

arcydzieło — zob. dzieło.

arcyksiążę — zob. książę.

arcyksiążęcy.

arcyksięstwo, tych -księstw. Zob. księstwo.

arcyksiężna — zob. księżna.
arcyksiężniczka, 3. i 7. -niczce.
arcymistrz — zob. mistrz.
arcypasterz, tych -rzy albo -rzów.
arenda, 3. arendzie, tych arend. Zob. *em, en.*
arendarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *em, en*
areometr, 2. -tru.
areopag, 2. -gu.
areszt, w areszcie (nie: w areście), l. mn. -ty (rzadziej: -ta).
aresztować, -uje, rozk. -uj. Zob. *ują.*
arfa albo **harfa,** tych arf, harf.
arfiarz albo **harfiarz,** tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
argument, 7. -mencie. Zob. *-ment.*
argumentacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
arj . . . zob. *ary* . . .
Arkadya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
Arkadyusz.
arkusz, te -sze, tych -szy albo -szów.
arlekin, l. mn. -ni, -ny.
armata.
Armenia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Armeńczyk, l. mn. -cy.
armeński.
armia, tej -mii, tę -mię, tych -mii.
arogancya (rzadziej: *arr*ogancya*), tej -cyi, tę -cyę. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
arogant (rzadko: *arr*ogant*), l. mn. -ganci. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
arszenik, 2. -ku.
Artakserkses (rzadziej: Artaxerxes *). Zob. *ks, gz* czy *x?*
Artemis albo **Artemida,** 2. -dy.
arterya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
artezyjski; studnia artezyjska.
Artur, l. mn. -owie.
artykulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
artykuł, 2. -łu.
artylerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
artylerzysta, l. mn. -rzyści.
artysta, l. mn. -tyści.
artystka, 3. i 7. -tystce.
artyzm. Zob. *-izm.*
arya, tej aryi, tę aryę, tych aryi.
aryanin, 2. -nina, l. mn. aryanie. Zob. *-anin.*
aryanizm. Zob *-izm.*
aryański.
Arystofanes.
arystokracya, tej -cyi, tę -cyę.
arystokrata, 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów.
aryston (przyrząd muz.), 2. -nu.
Arystoteles.
Arystydes.
arytmetyka.
Aryusz.

...*arz*. Pisz *rz* w przyrostku *-arz* rzeczowników rodzaju męskiego, oznaczających nazwy rzemieślników, oraz nazwy osób, oddających się jakiejś czynności z zamiłowaniem, nałogowo i t. d.: blacharz, gospodarz, kucharz, młynarz, piekarz, ślusarz, stolarz, żniwiarz, bajarz, gawędziarz, karciarz, pieczeniarz itp.

as, 2. asa, l. mn. asy, 2. asów.
asceta, 2. -ty, 4. -tę; l. mn. -ci, 2. -tów.
ascetyzm. Zob. *-izm.*
asekuracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
asesor, l. mn. -rowie albo -rzy.
asfalt, 2. -tu.
askultant, pisz i mów: auskultant— zob.!
Aspazya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
aspiracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Assyrya — zob. Asyrya.
astma.
astrologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
astronomia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
Astyages.
asymilacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Asyrya, Asyryjczyk, asyryjski — rzadko: Assyrya *, Assyryjczyk *, assyryjski *. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
asystencya, tej -cyi, tę -cyę. Zob. *em, en.*
asystent, l. mn. -enci. Zob. *-ent.*
atak (nie: attak, chociaż po franc. attaque). Zob. *Spółgłoski podwójne.*
atakować, -kuje, rozk. -kuj. Zob. *-uję.*
ataman, l. mn. -ni.
ateista, 2. -ty, 4. -tę; l. mn. -iści, 2. -istów.
ateistka, 3. i 7. -istce, tych -istek.
ateistyczny.
ateizm. Zob. *-izm.*
Ateny, 2. Aten.

Ateńczyk, l. m. -czycy.
ateński.
ateusz, tych -szy albo -szów.
Atlantyk; atlantycki; ocean Atlantycki.
atmosfera, 2. -ry, tych -sfer.
atoli.
atrakcya (nie: a*tt*rakcya, chociaż po łac. a*tt*ractio), 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
atrament, 7. -mencie. Zob. *-ment.*
atrybucya (nie: a*tt*rybucya, chociaż po łac. a*tt*ributio), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
Attyka, w Attyce.
Attyla, 2. -li, 4. -lę.
audyencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en*
audytoryum, te -rya, tych -ryów. Zob. *gimnazyum.*
Augsburg, 2. -ga. Zob. *Petersburg.*
augsburski. Zob. *Petersburg.*
augur, l. mn. -rowie.
August, l. mn. Augustowie.
Augustyanin. ci Augustyanie (dawne prawidłowe formy: ten Augustyan, ci Augustyani * wychodzą z użycia), tych Augustyanów. Zob. *-anin.*
augustyański.
Augustyn.
aula, 2. -li, l. mn. -le.
Aulis albo **Aulida**, 2. -dy.
Aureliusz, 2. -sza; Aureli, 2. -lego.
aureola, 2. -li.
auskultant (nie: askultant, z łać. auscultans), l. mn. -tanci.
Australczyk, l. mn. -cy.
Australia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
australski.
Austrya, 2. i 3. Austryi, 4. Austryę.
austryacki.
Austryaczka, 2. -ki, 3. -ce.
Austryak, l. mn. -cy.
autentyczny.
autobiografia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
autograf, 2. -fu, l. mn. -fy, 2. -fów.
autokracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
autokratyzm. Zob. *-izm.*
automat, 2. -tu, l. mn. -ty.
autonomia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
autopsya, tej-psyi, tę-psyę, tych-psyi.
autor, l. mn. -rowie albo -rzy.
awans, l. mn. -se. Zob. *-ans.*
awansować (nie: awanzować), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
awantura, tych -tur. Zob. *-ura.*
awiatyka, 2. -ki.
Awinion (pisow. orygin. Avignon), 2. -nu.
awinioński.
azali (spójnik ten spotykamy bardzo rzadko w języku współczesnym) — błędnie: ażali.
azalia (kwiat), tej -lii, tę -lię, tych -lii.
azbest, 2. -stu.
azot, 2. -tu.
Azya, 2. i 3. Azyi, 4. Azyę.
Azya Mniejsza, 2. Azyi Mniejszej.
Azyata, 2. -ty, 3. -cie, 4. -tę; l. mn. Azyaci, 2. -tów.
azyatycki.
aż (przysłówek, spójnik). Zob. *-że.*
ażali (błędnie!) — zob. azali.
ażeby; ażebym, ażebyśmy. Zob. 1) *by;* 2) *-że.*
ażurowy.

Ą. Dźwięk, oznaczany w piśmie literą *ą*, brzmi często w żywej mowie jak *o*, *om* lub *on* (wziął—wzioł, rąbać—rombać, kąt—kont), z czego wynikają wątpliwości ortograficzne. Pewne trudności nastręcza także pisownia wyrazów obcych (przyswojonych), których brzmienia nosowe (samogłoskowe) oznaczamy w piśmie inaczej — zob. *om, on* czy *ą*?

—

Wszystkie rzeczowniki rodzaju żeń. (swojskie i obce) na *a* mają w przypadku 4. licz. pojed. zakończenie *ę* (nie: *ą*): księgarnię, akademię, redakcyę i t. p. — Rzeczowniki rodzaju żeńskiego na *i* mają również zakończenie *ę* (nie: *ą*): gospodynię, dozorczynię, dzierżawczynię, następczynię, sprawczynię i t. d., tylko rzeczownik *pani* zachował dawną końcówkę *ą*: tę panią (formy biernika na *ą*: gospodynią *, dozorczynią *, dzierżawczynią *, następczynią * i t. d. wychodzą z użycia, utrzymują się jeszcze tylko w języku książkowym).

Pisz *ą* (nie: *ę*) w zakończeniu przyp. 4-go wszystkich przymiotników i imiesłowów odmiennych rodz. żeń., liczebników (takich, jak: jedna, pierwsza, druga i t. p.) i zaimków rodzaju żeńskiego: dobrą, ukochaną matkę, ową książkę, jedną owcę i t. d. *Tamta*, przyp. 4-ty *tamtę** albo *tamtą* (w żywej mowie ogółu bierze górę forma *tamtą*, w języku książkowym częściej *tamtę*). Tylko biernik zaimka wskazującego *ta* zachował niezmienioną dawną formę *tę* (nie: *tą*). Niektóre rzeczowniki rodzaju żeńskiego o formie przymiotnikowej mają w przyp. 4. l. p. zakończenie *ę*. Zob. *Rzeczowniki o formie przymiotnikowej.*

Pisz *ą* w przyp. 2. l. m. rzeczowników rodzaju nijakiego, odmieniających się według wzoru *źrebię:* bydląt, cieląt, jagniąt, zwierząt i t. p. Tu należy także rzeczownik rodzaju męs. (dawniej rodz. nijak.): książę, tych książąt.

ą w odmianie słowa:

a) w zakończeniu osoby 3. l. mn. wszystkich słów: są, chcą, robią, napiszą, narysują i t. p.; b) w zakończeniu imiesłowu na *-ący, -ąca, ące; -ąc:* mówiący, siedząca, robiąc itp.; c) w imiesłowie na *szy* słów takich, jak: ciąć, dąć, jąć (odjąć, przyjąć, wziąć, zająć), kląć, miąć, piąć, zacząć, żąć... brnąć, ciągnąć, drgnąć, dźwignąć, lgnąć, płynąć, stanąć itp.: uciąwszy, przyjąwszy, wziąwszy, pociągnąwszy, przepłynąwszy i t. d.; d) w czasie przeszłym powyższych słów, ale tylko w l. p. rodz. męsk.: ciąłem, dąłeś, wziął, zaczął, brnął, ciągnął i t. d. (chociaż w żywej mowie ogółu słyszymy w tych wyrazach brzmienie do samogłoski *o* zbliżone albo czyste *o:* ciołem, wziół, zaczoł i t. p.); w innych formach czasu przeszłego piszemy *ę:* cięłam, ciągnęła, płynęli, tonęły. Zob. *ę*.

—

Mów i pisz: a) gałąź (nie: gałęź), gąsior (nie: gęsior), rąbać, przerąbać, drzewo rąbane (nie: rębać, przerębać, drzewo rębane), skąpić, skąpiec, skąpstwo (nie: skępić, skępiec, skępstwo); b) łabędź (nie: łabądź), piętro, piętrowy (nie: piątro, piątrowy), węgiel (nie: wągiel).

ą czy ***om, on?*** — zob. *em, en* . . .

-ąt czy ***-ont?*** — zob. *-ont.*

B.

b czy ***p?*** W wyrazach takich, jak: gró*b*, słu*p*; ry*b*ka, chłopczyk, gru*b*szy, lepszy; ró*b*, trzep i t. d. wymawiamy spółgłoski *b*, *p* zupełnie jednako, bo spółgłoska *b* brzmi jak *p* na końcu wyrazu i przed spółgłoskami cichemi (mocnemi). Wątpliwości ortograficzne tego rodzaju usunie prawie zawsze następująca wskazówka praktyczna: Przekształć wyraz tak, aby po powyższych spółgłoskach (b, p) nastąpiła samogłoska, a jeżeli w odmianie tego wyrazu niema odpowiedniej formy, to szukaj jej wśród wyrazów o tej samej osnowie lub o tym samym pierwiastku: grób (pisz *b*, bo mówimy gro*b*y), żabka (ża*b*a), czapka (czapeczka), wątró*b*ka (wątro*b*a), śru*b*ka (śru*b*a); grubszy (gru*b*y), lepszy (lepiej), ró*b*cie (ro*b*ię), sku*b*cie (sku*b*ać), trzep (trzepię), kupmy (kupić). Pisownia więc rozstrzyga o znaczeniu następujących wyrazów: dra*b* (l. mn. dra*b*y), drap (drapać); kar*b* (l. mn. kar*b*y), kar*p* (l. mn. kar*p*ie), kubka (kubek), kupka (zdrob. od kupa), skup (skupić), skub (skubać) i t. d.

-ba. W rzeczownikach z przyrostkiem *-ba* piszemy pierwiastkowe *s* bez względu na brzmienie: kośba (kosić), prośba (prosić), ale: groźba (grozić), rzeźba (rzeź, rzezać).

ba i **bardzo.**
Babilon, 2. -nu.
babiloński.
babka.
babrać, babrze.
babski.
babunia, l. mn. -nie. Zob. *-unia.*
babusia, l. mn. -sie. Zob. *-uś.*
bachmat (koń), 2. -ta.
bachor albo **bachur;** tego bachora, albo bachura; tych bachorów, bachurów.
bachorek albo **bachurek;** tego bachorka, bachurka, tych bachorków, bachurków.
bachur — zob. bachor.
bachurek — zob. bachorek.
Bachus (mniej powszechne: Bakchus).
bać się, boję się, boi się, boimy się; rozk. bój się.
badyl (nie: badel), tych -li, -lów.
bagatela, 2. -li.
bagaże, tych -ży albo -żów.
bajkopisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
bajronista, l. mn. -niści. Zob. *Byron.*
bajronizm — zob. a) *-izm;* b) Byron.
bajroński, bajronowski, bajroniczny — zob. Byron.
bakalie, tych -lii.
bakałarz, tych -rzów albo -rzy. Zob. *arz.*
bakterya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
bakteryologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
balada — zob. ballada.
balast, 2. -stu.
baldachim, 2. -mu, rzadziej: baldachin* (chociaż poch. od wyr. baldakinus).
balet, 2. -tu.
balia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
ballada (rzadko: balada). Zob. *Spółgłoski podwójne.*
balsam (nie: balzam), 2. -mu.
Bałtyk — zob. Bałtyk.
balustrada, tych -strad.
bałamucić, rozk. -muć, -mućcie.
bałtycki, morze Bałtyckie. [1])
Bałtyk, 2. -ku. [1])

[1]) W Królestwie Polskiem mówią i piszą przeważnie: Bałtyk bałtycki.

bałwochwalca, 2. -cy, l. mn. -cy, 2. -ców.
bałwochwalstwo.
bambus.
bandaż, tych -ży albo -żów.
bandażować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
bandyta, 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów.
banialuka, częściej w l. mn. -ki, tych -luk.
banicya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
banita * (rzadko: bannita *), 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów.
bankier, l. mn. -rzy albo -rowie.
bankiet, 2. -tu.
bankructwo, tych bankructw.
bankrutować, -uję, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
bannita — zob. banita.
barbaryzm. Zob. *-izm.*
barbarzyńca, 2. -cy, l. mn. -cy.
barbarzyński.
barbarzyństwo.
barchan, 2. -nu.
bard (śpiewak), l. mn. -dowie.
bardysz i **berdysz.**
bardzo, bardziej, najbardziej.
bark, tego barku (w l. p. rzadko używane), te barki, tych barków (= ramion).
barka (łódź), te barki, tych bark.
barłóg (b. rzadko: barłog *), 2. -łogu.
baroko (nieodm.) albo: barok, 2. -ku.
barometr, 2. -tru.
baronowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa.*
baronowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
baronówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. *szewcówna.*
barszcz.
Bartłomiej.
barwa, tych barw.
baryera, tych -ryer.
basować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
bastyon, 2. -nu.
basy, 2. -sów.
basza albo **pasza,** l. mn. -owie.
baśń, te baśnie, 2. -ni.
batalion, 2. -nu.
baterya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
batuta, tych -tut.
batyst, 2. -stu.

Bawarczyk, l. mn. -czycy.
bawarski.
Bawarya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
bawół, 2. -wołu.
bazgrać, bazgrze.
Bazylea *, 2. i 3. -lei *, 4. -leę *. Piszą także: Bazyleja, 2. i 3. -lei, 4. -leję.
Bazyli, 2. -lego.
Bazylianin, 2. -anina, l. mn. Bazylianie (rzadko: -ni *), 2. -nów. Zob. a) *-anin;* b) *Nazwy zakonników.*
bazyliański.
bażant.
bąbel, 2. bąbla.
-bądź. Cząstkę nieokreślną *bądź* piszemy zawsze łącznie z wyrazem, do którego należy: cobądź, ktobądź, którybądź, jakibądź, jakbądź, kiedybądź, ilebądź i t. d. Oddzielnie piszemy tylko w wyrażeniach: bądź co bądź *, bądź jak bądź * (niektórzy piszą razem: *bądźcobądź*, *bądźjakbądź* albo bądź-co-bądź, bądź-jak-bądź).
bąk, 2. -ka.
beczeć, beczy.
beczułka (nie: beczółka!).
bednarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
bednarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa.*
Beduin, l. mn. -ni.
Beethoven, 2. -na.
beletrysta (rzadziej: belletrysta *), l. mn. -ści. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
beletrystyczny, rzadziej: belletrystyczny *.
beletrystyka, rzadziej: belletrystyka *.
Belgia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
Belgijczyk, l. mn. -cy.
belgijski.
belka, 2. -ki, tych belek.
belletrysta * — zob. beletrysta.
belletrystyczny * — zob. beletrystyczny.
belletrystyka *—zob. beletrystyka.
Belzebub.
bełkotać — zob. deptać.
Benedyktyn, l. mn. -ni. Zob. *Nazwy zakonników.*
benedyktyński.
beneficyum, te -cya, tych -cyów. Zob. *gimnazyum.*
benzyna. Zob. *em, en.*
Béranger, 2. Bérangera.
-berg, -berga, -bergia. Przymiotniki utworzone od nazw miejscowości na *-berg*, *-berga*, *-bergia* — zob. *Petersburg.*
Bernardyn, l. mn. -ni. Zob. *Nazwiska zakonników.*
bernardyński.
berneński.
Berno, w Bernie.
bestya, tej -styi, tę -stynę, tych -styi.
Betleem *, betleemski * — piszą także: Betlejem, betlejemski.
bez (przyimek); beze mnie. Zob. *we* czy *w?*
bez-, *roz-* Przedrostki *bez-*, *roz-* zachowują w piśmie postać niezmienioną nawet wtenczas, jeżeli końcowe *z* brzmi w mowie żywej jak *s*, *ś* lub *ź*: rozkaz, rozkraść, rozcierać, rozdźwięk, rozstrzygnąć, rozzuchwalony, rozwozić, rozbójnik; bezdzietny, bezprawie, bezczelny, bezpieczny, bezstronny, bezdomny i t. d.
bez, tego bzu, te bzy, tych bzów.
bez liku.
bez mała.
bez porównania.
bez ustanku.
bez wątpienia.
bez zaprzeczenia.
bezbarwny.
bezbożny.
bezbronny.
bezbrzeżny.
bezcelowy.
bezczelność, 2. -ści.
bezczelny.
bezcześcić, bezczeszczę, -cześcisz, -cześci... -czeszczą; rozk. bezcześć, bezcześćcie.
bezczynny.
bezdenny.
bezdomny.
bezdroże, 2. -ża, tych -ży.
bezdrzewny.
bezduszny.
bezdzietny.
beze mnie. Zob. *we* czy *w?*
bezeceństwo, tych -ceństw.

bezecny, l. mn. -cni.
bezgraniczny.
bezimienny.
bezinteresowny.
bezkarny.
bezkrólewie, tych bezkrólewi.
bezkrwawy.
bezkształtny. Porówn. kształt.
bezlistny.
bezładny.
bezmyślny.
beznadziejny.
bezokolicznik, 2. -ka.

Bezokolicznik. *Uwaga 1.* Wbrew zasadom gramatycznym, ale zgodnie z utartym od wieków zwyczajem piszemy *dz* (nie: *c*) w bezokolicznikach słów z osnową na *g* [1]): *biedz* (dobiedz, pobiedz itd.), *lądz, lądz się* = rodzić, rodzić się (ulądz się, wylądz się i t. p.), *leuz* (poledz, uledz i t. p.), *módz* (pomódz, dopomódz i t. p.), *prządz* (używ. tylko w złożonych: odprządz, przyprządz, zaprządz i t. p.), *strzedz* (dostrzedz, przestrzedz, spostrzedz itp.), *strzydz* (ostrzydz, ustrzydz i t. p.), *siądz* (używ. tylko w złożonych: przysiądz, zaprzysiądz i t. d.) [2]). Końcowe brzmienie *wszystkich* innych bezokoliczników oznaczamy w piśmie literami *c* lub *ć* (nigdy *dź*!): tłuc, wlec, kłaść, siąść, być, pisać i t. p.

Uwaga 2. W bezokoliczniku słów z osnową na *z* piszemy *źć*, w bezokoliczniku słów, których osnowa kończy się na *d*, *s*, *t*, piszemy *ść*: gryźć (gryzę), grząźć, ugrząźć (grzęzła, ugrzęzła), leźć, znaleźć (lezę, lazła, znalazła), wieźć, odwieźć, zawieźć (wiozę, odwiozę, zawiozę) — ale: wieść, odwieść, zawieść (wiodę, odwiodę, zawiodę), kłaść (kładę), nieść (niosę, niosła), paść (padła, padli), paść (pasę, pasłem), pleść (plotę, pletli), prząść (przędę) i t. p. Zob. *wziąć*.

Wskazówka praktyczna. W bezokolicznikach z brzmieniem końcowem *ść* pisz zgodnie z wymawianiem (to jest *ść*), *źć* tylko tam, gdzie w odmianie słowa występuje *z*.

Uwaga 3. *-eć* czy *-ić*, *-yć* (*e* czy *i*, *y* przed *ć*?) w bezokoliczniku? Wątpliwość pisowni usunie następująca wskazówka praktyczna: *eć* piszemy w bezokoliczniku tych słów, które w 3. os. l. pojed. czasu przeszłego (w imiesłowie przesz. czyn.) mają *a*, przeciwnie *ić*, *yć* w bezokoliczniku słów, które w tejże osobie czasu przeszłego mają *i*, *y*: spojrzeć (nie: spojrzyć, bo spojrzał), drzeć (darł), drżeć (drżał), myśleć (myślał), trzeć (tarł) — ale: nienawidzić (nie: nienawidzieć, bo nienawidził), opatrzyć (opatrzył), wymyślić (wymyślił) i t. p. Można pisać: patrzeć lub patrzyć, bo mówimy: patrzał lub patrzył.

Uwaga 4. *-ywać* czy *-iwać?* Słowa: wydmuchiwać, wymachiwać, nadsłuchiwać, wysłuchiwać i wszystkie inne tego rodzaju (ze spółgłoską *ch* przed przyrostkiem) spotykamy w piśmiennictwie współczesnem i w mowie żywej ogółu prawie zawsze w powyższej postaci. Formy: wydmuchywać, wymachywać, nadsłuchywać i t. p. należą do rzadkości. Porówn. *chi* czy *chy?*

bezowocny.
bezpieczeństwo.
bezpieczny.
bezpłatny.
bezpłciowy.
bezpłodny.
bezpodstawny.
bezpośredni.
bezpotomny.
bezpowrotny.
bezprawie, 2. -wia, tych -wi.
bezprawny.
bezradny.
bezsenny.
bezsilny.
bezskuteczny.
bezsprzeczny.
bezstronny.
bezustanny.
bezużyteczny.
bezwiedny, -na, -ne, 2. -nego, -nej.
bezwładny.
bezwodny.

[1]) Osnowne *g* łatwo odszukać: biegłem, mogę, strzegę, strzygła i t. d.
[2]) A. A. Kryński: biec, ląc, lec, móc itd.

bezwonny.
bezwstydny.
bezwyznaniowy.
bezwzględny.
bezzasadny.
bezzębny.
bezzwłoczny.
bezzwrotny.
bezżenny.
bęben, 2. bębna.
bębnić.
bęc!
będę, będęż. Zob. a) *być;* b) *-że.*
biada!
Biała (miasto, rzeka) — zob.: Nazwiska miast, wsi . . . rodz. żeńs. o formie przymiotnikowej.
Biała Ruś, 2. Białej Rusi.
białogłowa, 2. białogłowy.
Białorusin, l. mn. -ni.
białoruski.
białowieski; puszcza Białowieska. Zob. *-ski, -sko . . .*
Białowieża, 2. Białowieży.
biały, l. mn. biali; bielszy, l. mn. bielsi.
Biały Dunajec, nad Białym Dunajcem.
biblia, tej biblii, tę biblię, tych biblii.
bibliograf, l. mn. -owie.
bibliografia, 2. i 3. -fii, 4. fię.
biblioman, l. mn. -ni.
biblioteka.
Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Towarzystwa popierania przemysłu i handlu w Warszawie, Biblioteka Zakładu imienia Ossolińskich. Zob. *Wielkie litery.*
bibliotekarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
bibuła, tych -buł.
bicykl, 2. -cykla, tych -cykli albo -cyklów.
biczować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
biczysko, tych -czysk.
bida, rzadziej: bieda=wózek o dwu kołach (z łac. *biga*). Porówn. bieda.
bieda (= ubóstwo), w biedzie. Porówn. bida.
biedactwo.
biedaczysko, tych -czysków.
biedak, l. mn. -cy albo -ki.
biednieć, biednieje, biedniał, biednieli.
biedny.
biedować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
biedronka (owad).
biedz, biegnąć, biegnę, biegnie (rzadko: bieży), biegł; rozk. biegnij (rzadko: bież). Dobiedz, dobiegnąć, wybiedz, wybiegnąć, dobiegłszy, wybiegłszy. Zob. a) *Bezokolicznik,* uw. 1; b) *szy* czy *łszy?*
biegnąć — zob. biedz.
biegun, 2. -na. Zob. *-un.*
biegunka. Zob. *-unka.*
bieleć (= przybierać barwę białą, ukazywać się w barwie białej), bieleję, bielejesz, bieleje . . . bieleją, bielałem . . . bielał. Palce bieleją od zimna. Pod lasem bieleje chata. *Bielić się* (=ukazywać się w barwie białej, bielić sobie twarz), bielę się, bielisz się . . . bielą się, bieliłem się, bielił się . . . Pod lasem bieli się chata. Ciocia bieli się. *Bielić coś* (= powlekać barwą białą), bielę, bielisz, bieli . . . bieliłem. Mularz bieli ścianę.
bielić, bielić się — zob. bieleć.
bielizna. Zob. *-izna.*
bielmo, tych bielm.
bieluchny. Zob. *-uchny.*
bielutki. Zob. *-utki.*
bierzmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
bies, rzadziej: bis (=zły duch, czart), 2. biesa, l. mn. biesy.
biesiadować, -uje, rozk.-uj. Zob.*-ję.*
bieżący.
bifsztyk.
bigoterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
bilard *, 2. -du (b. rzadko: bilar *, 2. -ru).
bilardowy.
bilet, 2. -tu, l. mn. -ty.
bilion, 2. -na.
biodro, w biodrze, tych bioder.
biograf, l. mn. -fowie.
biografia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
biologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
biórko, pisz: biurko — zob. biuro.
bióro, pisz: biuro — zob.!
bis! (= okrzyk, żądający powtórzenia jakiejś czynności). Porówn. *bies.*
biskup, l. mn. -pi.

biskupstwo, tych ·kupstw.
bisurman, l. mn. -ni, -ny, 2. -nów.
biszkopt, rzadziej: biszkokt * (chociaż z łacińs. biscoctus).
bitwa, tych bitew albo bitw.
biuletyn *, piszą także: buletyn (z franc. bulletin).
biurko. Porówn. biuro.
biuro, błędnie: bióro (z franc. *bureau*), tych biur.
biurokracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Porówn. *biuro*.
biust, 2. -stu.
Bizancyum (nieodm.).
bizantyjski.
bizmut, 2. ·tu.
bizon (= zwierzę), te bizony; *bizun* (= bat), te bizuny.
bizun. Zob. bizon.
biżuterya, 2. -ryi, częściej w l. mn. biżuterye, 2. -ryi.
bj ... Wyrazów z brzmieniem początkowem *bj* . . . szukaj pod *bi* . . .
blacha, w blasze.
blacharz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
bladnąć — zob. blednąć.
blado, st. wyż. bledziej, mniej powszechne: bladziej.
bladoliliowy, blado-liliowy.
bladoniebieski, blado-niebieski.
bladożółty, blado-żółty.
blady, bledszy, rzadziej: bladszy.
bladziuchny, częściej: bledziuchny. Zob. *-uchny*.
bladziutki, częściej: bledziutki. Zob. *-utki*.
blankiet, l. mn. -ty.
blask.
blaszany (nie: blaszanny). Zob. *Spółgłoski podwójne I.*
blaszka, w blaszce.
blednąć (rzadziej: bladnąć), blednę, bledniesz, blednie, bledną (rzadziej: bladnę, bladniesz, bladnie, bladną), bladł (rzadziej: blednął, bladnął), blednąc (rzadziej: bladnąc), rozkaz. blednij (rzadziej: bladnij); *blednieć*, blednieję, bledniejesz, blednieje... blednieją, bledniał; bledniejąc.
blednieć — zob. blednąć.
bledziuchny, rzadziej: bladziuchny. Zob. *-uchny*.
bledziutki, rzadziej: bladziutki. Zob. *-utki*.
blichtr, blichtru.
bliziuchny. Zob. *-uchny*.
bliziutki. Zob. *-utki*.
blizki, blizka, blizkie, l. mn. blizcy, blizkie; bliższy, najbliższy, l. mn. bliżsi, najbliżsi. Zob. *ski*, *sko*...
blizko, bliżej. Zob. *ski*, *sko*...
blizkość. Porówn. blizki.
blizna, tych blizn. Zob. *-izna*.
bliźniak, l. mn. ·cy, -ki.
bliźniątko, 3. -ku, tych -tek.
bliźnię, 3. -ęciu, l. mn. bliźnięta, 2. bliźniąt. Zob. *kurczę*.
blond. Zob. *om*, *on*.
blondyn, l. mn. -ni. Zob. *om*, *on*.
bluszcz, 2. bluszczu.
bluza, tych bluz.
bluzgać, bluzga; *bluznąć*, bluźnie, bluznął, bluznęli (rzadziej: bluzgnąć, bluzgnął, bluzgnęli).
bluzgnąć — zob. bluzgać.
bluzka, w bluzce.
bluznąć — zob. bluzgać.
bluźnić, rozk. bluźń albo bluźnij.
bluźnierca, l. mn. -cy.
bluźnierstwo, tych -nierstw.
błahostka, 3. -hostce.
błahy.
Błażej.
błąd, 2. błędu.
błądzić, błądzimy; rozkaz. błądź, błądźcie.
błąkać się, błąka się.

Błędne wymawianie, właściwości gwarowe, prowincyonalizmy i t. p. [1])

Pismo nie jest (i nie może być) wiernem odbiciem mowy żywej, ale różnice między dźwiękiem a literą zmniejszą się znacznie, a tem samem zmniejszą się także trudności ortograficzne, jeżeli piszący pozbędzie się gwarowych właściwości wymawiania, błędnych nawyknień itd.

Mów i pisz:

a nie **e**: dzisiaj (nie: dzisiej, ale: dzisiejszy — nie: dzisiajszy); tutaj (nie: tutej); wczoraj (nie: wczorej).

---

[1]) Miejscowe sposoby mówienia, niezgodne z poprawnem wymawianiem ogólno-polskiem, nie są «*błędami*» w ścisłem tego słowa znaczeniu. Na miano błędów zasługują w zupełności tylko takie, jak: *sz*ematyzm, *sz*yzma, *Sz*partanin i t. p.

ą nie **ę:** gałąź (nie: gałęź); gąsior (nie: gęsior); rąbać, przerąbać, wyrąbać, rąbany . . . (nie: rębać, przerębać, wyrębać, rębany . . .); skąpić, skąpiec, skąpstwo (nie: skępić, skępiec, skępstwo).

chy nie **chi:** głuchy, kruchy, muchy, chytry, chyba i t. d. — nie: głuchi, kruchi, muchi, chitry, chiba i t. d. Zob. *chi* czy *chy?*

e nie **ę:** miedza (nie: między); mieszać, mieszany, zamieszać . . . (nie: męszać, męszany, zamęszać . . .); mieszkać, mieszkaniec, mieszkanie; potrosze (nie: potroszę); uczestniczyć, uczestnik (nie: uczęstniczyć, uczęstnik — formy prawidłowe, ale nieużywane); znamienity (nie: znamięnity).

e nie **i, y:** czosnek (nie: czosnyk); beczeć, krzyczeć, myśleć, syczeć (nie: beczyć, krzyczyć, myślić, syczyć. Zob. *Bezokolicznik, uw. 3*).

ę nie **e:** będziesz, będzie... (nie: bedziesz, bedzie...); mężczyzna (nie: meżczyzna); pielęgnować (nie: pielegnować); piękny, pięknie (nie: pieknу, pieknie).

gę nie **gię:** gęba, gęsty, gęś, gęśl, mogę, nogę i t. p. — nie: gięba, gięsty, gięś, gięśl, mogię, nogię. Zob. *gię* czy *gę?*

i, y nie **e:** badyl (nie: badel); czyrak (nie: czerak); dogorywać (nie: dogorewać); dosyłać, nasyłać, odsyłać, posyłać, przysyłać, wysyłać, posyłka, wysyłka i t. p. (nie: desełać, nasełać, odsełać, posełka, wysełka); dyrekcya, dyrektor (nie: derekcya, derektor); dzierżyć (prawidłowa forma *dzierżeć* wyszła z użycia); haczyk (nie: haczek); obsychać (nie: obsechać); oddychać, wdychać, wydychać (nie: oddechać, wdechać, wydechać — ale: oddech!); opatrzyć (nie: opatrzeć); rozsychać się (nie: rozsechać się); umyślić (nie: umyśleć); zasychać (nie: zasechać); zdychać (nie: zdechać). — W pierwszej osobie l. mn.: karmić, karmimy (nie: karmiemy); mówić, mówimy (nie: mówiemy); musieć, musimy (nie: musiemy); nosić, nosimy (nie: nosiemy); prosić, prosimy (nie: prosiemy); robić, robimy (nie: robiemy); tracić, tracimy (nie: traciemy); woleć, wolimy (nie: wolemy). Prawidło — zob. *-imy, -ymy.*

kę nie **kię:** kępa, rękę, sztukę, naukę... nie: kiępa, rękię, sztukię, naukię...

ł nie **l:** płaski (nie: plaski); płaszczyzna (nie: plaszczyzna); płuca (nie: pluca). Zobacz także w słowniczku niniejszym wyrazy: Bałtyk, bałtycki, Bułgarya, bułgarski.

n nie **nn:** blaszany (nie: blaszanny); drewniany (nie: drewnianny); druciany (nie: drucianny); lniany (nie: lnianny); miedziany (nie: miedzianny); różany (nie: różanny); skórzany (nie: skórzanny); stronica (nie: stronnica); szklany (nieprawidłowa forma *«szklanny»* jest w mowie i piśmie bardzo rozpowszechniona); wełniany (nie: wełnianny). Zob. *Spółgłoski podwojne I.*

o nie **ó:** anioł (nie: aniół); chłodnąć, chłodnę, chłodzić, chłodzę (nie: chłódnąć, chłódnę, chłódzić, chłódzę); coś (nie: cóś); dojść (nie: dójść); dolny (nie: dólny); dom (nie: dóm); dosłowny (nie: dosłówny); droga (nie: dróga); Karol (nie: Karól); koń (nie: kóń); koronka (nie: korónka); ktoś (nie: któś); młody, młodszy (nie: młódszy); młot (nie: młót); mrowisko (nie: mrówisko); on (nie: ón); pierścionek (nie: pierśćiónek); rolny (nie: rólny); solniczka (nie: sólniczka); społeczeństwo, społeczny (rzadko: społeczeństwo, społeczny); stolnica (nie: stólnica); stos (nie: stós); stosować, dostosować, przystosować, zastosować, stosowny, stosunek (mniej powszechne: stósować... stósowny, stósunek); szkolnictwo (nie: szkólnictwo); szkolny (nie: szkólny); wojsko (nie: wójsko); zbrojny (nie: zbrójny); zdolny (nie: zdólny); żywioł (nie: żywiół).

ó, u nie **o:** cóż, nacóż, pocóż, otóż — nie: coż, nacoż, pocoż, otoż; dwóch [1]) — nie: dwoch; dwunasty — nie: dwonasty; późny, późno — nie: poźny, poźno; struna (na przyrządzie muzycznym) — nie: strona; stubarw-

[1]) W sprawie pisowni tego wyrazu—zobacz *ó*, uwaga *III.*

ny, studniowy, stugłowy, stuletni, stulecie i t. p. — nie: stobarwny, stodniowy, stogłowy, stoletni i t. p.; tłómaczyć *, tłumaczyć * — nie: tłomaczyć [1]), tłumok * — mniej poprawnie: tłomok *.

r, r-z nie **rz:** marznąć (wymawiaj: mar-znąć); kryształ, kryształowy (nie: krzyształ, krzyształowy); zawierucha (nie: zawierzucha).

rz nie **rż:** burza (nie: burża); gorzki (nie: gorżki); mierzwa (nie: mierżwa); porządek, porządny (nie: porżądek, porżądny); rznąć, urznąć, wyrznąć, zarznąć (nie: rżnąć, urżnąć...); wierzch, wierzchołek (nie: wierżch, wierżchołek).

rż nie **rz:** dzierżyć, dzierżawa, dzierżawca (nie: dzierzyć, dzierzawa, dzierzawca); skarżyć, uskarżać się, oskarżony (nie: skarzyć, uskarzać się, oskarzony).

s, ś nie **sz:** czereśnia (mniej powszechne: czeresznia); muślin (nie: muszlin); sierść (nie: szerść); skarpetka (nie: szkarpetka); słać, ślę, ślesz, śle, ślemy, ślecie, ślą, ślij, ślijcie (nie: szlę, szlesz... szlą, szlij, szlijcie) — podobnie wszystkie złożone: naślę, poślę, prześlę, przyślę, wyślę i t. d.; Sparta, Spartanin (nie: Szparta, Szpartanin); spekulacya (nie: szpekulacya); spinka (nie: szpinka); stempel (nie: sztempel); strajk — nie: sztrajk; strucla (nie: sztrucla); stukać (nie: sztukać); ślad, naśladować (nie: szlad, naszladować); ślamazarny (nie: szlamazarny); Śląsk, śląski, Ślązak — lepiej niż: Szląsk, szląski, Szlązak; ślub (nie: szlub); śruba, śrubować (rzadko: szruba, szrubować); śrut (nie: szrut); warstwa (nie: warsztwa); wiśnia (nie: wisznia).

s, ś nie **z, ź:** balsam, bransoleta, gusła, guślarz, konsul, kursor, uniwersytet, wasal (nie: balzam, branzoleta, guzła, guślarz, konzul, kurzor, uniwerzytet, wazal — ten sposób wymawiania jest w Galicyi bardzo rozpowszechniony).

sch nie **sz:** schemat, schematyzm, schizma, schizmatyk, scholastyk, scholastyka, scholastyczny. Są to wyrazy pochodzenia greckiego i łacińskiego, dlatego nie należy wymawiać ich z niemiecka *(sz)*, lecz tak, jak polskie wyrazy: *sch*odzić, *sch*lebiać i t. d.

sz nie **s, ś:** iść, szliśmy, szliście, szli (nie: śliśmy, śliście, śli) — podobnie wszystkie złożone: doszli, poszli, przeszli, przyszli, wyszli itd. (nie: došli, pośli, prześli i t. d.); szeplenić (nie: seplenić); szlachcic, szlachta, szlachetny (nie: ślachcic, ślachta, ślachetny); szlochać (nie: ślochać); szpieg, szpiegować (nie: śpieg, śpiegować); szpilka (nie: śpilka); szpik, szpikować (nie: śpik, śpikować); szpital (nie: śpital).

ś nie **s:** spać, śpię, śpisz, śpi, śpimy, śpicie, śpią, śpij i t. d. (nie: spię, spisz i t. d.); śpiew, śpiewać (nie: spiew, spiewać).

ś, s nie **sz:** (zobacz powyżej: *s, ś* nie *sz*).

u nie **o** (zob. powyżej: *ó, u* nie *o*).

y nie **e** (zob. powyżej: *i, y* nie *e*).

ż nie **ź:** próżny, napróżno, próżniak (nie: próźny, napróżno, próźniak); różny (nie: różny); żelazo, żelazny (nie: zielazo, zielazny); żmija (nie: źmija).

Różne: huśtać, huśtawka (nie: huździć, huździawka); rozrzucić, zrzucić (nie: rozrucić, zrucić); broszura (nie: brożura); cucić (nie: cudzić); dojrzały (nie: doźrały); kto (nie: chto); krosta (nie: chrosta); Mickiewicz (nie: Mićkiewicz); pęcznieć (nie pęcnieć); stolarz (nie: stołarz); wiewiórka (nie: wywiórka).

Na Litwie wymawiają *s, z* miękko przed każdą spółgłoską miękką: śkisnąć, śpinać, śpisać, w Rośji, źbić, źmienić, w iźbie i t. d. Mówią tam także: ź ich bratem, ź Indyi, roźiskrzyć się, roźigrać się itd.; kolacja, konferencja, Szwecja i t. d. W poprawnej wymowie ogólno-polskiej brzmią *s, z, c* twardo we wszystkich powyższych wyrazach. Zob. *Pisownia a wymowa.*

[1]) W sprawie pisowni tego wyrazu — zobacz *ó*, uwaga *III.*

błędny.
błękit, 2. tu.
błękitny; grota Błękitna.
błogosławić, -wimy; rozk. -sław, -sławcie.
błonie, błoń, błonia. W żywej mowie ogółu i w języku książkowym zwykle: to błonie, tego błonia, te błonia, tych błoni; w języku poet. często: ta błoń, tej błoni, na błoni, te błonie, tych błoni (forma: ta *błonia* wyszła z użycia).
błonka, tych -nek.
błoto, tych błot.
błysk, 2 błysku.
błysnąć, błyśnie, błyśnij.
błyszczeć, błyszczy, błyszczał; rozk. błyszcz, błyszczcie.
boa (wąż, szalik) — nieodm.
bobkowy.
Boccacio, 2. Boccacia.
bochenek.
bocheński.
Bochnia, w Bochni.
bodaj, bodajby, bodajże (rzadko: bogdaj . . .).
bodziec, 2. bodźca, l. mn. bodźce.
bogactwo, tych bogactw.
Bogarodzica, 2. -cy.
bogaty, bogatszy, l. mn. bogatsi.
bogdaj — zob. bodaj.
Bogdan, Bohdan, l. mn. -nowie.
bogini (nie: boginia), tę boginię, te boginie (nie: bogini), tych bogiń. Tak odmieniają się wszystkie rzeczowniki rodzaju żeńskiego na *i:* dozorczyni, gospodyni, dzierżawczyni, następczyni, sprawczyni i t. p.

Uwaga. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego na *i* mają w 4-ym przypad. l. p. zakończenie *ę:* gospodynię, dozorczynię, dzierżawczynię, następczynię, sprawczynię i t. d., tylko rzeczownik *pani* zachował dawną końcówkę a: tę panią (formy 4 go przyp. na *ą* gospodynią*, dozorczynią *, dzierżawczynią * i t. d. wychodzą z użycia, utrzymują się jeszcze tylko w języku książkowym).

Bogumił, l. mn. -łowie.
Boh (rzeka), 2. -hu.
bohater, l. mn. -rzy albo -rowie.
bohaterstwo.
Bohdan, Bogdan, l mn. -nowie.
bohomaz, l. mn. -zy.
Boileau (nieodm.).
boisko, tych boisk.
bojaźliwy.
bojaźń, 2. bojaźni.
bojkotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
boleć (nad czem), boleje, rozk. bolej, bolejcie.
Bolesław, l. mn. -wowie; Bolesław Śmiały, Bolesław Kędzierzawy.
bolesny (nie: boleśny), bolesna, bolesne, 2. bolesnego, bolesnej... l. mn. boleśni, bolesne, bolesnych... (*s* przed twardem *n*, *ś* przed miękkiem *n*). Podobnie: cielesny, mięsny, miłosny (rzadko: miłośny), radosny, wczesny, zazdrosny, żałosny — ale: litośny (rzadziej: litosny*), sprosny*, często także sprośny * [1]), krasny albo kraśny *.
boleść, 2. -ści.
boleśnie, st. w. boleśniej.
bomba, tych bomb. Zob. *om, on.*
bombardować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować;* 2) *om, on.*
bombastyczność. Zob. *om, on.*
bombonierka. Zob. *om. on.*
bonapartysta, l. mn. -tyści.
Bonawentura, 2. -ry.
Bonifrater, 2. -tra, l. mn. Bonifratrzy.
boraks, 2. -ksu.
Bordeaux (nieodm.).
-borg. Przymiotniki, utworzone od nazw miejscowości na ...borg — zob. *Petersburg.*
borówka. Zob. *-ówka.*
borsuczy.
borsuk.
boski. Zob. *-ski, -sko...*
bosko (przysłówek od boski).
boskość, 2. -ści.
bość albo **bóść** * (w Królestwie Polskiem mówią i piszą przeważnie *bość*, w Galicyi i Poznańskiem *bóść*), bodę, bodziesz, bodzie... bodłem, bódź, bodła, bodło, bodli, bodąc.
Bośnia, Bośnię, w Bośni.
bośniacki.
Bośniak, l. mn. -cy.
Bouillon, z Bouillonu.

[1]) A. A. Kryński tylko: sprosny.

Boże Ciało (nazwa święta); nazajutrz po Bożem Ciele.
Boże Narodzenie (nazwa święta); przed Bożem Narodzeniem.
bożek, l. mn. bożki (rzadziej: bożkowie).
bożnica, częściej: *bóżnica*.
boży (przymiot. od Bóg). Zob. *świeży*.
bożyszcze, l. mn. bożyszcza, tych -żyszcz.
bób, 2. bobu.
bóbr, 2. bobra.
Bóg, 5. Boże!
bóg (=bożek), l. mn. bogowie albo bogi.
bój, tych bojów.
bójka, tych bójek.
ból, tego bolu *, tym bolem *, te bole *, tych bolów * (tak mówią i piszą przeważnie w Galicyi)—albo: tego bólu, tym bólem, te bóle, tych bólów (tak mówią i piszą prawie powszechnie w Królestwie Pols.).
bór, w borze (dawna forma *w boru* wyszła z użycia).
bóstwo, tych bóstw.
bość — zob. bość.
bóżnica, rzadziej: bożnica.
bracki (= należący do bractwa). Zob. *-cki* czy *-dzki*.
bractwo, w bractwie, tych bractw.
brać, biorę, bierzesz... biorą, rozk. bierz, bierzcie; biorąc.
braha (= wywar wódki, piwa), 3. braże, 7. w braże.
brakować, brakuje. Zob. *-ję*.
Brama (bóstwo indyjskie), 2. -my.
Brandeburgia, 2. i 3. -gii, 4. -gię. Zob. *Petersburg*.
brandeburski. Zob. *Petersburg*.
bransoleta (nie: branzoleta).
brat, 3. bratu, 6. l. mn. braćmi.
bratobójca, l. mn. -cy.
bratobójczy.
bratobójczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. *bogini*.
bratobójstwo, tych -bójstw.
bratowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa*.
brawo!
brawura. Zob. *-ura*.
Brazylia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
Brazylijczyk, l. mn. -cy.
brazylijski.
brąz — pisz: bronz. Zob. *om*, *on*.
brązowy — pisz: bronzowy. Zob. *om*, *on*.
bredzić, rozk. bredź, bredźcie.
brew, te brwi, tych brwi.
brewiarz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
brnąć, brnął, brnęła, brnęli, brnęły; rozk. brnij.
broda, tych bród.
brodawka.
broić, broję, broisz, broi, rozkaz. brój, brójcie. Zob. *stroić*.
bronz, 2. bronzu. Zob. *om*, *on*.
bronzowy. Zob. *om*, *on*.
brosza, tych brosz.
broszka, w broszce, tych broszek.
broszura, w broszurze, tych broszur. Zob. *-ura*.
broszurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
brożek, 2. brożka.
bród, tego brodu. Przeszedłem wbród rzekę. Porówn. brud (=nieczystość).
bródka, 3. bródce.
bróg, 2. brogu. Porówn. bruk.
brózda, w bróździe, tych brózd.
bróździć, bróżdżę, bróździ... bróżdżą; rozk. bróżdź, bróżdźcie; bróżdżąc.
bróżdżenie, 2. -nia.
brud, 2. brudu. Porówn. bród, 2. brodu.
brudny.
brudzić, brudzimy; rozkaz. brudź, brudźcie.
bruk, 2. bruku. Porówn. bróg.
brukiew, 2. brukwi.
brukotłuk, l. mn. -ki.
brukować, -uje, rozkaz. -uj. Zob. *-uję*.
Bruksela (rzadziej: Bruksella; bardzo rzadko: Bruxella *). Zob. *ks*, *gz* czy *x*?
brukselski (b. rzadko: bruxelski*). Zob. *ks*, *gz* czy *x*?
brulion, 2. -nu.
brunatny.
brunet.
Brunświk albo **Brunszwik**.
brus, 2. -sa.
brutalny.
brutto (nieodm.).
brygadyer, l. mn. -rzy albo -rowie.

brylant, 2. -tu.
Brytania, 2. i 3. -nii, 4. -nię; Wielka Brytania, 2. Wielkiej Brytanii.
Bryzeis albo **Bryzeida**, 2. Bryzeidy.
bryzgnąć — zob. bryznąć.
bryznąć (rzadko: bryzgnąć), bryźnie, bryznął; rozk. bryźnij.
brzask, 2. brzasku.
brząkać, brząka, brząkaj; *brzękać*, brzęka, brzękaj; *brzęczeć*, brzęczy, brzęczymy, brzęcz, brzęczcie; *brząknąć*, brząknie, brząknęła albo brząkła, brząknęły albo brząkły, brząknij; *brzęknąć*, brzęknie, brzęknęła albo brzękła, brzęknęły albo brzękły, brzęknij.
brząknąć — zob. brząkać.
Brześć, 2. Brześcia, 7. w Brześciu; brzeski.
Brzeżany, 2. -żan.
brzęczeć — zob. brząkać.
brzęknąć — zob. brząkać.
brzdąkać, brzdąka.
brzdąknąć, brzdąknie, brzdąknął, rozk. brzdąknij.
brzdęk!
brzdęknąć, brzdęknie; rozk. brzdęknij.
brzeg, 2. -gu.
brzegówka (jaskółka)—zob. *-ówka*.
brzemienny.
brzemię, 2. -mienia, l. mn. -miona, 2. -mion. Zob. *imię*.
brzeszczot.
brzezina.
brzeżek, 2. brzeżka.
brzęczący.
brzęk, 2. -ku.
brzmiący.
brzmieć, brzmi, rozk. brzmij.
brzmienie, tych brzmień.
brzoskwinia, 4. -nię, tych brzoskwiń.
brzost (drzewo), 2. brzostu.
brzoza, tych brzóz.
Brzozowa, 2. -wej. Zob.: Nazwiska, miast, wsi, rzek ... na *-owa*.
brzózka, 3. i 7. brzózce.
brzuch.
brzuchomówca albo brzuchomowca *. Zob. *mowca*.
brzuchaty.
brzydki, st. wyż. brzydszy, l. mn. brzydsi.
brzydko, st. w. brzydziej.
brzydnąć, brzydnę, brzydnie, brzydnął albo brzydł, brzydła, brzydło.
brzydzić się, rozk. brzydź się, brzydźcie się.
brzytewka, 3. i 7. -tewce.
brzytwa, tych brzytew i brzytw.
buch!
buchać, bucha.
buchalter (rzadko: buchhalter, chociaż po niem. Buchhalter), l. mn. -rzy albo -rowie.
buchalterya (rzadko: buchhalterya — porówn. buchalter), 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
buchnąć, buchnie, buchnął, buchnęła i buchła, buchnęło i buchło.
bucik.
buczeć, buczy, buczymy.
buczyna.
buda, tych bud.
Budapeszt, w Budapeszcie (piszą także: Buda-Peszt, w Buda-Peszcie).
budapeszteński.
Budda, 2. Buddy, 4. Buddę.
buddaizm. Zob. *-izm*.
budka, w budce.
budować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
budowla, l. mn. -le, 2. -li.
budownictwo.
budowniczy, l. mn. -czowie. Zob. *leśniczy*.
buduar (z franc. boudoir). Zob. *-uar*.
budulcowy.
budulec. Zob. *-ulec*.
budynek, 2. -dynku.
budzić, rozk. budź, budźcie.
budżet, 2. -tu.
bufet, 2. -tu.
bufiasty.
Bug (rzeka), 2. -gu, rzadziej: -ga. Porówn.: Bóg, buk.
buhaj, tych -jów.
bujać, buja.
bujno albo **bujnie**, bujniej.
bujny.
buk (drzewo), 2. -ku, często także: -ka. Porówn.: Bóg, Bug.
Bukareszt, w Bukareszcie.
bukiet, 2. -tu, l. mn. -ty.
bukiew, 2. -kwi.
buklak, 2. -ki.

bukolika, 2. -ki, tych -lik.
Bukowina, na Bukowinie.
bukowiński.
bukowy.
bukszpan, 2. -nu. Zob. *sz* czy *rz?*
bukszpanowy.
buletyn — zob. biuletyn.
bulgot, bulkot, 2. -tu.
bulgotać, bulkotać — zob. *deptać.*
bulion, 2. -nu.
bulkot, bulgot, 2 -tu.
bulkotać, bulgotać — zob. deptać.
bulla * (papieska), 2. bulli; niektórzy piszą: bula, 2. buli.
bulwa, tych bulw.
bulwar, 2. -ru.
bułany
bułat.
buława, tych -ław.
Bułgar, l. mn. -rowie albo -rzy. [1])
bułgarski. [1])
Bułgarya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi. [1])
bułka.
bunt, 2. -tu.
buntować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. -ję.
buńczuczny.
buńczuk, 2. -ka.
bura (= wyłajanie).
burak (pisow. *borak* wyszła z użycia, chociaż w średniowiecz. języku łaciń. *borrago*).
Burbon.
burboński.
burczeć, burczymy (prawidło — zobacz *-imy -ymy*), burczał; rozk. burcz, burczcie.
burda, tych burd.
-burg, -burgia. Przymiotniki, utworzone od nazw miejscowości na *burg, burgia* — zob. *Petersburg.*
burgrabia — zob. *hrabia.*
Burgundya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
burgundzki.
burka, tych burek.
burknąć, burknął, rozk. burknij.
burmistrz — zob. *mistrz.*
burmistrzostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*

[1]) W Królestwie Polsk. mówią przeważnie: Bułgarya, Bułgar, bułgarski.

burmistrzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa.*
burmistrzowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
bursa, tych burs.
bursztyn, 2. -nu.
bury.
burza, tych burz.
burzan, 2. -nu.
burzyciel, tych -li.
burzyć, rozk. burz, burzcie.
burżuazya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
busola, l. mn. -le.
Buszmani, 2. -nów.
but, 2. -ta.
buta (= pycha), 2. -ty.
butelka.
butny.
butonierka.
butwieć, butwieje, butwiał.
buzdygan.
buzia, l. mn. -zie.
by (*-bym, -byś, -byśmy* i t. d.). Dawny aoryst *by* piszemy łącznie ze wszystkimi wyrazami, po których następuje: aby, oby, chociażby, jeżeliby, onby to zrobił, jabym chciał, chciałby, radzibyśmy, dobrzeby było i t. d. Tylko w zdaniach takich, jak: polecił mu, *by* przyszedł; nie pozwolił, byśmy wyjechali i t. d., jest *by* spójnikiem (nie przyrostkiem).
być, jestem, jesteś, jest, jesteśmy, jesteście, są; byłbym, byłby, bylibyśmy, byłybyśmy, byliby, byłyby; będę, będzie; bądź, bądźmy, bądźcie; będąc, bywszy.
bydgoski.
Bydgoszcz, 2. -czy.
bydlę, 2. -ęcia, 3. -ciu, tych bydląt. Zob. *kurczę.*
bydlęcy.
byle, byleby; byle kto, byle co, byle jaki, byle jako.
był to, była to, było to. Zob. *to.*
bynajmniej.
Byron (mów: Bajron) — wyrazy pochodne piszemy z polska: bajronista, bajronizm, bajroński, bajronowski, bajroniczny.
bystro, st. w. bystrzej.
bystry, bystrzejszy.
Bystrzyca.

C, Ć.

c czy **dz** przed przyrostkiem *-ka* w rzeczownikach takich, jak: przecha*dz*ka, posa*dz*ka, tacka? — zob. *cka* czy *dzka?*

c czy **dz** w bezokoliczniku słów: módz, strzydz... tłuc, wlec i t. d.?— zob. *Bezokolicznik, uw. I.*

c czy **dz** w wyrazach takich, jak: lu*dz*ki, szwe*dz*ki, szkocki, bracki i t. p.? — zob. *cki* czy *dzki?*

c czy **dz** w wyrazach takich, jak: dowó*dz*two, bractwo i t. p.? zob. *ctwo* czy *dztwo?*

c, ć czy **dz, dź?** — zob *dz, dź* czy *c, ć?*

-ca. Pisz *d* (nie: *dz*) w rzeczownikach takich, jak: rządca, radca, nakładca i t. d. — zob. *dowódca.*

-ca Pisz *z (ź)* nie *s* w rzeczownikach z przyrostkiem *-ca:* zwycięzca, wynalazca, znalazca, ciemiężca * albo ciemiężca, drapiezca * albo drapieżca, grabiezca * albo grabieżca, krzywoprzysięzca albo krzywoprzysiężca *, łupiezca * albo łupieżca. [1])

Calais (nieodm.); cieśnina Kaletańska.

Calderon — zob. Kalderon.

całodzienny.

całokształt. Zob. *sz* czy *rz?*

całoroczny.

całować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

całun, -nu, rzadziej: -na.

całus. Zob. *-us.*

Cannae * (piszą także: Kanny), pod Kannami, w Kannach.

capstrzyk (z niem. Zapfenstreich).

car, l. mn. -owie.

carogrodzki.

Carogród, 2. -grodu.

carowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa*

caryzm. Zob. *-izm.*

cąber, cąbr, cząber, cząbr (mięso od krzyżów, nazwa rośliny); l. mn. cąbry, cząbry.

cebrzyk.

cebula *, bardzo rzadko: cybula *.

cechmistrz. Zob *mistrz*

Cecylia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.

cedr, 2. cedru.

cedzić, rozk. cedź, cedźcie.

cegielnia, te -nie, tych -gielni, rzadziej: -gielń.

celować, -uje, rozk -uj. Zob. *-ować.*

Celowiec, w Celowcu.

Celsyusz.

Celtowie.

celtycki.

celujący, l. mn. celujący.

celuloid, 2. -du.

cembrowina, cembrzyna. Zob. *em, en.*

cembrować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-ować;* b) *em, en.*

cembrzyna — zob. cembrowina.

cement, 7. -mencie. Zob. *-ment.*

cementować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-ować;* b) *em, en.*

cent, 2. centa. Zob. *em, en*

centnar (po łać. centenarius), często także: cetnar. Zob. *em, en.*

centralizacya, 2. i 3 -cyi, 4. -cyę.

centralizm. Zob. *-izm.*

centrum, l. mn. -tra, 2. -trów. Zob. a) *gimnazyum;* b) *em, en.*

centurya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę. Zob. *em, en.*

centygram, 2. -ma. Zob. *em, en.*

centylitr, 2 -tra. Zob. *em, en.*

centymetr, 2. -tra. Zob. *em, en.*

cenzor (po łacinie censor), l. mn. -owie. Zob. a) *s, ś* czy *z, ź?* uw. 11; b) *em, en.*

cenzura. Porówn. cenzor; zob. *-ura.*

cep, częściej w l. mn. cepy, 2. cepów.

cerata.

Cerber.

ceremonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.

[1]) A. A. Kryński zaleca pisać: łupieżca, grabieżca, krzywoprzysiężca.

Ceres albo **Cerera**, 2. Cerery.
cerkiew, tej -kwi, te -kwie, tych -kwi.
cerograf, pisz: cyrograf.
cerować, -uję, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
certyfikat, 2. -tu.
cesarstwo, tych -sarstw.
cesarz, tych -rzy albo -rzów.
cesarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. *szewcowa*.
cesarzówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. *szewcówna*.
cesya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
cetnar — zob. centnar.
Cetynia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
cewka, tych -wek.
Cezar (z łać. Caesar), l. m. -owie. Zob. *s, ś* czy *z, ź*, uw. 11.
cezura (z łać. caesura). Zob. a) *s, ś* czy *z, ź*, uw. 11; b) *-ura*.
-cę, -cesz, -ce . . . czy *-czę, -czesz, -cze* . . w słowach takich jak: deptać, bełkotać, druzgotać itp.? — zob. *deptać*.
cętka, tych -tek.
ch czy ***h?*** — zob. *h*.
Chaldea, w Chaldei, pod Chaldeą.
Chaldejczyk, l. mn. -cy.
chaldejski.
chałat.
chałupa.
chałupka.
cham, l. mn. -my.
chan, l. mn. -nowie.
chaos, 2. -su.
chaotyczny.
chap!
charakter, l. mn. -ry.
charakterystyczny.
charakterystyka.
charakteryzować, -zuje, rozk. -zuj. Zob. *-ują*.
charczeć, charczał, rozk. charcz, charczcie.
charkać, charka.
Charków, ku Charkowu. Zob. a) *Kraków*; b) *-ów*.
charłactwo albo **cherlactwo**.
charłak albo **cherlak**, l. mn. -ki albo -cy.
chart (pies), 2. -ta. Porówn. hart (= moc, siła).
Charybda, 2. -dy.
chata.
Chateaubriand, 2. -da.
chatka, 3. i 7. chatce.
chcieć, chcę, rozk. chciej, chciejmy, chciejcie. Zob. *-ej* czy *-ij* w trybie rozk.?
chciwy.
Chełm (miasto) 2. -ma; porówn. hełm.
chełmiński (przymiot. od Chełmno; formę prawidłową: *chełmieński* spotykamy rzadko).
Chełmno (nie: Kulm!), w Chełmnie.
chełmski (przymiot. od Chełm).
chełpić się, rozk. chełp, chełpmy się, chełpcie się
chełpliwy.
chemia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
cherlactwo albo **charłactwo**.
cherlać, cherla.
cherlak albo **charłak**, l. mn. -ki albo -cy.
Cheronea, w Cheronei, pod Cheroneą.
cherubin, l. mn. -ny, ni; rzadziej: cherub, l. mn. -by.
chęć, l. mn. chęci.
chędogi.
chętka, 3 chętce.
chętnie, st. w. -niej.
chętny.
chi czy ***chy?*** Żaden rodzimy wyraz polski nie zaczyna się od *chi*, ani tak się nie kończy. Wyjątkowo piszemy i mówimy: chi! chi! chi! chichot... (zob. niżej!). Błędna wymowa: muc*hi*, głuc*hi*, kruc*hi*, ch*i*ba, ch*i*try i t. p. (zam. muc*hy*, głuchy, l. mn. głusi, chyba i t. p.). W sprawie słów takich, jak: wyma*chi*wać, wydmu*chi*wać i t. p. — zob. *-ywać* czy *iwać?* Porówn. także: *hi* czy *hy?*
chi! chi! chi! (odgłos cichego śmiechu).
Chicago (nieodm.).
chichot, rzadziej: ch*y*ch*o*t. Zob. *chi* czy *chy?*
chichotać (rzadziej: ch*y*ch*o*tać). Zob. a) deptać; b) *chi* czy *chy?*
chimera.
china, 2. -ny.
chinina, 2. -ny.
Chinka, 2. -ki, 3. -ce, tych -nek.
chinowy (przymiotn. od china).

Chiny, 2. Chin.
Chińczyk, l. mn. -cy.
chiński (przymiotnik od Chiny).
chińszczyzna, 3. i 7. -yźnie. Zob. a) *-izna;* b) *s, ś* czy *sz?*
Chios (nieodm.).
chirurg, l. mn. -gowie, rzadziej: -dzy. Zob. *-urg.*
chirurgia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
chlapnąć, chlapnął; rozk. chlapnij!
chlasnąć, chlaśnie, chlasnął — rzadziej: chlastnąć, chlastnie, chlastnął.
chlast!
chleb, 2. -ba.
chlebodawca, l mn. -cy.
chlebodawczyni, 4.-nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini
chlew, 2. -wu albo -wa.
chlor, 2. -ru.
chloroform, 2. -mu.
chloroformować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
chluba.
chlubić się, chlubimy się, rozk. chlub się, chlubcie się.
chlubny.
chlupnąć, chlupnął, rozk. chlupnij.
chlusnąć, chlusnę, chluśnie, chlusnął, rozk. chluśnij—rzadziej: chlustnąć, chlustnę, chlustnie, chlustnął, rozk. chlustnij.
chlust!
chleptać — zob. deptać.
chłodnąć — zob. chłodnieć.
chłodnieć (= oziębiać się), chłodnieję, chłodniejesz, chłodnieje . . . chłodnieją, chłodniał, chłodniała, chłodniało; *chłodnąć* (=oziębiać się), chłodnę, chłodniesz, chłodnie, chłodnął albo chłódł (nie: chłódnąć, chłódnę i t. d.); *chłodzić* (= oziębiać co), chłodzę, chłodzisz, chłodzi . . . chłodziłem (nie: chłódzić, chłódzę ...), tryb rozk. chłódź!
chłodno, st. w. -niej.
chłodzić zob. chłodnieć.
chłop, 3. chłopu, l. mn. -pi albo -py.
chłopczyk.
chłopiec, temu chłopcu, chłopcze!
chłopię, 2. -ęcia, 3. -ęciu, tych chłopiąt. Zob. kurczę.
chłopięcy.
chłopisko, tych -ów.
chłopomania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
chłopski.
chłopstwo.
chłostać, chłoszcze (rzadziej: chłosta), rozk. chłoszcz (rzadziej: chłostaj).
chłód, 2. chłodu.
chmara — zob. chmura.
chmiel, 2. -lu.
chmura (= obłok); chmara albo chmura (= mnóstwo, nieprzejrzana ilość).
chmurzyć się.
chochlik, l. mn. -ki.
chociaż, chociażby. Zob. a) *-że;* b) *-by.*
Chocim, 2. Chocimia, w Chocimiu, pod Chocimiem * albo pod Chocimem (forma nieprawidłowa, ale częściej używana).
chocimski.
choć, choćby. Zob. *-by.*
chodak.
chodzić, chodzimy (prawidło—zob. *-imy, -ymy*), rozk. chodź, chodźmy, chodźcie.
Chodźko. Odmieniaj jak *Matejko* — zob.!
choina, tych choin.
cholera.
cholewa, tych -lew.
cholewka, 2. -wek.
chomąto, l. mn. -ta, 2. chomąt.
chomik.
Chopin (niektórzy piszą z polska: Szopen).
chorągiew, tej -rągwi, te -rągwie, tych -rągwi.
chorągiewka, tych -wek.
Chorążczyzna. Zob. *-izna.*
chorąży, l. m. -owie. Zob. leśniczy.
chorążyna, l. mn. -ny (odmieniaj jak *hrabina* — zob.!).
choroba, tych chorób.
chorobotwórczy.
chorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
chorwacki.
Chorwacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Chorwat, l. mn. -ci.
chory, l. m. chorzy. Porówn. hoży.
chować.
chód, 2. chodu.
chór, 2. chóru.
chórzysta, l. mn. -rzyści.

chórzystka, 3. i 7. -rzystce.
chów, 2. chowu.
chrabąszcz, l. mn. -cze, 2. -czów, czy.
chrapać, chrapie, rozk. chrap, chrapmy, chrapcie.
chrobry, l. mn. chrobrzy; Bolesław Chrobry.
chrom (pierwiast. chem.), 2. -mu.
chromy, l. mn. -mi.
chroniczny.
chronić, chronimy; rozk. chroń, chrońmy.
chronologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
chronometr, 2. -tru.
chropowaty, chropawy.
chróst, 2. -tu.
chrupać, chrupie.
chrypka, 3. i 7. chrypce.
Chrystus, 5. Chrystusie! Chryste!
Chrystyan.
Chrystyania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
chrystyanizm. Zob. *-izm*.
Chryzeis albo **Chryzeida**, 2. -dy.
chryzmo — zob. krzyżmo.
Chryzostom, 2. -ma.
chrz czy ***chsz?*** — zob. *sz* czy *rz?*
chrzan, 2. -nu.
chrząkać albo **krząkać**.
chrząknąć albo **krząknąć**, chrząknął, krząknął, rozk. chrząknij, krząknij.
chrząstka, 3. i 7. chrząstce.
chrząszcz, l. mn. -cze, 2. -czy, -czów.
chrzcić, chrzczę, chrzcisz, chrzci, chrzcimy, chrzczą; chrzcił, rozk. chrzcij.
chrzcielnica.
chrzciny, 2. chrzcin.
chrzczony, l. mn. chrzczeni.
chrzest, 2. chrztu.
chrzestny, l. mn. chrzestni.
chrześcijanin, 2. -janina, l. mn. -janie, 2. -jan. Zob. *-anin*.
chrześcijaństwo.
chrzęst, 2. chrzęstu.
chrzyżmo — zob. krzyżmo.
chrzęścić, chrzęszczę, chrzęści, -imy, chrzęszczą, chrzęścił.
chsz czy ***chrz?*** — zob. *sz* czy *rz?*
chuchnąć, chuchnie, rozk. chuchnij.
chuć, tej chuci, te chuci (w mowie żywej często: chucie), tych chuci.
chudnąć, chudnę, chudniesz, chudnie . . . chudną, chudłem, chudłeś, chudł, chudli, chudły (formy: *chudnieć*, chudnieję, chudniejesz, chudnieje i t. d. wychodzą z użycia).
chudoba, 2. -by.
chudopachołek, l. mn. -chołki.
chudy, st. w. chudszy, l. mn. chudsi.
chusteczka, 3. i 7. chusteczce.
chustka, 3. i 7. chustce.
chwacki, l. mn. chwaccy.
chwalić, chwalimy, nie: chwalemy (prawidło — zob. *-imy, -ymy*).
chwast, 2. chwastu.
chwat, l. mn. -ty.
chwiać, chwieje, chwiali, rozk. chwiej.
chwycić, chwycimy; rozk. chwyć, chwyćcie.
chy czy ***chi?*** — zob. *chi* czy *chy?*
chyba, chyba że...; chybaby. Zob. *by*.
chybić, chybimy.
chychot — zob. chichot.
chychotać — zob. chichotać.
chylić (się), chylimy (się).
chyłkiem.
chytry, st. w. chytrzejszy, l. mn. chytrzejsi.
chyży. Zob. świeży.
ciasno, st. w. ciaśniej (rzadko: cieśniej).
ciasny, st. w. ciaśniejszy (rzadko: cieśniejszy).
ciastko, tych ciastek.
ciasto, w cieście, tych ciast.
ciaśniutki. Zob. *-utki*.
ciąć, tnę, tnie, tną, ciął, cięła, cięli, cięły; rozk. tnij, tnijmy, tnijcie.
ciąg, 2. -gu
ciągły, -ła, -łe.
ciągnąć, ciągnął, ciągnęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku literackim bardzo rzadko: ciągła, ciągło, ciągli, ciągły); rozk. ciągnij.
ciążyć albo **ciężyć**, rzadziej: ciężeć. a) *ciążyć*, ciążę, ciążysz, ciąży . . . ciążył, ciążyła, ciążyło itd. Odpowiedzialność ciąży na mnie. Krew ludzka ciąży na nim. b) *cię-*

żyć, ciężyły, ciężyłem, ciężył, ciężyła i t. d. Więźniowi cięży łańcuch. c) *ciężeć*, ciężeję, ciężejesz, ciężeje... ciężeją, ciężał, ciężeli, ciężały.

cicho, st. w. ciszej.

cichutki. Zob. *-utki*.

cichy, l. mn. cisi, ciche; st. w. cichszy, l. mn. cichsi, cichsze.

ciebie, cię.

ciec, ciekę, cieczesz, ciecze ... cieką, ciekł; *cieknąć*, cieknę, ciekniesz, cieknie, cieknął.

cieknąć — zob. ciec.

cielątko, 3. -ku, tych -tek.

cielesny (nie: cieleśny), cielesna, cielesne, l. mn. cieleśni, cielesne; przysłówek: cieleśnie. Prawidło — zob.: *bolesny*

cielę, 2. -ęcia, 3. -ęciu, tych cieląt. Zob. kurczę.

cielęcina.

ciemierzyca (roślina) — nie: ciemiężyca.

ciemię, 2. -mienia, 3. -mieniu, tych ciemion. Zob. imię.

ciemięstwo.

ciemiężca* albo **ciemiężca**, l. mn. -cy. Zob. *-ca*.

ciemiężyciel, tych -li.

ciemiężyć, -żymy; rozk. ciemięż, -miężcie.

ciemnieć, ciemnieje, ciemniało.

ciemno, st. w. ciemniej.

ciemnozielony, ciemno-zielony.

ciemny.

cieniować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

cieniuchno. Zob. *-uchny*

cieniuchny. Zob. *-uchny*.

cieniutki. Zob. *-utki*.

cieniutko. Zob. *-utki*.

cienki, st. w. cieńszy, l. mn. cieńs[1], cieńsze.

cienko, st. w. cieniej.

cieplarnia, tych -arni, rzadziej: -arń.

cieplutki. Zob. *-utki*.

ciepło, st. w. cieplej.

cierń, tego ciernia, tym cierniem, tych cierni (rzadko: cierniów); mniej powszechne: *ta cierń*, tej cierni, tą ciernią.

cierpieć, cierpimy (nie: cierpiemy — zob. *-imy, -ymy*), rozk. cierp, cierpmy, cierpcie.

cierpki, l. mn. cierpcy, cierpkie.

cierpliwość, 2. -ści.

cieśla, tych cieśli, rzadziej: cieślów.

cieśnina. Nazwy cieśnin piszemy wielką literą: cieśnina Gibraltarska, cieśnina Hudsońska i t. p.

cietrzew, 2. -wia, l. mn. -wie, 2. -wi.

cię, ciebie.

cięcie, te cięcia, tych cięć.

cięciwa, tych ciw.

cięty.

ciężar, w ciężarze.

ciężeć — zob. ciążyć.

ciężki, l. mn. ciężcy; st. w. cięższy, l. mn. cięższi.

ciężko, st. w. ciężej.

ciężyć — zob. ciążyć.

ciosać, ciosa, ciosał.

ciotka, 3. i 7. ciotce.

ciotuchna. Zob. *-uchna*.

ciotunia Zob. *-unia*.

cisnąć, ciśnie; rozk. ciśnij.

ciuciubabka; bawić się w ciuciubabkę.

ciupaga (= siekierka góralska), tych -pag.

ciura, 2. -ry, l. mn. -ry, 2. -rów.

ciurkiem.

ciżba, 2. ciżby.

ciżmy, tych -żem.

...cka czy ***...dzka*** (*...c-ka* czy *...dz-ka*)? *dz* przed przyrostkiem *-ka* piszemy w rzeczownikach z osnową na *d (dz)*, w innych zgodnie z wymawianiem t. j. *c*: zasadzka (zasadzać), przechadzka, schadzka, posadzka i t. p. ale tacka (taca) i t. p.

...cki czy ***...dzki?*** W przymiotnikach z brzmieniem końcowem *cki* piszemy *dzki* tam, gdzie osnowa kończy się na *d (dz, dź, dź)* we wszystkich innych zgodnie z wymawianiem t. j. *cki*: brodzki (Brody), grodzki (gród), gromadzki (gromada), ludzki (lud), łódzki (Łódź), sąsiedzki, siedmiogrodzki, szwedzki i t. p. — ale: bracki (brat), grecki (Grek), szkocki, szlachecki, świecki i t. p. [1])

[1]) **Przyrostkiem wszystkich powyższych przymiotników jest *-ski*, co jednak wskutek zbiegu różnorodnych spółgłosek zatarło się zupełnie w wymowie i piśmie.**

cło, 2. cła, 3. cłu, 6. cłem, 7. w cle; l. mn. cła, 2. ceł.
cmentarny. Zob. *em*, *en*.
cmentarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *em*, *en*.
cnota, tych cnót.
co, 6. czem, 7. w czem; cobądź, cokolwiek, cokolwiekbądź.
co. Słówko *co* piszemy przed wyrazami osobno: co rok, co miesiąc, co tydzień, co godzina, co chwila, co noc, co tchu, co większy, co prędzej i t. d. — razem tylko: *codzień* i *coraz*.
co chwila.
co dzień — zob. codzień.
co godzina.
co lepszy.
co miesiąc.
co najmniej.
co noc.
co prędzej.
co rok.
co rychlej.
co sił.
co tchu.
co tydzień.
co zacz? (= kto to taki?).
cobądź, 2. czegobądź, 3. czemubądź, 6. czembądź, 7. w czembądź. Zob. *-bądź*.
codziennie.
codzienny.
codzień (bardzo rzadko: co dzień), na codzień. Zob. *co*.
cofać, cofa.
cokolwiek, 2. czegokolwiek, 3. czemukolwiek, 6. czemkolwiek, 7. w czemkolwiek. Zob. *-kolwiek*.
cokolwiekbądź. Odmieniaj jak *cokolwiek* — zob.
cokół (włos. zoccolo, a to z łac. socculus), 2. cokołu, l. mn. cokoły; rzadziej: cokuł, 2. -kułu, l. m. -kuły.
coraz (rzadko: *co raz*); coraz lepiej, coraz dalej i t. p. Zob. *co*.
Corneille, 2. Corneilla albo Corneille'a. Niektórzy piszą z polska: Kornel, 2. -la. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, II.
corocznie.
coroczny.
Correggio, 2. -gia.
corso — zob. korso.
-costwo. Pisz *d* (nie: dz) w rzeczownikach takich, jak: radcostwo, rządcostwo i t. d. — zob. dowódca.
coś (nie: cóś), 2. czegoś, 3. czemuś, 6. czemś, 7. w czemś. Porówn. *cóż*; zob.: *-ym*, *-im*, *-em*...
cośkolwiek. Zob. *-kolwiek*.
cośniecoś.
cóż, pisz: cóż — zob.
córa, tych cór.
córka.
córuchna. Zob. *-uchna*.
córunia. Zob. *-unia*.
cóż (nie: coż) — ale coś (nie: cóś).
-ctwo czy ***-dztwo?*** W rzeczownikach z brzmieniem końcowem *ctwo* piszemy *dztwo* tylko tam, gdzie osnowa kończy się na *d (dz, dź, dż)*, we wszystkich innych zgodnie z wymawianiem t. j. *-ctwo*: sąsiedztwo (sąsia*d*), województwo (wojewo*da*), dowództwo, śledztwo, świętokradztwo i t. p. — ale: bractwo (brat) tkactwo (tkacz), robactwo, świadectwo i t. p. [1]) — Zob. ptactwo, wychodztwo.
cuchnąć, cuchnął.
cucić, cuci, cucimy; rozk. cuć, cućmy, cućcie.
cud, tego cudu, te cuda (bardzo rzadko: cudy). Wyrazu *cudo* używamy tylko w znaczeniu: rzecz niezwykła, dziwna. O cudo! w przeciągu kilku godzin namalował obraz.
cudactwo, tych cudactw.
cudaczny, cudacki.
cudny.
cudo — zob. cud.
cudotwórca, 2. -cy, l. mn. -cy, 2. -ców.
cudzoziemczyzna * albo **cudzoziemszczyzna**. Zob. *-izna*
cudzoziemiec, 5. -ziemcze!; l. mn. -cy.
cudzoziemski.
Cudzoziemskie imiona własne osób, nazwy geograficzne

[1]) Przyrostkiem wszystkich powyższych wyrazów jest *-stwo*, co jednak wskutek zbiegu różnorodnych spółgłosek zupełnie się zatarło w piśmie i wymowie.

i etnograficzne — zob. *Imiona własne cudzoziemskie*.
cudzysłów, 2. -słowu, l. mn. -słowy, 2. -słowów.
cukier, 2. cukru.
cukiernia, tych -ni, rzadziej: -kierń.
cukrować się, -uje się. Zob. *-ować*.
cukrzeć, cukrzeje, cukrzało.
cukrzyć, cukrzy, cukrzył.
cwałem*, bardzo rzadko: czwałem*.
cwałować * (bardzo rzadko: czwałować *), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
cybuch, 2. -cha.
cybula, pisz: cebula — zob.!
Cycero, 2. Cycerona.
cyceroński.
cyfra, tych cyfr.
cygan (= oszust, kłamca), l. mn. -ny; *cyganka*, 2. -ki.
Cygan, l. m. Cygani * (forma prawidłowa). W języku książkowym i w żywej mowie ogółu spotykamy bardzo często formę: *Cyganie*.
Cyganka, 2. -ki, l. mn. -ki, 2. -nek. Zob. cygan.
cygański.
cygaro, l. mn. -ra, 2. -gar.
cykata (= skórka z pomarańczy smażona w cukrze i t. p.), bardzo rzadko: cyka*d*a (chociaż po włosku: succa*d*a).
cykl, 2. cyklu.
cyklista, l. mn. cykliści.
Cyklop, l. mn. -py, -pi.
cykorya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
cykuta.
Cylicya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
cylinder, 2. -dra.
cymbał (= przyrząd muzyczny), 2. -łu, częściej w l. mn. cymbały, 2. -łów; *cymbał* (= głupiec), 2. -ła, l. mn. -ły, 2. -łów.
Cymon.
cynizm. Zob. *-izm*.
Cypr, 2. Cypru, na Cyprze.
Cypryan.
cypryjski (od *Cypr*).
cyrkiel, 2. -kla.
cyrograf, 2. -fu.
cyrulik, l. mn. -cy.
Cyrus.
Cyryl.
cyrylica, 2. -cy.
cysterna, tych cystern.
Cysters, l. mn. -si. Zob. Nazwy zakonników.
cysterski.
cytadela, 2. -li.
cytra, tych cytr.
cytrynówka. Zob. *-ówka*.
cytrzysta, l. mn. cytrzyści, 2. cytrzystów.
cytrzystka, 3. i 7. cytrzystce, tych cytrzystek.
cywilizacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
cywilizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

cz czy ***trz?*** Przed spółgłoskami brzmi *trz* jak *cz*, z czego wynikają pewne wątpliwości ortograficzne. Pisz: wieczny (= nieskończenie długo trwający), ale: wie*trz*ny n. p. dzień (=w którym wiatr silny wieje); opaczny, opacznie (=niedorzeczny, wypaczony, na opak), ale: opa*trz*ny, nieopa*trz*ny (= baczny, oględny, nieoględny); *trz*cina, ale: *cz*cionka (= litera drukarska); *trz*miel, *trz*nadel, *trz*piot — *cz*cić, *cz*czony, *cz*czy, *cz*kawka, *cz*tery . . .

czahary, 2. -rów (= zarośla).
czaić się, czaję się, czaisz się, czaimy się, czaicie się, czają się, czaiłem się, czaili się; rozk. czaj się, czajcie się.
czajka, tych czajek.
czambuł, 2. -łu.
czapka, w czapce.
czarci, czartowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
czardasz (taniec węgierski), 2. -sza.
czarniawy, rzadziej: czerniawy.
czarnieć — zob. czernić.
czarniuchny — zob. *-uchny*.
czarniutki — zob. *-utki*.
czarno, st. w. czarniej.
czarnobrewy, -wa, -we, l. mn. -wi, -we.
czarnogórski.
Czarnogórze, 2. -rza (kraj); często także: Czarnogóra, 2. -ry.
Czarnogórzec, l. mn. -górcy.
czarnoksięski.
czarnoksięstwo.
czarnoksiężnik, l. mn. -cy.
Czarnolas, 2. Czarnolasu.
czarnolaski.
czarnomorski

czarnooki, -ka, -kie.
czarnowłosy, -sa, -se.
czarny, st. w. czarniejszy, l. mn. czarniejsi; morze Czarne.
Czarny Dunajec, nad Czarnym Dunajcem.
czarodziejstwo, tych -dziejstw.
czarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
czart, 2. czartu, l. m. -ci (rzadziej: -ty).
czartowski, czarci. Zob. *-ski* czy *-wski?*
czarujący.
czasopismo, tych -pism. Nazwy czasopism piszemy wielką literą: Ateneum, Czas, Życie, Tygodnik mód i powieści, Echo muzyczne i teatralne — zob. Wielkie litery.
Czasownik — zob. *Słowo*.
czaszka, w czaszce.
czatować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
czaty, tych czat.
cząber, cząbr — zob. cząber.
cząsteczka, w cząsteczce.
Cząstka *to* — zob. *to*.
Cząstka wzmacniająca *że* — zob. *-że*.
Cząstki nieokreślne *-bądź, -kolwiek, -kroć* — zob. *-bądź, -kolwiek, -kroć*.
czciciel, tych -li.
czcić, czczę, czcisz, czci . . . czczą, rozk. czcij.
czcigodny.
czcionka (nie: trzcionka!), tych czcionek.
czczo; jest mi czczo. Porówn. na czczo.
czczony, -na, -ne, l. mn. czczeni, czczone.
czczość, 2. czczości.
czczy, -a, -e.
Czech, l. mn. Czesi, 2. Czechów; *Czechy* (kraj), 2. Czech.
czechizm. Zob. *-izm*.
Czechy — zob. Czech.
czeczotka, 3. i 7. -czotce, tych czeczotek.
czeczuga, tych -czug.
czegóż (rzadziej: czegoż), ale: czegoś (nie: czegóś).
czek, 2. czeku.
czekolada.
czekoladka, 3. i 7. -ladce.
czeladka, 3. i 7. -ladce.
czeladź, 2. -dzi.
czeluść, 2. -ści, l. mn. -ści albo -ście, 2. ści.
czemu, czemuto, czemuż, czemużby, czemużto.
czepek, 2. czepka.
czepiać się.
czepiec, 2. czepca, l. mn. czepce.
czeremcha, 3. i 7. -remsze.
czereśnia, tych -ni.
Czerkies, l. mn. -si.
Czerkieska, 3. -kiesce.
czerkieski.
czerniawy, częściej: czarniawy.
czernić, czernieć, czarnieć, czernić się. a) *czernić* (= barwą czarną powlekać, brudzić, źle o kim mówić), czernię, czernisz, czerni, czernimy ... czerniłem, czernił. Służący czerni buty. On czerni mię przed ciotką. — b) *czernieć* albo *czernić się* (=ukazywać się w barwie czarnej, wyglądać czarno). Czernieć, czernieję, czernieje ... czernieją, czerniałem, czerniał, czernieli, czerniały. *Czernić się*, czerni się, czerniło się i t. d. Za wsią czerniały (albo: czerniły się) pola. — c) *czernieć* czernieje i t. d. (rzadziej: czarnieć, czarnieje) = przybierać barwę czarną, ciemnieć. Ten atrament szybko czernieje.
czernieć — zob. czernić.
czerń, 2. czerni.
czerpać, czerpie, rozk. czerp, czerpmy, czerpcie.
czerstwieć, czerstwieje.
czerstwy.
czerwcowy.
czerwiec, w czerwcu. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
czerwonoskóry.
czerwony, -na, -ne, l. mn. czerwoni, -ne; st. w. czerwieńszy, -a, -e, l. mn. -si, -sze; morze Czerwone.
czeski.
czeszczyzna. Zob. *-izna*.
Czeszka, 3. Czeszce, tych Czeszek.
cześć, 2. czci.
-czę, -czesz, -cze . . . czy *-cę, -cesz, -ce* . . . ? w słowach takich jak: deptać, bełkotać, druzgotać i t. p. — zob. *deptać*.

często, st. w. częściej.
Częstochowa. Zob. nazwiska miast, wsi, rzek . . . na *-owa.*
Częstochowianin, 2. -wianina, l. m. -wianie, 2. -wian. Zob. *-anin.*
częstochowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
częstokół, 2. -kołu.
częstokroć. Zob. *-kroć.*
częstować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
częsty, częstszy (rzadziej: częściejszy).
część, te części.
czkawka.
czmychnąć, czmychnął; rozk. czmychnij.
czoło, na czole, tych czół.
czołobitny.
czop, 2. czopa.
czosnek, 2. czosnku, l. mn czosnki.
czosnkowy.
czółenko, tych -nek.
czółno, tych czółen (rzadziej: czółn).
czterdziestka, 3. i 7. -dziestce.
czterdziestodniowy.
czterdziestogodzinny.
czterdziestoletni.
czterdziestu (uczniów); czterdzieści (kwiatów, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zobacz!
czterdziesty.
czterdzieści — zob. czterdziestu.
czterech — zob. czterej.
czterechsetny.
czterej (uczniowie) albo czterech (uczniów), cztery (kwiaty, drzewa). Odmieniaj jak: *trzej, trzy* — zobacz!
czternastka, 3. i 7. -nastce.
czternastodniowy.
czternastoletni.
czternastozgłoskowy.
czternastu (uczniów), czternaście (ptaków, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zob.!
czternasty.
czternaście — zob. czternastu.
czterodniowy.
czteroklasowy.
czterokonny.
czterokrotny.
czteroletni.
czteromiesięczny.
czteropiętrowy.
czterotomowy
czterowiersz, 2. -sza.
czterozgłoskowy.
cztery — zob. czterej.
czterykroć. Zob. *-kroć.*
czterysta — zob. czterystu.
czterystu (uczniów); czterysta (ptaków, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *trzystu, trzysta* — zobacz!
czub, 2. -ba.
czubaty.
czubek, 2. czubka.
czubić się, czubimy się; rozk. czub się, czubcie się.
czuć, czuje, rozk. czuj.
czujny.
czuły.
czumak
czupryna.
czuwać.
czwałem — zob. cwałem.
czwałować — zob. cwałować.
czwartek, 2. czwartku; co czwartek.
czwartoklasista, l mn. -siści.
czworo (dzieci), 2. czworga (dzieci) i t. d. Odmieniaj jak: *dwoje* — zobacz!
czworobok, 2. -ku.
czworograniasty.
czworoląt, 2. -ta.
czworokątny.
czworonożny.
czwórka, tych czwórek.
-czy. Pisz *d* w przymiotnikach takich, jak: śledczy, doradczy, możnowładczy i t. d. — zob. *dowódca.*
czy, czyż, czyżby. Zob. a) *-że;* b) *by.*
czyhać.
czyj, 2. czyjego, 6. czyim, 7. w czyim, l. mn. czyi, czyje, 2. czyich, 3. czyim; *rodz. żeń.: czyja,* 2. i 3. czyjej, 4. czyją, l. m. czyje, 3. czyim, 6. czyjemi; *rodz. nij.: czyje,* 6. czyjem, 7. w czyjem, l. mn czyje, 3. czyim, 6. czyjemi.
czyjbądź, czyjkolwiek, czyjkolwiekbądź; 2. czyjegobądź, czyjegokolwiek, czyjegokolwiekbądź i t. d. Zob. a) *czyj;* b) *-kolwiek;* c) *-bądź.*
czyli, czyliż. Zob. *-że.*
-czyni. Pisz *d* w rzeczownikach takich, jak: rządczyni, radczyni, władczyni i t. d. — zob *dowodca.*

Czynny imiesłów nieodmienny (zaprzeszły) na *-szy* — zob. *-szy* czy *-łszy?*
czyrak (nie: czerak).
czysto, czyściej.
czysty, l. mn. czyści; czystszy albo czyściejszy, l. mn. czystsi albo czyściejsi.
czyszczenie, 2. -nia.
czyścić, czyszczę, czyści, czyścimy; rozk. czyść, czyśćcie.
czyściec, 2. czyśca * albo czyśćca * (forma prawidł., ale rzadziej używ.).
czyścowy *, rzadko: czyśćcowy (forma prawidłowa).
czyściuchno. Zob. *-uchny*.
czyściuchny. Zob. *-uchny*.
czyściutki. Zob. *-utki*.
czyściutko. Zob. *-utki*.
czytelnia, tych czytelni, niekiedy także: czytelń.
czytywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ywać*.
czyż (spójnik), czyżby. Zob. a) *-że;* b) *by*.
czyż (ptak), tych czyżów; czyżyk.
czyżyk — zob. czyż (ptak).

ć czy ***dź*** w bezokoliczniku?—zob. Bezokolicznik, uw. I.
ć, c czy ***dź, dz?*** — zob. *dz, dź* czy *c, ć?*
ćma, 2. ćmy, tych ciem.
ćwiartka, w ćwiartce.
ćwiczyć, ćwiczymy, rozk. ćwicz, ćwiczcie.
ćwieczek, 2. ćwieczka.
ćwiek, 2. -ka.
ćwierć, l. mn. -ci.
ćwierćwiekowy.
ćwik, 2 ćwika, l. mn. -ki.
ćwikła, 2. ćwikły.

D.

d czy ***dz*** przed przyrostkiem *-ca* w wyrazach takich, jak: radca, rządca, nakładca i t. p.?—zob. *dowódca*.
d czy ***t?*** W wyrazach takich, jak: głó*d*, dru*t;* mło*d*szy, świę*t*szy; gwiaz*d*ka, cias*t*ka i t. p wymawiamy spółgłoski *d, t* zupełnie jednako, bo spółgłoska *d* brzmi jak *t* na końcu wyrazów i przed spółgłoskami cichemi (mocnemi). Wątpliwości ortograficzne tego rodzaju usunie prawie zawsze następująca wskazówka praktyczna: Przekształć wyraz tak, aby po powyższych spółgłoskach *(d, t)* nastąpiła samogłoska, a jeżeli w odmianie tego wyrazu niema odpowiedniej formy, to szukaj jej wśród wyrazów o tej samej osnowie lub o tym samym pierwiastku: głó*d* (pisz *d*, bo mówimy głodu), cha*t*ka (cha*t*a), groma*d*ka (groma*d*a), chu*d*szy (chu*d*y), świę*t*szy (świę*t*y) i t. d. Pisownia rozstrzyga więc o znaczeniu następujących wyrazów: bud (1. p. l. p. buda), but (buty); dziadki (dziadek), dziatki (2. p. dziatek); ląd (lądu), lont (lontu); ład (ładu), łat (łata); obiad (obiadu), obiat (1. p. l. p. obiata, wyraz przestarzały=ofiara, ślub), objadł (w mowie potocznej opuszczamy zwykle końcowe ł); pod (pode mną), pot (potu); śród (= wśród; środek), śrut (śrutu); uzd (uzda), ust (usta) i t. d.
dach, 2. -chu.
dachówka. Zob. *-ówka*.
dać, rozk. daj, dajmy, dajcie; dawszy.
daktyl (owoc, stopa wierszowa), tych daktyli, rzadziej: -lów.
daleko, st. w. dalej.
dalibóg, dalipan.
dalmacki.
Dalmacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
damasceński (od Damaszek).
Damaszek (miasto), 2. Damaszku.
Damian.
Danaidy, 2. Danaid.
Dania, 2. i 3. -nii, 4. -nię; duński.
Daniel (prorok).

daniel (zwierzę), tych -li, rzadziej: -lów.
Dante, 2. -tego, rzadziej: Dant, 2. Danta.
dantejski (od Dante).
Darmstadt.
darmsztadzki.
darować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
darowizna, 3. i 7. -iźnie. Zob. *-izna*.
darwinista, l. mn. -niści.
darwinizm. Zob. *-izm*.
Daryusz.
darzyć, darzymy, rozk. darz, darzcie.
datek, 2. datku.
dawka, 3. i 7. dawce.
dąb, 2. dębu, 3. dębowi, 4. dąb, 5. dębie, 6. dębem, 7. w dębie (formy «dęba» używamy tylko w wyrażeniu: koń staje dęba i t. p.).
Dąbrowa (zobacz: Nazwiska miast, wsi . . . na -owa).
dąbrowa (= gaj dębowy), 2. -wy, 3. -wie, 4. -wę.
dąbrowski (przymiotnik od Dąbrowa).
dąć, dmę, dmiesz, dmie . . . dmą; dął, dęła, dęli, dęły; rozk. dmij; dęty.
dąsy, 2. -sów.
dążyć, dążymy; rozk. dąż, dążcie.
dech, tego tchu, temu tchu, tym tchem, w tchu. Mówimy i piszemy: dech, oddech, ale: oddychać, wdychanie, wydychać, wydychanie (nie: oddechać, wdechać, wydechać).
decydujący.
decygram, 2. -ma.
decylitr, 2. -tra.
decymetr, 2. -tra.
Decyusz.
decyzya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
Dedalus albo **Dedal**, 2. Dedala.
definicya, tej -cyi, tę cyę, tych -cyi.
defraudacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
deista, l. mn. deiści.
dekadent, l. mn. -denci. Zob. *-ent*.
dekadentyzm. Zob. *-izm*.
deklamacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
deklamator, l. mn. -rzy albo -rowie
deklamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
deklaracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
deklinacya, tej -cyi, tę cyę, tych -cyi.
dekoracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
delegacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
delficki.
Delfy, 2. Delf.
delia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
Delille, 2. Delille'a albo Delilla. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
deliryum. Zob. gimnazyum.
Delos (nieodm.).
demagogia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
demokracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Demokryt.
demonizm. Zob. *-izm*.
demonstracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *om*, *on*.
demoralizacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
demoralizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Demostenes.
denko, tych denek.
dentysta, l. mn. -tyści. Zob. *em*, *en*.
denuncyacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
denuncyant, l. mn. -cyanci.
departament, te -menty, rzadziej: -menta. Zob. *-ment*.
dependent, l. mn. -denci. Zob. *em*, *en*.
deptać. Formy dawniejsze, obecnie jeszcze tylko w języku książkowym używane: depcę*, depcesz*, depce*, depcemy*, depcecie*, depcą*, depcąc*, rozk. depc*, depccie* i t. d. Dzisiaj mówią i piszą prawie powszechnie: depczę, depczesz, depcze, depczemy, depczecie, depczą, depcząc, depcz i t. d. Są to formy poprawne! Podobnie odmieniają się wszystkie czasowniki tej grupy: bełkotać, chłeptać, druzgotać, klekotać i t. p
deputacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
dereniówka. Zob. *-ówka*.

Descartes — zob. Kartezyusz.
deska, 3. desce, tych desek.
despotyzm. Zob. *-izm.*
destylacya albo **dystylacya** (po łać. destillatio, rzadziej: distillatio), 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
destylarnia albo **dystylarnia**, tych -larni, rzadziej: -larń. Zob. destylować.
destylować albo **dystylować** (po łać. destillare, rzadziej: distillare).
deszcz, 2. deszczu (rzadziej: dżdżu), l. mn. deszcze (rzadziej: dżdże).
deszczówka. Zob. *-ówka.*
deszczułka, tych deszczułek.
detronizacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Dezydery, 2. -rego; Dezyderyusz, 2. -ryusza.
dezynfekcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
dębina.
dębowy.
dęty (zob. dąć).
Dickens, 2. -sa.
Diderot, 2. -ta.
dja... zob. dya...
dje... zob. dye...
dju... zob. dyu...
dlaczego [1]), dlaczegóż, dlaczegóżby (rzadziej: dlaczegoż, dlaczegożby).
dlań — zob. nań.
dlatego. [1])
dłoń, l. mn. -nie, 2. -ni.
dłóto * [2]) (niektórzy piszą: *dłuto*), tych dłót.
dłubać, rozk. dłub, dłubcie.
dług, 2. -gu.
długi, st. w. dłuższy.
długo, st. w. dłużej.
długoletni.
długotrwały.
dłużnik, l. mn. -cy.
dmuchać.
dmuchawka.
dmuchnąć, rozk. dmuchnij.
dnieć, dnieje, dniało.
Dniepr, 2. Dniepru.
dnieprzański.
Dniestr, 2. Dniestru.
dniestrzański.

[1]) A. Kryński: dla czego, dla tego
[2]) A. Kryński zaleca pisać: *dłuto*, A. Brückner: dłóto.

dno, 2. dna, 3. dnu; l. mn. dna, 2. den.
do czysta.
do dnia — zob. dodnia.
do dziś, do dziś dnia.
do jutra.
do licha.
do niedawna.
do ostatka.
do późna.
do rana.
do reszty.
do syta.
do szczętu.
do woli — zob. dowoli.
dobiedz — zob. biedz.
dobiegnąć — zob. biedz.
dobierać.
(dobitek) — zob. na dobitkę.
(dobitka) — zob. na dobitkę.
dobór, 2. -boru.
Dobra (wieś), w Dobrej. Zob. Nazwiska miast, wsi, rzek rodz. żeńs. o formie przymiotnikowej.
dobra, tych dóbr.
dobra noc — zob. dobranoc.
dobrać — zob. brać.
dobranoc! (nieodmienne — razem!). Wyszedł, nie powiedziawszy mi nawet dobranoc! Pokłóciliśmy się na dobranoc (= przed spaniem). Oddzielnie piszemy zwykle w wyrażeniach: życzę wam dobrej nocy i t. p.
dobro, 2. dobra, 3. dobru, 5. dobro! 6. dobrem, 7. w dobru.
dobrobyt, 2. dobrobytu, w dobrobycie.
dobroczynny.
dobroduszny.
dobrodziej.
dobrodziejka.
dobrodziejstwo, tych -dziejstw.
dobry, st. w. lepszy, l. mn. lepsi.
dobrze, st. w. lepiej.
dobudować — zob. budować.
dobyć — zob. dobywać.
dobywać, dobyć (=wyciągnąć, wydobyć, dotrwać), dobędę, dobędzie, rozk. dobądź, dobądźcie; dobywszy.
docent, l. mn. -cenci. Zob. *-ent.*
docentura. Zob. a) *-ura*, b) *em*, *en.*
dochodzić, rozk. dochodź, dochodźcie.

dochód. 2. -chodu.
dociąć — zob. ciąć.
dociągnąć — zob. ciągnąć.
dociec. docieknę, dociekł, rozk. docieknij; dociekłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
docierać.
dodać — zob. dać.
dodatni. -nia, -nie, 2. -niego, -niej; rzadko: dodatny, -na, -ne, 2. -nego, -nej.
dodatnio.
dodnia (= raniutko).
dodrzeć — zob. drzeć.
doglądać.
dogmat. 2. -tu; l. m. -ty, rzadziej: -ta.
dogorywać. dogorywa.
dogrzewać.
doić, doję, doisz, doi, doimy, doją; rozk. dój, dójcie. Zob. stroić.
dojazd. 7. -jeździe.
dojeżdżacz, l. mn. -cze, tych -czy albo -czów.
dojeżdżać.
dojmować, dojmuje. Zob. *-ować.*
dojmujący.
dojrzały. Człowiek dojrzały, l. m. ludzie dojrzali — ale: ten młodzieniec szybko dojrzał, ci młodzieńcy szybko dojrzeli.
dojrzeć (=stać się dojrzałym), dojrzeję, dojrzejesz, dojrzeje . . . dojrzałem, dojrzał, (oni) dojrzeli, (one) dojrzały; rozk. dojrzej, dojrzejcie. *Dojrzewać*, dojrzewam, dojrzewa. Porównaj: a) dojrzały, b) dojrzeć (= zobaczyć).
dojrzeć (= zobaczyć), dojrzę, dojrzy, dojrzymy, dojrzą; dojrzał, dojrzeli, rozk. dojrzyj, dojrzyjcie. Porównaj: *dojrzeć* (= stać się dojrzałym).
dojrzewać — zob. dojrzeć.
dojść, dojdę, dojdzie, doszedł, doszli; rozk. dojdź, dojdźmy, dojdźcie; doszedłszy.
dokazać, -każe, rozk. dokaż, dokażcie.
dokazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
dokąd.
dokądbądź. Zob. *-bądź.*
dokądkolwiek. Zob. *-kolwiek.*
dokoła, dookoła.
dokonywać, dokonywam, -nywasz, -nywa, -nywamy, -nywacie, -nywają; rozk. dokonywaj, -nywajcie. Formy: *dokonuję, -nujesz, nuje ... nują;* rozk. *dokonuj, -nujcie* spotykamy często w mowie potocznej (zwłaszcza galicyjskiej), niekiedy także w języku książkowym. Zob. *przekonywać.*
doktor *, l mn. -owie albo -rzy. W galicyjskim języku książkowym prawie powszechnie: *doktor*, w Królestwie Polskiem bardzo często: *doktór.* Zob. *-or.*
doktorowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
doktór — zob. doktor.
dokuczać.
dokument, l. mn. -ta albo -ty. Zob. *-ument*
dolać — zob. lać.
dolewać.
dolina. Nazwy dolin piszemy wielką literą: dolina Orawska, dolina Nowotarska i t. d.
dolny.
dołożyć — zob. łożyć.
dom, w domu.
Domejko. Zob. Matejko.
Domicyan.
domieszać — zob. mieszać.
domieszka, 3. i 7. -mieszce.
domięszać, pisz domieszać — zob. mieszać.
Dominikanin, l. m. -kanie, 2. -kanów. Zob. a) Nazwy zakonników; b) *-anin.*
dominikański.
domostwo, tych -mostw.
domyślać się — zob. domyślić się.
domyślić się, domyśliłem się, domyślili się, rozk. domyśl się, domyślcie się; *domyślać się,* domyślał się, domyślali się.
domyślny.
donająć — zob. nająć.
donica.
donieść — zob. nieść.
doń — zob. nań.
dookoła, dokoła.
dopatrzyć się, dopatrzymy się, dopatrzył się; rozk. dopatrz się, dopatrzcie się; dopatrzywszy się.
dopełnić, rozk. dopełnij.
dopiąć — zob. piąć.

dopiero, dopiero co (wyszedł).
dopilnować — zob. pilnować.
dopisek, 2. dopisku, tych -ów.
dopisywać, -suje, rozk. -suj. Zob. *-ję*.
dopomnieć się, dopomnę się, -pomni się, -pomnimy się, -pomną się, rozk. dopomnij się; dopomniawszy się.
dopomódz, dopomoże, -mógł, rozk. dopomóż, -móżcie. Zob. módz.
dopóki.
dopóty.
doprawdy.
doprządz — zob. zaprządz.
doprzęgać — zob. zaprządz.
dopust, 2. -stu.
dopuszczać.
dopytywać się, -tuje się, rozk. -tuj się Zob. *-ję*.
doradca, 2. -radcy, l. mn. -radcy. Zob. dowódca.
doradczy. Zob. -czy.
doradczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. a) bogini; b) -czyni.
doręczyć, rozk. doręcz, -ręczcie.
doroczny, -na, -ne.
dorość, doróść — zob. róść.
dorozumieć się — zob. rozumieć.
dorożka — zob. doróżka.
dorożkarz — zob. doróżkarz.
doróść, dorość — zob. róść.
dorównać.
dorównywać — zob. porównywać.
doróżka * albo **dorożka**, tych doróżek albo dorożek.
doróżkarz * albo **dorożkarz**, tych -rzy albo -rzów.
dorwać się — zob. rwać.
dorywczy.
dorzecze, l. mn. -cza, 2. -czy.
dorznąć — zob rznąć.
dorzucić — zob. rzucić.
dorzynać (nożem, piłą) — ale: dożynać (sierpem zboże). Zob. *rznąć, żąć*.
dosiać — zob. siać.
dosiądz (bardzo rzadko używane)— zob. dosięgać.
dosiągnąć, pisz: dosięgnąć — zob. dosięgać.
dosiąść — zob. siąść.
dosięgać, dosięga; *dosięgnąć* (rzadziej: dosiągnąć), dosięgnę, dosięgnie, dosięgnął; rozk. dosięgnij (bardzo rzadko: *dosiądz*, dosięże, dosiągł). Porówn. *sięgać*.
dosięgnąć — zob. dosięgać.
dosłać, dościele — zob. słać.
dosłać, dośle — zob. wysyłać.
dosłowny (nie: dosłówny); dosłownie.
dosługiwać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
dosłużyć (się) — zob. służyć.
dostatni, -nia, -nie.
dostępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
dostosować — zob. stosować.
dostósować, pisz: dostosować — zob. stosować.
dostroić — zob. stroić.
dostrzedz — zob. strzedz.
dostrzegać.
dosyć, dość.
dosyłać (nie: dosełać), dosyła. Zob. *wysyłać*.
dosypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
doszczętnie.
dość, dosyć.
doświadczać.
doświadczenie, 2. -nia.
doświadczony.
doświadczyć — zob. świadczyć.
dotacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
dotąd.
dotknąć — zob. tknąć.
dotrzeć — zob. trzeć.
dotrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
dotychczas.
dotyczeć — zob. dotyczyć.
dotyczyć (się), dotyczy (dawne formy: *dotyczeć*, *dotycze* wychodzą z użycia).
dowcip, 2. -pu.
dowcipkować, -uje, rozk. -uj. Zob *-ję*.
dowiedzieć się, dowiem się, dowie się, dowiemy się; rozk. -wiedz, -wiedzcie się.
dowieść, dowiodę, -wiedziesz . . . -wiodą; dowiodłem, -wiódł, -wiedli, -wiodły; rozk. dowiedź, dowiedźcie; dowiódłszy. Porównaj: *dowieźć* (dowozić). Zob. Bezokolicznik, uw. II.

dowieźć, dowiozę, -wieziesz . . . -wiozą; dowiozłem, -wiózł, -wieźli, -wiozły; rozk. dowieź, dowieźcie; dowiózłszy. Porównaj: *dowieść*. Zob. Bezokolicznik, uw. II.
dowlec — zob. wlec.
dowodzić — zob. wodzić.
dowoli * — piszą także oddzielnie: do woli.
dowolny.
dowozić — zob. wozić.
dowożenie, 2. -nia.
dowód, 2. -wodu.
dowódca, 2. dowódcy, l. mn. dowódcy. — Przed przyrostkiem *ca* w wyrazach takich, jak: dowódca, radca, rządca, władca, nakładca, świętokradca i t. d piszemy osnowne *d* — wyjątkowo: wychodźca * (rzadko: wychodca), najeźdźca, rzadziej: najezdca.* [1]) Powyższe prawidło stosuje się także do rzeczowników i przymiotników takich, jak: radczyni, doradczyni, władczyni, rządczyni, radcostwo, rządcostwo, zaradczy, doradczy, możnowładczy, śledczy i t. p.
dowództwo. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
dowóz, 2. -wozu.
dozorczyni, 4. -nię (nie: *-nią* *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
dozorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
dozór, 2. -zoru.
dozwolić, rozk. dozwól.
doża, 2. -ży, l. m. -żowie, 2. -żów.
dożynki, tych -ków.
dożywocie, 2. -cia.
dół, 2. dołu.
dramat, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
dramaturg, l. m. -owie. Zob. *-urg*.
dramaturgia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
draperya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
drapichróst, l. mn. -chrósty.
drapieżca albo **drapiezca** *. Zob. *-ca*.
drapieżny.
dratwa, tych dratew albo dratw.
drażliwy — zob. drażliwy.
drażnić — zob. drażnić.
drażliwy *, mówią i piszą także: draźliwy.

[1]) A. A. Kryński: najeźdźca, wychodca i wychodźca.

drażnić *, mówią i piszą także: draźnić.
drąg, 2. -ga.
drążek, 2. drążka.
drążyć, drążę, -żymy; rozk. drąż.
dreptać — zob. deptać.
dreszcz, 2. dreszczu.
drewienko, tych -nek.
drewniany—nie: drewnianny. Zob. *Spółgłoski podwójne*.
Drezdeńczyk, l. mn. -cy.
drezdeński.
Drezno, w Dreźnie.
dręczyć, rozk. dręcz, dręczcie.
drętwieć (rzadziej: trętwieć), drętwieje, drętwiał, drętwieli.
drgać, drgam, drga.
drgawka, tych drgawek.
drgnąć, drgnął, drgnęła, rozk. drgnij; drgnąwszy.
drobiazg, 2. -gu.
drobić, drobimy; rozk. drób, dróbcie.
drobniuchny. Zob. *-uchny*.
drobniutki. Zob. *-utki*.
droga, tych dróg.
drogi, st. w. droższy, l. m. droższi.
drogo, st. w. drożej.
drogocenny.
drogowskaz (rzadko: drogoskaz), 2. -zu.
drohobycki.
Drohobycz, 2. -cza, w Drohobyczu.
drop, 2. dropia, l. mn. dropie.
drozd, 2. drozda.
drożdże, tych drożdży.
drożdżowy.
drożeć, drożeje, drożało.
drożyć się, droży się, drożymy się; rozk. droż się, drożcie się.
drożyna (= wązka droga), tych drożyn.
drożyzna, 3. i 7. -żyźnie. Zob. *-izna*.
drób, 2. drobiu.
dróżka (= wązka droga), 3. i 7. dróżce, tych dróżek. Porówn.: drużka (= druchna).
dróżnik, l. mn. -cy.
druchna (bardzo rzadko: druhna), tych -chen. Porówn. *druh*.
druciany — nie: drucianny. Zob. *Spółgłoski podwójne*.
druciarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
drugi, -ga, -gie; l. mn. -dzy, -gie

drugorzędny.
druh * (bardzo rzadko: dru*ch* *), l. mn. druhy albo druhowie. Porównaj: dru*ch*na.
druhna — zob. druchna.
Druidowie, Druidzi.
druk, 2. -ku.
drukarnia, tych drukarni, rzadziej: drukarń.
drukarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
drukować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
drumla, tych drumli.
drut (=nić kruszcowa), tego drutu; *drut* (= pręcik do robienia pończochy i t. p.), tego druta.
drutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
druzgotać — zob. deptać.
Druzus.
drużba, l. mn. -bowie, 2. -bów.
drużka (= druchna), 3. i 7. drużce, tych drużek. Porównaj: dróżka (= wązka droga).
drużyna (= towarzystwo, grono itp.).
drwa, 2. drew, 3. drwom, 6. drwami, 7. w drwach.
drwalnia, tych drwalni.
Dryada, 2. -dy.
drzazeczka, 3. i 7. -zeczce, tych -zeczek.
drzazga, 3. i 7. drzazdze, tych drzazg, drzazeg.
drzeć (= rozdzierać), drę, drzesz, drze, drą; darł; rozk. drzyj, drzyjmy, drzyjcie; drąc; przedarłszy, rozdarłszy, wydarłszy. Porówn.: *drżeć* (= trząść się); zob.: *szy* czy *łszy?*
drzemać (rzadko: drzymać), rozk. drzem, drzemcie.
drzemka (rzadko: drzymka), tych drzemek.
drzewko, 3. -ku, tych -wek.
drzewo, tych drzew.
drzeworyt, 2. -tu.
drzwi, 2. drzwi; nade drzwiami, nad drzwiami.
drzwiczki, tych drzwiczek.
drzymać — zob. drzemać.
drzymka — zob. drzemka.
drżący.
drżączka, 3. i 7. drżączce.
drżeć (= trząść się), drżę, drży, drżymy, drżał, drżeli, rozk. drżyj, drżyjcie; drżąc. Porówn. *drzeć* (= rozdzierać).
drżenie, 2. -nia, tych drżeń.
dualizm. Zob. *-izm.*
dubieński (od Dubno).
Dubno, w Dubnie.
duby, 2. dubów; smalone duby.
duch, 2. i 4. ducha.
duchowieństwo.
dudarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
dudek, 2. dudka.
dudka (= piszczałka), 3. dudce, tych dudek.
dudnić, dudni, dudnił, dudniło . . . albo: *dudnieć*, dudni, dudniał, dudniało.
dudnieć — zob. dudnić.
dudy, tych dud.
duet, 2. -tu.
Duiliusz.
dukat, 2. i 4. -ta.
duma.
dumać, rozk. dumaj.
Dumas, 2. Dumasa.
dumka, tych -mek.
dumny.
Dunaj, 2. -ju.
Dunajec, 2. Dunajca.
Dunka — zob. Duńczyk.
Dunkierka, w Dunkierce.
Duńczyk, l. mn. -czycy; Dunka, l. mn. -ki, 2. -nek.
duński; półwysep Duński, archipelag Duński.
duplikat, 2. -tu.
dureń, tych -niów.
durzyć, durzymy; rozk. durz, durzcie.
dusić, dusimy; rozk. duś, duście.
dusigrosz, l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy.
dusza, te -sze, tych dusz.
duszny.
duszpasterski.
duszpasterstwo.
duszpasterz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
Duże litery — zob. Wielkie litery.
dużo.
duży, l. mn. duży (nie: duzi). Porównaj: świeży.
dwa — zob. dwaj.
dwadzieścia. Odmiana — zob. *pięciu*, *pięć.*

dwaj, dwa, dwie, dwa. *Rodz. męs.:* 1. dwaj, dwóch (nie: dwoch), dwu; dwa. 2. dwóch (nie: dwoch), dwu. 3. dwom, dwu. 4. dwóch (nie: dwoch), dwu; dwa. 5. dwaj, dwóch, dwu; dwa. 6. dwoma, dwu. 7. w dwóch, w dwu. Formy 3-go prz *dwom* i 6. przyp. *dwoma* używają się zwykle wtedy, jeżeli liczebnik nie jest połączony z rzeczownikiem. — *Rodz. żeń.:* 1. dwie. 2. dwóch (nie: dwoch), dwu. 3. dwom, dwu. 4. dwie. 5. dwie. 6. dwiema (rzadko: dwoma). 7. w dwóch, w dwu. — *Rodz. nij.:* 1. dwa. 2. dwóch (nie: dwoch), dwu. 3. dwom, dwu. 4. dwa. 5. dwa. 6. dwoma, dwu. 7. w dwóch, w dwu.

1. Dwaj uczniowie, dwu albo dwóch uczniów; dwa kruki, pola. 2. dwóch albo dwu uczniów, kruków, pól. 3. dwom albo dwu uczniom, krukom, polom. 4. dwóch albo dwu uczniów; dwa kruki, pola. 5. jak 1-szy. 6. dwoma albo dwu uczniami, krukami, polami. 7. w dwóch albo w dwu uczniach, krukach, polach. — Dwaj gospodarze *kupili* pole, zorali je i zasiali, albo: dwu gospodarzy *kupiło* pole, zorali je i zasiali (nie: zorało je i zasiało).

1. dwie matki, książki. 2. dwóch (nie: dwoch) albo dwu matek, książek. 3. dwom albo dwu matkom, książkom. 4. i 5. jak 1-szy. 6. dwiema (rzadko: dwoma) matkami, książkami. 7. w dwóch albo w dwu matkach, książkach.

dwakroć. Zob. *-kroć.*

dwanaście. Odmiana — zob. *pięciu, pięć.*

dwie — zob. dwaj.

dwieście — zob. dwustu.

dwoić (się), dwoi (się), dwoiło się. Zob. stroić.

dwoisty.

dwojaki.

dwoje — 1. dwoje dzieci; 2. dwojga dzieci; 3. dwojgu dzieciom; 4. dwoje dzieci; 5. dwoje dzieci; 6. dwojgiem dzieci; 7. w dwojgu dzieciach. Dwoje, troje, czworo... dziewięcioro dzieci płacze (nie: płaczą).

dworski.

dworzanin, tego -rzanina, ci -rzanie, tych -rzan. Zob. *-anin.*

dworzec, 2. dworca.

dwóch — zob. dwu.

dwóchsetny albo **dwusetny**.

dwójka.

dwór, 2. -ru.

dwu albo **dwóch** [1]) — nie: dwoch. Odmiana — zob. dwaj.

dwubarwny.

dwudniowy.

dwudziestka, 3. i 7. -dziestce.

dwudziestoczterogodzinny.

dwudziestokoronówka. Zob. *-ówka.*

dwudziestolecie, 2. -cia, tych -ci.

dwudziestoletni, -nia, -nie.

dwudziestomiesięczny.

dwudziestotomowy.

dwudziestu (żołnierzy). Odmiana — zob. *pięciu.*

dwudziesty.

dwugłoska, 3. i 7. -głosce, tych -sek.

dwugłowy.

dwugodzinny.

dwuklasowy.

dwukonka, tych -nek.

dwukonny.

dwukopytny.

dwukropek, 2. -ka, tych -kropków.

dwukrotnie.

dwukrotny.

dwuletni, -nia, -nie.

dwulicowy.

dwumian, 2. -nu.

dwumiesięczny.

dwumilionowy.

dwumilowy.

dwunastka, 3. i 7. -nastce.

dwunastoboczny.

dwunastobok, 2. -ku.

dwunastodniowy.

dwunastogodzinny.

dwunastokąt, 2. -ta.

dwunastokątny.

dwunastoletni.

dwunastościan, 2. -nu.

dwunastotysięczny* albo **-tysięczny**. Zob. *tysięczny.*

dwunastowierszowy.

---

[1]) W sprawie pisowni *dwuch* — zob. ó, uwaga III.

dwunastu. Odmiana — zob. *pięciu, pięć.*
dwunasty.
dwunożny.
dwupłciowy.
dwuramienny.
dwurazowy.
dwururka, 2. -ki.
dwusetny albo **dwóchsetny**.
dwustu (nie: dwieście) uczniów; dwieście kwiatów, kobiet, dzieł; 2. dwustu (rzadziej: dwóchset) uczniów, kwiatów, kobiet i t. d.; 3. dwustu uczniom, kwiatom i t. d.; 4. dwustu (rzadziej: dwóchset) uczniów; dwieście kwiatów, kobiet, dzieł; 5. jak 1-szy; 6. dwustu uczniami, kwiatami i t. d.; 7. w dwustu uczniach, kwiatach i t. d. — Dwustu uczniów pisze, pisało (nie: piszą, pisali); dwieście kobiet, kwiatów, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie.
dwutomowy.
dwutorowy.
dwutygodnik, 2. -ka.
dwutygodniowy.
dwutysiączny albo **-tysięczny**. Zob. *tysiączny*.
dwuwiersz, tych -szy, rzadziej: -szów.
dwuzgłoskowy.
dwuznaczny.
dyabeł, l. mn. dyabły albo dyabli.
dyabełek, -bełka.
dyablo, dyabelnie.
dyadem, 2. -mu, l. mn. -my.
dyagnoza, 2. -zy
dyakon, l. mn. -ni, -nowie.
dyalekt, l. mn. -ty.
dyalektyka.
dyalog, 2. -gu.
dyament, w dyamencie. Zob. *-ment*.
Dyana, 2. -ny.
dyaryusz, tych -szy albo -szów.
dychawica.
dydaktyczny.
dydaktyka.
Dydo albo **Dydona**, 2. -dony, 3. -donie.
dyecezya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
dyeta, 3. dyecie, tych dyet.
dyetaryusz, tych -szy albo -szów.
dygnitarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
dygotać — zob. deptać.
dygresya, tej -syi, tę -syę, te -sye, tych -syi.
dykcya, tej -cyi, tę -cyę.
dyktando, te -da, tych dyktand — albo: *dyktat*, te -ty, tych dyktatów.
dyktat — zob. dyktando.
dyktator, l. mn. -owie albo -orzy. Zob. *-or*.
dyktatura. Zob. *-ura*.
dyktować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
dyletantyzm. Zob. *-izm*.
dymisya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
Dymitr Samozwaniec.
dymówka (jaskółka) — zob. *-ówka*.
dynamit, 2. -tu.
dynastya, tej -styi, tę -styę, tych -styi.
dynia, tych dyń.
Dyodor.
Dyogenes.
Dyoklecyan.
Dyomedes, 2. -desa, niekiedy także: Dyomed, 2. -da.
Dyonizus, 2. Dyonizusa albo Dyoniza; niektórzy piszą z grecka: Dyonizos, 2. -zosa.
Dyonizyusz, 2. -sza; Dyonizy, 2. -zego.
dyplomacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
dyrekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
dyrektor, l. mn. -owie albo -orzy. Zob. *-or*.
dyrektorowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
dyrektoryat, 2. -tu.
dyrygent, l. mn. -genci. Zob. *-ent*.
dysertacya (rzadziej: dyssertacya*, chociaż po łać. dissertatio), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne, II.*
dysharmonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
dyskrekcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
dyskurs, l. mn. -sy.
dyskusya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
dyskutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

dysonans (rzadziej: dyssonans, chociaż po łać. dissonans), l. m. -nanse. Zob. a) *-ans*; b) *Spółgłoski podwójne, II.*
dyspensa, tych dyspens. Zob. *em, en.*
dyspozycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
dysputa, tych dysput.
dysputować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
dyssertacya — zob. dysertacya.
dyssonans — zob. dysonans.
dyssydent — zob. dysydent.
dystylacya zob. destylacya.
dystylarnia — zob. destylarnia.
dystylować — zob. destylować.
dysydent (rzadziej: dyssydent, chociaż po łać.: dissidens), l. mn. -denci. Zob. a) *-ent;* b) *Spółgłoski podwójne, II.*
dyszeć, dyszy, dyszymy, dyszał.
dyurnista, l. mn. -niści.
dywidenda, tych -dend. Zob. *em, en.*
dywizya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
dyzunita, 2. -ty, l. m. -ci, 2. -tów.
dyżur, 2. -ru, l. mn. -ry.
dyżurny.
dz czy ***c*** w zakończeniu bezokolicznika?—zob. bezokolicznik, uw. I.
dz czy ***d?*** — zob. *d* czy *dz?*
dz, dź czy ***c, ć?*** W wyrazach takich, jak: pieniądz, miesiąc; rydz, palec, czeladź, wilgoć; chodź, chodźcie, wróć, wróćcie i t. p. wymawiamy spółgłoskę *dz* jak *c*, *dź* jak *ć*, bo spółgłoski *dz*, *dź* brzmią jak *c*, *ć* na końcu wyrazów i przed spółgłoskami cichemi (mocnemi). Wątpliwości ortograficzne tego rodzaju usunie prawie zawsze następująca wskazówka praktyczna: Przekształć wyraz tak, aby po powyższych spółgłoskach nastąpiła samogłoska, a jeżeli w odmianie tego wyrazu niema odpowiedniej formy, to szukaj jej wśród wyrazów o tej samej osnowie lub o tym samym pierwiastku: mosiądz (pisz *dz*, bo mówimy mosiądzu), miesiąc (2. miesiąca), siedź, siedźcie (siedzieć), leć, lećcie (lecieć) i t. d. Pisownia rozstrzyga więc o znaczeniu następujących równobrzmiących wyrazów: mieć (bezokolicznik), miedź (miedzi); nuć (nucić), nudź (nudzić); obuć (bezokolicznik), obudź (obudzić); pięć (pięciu), piędź (=miara, 2. piędzi); sadź (sadzić), ssać (bezokolicznik); sieć (2. sieci), siedź (siedzieć); szyć (bezokolicznik), szydź (szydzić); śnieć (zbożowa, 2. śnieci), śniedź (=osad na kruszcu, 2. śniedzi); żąć (bezokolicznik), rządź (rządzić); wiec (wiecu), wiedz (wiedzieć) i t. p.
dzban, 2. -na.
dzbanuszek. Zob. *-uszek.*
dziać się, dzieje się; rozk. dziej się.
dziad, 5. dziadzie, często także: dziadu, 7. w dziadzie.
dziadek, l. m. dziadkowie, rzadziej: dziadki; *dziadek* (=narzędzie do gniecenia orzechów), l. m. dziadki. Porównaj *dziatki* (= dzieci).
dziadostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
dziadowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
dziadówka. Zob. *-ówka.*
dziadulo, 2. -la. Zob. *-ulo.*
dziadunio, 5. -niu. Zob. *-unio.*
dziaduś. Zob. -uś.
dziadzio, tego dziadzi albo dziadzia, o dziadziu! ci dziadziowie.
dział, tego działu, temu działowi, w tym dziale (nie: w dziele). Złożone: wydział, w wydziale; przedział, w przedziale; podział, w podziale; rozdział, w rozdziale (rzadziej: w rozdziele); udział, w udziale (niekiedy: w udziele); oddział, w oddziale (rzadziej: w oddziele). Porównaj: *działo.*
działo (=armata i t. p.), tego działa, temu działu, tem działem, w tem dziale, te działa, tych dział i t. d.— *Dział* (= podział i t. p.), tego działu, temu działowi, w tym dziale, te działy, tych działów i t. p. — *Dzieło* (= czyn, książka i t. p.), tego dzieła, temu dziełu, tem dziełem, w tem dziele, te dzieła, tych dzieł i t. d.
dzianet (koń), 2. -ta.
dziatki (= dzieci), 2. -tek. Porównaj: dziadek.
dziąsło, tych dziąseł.
dziczyzna. Zob. *-izna.*
dzida, tych dzid.

dzieciątko, 3. -ciątku, tych -tek.
dziecię, tego -cięcia, temi dziećmi.
dziecięcy.
dziecinnieć, -nieje, dziecinniał, -nieli, -niały.
dziecinny.
dziecińśtwo.
dzieciobójca, l. mn. -cy
dzieciobójczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. *bogini*.
dzieciobójstwo, tych -bójstw.
dzieciuch, l. mn. -chy. Zob. *-uch*.
dziecko, l. mn. dzieci, dziećmi.
dziedzictwo, tych -dzictw.
dziegciowy.
dziegieć, 2. dziegciu.
dzieje, 2. -jów.
dziejopisarstwo.
dziejopisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
dziekan, l. mn. -ni.

Dzielenie wyrazów.

I. Wyrazów jednozgłoskowych dzielić nie można; źle: kwi|at, dźwi|ęk i t. p.

II. Zgodnie z przyjętym zwyczajem nie zostawiamy na końcu wiersza przyimków *w, z*, możemy to jednak uczynić, jeżeli występują w postaci *we, ze*, gdyż w tym wypadku stanowią odrębne zgłoski: |z do|mu|, |w do|mu|, |w War|sza|wie|, |w Kra|ko|wie|; |we| wsi|, we| Lwo|wie; podobnie: |zsu|nąć|, |ze| su|nąć| i t. p.

III. Sposób dzielenia wyrazów takich, jak: ra|no, ze|szyt, ry|so|wa|łem, na|o|ko|ło i t. p. — jest prosty i łatwy; trudności wyłaniają się tylko tam, gdzie w środku wyrazu napotykamy zbieg dwu lub kilku spółgłosek (np. ostrzyć, bystry, szczęście, ognisty . . .), a trudności te są nieraz tak wielkie, że usunąć je może tylko zawodowy językoznawca. To skłoniło Akademię Um. do wydania wskazówek, które wprawdzie nie wytrzymują krytyki ze stanowiska naukowego, ale mają tę zaletę, że są praktyczne i dla ogółu piszących przystępne:

a) Dzielimy wyrazy zazwyczaj w ten sposób, że część wyrazu, zostawiona na linii zapisanej, kończy się na samogłoskę, zgłoska zaś następna zaczyna się od spółgłoski: gwia|zda, gę|sty, by|stry, o|strzyć, o|stry, o|gni|ście, źró|dło, si|wi|zna i t. d. Wyjątek stanowią tylko takie zgłoski, które się kończą na *j, l, ł, m, n, ń, r, rz*, ilekroć po tych spółgłoskach następuje jakakolwiek spółgłoska: wszel|ki, tyl|ko, mar|twy, trum|na, dzier|żawa, lej|kiem, cien|ki i t. p.

b) Jeżeli w środku wyrazu po spółgłosce głośnej (słabej), następuje cicha (mocna) [1]), to spółgłoskę głośną zostawiamy na końcu zapisanego wiersza: marnotraw|stwo, śledz|two, gąb|ka, bliz|ki, ludz|ki itp.

c) Niekiedy zbieg różnorodnych spółgłosek jest tego rodzaju, że nie możemy stosować powyższych prawideł: wąt|pić, zwąt|pie|nie, pyszcz|kiem i t. p.

IV. W wielu wypadkach tracimy z oczu wszelkie inne względy, a baczymy wyłącznie na pochodzenie wyrazu i jego części składowe:

a) Oddzielamy przedrostek od istotnej części wyrazu: bez|ustanny, nade|rwać, wy|ssać (nie: wys|sać); o|lśnić (nie: ol|śnić); nad|robić, pod|robić (wyraz główny: *robić*), ale: na|drobić, po|drobić (wyraz główny: drobić); po|dłużny, ale: pod|łożyć; pod|rzucić, ale: po|drzeć; pod|ważyć, ale: po|dwoić; ob|umarły, ale: o|budzić; na|dmuchać, ale: nad|mienić; roz|bić, roz|bójnik, we|wnętrzny, wez|głowie i t. p. *Tylko tych przedrostków nie oddzielamy*, które zespoliły się tak ściśle z wyrazem, że ogół piszących uważa je za istotną część wyrazu głównego. Dziel: 1) ro|zum, ro|zumieć, zro|zumieć, ro|zumnie i t. p.; 2) przyj|mę, przyj|muję, naj|mę, podej|mę, zdej|mieszi t. p.; 3) doj|rzeć, spoj|rzeć, przej|rzeć, uj|rzeć . . . ; 4) o|dejść, nade|dzie, wyj|dzie, o|bejść i t. d. Prawidłowo należałoby dzielić: roz|um, roz|umieć . . . przy|jmę, przy|

[1]) Zob. Spółgłoski ciche i głośne.

jmuję . . . do|jrzeć, spo|jrzeć . . . ode|jść, nade|jdzie i t. d.

b) Oddzielamy końcówkę fleksyjną w formach takich, jak: rób my, radź|my, pisz|my, łap|cie, noś|cie, proś|cie, puść|cie; dzieć mi, ludź mi...

c) Oddzielamy przyrostki, których odrębność *żywo* odczuwamy: krót|szy, więk|szy, zrobiw|szy, odszedł|szy, otwarł|szy, pest|ka, szóst|ka, koś|ba, proś|ba, groź|ba, rzeź|ba, rad|ca, rząd|ca i t. p.

IV. Wyrazy przyswojone na *-ia*, *-ya*, *-ium*, *-yum* dzielimy: Ma|rya, A|zya, li|nia, gim|na|zyum — podobnie: Ma|ryan, Ju|lian, Me|syasz, ku|ryer, dya|beł, dya|ment i t. p. (nie: Ma|ry|a, gim|na|zy|um, Me|sy|asz, ku|ry|er, dy|a|beł, dy|a|ment i t. d.). Nie należą tu wyrazy takie, jak: adjutant, adjunkt i t. d., które dzielimy: ad|junkt, ad|ju|tant . . . [1])

dzieło — zob. działo.

dziennikarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

dzień, temu dniowi, te dni albo dnie; np. ładne dni albo dnie (formę *dnie* spotykamy rzadziej). Mówimy zawsze: dwa, trzy, cztery dni (nie: dnie); suchedni (=post ścisły).

dziergać, dzierga, dziergałem, dziergany — rzadziej: *dzierzgać*, dzierzga i t. d.

dzierzgać — zob. dziergać.

dzierżawa (nie: dzierzawa). Zob. *rz* czy *rż?*

dzierżawca (nie: dzierzawca). Zob. *rz* czy *rż?*

dzierżawczy (nie: dzierzawczy). Zob. *rz* czy *rż?*

dzierżawić (nie: dzierzawić), rozk. dzierżaw. Zob. *rz* czy *rż?*

dzierżeć — zob. dzierżyć.

dzierżyć (nie: dzierzyć), dzierży, -żymy, dzierżył. Formy prawidłowe: *dzierżeć*, *dzierżał* i t. d. wyszły z użycia.

dziesiątek, 2. -siątka, tych -ków.

dziesiątka, 3. i 7. -siątce, tych -tek.

dziesiątkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

dziesiąty. [*-ują*.

dziesięcioboczny.

dziesięciobok, 2. -ku.

dziesięciodniowy.

dziesięciogodzinny.

dziesięciokąt, 2. -ta.

dziesięciokrotny.

dziesięciolecie, 2. -cia, tych -ci.

dziesięcioletni.

dziesięciopiętrowy.

dziesięcioraki.

dziesięcioro (dzieci), 2. dziesięciorga (dzieci) i t. d. Odmieniaj jak: *dwoje* — zobacz!

dziesięciotysięczny * albo **-tysięczny**. Zob. *tysięczny*.

dziesięciu (uczniów), dziesięć (ptaków, kobiet, piór). Odmieniaj jak: *pięciu*, *pięć* — zobacz!

dziesięć — zob. dziesięciu.

dziesiętnik, 2. -cy.

dziesiętny.

dziewanna (roślina), 2. -wanny.

dziewczę, 2. -częcia, tych dziewcząt. Zob. *kurczę*.

dziewczeczka, 3. i 7. -weczce.

dziewiątka, 3. i 7. -wiątce.

dziewiąty.

dziewictwo.

dziewięcioboczny.

dziewięciobok, 2. -ku.

dziewięciokąt, 2. -ta.

dziewięciokątny.

dziewięciokrotny.

dziewięcioletni.

dziewięciomiesięczny.

dziewięcioraki.

dziewięcioro (dzieci), dziewięciorga (dzieci) i t. d. Odmieniaj jak: *dwoje* — zobacz!

dziewięciościan, 2. -nu.

dziewięciu (uczniów), dziewięć (ptaków, kobiet, piór). Odmieniaj jak: *pięciu*, *pięć* — zobacz!

dziewięciuset (żołnierzy), dziewięćset (kwiatów, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięćset* — zobacz!

dziewięć — zob. dziewięciu.

dziewięćdziesiąt — zob. dziewięćdziesięciu.

dziewięćdziesiąty.

dziewięćdziesięcioletni.

---

[1]) Prawidła A. A. Kryńskiego różnią się znacznie od powyższych wskazówek, gdyż Kryński uwzględnia w większej mierze etymologiczną budowę wyrazów. Zob. Gram. jęz. pols., wyd. IV., str. 399.

dziewięćdziesięciu (żołnierzy), dziewięćdziesiąt (kwiatów, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zobacz!
dziewięćkroć.
dziewięćset — zob. dziewięciuset.
dziewięćsetny.
dziewiętnastoletni.
dziewiętnastu (uczniów), dziewiętnaście (ptaków, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zobacz!

Uwaga. Prawie powszechnie mówią: dziewietnaście, dziewietnastu, dziewietnasty, dlatego też nie można potępiać tego sposobu wymawiania; w piśmie zachować należy etymologiczne *ę*. Porównaj: *piętnaście.*

dziewiętnasty—zob. dziewiętnastu.
dziewiętnaście — zob. dziewiętnastu.
dziewka, 3. i 7. dziewce.
dziewoja, tej -woi, tę -ję, te -je, tych -woi.
dziewosłąb, 2. -słęba.
dziewucha. Zob. *-ucha.*
dzieża, l. mn. że, 2. dzież.
dzieżka, 2. i 7. dzieżce, tych -żek.
dzięcioł.
dziękować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
dziki, st. w. dzikszy, l. mn. dziksi.
Dzikie Pola, 2. Dzikich Pól.
dziobać, dziobię, dziobiesz, dziobie, dziobałem, dziobał — albo: dzióbać*, dzióbię*, dzióbiesz*, dzióbie*, dzióbałem * i t. d. — Dziobnąć, dziobnę . . . dziobnął — albo: dzióbnąć*, dzióbnę * i t. d. (w Galicyi przeważnie: dzióbać *, dzióbię * i t. d.; dzióbnąć *, dzióbnę * i t. d.; — w Królestwie Pols.: dziobać, dziobię, dziobie . . . dziobnąć, dziobnę, dziobniesz . . .).
dziobaty albo **dzióbaty** * (w Galicyi prawie powszechnie: dzióbaty *).
dziobnąć — zob. dziobać.
dziób, tego dzióba * albo dzioba, te dzióby * albo dzioby itd. (w Galicyi powszechnie: dziób, dzióba, dzióby — w Królestwie Pols. przeważnie: dziób, dzioba, dzioby).
dzióbać — zob. dziobać.
dzióbaty — zob. dziobaty.
dzióbnąć — zob. dziobać.
dzisiaj, dziś.
dzisiejszy.
dziś, dzisiaj.
dziura.
dziurawić, -wimy; rozk. dziuraw, -rawcie.
dziurawiec (roślina), l. m. -rawce.
dziurawy.
dziureczka, 3. i 7. -reczce.
dziwaczeć (= stawać się dziwakiem), dziwaczeje, dziwaczał, -czała, -czeli, -czały. Porówn.: *dziwaczyć.*
dziwaczyć (=postępować dziwacznie), dziwaczy, dziwaczył, -czyła, -czyli, -czyły; rozk. dziwacz, -waczcie. Porówn. *dziwaczeć.*
dziwaczny.
dziwić się, dziwi się, dziwił się, rozk. dziw się, dziwcie się; *dziwować się,* -wuje się, rozk. dziwuj się (w języku książkowym częściej: dziwić się). Zob. *-ję.*
dziwoląg, 2. -ga.
dziwotwór, 2. -tworu.
dziwować się — zob. dziwić się.
dziwożona, 2. dziwożony.
dzka czy ***cka*** w rzeczownikach takich, jak: przechadzka, posadzka, tacka? — zob. *cka* czy *dzka?*
dzki czy ***cki*** w wyrazach takich, jak: ludzki, szwedzki, szkocki, bracki i t. p.? — zob. *cki* czy *dzki?*
dztwo czy ***ctwo*** w wyrazach takich, jak: dowództwo, bractwo i t. p.? — zob. *ctwo* czy *dztwo?*
dzwon, 2. -nu (rzadziej: -na), l. m. -ny, 2. dzwonów. Porówn.: dzwono.
dzwonnica * (w języku książkowym rzadko: dzwonica *).
dzwonnik, l. mn. -cy.
dzwono (część koła wozowego), 2. -na, 3. -nu, tych dzwon. Porównaj *dzwon.*
dź czy ***ć*** w zakończeniu bezokolicznika?—zob. Bezokolicznik, uw. I.
dź, dz czy ***ć, c?*** — zob. *dz, dź* czy *c, ć?*
dźwięczeć, dźwięczy; rozk. dźwięcz, dźwięczcie.
dźwięczny.

dźwięk, 2. -ku.
dźwigać, dźwiga.
dźwignąć, dźwignąłem, nęła, -nęli, -nęły; rozk. dźwignij; dźwignąwszy.
dźwignia, l. mn. -nie, 2. -ni.
Dźwina, 2. -ny.
Dźwińsk (nie: Dynaburg), 2. -ska.
dżdżownica, l. mn. -ce.
dżdżu (przyp. 2.) — zob. deszcz.
dżdżysty.
dżet, 2. dżetu, l. mn. dżety.
dżokej, l. mn. -je, 2. -jów. Zob. *ke*.
dżuma, 2. -my

E, Ę.

e czy ***ę***? Zob. 1) *ę*; 2) *Błędne wymawianie*.

e czy ***i, y***?

I. Pisz **e** nie **i, y**: a) apteka, bielmo (nie: bilmo), bieda (=niedostatek), brzeg, celować, cerować, cherlać, cherlawy, chlew, czepek, czosnek (nie: czosnyk), cztery, dopiero, dziergać, dzieża, gniew, grzech, grzeszyć, Kazimierz, kolebka, kołnierz, kreda, kreska, kreślić, lejek (nie: lijek), leźć, miesić (ciasto), mleko, naperzony, narzekać, nawiedzić, nerka, nietoperz, nocleg, odwiedzić (nie: odwidzić), oświecić, papier, papież, pasterz, perz, polewka, rzeka, saletra, siekiera, sknera, sknerstwo, srebro, strzelać, szczepać = łupać (nie: szczypać = chwytać paznokciami, kleszczami), szeroki, szperać, ścierać, ścierka, śledź, śmiech, śnieg, śpiewać, świeca, świecić, świerk, świerszcz, świeży, też, wierzch, wierzchołek, Włodzimierz, wycierać, zegar, ziemniak, złodziej (podobnie: dobrodziej, kołodziej i t. d.), zwiedzać, zwierz, zwierzę, żerdź, żołnierz i t. d.

Uwaga. Dawniej pisano powszechnie: kryślić, świcić, dopiro, chliw, cztyry, siekira i t. d.

b) *ej* (nie: *yj, ij*) w stopniu wyższym i najwyższym przysłówków: bliżej, mniej, gorzej, ostrzej, wyżej i t. d.

c) *ej* (nie: *yj, ij*) w przyp. 2., 3. i 7. odmiany zaimkowej na rodzaj żeński: tej, swej, owej, czarnej, trzeciej i t. d.

II. **i, y** nie **e**: badyl (nie: badel) czyrak (nie: czerak), dogorywać, dosyłać, nasyłać, odsyłać, posyłać, przysyłać, wysyłać, posyłka, wysyłka (nie: doselać, naselać, poselka i t. d.), dyrekcya, dyrektor (nie: derekcya, derektor), haczyk (nie: haczek), obsychać (nie: obsechać), wysychać; oddychać, wdychać, wydychać (nie: oddechać, wdechać, wydechać — ale: oddech!); porzeczka (= krzew) i w. i.

III. Pisz: a) bolej, chciej, chciejcie, grzej, lej, śmiej się i t. d., ale: ciągnij, drzyj, drżyj, nazwij, spojrzyj, trzyj, żnij (żąć), rznij (rznąć) i t. d. *Prawidło* — zob. *ej* czy *ij, yj* w trybie rozkazującym?

b) dojrzeć, przejrzeć, spojrzeć, ujrzeć, wejrzeć; drzeć, drżeć, milczeć, myśleć, rżeć, trzeć, umrzeć, wściec się, żreć i t. d. — ale: dzierżyć (prawidłowa forma *dzierżeć* wyszła z użycia), opatrzyć, umyślić i t. d. *Prawidło* — zob. Bezokolicznik, uw. 3.

c) karmimy (nie: karmiemy), mówimy, musimy, nosimy, prosimy, wolimy i t. d. *Prawidło*—zob. *-imy, -ymy*.

Eakus albo **Eak**, 2. Eaka.
echo, 3. echu, tych ech.
eć czy ***ić, yć*** w bezokoliczniku? — zob. Bezokolicznik, uw. 3.
Edison, 2. -na.
Edmund, l. mn. -owie.
edukacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.

Edward, l. mn. -owie.
edycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
edykt, l. mn. -ty, rzadziej -ta.
Edyp, 2. -pa.
efekt, 2. -tu.
efeski.
Efez, 2. -zu.
egejski; morze Egejskie. Zob. *ge* czy *gie?*
Egina, 2. -ny.
Egipcyanin, tego -anina, ci -anie, tych -cyan. Zob. *-anin.*
egipski.
Egipt, 2. -tu.
egoista, l. mn. -iści, 2. -istów.
egoistyczny.
egoizm. Zob. *-izm.*
egzaltacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
egzamin, l. mn. -na *, niektórzy mówią i piszą: -ny.
egzaminować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
egzekucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
egzekutor, l. mn. -rzy albo -rowie.
egzekwie, tych -kwii.
egzemplarz, tych -rzy albo -rzów.
egzorta, tych egzort.
egzystencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em, en.*

-ej czy **-ij, -yj** w trybie rozkazującym?

Pisz: lej, lejmy, lejcie; śmiej się, grzej, siej, chwiej, chciej, umiej i t. d. (nie: lij, śmij się i t. d.) — ale: drzyj (drę), drżyj (drżę), trzyj, ciągnij, dźwignij, krzyknij, spojrzyj, żnij (żąć), rznij (rznąć), nazwij itd. (nie: drzej, drżej, trzej i t. d.). — Następująca praktyczna wskazówka usunie prawie wszystkie wątpliwości: Pisz *-ej* (nie: *-ij*) w słowach, mających w bezokoliczniku -ać, -eć, a w 3. os. czasu teraźniejszego *-je*, nadto w kilku innych słowach: śmieć, umieć (i złoż. rozumieć, zrozumieć . . .), chcieć, mieć, kleić . . . Np. śmi*ać* się, śmi*eje* się, śmi*ej* się; starz*eć* się, starz*eje* się, starz*ej* się i t. d.

ekloga, 2. -gi, tych eklog.
ekonomia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
ekscelencya (z łać. exce*ll*entia), rzadziej: eksce*ll*encya *, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, tych -cyi. Zob. a) *em, en;* b) *Spółgłoski podwójne.*
ekscentryczny. Zob. *em, en.*
ekshumacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
ekskomunika, 2. -ki.
ekskursya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
ekspedycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
ekspedytor, l. m. -rzy albo -rowie.
eksperyment, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
ekspiacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
eksploatacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
eksplozya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
eksportacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
ekstaza, 2. -zy.
eksternista, l. mn. -niści.
ekstrakt, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
ekwipaż, l. mn. -że, 2. -ży albo -żów.
Elbląg, 2. -ga.
elbląski. Zob. *-ski, -sko, -skość . . .*
elegancya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
elegia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
elegijny.
elekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Elektra, 3. Elektrze.
elektroliza, 2. zy.
elektromagnes, 2. -su.
elektroskop, 2. -pu.
elektrotechnik, l. mn. -cy.
elektryczność, 2. -ści.
elektryzować, -zuje, rozk. -zuj. Zob. *-ować.*
element, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
elementarny. Zob. *em, en.*
elementarz, l. mn. -rze, tych -rzy albo -rzów. Zob. *em, en.*
elew, 2. -wa, l. mn. -wi.
Eliasz.
Eligiusz.
elipsa, tych elips.
eliptyczny.
Elis, częściej: Elida, 2. -dy.
elizejski.
Elizyum (nieodm.).

Elsynoe, 2. Elsynoi.
Elżbieta.
em (e-m) czy **ę** w zakończeniu słów takich, jak: rozumiem, umiem i t. p. — zob. *ę*, *uw. 3. a.*
-em czy ***-ym, -im*** w 6. i 7. l. poj. przymiotników, imiesłowów i t. d.? — zob. *-ym, -im.*
em, en (nie: *ę*), ***om, on*** (nie: *ą*). Prawidło ogólne: w wyrazach *rodzimych* o samogłoskowem brzmieniu nosowem piszemy *ą, ę*, w wyrazach *przyswojonych* (prawie wszystkich) *em, en, om, on*. Pisz: egzemplarz, stempel, temperatura, tempo (w muzyce — ale: tępy, tępo) itp.; benzyna, cenzura, cmentarz, dentysta, elementarz, kalendarz, legenda, pensya, terpentyna, Walenty i t. p.; atrament, dokument, dyament, prezydent, procent, sakrament, student, Tarent, temperament, testament itp.; Klemens, kredens, sens i t. p.; bomba, pompa, tombak i t. p.; blond, bronz, bronzowy, poncz, pons, rondel i t. p.; konfitury, konserwa, konserwatoryum, konwalia, Konstanty, kontrola i t. p.; kompania, kompas, kompot i t. p.; archont, gont, Hellespont, horyzont, lont (2. lontu, ale: ląd, 2. lądu) i t. p.

Prawidła, zamieszczonego powyżej, nie należy tak rozumieć, że w wyrazie swojskim nie piszemy nigdy *e* lub *o* przed *n:* cienki (nie: cięki), łazienka (nie: łazięka), plecionka (nie: pleciąka) i t. d. Następująca wskazówka praktyczna usunie prawie wszystkie tego rodzaju wątpliwości: w żadnym wyrazie o brzmieniu nosowem nie piszemy *ą, ę*, jeżeli w odmianie tego wyrazu albo w wyrazach pokrewnych występuje odrębnie *n, ń:* cie*n*ki — cie|*n*iutki; łazie*n*ka — łazie|*n*ek; piose*n*ka, piose|*n*ek, piosn*k*a; czółe*n*ko, tych czółe|*n*ek; plecio*n*ka, plecio|*n*ek, plecio|*n*y; czcio*n*ka, tych czcio|*n*ek i t. p.

Uw. 1. W niektórych wyrazach bardzo dawno przyswojonych (przeważnie z języka niemieckiego—tam *an)* piszemy *ę, ą:* wędrować, wędrówka, ląd, kąt, chomąta (niepewnego pochodzenia), kolęda (rzadziej: kolenda — z łać. calendae) i t. p.

Uw. 2. Niektóre swojskie nazwiska rodowe zachowały dawną pisownię: Zare*m*ba, Do*m*bski, D*ą*mbski, Trąmpczyński i t. p. O pisowni tego rodzaju wyrazów nie rozstrzygają prawidła ortograficzne, lecz metryka urodzenia lub akta rodowe. Zob. 1) *ą;* 2) *ę;* 3) *Imiona własne cudzoziemskie.*
emalia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
emaliowany.
emancypacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
emancypantka, 3. i 7. -pantce.
Emanuel.
embryologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
embryon, 2. -nu, rzadziej: -na.
emerytura. Zob. *-ura.*
-emi czy ***-ymi, -imi*** w p. 6. l. mn. przymiotników, zaimków, liczebników i imiesłowów? — zob. *-ym, -im . . .*
emigracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
emigrant, l. mn. -granci.
Emilia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
Emilianus; Emilian, 2. Emiliana.
Emiliusz; Emil.
emisaryusz, l. mn. -sze, 2. -szy albo -szów.
Empedokles.
emulacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
-emy czy ***-imy*** (-ymy) w 1. osobie l. mn.? — zob. *-imy, -ymy . . .*
en, em czy ***ę?*** — zob. *em, en.*
encyklika, 2. -ki.
encyklopedya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
encyklopedysta, l. mn. -dyści.
Eneasz.
Eneis, częściej: Eneida, 2. Eneidy.
energia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
enklityka, 2. -ki. Zob. *em, en.*
Enniusz.

...ens — tak oznaczamy w piśmie brzmienie nosowe wyrazów *przyswojonych* takich, jak: Klemens, kredens, sens i t. p. W wyrazach *rodzimych* o podobnem brzmieniu

piszemy *...ęs:* kęs, tych rzęs i t. p. Zob. *em, en* (nie *ę*).

...ent — tak piszemy końcowe brzmienie wyrazów *przyswojonych*, jak: atrament, dokument, dyament, prezydent, procent, sakrament, student, Tarent, temperament, testament i t. p. W wyrazach *rodzimych* o podobnem brzmieniu piszemy *...ęt:* pręt, zakręt, zamęt i t. p. Zob. *em, en* (nie *ę*).

entuzyasta, l. mn. -zyaści. Zob. *em, en.*

entuzyazm, 7. -zyazmie. Zob. *em, en.*

Eol, 2. -la.

eolski.

Epaminondas, 2. -sa.

epidemia, tej -mii, tę -mię, tych -mii.

epigram, 2. -mu, l. mn. -my; epigramat, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.

epika, 2. -ki.

Epikur, 2. -ra.

epikureizm. Zob. *-izm.*

epikurejczyk, l. mn. -cy.

epikurejski.

epilepsya, 2. i 3. -syi, 4. -syę.

Epir, 2. -ru.

epitet, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.

epizod, 2. -du, l. mn. -dy, 2. -dów.

epoka (= okres czasu), tych epok; *o*poka (=kamień, skała), tych opok.

epopeja, 2. i 3. -pei, 4. -ję, l. mn. -je, 2. -pei.

epos, 2. -su, l. mn. -sy.

Erazm, l. mn. -owie.

Eretrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.

erfurcki.

Erfurt, 2. -tu, w Erfurcie.

erotyzm. Zob. *-izm.*

erudycya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.

Erynie, 2. -nii.

-erz. Pisz rz (nie: ż) w przyrostku rzeczowników rodzaju męskiego, oznaczających nazwy osób działających: pasterz, rycerz, żołnierz, fałszerz i t. p.

Eschilos, 2. -losa; Eschil, 2. -chila (rzadziej: Eschylos, Eschyl*, Ajschilos, Ajschylos *, Eschylus).

Eschines.

esencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*

esencyonalny. Zob. *em, en.*

Estonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.

etażerka, l. mn. -ki, 2. -rek.

etnografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.

Etnograficzne nazwy cudzoziemskie — zob. Imiona własne cudzoziemskie.

etnologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.

Etruria, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.

etykieta, 2. -ty.

etylen, 2. -nu.

etymologia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.

Etyopia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.

etyopski.

Eubea, 2. i 3. -bei, 4. -beę.

Eucharystya, 2. i 3. -rystyi, 4. -rystyę.

Eufrat, 2. -tu.

Eufrozyna, 2. -ny.

Eugenia, 2. i 3. -nii, 4. -nię. Zob. *ge* czy *gie?*

Eugeniusz. Zob. *ge* czy *gie?*

Euklides.

Eumenes.

eunuch, l. mn. -chy.

Europa.

Europejczyk, l. mn. -cy.

europejski.

Eurydyka, 2. -ki.

Eurypides, 2. -sa.

Eustachy, 2. -chego, 6. i 7. -chym.

Euzebiusz, 2. -sza.

ewangelia (rzadziej: ewanielia), tej -lii, tę -lię, tych -lii. Zob. *ge* czy *gie?*

ewangelicki (=luterski, protestancki), rzadko: ewanielicki. Zob. *ge* czy *gie?*

ewangeliczny (= zgodny z zasadami ewangelii), rzadko: ewanieliczny. Zob. *ge* czy *gie?*

ewangelik (rzadko: ewanielik), l. m. -cy. Zob. *ge* czy *gie?*

ewangelista (rzadko: ewanielista), l. mn. -ści. Zob. *ge* czy *gie?*

ewanielia — zob. ewangelia.

ewanielicki — zob. ewangelicki.

ewanieliczny — zob. ewangeliczny.

ewanielik — zob. ewangelik.

ewanielista — zob. ewangelista.

ewentualny. Zob. *em, en.*

(-ewna), -ówna. Zob.: Nazwiska panien na *-ówna* (-ewna).

ewolucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.

Ezaw.

Ezechiel.

Ezop.

ę. Dźwięk, oznaczany w piśmie literą ę, brzmi często w ustach mówiącego jak *e, em, en* lub *eń* (książę — książe, przyjęła — przyjeła, bęben — bemben, zajęty — zajenty, zajęcie — zajeńcie i t. p.), z czego rodzą się wątpliwości ortograficzne. Pewne wątpliwości nastręczają także wyrazy przyswojone, których brzmienia nosowe (samogłoskowe) oznaczamy w piśmie sposobem odmiennym. Zob. *em, en (nie: ę).*

—

1. Piszemy *ę:* a) w 4. l. p. rzeczowników męskich takich, jak: starosta, radca, Żagłoba, Matejko i t. p. (starostę, Matejkę i t. d.);

b) w 4. l. p. wszystkich rzeczowników rodz. żeń. (swojskich i przyswojonych) zakończonych na *a:* siostrę, księgarnię, akademię, astronomię, redakcyę i t. d. (prawidło to nie tyczy się wszystkich rzeczowników o formie przymiotnikowej — zob. Rzeczowniki o formie przymiotnikowej);

c) w 4. l. p. rzeczowników rodz. żeń. na *i:* tę gospodynię, dozorczynię, dzierżawczynię, następczynię, sprawczynię i t. p., tylko rzeczownik *pani* zachował dawną końcówkę *ą: panią* (formy przyp. 4-go gospodynią*, dozorczynią*, dzierżawczynią *, następczynią * i t. d. wychodzą z użycia, utrzymują się jeszcze tylko w języku książkowym);

d) w 4. l. p. zaimków *mię, cię, się* i *tę. Tamta,* przyp. 4. tamtę* albo tamtą (w żywej mowie ogółu przeważnie *tamtą,* w języku książkowym częściej *tamtę).* Wszystkie inne zaimki (rodz. żeń.) mają w p. 4. l. p. zakończenie ą: moją, naszą, samą, ową i t. d.

2. Zakończenie ę (nie *e)* w p. 1. 4. i 5. l. p. mają rzeczowniki rodzaju nijakiego, odmieniające się według wzoru *źrebię, imię* (2. źrebięcia, imienia). Pisz: bydlę, cielę, dziecię, jagnię, plemię, znamię i t. d. (nie: bydle, ciele i t. d.). Tu należy także rzeczownik rodzaju męskiego *książę* (dawniej rodzaju nijakiego: to książę). Zakończenie *e* mają w p. 1. 4. i 5. l. p. tylko te rzeczowniki rodz. nij., które odmieniają się jak pole (2. pola, 3. polu i t. d.): narzędzie, nasienie, morze, przymierze, serce, słońce, wesele, zboże i t. p.

3. Piszemy ę: a) w osobie 1. l. p. słów, jak: robię, chodzę, siedzę, pracuję, siwieję i t. p. ale: śmiem (nie: śmię), umiem (i w złożonych: rozumiem, dorozumiem się, wyrozumiem, zrozumiem); b) w czasie przeszłym słów takich, jak: ciąć, żąć, ciągnąć, płynąć, tonąć, usnąć, zginąć i t. p. — ciełam (nie: ciełam), ciągnęła, płynęło, tonęliśmy, tonęłyśmy, usnęliście, usnęłyście, zginęliby, zginęłyby i t. p. (tylko w osobie 1. 2. i 3. l. p. rodz. męsk. *ą:* ciałem, żął, ciągnąłem, płynął i t. p.); c) w imiesłowie przeszłym biernym na *-ty, -ta, -te* słów takich, jak: ująć, wydąć, zacząć, zżąć i t. p. —ujęty, wydęty, zaczęty, zżęty, pominięty, zamknięty, zmarznięty itp.; d) w rzeczownikach słownych od imiesłowu powyższego typu utworzonych: ujęcie, zajęcie, cięcie, pominięcie, zamknięcie i t. p.

4. a) *Pisz:* cienki (nie: cięki); tępo (przysłówek), ale *tempo* (w muzyce); tętent (nie: tętęt, tentent); parę = kilka (nie: pare), trochę (nie: troche), ale: potrosze (nie: potroszę); wstrzemięźliwy (nie: wstrzemieźliwy).—b) *Pisz i mów:* gałąź (nie: gałęź), gąsior (nie: gęsior), rąbać, przerąbać, wyrąbać, rąbany (nie: rębać, przerębać . . . rębany); skąpić, skąpiec, skąpstwo (nie: skępić, skępiec, skępstwo), miedza (nie: międza), mieszać (nie: mięszać), mieszkać, mieszkanie, mieszkaniec (nie: mięszkać...);

uczestniczyć, uczestnik (nie: uczęstniczyć, uczęstnik — formy prawidłowe, ale nieużywane), znamienity (nie: znamięnity) — łabędź (nie: łabądź), piętro, piętrowy (nie: piątro, piątrowy); węgiel (nie: wągiel) — mężczyzna (nie: meszczyzna), pielęgnować (nie: pielegnować); piękny, pięknie (nie: piekny, pieknie); c) Mówią powszechnie pietnaście, dziewietnaście (więc to wymowa poprawna!), ale w piśmie zachowujemy etymologiczne *ę:* piętnaście, dziewiętnaście. Zob. *Pisownia a wymowa.*

ę czy **ą?** — zob. *ą, ę.*
ę czy **e?** — zob. *e* czy *ę?*
ę czy **em, en** w wyrazach swojskich i obcych? (tępy, tempo, temperament i t. d.) — zob. 1) *ę;* 2) *em, en.*
ę czy **em** w zakończeniu słów takich, jak: umiem, rozumiem, śmiem...? zob. *ę,* uw. 3. a.
...ęs czy **...ens?** (kęs — sens) — zob. *...ens.*
...ęt czy **...ent?** (zamęt — student) — zob.: *...ent.*

F.

f czy **w?** — zob. *w* czy *f?*
Fabian, 2. -na.
Fabiusz, 2. -sza.
Fabrycyusz, 2. -sza.
fabrykacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
fabuła, tych fabuł.
facecya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
facyata, tych -cyat.
Faeton (syn Heliosa), 2. -na.
faeton (rodzaj powozu), 2. -nu.
fafuła, 2. -ły, tych -łów.
Fahrenheit, 2. -ta.
fajans, 2. -su, l. mn. -se, 2. -sów.
fakt, l. mn. fakta albo fakty.
fakultet, 2. -tu, l. mn. -ty.
falować, -luje. Zob. *-ję.*
falsyfikat, 2. -tu, l. mn. -ty.
fałda, tej fałdy, tych fałd, albo: ten fałd, tego fałdu, tych fałdów.
fałdować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
fałszerstwo, tych -szerstw.
fałszerz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
fałszować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
familia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
familijny.
fanatyzm. Zob. *-izm.*
fantasta, l. mn. -taści.
fantastyczny.
fantazya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
fantazyjny.
farbiarnia (rzadziej: farbiernia), tych -ni; rzadziej: -arń.
farbiarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
farbka, 3. i 7. farbce.
farbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
farmaceuta, 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów.
farmacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
farmakologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
farsa, tych fars.
fartuch, 2. -cha.
fartuszek, 2. -tuszka. Zob. *-uszek.*
faryzeusz, l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy.
faryzeuszostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
faryzeuszowski. Zob. *-ski* czy *wski?*
fascykuł, 2. -łu, l. m. -ły, 2. -łów.
fasola, 2. -li.
fastrygować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
fatalizm. Zob. *-izm.*
fatamorgana, fata-morgana.
fatum (nieodm.).
fatygować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
fauna, 2. -ny.
faworyt, l. mn. -ci, 2. -tów.

faworyty, 2. -tów.
faza, tych faz.
febra, 2. -bry.
Febus albo **Feb**, 2. Feba.
Fedon, 2. -na.
Felicya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Felicyan.
felieton * (z franc. feuilleton), 2. -nu; niektórzy piszą: fejleton.
Feliks (rzadko: Felix *), l. mn. -ksowie. Zob. *ks*, *gz* czy *x?*
fenicki.
Fenicya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Fenicyanin, 2. -cyanina, l. mn. -cyanie, 2. -cyan. Zob. *-anin.*
fenig (z niem. Pfennig), 2. -ga; rzadziej: fenik, 2. -ka.
feniks, 2. -ksa. Zob. *ks*, *gz* czy *x?*
feralny (= niepomyślny, nieszczęśliwy). Porówn. *feryalny.*
feretron, 2. -nu.
ferment, 7. -mencie. Zob. *-ment.*
fermentacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em*, *en.*
fermentować, -tuje. Zob. a) *-uję;* b) *em*, *en.*
feryalny (= wakacyjny, wolny od zajęcia). Porówn. *feralny.*
ferye, tych feryi.
feudalizm — zob. *-izm.*
Fez (miasto), 2. -zu.
fez, 2. -zu (czapka).
fezka, 3. i 7. fezce (czapka).
fiakier [1]), 2. fiakra.
fiakierski
fiasko, 2. -ska.
Fidyasz.
figiel, 2. -gla, tych -glów.
figlarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
figlować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
figura, tych -gur. Zob. *-ura.*
fijo . . . zobacz: ***fio*** . . .
fikcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
fikcyjny.
fiksacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Filadelfia, 2. i 3. fii, 4. -fię.
filantrop, l. mn. -pi.
filantropia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.
filaret, 2. i 4. -ta, 5. -cie! l. m. -ci, 2. tów.
filatelista (zbierający znaczki pocztowe), 2. -listy, l. mn. -liści.

[1]) A. A. Kryński: fjakr.

filharmonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
filia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
filialny.
Filip.
filipika, 2. -ki, l. mn. -ki, 2. -pik.
Filippi — zob. Philippi.
filiżanka.
Filoktetes albo **Filoktet**, 2. -ta.
filolog, l. mn. -dzy albo -gowie.
filologia, 2 i 3. -gii, 4. -gię.
filomata, 2. -ty, 3. -cie, 4. -tę, 5. to! 6. -tą, 7. cie; l. mn. -ci, 2. -tów.
filozof, l. mn. -fowie.
filozofia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
filozofować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
filtr, 2. filtru.
filtrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
filut, l. mn. -ci, -ty.
filuterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
finanse, 2. -sów. Zob. *-ans.*
finansista, temu -siście, ci -siści, tych -sistów.
Finlandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
fioletowy.
fiołek, 2. fiołka.
Fionia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
fiordy, 2. -dów.
firmament, 7. -mencie. Zob. *-ment.*
fisharmonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
fiskus. Zob. *-us.*
fistuła, l. mn. -ły, 2. -tuł.
fizyognomia (rzadziej: fizyonomia), tej -mii, tę -mię, tych -mii.
fizyolog, l. mn. -gowie albo -dzy.
fizyologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
fizyonomia — zob. fizyognomia.
fj.. — zob. ***fi***...
Flakkus, 2. Flakkusa albo Flakka.
Flamandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
Flandrya, 2. i 3. -dryi, 4. -dryę.
flanela, 2. -li.
Flawiusz.
fleksya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
florencki. Zob. *em*, *en.*
Florencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob *em*, *en.*
Florentyna. Zob. *em*, *en.*
Floryan.
floryański; ulica Floryańska.
fluksya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
fluor, 2. -ru.

fluorescencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em*, *en*.
fluorowodór, 2. -doru.
fluoryt, 2. -tu.
Focyusz, 2. -sza.
foliał, 2. -łu.
folio, in folio.
fonograf, 2. -fu.
fontanna — rzadko fontana (chociaż po włosku fontana, po franc. fontaine), tych fontann. Zob. *om*, *on*.
fontaż, 2. -zia, l. mn -zie. Zob. *-om*, *on*.
formacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
formalizm. Zob. *-izm*.
formować, -muje, -muj. Zob. *-ować*.
formularz, tych -rzy albo -rzów.
formuła, tych -muł.
formułka, tych -łek.
formułować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
forsować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
fort, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
fortepian, 2. -nu.
fortuna, 2. -ny.
fortyfikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
fortyfikować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
forum (nieodm.).
fosa, tych fos.
fosfor, 2. -ru. W Królestwie Pols. b. często: fosfór, 2. -foru.
fosforescencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em*, *en*.
fotografia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
fotografować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
fragment, 7. -mencie. Zob. *-ment*.
frakcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
framuga, tych -mug.
framużka, 3. i 7. -mużce, tych -żek.
Franciszek, 2. -ciszka.
Franciszkanin, 2. -kanina, l. mn. -kanie, 2. -kanów. Zob. *-anin*.
franciszkański; ulica Franciszkańska.
francuski, -ska, -skie. Porówn. Francuzka.
francusko-polski.
francuszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna*.
Francuz, l. mn. -zi.
Francuzka, 2. -cuzki, 3. -cuzce, 4. -cuzkę, l. mn. -cuzki, 2. -zek i t. d. — ale: francuski, -ska, -skie (przymiotnik). Poznałem Włoszkę i Francuzkę; kupiłem francuską książkę. Zob. *-ski*, *-sko*...
Francya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
frankfurcki.
Frankfurt, 2. -tu.
Frankonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
frankoński.
Franuś. Zob. *-uś*.
frasunek, 2. -sunku. Zob. *-unek*.
fraszka, 3. i 7. fraszce.
frazeologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
frazes, 2. -su, l. mn. -sy.
freblówka. Zob. *-ówka*.
Fredro (odmieniaj jak Matejko — zob.!).
frekwencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
frendzla (rzadziej: frenzla), tych -li. Zob. *em*, *en*.
frenologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
front, 2. -tu. Zob. *om*, *on*.
frontowy. Zob. *om*, *on*.
froterować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
frunąć, frunął, rozk. fruń.
fruwać, fruwa.
Fryburg (po niem. Freiburg).
fryburski. Zob. Petersburg.
Fryderyk.
fryz (w budownictwie), 2. -zu, l. m. -zy, 2. -zów.
fryzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
fryzura. Zob. *-ura*.
fryzyer, l. mn. -rzy.
fujara, 2. -ry.
fuknąć, fuknie, rozk. -nij.
fuksya, tej -ksyi, tę -ksyę, tych -ksyi.
fular, 2. -ru.
fundacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
fundament, 7. -mencie, l. mn. -ty albo -ta. Zob. *-ment*.
fundator, l. mn. -rowie albo -rzy.
fundusz, l. mn. -sze. Zob. *-usz*.
funkcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
funkcyonaryusz, l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy. Zob. *-usz*.
funkcyonować, -nuje. Zob. *-ować*.
funt, 2. -ta.
fura, tych fur.
furaż, 2. -żu.

furda!
furgon, 2. -nu.
furknąć, furknął, rozk. -nij.
furta, tych furt.
furya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
furyat, l. mn. -ryaci, 2. -ryatów.
fusy, 2. -sów.
futerał, 2. -łu.
futro, 7. -trze, tych -ter.
futrzany.

G.

g czy ***k?*** W wyrazach takich, jak: wróg, kruk, pług, sok, dziegciem, łokciem i t. p. wymawiamy spółgłoski *g*, *k* zupełnie jednako, bo spółgłoska *g* brzmi jak *k* na końcu wyrazów i przed spółgłoskami cichemi (mocnemi). Wątpliwości ortograficzne tego rodzaju usunie prawie zawsze następująca wskazówka praktyczna: Przekształć wyraz tak, aby po powyższych spółgłoskach *(g, k)* nastąpiła samogłoska, a jeżeli w odmianie tego wyrazu niema odpowiedniej formy, to szukaj jej wśród wyrazów o tej samej osnowie lub o tym samym pierwiastku: pró*g* (pisz *g*, bo mówimy pro*g*i), bą*k* (bą*k*a), dzie*g*ciem (dzie*g*ieć), ło*k*ciem (ło*k*ieć) i t. p. Więc pisownia, a nie brzmienie, rozstrzyga o znaczeniu następujących wyrazów: Bóg (Boga), Bug (rzeka — nad Bugiem), buk (drzewo — pod bukiem); bróg (brogu), bruk (bruku); dróg (droga), druk (druku); ług (ługu), łuk (łuku); mag (magowie), mak (maku); mógł (mogę), mókł (moknę); stuk (stuku), stóg (stogu); ścieg (ściegu), ściek (ścieku) i t. d.
Gabryel.
gadulstwo.
gaduła, 2. -ły.
gaik, 2. -ku, rzadziej: -ka.
gajówka (ptak). Zob. *-ówka.*
Gajus, 2. Gajusa, rzadziej: Gaja.
galanterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
galasówka. Zob. *-ówka.*
galerya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
Galicya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Galicyanin, tego -anina, ci -anie. Zob. *-anin.*
Galicyanka, tych -nek.
galicyjski.
Galilea, 2., 3. i 7. -lei, 4. -leę.
Galilejczyk, l. mn. -cy.
galilejski.
Galileusz.
Gallia *, 2. Gallii *, 4. Gallię *; piszą także: Galia, 2. Galii, 3. Galię. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
gallicki * — piszą także: galicki
gallicyzm * — powszechnie piszą także ga*l*icyzm. Zob. *-izm.*
Gallowie, 2. Gallów.
galopować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
galwanizm. Zob. *-izm.*
galwanometr, 2. -tru.
galwanoplastyka.
gałązka, 3. i 7. -łązce, l. mn. -łązki, 2. -zek. Zob. *-ka.*
gałąź (rzadziej: gałęź), 2. gałęzi, l. mn. gałęzie, 2. -zi, 6. gałęziami, [gałęźmi.
gałęź — zob.: gałąź.
gałka, tych -łek.
gama, tych gam.
Ganges, 2. -su. Zob. *ge* czy *gie?*
gangrena (nie: gangryna).
ganić, ganimy (nie: ganiemy — zob. *-imy*, *-ymy)*, rozk. gań, gańmy.
gap, 2. gapia, 5. gapiu, l. mn. gapie, 2. gapiów.
garbarnia, tę -nię, tych -barni, rzadziej: -barń.
garbarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
garbić się, -bimy się; rozk. garb się, garbcie się.
garbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
garbus, l. mn. -sy. Zob. *-us*
garbusek, 2. -buska, tych -sków.
gardło, w gardle, tych gardeł.

gardzić, gardzimy; rozk. gardź, gardźcie.
gardziel, tej gardzieli, tych -li; rzadziej: ten gardziel, tego gardziela.
garncarski.
garncarstwo.
garncarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
garnek, tego garnka, te garnki.
garniec, 2. garnca, l. mn. garnce.
garnitur, 2. -ru.
garnuszek, 2. -nuszka. Zob. *-uszek.*
garstka, 3. garstce.
garść, te garści albo garście, 2. -ści.
gasnąć, gaśnie, gasł albo gasnął; rozk. gaśnij.
gatunek, 2. -tunku. Zob. *-unek.*
gawęda, tych -węd.
gawędziarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *arz.*
gawędzić, -dzimy; rozk. gawędź, ga-
gawiedź, 2. -dzi. [wędźcie.
gaz, 2. -zu, tych -zów.
gaza, 2. -zy, tych gaz.
gazometr, 2. -tru.
gazownia, tych gazowni.
gąbka, 3. i 7. gąbce, l. mn. gąbki.
gąsienica.
gąsior.
gąska, 3. i 7. gąsce.
gąszcz, tego gąszczu, w gąszczu; niekiedy także: ta gąszcz, tej gąszczy, w gąszczy.
gbur, l. mn. -ry, 2. gburów.
gdakać, gdacze (rzadziej: gdaka), rozk. gdacz (gdakaj).
Gdańsk, 2. -ska.
gdański; zatoka Gdańska.
Gdańszczanin, 2. -anina, l. mn. Gdańszczanie, 2. Gdańszczan. Zob. *-anin.*
gderać, gdera albo gderze; często także: gdyrać, gdyra albo gdyrze.
gderliwy, często także: gdyrliwy.
gdy.
gdyby, gdybyto. Zob. *to* (cząstka).
gdyrać — zob. gderać.
gdyrliwy — zob. gderliwy.
gdyż. Zob. *-że.*
gdzie indziej *, gdzieś indziej* — zob. gdzieindziej.
gdziebądź, gdziekolwiek, gdziekolwiekbądź. Zob. *-bądź, -kolwiek.*
gdzieby. Zob. *-by.*
gdzieindziej, gdzieśindziej, rzadziej oddzielnie: gdzie indziej *, gdzieś indziej *.
gdziekolwiek, gdziekolwiekbądź. Zob. *-kolwiek, -bądź.*
gdzieniegdzie.
gdzieś, gdzieśtam.
gdzież, gdzieżby. Zob. 1) *-że;* 2) *by.*

ge czy ***gie?*** Piszemy *ge:* a) w wyrazach przyswojonych wprost lub pośrednio z języka łacińsk. i greckiego: geniusz, Germania, germański, geometrya, geografia, geologia, generacya, geneza, georginia, tragedya, legenda, Ifigenia, Eugeniusz, ewangelia, wegetacya i t. d.;

b) w imionach własnych przyswojonych: Gerwazy, Gertruda, Genewa, Genua, Ganges i t. p. – z wyjątkiem imion litewskich: Giedymin, Jagiełło, jagielloński, Skirgiełło, Olgierd.

W innych wyrazach piszemy (zgodnie z wymawianiem) *gie:* zgiełk, giermek, giełda, magiel i t. p. [1]) Porówn. *ke* czy *kie?*
Gedeon. Zob. *ge* czy *gie?*
genealogia, tej -gii, tę -gię, tych gii. Zob. *ge* czy *gie?*
generacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *ge* czy *gie?*
generalicya albo **jeneralicya**, tej -cyi, tę -cyę, te -cye, tych -cyi. Zob. *ge* czy *gie?*
generalny albo **jeneralny.** Zob. *ge* czy *gie?*
generalski albo **jeneralski.** Zob. *ge* czy *gie?*
generał albo **jenerał.** Zob. *ge* czy *gie?*
generałowa albo **jenerałowa**, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. a) *szewcowa;* b) *ge* czy *gie?*
generałówna albo **jenerałówna**, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. a) *szewcówna;* b) *ge* czy *gie?*
genetyczny. Zob. *ge* czy *gie?*
Genewa. Zob. *ge* czy *gie?*

[1]) A. A. Kryński we wszystkich powyżej wymienionych wyrazach zaleca pisać *gie:* gienjusz, gieografja, gieometrja, Gienewa, Gangies i t. d.; Aleks. Brückner radzi pisać *ge.*

genewski; jezioro Genewskie. Zob. *ge* czy *gie?*
geneza, tych genez. Zob. *ge* czy *gie?*
genialny. Zob. *ge* czy *gie?*
geniusz (= nadzwyczajna zdolność twórcza), tego geniuszu; geniusz (= człowiek genialny), tego geniusza. Zob. *ge* czy *gie?*
Genowefa. Zob. *ge* czy *gie?*
Genua, 2. i 3. -nui, 4. -nuę, 5. -nuo! 6. -nuą, 7. -nui. Zob. *ge* czy *gie?*
genueński; zatoka Genueńska. Zob. *ge* czy *gie?*
geodezya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę. Zob. *ge* czy *gie?*
geognozya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę. Zob. *ge* czy *gie?*
geograf, l. mn. -fowie. Zob. *ge* czy *gie?*
geografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię. Zob. *ge* czy *gie?*
Geograficzne i etnograficzne nazwy cudzoziemskie — zob. Imiona własne cudzoziemskie.
geologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię. Zob. *ge* czy *gie?*
geometrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę. Zob. *ge* czy *gie?*
georginia, tej -nii, tę -nię, tych -nii. Zob. *ge* czy *gie?*
gerania, tej -nii, tę -nię, tych -nii. Zob. *ge* czy *gie?*
Germania, 2. i 3. -nii, 4. -nię. Zob. *ge* czy *gie?*
Germanikus albo **Germanik,** 2. Germanika. Zob. *ge* czy *gie?*
germanizacya, 2. i 3. -cyi, tę -cyę. Zob. *ge* czy *gie?*
germanizm. Zob. a) *-izm;* b) *ge* czy *gie?*
germanizować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-ować;* b) *ge* czy *gie?*
germański. Zob. *ge* czy *gie?*
Gertruda. Zob. *ge* czy *gie?*
Gerwazy. Zob. *ge* czy *gie?*
gest, l. mn. gesta *, często także: gesty. Zob. *ge* czy *gie?*
gestykulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *ge* czy *gie?*
gestykulować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-ować;* b) *ge* czy *gie?*
***gę*... czy *gię*...?** (gęsty, giętki i t. p.) — zob. *gię* czy *gę?*
gęba, tych gąb, niekiedy także: gęb. Zob. *gię* czy *gę?*
gęgać, gęga.
gęgotać — zob. deptać.
gęstnąć, gęstnie; *gęstnieć,* gęstnieje. Zob. *gię* czy *gę?*
gęsto, st. w. gęściej. Zob. *gię* czy *gę?*
gęsty, gęstszy albo gęściejszy. Zob. *gię* czy *gę?*
gęś, te gęsi. Zob. *gię* czy *gę?*
gęściutki. Zob. *-utki.*
gęśl, te gęśle, tych gęśli. Zob. *gię* czy *gę?*
giaur, 2. -ra, l. mn. -ry.
giąć, gnę, gniemy, giąłem, giął, gięli, gięły, rozk. gnij.
gibki, l. mn. gibcy.
gie czy ***ge?*** — zob. *ge* czy *gie?*
Giedymin. Zob. *ge* czy *gie?*
giełda, tych giełd. Zob. *ge* czy *gie?*
giełdziarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
gierlanda, pisz: girlanda — zob!
giermek, l. mn giermkowie. Zob. *ge* czy *gie?*
Giewont, 2. -tu. Zob. *ge* czy *gie?*
gię czy ***gę?*** Żaden wyraz (rodzimy ani przyswojony) nie zaczyna się od *gię,* prócz: gięcie, giętki, giętkość, gięty. Mów i pisz: gęba, gęsty, gęś i t. d. (nie: gięba, gięsty, gięś i t. d., jak mówią w niektórych okolicach).
giętki, st. w. giętszy.
gilotyna.
gimnastykować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
gimnazista, l. mn. -ziści; gimnazyalista, l. mn. -liści; gimnazyasta, l. mn. -zyaści. Wszystkie formy w użyciu; forma prawidłowa: gimnazista. W Galicyi mówią prawie powszechnie: gimnazyalista, rzadziej: gimnazyasta, b. rzadko: gimnazista; w Królestwie Polsk. najczęściej: gimnazista, rzadziej: gimnazyasta, bardzo rzadko: gimnazyalista.

gimnazyalista — zob. gimnazista.
gimnazyalny.
gimnazyasta — zob. gimnazista.
gimnazyum, tego gimnazyum, temu gimnazyum i t. d. (w liczbie p. nieodmienne); l. mn. gimnazya, 2. gimnazyów, 3. gimnazyom, 4. i 5. gimnazya, 6. gimnazyami, 7. w gimnazyach. Podobnie odmieniają się wszystkie rzeczowniki nijakie, przyswojone (z języka grec. albo łać.) na *-um:* muzeum, seminaryum itp. Zob. *-um.*
ginekologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
gips, 2. gipsu.
girlanda (z franc. guirlande), bardzo rzadko: gierlanda.
gladyator, l. m. -rzy, -rowie. Zob.
glazura. Zob. *-ura.* [*-or.*
gliniany.
globus, 2. -sa albo -su.
gładki, st. w. gładszy.
gładko, st. w. gładziej.
gładzić, -dzimy; rozk. gładź, gładź-
gładziutki. Zob. *-utki.* [cie.
głaskać, głaszcze albo głaska, rozk. głaszcz, głaszczcie albo głaskaj, głaskajcie.
głaz, 2. -zu.
głąb (= miejsce głębokie) — zob. głębia.
głąb (np. kapusty), tego głęba albo głąba, te głęby albo głąby.
głębia, 2. głębi — albo: 1. głąb, 2. głębi.
głęboki, st. w. głębszy.
głęboko, st. w. głębiej.
głodomór, 2. -mora, l. mn. -mory, 2. -morów.
głodzić, głodzić się, rozk. głódź (się), głódźcie (się).
głosić, głosimy; rozk. głoś, głośmy, głoście.
głoska, 3. głosce, tych głosek.
głośno, st. w. głośniej.
głowa, tych głów.
głownia, tej głowni, tych głowni, rzadziej: *główn'ia,* tej główni, tych główni.
głód, 2. głodu.
głóg, 2. głogu.
główka, 3. i 7. główce. Zob. *-ówka.*
głównia — zob. głownia.
głównie.
głównodowodzący.
główny.
głuchnąć, głuchnie.
głuchoniemy, l. mn. -mi.
głuchy, l. mn. głusi (ludzie).
głupi, st. w. głupszy, l. mn. głupsi.
głupiec, 2. głupca, 5. głupcze!
głupiutki. Zob. *-utki.*
głupstwo, tych głupstw.
głuptas, l. mn. -sy.
głuszec, 2. głuszca, 5. głuszcu.
gmach, 2. -chu.
gmerać (rzadko: gmyrać), gmerze albo gmera.
gminowładztwo. Zob. *ctwo* czy
gmyrać — zob. gmerać. [*dztwo?*
Gnejus, 2. Gnejusa, niekiedy także: Gneja.
gnębić, gnębimy; rozk. gnęb, gnębmy, gnębcie.
gniazdko, tych gniazdek.
gniazdo, w gnieździe (rzadziej: w gniaździe), tych gniazd.
gniecenie, 2. -nia.
gnieciony — zob. gnieść.
gnieść, gniotę, gniecieszę . . . gniotą, gniotąc, gniotłem, gniótł, gnietli, gniotły; gnieciony, -na, -ne, l. mn. gnieceni, gniecione; rozgniótłszy, zgniótłszy. Zob. *szy* czy *łszy?*
gniew.
gniewać się.
Gniezno, ku Gnieznu, w Gnieźnie.
gnieździć się, gnieżdżę się, gnieździsz się . . . gnieżdżą się, gnieżdżąc się, rozk. gnieźdź się, gnieźdźcie się.
gnieźnieński.
gnieżdżenie się.
gnoić, gnoję, gnoisz, gnoi, rozk. gnój. Zob. stroić.
gnojówka. Zob. *-ówka.*
gnój, 2. gnoju.
gnuśny.
gody, tych godów (rzadziej: gód).
godzić, godzimy; rozk. gódź, gódźcie.
Goethe, 2. Goethego, w Goethem.
goić, goję, goisz, goi, rozk. gój, gójcie. Zob. stroić.
golarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
goleń, tej goleni, tych goleni.
Goliat.

golibroda, 2. -dy, l. mn. -dy, tych golibrodów.
golić, -limy; rozk. gól, gólcie (rzadziej: gol, golcie).
golizna, 3. i 7. -liźnie. Zob. *-izna.*
golutki. Zob. *-utki.*
gołąb, 2. -łębia, tych -bi.
gołąbek, 2. -łąbka, tych -ków.
gołąbka, 3. i 7. -łąbce, tych gołąb-
gołoledź, 2. -ledzi. [bek.
gołosłowny.
gołowąs, 2. -sa, l. m. -sy, 2. -sów.
gołowąsy (przymiotnik).
gomółka, tych -mółek.
gondola. Zob. *om, on.*
gondolier, l. mn. -rzy. Zob. *om, on*
goniec, 5. gończe! l. mn. gońcy.
goniometrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.
gonitwa, tych gonitw.
gont, 2. -ta (rzadko: -tu), tych -tów. Zob. *om, on.*
gorąco, st. w. gorętszej.
gorący, gorętszy, l. mn. gorętsi.
gorączka, 3. i 7. -rączce.
gordyjski.
goreć — zob. gorzeć.
Gorgona * (rzadziej: Gorgo *), 2. Gorgony.
Gorkij. W okolicach, gdzie znaczna liczba mieszkańców włada językiem rosyjskim (gorkij = gorzki), przeważa odmiana przymiotnikowa: Gorkij, 2. Gorkiego, 3. Gorkiemu, 6. i 7. Gorkim — w innych okolicach spotykamy częściej formy rzeczownikowe (wpływ wyrazów swojskich na *yj, ij,* np. stryj, kij i t. p.): Gorkij, 2. Gorkija, 3. Gorkijowi, 6. Gorkijem, 7. w Gorkiju. We współczesnem dziennikarstwie bierze górę odmiana przymiotnikowa.
Gorycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
goryl, tego goryla, te -le, 2. -li albo **gorzałka.** [-lów.
gorzeć, gorzeje, gorzeją, gorzał; *goreć,* gore albo goreje, gorą albo goreją.
gorzej (st. w. od *źle*), najgorzej.
gorzelnia, tych gorzelni, rzadziej: gorzelń.
gorzelnictwo.
gorzki (nie: gorżki). Zob. *rz* czy *rż?*
gorzknąć, gorzknie, gorzknął; *gorznieć,* gorzknieje, gorzkniał. Porówn. *gorzki.*
gorzknieć — zob. gorzknąć.
gorzko (nie: gorżko). Zob. *rz* czy *rż?*
gorżki—pisz: gorzki. Zob. *rz* czy *rż?*
gorżknąć, pisz: gorzknąć — zob.!
gorżknieć, pisz: gorzknieć — zob. gorzknąć.
gorżko — pisz: gorzko. Zob. *rz* czy *rż?*
gospoda, tych gospód.
gospodarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
gospodarstwo, tych -darstw.
gospodarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
gospodarzyć, -rzymy; rozk. gospodarz, -darzcie.
gospodyni, 4. -nię (nie: -nią), l. m. -nie, 2. -dyń. Zob. bogini.
gościć, goszczę, gości, gościmy . . . goszczą, rozk. gość, gośćcie.
gościec (choroba), 2. gośćca.
gościniec, 2. gościńca, l. mn. -ce.
gość, tych gości. tymi gośćmi.
Got, 2. Gota, l. mn. Gotowie, rzadziej: Goci.
gotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
gotowizna, 3. i 7. -wiźnie. Zob. *-izna.*
gotowy, gotów.
gotów, gotowy.
gotówka, 3. i 7. -tówce. Zob. *-ówka.*
Gottsched
góra, w górze. Zob. góry.
góral, tych -li.
góralszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
górnictwo.
górnobrzmiący.
górnolotny.
górny, -na, -ne.
górować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
góry Skandynawskie, góry Jabłonne i t. d. Nazwy gór piszemy wielką literą.
górzysty.
gra, w grze, tych gier.
grabarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
grabie, tych grabi.
grabiezca — zob. grabieżca.

grabież, 2. -ży, l. mn. -że, 2. -ży.
grabieżca albo **grabiezca**, l. mn. -cy. Zob. *-ca.*
grabki, 2. -bek.
gracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
gracz, tych -czy albo -czów.
gradobicie, 2. -cia.
gradus, 2. -sa albo -su.
grafion, 2. -nu.
Grakchus, 2. Grakchusa albo Grakcha, l. mn. Grakchowie, rzadziej: Grachus*, Grachusa* albo Gracha*, Grachowie.
gram, 2. -ma (rzadko: -mu).
gramatyka.
graniastosłup, 2. -pa.
grasować, -suje, -suj. Zob. *-ję.*
gratulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
gratulować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
gratyfikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Grażyna, 2. -ny.
grdyka, tych grdyk.
grecki; greccy pisarze.
grecko-katolicki.
Grecya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Greczynka, tych -nek.
greczyzna, 3 i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
gregoryański.
Grek, l. mn. -cy.
gremialny.
gremium, l. mn. -mia, 2. -miów. Zob. gimnazyum.
grenadyer, l. mn. -rzy.
Grenlandczyk, l. mn. -cy.
Grenlandka, 3. -landce.
Grenlandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
grenlandzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Grillparzer.
grobla, tych grobli albo grobel.
grodzić, grodzimy; rozk. gródź, gródźcie.
grodzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
grog (z ang. grog), 2. -gu.
gromadka, 3. i 7. -madce.
gromadzić się, -dzimy się; rozk. gromadź się, gromadźcie się.
gromadzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
gromowładny.
gronostaj, 2. -ja, tych -jów.
grot, 2. -tu (rzadziej: -ta), l. mn. -ty, 2. -tów.
grota, 2. -ty, l. mn. -ty, 2. grot; grota Błękitna. Nazwy grot piszemy wielką literą.
Grottger.
grozić, grożę, grozimy, grożą; rozk. gróź, gróźcie (rzadziej: groź, groźcie).
groźba, tych gróźb. Zob. *-ba.*
grób, 2. grobu.
gród, 2. grodu.
grubas, l. mn. -sy.
grubian, tego -biana albo: grubianin, tego -bianina; l. mn. grubianie, 2. grubianów.
grubianin — zob. grubian.
grubiaństwo, tych -biaństw.
grubo, st. w. -biej.
gruboziarnisty.
gruby, st. w. grubszy, l. m. grubsi.
gruchać, grucha.
gruchnąć, gruchnie, gruchnął, gruchnęła albo gruchła, gruchnęło albo gruchło.
gruchotać — zob. deptać.
gruczoł, 2. -łu albo -ła.
gruda, 2. -dy.
grudka, 3. grudce, l. mn. grudki, 2. grudek.
grudniowy.
grudzień, 2. grudnia. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
grunt, te grunta, rzadziej: grunty.
gruntowny.
Grunwald, 2. -du.
grunwaldzki. Zob. *cki* czy *dzki?*
grupa.
grupować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*
grusza, te -sze, tych grusz.
gruszka, 3 gruszce.
gruz, 2. -zu, l. mn. -zy, 2. -zów.
gruźlica.
gryźć, gryzę, gryzie, gryzą; gryzł, gryźli; rozk. gryź, gryźcie; rozgryźć, rozgryzłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 2; b) *szy* czy *łszy?*
grzać, grzali, rozk. grzej, grzejcie.
grzanka, tych -nek.
grządka, 3. i 7. grządce, l. mn. grządki, 2. -dek.
grzązki (rzadko: grzęzki), grzązka, grzązkie. Zob. *-ki.*
grzązko (rzadko: grzęzko). Zob. *-ko.*
grząznąć, pisz: grzęznąć — zob.!

grząźć — zob. grzęznąć.
grzbiet, 2. -tu.
grzebać, rozk. grzeb, grzebcie.
grzebień (=przyrząd do czesania), tych -ni. Zob. *grzybień*.
grzech, 2. -chu.
grzechotać — zob. deptać.
grzechotka, 3. i 7. -chotce.
grzechotnik, l. mn. -ki.
grzeczniutki. Zob. *-utki*.
grzeczny.
Grzegorz.
grzeszyć, grzeszymy; rozk. grzesz, grzeszcie.
Grześ, 5. Grzesiu!
grzęda, tych grzęd albo grząd.
grzęzki — zob. grząźki.
grzęzko — zob. grząźko.
grzęznąć, grząźć, grzęznę, grzęźniesz, grzęźnie . . . grzęzną, grzązł, grzęzła, grzęzło, grzęźli, grzęzły, rozk. grzęźnij. W sprawie pisowni *grząźć* — zob. Bezokolicznik, uw. 2.
grzmiący.
grzmieć, grzmi; rozk. grzmij, grzmijcie.
grzmocić, grzmocę, grzmocimy; rozk. grzmoć, grzmoćcie.
grzmot, 2. -tu.
grzmotnąć, grzmotnie, rozk. grzmotnij.
grzyb, 2. -ba.
grzybek, 2. grzybka, l. m. grzybki.
grzybień (roślina), tych -ni. Porównaj: grzebień.
grzywa, tych grzyw.
grzywka, 3. i 7. grzywce.
grzywna, tych grzywien.
gubernator, l. mn. -rzy albo -rowie.
gubernatorowa, tej -owej, tę -ową, te owe. Zob. szewcowa.
gubernia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
gubernialny.
gubić, gubimy; rozk. gub, gubcie.
Guizot, 2. Guizota.
gulgotać — zob. deptać.
guma, tych gum.
gumienny (od *gumno*).
gumno, tych gumien.
gunia, tych guń.
gunka, 3. i 7. gunce, tych guniek.
gusła, tych guseł.
gust, w guście, l. mn. gusta, rzadziej: gusty.
Gustaw.
guślarski.
guślarstwo.
guślarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
gutaperka, w gutaperce.
Gutenberg, 2. -ga.
guwernantka, 3. i 7. -nantce.
guwerner, l. mn. -rzy (rzadziej: -rowie).
guz, 2. -za.
guzdrać się, guzdra się (niekiedy także: guzdrze się), rozk. guzdraj się.
guzek, 2. guzka, l. mn. guzki, 2. guzków.
guzik.
gwałt, 2. -tu.
gwarancya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
gwardya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
gwardyan, l. mn. -dyani, 2. -nów.
gwarzyć, gwarzymy; rozk. gwarz, gwarzcie.
gwiazda, 3. i 7. gwiaździe, często także: gwieździe, tych gwiazd.
gwiazdeczka, 3. i 7. -deczce, tych -czek.
gwiazdka, 3. gwiazdce, te gwiazdki, tych -dek.
gwiaździsty albo **gwieździsty**.
gwieździsty albo **gwiaździsty**.
Gwinea, 2. -nei, 4. -neę.
gwizdać, gwizda albo gwiżdże, rozk. gwizdaj albo gwiżdż.
gwizdawka, 3. i 7. -dawce.
gwizdnąć — zob. gwiznąć.
gwiznąć *, gwiznę *, gwiźnie *, gwiznął *, rozk. gwiźnij *, albo: *gwizdnąć*, gwizdnę, gwizdnie, gwizdnął, rozk. gwizdnij.
gwoli, rzadziej: kwoli (zlew wyrazów *k woli*).
gwoździk.
gwóźdź, 2. gwoździa, tych gwoździ.
gz, ks czy ***x*** w wyrazach cudzoziemskich? — zob. *ks, gz* czy *x*?
gzems — zob. gzyms.
gzygzak albo **zygzak**.
gzyms (z niem. Gesims), rzadziej: gzems.

H.

h a) *h* i *ch* brzmią we współczesnym języku jednako, tylko w niektórych okolicach można zauważyć pewną różnicę dźwięków.

b) *h* piszemy prawie wyłącznie w wyrazach cudzoziemskich lub przyswojonych z języka łacińskiego, greckiego, niemieckiego, z innych języków słowiańskich [1]) i t. d.: alkohol, błahy, bohater, Bohdan, buhaj, czyhać, druh, inhalacya, Jehowa, kahał, kurhan, Mahomet, ohyda, ohydny, Podhale, puhacz, puhar, Sapieha, wahać się, wahadło, Wilhelm i t. d. Zob. wyrazy zamieszczone poniżej.

c) *h* miękczy się na *ź*: druh — drużyna, Sapieha — sapieżyński itp.

ha!

Habdank (nieodm.).

habilitacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.

habit, 2. -tu.

Habsburg, l. mn. Habsburgowie.

habsburski. Zob. *s, ś* czy *z, ź,* uw. 5.

haczyk, tego haczyka, temu haczykowi . . . te haczyki, tych haczyków (nie: haczek, tego haczka, te haczki, tych haczków).

Hades (bożek grec.), 2. -sa.

Hadryan.

haft, 2. -tu.

haftka, 3. haftce.

haftować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

Haga, w Hadze. Zob. Praga.

Haiti (wyspa — nieodm.).

hajdamaczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*

hajdamak, l. mn. -cy i -ki.

hajduk, l. mn. -ki i -cy.

hajże! hej! hejże! Zob. *-że.*

hak, 2. -ka (rzadko: -ku).

hakata, 2. -ty.

hakatysta, l. mn. -tyści.

hakatyzm. Zob. *-izm.*

hala (= pastwisko górskie), tych hal.

hala (np. targowa), rzadko: halla (cbociaż po niem. Halle), tych hal.

halabarda, tych -bard.

halerz, 2. -rzy, rzadziej: -rzów.

halicki (od Halicz).

Halicz, 2. -cza.

halifaksy (rodzaj łyżew), 2. -ksów.

Halina.

Halka (imię własne).

halka (rodzaj spodnicy).

hallucynacya — zob. halucynacya.

halny (wiatr).

Halszka, 3. Halszce.

halucynacya, rzadziej: hallucynacya * (po łać. alucinatio, niekiedy także: halucinatio, rzadziej: allucinatio), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*

hałaburda, 2. -dy, tych -dów.

hałas, 2. -su.

hałasować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

hałaśliwy.

hamak, 2. -ka, rzadziej: -ku.

Hamburczyk, l. mn. -cy.

Hamburg. Zob. Petersburg.

hamburski. Zob. Petersburg.

Hamlet.

hamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

hamulec, 2. -mulca. Zob. *-ulec.*

handel, 2. handlu.

handlarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*

handlować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

Hania, 5. Haniu! Zob. *Józia.*

Hanka.

Hannibal.

Hanower, rzadziej Hannower (po niem. Hannover), 2. -ru, w Hanowerze. Zob. *Spółgłoski podwójne.*

Hanowerczyk, l. mn. -cy.

hanowerski.

[1]) W wyrazach takich, jak: hołota, hańba i t. p. zmieniło się rodzime *g* na *h* pod wpływem obcym.

Hanulka, 5. Hanulko! Zob. 1) *Józia;* 2) *-ulka.*
Hanusia, 5. Hanusiu! Zob. 1) *Józia;* 2) *-usia.*
hańba.
haracz, 2. -czu.
harap, 2. -pa (rzadko: -pu).
harbuz albo **arbuz**, 2. -za.
harce, 2. -ców.
harcować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
hardy, l. mn. hardzi.
harem, 2. -mu.
harfa albo **arfa**, tych harf, arf.
harfiarz albo **arfiarz**, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
harmonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
harmonijny.
harować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
harpun, 2. -na.
hart (=siła, moc, twardość), 2. -tu Porówn. chart (pies).
hartować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
hartowny.
hasać, hasa.
haski (od Haga) — zob. *Praga.*
hasło, tych haseł.
haszysz, 2. -szu.
haubica, tych haubic.
haust, 2. -stu.
hazard, 2. -du.
Hazarowie, 2. -rów.
heban, 2. -nu.
hebel (rzadziej: hybel), 2. hebla.
hebes, l. mn. -sy.
heblować (rzadziej: hyblować), hebluje, rozk. hebluj. Zob. *-ować.*
Hebrajczyk (mówią także i piszą: Hebrejczyk), l. mn. -cy.
hebrajski (rzadziej: hebrejski).
hebrajszczyzna. Zob. *-izna.*
Hegel, 2. Hegla.
hegemonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
Heine, 2. Heinego, 6. i 7. -nem.
hej! hejże! hajże! Zob. *-że.*
hejnał, 2. -łu.
hejże! — zob. hej!
hekatomba, tych -tomb. Zob. *om, on.*
Hekla.
heksametr [1]), 2. -tru. W Królestwie Pols. i na Litwie piszą niektórzy: hagzametr.
hektar, 2. -ru.
hektograf, 2. -fu.
hektolitr, 2. -tra.
Hektor.
Helena.
Helgoland, 2. -landu.
Helikon, 2. -nu.
helikoński.
Heliodor.
Heliogabal.
Helios, 2. -sa.
heliotrop, 2. -pu.
Hellada, 2. -dy.
Hellenowie.
helleński.
Hellespont, 2. -tu. Zob. *om, on.*
helota (rzadziej: *H*elota *), l. mn. -ci.
Helunia, 5. Heluniu!—zob. 1) *-unia;* 2) *Józia.*
Helusia, 5. Helusiu!—zob. 1) *-usia;* 2) *Józia.*
helwecki.
Helwecya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
helm, 2. -mu. Porówn. Chełm.
hemoroidy.
hen!
Henryk.
Hera, 2. -ry, 3. -rze, 4. -rę.
Heraklea, 2. i 3. -klei, 4. -kleę, pod Herakleą.
Herakles albo **Herkules.**
Heraklida (= potomek Heraklesa), 2. -dy, l. mn. -dowie.
Heraklit (filozof grec.), 2. -ta.
Herakliusz.
heraldyk, l. mn. -cy.
herb, 2. -bu. Nazwy herbów piszemy wielką literą: Jastrzębiec, Doliwa, Trzaska i t. d.
herbarz, tych -rzy albo -rzów.
herbata.
Hercegowina, 2. -ny.
hercegowiński.
Herder, 2. -dera.
heretyk, l. mn. -cy.
herezya, tej zyi, tę -zyę, tych -zyi.
Herkulanum (nieodm.).
Herkules albo **Herakles.**

[1]) A. A. Kryński: hegzametr.

herkulesowy.
Herman.
Hermes.
Herod.
Herodot.
heroizm. Zob. *-izm.*
herold, l. mn. -dowie.
herszt, 2. herszta, 5. herszcie!
het (przysł.).
hetman, l. mn. -ni.
Hezyod.
hi . . . Wyrazów, niezamieszczonych pod temi literami, szukaj pod *hy.*
hi czy ***hy?*** W sposobie pisania niektórych wyrazów (greckiego pochodzenia) z początkowem brzmieniem *hi*, *hy* panuje dwoistość: *hy*draulika *, *hi*draulika, *hy*drografia *, *hi*drografia, *hy*giena *, *hi*giena, *hy*pnotyzm, *hi*pnotyzm * i t. p. [1]). Podając niżej (pod *hi* i *hy*) tego rodzaju wyrazy według prawideł pisowni Akad. Umiej., zaznaczamy zarazem, że w wymawianiu nie należy się krępować sposobem pisania [1]).
hiacynt, l. mn. -ty.
hidrauliczny — zob. hydrauliczny.
hidraulika — zob. hydraulika.
hidrodynamika — zob. hydrodynamika.
hidrografia — zob. hydrografia.
hidropatya — zob. hydropatya.
hidroterapia — zob. hydroterapia.
hidrostatyka zob. hydrostatyka.
hidrotechnika — zob. hydrotechnika.
hiena (niektórzy piszą: hyena), tych hien.
hierarchia, tej -chii, tę -chię.
hieroglif, 2. -fu, l. m. -fy, 2. -fów.
Hieronim.
higiena — zob. hygiena.
higieniczny — zob. hygieniczny.
Hilary, 2. -rego, 6. i 7. -rym.
Himalaja, częściej w postaci spolszczonej: Himalaje, 2. -jów.
Hiob.
hiobowy.

[1]) A. A. Kryński: hidraulika, hidrografja, higjena, hipnotyzm.

hiperbola, l. mn. -le. Zob. *hi* czy *hy?*
hiperprodukcya, tej -cyi, tę -cyę. Zob. *hi* czy *hy?*
hipnotyczny (rzadziej: hypnotyczny). Zob. *hi* czy *hy?*
hipnotyzm (rzadziej: hypnotyzm). Zob. a) *-izm;* b) *hi* czy *hy?*
hipnoza, rzadziej: hypnoza. Zob. *hi* czy *hy?*
hipochondrya, 2. i 3. -dryi, 4. -dryę. Zob. *hi* czy *hy?*
hipodrom, 2. -mu.
Hipokrates — zob. Hippokrates.
hipokryta, 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów. Zob. *hi* czy *hy?*
hipokryzya, tej -zyi, tę -zyę. Zob. *hi* czy *hy?*
Hipolit.
hipopotam, 2. -ma.
hipoteka.
hipoteza, tych -tez.
Hippokrates *, piszą także: Hipokrates. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
histerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
histeryczka, 3. i 7. -ryczce.
historya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
historyograf, l. mn. -fowie.
historyografia, 2. i 3. -fii, tę -fię.
historyozofia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
Hiszpan, l. mn. Hiszpanie (rzadko: Hiszpani *, forma prawidłowa), 2. -nów.
Hiszpania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Hiszpanka, tych -nek.
hiszpański.
hj ... — zob. *hi*...
hm!
ho!
hoc!
hodować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
hodowla, l. mn. -le, 2. -li.
hojny.
hola!
Holandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
Holender, 2. -dra, l. mn. -drzy, 2. -drów.
holenderski.
holować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Holsztyn, 2. -nu albo -na.
holsztyński.
hołd, 2. hołdu.

hołdować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
hołota.
hołubiec *, 2. -łubca, l. mn. -łubce — albo: hołupiec*, 2. -łupca, l. mn. -łupce.
hołupiec — zob. hołubiec.
hołysz, l. m. -sze, tych -szów albo -szy.
homar (skorupiak), 2. -ra.
homeopata, 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów.
homeopatya, 2. i 3. -tyi, 4. -tyę.
Homer.
homeryczny, homerowy, homerowski.
homilia, 2. i 3. -lii, 4. -lię, l. mn. -lie, 2. -lii.
honor, 2. -ru.
honoraryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
Honoryusz.
hop!
Horacy, 2. -cego; Horacyusz, 2. -sza.
horacyuszowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
horda (z turec. ordu), tych hord, rzadziej: orda, tych ord.
horoskop, 2. -pu.
Hortensyusz.
Horyń, 2. -nia.
horyzont, 2 -tu. Zob. *om*, *on*.
hosanna!
hospodar, l. mn. -rowie.
hostya, tej -tyi, tę -tyę, tych -tyi.
hotel, tych -li, rzadziej: -lów.
Hotentot (rzadziej: Hottentot *), l. mn. -toci, 2. -totów.
Hozyusz.
hoży, l. mn. hoży. Dziarski i hoży młodzieniec; l. mn. dziarscy i hoży młodzieńcy. Porównaj: chory, l. mn. chorzy. Zob. świeży.
hrabia, 2. hrabiego (rzadziej: hrabi), 3. hrabiemu (rzadziej: hrabi), 4. hrabiego (rzadziej: hrabię), 5. hrabio! 6. hrabią, 7. w hrabi (rzadziej: w hrabim); l. mn. 1. hrabiowie, 2. hrabiów i t. d. Tak samo odmieniaj: margrabia, burgrabia, sędzia i t. p.
hrabina, 2. hrabiny, 3. hrabinie, 4. hrabinę, 5. hrabino, 6. hrabiną, 7. w hrabinie; l. mn. 1. hrabiny, 2. hrabin i t. d. Prawidło — zob.: Nazwiska żon na *-ina (-yna)*.
hrabiostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
hrabiowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
hrabstwo, tych hrabstw.
hreczka, w hreczce.
hreczkosiej, 2. -ja, l. mn. -je, 2. -jów.
Hrubieszów, ku Hrubieszowu. Zob. *-ów*.
huba, tych hub.
hubka, 2. hubki, 3. hubce, tych -bek.
huculski.
Hucuł, l. mn. -li, rzadziej: -ły.
Huculka, tych -łek.
huczeć, huczy, -czymy.
huczny.
huf, częściej: hufiec — zob.!
hufiec, 2. hufca, l. mn. hufce.
Hugo, 2. Hugona, 3. Hugonowi itd.; Wiktor Hugo, 2. Wiktora Hugo, 3. Wiktorowi Hugo i t. d.
huk, 2. -ku.
huknąć, huknął, rozk. -nij.
hulać.
hulaka, 2. -ki, 4. -kę, l. mn. -ki, 2. -ków.
hultaj, l. mn. -je, 2. -jów.
humanista, 2. -sty, l. mn. -ści, 2. -stów.
humanizm. Zob. *-izm*.
Humań, 2. -nia.
humański.
Humboldt, 2. -boldta.
humor, 2. -ru.
humoreska, 3. -resce, tych -resek.
Hunowie, rzadziej: Hunnowie *.
hura!
huragan (rzadziej: uragan), 2. -nu.
hurgotać, hurkotać. Zob. deptać.
hurkotać, hurgotać. Zob. deptać.
hurmem.
hurtem.
hurtowny.
huryska, tych -sek.
Hus (nie: Huss), 2. Husa.
husarya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
husarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
husyta (= wyznawca nauki Husa), 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów.
husytyzm. Zob. *-izm*.
huśtać (się), huśta (się).
huśtawka, 3. i 7. huśtawce.

huta, tych hut.
huzar, l. mn. -rzy.
huzia!
hy . . . Wyrazów, niezamieszczonych pod temi literami, szukaj pod *hi*.
hy czy **hi** w wyrazach greckiego pochodzenia: hydraulika, hygiena, hipnotyzm i t. p.? zob. *hi* czy *hy?*
hybel — zob. hebel.
hyblować — zob. heblować.
hyc!
hycel, 2. hycla, l. mn. hycle.
hydra, 3. hydrze, tych hydr.
hydrauliczny * (niektórzy piszą: *hi*drauliczny). Zob. *hi* czy *hy?*
hydraulika * (niektórzy piszą: hidraulika). Zob. *hi* czy *hy?*
hydrodynamika * (niektórzy piszą: hidrodynamika). Zob. *hi* czy *hy?*
hydrografia * (niektórzy piszą: hidrografia), 2. i 3. -fii, 4. -fię. Zob. *hi* czy *hy?*
hydropata * (niektórzy piszą: hidropata), 2. -ty, l. mn. -ci, 2. -tów. Zob. *hi* czy *hy?*
hydropatya * (niektórzy piszą: hidropatya), 2. i 3. -tyi, 4. -tyę. Zob. *hi* czy *hy?*
hydroterapia * (niektórzy piszą: hidroterapia), 2. i 3. -pii, 4. -pię. Zob. *hi* czy *hy?*
hydrostatyka * (niektórzy piszą: hidrostatyka). Zob. *hi* czy *hy?*
hydrotechnika * (niektórzy piszą: hidrotechnika). Zob. *hi* czy *hy?*
hyena — zob. hiena.
hygiena * (niektórzy piszą: higiena). Zob. *hi* czy *hy?*
hygieniczny * (niektórzy piszą: higieniczny). Zob. *hi* czy *hy?*
hymn, 2. hymnu.
hypnotyczny — zob. hipnotyczny.
hypnotyzm — zob. hipnotyzm.
hypnoza — zob. hipnoza.

I.

i czy **y?** W sprawie pisowni wyrazów takich, jak: a) hydrografia, hipnotyzm i t. p. — zob. *hi* czy *hy?* b) wydmuchiwać, wymachiwać itd. — zob. *-ywać* czy *-iwać?* c) chichot, muchy, kruchy i t. p. — zob. *chi* czy *chy?*
i nie **ji**. W wielu okolicach mówią: jich, jim, jistota, jigła, jigrać, jinny, jimię i t. p. — ale piszą powszechnie: ich, im, istota, igła, igrać, inny, imię i t. p. Tak też piszemy wyrazy: moi, twoi, swoi, stroić, zbroić, oswoić, taić, roić się, kolei, żmii, zawiei, nadziei i t. d. — chociaż we wszystkich tych wyrazach słyszymy mniej lub więcej wyraźne brzmienie *ji*. — *Wskazówka praktyczna:* Przed *i* nie piszemy nigdy *j*. — W sprawie pisowni wyrazów *obcych* (w Szwecyi, w Anglii i t. p.) — zob. *ya, ia...*
i, y czy **e** przed *é* w bezokolicznika (patrzeć czy patrzyć? spojrzeć czy spojrzyć? i t. d.) — zob. Bezokolicznik, uw. 3.
i, y czy **e?** w wyrazach takich jak: posyłać (nie: posełać), oddychać (nie: oddechać), prosimy (nie: prosiemy) i t. d. — zob. *e* czy *i, y?*
i, y czy **j** w wyrazach przyswojonych, takich, jak: hiena (czy *hjena?)*, dyeta (czy *djeta?)*, misyonarz (czy *misjonarz?)*, milion (czy miljon?), seminaryum (czy seminarjum?), notaryusz (czy notarjusz?) i t. d. — zob. *ya, ia* . . .
-ia, -ya czy **ja** w wyrazach przyswojonych, takich, jak: lilia (czy *lilja?)*, Arabia (czy *Arabja?)*, historya (czy *historja?)*, Szwecya (czy *Szwecja?)* i t. d. — zob. *ya, ia* . . .
Iberya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
iberyjski.
Ibsen.

ich, im (nie: jich, jim, chociaż w wielu okolicach tak wymawiają). —
ichtyolog, l. mn. -lodzy albo -logowie.
ichtyologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
ić, yć czy ***eć*** w bezokoliczniku? — zob. Bezokolicznik, uw. 3.
idea, tej idei, tę ideę, o ideo! tą ideą, w idei; te idee, tych idei, tym ideom, ideami, w ideach.
idealizm. Zob. *-izm.*
idealizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
ideał, 2. -łu.
identyczny. Zob. *em, en.*
ideologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
idjo . . . zob. ***idyo . . .***
idylla (rzadziej: idyla), l. m. idylle.
idyota, 2. -ty, l. m. idyoci, 2. -tów.
idyotyzm. Zob. *-izm.*
Idzi, 2. Idziego, 3. Idziemu, 6. i 7. -dzim.
Ifigenia, 2. i 3. -nii, 4. -nię. Zob. *ge* czy *gie?*
igła, tych igieł.
Ignacy, 2. -cego, l. mn. -cowie, 2. -cych.
igrzysko, tych igrzysk.
ij, yj czy ***ej*** w trybie rozkazującym? — zob. *-ej* czy *-ij, yj* w trybie rozkazującym?
ija, yja, ja czy ***ya, ia*** w wyrazach przyswojonych, jak: lilia, patryarcha, Zofia i t. p.? — zob. *ya, ia . . .*
ikra, 2. ikry, 3. ikrze, l. mn. ikry, 2. ikier.
ikrzak, l. mn. -ki.
ile (zob. *ilu*), ilebądź, ilekolwiek, ilekroć, ileż, ileżto.
ilebądź — zob. ile.
ilekolwiek — zob. ile.
ilekroć — zob. ile.
ileż — zob. ile.
ileżto — zob. ile.
Iliada, 2. -dy.
Ilion, 2. Ilionu, 7. w Ilionie; Ilium [nieodm.].
Ilirya — zob. Illirya.
iliryjski.
Ilium — zob. Ilion.
Illirya *, piszą także Ilirya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
illuminacya — zob. iluminacya.
illuminować — zob. iluminować.
illustracya — zob. ilustracya.
illustrowany — zob. ilustrowany.
iluzya — zob. iluzya.
ilokrotnie.
ilokrotny.
iloraki.
ilorako.
ilu żołnierzy; ile ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zob !).
iluminacya (z łać. *illuminatio*, mimo to rzadziej: *illuminacya**), 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
iluminować (z łać. illuminare), rzadziej: illuminować *, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*; porównaj: iluminacya.
ilustracya (z łać. illustratio), rzadziej: illustracya*, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
ilustrować (rzadziej: *illustrować*), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*; porówn. ilustracya.
ilustrowany, rzadziej: *illustrowany**. Porówn. ilustracya.
iluzya (z łać. illusio, mimo to rzadziej: illuzya *), tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
ił, 2. iłu, 7. wile.
im . . . tem. *Im* prędzej zaczniesz, *tem* prędzej skończysz.
-im, -ym czy ***-em*** w przyp. 6. i 7. l. p. przymiotników, zaimków, liczebników i imiesłowów? — zob. *-ym, -im . . .*
imać, imać się — zob. jąć.
imaginacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
imainacya, pisz: imaginacya — zob.!
imatrykulacya — zob. immatrykulacya.
imbier, 2. -ru.
-imi, -ymi czy ***-emi*** w przyp. 6. l. mn. przymiotników, zaimków, liczebników i imiesłowów? — zob. *-ym, -im.*
imieniny, 2. -nin.
imiesłów, 2. -słowu, l. mn. -wy, 2. -wów.
Imiesłów. a) W imiesłowie czasu przeszłego (w 3. osobie l. p. rodz. męs.) nie domawiamy zwykle

w języku potocznym końcowego *ł* po spółgłosce: bieg, móg, niós, pad, strzeg i t. p. — piszemy jednak stale: biegł, mógł, niósł, padł, strzegł i t. p. — b) W sprawie pisowni imiesłowu czynnego nieodmiennego (zaprzeszłego) na *-szy* — zob. *szy* czy *łszy?* c) W sprawie zakończenia imiesłowów odmiennych w przypadku 6. i 7. l. p., oraz w przyp. 6. l. mn. — zob. *-ym*, *-im*...

imię, 2. imienia, 3. imieniu, 4. i 5. imię, 6. imieniem, 7. w imieniu; l. mn. 1. imiona, 2. imion, 3. imionami i t. d. Tak odmieniają się rzeczowniki: ciemię, plemię, znamię i t. d.

Imiona własne. Zob.: a) Nazwiska rodowe męskie na *a, o;* b) Nazwiska żon na *-ina (-yna);* c) Nazwiska żon na *-owa;* d) Nazwiska panien na *-ówna (-ewna);* e) Nazwy geograficzne i etnograficzne; f) Imiona własne cudzoziemskie; g) Wielkie litery.

Imiona własne cudzoziemskie.

I. Imiona własne osób, nazwy geograficzne i etnograficzne *świata starożytnego* piszemy przeważnie według prawideł pisowni polskiej: Antyoch, Arystoteles, Aspazya, Ateny, Beocya, Bizancyum, Celtowie, Cezar (nie: Caesar), Cheronea, Cycero, Cyrus, Daryusz, Demostenes (nie: Demosthenes), Druzus, Dyana, Dyogenes, Dyoklecyan, Elizyum, Emiliusz, Eurypides, Fenicyanie, Fidyasz, Hellenowie, Hezyod, Hippiasz, Ifigenia, Jazon (nie Jason), Jeremiasz, Konfucyusz, Koryolan, Krezus, Lacyum, Liwiusz, Maraton, Medya, Mezopotamia, Pauzaniasz, Pirrus, Pizystrat, Scypio, Syrakuzy, Spartanie, Tacyt, Termopile, Tucydydes, Tyber, Wergiliusz albo Wergili, Zeus itp. Jeżeli chcemy podać pierwotne brzmienie nazwiska lub pisownię oryginalną, możemy to uczynić w nawiasie: Cyrus (Κῦρος), Daryusz (Δάρειος) i t. p. Niektóre nazwy piszemy w niezmienionej postaci (zazwyczaj według pisowni łacińskiej): Aquae Sextiae, Aegospotamos i t. p.

II. a) Imiona własne osób, oraz nazwy geograficzne, wzięte *z języków nowożytnych*, zachowują właściwą sobie pisownię i brzmienie cudzoziemskie. Tu należą także imiona własne słowiańskie, ale tylko tych narodów, które używają abecadła łacińskiego. Pisz: Bossuet, Chateaubriand, Comte, Corneille, Daudet, Lafontaine, Molière, Racine, Réaumur, Taine, Besançon, Bordeaux; Maeterlinck; Buckle, Byron, Longfellow, Newton, Tackeray, Manchester, Liverpool; Goethe, Grillparzer, Schiller, Uhland, Wieland, Karlsruhe, Mannheim; Carducci, Correggio, Macchiavelli, Torricelli, Lago Maggiore; Caballero, Cervantes, Lope de Vega; Björnson, Ibsen; Thorwaldsen; Huygens, Rembrandt, Van Dyck i t. p.; Čech, Holý, Vrchlický; Jagić i t. p.

«W deklinacyi można używać apostrofu, jeśli to jest potrzebne dla zachowania oryginalnej pisowni, np. Rousseau'a, Percy'ego i t. p.» [1]). Niektóre (częściej używane) nazwiska cudzoziemskie uległy spolszczeniu. Z tych jedne nagięły się tylko do prawideł naszej pisowni, inne zmieniły także brzmienie: Drezno, Paryż, Loara, Tamiza, Londyn, Wenecya, Norymberga, Filadelfia, Praga, Tycyan, Szekspir (albo: Shakespeare), Kalderon (albo: Calderon) i t. p.

[1]) Przytoczyliśmy powyższą wskazówkę Akademii Um. w brzmieniu dosłownem, by nie ściągnąć na siebie oburzenia wrogów apostrofu. Nie myślimy kruszyć kopii w tej sprawie, zaznaczamy tylko, że na użycie apostrofu w pewnych wypadkach nie zapatrujemy się tak tragicznie, jak niektórzy bardzo zasłużeni językoznawcy, owszem przyznajemy mu pewną wartość praktyczną. W każdym razie należy apostrofu używać tylko wtedy, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że czytelnik nie zdoła oddzielić imienia obcego od polskiego zakończenia. Kto czuje nieprzezwyciężony wstręt do apostrofu, może go ominąć, dodając w nawiasie formę mianownika.

Wyrazy, utworzone od powyższych imion własnych (przyswojonych i nieprzyswojonych), piszemy zwykle z polska: bajronizm, szyllerowski, szekspirowski i t. p.

b) Imiona własne osób i nazwy geograficzne tych narodów europejskich, które nie używają abecadła łacińskiego (Rusini, Rosyanie, Bułgarzy, Serbowie, Grecy, Turcy itd.), piszemy według prawideł pisowni polskiej: Szewczenko, Dragomanow, Kulisz, Hołowacki; Dostojewski, Lermontow, Puszkin, Sałtykow (Szczedryn), Sołowiew, Tołstoj; Milutynowicz, Abdul Hamid i t. d.; Krasnojarsk, Bajkał, Stambuł (Konstantynopol, Carogród) i t. p.

c) Imiona własne osób i nazwy geograficzne ludów azyatyckich, afrykańskich, amerykańskich i australskich piszemy według brzmienia. Ponieważ nie pozostajemy z tymi ludami w bezpośredniej styczności i przyjmujemy te nazwy od innych narodów europejskich, przeto piszemy je zwykle tak, jak brzmią w ustach Anglika, Francuza, Hiszpana i t. d. W każdym razie należy je pisać z polska, a nie według pisowni angielskiej, francuskiej i t. d. Pisz: Murzyni Bantu, Masajowie, Buszmani i t. p.

d) Polskich nazw geograficznych, przekształconych na modłę cudzoziemską, używać należy wyłącznie w postaci rodzimej; to samo odnosi się do geograficznych nazw słowiańskich w ogólności: Bogumin (nie Oderberg), Bydgoszcz (nie Bromberg), Bytom (nie Beuten), Celowiec (nie Klagenfurt), Chełmno (nie Kulm), Cieplice (nie Teplitz), Głogów (nie Glogau), Grudziądz (nie Graudenz), Kołobrzeg (nie Kolberg), Królewiec (nie Königsberg), Lublana (nie Laibach), Skoki (nie Schocken), Zagrzeb (nie Agram) i t. p. [1]).

---

[1]) Powyższe wskazówki, tyczące się pisowni imion własnych cudzoziemskich, różnią się nieco od prawideł Akademii Um., a to z różnych przyczyn, które wyłuszczymy w wydaniu większem niniejszego słowniczka. Do użytku tych, którzy chcą stosować się do prawideł Akademii z bezwzględną ścisłością, podajemy poniżej odpowiednie ustępy w brzmieniu dosłownem:

1. Według prawideł pisowni polskiej pisze się:

a) Imiona własne ze świata starożytnego, które nasz język przyswoił sobie przez tradycyę kilku wieków, za pośrednictwem wpływów literatury łacińskiej, a więc nie tylko: Wergiliusz, bitwa pod Kannami, Ateny, Pizystrat, Pauzaniasz, Fidyasz, Cyrus i t. p.; lecz także: Krezus, Jazon (nie Jason), Aspazya (nie Aspasia), Maraton, Demostenes (nie Marathon, Demosthenes), Cezar (nie Caesar), Kappadocya (nie Cappadocia) i t. p. Jeżeli chodzi o wskazanie pisowni oryginalnej lub brzmienia oryginalnego, można to łatwo uczynić w nawiasie (Cannae, Φειδίας, Croesus lub Κροῖσος). Nie należą tu oczywiście w żadnym razie nazwy geograficzne, których nie odmienia się w polskim języku: Aquae Sextiae, Philippi, Aegospotamos i t. p.

b) Imiona własne słowiańskie, oraz imiona wzięte z języków, nie używających alfabetu łacińskiego: Wyszehrad, Jelaczyc, Sołowiew, Brankowicz, Cankow, Trikupis i t. p.; tu należą także: imiona własne i nazwy ludów azyatyckich, afrykańskich, amerykańskich i australskich, np. chedyw (nie khedive), Czippewaje (nie Chippewaje, jak często piszą według transskrypcyi angielskiej, francuskiej, holenderskiej i t. p.).

2. Według pisowni oryginalnej pisze się imiona własne, wzięte z języków nowożytnych, które używają alfabetu łacińskiego: Goethe, Schiller, Rousseau, Byron, Bordeaux, Manchester i t. d. W deklinacyi można używać apostrofu, jeśli to jest potrzebne dla zachowania oryginalnej pisowni, np. Rousseau'a, Percy'ego i t. p.

Wyjątek stanowią nieliczne nazwy geograficzne, oraz imiona własne osób ze świata nowożytnego, językowi naszemu przyswojone, a więc nie tylko takie, które przybrały brzmienie odmienne od oryginalnego, np. Paryż, Londyn, Madryt i t. p., Rafael, Tycyan, Kondeusz i t. p., ale również i takie, w których zachowało się brzmienie oryginalne, np. Wenecya (nie Venezia), Piza (nie Pisa), Filadelfia (nie Philadelphia) i t. d., oraz Szekspir (lub Shakespeare), Kalderon (lub Calderon), Wolter (lub Voltaire). Powyższe nazwy i imiona własne pisze się według prawideł pisowni polskiej.

3. Wyrazy, utworzone z imion własnych obcych, np. bajronizm, szekspirowski i t. p., pisze się według prawideł pisowni polskiej.

imitacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
immatrykulacya* (w średniowiecz. łać. *imma*triculare), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. W ostatnich czasach spotykamy coraz częściej pisownię: *ima*trykulacya. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
impertynencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
impertynent, 5. i 7. -nencie, l. mn. -nenci. Zob. *-ent.*
imperyalista, 2. -sty, l. mn. -liści, 2. -stów.
imperyalizm. Zob. *-izm.*
imperyał, 2. -ła.
imperyum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
imponujący.
impresyonizm. Zob. *-izm.*
improwizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
improwizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
mpuls, 2. -su.
-imy, -ymy czy ***-emy*** w 1-szej osobie l. mn.? (śpimy czy śpiemy? cierpimy czy cierpiemy?). Wątpliwości tego rodzaju możemy łatwo usunąć, tworząc formę 3-ciej osoby l. p. Mówimy: śpi — więc: śpimy (nie: śpiemy), cierpi — więc: cierpimy (nie: cierpiemy), prosi, prosimy i t. d. — ale: powie, powiemy i t. d.
-ina (-yna). Zob.: a) Nazwiska miast, wsi, rzek . . . na *-ina (-yna);* b) Nazwiska żon na *-ina (-yna).*
inaczej.
inauguracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
incognito; zwykle piszą z polska: inkognito.
indeks, 2. -ksu, l. mn. -ksy.
indoeuropejski, indo-europejski.
indor.
indukcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
indukcyjny.
induktor. Zob. *-or.*
Indyanin, 2. Indyanina, l. mn. Indyanie, 2. Indyan. Zob. *-anin.*
Indye, tych Indyi; Indye Wschodnie, 6. Indyami Wschodniemi.
indyjski.
indyk.
indywidualizm. Zob. *-izm.*
indywidualny.
indywiduum, te -dua, tych -duów. Zob. gimnazyum.
infamia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
inflancki.
Inflanty, 2. Inflant.
influenca (choroba), 2. -ency, 4. -cę.
informacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
infuła, tych -fuł.
infułat, l. mn. -ci.
inhalacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
inicyał, 2. -łu, l. mn. -ły.
inicyator, l. mn. -rzy albo -rowie. Zob. *-or.*
inicyatywa.
inklinacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
inkognito, rzadziej według pisowni orygin.: incognito.
inkwizycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Innocenty, rzadziej: Inocenty. Zob. *em, en.*
innowacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
innowierca, l. mn. -cy.
Innsbruck — zob. Insbruk.
inny, l. mn. inni.
Insbruk, rzadziej według pisowni oryginalnej: Innsbruck.
inserat, l. mn. -ty.
inspekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
inspektor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or.*
inspicyent, 5. i 7. -cyencie, l. mn. -cyenci. Zob. *-ent.*
inspiracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
instalacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
instancya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
instrukcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
instruktor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or.*
instrument, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
instynkt, l. mn. -ty (rzadziej: -ta).

instytucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
instytut, l. mn. -ty.
insynuacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
intelektualny, rzadziej: intellektualny *. Porów. *inteligencya.*
inteligencya (łać. intelligentia), rzadziej: intelligencya *, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
intellektualny — zob. intelektualny.
intelligencya — zob. inteligencya.
intencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
intensywny * (w niektórych okolicach mówią i piszą: intenzywny *). Zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 11.
interes, l. mn. -sy albo -sa.
interesować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. -uję.
interpelacya (łać. interpellatio), rzadziej: interpellacya *, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
interpelować * (łać. interpellare), rzadziej: interpellować, -luje, rozk. -luj. Zob. 1) *-uję;* 2) *Spółgłoski podwójne.*
interpretacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
interpunkcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
interwencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
introdukcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
introligator, l. m. -rzy albo -rowie. Zob. *-or.*
intronizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
intuicya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
intuicyjny.
inwalid, 2. -da, 3. -dowi, 4. -da, 5. -dzie, 6. -dem, 7. -dzie; l. mn. -dzi, 2. -dów i t. d.; rzadziej: *inwalida*, 2. -dy, 3. -dzie, 4. -dę, 5. -do, 6. -dą, 7. -dzie; l. mn. -dzi, 2. -dów i t. d.
inwentarz, tych -rzy, rzadziej -rzów. Zob. *em, en.*
inwestytura. Zob. *-ura.*
inżynier (rzadziej: inżenier, chociaż po franc. ingénieur, po włos. ingegnere), l. mn. -rowie, niekiedy także: -rzy.
ircha, 2. irchy, 3. i 7. irsze.
Irkuck.
irkucki.
Irlandczyk, l. mn. -cy.
Irlandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
irlandzki.
ironia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Irydyon.
Irys albo **Iryda**, 2. -dy.
irytacya (łać. irritatio), 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
irytować (łać. irritare), -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-uję;* 2) *Spółgłoski podwójne.*
iskra, 3. iskrze, tych iskier.
iskrzący.
iskrzyć się.
Islandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
islandzki. Zob. *cki* czy *dzki?*
Ismena.
istota (nie: jistota), tych istot.
Istrya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
istryjski.
iść, szedł, szła, szliśmy, szliście, szli; rozk. idź, idźcie, idźże, idźcież; poszedłszy, odszedłszy. Zob. *szy* czy *łszy?*
Itaka, na Itace.
Italia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
italski.
-iwać czy ***-ywać*** w wyrazach takich, jak: wydmuchiwać, wymachiwać i t. p.? — zob. *-ywać* czy *-iwać?*
Izabela, rzadziej: Izabella *. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
Izajasz.
Izak * (rzadziej: Izaak), 2. Izaka.
izba, w izbie (nie: w iźbie), tych izb.
izdebka, 3. i 7. izdebce, tych izdebek.
-izm, -yzm. W przyrostku *-izm, -yzm* (łać. *-ismus*, grec. -ισμος) piszemy *z:* humanizm, magnetyzm, romantyzm i t. d.; w przyp. 7. l. p. piszemy *z* (nie: *ź*): w humanizmie, romantyzmie i t. d., chociaż w niektórych okolicach mówią: w humaniźmie, romantyźmie, magnetyźmie i t. p.
-izna. Pisz *ź* w przyp. 3. i 7. l. p. wyrazów z przyrostkiem *-izna*

(-yzna): ojczyźnie, starszyźnie, w bieliźnie, na mieliźnie i t. d.

-izna. Piszemy *sz* (nie: *s)* przed *cz* w wyrazach na *-izna (-yzna):* królewszczyzna, płaszczyzna, polszczyzna, Słowiańszczyzna [1]) i t. d. Pisz także: francuszczyzna (nie: francuczyzna) — ale: mężczyzna, Chorążczyzna.

Izokrates.
Izrael.
izraelicki.
izraelita, l. mn. izraelici (= wyznawcy religii mojż.); Izraelici (= nazwa narodu).
izraelski.
iż, iżby. Zob. 1) *-że;* 2) *-by.*

J.

j czy ***y, i*** w wyrazach przyswojonych: dyament, waryat, linia, Szwecya i t. p.? — zob. *ya, ia* ..
ja, 2. mnie, 3. mi, mnie, 4. mię, mnie, 6. mną, 7. we mnie.
jabłko, tego jabłka.
jabłuszko. Zob. *-uszko.*
Jadzia, 5. Jadziu! Zob. Józia.
Jagiellonka. Zob. *ge* czy *gie?*
jagielloński. Zob. *ge* czy *gie?*
Jagiełło, 2. -łły, 3. -łle, 4. -łłę, 5. -łło, 6. -łłą, 7. -łle; l. mn. Jagiellonowie, 2. Jagiellonów i t. d. Zob. *ge* czy *gie?*
jagniątko, tych -niątek.
jagnię, 2. -nięcia, 3. -nięciu, tych jagniąt. Zob. kurczę.
jagnięcy.
jagoda, tych jagód.
jagódka, 3. i 7. -gódce.
jaguar.
Jagusia, 5. Jagusiu! Zob. a) *Józia;* b) *-usia.*
jaje, l. mn. jaja, 2. jaj.
jajecznica.
jajko, tych jajek.
jak. Słówko *jak* piszemy przed wyrazami oddzielnie — zob. niżej!
jak gdyby.
jak najchętniej, jak najgorzej, jak najkrócej, jak najlepiej, jak najniżej, jak najpóźniej, jak najprędzej, jak najszybciej, jak najwyżej i t. p.
jak tylko.

[1]) Porówn.: *cudzoziemczyzna.*

jakbądź. Zob. *-bądź.*
jakby. Zob. *-by.*
jaki taki.
jakibądź, jakabądź, jakiebądź, 2. jakiegobądź, jakiejbądź . . . Zob. *-bądź.*
jakikolwiek, jakakolwiek, jakiekolwiek; 2. jakiegokolwiek, jakiejkolwiek . . . Zob. *-kolwiek.*
jakikolwiekbądź, jakakolwiekbądź, jakiekolwiekbądź; 2. jakiegokolwiekbądź, jakiejkolwiekbądź i t. d.
jakiś, jakaś, jakieś; 2. jakiegoś, jakiejś . . .
jakiż, jakaż, jakież. Zob. *-że.*
jakkolwiek. Zob. *-kolwiek.*
jakkolwiekbądź.
jako tako * (niektórzy piszą łącznie: jakotako).
jako też.
jako to [przy wyliczaniu].
jakobin (franc. Jacobin), rzadziej: jakóbin, jakubin.
jakoby.
jakoś.
jakoż. Zob. *-że.*
Jakób (rzadziej: Jakub), ale: Kuba, Kubuś (nie: Kóba, Kóbuś), Jakubowski (nie: Jakóbowski).
jakóbin, częściej: jakobin — zob.!
jakto.
jakubin, częściej: jakobin — zob.!
jakucki.
Jakut, 2. -ta, l. mn. -ci.
jakże. Zob. *-że.*
jałmużna, 2. -ny, tych -mużn.
jałowcówka. Zob. *-ówka.*

jałowizna, 3. i 7. -wiźnie. Zob. *-izna*.
jałówka, 3. i 7. -łówce. Zob. *-ówka*.
jamb, 2. -bu.
Jan, l. mn. Janowie; Jan Trzeci. Zob. przydomek.
janczar, rzadziej: jańczar, l. mn. -rowie.
janczarka (rodzaj strzelby).
Janostwo. Zob. *stwo* czy *wstwo?*
Janowa (= żona Jana), tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
Janus.
Janusz.
jańczar, częściej: janczar, l. mn. -rowie.
Japonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Japonka, tych Japonek.
Japończyk, l. mn. -cy.
japoński; morze Japońskie.
japońszczyzna. Zob. *-izna*.
jarmark, 2. -ku.
jarmułka, tych -mułek.
jarmuż, 2. -żu (rzadziej: jarmusz, 2. -szu).
Jarosław, w Jarosławiu.
jarosławski.
jarząbek, 2. -rząbka.
jarzący.
jarzębina, 2. -ny.
jarzmo, tych jarzm.
jarzyna.
jasełka, tych jasełek.
jaskier, 7. w jaskrze, l. m. jaskry.
jaskinia, tych jaskiń.
jaskółczy.
jaskółeczka, 3. i 7. -łeczce.
jaskółka, tych -łek.
Jasna Góra, na Jasnej Górze.
jasnogórski.
jasnoniebieski, jasno-niebieski.
jasnowidzący.
jasnowidzenie, 2. -nia.
jasnowłosy.
jasnożółty, jasno-żółty.
jaspis, 2. -su.
Jassy (miasto), w Jassach.
jassyr, pisz: jasyr — zob.!
jastrząb, tych jastrzębi.
jastrzębi (przymiot. od *jastrząb*).
jastrzębiec, 2. jastrzębca.
jasyr (z turec. jesir), rzadko: jassyr.
jaszczór *, 2. -ra; powszechnie piszą także: jaszczur [1]).
jaszczórka * — powszechnie piszą także: jaszczurka [1]).
Jaś, Jasio, 5. Jasiu!
jaśmin, 2. -nu.
jaśnie. W tytułach: Jaśnie Wielmożny Pan, Jaśnie Oświecony.
jatagan, 2. -nu.
jatka, 3. i 7. jatce, tych jatek.
jawnogrzesznica.
jawor, 2. -ru.
jaz, 2. jazu.
jazda, 3. jeździe, 7. w jeździe.
Jazon.
jąć, jąć się, imie (się), jął (się), jęła (się), jęli (się); *imać*, *imać się*, ima (się), imał (się), imali (się) i t. d. Czasowniki te spotykamy rzadko w dzisiejszej polszczyźnie. Zamiast: *jęła pisać* — mówimy zwykle: poczęła (zaczęła) pisać; zamiast: *ima się pracy* — zabiera się do pracy i t. d. W powszechnem użyciu są formy złożone: dojąć, nająć (odnająć, wynająć), objąć, odjąć, podjąć, pojąć, powziąć, przedsięwziąć, przejąć, przyjąć, ująć, uwziąć się, wyjąć, wziąć, zająć, zawziąć się, zdjąć... oraz niedokonane: dojmować, najmować i t. d. — W sprawie form nieprawidłowych: powziąść, przedsięwziąść i t. d. — zob. *wziąć*.
jądro, w jądrze, tych jąder.
jąkać się.
jąkała, 2. -ły, tych -łów.
jątrzenie, 2. -nia.
jątrzyć, jątrzymy; rozk. jątrz, jątrzcie.
jechać, jedzie, rozk. jedź, jedźcie; jedźże.
jeden, -na, -no; 4. jedną (czapkę).
jedenastu uczniów; jedenaście ptaków, kobiet, drzew. Odmieniaj jak *pięciu*, *pięć* — zob.
jedenasty.
jedenaście — zob. jedenastu.
jedenaścioro (dzieci), 2. jedenaściorga (dzieci). Odmieniaj jak *dwoje* — zob.!

---

[1]) A. A. Kryński: jaszczur, jaszczurka.

jedlina.
jednak, jednakże. Zob. *-że.*
jednoaktowy.
jednoaktówka, 3. i 7. -tówce. Zob. *-ówka.*
jednobarwny.
jednobrzmiący.
jednodniowy.
jednodniówka, 3. i 7. -dniówce, tych -dniówek. Zob. *-ówka.*
jednogarbny.
jednogłośnie.
jednogłośny.
jednogodzinny.
jednoklasowy.
jednokonka, tych -konek.
jednokonny.
jednolity.
jednomiesięczny.
jednomyślnie.
jednomyślny.
jednooki.
jednorazowo.
jednorodny.
jednorożec, l. mn. -rożce.
jednostajny.
jednostka, 3. i 7. -nostce.
jednostronny.
jednozgłoskowy.
jedwab, 2. -biu, l. mn. -bie, 2. -bi albo -biów.
jedynaczka, 3. i 7. -naczce.
jedynka.
jedynowładca, jednowładca, 2. -władcy. Zob. *-ca.*
jedynowładztwo, jednowładztwo, 2. -władztwa. Zob. *ctwo* czy *dztwo?*
jegomość (zlew wyrazów: *jego miłość*), 2. jegomości * albo jegomościa (forma nieprawidłowa, ale powszechnie używana).
Jehowa, 2. -wy.
jejmość (zlew wyrazów: *jej miłość*), 2. jejmości.
jeleń, tych jeleni.
jelito, tych jelit.
jelczeć, jelczeje, jelczało.
jeneralicya albo **generalicya**, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *ge* czy *gie?*
jeneralny albo **generalny.** Zob. *ge* czy *gie?*
jeneralski albo **generalski.** Zob. *ge* czy *gie?*
jenerał albo **generał**, l. m. -owie. Zob. *ge* czy *gie?*
jenerałowa albo **generałowa**, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. 1) szewcowa; 2) *ge* czy *gie?*
jenerałówna albo **generałówna**, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. 1) szewcówna; 2) *ge* czy *gie?*
jenialnie, pisz: genialnie — zob.!
jenialność, pisz: genialność — zob.!
jenialny, pisz: genialny — zob.!
jeniec, 2. jeńca, 5. jeńcze! l. mn. jeńcy.
jeniusz, pisz: geniusz — zob.!
jeometrya, pisz: geometrya — zob.!
jeremiada, tych -miad.
Jeremiasz.
Jerozolima, rzadziej: Jeruzalem.
jerozolimski.
Jerycho, 2. -cha.
jerychoński.
Jerzy, 2. Jerzego, l. mn. Jerzowie.
jesion, 2. -nu.
jesiotr, w jesiotrze.
jest to. Zob. *-to.*
jestestwo, tych jestestw.
jeszcze.
jeść, jem, jesz, je, jemy, jecie, jedzą; jadłem, jadł; jedz, jedzmy, jedzcie; zjadłszy, najadłszy się. Zob. *szy* czy *łszy?*
jeśli — zob. jeżeli.
jeździy, l. mn. jezdni.
jezioro, w jeziorze, tych jezior; jezioro Genewskie, jezioro Błotne i t. d. Nazwy jezior piszemy wielką literą.
jezuicki.
Jezuita, l. mn. -ci.
Jezus Chrystus, 5. Jezu Chryste!
jeździć, jeżdżę, jeździ, jeżdżą; jeżdżąc.
jeździec, 2. i 4. jeźdźca, 5. jeźdźcze! l. mn. jeźdźcy, 2. jeźdźców.
jeźli — zob. jeżeli.
jeż, tych jeżów.
jeżatka, 3. i 7. -żatce.
jeżdżenie.
jeżeli, jeśli, jeźli; [1]) jeżeliby, jeśliby, jeźliby. [1])

[1]) Pisownia nieprawidłowa, ale bardzo rozpowszechniona.

jeżyć (się).
jeżyna.
jęczeć, jęczymy; rozk. jęcz, jęczcie.
jęczmienny.
jęczmień, l. mn. jęczmiona (rzadziej: jęczmienie).
jędrny.
Jędrzej albo **Andrzej**, l. mn. -jowie.
jędza, tych jędz.
jęk, 2. -ku.
język.
językoznawca, 2. -cy, l. mn. -cy.
językoznawstwo. Zob. *stwo* czy *wstwo?*
ji czy ***i*** w wyrazach takich, jak: inny, moi, stroić, taić, kolei itp.? — zob. *i* nie *ji.*
Joachim, l. mn. -mowie.
Joanna, 2. -ny.
Joannita (rzadziej: Joanita), l. mn. -ci.
jod, 2. jodu.
jodła, w jodle, tych jodeł.
jodoform, 2. -mu.
Jonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Jończyk, l. mn. -cy.
joński; wyspy Jońskie, morze Jońskie.
Jordan, 2. -nu.
jota, tych jot.
jowialny.
Jowisz.
Jozue, 2. -ego, 3. -emu, 6. i 7. -em.
Józef, l. mn. -fowie.
Józefina, 2. -ny.
józefinizm. Zob. *-izm.*
Józefostwo. Zob. *stwo* czy *wstwo?*
Józia, 5. Józiu! (nie: Józio!). Prawidło: Zdrobniałe imiona rodzaju żeńskiego na *a* z ostatnią spółgłoską *twardą* (Karolka, Helenka) mają w 5-ym przyp. l. p. zakończenie *o* (Karolko! Helenko!). Zdrobniałe imiona rodz. żeńs. na *a* z ostatnią spółgłoską *miękką* (Karolcia, Helunia, babunia) mają w 5. przyp. l. p. zakończenie *u* (Karolciu! Heluniu! babuniu!).
Józio, 5. Józiu!
jubilat, l. mn. -ci.
jubiler, l. mn. -rzy.
jubileusz, 2. -szu.
juczny.
Juda, 2. -dy, 3. -dzie, 4. -dę.
judaizm. Zob. *-izm.*
Judasz.
Judea, 2. i 3. -dei, 4. -deę.
Judyt, częściej: Judyta, 2. -ty.
Jugurta.
juhas, l. mn. -sy albo -si.
juki, 2. -ków.
Julcia, 5. Julciu! Zob. *Józia.*
Julia, 2. -lii, 4. -lię, l. mn. -lie, 2. -lii.
Julian, l. mn. -nowie.
juliański.
Juliusz, l. mn. -sze.
junak, l. mn. -ki albo -cy.
Juno albo **Junona**, 2. -ny.
jurta (= namiot tatarski), tych jurt.
Jussieu, 2. Jussieu'go. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
Justyn, l. mn. -nowie.
Justynian, l. mn. -nowie.
juta, 2. juty, 7. w jucie.
jutro.
jutrzejszy.
jutrzenka, 3. i 7. -trzence.
jutrznia, tych jutrzni.
już.
jużto — jużto.

K.

k czy ***g?*** — zob. *g* czy *k?*
-ka. Tematowe *z* piszemy przed przyrostkiem *-ka* w rzeczownikach takich, jak: gałązka, kózka, łezka, wazka, podwiązka, wiązka i t. d. Zob. *s, ś* czy *z, ź? uw. 6.*
-ka. W sprawie pisowni rzeczowników z przyrostkiem *-ka*, takich, jak: przechadzka, posadzka, tacka — zob. *cka* czy *dzka?*
kabłąk, 2. -ka.

kacerz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
kaczor.
kadencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
kadłub.
kaduk.
Kadyks, 2. -ksu. Zob. *ks, gz* czy *x?*
kadzić, kadzimy; rozk. kadź, kadźcie.
kadź, te kadzie, tych kad
Kafarnaum (nieodm.).
kaflarz, tych -rzy albo -rzów.
kaganiec, l. mn. -gańce.
kahał (z hebr. kahal), 2. -łu.
Kahlenberg, 2. -gu.
Kaifasz.
Kain (po hebrajs. Kain), rzadziej: Kaim.
Kair, 2. Kairu, w Kairze.
Kairo, częściej Kair — zob.!
kajdany, tych kajdan (rzadko: kajdanów).
kajuta, tych -jut.
kakadu (nieodm.).
kakao (nieodm.).
kaktus, 2. -sa.
Kalabrya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
kalabryjski.
kalafior (z włos. caulifior), błędnie: karafioł.
kalafonia, mniej powszechne: kalofonia, b. rzadko: kolofonia, chociaż po łać. colophonia (od nazwy miasta w Azyi Mniejszej Κολοφών = Kolofon), 2. -nii, 4. -nię.
kalarepa.
Kalderon, rzadziej: Calderon. Zob. Imiona własne cudzoziemskie.
kalectwo, tych kalectw.
kaleczyć, kaleczymy; rozk. kalecz, kaleczcie.
kalejdoskop, 2. -pu.
kaleka, tego kaleki, l. mn. kaleki (rzadziej: kalecy), tych kalek; *ta kaleka*, tej kaleki, te kaleki; tych kalek.
kalendarz, tych kalendarzy, rzadziej: -rzów. Zob. *em, en.*
kalesony, 2. -nów.
kaleta, tych kalet.
kaligraf, l. mn. -fowie.
kaligrafia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
Kalifornia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
kalifornijski; zatoka Kalifornijska, półwysep Kalifornijski.
Kaligula, 2. -li.
Kalikst. Zob. *ks, gz* czy *x?*
Kalipso — nieodm., albo: 2. Kalipsy *, 3. Kalipsie * i t. d.
kaliski.
Kalisz, w Kaliszu.
Kaliszanin, 2. -szanina, l. mn. -szanie, tych -szan. Zob. *-anin.*
kalkulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Kalliopa *, 2. Kalliopy * — piszą także: Kalliope, Kaliope (nieodm.).
kalmus, 2. -su.
kalofonia, — zob. kalafonia.
kalosz, l. mn. -sze.
kalumnia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
Kalwarya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
kalwaryjski.
Kalwin (imię własne); *kalwinista*, często także: kalwin = wyznawca nauki Kalwina.
kalwinista, l. mn. -niści – zob. Kalwin.
kalwinizm. Zob. *-izm.*
kałamarz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
kałmucki.
kałmuk (koń), l. mn. -ki.
Kałmuk, l. mn. -cy, niekiedy także: -ki.
Kaługa, 2. -gi.
kałuski (od nazw: Kałusz i Kaługa).
Kałusz, 2. -sza.
kałuża, tych kałuż.
kamaryla (z hiszp. camarilla), 2. -li.
Kambizes.
kamczacki.
Kamczatka.
kamea, 2. i 3. -mei, 4. -meę, l. m. -mee, 2. -mei.
Kameduła, 2. -ły, l. mn. -li, 2. -łów.
kameleon, 2. -na.
kamelia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
kamfora.
kamieniarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
kamienica.
Kamieniec Podolski, w Kamieńcu Podolskim.

kamieniołomy, 2. -mów.
kamienować, kamionować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
kamień, tych -ni.
kamionka, tych -nek.
kamionować — zob. kamienować.
kampania (= wyprawa wojenna i t. p.), tej -nii, tę -nię, tych -nii.
Kampania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
kanalizacya, 2. i 3. -cyi, tę -cyę.
kanał; kanał Sueski, kanał Panamski i t. p. Nazwy kanałów piszemy wielką literą.
kancelarya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
kancelista, l. mn. -liści.
kanclerstwo.
kanclerz, ci -rze, tych -rzy albo -rzów.
kancyonał, 2. -łu.
Kandya (= Kreta), 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
kandydatura. Zob. *-ura*.
kandydować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
kangur (zwierzę), 2. -ra.
kanibal (= ludożerca i t. p.). Wyraz ten pochodzi z hiszp. Canibal, więc błędnie piszą niektórzy (zapewne pod wpływem niemieckim) ka*nn*ibal.
kanikuła, 2. -ły.
kaniowski. Zob. *ski* czy *wski?*
Kaniów, ku Kaniowu. Zob. *-ów*.
Kanny — zob. Cannae.
kanon, 2. -nu.
kanonada, tych -nad.
kanonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
kanonier, l. mn. -rzy albo -rowie.
kanonierka (rodzaj czółna wojennego).
kanonizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kanonizować, -uje. Zob. *-ję*.
kanwa, tych kanw.
kańczuk, 2. -ka, albo: kańczug, 2. -ga (chociaż po turecku: kamczy*k*).
kaolin, 2. -nu.
kapa, tych kap.
Kapadocya — zob. Kappadocya.
kapciuch. Zob. *-uch*.
kapelan, l. mn. -ni.
kapelmistrz, l. mn. -mistrze, rzadziej: -owie. Zob. *mistrz*.
kapelusz, tych -szy, rzadziej: -szów.
kapeluszyk albo **kapelusik**.
kapitalizm. Zob. *-izm*.
kapitał, 2. -łu.
Kapitol, 2. -lu; Kapitolium (nieodm.).
kapitoliński.
kapitulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kapitulować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
kapituła, tych -tuł.
kapliczka, 3. kapliczce.
kapłan, l. mn. -ni.
kapłaństwo.
kapłon, l. mn. -ny.
Kappadocya * (piszą także Kapadocya), 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *Spółgłoski podwójne*.
kapsla, 2. -li.
kapsułka, tych -łek.
kaptur, 2. -ra.
Kapua, 2. -pui, 4. -puę.
Kapucyn, l. mn. -ni. Zob. Nazwy zakonników.
kapucyński.
kapusta.
kapuza, tych -puz.
karabela.
karać, karze, rozk. karz, karzcie— ale: kazać, każe, rozk. każ, każcie.
karafiol — pisz i mów: kalafior — zob.!
karafka, 3. i 7. -rafce.
karawan (wóz pogrzebowy), 2. -nu.
karawana (gromada podróżnych i t. p.), 2. -ny.
karawaniarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
karb, 2. karbu.
karbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
karbunkuł, 2. -łu.
karciarz, tych -rzy albo -rzów.
karcić, karcimy; rozk. karć, karćcie.
karczma, tych karczem.
karczmarka, tych -rek.
karczmarski.
karczmarz, tych -rzy albo -rzów.
karczować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
kardynał, l. mn. -łowie.
kareta.

karetka, 3. -retce.
karja... zob. karya...
karje... zob. karye...
karjo... zob. karyo...
karkołomny.
Karlsbad, 2. -du — rzadziej: Karolowe Wary.
karlsbadzki.
Karlsruhe (nieodm.).
karmelek, tego -melka, te -melki.
karmelicki (od Karmelita).
Karmelita, l. mn. -lici, 2. -tów. Zob. Nazwy zakonników.
karmelkowy.
karmić, karmimy (nie: karmiemy— zob. *-imy*, *-ymy*...), rozk. karm, karmmy, karmcie.
karogodny — częściej: karygodny.
Karol (nie: Karól), l. mn. Karolowie; Karol Wielki, Karol Łysy. Zob. przydomek.
Karolcia, 5. Karolciu! Zob. Józia.
Karolostwo, 2. -stwa.
karp, tego karpia, tych karpi.
karpacki, l. mn. karpaccy, karpackie.
Karpaty, 2. Karpat.
Kartagina, 2. -giny—rzadziej: Kartago (nieodm.).
Kartago — zob. Kartagina.
Kartezyusz, 2. -sza, albo: Descartes, 2. Descarta lub Descartesa. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
kartka, 3. kartce.
kartofel, 2. -tofla, tych -tofli.
kartografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
Kartuz, l. mn. -zi.
karuk, 2. -ku.
karuzel, 2. -lu — rzadziej: karuzela, 2. -li.
karyatyda, tych -tyd.
karyera.
karygodny, rzadziej: karogodny.
karykatura. Zob. *-ura*.
Karyntya, 2. i 3. -tyi, 4. -tyę.
karyolka.
karzeł, 2. karła.
kasa, tych kas.
kasacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kasacyjny.
Kasandra, rzadziej: Kassandra * (chociaż po grec. Κασσάνδρα, po łać. Cassandra). Zob. *Spółgłoski podwójne*.
kasetka, 3. -setce.
Kasia, 5. Kasiu! Zob. Józia.
kaskada, tych kaskad.
Kasper, 2. Kaspra, l. mn. Kasprowie.
kaspijski; morze Kaspijskie.
Kassandra * — zob. Kasandra.
Kassyusz * — zob. Kasyusz.
Kastylia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
kasyda (rodzaj utworu poet.), tych -syd.
kasyer, l. mn. -rzy.
kasyno.
Kasyusz — rzadziej: Kassyusz * (chociaż po łać. Cassius). Zob. *Spółgłoski podwójne*.
kaszel, 2. kaszlu.
kaszkiet.
kaszlać — zob. kaszleć.
kaszleć albo **kaszlać**, kaszlę, kaszlesz, kaszle, kaszlemy, kaszlał, kaszleli albo kaszlali, kaszlały.
kaszlnąć, kaszlnie, kaszlnął.
kaszmir (rodzaj tkaniny), 2. -ru.
kaszmirowy.
kasztelan, l. mn. -ni, niekiedy także: -owie.
kasztelnia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
kasztelanowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
katafalk.
katakomba *, częściej w l. mn. katakomby, 2. -komb — albo: katakumba, częściej w l. mn katakumby, 2. -kumb [1]) (w nowszej łacinie: catac*u*mba, po włosku: catac*o*mba).
katakumba — zob. katakomba.
katalepsya, 2. i 3. -syi, 4. -syę.
katalog, 2. -gu.
Katalonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Katalończyk, l. mn. -cy.
kataloński.
katalożek, 2. -łożka.
katapulta, tych -pult.
katar.
katarakta, tych -rakt.
kataryniarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
Katarzyna.

[1]) A. Kryński: katak*u*mby.

katecheta, l. mn. -ci.
katechizacya, 2. i 3. -cyi, tę -cyę.
katechizm. Zob. *-izm*.
katechumen, l. mn. -ni.
katedra, tych -tedr.
kategorya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
Kato * (rzadziej: Katon), 2. Katona, l. mn. -nowie.
katolicki.
katolicyzm. Zob. *-izm*.
katoliczka, 3. -liczce.
katolik.
katoński.
katować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
katowski (przymiotn. od *kat*). Zob. *-ski* czy *-wski?*
katusza, te -sze.
Katylina.
katylinarny.
kaucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kauczuk, 2. -ku.
kaukaski; góry Kaukaskie. Zob. *ski, sko...*
Kaukaz, 2. -zu.
kawalerya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
kawalerzysta, l. mn. -rzyści.
kawałkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
kawiar, pisz: kawior — zob.!
kawiarnia, tych kawiarni, rzadziej: kawiarń.
kawior, bardzo rzadko: kawiar (chociaż po turecku *chawiar*, po niem. *Kaviar*, po franc. *caviar*).
kawka (ptak), 3. kawce.
kazać, każe, rozk. każ, każcie — ale: karać, karze, rozk. karz, karzcie.
kazamata, zwykle w l. mn. kazamaty, 2. -mat.
Kazań, 2. -nia.
kazański.
Kazimiera, 2. -miery, 3. -mierze.
Kazimierz, l. mn. -rzowie; Kazimierz Wielki, Kazimierz Sprawiedliwy. Zob. a) *-mierz;* b) *przydomek*.
Kazimierzostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
Kazio, 5. Kaziu!
kaznodzieja, -dziei, 4. -dzieję, l. m. -dzieje, 2. -dziejów albo -dziei.
kaznodziejski.
kaznodziejstwo.
każdorazowy.
każdy, -da, -de.
ką... czy ***kom..., kon...?*** (kąpiel, kompas, konwalia) — zob. *kom..., kon...*
kącik.
kądziel, 2. -li.
kąkol, tych -lów albo -li.
kąpać (się), rozk. kąp (się), kąpmy (się), kąpcie (się).
kąpiel, tych -li.
kąsać, kąsam, kąsasz, kąsa; rozk. kąsaj.
kąsek, tego kąska.
kąt, 2. -ta.
kątomierz, 2. -rza.
ke (nie: *kie*) piszemy tylko w nielicznych wyrazach obcych (nieprzyswojonych), oraz w imionach własnych cudzoziemskich: kefir, kelner, keramika (częściej: ceramika), kedyw (lepiej: chedyw), dżokej, Kepler, Kestner, Kellermann, Kenilhworth i t. p. W wyrazach rdzennie polskich i przyswojonych (zupełnie spolszczonych) piszemy *kie:* kieł, kiedy; kielich, kielnia, kiep, likier i t. p. Porówn. *ge* czy *gie?*
kedyw — ze względu na pochodzenie tego wyrazu (z turec. *chedive*) lepiej: chedyw. Zob. *ke*.
kefir, 2. -ru. Zob. *ke*.
kelner, l. mn. -rzy. Zob. *ke*.
Kepler. Zob. *ke*.
keramika, częściej: ceramika. Zob. *ke*.
kędy. [*ke*.
kędzierzawy; Bolesław Kędzierzawy. Zob. przydomek.
kędziory, 2. -ów.
kępa, tych kęp.
kęs, 2. kęsa.
-ki. Tematowe *z* piszemy w przymiotnikach przed przyrostkami *-ki, -ka, -kie:* blizki, grząski, nizki, ślizki, wązki. Zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 6.
kibitka, 3. i 7. -bitce.
kichać.
kichnąć, kichnął, kichnęła, -nęli, -nęły.

---

[1]) A. A. Kryński zaleca pisać: kiefir, kielner . . .

kie czy ***ke?*** (kelner, kefir — kielich, likier i t. p.) — zob. *ke.*
kiedy, kiedy indziej (niektórzy piszą razem: kiedyindziej), kiedy niekiedy, kiedybądź, kiedykolwiek, kiedyś, kiedyż.
kiedy indziej — zob. kiedy.
kiedy niekiedy.
kiedybądź. Zob. *-bądź.*
kiedyindziej — zob. kiedy.
kiedykolwiek. Zob. *-kolwiek.*
kiedyś.
kiedyż. Zob. *-że.*
kielich.
kielner, pisz: kelner — zob.!
kielnia, tę -nię, te -nie, tych -ni.
kieł, 2. kła, 7. w kle, tych kłów.
kiełb, 2. kiełbia, l. mn. kiełbie.
kiełbasa.
kiełkować, -uje. Zob. *-ować.*
kiełzać — zob. kiełznać.
kiełznać * (= poskramiać) albo kiełzać, kiełzna* albo kiełza, kiełznał albo kiełzał.
kiep, 2. kpa, 5. kpie; l. mn. kpy, 2. kpów.
kiepski.
kiermasz, 2. -szu.
kierować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
kierunek, 2. -runku. Zob. *-unek.*
kieszeń, l. mn. -nie, 2. -ni.
kieszonka.
Kijowianin, 2. -nina, l. mn. Kijowianie, 2. -wian. Zob. *-anin.*
kijowski.
Kijów, ku Kijowu. Zob. *-ów.*
kilka — zob. kilku.
kilkadziesiąt—zob. kilkudziesięciu.
kilkakroć. Zob. *-kroć.*
kilkakrotnie albo **kilkokrotnie.**
kilkakrotny albo **kilkokrotny.**
kilkanaście — zob. kilkunastu.
kilkaset — zob. kilkuset.
kilkodniowy * albo **kilkudniowy.**
kilkoletni * albo **kilkuletni.**
kilkomiesięczny* albo **kilkumiesięczny.**
kilkoro (dzieci), 2. kilkorga (dzieci) i t. d. Odmieniaj jak *dwoje* — zob.!
kilku uczniów, kilka ptaków, kobiet, drzew. Odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!
kilkudziesięciu albo **kilkudziesiąt** (nie: kilkadziesiąt) uczniów; kilkadziesiąt ptaków, kobiet, dzieł (odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!).
kilkunastodniowy* albo kilkonastodniowy.
kilkunastoletni * albo **kilkonastoletni.**
kilkunastu (nie: kilkanaście) uczniów; kilkanaście ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!). Kilkunastu uczniow jest (nie: są) w szkole; kilkanaście gołębi siedzi (nie: siedzą) na dachu.
kilkuset (nie: kilkaset) uczniów; kilkaset ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!).
kilogram, 2. -ma, rzadziej: -mu.
kilometr, 2. -tra, rzadziej: -tru.
kindżał, 2. -łu.
kinematograf, 2. -fu.
kinkiet, 2. -tu.
kiosk, 2. -ku.
kipieć, kipi.
kirasyer, l. mn. -rzy.
kirgiski. Zob. *ski, sko...*
Kirgiz, l. mn. -zi.
kisić, rozk. kiś, kiśmy, kiście.
kisnąć, kisnął albo kisł, kisnęła albo kisła; rozk. kiśnij.
kiść, te kiście albo kiści, tych kiści.
kitajka.
kitować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
klacz, l. mn. -cze, tych -czy.
Klagenfurt, mów i pisz: Celowiec.
klapa.
klaps!
klapsydra, pisz: klepsydra.
klarnet (rzadko: *klarynet,* chociaż po włosku *clarinetto),* 2. -tu.
klasa. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
klaskać, klaska albo klaszcze.
klasnąć, klaśnie, klasnął, rozk. klaśnij.
klasycyzm. Zob. *-izm.*
klasyczny.
klasyfikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
klasyfikować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
klasztor.
klatka, 3. klatce.
Klaudyusz.
klauzula, tych -zul.

klauzura. Zob. *-ura.*
klawiatura. Zob. *-ura.*
klawicymbał, 2. -łu.
klawikord, 2. -du.
kląb, pisz: klomb — zob.!
kląć, klnę, klniesz, klnie, klął, klęła, klęli, klęły; rozk. klnij.
klątwa, tych klątw, rzadziej: klątew.
klechda, tych klechd.
klecić, klecimy; rozk. kleć, klećcie.
kleić, kleję, kleisz, klei, kleimy, kleicie, klejà; rozk. klej, klejmy, klejcie; kleiłem, kleiłeś . . . kleili, kleiły; kleiwszy.
kleik, 2. -ku.
kleisty.
klej, 2. -ju.
klejnot, 2. -tu.
klekotać — zob. deptać.
klekotka, 3. -kotce.
Klemens, l. mn. -owie. Zob. *-ens.*
Klementyna. Zob. *em, en.*
Kleopatra.
klepać, rozk. klep, klepmy, klepcie.
klepisko, tych klepisk.
klepka, tych klepek.
klepsydra (nie: klapsydra).
kleptoman, l. mn. -ni.
kleptomania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
kleszcz (owad), 2. kleszcza.
kleszcze (rodzaj obcęgów), tych kleszczów albo kleszczy.
kleszczyki, tych -ków.
klęczeć, klęczymy; rozk. klęcz, klęczcie.
klękać.
klęknąć, klęknął albo klął, rozk. klęknij.
klęska, 3. i 7. klęsce, tych klęsk.
klęsnąć, klęśnie, klęsnął.
klient, 5. i 7. kliencie, l. m. klienci.
klientela.
klientka, 3. klientce.
Klio [zwykle nieodmienne].
Klistenes.
Klitemnestra.
kloaka, 2. -ki, tych kloak.
klomb, 2. -bu. Zob. *om, on.*
Klopstock, 2. -stocka.
klown, l. mn. -ny.
klub, 2. -bu.
klucz, l. mn. -cze, 2. -czy.
klusek — zob. kluska.
kluska, tej kluski, tych klusek, rzadziej: ten klusek, tego kluska, tych klusków (w Galicyi prawie powszechnie: *ta kluska*, w Królestwie Polsk. obie formy w użyciu).
kładka, 3. kładce.
kładzenie, 2. -nia.
kłamać, rozk. kłam, kłammy, kłamcie.
kłamstwo, tych kłamstw.
kłaść, kładę, kładzie, kładłem, kładł; rozk. kładź, kładźcie; kładziony, -na, -ne, l. mn. kładzeni, kładzione.
kłąb, 2. kłębu.
kłębek, 2. kłębka.
kłębić (się).
kłębuszek, 2. -buszka Zob. *-uszek.*
kłoda, tych kłód.
kłopot, l. mn. -ty.
kłopotać (się) — zob. deptać.
kłócić (się), kłócimy (się); rozk. kłóć (się), kłóćmy (się), kłóćcie (się).
kłóć — zob. kłuć.
kłódka, 2. kłódki, 3. kłódce, tych kłódek.
kłótnia, tych kłótni.
kłuć, kłuję albo kolę, kłujesz albo kolesz, kłuje albo kole i t. d.; kłułem, kłułeś, kłuł, kłuli; kłuj albo kol, kłujcie albo kolcie; kłując albo koląc. Prawidłowe postaci: *kłóć, kłóję* i t. d. spotykamy bardzo rzadko we współczesnem piśmiennictwie.
kłus; kłusem (jechać).
kłusować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
kłusownictwo.
kmieć, l. m. -cie, 2. -ci albo -ciów.
kminkówka. Zob. *-ówka.*
Kmita, 2. -ty, 3. -cie, 4. -tę, 5. -to, 6. -tą, 7. -cie; l. mn. Kmitowie, 2. -tów, -tom i t. d. Tak odmieniają się nazwiska rodowe na *a*: Rymsza, Zagłoba, Zawisza i t. d.
kniahini, 4. -nię, l. mn. -nie, 2. kniahiń. Zob. *bogini.*
kniaziówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
kniaź, l. mn. -ziowie albo -zie.
knieja, tej kniei, tę knieję, tych kniei.

knot, 2. -ta.
knować — zob. knuć.
knuć (we współczesnej polszczyźnie rzadko: knować), knuję, knujesz . . . knułem, knuł; rozk. knuj, knujcie.
knut, 2. -ta.
-ko. Tematowe *z* piszemy w przymiotnikach przed przyrostkiem *ko:* blizko, nizko, ślizko, wązko i t. p. Zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 6.
koadjutor, l. m. -rowie albo -rzy.
koalicya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
koalicyjny.
kobalt, 2. -tu.
kobiałka.
kobiecina.
kobierzec, l. mn. -bierce.
kobieta, tych kobiet.
Koblencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
kobuz (ptak).
kobza, tych kobz.
koc, te koce.
kocieł (forma prawidłowa) albo kocioł, 2. kotła.
kociełek (forma prawidłowa) albo kociołek, 2. kociełka albo kociołka.
kocię, tego -cięcia, tych -ciąt. Zob. kurczę.
kocioł — zob. kocieł.
kociołek — zob. kociełek.
kociuba.
koczować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
kodeks, te -ksy. Zob. *ks, gz* czy *x?*
kogoś, kogóż (niektórzy piszą: *kogoż*). Zob. *ktoś, któż.*
kogoż — zob. kogoś.
kogóż — zob. kogoś.
kogut.
kohorta, tych kohort.
koić, koję, koisz, koi, koiłem. Zob. stroić.
kojarzyć, rozk. kojarz, kojarzcie.
kojec, l. mn. kojce.
kokaina.
kokarda, tych -kard.
kokardka, 3. -kardce.
kokieterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
kokietować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
koklusz, 2. -szu.
koks, 2. koksu.
kolacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kolacyonować (franc. collationner), rzadziej: kollacyonować*, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-uję;* b) *Spółgłoski podwójne.*
kolator (łać. collator), rzadziej: kollator *, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
kolba, tych kolb.
kolczasty, kolczaty, rzadziej: kolczysty.
kolczaty — zob. kolczasty.
kolczuga, tych -czug.
kolczyk, tego kolczyka (w języku książkowym rzadko: kólczyk; w Galicyi mówią przeważnie: kólczyk, kólczyka).
kolczysty — zob. kolczasty.
kolebka, 3. -lebce.
kolega (z łać. collega). Zob. *Spółgłoski podwójne.*
kolegialny (z średniowiecz. języka łać. collegialis), rzadziej: kollegialny *. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
kolegiata (z średniowiecz. jęz. łać. collegiatus), rzadziej kollegiata *. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
kolegium (z łać. collegium), rzadziej: kollegium *, l. mn. -gia, tych -giów. Zob. a) gimnazym; b) Spółgłoski podwójne.
kolej, tej -lei, te -je, tych -lei.
kolejka.
kolejny.
kolekcya (rzadziej: kollekcya *, chociaż po łać. collectio), 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, tych -cyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
kolektor (rzadziej: kollektor, chociaż w średniowiecz. jęz. łać. collector). Zob. Spółgłoski podwójne.
kolenda, częściej: kolęda — zob.!
koleżanka.
koleżeński.
koleżeństwo.
kolęda (rzadziej: kolenda; z łać. calendae), tych -lęd. Zob. *em, en.*
kolędować, -duje, rozk. -duj. Zob. 1) *kolęda;* 2) *-uję.*
kolia (z franc. collier), tej -lii, tę -lię, tych -lii. Zob. Spółgłoski podwójne.
kolibr (rzadziej: koliber), 2. -bra.

koligacya (rzadziej: kolligacya *, chociaż po łać. co*ll*igatio), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
kolizya (rzadziej: kollizya *, chociaż po łać. co*ll*isio), tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
kollacyonować — zob. kolacyonować.
kollator — zob. kolator.
kollegialny — zob. kolegialny.
kollegium — zob. kolegium.
kollekcya — zob. kolekcya.
kollektor — zob. kolektor.
kolligacya — zob. koligacya.
kollizya — zob. kolizya.
kollokacya — zob. kolokacya.
kolofonia — zob. kalafonia.
kolokacya, rzadziej: ko*ll*okacya (chociaż po łać. collocatio), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
kolokwium, rzadziej: ko*ll*okwium * (chociaż po łać. colloquium), l. mn. -kwia, 2. -kwiów. Zob. a) gimnazyum; b) Spółgłoski podwójne.
Kolonia (miasto), 2. i 3. -nii, 4. -nię.
kolonia (= osada i t. d.), tej -nii, tę -nię, tych -nii.
kolonialny.
kolonizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kolonizacyjny.
kolonizator, l. mn. -rzy albo -rowie.
kolonizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
koloński (przymiot. od Kolonia).
koloryzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
kolos, 2. -su.
Kolumb.
Kolumbia, 2. i 3. -bii, 4. -bię.
kolumna, tych kolumn.
kolumnada, tych -nad.
-kolwiek. Cząstkę nieokreślną *-kolwiek* piszemy łącznie z wyrazem, do którego należy: ktokolwiek, cokolwiek, jakikolwiek, jakkolwiek, ilekolwiek, gdziekolwiek i t. d.
kołatać — zob. deptać.
kołdra, tych kołder.
Kołłątaj, rzadziej Kołłontaj (chociaż sam tak się pisał).
kołnierz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
koło — zob. kół.
Kołobrzeg (nie: Kolberg).
kołodziej, l. mn. -dzieje, 2. -dziejów albo -dziei.
kołodziejstwo.
Kołomyja, 2., 3. i 7. -myi, 4. -myję.
kołomyjka.
kołomyjski.
kołować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
kołowacizna. Zob. *-izna*.
kołowrotek, 2. -wrotka, rzadziej: kołowrótek, 2. -wrótka.
kołowrót, rzadziej: kołowrot, 2. -wrotu.
kołtun.
kołujący.
kołysać, kołyszę, -szesz, -sze . . . -szą, kołysząc, rozk. kołysz, kołyszmy, kołyszcie (formy: kołysam, kołysa i t. d. wychodzą z użycia).
kom... — tak piszemy początkowe brzmienie wyrazów przyswojonych, jak: kombinacya, kompania, kompas, komplement, kompot, kompozycya i t. p. W wyrazach rodzimych o podobnem brzmieniu piszemy *ką:* kąpać się, kąpiel i t. p.
kombinacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kom.*
kombinować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować;* 2) *kom.*
komedya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
komedyant, 5. i 7. -dyancie, l. m. -dyanci.
komedyantka, 3. -dyantce.
komedyjka.
komedyopisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
komenda, 3. komendzie, tych komend. Zob. *em, en*.
komendant, 5. i 7. -dancie, l. mn. -danci. Zob. *em, en*.
komentarz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
komercyalny.
kometa (ta), tych komet.
komeżka (nie: komeszka—bo komża), 3. i 7. -meżce, tych komeżek.

komfort. Zob. *om, on.*
kominiarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
komisaryat.
komisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
komisya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
komitet, 2. -tu.
komizm. Zob. *-izm.*
komoda, tych komód.
komódka, 3. -módce.
komórka.
kompania, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
kompas, 2. -su. Zob. *kom.*
kompetencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em, en.*
kompetentny. Zob. *em, en.*
kompilacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kom.*
kompilator, l. mn. -orzy albo -rowie. Zob. *kom.*
kompletny. Zob. *kom.*
komplement, l. mn. -ty albo -ta; rzadko: kompl*i*ment, chociaż po francusku: compl*i*ment, po włosku: compl*i*mento. Zob. 1) *kom;* 2) *-ment.*
komplikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *om, on.*
kompliment — zob. komplement.
kompot (franc. compot) = owoce gotowane z cukrem; komput (łać. computus) = poczet (żołnierzy itp.).
kompozycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kom.*
kompozytor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. 1) *or;* 2) *kom.*
kompres, 2. -su, l. mn. -sy. Zob. *kom.*
kompromis, 2. -su, l. mn. -sy. Zob. *kom.*
kompromitacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *kom.*
kompromitować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
komput — zob. kompot.
komputowy (przymiot. od *komput*).
komtur, l. mn. -owie. Zob. *kom.*
komuna, 2. -ny.
komunia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
komunikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
komunista, l. mn. -niści.
komża, tych komż.
kon... — tak piszemy brzmienie początkowe wyrazów przyswojonych, jak: koncept, konferencya, konfitury, konserwa, konserwatoryum, konwalia, Konstanty, kontrola i t. p. W wyrazach rodzimych o podobnem brzmieniu piszemy *ką...*: kąkol, kąsek i t. p. Zob. *om, on* (nie: ą).
koncentracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
koncepista, l. mn. -piści. Zob. *kon.*
koncept, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *kon.*
koncert, l. mn. -ty. Zob. *kon.*
koncerz, tych -rzy, rzadziej: -rzów. Zob. *kon.*
koncesya, tej -syi, tę -syę, tych -syi. Zob. *kon.*
koncha, 3. konsze, tych konch. Zob. *kon.*
koncylium, te -lia, tych -liów. Zob. a) gimnazyum; b) *kon.*
koncypient, 5. i 7. -encie, l. mn. -enci. Zob. *em, en.*
Kondeusz * — rzadziej: Condé.
kondolencya, tej -cyi, tę -cyę. Zob. *kon.*
konduita, 2. -ity, 3. -icie. Zob. *kon.*
kondukt, l. mn. -ty. Zob. *kon.*
konduktor, l. mn. -orzy albo -rowie. Zob. a) *or;* b) *kon.*
konew, tej konwi, te konwie, tych konwi.
konewka, 3. -newce.
konfederacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
konfederatka, 3. -ratce. Zob. *kon.*
konferencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
konfesyonał, 2. -łu. Zob. *kon.*
konfiskować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *kon;* 2) *-ują.*
konfitura. Zob. a) *-ura;* b) *kon.*
konflikt. Zob. *kon.*
konfrontacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *om, on.*
Konfucyusz.
kongregacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*

kongres, 2. -su, l. mn. -sy. Zob. *kon.*
Kongresówka. Zob. 1) *-ówka;* 2) *kon.*
koniak, 2. -ku.
koniec, 2. końca, l. m. -ce; koniec końcem, koniec końców (= wreszcie, jednem słowem), w końcu (= wreszcie), nakoniec (= wreszcie), ale: na koniec igły, na koniec noża (pisz oddzielnie!).
koniuch, l. mn. -chy. Zob. *-uch.*
koniuszy, 2. -szego, l. mn. -szowie, 2. -szych. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.!
koniugacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
konkluzya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi. Zob. *kon.*
konkordat, l. mn. -ty. Zob. *kon.*
konkretny. Zob. *kon.*
konkurencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em. en.*
konkurencyjny. Zob. *em, en.*
konkurent, 5. i 7. -rencie, l. mn. -renci. Zob. *em, en.*
konkurs, l. mn. -sy, rzadziej: -sa. Zob. *kon.*
konopie, tych -pi.
konował, l. mn. -ły, -łowie.
Konrad, l. mn. -dowie.
konsekracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
konsekwencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
konsekwentny. Zob. *em, en.*
konserwa, l. mn. -wy, 2. -serw. Zob. *kon.*
konserwacya, tej -cyi, tę -cyę. Zob. *kon.*
konserwator, l. m. -rzy albo -rowie. Zob. *kon.*
konserwatoryum, te -rya, tych -ryów. Zob. a) gimnazyum; b) *kon.*
konserwatysta, l. mn. -tyści. Zob. *kon.*
konserwatyzm. Zob. a) *-izm;* b) *kon.*
konserwować, -uje; rozk. -uj. Zob. a) *-uję;* b) *kon.*
konskrypcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
konsola, tych -sol. Zob. *kon.*
konsorcyum, te -cya, tych -cyów. Zob. a) *gimnazyum;* b) *kon.*
konspiracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
Konstancya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *kon.*
Konstanty, 2. -tego, 6. i 7. -tym. Zob. *kon.*
Konstantynopol, 2. -la. Zob. *kon.*
konstantynopolski.
konstantynowski. Zob. *-ski* czy *-rski?*
Konstantynów, ku Konstantynowu. Zob. *-ów.*
konstelacya, rzadziej: konstellacya * (chociaż po łać. *constellatio*), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. a) *Spółgłoski podwójne;* b) *kon.*
konstrukcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
konstruować, konstruuje; rozk. konstruuj; konstruując. Zob. a) *-uję;* b) *kon.*
konstytucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
konsul (nie: konzul), l. mn. -łowie. Zob. *s, ś* czy *z, ź?*
konsument, 7. -mencie, l. mn. -menci. Zob. *-ent.*
konsyliarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. a) *kon;* b) *-arz.*
konsylium, te -lia, tych -liów. Zob. a) *gimnazyum;* b) *kon.*
konsystorz. Zob. *kon.*
kontemplacya, tej -cyi, tę -cyę. Zob. *em, en.*
kontrabas. Zob. *kon.*
kontrast, l. mn. -ty. Zob. *kon.*
kontrola. Zob. *kon.*
kontroler, 2. -lera, l. mn. -lerzy, -lerowie — albo: kontrolor, 2. -lora, l. mn. -lorzy, -lorowie. W Galicyi powszechnie: *kontrolor*, w Królestwie Polskiem zwykle: *kontroler* (z franc. *controleur*, stąd niem. *Kontrollor, Kontrolleur*). Zob. *kon.*
kontrolor — zob. kontroler.
kontrolować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-uję;* b) *kon.*
kontrybucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *kon.*
kontrybuent, 7. -encie, l. mn. -enci. Zob. *em, en.*

kontur (szkic, zarys), 2. -ru. Zob. *kon.*
kontusz, tych -szów, rzadziej: -szy. Zob. *kon.*
kontynent, 2. -tu, l. mn. ty. Zob. *em, en.*
konwalia, tej -lii, tę -lię, tych -lii. Zob. *kon.*
konwaliowy. Zob. *kon.*
konwencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
konwencyonalny. Zob. *em, en.*
konwent, l. mn. -ty. Zob. *em, en.*
konwersacya, tej -cyi, tę -cyę. Zob. *kon.*
konwikt, l. mn. -ty. Zob. *kon.*
konwokacyjny. Zob. *kon.*
konwój, tych -wojów. Zob. *kon.*
konwulsya, tej -syi, tę -syę, tych -syi. Zob. *kon.*
konwulsyjny. Zob. *kon.*
koń, końmi.
końcówka. Zob. *-ówka.*
kończasty, kończysty, rzadziej: kończaty.
kończaty — zob. kończasty.
kończyć, kończymy; rozk. kończ, kończcie.
kończysty — zob. kończasty.
kooptacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kopa, tych kóp.
kopać, rozk. kop, kopmy, kopcie.
kopalnia, tych kopalni, rzadziej: kopalń.
kopcić — zob. kopcieć.
kopcieć (= pokrywać się kopciem), kopcieję, kopciejesz, kopcieje, kopciejemy i t. d., kopciałem, kopciał; *kopcić* (= dymić, pokrywać coś kopciem), kopcę, kopcisz, kopci, kopcimy i t. d.
kopciuszek, 2. -ciuszka. Zob. *-uszek.*
kopeć, 2. -cia, rzadziej: -ciu.
Kopenhaga. Zob. *Praga.*
kopenhaski * (nie: kopenhagski *). Zob. Praga.
Kopernik.
koperta, tych kopert.
kopia (odpis albo włócznia), tej -pii, tę -pię, tych pii; *kopijka* (=mała włócznia). Zob. *kopiejka.*
kopiec, te kopce.
kopiejka (pieniądz rosyjski), tych kopiejek. Porówn. *kopia.*
kopijka — zob. kopia.
kopiować, kopiuję, -piujesz, -piuje . . . -piują, rozk. kopiuj, kopiujcie. Zob. *-ję.*
kopnąć, kopnął, -nęła, -nęli; rozk. kopnij.
kopuła, tych -puł.
kopułka.
kora, 3. korze, tych kor.
korab, 2. -bia.
korba, tych korb.
kord, 2. -da.
kordelas.
kordyalny.
Kordyliery, 2. -rów.
Korea, 2. i 3. -rei, 4. -reę.
korekta * (rzadziej: korrekta). Zob. Spółgłoski podwójne.
korepetycya (rzadziej: korrepetycya *), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
korespondencya * (rzadziej: korrespondencya *), tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
korespondent (rzadziej: korrespondent *), l. mn. -denci. Zob. a) *Spółgłoski podwójne;* b) *-ent.*
korespondentka (rzadziej: korrespondentka *), 3. -dentce. Zob. a) *Spółgłoski podwójne;* b) *em, en.*
korkociąg, 2. -gu.
korkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Kornel (poeta francuski) — zob. Corneille.
Korneli, 2. -lego; Kornel, 2. -la.
Kornelia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
Korneliusz.
Korona (zam. korona pols. = Małopolska i Wielkopolska).
koronacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
koronka.
koronny.
koronować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
korowód, 2. -wodu.
korporacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
korpulentny. Zob. *em, en.*
korpus, 2. -su, l. mn. -sy.

korrekta — zob. korekta.
korrepetycya — zob. korepetycya.
korrespondencya— zob. korespondencya.
korrespondent — zob. korespondent.
korrespondentka— zob. korespondentka.
korrupcya — zob. korupcya.
korsarstwo.
korsarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
korso (zwykle nieodm.); niektórzy zachowują pisownię włoską: *corso.*
kortyna — zob. kurtyna.
korund, 2. -du.
korupcya (rzadziej: korrupcya *), tej -cyi, tę -cyę. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
koryfeusz, l. mn. -sze.
korynckí — rzadziej: koryntyjski; zatoka Koryncka.
Korynt. 2. -tu.
Koryolan.
korytarz albo **kurytarz** (obie formy uprawnione, bo w dawnym jęz. franc. *courridor*, obecnie *corridor*, po włosku *corridore),* tych -rzy, rzadziej: -rzów.
korzec, l. mn. korce, tych -cy, -ców.
korzenny.
korzeń, tych -ni.
korzyć się, rozk. korz się, korzcie się.
korzystać.
korzyść, te korzyści.
kosa, tych kos — ale: koza, tych kóz.
kosarz — zob. kosiarz.
kosiarz, rzadziej: kosarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
kosmogonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
kosmografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
kosmologia, 2. i 3. -gii, 4 -gię.
kosmopolityzm. Zob. *-izm.*
kosodrzew, 2. -wiu, l. mn. -wie, 2. -wi; *kosodrzewina,* 2. -winy.
kosodrzewina — zob. kosodrzew.
kosteczka, 3. kosteczce.
kostera — rzadko: kostyra.
kostka, 3. kostce.
kostnica.
kostnieć, kostnieje, kostniał, kostnieli.
kostur * albo **kosztur** [1]). W Galicyi przeważnie: kostur, w Królestwie Pols. obie postaci w użyciu.
kostyra — zob. kostera.
kostyum, 2. -mu, l. mn. -my.
kosynier, l. mn. -rzy, rzadziej: -rowie.
koszary, tych koszar.
koszenila.
koszlawić — zob. koślawić.
koszlawieć — zob. koślawić.
koszlawy — zob. koślawić.
koszt, te koszta, rzadziej: koszty.
kosztorys, 2. -su, l. mn. -sy.
kosztować, -uje. Zob. *-ować.*
kosztur — zob. kostur.
koszula, tych -szul.
kośba (*ś* nie *ź*, bo kosić), podobnie: prośba (prosić), ale: groźba (grozić). Zob. *-ba.*
kościany.
kościołek, 2. kościołka, l. mn. kościołki — albo: kościółek, 2. kościółka, l. mn. kościółki (w Galicyi powszechnie: kościółek, w Królestwie Pols. przeważnie: kościołek).
kościotrup.
kościół, 2. kościoła.
kościółek — zob. kościołek.
Kościuszko. Zob. Matejko.
kościuszkowski. Zob. *ski* czy *wski?*
kość, te kości, temi kośćmi (nie: kościami); formy *kościami* używamy w wyrażeniu: poczciwy z kościami.
-kość. Tematowe *z* piszemy przed przyrostkiem *-kość:* blizkość, nizkość i t. p. Zob. *s, ś,* czy *z, ź?* uw. 6.
koślawić *, koślawi * albo koszlawić, koszlawi; *koślawieć* *, koślawieje *—albo: koszlawieć, koszlawieje; koślawy* albo koszlawy. W Królestwie Pols. mówią i piszą przeważnie: koszlawić, koszlawieć, koszlawy; w Galicyi częściej: koślawić i t. d. [2])
koślawieć — zob. koślawić.
koślawy — zob. koślawić.
kotka, 3. kotce, tych kotek.
kotlarnia, tych -arni, rzadziej: -arń.

[1]) A. A. Kryński: kosztur.
[2]) A. A. Kryński: koszlawić, koszlawy.

kotlarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
kotlet, 2. -ta.
kotłować, kotłuje, imiesł. -ując. Zob. *-ować.*
koturn, 2. -nu; częściej w l. mn. koturny, 2. -nów.
kotylion, 4. -na.
kowalowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
kowalówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
kowieński.
Kowno, ku Kownu.
koza, tych kóz — ale: kosa, tych kos.
kozacki, kozaczy.
Kozak, 5. Kozaku albo Kozacze, l. mn. -cy (nazwa ludności, zamieszkałej na kresach dawnej Polski); *k*ozak = sługa ubrany po kozacku, żołnierz rosyjski, rodzaj tańca i t. d.
kozera; nie bez kozery.
kozieł (forma prawidłowa) albo kozioł, 2. kozła.
kozełek (forma prawidłowa), 2. koziełka—albo: koziołek, 2. koziołka.
kozioł — zob. kozieł.
koziołek — zob. kozełek.
koziorożec, l. mn. -rożce.
kozodój, 2. -doja.
koźlę, 2. koźlęcia, l. m. -ta, 2. koźląt. Zob. *kurczę.*
kożuch.
kożuszek. Zob. *-uszek.*
kólczyk — zob. kolczyk.
kół, tego kołu albo koła, temu kołowi, tych kołów — ale: koło, tego koła, temu kołu, tych kół.
kółko.
kózka, 3. kózce, tych kózek. Zob. *-ka.*
kpić, kpi, kpimy; rozk. kpij.
kpiny, tych kpin.
kra, 2. kry, 3. krze, 4. krę, 7. w krze; l. mn. kry, 2. kier, 3. krom i t. d.
krach, 2. -chu.
kradzież, l. mn. -że, 2. -ży.
kradziony, okradziony, -na, -ne; l. mn. okra*dzeni*, okra*dzione*.
kraik, 2. kraiku.
kraina, tych krain.
Kraina (nazwa kraju).
kraj, tych krajów.
krajać, rozk. kraj, krajmy.
krajczy, l. mn. -czowie. Zob. leśniczy.
krajka, tych krajek.
krajoznawstwo. Zob. *-stwo* czy *wstwo?*
krakać, kracze, rzadziej: kraka, rozk. kracz, kraczcie, rzadziej: krakaj, krakajcie.
krakowiak (= piosenka ludowa, taniec i t. p.), l. mn. -ki.
Krakowianin, 2. -nina, l. m. Krakowianie, 2. -wian; w języku literackim rzadziej: Krakowiak, l. mn. -cy. Zob. *-anin.*
Krakowianka.
krakowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
Kraków, ku Krakowu (nie: ku Krakowowi). Podobnie wszystkie nazwy miejscowości na *-ów:* Berdyczów, ku Berdyczowu; Charków, ku Charkowu; Chyrów, ku Chyrowu; Czernichów, ku Czernichowu; Kijów, ku Kijowu; Lwów, ku Lwowu; Psków, ku Pskowu; Stanisławów, ku Stanisławowu; Tarnów, ku Tarnowu; Złoczów, ku Złoczowu i t. d.
Krakus.
krakuska (= czapka), w krakusce, tych -sek.
kramarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
kraniologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
krasny albo **kraśny** *.
krasomowca* albo **krasomówca.** Zob. mowca.
krasomowczy * albo **krasomówczy.** Zob. mowca.
krasomowstwo* albo **krasomówstwo.** Zob. mowca.
krasomówca albo **krasomowca*** Zob. mowca.
krasomówczy albo **krasomowczy** *. Zob. mowca.
krasomówstwo albo **krasomowstwo** *. Zob. mowca.
kraść, kradnę, kradnie, kradłem, kradł; rozk. kradnij; kradziony, okradziony, -na, -ne; l. mn. okra*dzeni*, okra*dzione*.
kraśny * albo **krasny.**
kratka, 3. kratce.
kratkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

krawcowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
krawczyni (wyraz rzadko używany w Królestwie Pols.), 4. -nię, l. m. -nie, tych krawczyń. Zob. bogini.
krawędź, tej -dzi, te -dzie, tych -dzi.
krawiec, 5. krawcze!
krawiecczyzna (rzadziej: krawieczyzna). Zob. *-izna.*
krawiecki.
krawiectwo.
krawieczyzna — zob. krawiecczyzna.
krąg, 2. kręgu.
krążek, 2. krążka.
krążyć, krążymy; rozk. krąż, krążcie.
kreacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kreatura. Zob. *-ura.*
kreda.
kredens, 7. -densie, l. mn. -sy. Zob. *-ens.*
kredka, 3. kredce.
kredyt, 2. -tu.
Kreol, Kreolka, kreolski.
kreować, kreuje. Zob. *-ję.*
kreozot, 2. -tu.
kres, 2. -su.
kresa (= linia), tych kres. Zob. *kreska.*
kreseczka, 3. -seczce. Zob. *kreska.*
kreska (=linia), 3. i 7. kresce, tych kresek; *kresa*, kreseczka, kreskować, kreślić (formy: *krysa*, *kryska*, *kryseczka*, *kryskować*, *kryślić* wyszły z użycia). Porównaj: *krezka* (= rodzaj kołnierza); zob. *-ka.*
kreskować, kreskuje, kreskuj. Zob. 1) *kreska;* 2) *-ję.*
kreślić, rozk. kreśl, kreślmy, kreślcie. Zob. kreska.
Kreta, na Krecie.
Kreteńczyk, l. mn. -cy.
kreteński.
krew, 2. krwi.
krewki.
krewny.
kreza — zob. krezka.
krezka (=rodzaj kołnierza), 3. krezce, tych krezek; *kreza*, tych krez — albo: *kryzka*, 3. kryzce, tych kryzek; *kryza*, tych kryz. Porównaj: *kreska* (= linia); zob. *-ka.*
Krezus.
krezusowy.
kręcić, rozk. kręć, kręćmy, kręćcie.
kręgiel, tych kręgli.
kręgielnia, tych kręgielni, rzadziej: kręgielń.
kręgosłup, 2. -pa.
kręgowiec, 2. -gowca, l. m. -gowce.
krępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
krępujący.
krępy.
krętactwo, tych -tactw.
kręty.
krnąbrny.
kroacki, lepiej chorwacki — zob.!
Kroacya, lepiej: Chorwacya — zob.!
Kroat, lepiej: Chorwat — zob.!
krochmal, 2. -lu.
-kroć. Cząstkę nieokreślną *kroć* piszemy łącznie z wyrazem, do którego należy: wielekroć, częstokroć, ilekroć, dwakroć, stokroć i t. p.
krogulec, l. mn. -ce.
kroić, kroję, kroisz, kroi, rozk. krój, krójcie. Zob. stroić.
krokiew, l. mn. -kwie, 2. -kwi.
krokiewka, tych -wek.
krokodyl, tych -li albo -lów.
kromka, tych -mek.
kronikarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
kropka, 3. kropce.
kropkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
kropla, tych kropli albo kropel.
kropnąć, kropnął, rozk. kropnij.
krosienka, tych krosienek.
krosta, tych krost albo króst.
krotofila — zob. krotochwila.
krotochwila — rzadziej: krotofila.
krowa, tych krów.
krócica.
króciuchny. Zob. *-uchny.*
króciuteńki, kruciusieńki. Zob. *-uteńki, -usieńki.*
króciutki. Zob. *-utki.*
krój, tych krojów.
król, l. mn. królowie, rzadko: króle, 2. królów, rzadko: króli (bez różnicy w znaczeniu). Mówimy zawsze: święto Trzech Króli. Zwierzę: królik,

tego królika, te króliki (nie: król, króla, króle).
królestwo, tych królestw.
Królestwo Polskie, w Królestwie Polskiem.
królewicz * (forma *królewic* * wyszła z użycia).
Królewiec (nie: Königsberg), w Królewcu.
królewiecki (przymiot. od Królewiec).
królewna, 2. królewny, 3. królewnie, 4. królewnę, 5. królewno, 6. królewną, 7. w królewnie; l. mn. królewny, 2. królewien i t. d. (formy: *królewnej, królewne* i t. d. spotykamy rzadko w dzisiejszej polszczyźnie). Prawidło — zob.: Nazwiska panien na *-ówna* (-ewna).
królewski. Zob. *-ski* czy *-wski.*
królewszczyzna. Zob. *-izna.*
królik — zob. król.
królikarnia, tych -karni, rzadziej: -karń.
królobójca, l. mn. -cy, 2. -ców.
królobójstwo, tych -bójstw.
królowa (zob.: Nazwiska żon na *-owa).*
królować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
krótki, st. w. krótszy.
krótko, st. w. krócej (rzadziej: króciej).
krótkotrwały.
krótkowidz, l. mn. -dze, 2. -dzów.
krówka, 3. krówce.
krtań, tej krtani, te krtanie, tych krtani.
kruchta, tych krucht.
kruchutki. Zob. *-utki.*
kruchy, st. w. kruchszy.
krucyata, tych -cyat.
krucyfiks, 2. -ksu. Zob. *ks, gz* czy *x?*
kruczeć, kruczy, kruczał.
kruczy (przymiot. od *kruk).*
kruk.
krupa.
krupić się.
krupka.
krupnik, 2. -ku.
kruszec, 2. kruszcu, l. mn. kruszce.
kruszeć, kruszeje, kruszało.
Kruszwica.
kruszyć, kruszymy; rozk. krusz, kruszcie.
krużganek.
krwawić, rozk. krwaw, krwawcie.
krwawnik.
krwawy.
krwiotok — zob. krwotok.
krwiożerczy.
krwisty.
krwotok albo **krwiotok** (obie formy od kilku wieków w użyciu).
kryjówka. Zob. *-ówka.*
krystalizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
krystalizować, krystalizuje. Zob. *-ować.*
krystalografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
kryształ, 2. -łu.
kryształowy.
kryteryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
Kryton.
krytykować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
kryza — zob. kreza.
kryzka — zob. krezka.
krz . . . czy ***ksz*** . . ? (krztusić się, kształt i t. d.) — zob. *sz* czy *rz?*
krzaczasty albo **krzaczysty.**
krzaczek, 2. krzaczka.
krzaczysty albo **krzaczasty.**
krzak, 2. krzaka, rzadziej: krzaku.
krząkać albo **chrząkać.**
krząknąć albo **chrząknąć;** krząknął, chrząknął, rozk. -nij.
krzątać się, krząta się.
krzem (pierw. chem.), 2. -mu.
krzemian, 2. -nu.
Krzemieniec.
krzemieniecki.
krzemienny.
krzemień, tych -ni.
krzepić, krzepimy; rozk. krzep, krzepmy, krzepcie.
krzepki, l. mn. krzepcy.
krzepnąć, krzepnie, krzepnął albo krzepł, krzepła, rzadziej: krzepnęła.
krzesać, krzesze, rozk. krzesz.
krzesiwo, tych -siw.
krzesło, tych -seł.
krzew, 2. -wu.
krzewiciel, tych -cieli.
krzewić, krzewimy; rozk. krzew, krzewcie.

krzewina.
krzta; ani krzty.
krztusić się, rozk. krztuś się, krztuśmy się, krztuście się.
krztusiec, 2. krztuśca.
krzyca (rodzaj żyta).
krzyczeć, krzyczymy, rozk. krzycz, krzyczcie.
krzyk (= hałas), tego krzyku; *kszyk* (ptak), tego kszyka.
krzykacz, l. mn. cze, tych -czy albo -czów.
krzyknąć, rozk. krzyknij.
Krzysia, 5. Krzysiu! Zob Józia.
Krzysztof, l. mn. -fowie.
krzywda, tych krzywd.
krzywdziciel, tych -cieli.
krzywdzić, krzywdzimy; rozk. krzywdź, krzywdźmy, krzywdźcie.
krzywić, krzywimy; rozk. krzyw.
krzywizna, tych -wizn. Zob. *-izna.*
krzywoprzysięgać, krzywoprzysięgam; *krzywoprzysiądz,* -przysięgnę, -przysiągłem, -przysiągł, -przysięgła. Zob. a) *przysiądz;* b) *Bezokolicznik,* uw. I.
krzywoprzysięski. Zob. *-ski.*
krzywoprzysięstwo, tych -sięstw.
krzywoprzysięzca* albo **krzywoprzysiężca,** l. mn. -cy. Zob. *-ca.*
krzywousty; Bolesław Krzywousty. Zob. przydomek.
krzywy.
krzyż, tych krzyżów, rzadziej: krzyży.
krzyżacki.
Krzyżak (= członek zakonu rycerskiego), l. mn. -cy.
krzyżak (rodzaj pająka, lisa it.d.), l. mn. -ki.
krzyżmo, chryzmo, chrzyżmo * (z grec. χρῖσμα = chrisma). W Galicyi mówią i piszą przeważnie: krzyżmo, rzadko: chrzyżmo*; w Królestwie Pols. chryzmo albo krzyżmo.
krzyżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
krzyżyk, 2. -ka.
ks, gz czy ***x?*** *x* piszemy tylko w nieprzyswojonych (bardzo rzadko używanych) imionach własnych cudzoziemskich, zresztą według brzmienia *ks* lub *gz:* egzamin, egzorta, egzemplarz, heksametr [1], tekst, Aleksander, Ksawery, Meksyk, meksykański, Ksantypa, Bruksela, brukselski, ks. Sapieha, ks. Kajsiewicz i t. p. [2])
Ksantypa (rzadko: Ksantyppa, bardzo rzadko: Xantyppa *). Zob. a) *ks, gz* czy *x?* b) *Spółgłoski podwójne.*
Ksawery (pisownia *Xawery* * wyszła z użycia). Zob. *ks, gz* czy *x?*
Ksenofont (mniej powszechnie: Ksenofon, b. rzadko: Xenofon *), 2. -fonta. Zob. *ks, gz* czy *x?*
Kserkses (mniej powszechne: Xerxes *). Zob. *ks, gz* czy *x?*
ksiądz, temu księdzu, 5. księże, tymi księżmi (nie: księżami).
książeczka, 3. -żeczce.
książę (nie: książe), 2. księcia (rzadziej: książęcia), 3. księciu (rzadziej: książęciu), 4. księcia, 5. książę, 6. księciem (rzadziej: książęciem), 7. w księciu (rzadziej: w książęciu); l. m. 1. książęta, 2. książąt, 3. książętom, 4. książąt, 5. książęta, 6. książętami, 7. w książętach.
książęcy.
książka, 3. książce, tych -żek.
ksieni, l. m. -nie, tych ksień. Zob. bogini.
księga, tych ksiąg.
księgarnia, tych -garni, rzadzie -garń.
księgarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
księgozbiór, 2. -zbioru.
księstwo, tych księstw.
księżna, 2. księżny albo księżnej, 3. księżnie albo księżnej, 4. księżnę

---

[1]) *A. A. Kryński:* hegzametr.
[2]) *Pis. Akad. Um.: x* zachowuje się jedynie w imionach własnych; zresztą należy zaniechać go zupełnie, używać zaś według brzmienia *ks* lub *gz:* tekst, kodeks, egzamin, egzemplarz i t. p.» *W słowniczku:* Alexander, Xawery, Mexyk, mexykański, Xantyppa, Bruxella, bruxelski, X. Sapieha, X. Prusinowski itp. Akademia zaleciła ten sposób pisania imion własnych, gdyż był on wówczas (w r. 1891) bardzo rozpowszechniony, obecnie prawie nikt tak nie pisze, a nawet Akademia w wydawnictwach z lat ostatnich używa niemal wyłącznie pisowni współczesnej (Aleksander, Ksawery i t. d.).

5. księżno! (rzadziej: księżna!), 6. księżną, 7. w księżnej (rzadziej: w księżnie); l. mn. 1. księżny albo księżne, 2. księżnych (rzadko: księżn, księżen), 3. księżnom albo księżnym, 4. i 5. jak 1., 6. księżnemi, 7. w księżnych, rzadziej: w księżnach.

księżniczka, 3. -niczce.

księżulo. Zob. *-ulo*.

księżunio. Zob. *-unio*.

księży (przymiot. od ksiądz).

księżyc, l. m. -ce.

ksz . . . czy ***krz*** . . . ? (kształt, krztusić się i t. d.)—zob. *sz* czy *rz?*

kształcić (się), rozk. kształć, kształćcie. Zob. *sz* czy *rz?*

kształt. Zob. *sz* czy *rz?*

kształtny. Zob. *sz* czy *rz?*

kszyk (ptak), 2. kszyka; *krzyk* (hałas), 2. krzyku. Zob. *sz* czy *rz?*

kto, 6. kim, 7. w kim. Zob. *-ym, -im*. . .

ktobądź, kogobądź, kimbądź, w kimbądź. Zob. *-bądź*.

ktokolwiek, kogokolwiek, kimkolwiek, w kimkolwiek. Zob. *-kolwiek*.

ktoś (nie: ktoś), kogoś, kimś, z kimś. Porówn.: *któż*.

którędy, którędybądź, którędykolwiek, którędyś, którędyż.

który, 6. -rym, 7. -rym; rodz. żeń. która, 4. -rą; rodz. nij. które, 6. -rem, 7. -rem; l. mn. którzy, które. Zob. *-ym, -im* . . .

którybądź, którabądź, którebądź, 2. któregobądź, którejbądź i t. d. Zob. *który*.

którykolwiek, którakolwiek, którekolwiek; 2. któregokolwiek, którejkolwiek i t. d. Zob. a) który; b) *-kolwiek*.

któryś, któregoś, którymś; któraś, którejś; któreś, któregoś, któremś. Zob. *ktory*.

któryż, któregoż (rzadziej: któregóż), którymże; *ktoraż*, którejże, którąż; *któreż*, któregoż, któremże itd. Zob. a) *który;* b) *-że*.

któryżto, którażto, któreżto, 6. którymżeto, którążeto, któremżeto. Zob. a) *któryż;* b) *-to*.

któż, kogóż * (dosyć powszechnie piszą także: kogoż), komuż, kimże, z kimże. Porówn.: *ktoś*.

ku Krakowu, Berdyczowu, Lwowu i t. d. Zob. Kraków.

Kuba (wyspa), na Kubie.

Kuba — zob. Jakób.

kuban.

kubaniarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

kubek, 2. kubka.

kubiczny.

kubrak.

Kubuś — zob. a) *Jakób;* b) *-uś*.

kuc, l. mn. kuce.

kucharz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

kuchcik, l. mn. -ki.

kuchenka, tych -chenek.

kuchenny.

kuchmistrz, l. mn. -mistrze, tych -mistrzów. Zob. *mistrz*.

kuchnia, tych kuchni (rzadziej: kuchen).

(kucki), siedzieć w kucki — zob. kucnąć.

kucnąć, niekiedy także: kucznąć; rozk. -nij. Siedzieć w kucki, często także: w kuczki.

kucyk.

kuczka, 2. -ki, tych -czek.

(kuczki), siedzieć w kuczki — zob. kucnąć.

kucznąć — zob. kucnąć.

kuć, kuje; rozk. kuj; imiesł. kuty.

kudłaty.

kudły, 2. kudeł.

kufa, tych kuf.

kufel, tych kufli.

kufer, w kufrze.

kuglarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

kuguar.

kujawiak (rodzaj tańca i t. d.), l. mn. -ki.

Kujawianin, 2. -anina, l. mn. Kujawianie, 2. -wian; Kujawiak, l. m. -cy. Zob. *-anin*.

kujawski.

Kujawy, 2. -jaw.

kukać.

kukiełka, tych -łek.

kukułka.

kukurudza * albo **kukurydza.**

kukurydza albo **kukurudza** *.

kula, tych kul.

kulawy.

kulbaka, tych kulbak.
kuleć, kuleje, kulał, kuleli.
kulig albo **kulik** * (= ptak), tego kuliga, kulika; *kulig* *, kulik (= dawna szlachecka zabawa zapustna), tego kuliga, kuligu albo kulika.
kulik — zob. kulig.
kulinarny.
kulisa, częściej w l. mn. kulisy, tych -lis.
kulisty.
kulka.
kulminacyjny.
kult, 2. -tu.
kultura. Zob. *-ura*.
kułak.
kum, l. mn. kumowie.
kuma, tych kum.
kumostwo.
kumoszka, 3. -moszce.
kumys, 2. -su.
kuna.
Kunaksa (rzadko: Kunaxa *), pod Kunaksą. Zob. *ks, gz* czy *x*?
kundel, 2. kundla.
Kunegunda.
kundys, l. mn. -sy.
kupa.
kupcowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
kupcówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
kupić, kupimy; rozk. kup, kupcie.
kupiec, 3. kupcowi, 5. kupcze!
kupiectwo.
kupka.
kuplet, 2. -tu, l. mn. -ty.
kupon, 2. -nu.
kupować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
kura, tych kur.
kuracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kuracyjny.
kuracyusz, l. mn. -sze, tych -szów, rzadziej: -szy.
kuratela.
kurator, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or*.
kuratoryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
kurcz, tych kurczów.
kurczątko, 3. -czątku, tych -czątek.
kurczę, 2. kurczęcia, 3. kurczęciu, 4. kurczę, 5. o kurczę! 6. kurczęciem, 7. w kurczęciu; l. mn. 1. kurczęta, 2. kurcząt, 3. kurczętom, 4. kurczęta, 5. kurczęta! 6. kurczętami, 7. w kurczętach.

Uwaga. Zakończenie *e* mają w 1. (4. i 5.) przyp. l. p. tylko te rzeczowniki rodzaju nijakiego, które odmieniają się jak *pole* (2. pola, 3. polu i t. d.) — te zaś rzeczowniki, które odmieniamy według wzoru *kurczę* albo *imię* (2. kurczęcia, imienia) kończą się w 1. (4. i 5.) przyp. na *ę*. Pisz: *bydlę, cielę, dziecię, jagnię, plemię, znamię, źrebię* i t. d. (nie: bydle, ciele i t. d.). Tu należy także rzeczownik rodzaju męskiego *książę* nie: *książe* (rzeczownik ten był niegdyś rodz. nijakiego: *to książę*.
kurczyć (się), rozk. kurcz, kurczcie.
kurek, 2. kurka.
kurenda, 3. -rendzie, tych kurend. Zob. *em, en*.
kurhan, 2. -nu.
Kurlandczyk, l. mn. -cy.
Kurlandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
kurlandzki.
kuropatwa, tych -patw (rzadko: -patew).
kurs, l. mn. kursa *, często także: kursy.
kursor.
kursoryczny.
kursywa (rodzaj druku, pisma).
kurta, tych kurt.
kurtka, 3. kurtce.
kurtuazya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
kurtyna albo **kortyna**; obie formy w powszechnem użyciu (po franc. *courtine*).
kurya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
kuryer, 2. -ryera.
kurytarz — zob. korytarz.
Kuryusz
kurz, 2. kurzu.
kurzawa.
kurzy, -a, -e (przymiot. od kur albo kura).
kurzyć, rozk. kurz, kurzcie.
kusiciel, tych -cieli, rzadziej: -cielów.
kusić, rozk. kuś, kuśmy, kuście.
kustosz, l. mn. -sze albo -szowie.

kusy.
kuśnierz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-erz*.
kutwa, l. m. kutwy, tych kutwów.
kuty.
kuzyn, l. mn. -ni albo -nowie.
kuzynostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
kuzynowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
kuźnia, tych kuźni.
kwadrans, l. m. -se, 2. -sów. Zob. *-ans*.
kwadrat, 2. -tu.
kwadratura. Zob. *-ura*.
kwakać, kwacze (rzadko: kwaka).
kwalifikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
kwalifikacyjny.
kwarantana, często także: kwarantanna (z włos. quarantana).
kwarc — zob. kwarzec.
kwarciany; wojsko kwarciane.
kwarta, tych kwart.
kwartał, 2. -łu.
kwartet, 2. -tu.
kwarzec (z niem. Quarz), 2. kwarcu, l. mn. -ce; w Królestwie Pols. częściej: *kwarc*, 2. -cu, l. mn. -ce.
kwaśny.
kwatera.
kwaterka.
kwatermistrz, l. m. -mistrze. Zob. *mistrz*.
kwesta, 3. kweście, tych kwest.
kwestarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
kwestor, l. mn. -rowie, rzadziej: -rzy.
kwestować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
kwestura. Zob. *-ura*.
kwestya, tej -tyi, tę -tyę, tych -tyi.
kwestyonaryusz, l. mn. -sze.
kwękać, kwęka.
kwiat, w kwiecie.
kwiatuszek, 2. -tuszka. Zob. *-uszek*.
kwiczoł.
kwiecie, tego kwiecia.
kwiecień, 2. kwietnia. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
kwietyzm. Zob. *-izm*.
kwik, 2. kwiku.
kwiknąć, kwiknął.
kwinta.
kwintesencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Kwintus, 2. Kwintusa, niekiedy także: Kwinta.
Kwintylian.
kwit, 2. -tu.
kwita!
kwitaryusz, l. m. -sze.
kwitek, 2. kwitka.
kwitnąć, kwitnąłem, kwitnąłeś, kwitnął, kwitnęła, kwitnęło . . . kwitnęli, kwitnęły, *albo:* kwitłem, kwitłeś, kwitł, kwitła, kwitło . . . kwitli, kwitły.
kwoczka, 3. kwoczce.
kwoli — zob. gwoli.
kwoka, tych kwok.
kwota, tych kwot.

L.

l czy ***ll?*** (ballada czy balada? nowella czy nowela? i t. d.) — zob. *Spółgłoski podwójne*.
labirynt, 2. -tu, l. mn. -ty.
laboratoryum, l. m. -rya, 2. -ryów. Zob. gimnazyum.
Lacedemon, 2. -nu.
Lacedemończyk, l. mn. -cy.
lacedemoński.
Lach, l. mn. Lachowie, Lachy.
Lacyum (nieodm.).
lać, leje, lali; rozk. lej, lejmy; lany.
lada co — zob. lada kto.
lada kto, lada kogo, lada kim itd.; *lada co*, lada czego, lada czem itd.; *lada czyj*, lada czyjego i t. d.
ladaco (rzeczownik nieodm.); sąsiad

mój wielkie (albo: wielki) ladaco. Porówn. lada kto.
ladajaki.
ladajako.
Lafontaine, Lafontaine'a lub Lafontaina. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
laik, l. mn. laicy.
lakierki, tych -ków.
lakierować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Lakonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
lakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
lament, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment*.
lamentacya, 2. -cyi, 4. -cyę; l. m. -cye, 2. -cyi. Zob. *em, en*.
lamentować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-ować;* b) *em, en*.
lamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
lamówka. Zob. *-ówka*.
lampiarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
lampion, tego -nu.
lamus, 2. -su albo -sa.
Laokoon, 2. Laokoona.
Laponia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Lapończyk, l. mn. -cy.
laponski.
Las Czeski (nazwa gór), w Lesie Czeskim.
laseczka, 3. -seczce.
latarnia, tych latarni albo latarń.
latawiec, l. mn. latawce.
latorośl, 2. -li, l. mn. -le, 2. -li.
latynizm. Zob. *-izm*.
laur, 2. -ru.
Laura, 3. Laurze.
laureat, l. mn. -ci.
Laurenty, 2. -tego, 6. i 7. -tym. Zob. *em, en*.
laurowy.
lazaret, 2. -tu.
lazur, 2. -ru.
lad, 2. -du. Zob. *om, on;* porównaj: *lont*.
ladować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
ladowy.
ladz (= rodzić), ladz się (= rodzić się), lęgę (się), lężesz (się), lęże (się), lężemy (się), lężecie (się), lęgą (się), lągłem (się), lągłeś (się), lągł (się), lęgła (się), lęgło (się)... lęgły (się); *lęgnąć* (nie: lągnąć), lęgnąć się (= rodzić, rodzić się), lęgnę się, lęgniesz się . . . lęgną się, lęgnąłem się . . . lęgnął się, lęgnęło się . . . Wyróżnić należy czasowniki: *ledz* (=położyć się), legnę, legniesz, legnie, ległem, legł, legła, legło; ległszy; *legnąć* (= położyć się), legnę, legniesz, legnie, legnął . . . legnij legnijcie; legnąwszy. Zob. *Bezokolicznik, uw. 1*.
Lech, 2. Lecha.
lechicki.
Lechita, 2. -ty, l. mn. Lechici.
lecieć, lecimy; rozk. leć, lećcie.
leciuchny. Zob. *-uchny*.
leciutki. Zob. *-utki*.
leczyć, rozk. lecz, leczcie.
ledwie albo ledwo.
ledz — zob. ladz.
legacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
legalizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
legalizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
legenda, 3. legendzie, tych legend.
legia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
legion, 2. -nu.
legionista, l. mn. -niści.
legitymacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
legnąć — zob. ladz.
legomina — zob. legumina.
legowisko, tych -wisk.
legumina, rzadziej: legomina (z łać. *legumen*).
lejc (=pas rzemienny, którym kierujemy końmi), tego lejca, te lejce, tych lejców i t. d. Porównaj: lice (= oblicze).
lejek, 2. lejka, tych lejków.
lekarstwo, tych lekarstw.
lekarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
lekceważący.
lekceważyć, -ważymy; rozk. lekceważ, -ważcie.
lekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
lekki, lżejszy, najlżejszy.
lekko, lżej, najlżej.
lekkoduch.
lekkomyślnie.
lekkomyślny.
leksykon, 2. -nu.
lektor, l. mn. -rowie albo -rzy.

lektura. Zob. *-ura.*
lemiesz, 2. -sza, tych -szów albo -szy.
Lemnos (zwykle nieodmienne).
lemoniada - zob. limoniada.
len, 2. lnu.
Lenau, 2. Lenaua lub Lenau'a. Zob. *Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.*
lenić się (= ociągać się), leni się, lenił się.
lenić się (= zmieniać sierść), leni się, lenił się; *lenieć,* lenieje, leniał. Rzadziej: linieć, linieje, liniał; *linić się,* lini się, linił się.
lenistwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
leniuch. Zob. *-uch.*
leniuszek. Zob. *-uszek.*
leniwiec (= próżniak), l. mn. leniwcy; *leniwiec* (zwierzę), l. mn. leniwce.
lennik, l. mn. -cy.
lenno, 7. w lennie.
lenny.
Leoben (nieodm.).
Leon, l. mn. -nowie.
Leonidas.
Leopold, l. mn. -dowie.
lep, 2. lepu; lep na muchy, iść na lep.
lepić, lepimy; rozk. lep, lepcie.
Lepidus, 2. Lepidusa lub Lepida.
lepiej (st. w. od *dobrze).*
lepki i lipki.
lepszy (st. w. od *dobry),* l. m. lepsi.
Lesbos (zwykle nieodmienne).
Lessing.
leszczyna.
leśnictwo.
leśniczostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
leśniczówka, 3. -czówce. Zob. *-ówka.*
leśniczy, 2. -czego, 3. -czemu, 4. -czego, 5. -czy, 6. -czym, 7. -czym; l. mn. 1. leśniczowie, 2. -czych, 3. -czym, 4 -czych, 5. -czowie, 6. -czymi, 7. -czych. Tak odmieniają się: budowniczy, chorąży, koniuszy, krajczy, łowczy, podczaszy, podkomorzy, podskarbi, podstoli i t. d.
letni, -nia, -nie.
Leuktra, pod Leuktrą.
lew, 3. lwu.
lewkonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
leżeć, lezę, leziesz, lezie . . . leżą, lazłem, lazł; rozk. leź, leźmy, leźcie; przelazłszy, wylazłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 2; b) *-szy* czy *-łszy?*
leże (zimowe), 2. leż (zimowych).
leżeć, leżymy, rozk. leż, leżcie.
lędźwie, tych lędźwi.
lęgnąć (się) — zob. lądz.
lęk, 2. -ku.
lękać się.
lgnąć, lgnę, lgnie, lgnąłem, lgnął, lgnęła; rozk. lgnij.
liberalizm. Zob. *-izm.*
liberya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
Libia, 2. i 3. -bii, 4. -bię.
libijski; pustynia Libijska.
libra, tych liber albo libr.
lice (= oblicze), 2. lica, 3. licu, 4. i 5. lice, 6. licem, 7. w licu; l. m. 1. lica, 2. lic, 3. licom i t. d. (porównaj: lejc).
liceum, te -cea, tych -ceów. Zob. gimnazyum.
licho.
lichwiarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
lichy, st. w. lichszy.
licować, licuje. Zob. *-ować.*
licytacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
licytować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
liczba, tych liczb.
Lidya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
lidyjski.
ligawka, 3. -gawce.
likier. Zob. *ke.*
Likurg.
likwidacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
likwidatura. Zob. *-ura.*
likwidować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
lilia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
liliowy.
limoniada albo limonada — rzadziej: lemoniada (po franc. *limonade).*
lina, tych lin.
Linde, 2. -dego, 3. -demu, 6. Lindem, 7. w Lindem.
lingwista, l. mn. -ści.
linia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.

linić się, lini się, linił się — zob. *lenić się.*
linieć, linieje, liniał — zob. *lenić się.*
linijka, tych linijek.
liniować, liniuję, liniujesz . . . liniują, liniował, rozk. liniuj, liniujcie. Zob. *-ować.*
linoleum (nieodm.).
linoskoczek, 2. -skoczka.
Linz, w Linzu; niektórzy piszą z polska: Linc, w Lincu.
lioński; zatoka Liońska — zob. Lyon.
lipiec (nazwa miesiąca), 2. -ca; *lipiec* (miód), 2. -cu.
lipki albo lepki.
Lipsk, w Lipsku.
lipski.
lira (= przyrząd muzyczny i t. d.), 2. -ry, tych lir.
lirenka, tych -nek.
liryk, l. mn. -cy.
liryka, 2. -ki.
liryzm. Zob. *-izm.*
lisiura. Zob. *-ura.*
lisiurka.
list, w liście.
lista, tych list.
listewka, 3. listewce.
listopad (nazwy miesięcy piszemy małą literą).
listwa, tych listew, rzadziej: listw.
liść, te liście, liśćmi, rzadziej: liśćiami.
litania, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
litera, tych liter.
literat, 2. literata, 3. literatowi, 4. literata, 5. literacie! 6. literatem, 7. w literacie; l. mn. literaci, 2. literatów i t. d.
literatura. Zob. *-ura.*
litewski.
litograf, l. mn. -fowie.
litografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
litografować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
litosny — zob. litośny.
litościwie, litośnie.
litośny, rzadziej: litosny *. Zob. bolesny.
litować się, -uje, rozk. -uj się. Zob. *-ować.*
litr, 2. litra, tych litrów.
liturgia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
liturgika.
Litwa, na Litwie.
Litwin, l. mn. -ni.
Liwiusz.
lizać, liże; rozk. liż, liżcie.
Lizander, 2. -dra.
Lizbona.
lizboński.
liznąć, liznę, liźnie, liznął; rozk. liźnij.
Lizyasz.
Lizymach.
lj . . . — zob. *li* . . .
ll czy ***l?*** (ballada czy balada? nowella czy nowela? i t. d.) — zob. *Spółgłoski podwójne.*
lniany (przymiotnik od *len* — nie: *lany, lanny).*
Loara (po franc. *Loire),* 2. Loary, nad Loarą, w Loarze.
loch (pieczara, jama i t. d.), 2. -chu.
Lodomerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
lodownia, tych -owni.
logarytm, 2. -rytmu.
logiczny.
logika.
loiczny — mów i pisz: logiczny.
loika — mów i pisz: logika.
lojalizm. Zob. *-izm.*
lojalny.
lokacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
lokaj, tych -jów.
lokator, l. mn. -rzy albo -rowie.
lokomobila, tych -bil.
lokomotywa, tych -tyw.
Lombardya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
lombardzki; nizina Lombardzka. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Londyn, 2. -nu.
Londyńczyk, l. mn. -cy.
londyński.
lont, 2. -tu. Zob.: *om, on;* porówn.: *ląd.*
lord, l. mn. -dowie.
lorneta.
lornetka, 3. -netce.
lornetować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
losować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
Lotaryngia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
Lotaryńczyk, l. mn. -cy.
lotaryński.
loterya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
Lozanna, w Lozannie.

łozański.
łoża, l. mn. -że, 2. łóż.
łód, 2. łodu. Porówn.: *lud.*
łśniący.
łśnić się, łśni się.
łub (spójnik).
Łubeka, w Łubece.
łubić, łubimy (nie: łubiemy; prawidło — zob. -imy, -ymy), łubiłem, łubiłeś, łubił, łubiliśmy, łubili, łubiły; łubiony, -na, -ne, l. mn. łubieni, łubione. W języku potocznym i w dziełach niektórych pisarzy spotykamy także formy: *łubieć*, łubiałem, łubiałeś, łubiał, łubieli, łubiały; łubiany, -na, -ne, l. mn. łubiani, łubiane (są to formy mniej prawidłowe, nie należy ich jednak potępiać ze względu na znaczne rozpowszechnienie).
łubieć — zob. łubić.
Łubelczyk — zob. Lublin.
łubelski — zob. Lublin.
łubieżny.
Lublin, 2. -na; Lubelczyk, l. mn. -cy; lubelski.
łubo (spójnik).
łubo (przysł. od *łuby).*
łubować się, -buje się. Zob. *-ję.*
łuby.
Łucyan.
łucyfer albo lucyper (z łac. *lucifer).* Obie formy od kilku wieków w użyciu.
łucyper — zob. łucyfer.
Łucyusz.
łud, 5. ludu! albo ludzie! 7. w ludzie.
łudojad.
łudofina.
Łudomił.
Łudomir.
łudoznawstwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
łudożerca, l. mn. -cy, 2. -có w.
łudożerstwo.
Łudwik.
łudwisarnia, tych -sarni, rzadziej: -sarń.
łudwisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
łudzie, 6. ludźmi.
łudzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
łufa, tych łuf.
Ługdun, 2. -nu (= Lyon — zob.!).
ługduński.
łuka, tych łuk.
łukier, 2. -kru.
łukrecya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Łukrecya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Łukrecyusz.
łukrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Łuksemburg, 2. -burga. Zob. Petersburg.
Łukullus, 2. Łukullusa albo Łukulla.
łunatyk, l. mn. -cy.
łunatyzm. Zob. *-izm.*
łunąć, łunął, rozk. łuń, łuńmy, łuńcie.
łuneta, tych -net.
łupa, tych łup.
łura (= lichy napój).
łustracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
łustrator, l. mn. -rowie albo -rzy.
łustro, w lustrze, tych luster.
łustrzany.
Łuter, 2. Lutra; *łuter* (= wyznawca nauki Lutra), l. mn. łutrzy — zob. luteranin.
łuteranin, 2. -anina, l. mn. luteranie, 2. -ranów. Zob. *-anin.*
łuteranizm. Zob. *-izm.*
łuterski, rzadziej: luterański.
łutnia, tych lutni (rzadziej: łuteń).
łutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
łuty, w lutym. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
Łuwr, 2. Luwru (po franc. *Louvre).*
łuzak.
łuzem.
Łuzyada.
Łuzytania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
łuźno albo łuźnie, st. w. łuźniej.
łwiątko, tych łwiątek.
Łwowianin, 2. -anina, l. m. Łwowianie, 2. -wian. Zob. *-anin.*
Łwowianka.
łwowski.
Łwów, ku Lwowu. Zob. a) *Kraków;* b) *-ów.*
Lyon (= Lugdun), 2. Lyonu, 7. w Lyonie; przymiotnik piszemy zwykle z polska: lioński.
łżej (st. w. od *lekko).*
łżejszy (st. w. od *lekki).*
łżyć, łżę, łży, łżymy, łżył; rozk. łżyj, łżyjcie.

Ł.

ł. *Uwaga I.* W imiesłowie czasu przeszłego (w 3. os. l. p. rodz. męs.) nie domawiamy zwykle w języku potocznym końcowego *ł* po spółgłosce: bieg, móg, niós, pad, strzeg i t. d.—piszemy jednak stale: biegł, mógł, niósł, padł, strzegł i t. p.

Uwaga II. W sprawie pisania *ł* przed przyrostkiem imiesłowu czynnego nieodmiennego (zaprzeszłego) na *-szy* (przyszedłszy czy przyszedszy? padłszy czy padszy?) — zob. *-szy* czy *-łszy?*

Łaba, nad Łabą.

łabędzi (przymiot. od *łabędź).*

łabędź, te -dzie, tych -dzi.

łachman.

ładniutki. Zob. *-utki*

ładować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

ładunek, 2. -ku. Zob. *-unek.*

łagodzić, rozk. łagodź, łagodźcie, łagódź, łagódźcie.

łajdactwo.

łaknąć, łaknął, -nęła, -nęli; rozk. łaknij.

łakocie, tych -ci.

łakomić się, łakomimy się; rozk. łakom się, łakommy się.

łakomie albo łakomo.

łamać, rozk. łam, łammy.

łamigłówka. Zob. *-ówka.*

łania, 4. łanię, l. m. -nie, tych łań.

łańcuch.

łańcuszek.

łapać, rozk. łap, łapmy, łapcie (w mowie potocznej i w dziełach współczesnych pisarzy utrzymują się jeszcze dawne prawidłowe formy: *łapaj, łapajcie).*

łapka, 3. łapce.

łapówka. Zob. *-ówka.*

łaska (=łaskawość), tych łask; *łaska* (= łasica), tych łasek.

łaskotać. Zob. deptać.

łatwiutki. Zob. *-utki.*

łatwo, st. w. łatwiej.

łatwowierny.

ławka, w ławce.

Łazarz.

łazić, łażę, łazi, łazimy, łażą; rozk. łaź, łaźmy, łaźcie; łażąc.

łazienka, w łazience.

łaźnia, l. mn. łaźnie, tych łaźni.

łażenie, 2. -nia.

łączka, na łączce.

Łącznie czy oddzielnie? — zob. *Pisanie oddzielne i łączne.*

łączny.

łączyć, łączymy; rozk. łącz, łączcie.

łąka, tych łąk.

łeb, tego łba, w tym łbie, tych łbów.

łebak — zob. łepak.

łebek, tego łebka. W żywej mowie ogółu i w dziełach niektórych pisarzy spotykamy także formy: *łepek, tego łepka,* ale ze względu na pochodzenie tego wyrazu (*łeb, łba*) poprawniej: *łebek, łebka.* Porówn.: *łepak* i *łebski.*

łebski, łebsko — dosyć często spotykamy także formy nieprawidłowe: *łepski, łepsko.* Zob. *łebek* i *łepak.*

łebsko — zob. łebski.

łechtać — zob. deptać.

łepak (=człowiek zdolny, tęga głowa), forma nieprawidłowa, ale zwyczajem powszechnym w mowie i piśmie uświęcona; prawidłową formę *łebak* (bo *łeb, łba*) spotykamy bardzo rzadko. Porównaj: *łebek* i *łebski.*

łepek — zob. łebek.

łepski — zob. łebski.

łepsko — zob. łebski.

łezka, 3. łezce.

Łęczyca.

łęczycki.

łgać, łżę, łże, łżą; rozk. łżyj, łżyjcie; łgałem.

łgarstwo, tych łgarstw.

łgarz, tych -rzy albo -rzów.

łkać, łka.

łobuz, l. mn. -zy.

łobuzować się, łobuzuje się. Zob. *-ować.*

Łobzowianin, 2. -wianina, l. mn. Łobzowianie, 2. -wian. Zob. *-anin.*

Łobzów, ku Łobzowu. Zob. a) *Kraków;* b) *-ów.*
łodyżka, 3. -dyżce, tych -żek.
Łodzianin, 2. -nina, l. mn. Łodzianie, 2. -dzian. Zob. *-anin.*
łojówka — zob. *-ówka.*
łokieć, tych łokci.
Łokietek, 2. Łokietka.
łomotać — zob. deptać.
Łomża, w Łomży.
łopatka, na łopatce.
łopotać — zob. deptać.
łopuch.
łoskotać — zob. deptać.
łotr, 5. łotrze, l. mn. łotry.
łotrowstwo, tych łotrostw. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
łotrowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
łotrzyk, l. mn. -ki.
łotyski.
Łotysze, 2. -szów.
łowczy, l. mn. -czowie. Zob. *leśniczy.*
łowić, łowimy; rozk. łów, łówcie.
łowiec, 2. łowca, l. mn. łowcy.
łowiectwo.
łowy — zob. łów.
łoza, tych łóz.
łoże, tych łóż.
łożyć, rozk. łóż, łóżcie.
łożysko, tych łożysk.
łódka, na łódce, tych -dek.
łódzki (przym. od *Łódź*), ale: łucki (od *Łuck*). Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Łódź (miasto), w Łodzi.
łódź, l. mn. łodzie, 2. łodzi.
łój, 2. łoju.
łów, 2. łowu, zwykle w l. mn. łowy, 2. łowów.
łóżeczko, 3. -ku, tych -czek.
łóżko, 3. -ku, tych -żek.
-łszy czy ***-szy*** w imiesłowie czynnym nieodmiennym? (przyszedłszy czy przyszedszy?) — zob. *-szy* czy *-łszy?*

Łuck, w Łucku.
łucki (od Łuck), ale: łódzki (od Łódź). Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Łucya, 2. -cyi, 4. -cyę; l. mn. -cye, 2. -cyi.
łucznik, l. mn. -cy.
łuczywo, tych łuczyw.
łudzący.
łudzić (się), łudzimy; rozk. łudź, łudźmy, łudźcie.
ług, 2. ługu.
łuk, 2. -ku.
Łukasz.
łuna, tych łun.
łup, 2. -pu, tych łupów.
łupa, tych łup.
łupać, rozk. łup, łupmy, łupcie.
łupić, łupi, rozk. łup, łupmy, łupcie.
łupiestwo.
łupież, l. mn. -że, 2. -ży.
łupieżca albo łupiezca *, l. mn. -cy. Zob. *-ca.*
łupina, tych -pin.
łupka, tych -pek.
łupliwy.
łuska, 3. łusce, tych łusk albo łusek.
łuszczyć (się), łuszczy, łuszczymy; rozk. łuszcz, łuszczcie.
łut, 2. łuta.
Łużyce, 2. Łużyc.
łużycki.
Łużyczanin, 2. -nina, l. mn. Łużyczanie, 2. -czan. Zob. *-anin.*
łydka, na łydce, tych łydek.
Łysa Góra, na Łysej Górze.
łyżeczka, na łyżeczce.
łyżka, na łyżce.
łyżwa, tych łyżw albo łyżew.
łyżwiarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
łza, 2. łzy, 3. łzie, l. m. łzy, 2. łez.
łzawić się.
łzawy.

M.

m czy ***mm?*** — zob. *Spółgłoski podwójne.*
Macaulay, 2. Macaulaya, Macaulay'a. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
Macedonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Macedończyk, l. mn. -cy.

macedoński.
machać.
machina.
machinalny.
machnąć, machnął, rozk. machnij.
Maciej.
Maciejowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
macierz, l. mn. -rze, 2. -rzy. Zob. *rz*, *ż*, uw. IV. d.
macierzanka.
macierzyński.
macierzyństwo.
macierzysty.
macocha, 3. -cosze, tych -coch.
maczuga, tych -czug.
Madonna, 2. -donny.
madrycki.
madrygał, 2. -łu.
Madryt, 2. -tu.
Madziar, l. mn -rowie.
madziarski.
Maeterlinck, 2. -lincka.
magazyn, 2. -nu, l. mn. -ny.
Magdalena.
Magdeburg, 2. -ga. Zob. Petersburg.
magdeburski. Zob. Petersburg.
magia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
magiel (ten), l. mn. magle.
magistratura. Zob. *-ura.*
magiować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
magnaterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
magnes (=ciało posiadające własność przyciągania żelaza i t. d.), 2. -su, l. mn. -sy. Porówn. *magnez.*
magnesować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
magnetyczny.
magnetyzer, l. mn. -rowie albo -rzy.
magnetyzm. Zob. *-izm.*
magnetyzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
magnez (pierwiastek chemiczny), 2. -zu. Porówn.: *magnes.*
magnezya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
magnificencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Mahomet.
mahometanin, 2. -anina, l. mn. mahometanie, 2. -tan. Zob. *-anin.*
mahometanizm. Zob. *-izm.*
mahoń, 2. -niu.
maić, maję, maisz, mai, rozk. maj. Zob. *czaić się.*
maj. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
majaczeć, majaczeje, majaczało; *majaczyć*, majaczy, majaczył; *majaczyć się*, majaczy się, majaczyło się. Np. coś majaczeje niewyraźnie wśród mgły; brat majaczył w gorączce; zbrodniarzowi majaczyły się przed oczyma krwawe obrazy.
majaczyć (się) — zob. majaczeć.
majątek, 2. -jątku.
majestat, 2. -tu.
majętny.
majolika, tych -lik.
major, l. mn. -owie.
majorowa, tej -owej, te -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
majówka. Zob. *-ówka.*
majster, l. mn. majstrowie.
majstrowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
majtek, l. mn. majtkowie, 2. -ków.
majtki, 2. -tek.
makaron — nie: makaran (z włos. maccheroni, macaroni).
makaronizm. Zob. *-izm.*
makata, tych -kat.
makolągwa, tych -lągw.
makówka. Zob. *-ówka.*
maksyma, tych maksym.
maksymalny.
Maksymilian; pisownia Maxymilian * wychodzi z użycia. Zob. *ks*, *gz* czy *x?*
malachit, 2. -tu.
malarya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
malarstwo.
malarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
Malborg, 2. -ga. Zob. Petersburg.
malborski. Zob. Petersburg.
malec, 5. malcze! l. mn. malcy, 2. -ców.
maleńki, maleńcy.
maleńko.
maleństwo, tych maleństw.
malkontent, l. mn. -tenci. Zob. a) *om, on;* b) *-ent.*
malować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
maluchny. Zob. *-uchny.*

malusieńki. Zob. *-usieńki.*
malutki. Zob. *-utki.*
malwersacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Małe litery —zob. Wielkie litery.
Małgorzata.
Małgosia, 5. -siu! Zob. Józia.
mało, mniej, najmniej.
mało co dłuższy, mało co lepszy i t. p.
małoduszny.
małoletni, -nia, -nie (rzadko: -ny, -na, -ne).
małoletność, 2. -ści.
małomiejski.
małomowność—zob. małomowny.
małomowny *, małomowność *— albo: małomówny, małomówność (w Galicyi przeważnie: *małomowny, małomowność,* w Królestwie Polsk. prawie powszechnie: małomówny, małomówność). Zob. mowca.
małomówność—zob. małomowny.
małomówny — zob. małomowny.
Małopolska, 2. Małopolski.
małopolski; wyżyna Małopolska.
małpa, tych małp.
małpka, 3. małpce, tych -pek.
małpiątko, 3. -ku, tych -tek.
mały, st. w. mniejszy.
małż. 2. małża, l. mn. małże, 2. -żów.
małżeński.
małżeństwo, tych małżeństw.
małżonek, l. mn. -kowie, 2. -ków.
małżonka, l. mn. -ki, 2. -nek.
małżowina.
mamrotać — zob. *deptać.*
mamula. Zob. *-ula.*
mamunia. Zob. *-unia.*
mamusia. Zob. *-usia.*
mamut, l. mn. -ty.
manatki, tych -ków.
mandżurski.
Mandżurya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
manewr, 2. -wru, l. mn. -wry, 2. -wrów.
mania (=obłęd i t. d.), 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Mania, 5. Maniu! Zob. Józia.
maniactwo.
maniak, l. mn. -cy, -ki.
maniera, tych manier.
manifestacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
manifestacyjnie.
manipulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
manipularz, tych -rzy albo -rzów.
manipulować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
mankiet, 2. -tu albo -ta (z włos. manichetto), rzadziej: manszet (z fr. manchette); w Galicyi mówią przeważnie: manszet.
Manliusz.
manna.
manometr, 2. -tru.
manowiec, częściej w l. mn. manowce, 2. -ców.
manszet — zob. mankiet.
Mantua, 2. -tui, 4. -tuę, 7. w Mantui.
mantyla, l. mn. -le, 2. -tyl.
mantylka.
Mantynea, 2. -nei, 4. -neę, pod Mantyneą, w Mantynei.
manuskrypt, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
mańkut, l. mn. -ty.
mapa, tych map.
mapka, na mapce, tych mapek.
mara, tych mar.
Maraton, 2. -nu.
Marceli (bardzo rzadko: Marcelli *), 2. Marcelego, 6. i 7. -lim.
marcepan albo marcypan (z włos.: *marzapane).*
marchew, l. mn. -chwie, 2. -chwi.
marchia, tej -chii, tę -chię, tych -chii.
Marcyanna.
marcypan — zob. marcepan.
margines, 2. -su.
margrabia (odmieniaj jak *hrabia*— zob.!).
margrabina (odmieniaj jak *hrabina* — zob.!).
margrabiowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
margrabstwo, tych -grabstw.
marja . . . zob. *marya* . . .
marju . . . zob. *maryu* . . .
marka (= znaczek pocztowy itd.), 2. -ki, tych marek.
markietanka. Zob. *ke.*

markiz, l. mn. -zowie.
markiza, l. mn. -zy, 2. -kiz.
marmelada — zob. marmolada.
marmolada, rzadziej: marmelada (chociaż po franc. marmelade, po hiszp. mermelade).
marmur, 2. -ru.
marmurowy.
marnotrawca, l. mn. -cy.
marnotrawić, -wimy; rozk. -traw, -trawcie.
marnotrawstwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
marnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
marokański.
Marokko *, 2. -rokka; piszą także: Maroko, 2. -ka.
Marsylia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
marsz (=pochód), 2. -szu, 4. marsz; *marsz* (= utwór muzyczny), 2. i 4. marsza.
marszałkostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
marszałkowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
marszczyć, marszczę; rozk. marszcz, marszczcie.
martwić się, martwimy się (zob. *-imy, -ymy*), rozk. martw się, martwmy się, martwcie się.
martwieć, martwieje, martwiał, martwieli.
martwy, l. mn. martwi.
martyrologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
marudzić, rozk. marudź, marudźcie.
mary (= nosze), tych mar.
Marya, 2. -ryi, 4. -ryę, l. mn. -rye, 2. -ryi.
maryacki (wieża maryacka).
Maryampol, 2. -la.
Maryan, l. mn. -nowie.
maryański (bractwo maryańskie).
marynarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
Marynia, 5. -niu! Zob. *Józia*.
marynować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
maryonetka, 3. -netce.
Marysia, 5. Marysiu! albo Maryś! Zob. *Józia*.
Maryusz.
marzec. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
marzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
marznąć, marznie, marzł albo marznął, marzła, marzli, marzły; rozk. marznij (wymawiaj: mar-znąć, marznie, mar-zł, mar-zła i t. d.).
marzyciel, tych -li.
marzycielstwo.
marzyć, marzę, marzymy, rozk. marz, marzcie. Porównaj: *mazać*, mażę, rozk. maż, mażcie.
masa, tych mas.
masarnia, tych -ni, rzadziej: -sarń.
masarz (handlarz wędlin), tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz;* porówn. *masaż*.
masaż (= ugniatanie ciała), 2. -żu. Porówn. *masarz*.
masażysta, l. mn. -żyści.
masażystka, 3. -żystce.
maska, w masce, tych masek.
maskarada, tych -rad.
maskować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
masonerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
masować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
mastyks, 2. -ksu. Zob. *ks, gz* czy *x?*
maszerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
maszkara, tych maszkar.
maszt, 2. -tu.
masztelarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
maszynerya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
maścić, maszczę, maści, maścimy; rozk. maść, maśćcie.
maść, l. mn. maści, rzadziej: maście.
maślanka.
matactwo, tych -tactw.
Matejko. Nazwiska rodowe męskie na *o* (Matejko, Chodźko i t. p.) odmieniają się w l. p. jak rzeczowniki rodz. żeńsk. na *a* (np. ławka), w l. mn. zaś jak rzeczowniki rodz. męsk. (według wzoru: ojcowie, ojców i t. d.): 1. Matejko, 2. Matejki, 3. Matejce, 4. Matejkę, 5. Matejko, 6. Matejką, 7. w Matejce; l. mn.: 1. Matejkowie, 2. Matejków, 3. Matejkom, 4. Matejków, 5. Matejkowie, 6. Matejkami, 7. w Matejkach. Tak odmieniają się: Chodźko, Domejko, Fredro (2. Fredry, 3. Fredrze itd.),

Jagiełło (l. mn. Jagiellonowie, 2. Jagiellonów i t. d.), Klaczko, Kościuszko, Orzeszko, Sanguszko, Szewczenko, Tarło, Żmurko i t. p.
materac, l. mn. -ce.
materya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
materyalista, l. mn. -liści.
materyalizm. Zob. *-izm*.
materyał, 2. -łu.
Mateusz.
matka, 3. matce.
Matka Boża, 3. Matce Bożej.
matrymonialny.
matuchna. Zob. *-uchna*.
matula. Zob. *-ula*.
matunia. Zob. a) *-unia;* b) *Józia*.
matura. Zob. *-ura*.
maturzysta, l. mn. -rzyści.
matusia, 5. -siu! Zob. a) *-usia;* b) *Józia*.
Maupassant, 2. -ta.
Maurowie, 2. -rów.
Maurycy, 2. -cego, 6. i 7. -cym.
Maurytania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
maurytański.
mauzoleum, te -lea, tych -leów. Zob. gimnazyum.
Maxymilian * —zob. Maksymilian.
mazać, mażę, rozk. maż, mażcie. Porównaj: *marzyć*, marzę, rozk. marz, marzcie.
mazgaić się, mazgaję się, -gaisz się, -gai się; rozk. mazgaj się. Zob. czaić się.
mazgaj, tych -jów.
maziarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
mazowiecki.
Mazowsze, na Mazowszu.
Mazur, l. mn. -rzy, rzadko: -rowie.
mazur (taniec, utwór muzyczny), 2. i 4. -ra; l. mn. -ry.
mazurek (utwór muzyczny), 2. i 4. -zurka.
mazurski.
mazurszczyzna. Zob. *-izna*.
mazurzyć, rozk. mazurz, mazurzcie.
maź, l. mn. -zie, 2. -zi.
mą czy ***mon?*** (Mongoł, monstrancya, mądry i t. p.) — zob. *om, on*.
mącić, -cimy; rozk. mąć, mąćcie.
mączka, 3. i 7. mączce.
mądry, st. w. mędrszy albo mądrzejszy, l. mn. mędrsi, mądrzejsi.
mądrze, st. w. mądrzej.
mądrzeć, mądrzeje, mądrzał, -eli.
mąka.
mąż, l. mn. mężowie, 2. mężów.
mchowy.
mdleć, mdleje, mdlał, mdleli; rozk. mdlej.
mdlić, mdli, mdliło.
mdłości, 2. -ści.
mdły.
mebel, tych mebli.
meblować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
mecenas, l. mn. -si, -sowie.
mecenasostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
mecenasowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
mecenasowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
mech, 2. mchu, l. mn. mchy, 2. mchów.
mechanika.
mechanizm. Zob. *-izm*.
meches, l. mn. -sy.
meczet, 2. -tu.
medal, 2. -lu.
medalion, 2. -nu.
Medea, 2. -dei, 4. -deę, 5. -deo!
Meduza.
Medya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
Medyceusz, l. mn. -sze.
medycyna.
medykament, 7. -mencie, l. mn. -menta, rzadziej: -menty. Zob. *-ment*.
Medyolan, 2. -nu.
medytacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
medytować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
medyum, te -dya, tych -dyów. Zob. gimnazyum.
Mefisto, 2. -sta; *Mefistofeles*, 2. -lesa, rzadziej: *Mefistofel*, 2. -fela.
Mekka, 2. Mekki, 4. Mekkę, pod Mekką, w Mekce.
Meklemburg, 2. -ga, rzadziej: Meklezburg (chociaż po niem. Mecklenburg). Zob. Petersburg.

meklemburski, rzadziej: meklenburski. Zob. a) Meklemburg; b) Petersburg.
Meksyk, 2. -ku; bardzo rzadko: Mexyk *. Zob. *ks, gz* czy *x?*
meksykański, bardzo rzadko: mexykański *. Zob. *ks, gz* czy *x?*
melancholia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
melancholiczny albo melancholijny.
melancholik, l. mn. -cy.
Melania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
melioracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
melodramat, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
melodya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
melodyjny.
meloman, l. mn. -ni, 2. -nów.
melomania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Melpomena, 2. -ny.
memoryał, 2. -łu.
menażerya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
menażka, tych menażek.
Menelaus, 2. -lausa, rzadziej: Menelaj, 2. -laja; niektórzy piszą z grecka: Menelaos, 2. -laosa.
mennica, l. mn. -ce, 2. -nic.
-ment — tak piszemy brzmienie końcowe wyrazów przyswojonych, jak: dokument, sakrament, temperament, testament i t. p. Zob. *em, en* (nie: *ę*).
mentor, l. mn. -rowie albo -rzy.
menuet, -ta.
Merkury, 2. -rego, 6. i 7. -rym — rzadziej: Merkuryusz, 2. -sza.
merkuryusz (= rtęć), 2. -szu.
Mesenia, Messenia, 2. nii, 4. -nię. Dawniej pisano powszechnie: Messenia, obecnie przeważnie: Mesenia. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
mesmeryzm. Zob. *-izm.*
mesyaniczny.
mesyanistyczny.
mesyanizm. Zob. *-izm.*
mesyański.
Mesyasz.
Mesyna, Messyna, 2. -ny. Dawniej sano przeważnie: Messyna, obecnie bierze górę pisownia: Mesyna. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
metafizyk, l. mn. -cy.
metafizyka.
metafora, tych -for.
metal, tych -li.
metaloid, 2. -loidu.
metalurgia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
metamorfoza, tych -foz.
meteor, 2. -ru albo -ra.
meteorologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
meteorologiczny.
meteoryt, 2. -tu.
metoda, tych metod.
metodologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
metonimia, tej -mii, tę -mię, tych -mii.
metr, 2. metra.
metropolia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
metropolita, l. mn. -ci, 2. -tów.
metryka.
mewa, tych mew.
Mexyk * — zob. Meksyk.
Mezopotamia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
męczarnia, tych -czarni, rzadziej: -czarń.
męczennica, l. mn. -ce.
męczennik, l. mn. -cy.
męczeński.
męczeństwo, tych -czeństw.
męczyć, rozk. męcz, męczcie.
mędrkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
mędrzec, 5. mędrcze! l. m. mędrcy.
męka, tych mąk.
męski. Zob. *-ski, -sko...*
męsko, po męsku. Zob. *-ski, -sko...*
męskość. Zob. *-ski, -sko...*
męstwo. Zob. *-ski, -sko...*
mętny.
męty, 2. -tów.
mężatka, 3. mężatce.
mężczyzna, 3. mężczyźnie, l. mn. mężczyźni, 2. mężczyzn. Zob. *-izna.*
mężnie, st. w. -niej.
mężnieć, mężnieje, mężniał.
mężny.
mężobójca, l. mn. -cy, 2. -ców.
mężobójczyni, tę -czynię (nie: -czynią *), te -czynie, tych -czyń. Zob. bogini.
mężobójstwo, tych -bójstw.
mężulek. Zob. *-ulek.*
mglić się, mgli się.
mglisty.

mgła, 2. mgły, 3. mgle; l. m. mgły, 2. mgieł.
mgławy.
mgnienie, tych mgnień.
miał, 2. miału, 7. w miale.
miałki, st. w. mielszy.
miałko, st. w. mielej.
mianować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
miarkować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
miasto, w mieście.
miauczeć, rozk. miaucz, miauczcie.
miauknąć, miauknął.
miazmat, 2. tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
miażdżyć, miażdżę, miażdżymy, rozk. miażdż, miażdżcie.
miąć, mnę, mnie, miął, mięła, mięli, rozk. mnij.
Mickiewicz (nie: Mićkiewicz).
mickiewiczowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
miech, 2. -cha.
miecz, tych -czów, rzadziej: -czy.
mieć, rozk. miej, miejmy, miejcie.
miednica, l. mn. -ce.
miedza, te miedze, tych miedz.
miedziany.
miedzioryt, 2. -tu.
miedziorytnictwo.
miedź, 2. -dzi.
miejsce, tych miejsc.
miejski.
mieliwo albo mlewo, 2. -wa.
mielizna, 3. -liźnie, tych -lizn. Zob. *-izna.*
miernictwo.
-mierz (nie: *-mirz*) piszemy w wyrazach: Kazimierz, Włodzimierz itp.
mierzchnąć, mierzchnie, mierzchło.
mierzić (wymawiaj: mier-zić), mierzi, mierżą.
mierznąć (wymawiaj: mier-znąć), mierznę; *obmierznąć*, obmierzł albo obmierznął.
mierzwa (nie: mierżwa), tych mierzw. Zob. *rz* czy *rż?*
mierzwić (nie: mierżwić), mierzwi.
mierzyć, mierzymy; rozk. mierz, mierzcie.
miesiąc, tych miesięcy; co miesiąc. Nazwy miesięcy piszemy małą literą: styczeń, luty i t. d.
miesić (np. ciasto, nie: mięsić!), miesi, rozk. mieś, mieście.
miesienie (np. ciasta).
miesięczny.
mieszać (nie: mięszać).
mieszanina (nie: mięszanina).
mieszczanin, 2. -anina, l. mn mieszczanie, 2. mieszczan. Zob. *-anin.*
mieszczanka, 2. -ki, tych -nek — rzadziej: mieszczka, 2. mieszczki, 3. mieszczce, l. mn. mieszczki, 2. mieszczek.
mieszczaństwo.
mieszczański.
mieszczka — zob. mieszczanka.
mieszczuch, l. m. -chy. Zob. *-uch.*
mieszkać.
mieszkanie.
mieszkaniec, l. mn. -kańcy.
mieścić (się), mieszczę, mieści; rozk. mieść, mieśćcie.
mieść — zob. miotać.
mięciuchny. Zob. *-uchny.*
mięciuteńki. Zob. *-uteńki.*
mięciutki. Zob. *-utki.*
mięciutko. Zob. *-utki.*
mięczak, l. mn. -ki.
między.
międzynarodowy.
międzyrzecze, 2. -cza, tych -czy.
miękczeć — zob. mięknąć.
miękczyć (się) — zob. mięknąć.
miękki, st. w. miększy.
miękko, st. w. mięcej, miękciej, miękcej (wszystkie formy w użyciu).
miękkość, 2. -ści.
mięknąć, miękne, mięknie, miękł albo miękł, rozk. mięknij; *miękczeć*, miękczeję, miękczejesz, miękczeje . . . miękczeją; *miękczyć (się)*, miękczę, miękczy, rozk. miękcz, miękczcie.
mięsień, 2. mięśnia, l. mn. -nie, **mięsisty.** [2. -ni.
mięsiwo, tych -siw.
mięsny.
mięso, tych miąs, rzadziej: mięs.
mięsopust, 2. -pustu.
mięsopustny.
mięsożerny.
mięta, 2. -ty.
miętosić, rozk. miętoś.
miętówka (wódka). Zob. *-ówka.*

migawka.
mignąć, mignął; rozk. mignij.
migotać — zob. deptać.
migrena.
mikrofon, 2. -nu.
mikrometr, 2. -metru.
mikroskop, 2. -pu.
Milcyades, rzadziej: Miltyades. *
milczeć, milczymy (prawidło — zob.: *-imy, -ymy),* rozk. milcz, milczcie.
mile, st. w. milej.
miliard, 2. -da albo -du.
milicya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
miligram, 2. -ma.
milimetr, 2. -tra.
milion, 2. -na.
milioner, l. mn. -rzy.
militaryzm. Zob. *-izm.*
milknąć, milkł i milknął, milkli i milknęli, milkły i milknęły; rozk. milknij.
Miltyades — zob. Milcyades.
milutki. Zob. *-utki.*
miluchny. Zob. *-uchny.*
milutko. Zob. *-utki.*
miluchno. Zob. *-uchny.*
miło, st. w. milej.
miłosierdzie.
miłosny. Zob. *bolesny.*
miłostka, 3. miłostce.
miłość, 2. miłości, l. mn. miłości.
miłośnie.
miłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
miły, st. w. milszy.
mimiczny.
mimika.
mimo; mimo to albo mimo tego *; mimo zakazu, mimo obietnicy itd. (rzadko przyp. 4.).
mimo woli *; piszą także razem: mimowoli.
mimochcąc.
mimochodem.
mimowiednie.
mimowolnie.
mimowolny.
mimoza, tych -moz.
mineralog, l. m. -gowie albo -dzy.
mineralogia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
miniatura, w miniaturze. Zob. *-ura.*
ministeryum, l. m. -rya, 2. -ryów. Zob. gimnazyum.
minister, l. mn. ministrowie.
ministeryalny.
ministrantura. Zob. *-ura.*
ministrowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
minuta.
Mińsk, 2. Mińska.
miński.
miotać (= szamotać, rzucać, ciskać), *miotać się* (= rzucać się, szamotać się), miotam (się), miota (się), miotał (się). Burza miota okrętem. Miotał się jak wściekły. *Mieść* (= garnąć miotłą, rzucać i t. p.), miotę (nie: mietę), miecisz, miecie... miotą (nie: mietą), miotłem, miótł, miotła (nie: mietła), mietli, miotły. Wicher miecie piaskiem w oczy. *Złożone:* podmieść, wymieść, zamieść, zmieść i t. d. Zamiotę (nie: zamietę), zamieciesz, zamiecie... zamiotą (nie: zamietą), zamiótł, zamiotła, zamietli, zamiotły; zamiótłszy, wymiótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
miotła, w miotle, tych mioteł.
miód, 2. miodu.
mirra *, 2. mirry * — piszą także zgodnie z wymową: mira, 2. -ry.
mirt, 2. -tu.
misa, tych mis.
misiurka, tych -rek.
miska, na misce.
misterye, rzadziej: misterya (chociaż po łać. *mysteria,* po grec. μυστήρια), tych -ryów.
mistrz, l. m. mistrze albo mistrzowie, 2. mistrzów. Podobnie piszemy *(strz* nie *szcz)* wszystkie wyrazy pochodne i złożone: mistrzyni, mistrzostwo, mistrzowski, burmistrz, zegarmistrz i t. d.
mistrzostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
mistrzowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
mistrzyni, 4. mistrzynię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. mistrzyń. Zob. bogini.
mistycyzm. Zob. *-izm.*
mistyfikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
mistyk, l. mn. -cy.
misya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
misyjny.
misyonarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*

mit, 2. -tu, l. mn. -ty.
mitologia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
mitra, 3. mitrze, tych mitr.
mitręga, tych mitręg.
mitrężyć, mitręży, -żymy; rozk. mitręż.
Mitrydates, 2. -tesa — rzadziej: Mitrydat, 2. -ta.
mityczny.
mizantrop, l. mn. -pi.
mizantropia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.
mizdrzyć się (pisownia prawidłowa *miździć się* nie jest w użyciu), mizdrzy się, mizdrzył się.
mizernieć, -nieje, -niał.
mizerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
miździć się — pisownia prawidłowa, ale nieużywana. Zob. *mizdrzyć się.*
mj . . . zob.: *mi...*
mknąć, mknę, mknie, mknął; rozk. mknij.
mlaskać, mlaska albo mlaszcze, mlaskał.
mlecz, 2. -cza albo -czu.
mleczarnia, tych -czarni, rzadziej: -czarń.
mleczarstwo.
mleczko.
mleć, miele, mełł (rzadziej: miełł), mełła (rzadziej: miełła), mełli, mielony (rzadziej: mełty).
mleko.
mlewo albo mieliwo, 2. -wa.
młodo, st. w. -dziej.
młody, st. w. młodszy, l. mn. młodsi.
młodzian, l. mn. -nie, 2. -nów.
młodzieniec, 5. -dzieńcze! l. mn. -cy.
młodzież, 5. młodzieży! Zob. *rz, ż,* uw. IV. d.
młodziuchny. Zob. *-uchny.*
młodziutki, l. m. młodziutcy. Zob. *-utki.*
młot, 2. -ta.
młotek, 2. młotka.
młócić, młócę, młócimy; rozk. młóć, młóćmy, młóćcie.
młódź, 2. młodzi.
młyn, 2. -na.
młynarstwo.
młynarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
młynarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
mm czy ***m?*** — zob. *Spółgłoski podwójne.*
mnemotechnika.
mnich, l. mn. mnisi (rzadko: mnichowie), pogardliwie: mnichy.
mniej, najmniej.
mniej więcej.
mniejsza o to, mniejsza z tem.
mniejszy, najmniejszy.
mnisi — zob. mniszy.
mniszka, 3. mniszce.
mniszy, -sza, -sze — rzadko: mnisi, -sia, -sie.
mnożenie.
mnożna, 2. -nej, 4. -ną, l. m. -ne 2. -nych.
mnożnik.
mnożyć, mnożymy; rozk. mnóż, mnóżcie.
mnóstwo.
mobilizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
mobilizować, -uje. Zob. *-ować.*
moc, te moce albo mocy *, tych mocy.
mocarstwo, tych -carstw.
mocarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
mocno, st. w. mocniej.
mocować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
moda, tych mód.
modelować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
modernista, l. mn. -niści.
modernizm. Zob. *-izm.*
modlić się, modlimy się; rozk. módl się, módlcie się.
modlitwa, tych modlitw.
modła (= prawidło, wzór, sposób), 2. modły, 3. modle; l. mn. modły, 2. modeł.
modły (= nabożeństwo, modlitwy), tych modłów.
modrooki.
modrzew, 2. modrzewia, niekiedy także: modrzewiu; l. m. -wie, tych -wi.
modrzewiowy.

modulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
modyfikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
moguncki.
Moguncya, 2. i 3. Moguncyi, 4. -cyę.
Mohacz, pod Mohaczem.
Mojżesz.
mojżeszowy.
moknąć, mókł i moknął, rozk. moknij.
mokrzyca.
Molière *, 2. Molièra * lub Molière'a *; niektórzy piszą z polska: Molier, 2. Moliera. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
Mołdawia, 2. i 3. -wii, 4. -wię.
mołdawski.
moment, w momencie, l. mn. -ty albo -ta. Zob. *-ment*.
mon... czy ***mą...?*** (Mongoł, monstrancya, mądry i t. p.) — zob. *om, on*.
monachijski.
Monachium (nieodmienne).
monarcha, l. mn. -owie.
monarchia, tej -chii, tę -chię, tych -chii.
monarchini, tę -nię (nie: -nią *), te -nie, tych -chiń. Zob. bogini.
monarchista, l. mn. -chiści.
monarchizm. Zob. *-izm*.
Mongolia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
mongolski.
mongolszczyzna. Zob. *-izna*.
Mongoł, l. mn. -łowie.
Moniuszko, 2. -niuszki, 3. -niuszce. Zob. Matejko.
monogamia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
monografia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
monogram, 2. -mu, l. mn. -my.
monokl, 2. -kla, tych -kli.
monolog, 2. -gu.
monopol, 2. -lu.
monoteista, l. mn. -iści.
monoteistyczny.
monoteizm. Zob. *-izm*.
monotonny.
monstrancya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *om, on*.
monstrualny. Zob. *om, on*.
monstrum, l. mn. -stra, 2. -strów. Zob. *gimnazyum*.
Mont-Blanc (zwykle nieodm.).
Montesquieu (nieodm.) albo Monteskiusz, 2. -sza.
monument, 2. -tu, l. m. -ty, rzadko: -ta. Zob. a) *-ument;* b) *-ment*.
Moore, 2. Moore'a albo Moora. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
moralista, l. mn. -liści.
moralizator, l. m. -rzy albo -owie. Zob. *-or*.
moralizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
morał, 2. -łu, l. mn. -ły.
morawski.
Morawy *, 2. Moraw *, na Morawach *; ze względu na pochodzenie tego wyrazu lepiej: Morawa [1]), 2. Morawy, na Morawie — błędnie: Morawia, 2. -wii.
morderstwo, tych -derstw.
mordować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
morelówka (wódka). Zob. *-ówka*.
Morfeusz.
morfina.
morfinista, l. mn. -niści.
morfinizm. Zob. *-izm*.
morfologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
morga — zob. mórg.
morski.
Morskie Oko, nad Morskiem Okiem, przy Morskiem Oku.
morwa, tych morw.
morze, tych mórz; morze Czarne, morze Czerwone, morze Adryatyckie i t. d. Nazwy mórz piszemy wielką literą.
morzyć (głodem), morzy, morzymy, morzył.
mosiądz, 2. -dzu, 3. -dzowi.
mosiężny.
moskiewski.
Moskwa, w Moskwie.
moszcz, 2. moszczu.
motłoch, 2. -chu.
motowidło, tych -deł.
motyl, tych -li, rzadziej: -lów.
motyw, l. m. -wy albo -wa * (forma często spotykana, ale mniej prawidłowa).

---

[1]) Rzeka *Morawa*, stąd nazwa kraju.

motywować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
mowa, tych mów.
mowca * albo mówca, brzuchomowca * albo brzuchomówca, krasomowca* albo krasomówca, mownica* albo mównica, małomowny* albo małomówny, prawdomowny * albo prawdomówny, ale tylko: wymowny, odmowny, rozmowny. W Królestwie Pols. mówią i piszą powszechnie: mówca, brzuchomówca, krasomówca, mównica, małomówny, prawdomówny — w Galicyi przeważnie: mowca, brzuchomowca i t. d. [1])
mownica — zob. mowca.
mozajka *, l. mn. mozajki, 2. mozajek, rzadziej: mozaika *, l. mn. mozaiki, 2. mozaik.
mozół (rzadziej: mozoł), 2. mozołu, l. mn. -ły, 2. -łów.
moździerz, tych -rzy albo -rzów.
możebność — zob. możliwy.
możebny — zob. możliwy.
możliwość — zob. możliwy.
możliwy albo możebny, możliwość albo możebność (wszystkie formy w użyciu — w języku książkowym zwykle: możliwy, możliwość).
można, możnaby. Zob. *-by*.
możność, 2. -ści.
możnowładca, 2. -władcy, l. mn. -władcy. Zob. *-ca*.
możnowładczy. Zob. *-czy*.
możnowładztwo. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
możny.
módz, mogę, możesz, może . . . ; mogłem, mógł, mogła; pomógłszy, dopomógłszy, wymógłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1; b) *szy* czy *łszy?*
mój (brat, ptak, dom); 2. mojego, mego; 3. mojemu, memu; 4. mojego, mego (brata, ptaka), mój (dom); 5. = 1.; 6. moim, mym; 7. w moim, mym; l. m. moi (bracia), moje, me (ptaki, domy); 2. moich, mych; 3. moim, mym; 4. moich, mych (bracі), moje, me (ptaki, domy); 5. = 1.; 6. moimi, mymi; 7. w moich, mych. — *Rodz. żeń.:* 1. *moja*, ma; 2. i 3. mojej, mej; 4. moją, mą; 5. = 1.; 6. moją, mą; 7. w mojej, mej; l. mn. 1. moje, me; 2. moich, mych; 3. moim, mym; 4. i 5. = 1.; 6. mojemi, memi; 7. w moich, mych. — *Rodzaj nijaki:* 1. moje, me; 2. mojego, mego; 3. mojemu, memu; 4. i 5. = 1.; 6. mojem, mem; 7. w mojem, mem; l. mn. jak rodz. żeński. — Podobnie odmieniają się: twój, -ja, -je; swój, -ja, -je; czyj, -ja, -je; niczyj, -ja, -je i t. p. Zob. *-ym*, *-im* . . .
mól, tego móla, te móle (we wszystkich przypadkach *ó*), albo: mól, tego mola*, te mole* i t. d. (w Królestwie Polsk. powszechnie: mól, móla i t. d. — w Galicyi przeważnie: mól, mola i t. d.).
mór, 2. moru.
mórg (bardzo rzadko morg *), tego morga, tych morgów — w języku literackim rzadziej: ta morga, tej morgi, tych mórg.
mówca — zob. mowca.
mówić, mówimy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. mów, mówcie.
mówka, l. mn. mówki, 2. mówek. Porównaj: mufka.
mównica — zob. mownica.
mózg, 2. mózgu.
móżdżek, 2. móżdżku, l. m. móżdżki.
móżdżkowy.
mrowisko, tych -wisk.
mrożny.
mrożenie.
mrówka, tych mrówek.
mrówkojad (zwierzę), 2. -da.
mrówkolew (owad), 2. -lwa.
mróz, 2. mrozu.
mruczeć, mruczymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. mrucz, mruczcie.
mrugać, mruga.
mrugnąć, mrugnął; rozk. mrugnij.
mruk (= człowiek mrukliwy, milczący), 2. -ka; *mruk* (= pomruk, mruczenie), 2. -ku.
mruknąć, mruknął, rozk. mruknij.
mrużyć, mrużymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. mruż, mrużcie.

[1]) A. A. Kryński zaleca pisać: mówca, brzuchomówca, krasomówca, mównica, narządy mówne i t. d. — A. Brückner przeciwnie: mowca, brzuchomowca, krasomowca, narządy mowne i t. d.

mrzeć (= umierać), mrę, mrze, mrzemy, marł; rozk. mrzyj. Porównaj: mżyć, mży (= pada deszcz drobny).
mrzonka, tych mrzonek.
msza, tę mszę, te msze, tych mszy.
mszalny.
mszał, 2. -łu.
mszczenie się.
mszyca, tych mszyc.
mszysty.
mściciel, tych -li.
mścić się, mszczę się, mścimy się; rozk. mścij się.
mściwy.
mucha, 2. muchy (nie: muchi!), 3. musze, l. mn. muchy, 2. much; przymiotnik muszy, -sza, -sze. Zob. *chi* czy *chy?*
muchomór, 2. -mora; piszą także: muchomor, 2. -mora.
Mucyusz Scewola, 2. Mucyusza Scewoli.
mufka (= zarękawek), tych mufek. Porówn. mówka.
mularski. Porówn. *mularz*.
mularstwo. Porówn. *mularz*.
mularz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

Uwaga. Od kilku wieków mówią i piszą murarz albo mularz, murarski albo mularski, murarstwo albo mularstwo itd. W nowszej polszczyźnie wzięły górę wyrazy: mularz, mularski, mularstwo . . . , a obecnie używamy ich prawie wyłącznie.

mularzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob.: *szewcowa;* porównaj: *mularz*.
mulić, muli.
multanka, tych -nek.
muł (zwierzę), tego muła; *muł* (błoto), tego mułu.
mumia, tej -mii, tę -mię, tych -mii.
mundur, 2. -ru.
munsztuk, l. mn. -ki.
mur, na murze.
murarski — zob. mularski.
murarstwo — zob. mularstwo.
murarz — zob. mularz.
murarzowa — zob. mularzowa.
murawa.
murować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Murzyn, rzadziej: *m*urzyn *.
Murzynka rzadziej: *m*urzynka.
murzyński.
mus, 2. -su.
musieć, musimy (prawidło — zob. *-ymy, -ymy*).
muskularny.
muskulatura. Zob. *-ura*.
muskuł * (z łać. *musculus*), rzadziej i gorzej: muszkuł. *
musnąć, muśnie; rozk. muśnij.
musować, musuje, musujący. Zob. *-ować*.
musujący.
muszka, 3. muszce.
muszkiet, 2. -tu.
muszkuł — pisz: muskuł — zob.!
muszla, tych muszli albo muszel.
musztarda.
muszy, -sza, -sze (przymiotnik od *mucha*).
muślin, 2. -nu.
mutacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
muza, tych muz.
muzealny.
muzeum, te -zea, tych -zeów. Zob. gimnazyum.
muzułmanin, 2. -manina, 3. -maninowi i t. d. — albo: *muzułman*, 2. -mana, -manowi i t. d.; l. mn. muzułmanie (rzadziej: muzułmani *), 2. muzułmanów.
muzułmański.
muzyczny.
muzyk, l. mn. -cy.
muzyka.
muzykalia, tych -liów.
muzykant, l. mn. -kanci.
mydlarnia, tych -arni, rzadziej: -arń.
mydlarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
mydlić, mydlimy; rozk. mydl albo mydlij.
mydło, tych -deł.
mylnie, st. w. -niej.
mysi (przymiotnik) — zob. *mysz*.
mysz, te myszy, tych myszy. Przymiotnik: mysi, -sia, -sie — rzadziej: myszy, -sza, -sze.

myszkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
myszy (przymiotnik) — zob. *mysz*.
myśl, tej, te i tych myśli.
myśleć, myślimy (prawidło — zob. *-imy, -ymy*), myślałem, myślał, myśleli; rozk. myśl, myślcie.
myśliciel, tych -li.
myśliwiec, 5. myśliwcze! l. m. -cy.
myśliwski.
myśliwstwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
myśliwy, 2. -wego, 6. i 7. -wym; l. mn. -wi.
myślnik.
mżyć, mży (= pada deszcz drobny), mżyło. Porównaj: *mrzeć* (= umierać).

N.

n czy ***nn?*** — zob. *Spółgłoski podwójne*.
na — oddzielnie czy razem? *(na oślep* czy *naoślep? na pozór* czy *(napozór? na prędce* czy *naprędce?* itd.)— zob. Pisanie oddzielne i łączne.
na bok, na boku.
na brudno.
na codzień.
na czczo * — piszą także łącznie: naczczo.
na czele (wojska).
na czysto.
na dobitkę albo na dobitek.
na dole.
na domiar (nieszczęścia).
na domysł.
na dół.
na górze.
na gwałt.
na jaw, na jawie.
na jutro.
na karb.
na krzyż (np. założyć ręce na krzyż).
na lewo.
na nic.
na nowo.
na odchodnem (= przy rozstaniu się, przy odejściu).
na ogół.
na okaz.
na oklep.
na opak *, na wspak *; piszą także razem: naopak, nawspak.
na oścież *, mniej powszech.: na rozcież, rzadko: na ścieżaj. Niektórzy piszą łącznie: naoścież . . .
na oślep *; piszą także razem: naoślep.
na pamiątkę.
na pamięć (nauczyć się).
na pewno *; piszą także razem: napewno.
na poczekaniu.
na pogotowiu.
na pokaz.
na poprzek.
na potem.
na pozór *; niektórzy piszą razem: napozór.
na później.
na prawo *; niektórzy piszą razem: naprawo.
na prędce *; piszą także razem: naprędce.
na próbę.
na przebój.
na przedzie, na przodzie.
na przekor * albo na przekór.
na przełaj *; piszą także razem: naprzełaj.
na przemian *, na przemiany *— piszą także razem: naprzemian, naprzemiany.
na przestrzał.
na przodzie, na przedzie.
na przykład.
na razie — zob. naraz.
na skos, na ukos.
na sucho.
na surowo.
na ścieżaj — zob. na oścież.
na teraz *; piszą także razem: nateraz.
na trzeźwo.
na ukos, na skos.
na umór albo na umor.

na uwięzi.
na wewnątrz.
na wieki wieków.
na wierzch.
na wskroś — zob. na wskróś.
na wskróś * albo na wskroś. W Galicyi mówią i piszą przeważnie na wskróś, w Królestwie Pols. częściej: na wskroś. Niektórzy piszą łącznie: nawskróś, nawskroś.
na wspak *, na opak *; piszą także razem: nawspak, naopak.
na wylot.
na wyścigi.
na wznak * (leżeć); piszą także razem: nawznak.
na zabój (kochać się).
na zawsze *; niektórzy piszą razem: nazawsze.
na zewnątrz*; niektórzy piszą razem: nazewnątrz.
na złość.
na znak (np. na znak przyjaźni).
nabożeństwo, tych -żeństw.
nabożny.
nabój, 2. -boju.
nabrać — zob. brać.
nabrzeże, te -ża, tych -ży.
nabrzękły, -ła, -łe.
nabrzmiały, -ła, -łe.
nabrzmieć — zob. brzmieć.
nabrzmienie, 2. -nia.
Nabuchodonozor.
nabyć, nabędzie, nabądź, -bądźcie.
naciąć — zob. ciąć.
naciągnąć — zob. ciągnąć.
nacierać.
nacięcie, tych -cięć.
nacisnąć — zob. cisnąć.
naco, nacóż.
nacyonalny.
naczczo — zob. na czczo.
nać, 2. naci.
nad, nade; nad kim, nad czem; nade mną, nade mnie, nadeń = nad niego (zob. nań). Nadewszystko (= najbardziej, więcej niż wszystko), nadto (= za wiele, prócz tego, a nawet). Zob. *we* czy *w?*
nadal.
nadaremnie, nadaremno.
nadarzyć się, nadarzać się.
nadąć — zob. dąć.
nadbałtycki (w Królestwie Pols. mówią i piszą przeważnie: nadbałtycki). Porówn. Bałtyk.
nadbiedz — zob. biedz.
nadbrzeżny.
nadbużański (=znajdujący się nad rzeką Bugiem).
nadciąć, nadetnie, nadciął, rozk. nadetnij.
nadciągnąć — zob. ciągnąć.
naddać — zob. dać.
naddnieprzański.
naddniestrzański.
naddunajski.
naddzierać, -dziera.
nade mnie, nade mną, nade drzwiami albo nad drzwiami. Zob. *we* czy *w?*
nadedniem.
nadedrzeć, nadedrę, nadedrze, naddarł, rozk. nadedrzyj; naddarłszy. Zob. *...szy* czy *...łszy?*
nadejść, nadejdę, nadejdzie, nadszedł, rozk. nadejdź, nadejdźcie; nadszedłszy. Zob. *...szy* czy *...łszy?*
nadeń (= nad niego) — zob. nań.
nadeptać — zob. deptać.
nader.
naderwać — zob. rwać.
nadesłać — zob. wysyłać.
nadewszystko.
nadęty.
nadgniły, -ła, -łe.
nadgniotek — zob. nagniotek.
nadgrobek — zob. nagrobek.
nadgryźć — zob. gryźć.
nadjeżdżać, -jeżdża.
nadlatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
nadludzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
nadłożyć — zob. łożyć.
nadmuchiwać (rzadko: nadmuchywać), -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-uję;* b) *-ywać* czy *-iwać?*
nadnieść — zob. nieść.
nadpełtwiański.
nadpowietrzny — zob. napowietrzny.
nadpsuć — zob. psuć.
nadreński.
nadrobić (np. chleba do rosołu; dziel: *na-drobić*) — zob. drobić.
nadrobić (np. pończochę; dziel: *nad-robić*) — zob. robić.

nadskakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
nadsłuchiwać — zob. nasłuchiwać.
nadspodziewanie, nadspodzianie.
nadstawić, rozk. nadstaw, -stawcie.
nadsyłać — zob. wysyłać.
nadtłuc — zob. tłuc.
nadto.
nadużycie, tych -żyć.
nadwerężać, nadwerężyć, rozk. nadwereż, -rężcie; nadwerężony — formy nieprawidłowe, ale dosyć często w mowie i piśmie używane: nadwyrężać, nadwyrężyć . . . , nadwyrężony.
nadwerężony — zob. nadwerężać.
nadwiślański.
nadwołżański.
nadwyrężać, nadwyrężyć — zob. nadwerężać.
nadwyrężony — zob. nadwerężać.
nadwyżka, 3. -wyżce, tych -żek.
nadziać, rozk. nadziej.
nadzieja, tej -dziei, tę -ję, te -je, tych -dziei.
nadziewać, nadziewa.
nadzorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
nadzór, 2. -zoru.
nadzwyczaj, nadzwyczajnie.
nafta.
naftalina.
nagabywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
naganka albo nagonka (=napędzanie zwierzyny podczas polowania). W Galicyi mówią i piszą przeważnie *nagonka*, w Królestwie Pols. prawie wyłącznie *naganka*.
nagiąć — zob. giąć.
nagłówek, 2. nagłówka, tych nagłówków.
nagniotek (rzadko: nadgniotek), 2. nagniotka.
nagonka — zob. naganka.
nagrobek (rzadko: nadgrobek), 2. -grobka, mniej powszech.: -ku.
nagroda, tych -gród.
nagrodzić, rozk. nagródź, -gródźcie.
nahaj, 2. -ja, tych -jów.
nahajka, 2. -ki, tych -jek.
naigrawać się * (bardzo rzadko: najgrawać się *), naigrawa się.
naiwny.
najazd, w najeździe.
nająć, najmę, -miesz, -mie... najmą, najął, -jęła, rozk. najmij. Zob. *jąć, wziąć*.
najem, 2. najmu.
najeść się — zob. *jeść*.
najezdca — zob. najeźdźca.
najezdnik, l. mn. -cy.
najeźdźca, 2. -jeźdźcy, l. mn. -cy, 2. -ców, rzadziej: najezdca*, 2. -jezdcy, l. mn. -cy, 2. -ców.
najeżdżać, najeżdża.
najeżony.
najeżyć (się), rozk. najeż, -jeżcie.
najgorzej (st. n. od *źle*).
najgrawać* — pisz: naigrawać* — zob.!
najjaśniejszy.
najkrócej. Zob. krótko.
najlżejszy (st. n. od lekki), l. mn. najlżejsi.
najmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
najpierw, najpierwej.
najprzód — zob. naprzód.
najście, 2. najścia, tych najść.
Najświętsza Panna. Zob. Wielkie litery.
najwyższy. Porówn. wysoki.
Najwyższy (= Bóg) — zob. Wielkie litery.
nakarmić — zob. karmić.
nakaz, 2. -zu.
nakazać — zob. kazać.
nakazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
nakierować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
nakleić — zob. kleić.
nakładca, l. m. nakładcy. Zob. *-ca*.
nakłonić, rozk. nakłoń, -kłońmy, -kłońcie.
nakłuć — zob. kłuć.
nakłuwać, nakłuwa.
nakoniec (= wreszcie) — ale: wziął cukru *na koniec* noża. Zob. Pisanie oddzielne i łączne, uw. III.
nakreślić — zob. kreślić.
nakręcić — zob. kręcić.
Naksos (nieodm.) — bardzo rzadko: Naxos *. Zob. *ks*, *gz* czy *x*?
nakształt.
nalać — zob. lać.
nalewać, nalewa.

nalewka, w nalewce.
należeć, należymy (prawidło — zob. *-imy, -ymy*).
należy, należało.
naładować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
nałożyć — zob. łożyć.
nałóg, 2. nałogu.
namalować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
namaszczenie, 2. -nia.
namaścić — zob. maścić.
namazać — zob. mazać.
namiestnictwo (=ogół urzędników z namiestnikiem na czele). Wniosłem podanie do namiestnictwa. *Namiestnikostwo* (= urząd, godność namiestnika albo namiestnik z żoną). Namiestnikostwo podkopało jego zdrowie (t. j. pełnienie obowiązków namiestnika). Namiestnikostwo (namiestnik z żoną) kupili wieś (nie: kupiło wieś).
namiestniczy.
namiestnikostwo — zob. namiestnictwo.
namiestnik, l. mn. -cy.
namiestnikowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
namiestnikowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
namiętnie.
namiętność, l. mn. -ści.
namiętny.
namówić, -wimy; rozk. namów.
namuł, 2. -łu.
namysł, 2. namysłu.
namyślać się — zob. namyślić się.
namyślić się (słowo dokonane; nie: namyśleć się), namyśliłem się, namyślił się; rozk. namyśl się, namyślcie się. *Namyślać się* (słowo niedokonane), namyślałem się, namyślał się, rozk. namyślaj się.
Nancy (nieodm.).
nanieść — zob. nieść.
Nantes (nieodm.).
nań = na niego, doń = do niego, dlań = dla niego, przezeń = przez niego, zań = za niego, weń = w niego, zeń = z niego. We wszystkich tych skróceniach łączą się przyimki (na mocy przyjętego zwyczaju) tylko z zaimkiem rodzaju męskiego. Nie należy więc mówić i pisać: nań, doń, dlań i t. d. zamiast: na niej, do niej, dla niego (dziecka) i t. d.
naoczny.
naodwrót.
naokoło, naokół.
naokół, naokoło.
naonczas — częściej: naówczas, natenczas i t. d.
naostatek.
naostrzyć — zob. ostrzyć.
naoścież — zob. na oścież.
naówczas.
naparstek, 2. naparstka.
naparzyć — zob. parzyć.
napastować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
napaść, tej, te i tych -ści.
napaść, napadnę, napadł, rozk. napadnij; napadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
napaść, napasę, napasł; rozk. napaś, napaśmy, napaście; napasłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
napatrzyć się, -trzyłem się, -trzył się, rozk. napatrz się, napatrzcie się; rzadko: *napatrzeć się*, napatrzał się . . .
napełnić, rozk. napełnij, -nijmy. -nijcie.
naperzony.
napęczniały, -ła, -łe.
napęcznieć, -nieje.
napędzić — zob. pędzić.
napiąć — zob. piąć.
napieprzyć — zob. pieprzyć.
napięcie, 2. -cia.
napiętnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
napiętrzyć, rozk. -piętrz, -piętrzcie.
napięty, -ta, -te.
napluć — zob. pluć.
naplwać (wyraz ten wychodzi z użycia) — zob. pluć.
napodorędziu.
napoić — zob. poić.
Napoleon.
napoleonista, l. mn. -niści.
napoleoński.
napoły — zob. napół.
napomknąć (dziel: *na-po-mknąć*), napomknął, -mknęła; rozk. -mknij.

napomnieć, napomnę, napomnisz, napomni, napomnimy (nie: napomniemy; prawidło — zob. *-imy, -ymy*), napomną; napomniał; rozk. napomnij.
napotkać.
napowietrzny = będący na powietrzu; *nadpowietrzny* = znajdujący się poza warstwą powietrza, które otacza naszą ziemię.—Zorza, deszcz, śnieg, błyskawice i t. d. są zjawiskami *na*powietrznemi (nie: nadpowietrznemi). Duch poety unosi się w krainy *nad*powietrzne (nie: napowietrzne).
napowrót.
napój, tych napojów.
napół albo nawpół, rzadko: napoły. Np. napół z cukrem, napół z wodą, napół z gniewem, napół zgniły, nawpół obłąkany, napół nagi, nawpół przytomnie i t. d. Niektórzy piszą także razem: napółprzytomnie albo napół-przytomnie, napółdziki albo napół-dziki i t. d.
napór, 2. -poru.
naprawdę (= rzeczywiście, istotnie).
naprawić, naprawimy; rozk. napraw, naprawcie.
naprawka.
naprężenie, 2. -nia.
naprężyć, rozk. napręż, naprężcie.
naprost *, rzadziej: nawprost.
naprostować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
napróżno.
naprzeciw, naprzeciwko.
naprzemianległy.
naprzód (w znaczeniu: najpierw, przedewszystkiem), w języku książkowym rzadziej: najprzód. Naprzód (w znaczeniu: przed siebie, przed czasem, z góry i t. p.).
naprzykrzać się.
napuchły albo napuchnięty.
napuchnąć, napuchł (rzadziej: napuchnął), napuchła, -puchło; rozk. napuchnij.
napuszony.
napuszysty.
napuścić — zob. puścić.
naraz (=nagle, niespodzianie), pisz łącznie! — ale: na razie * (= tymczasem, w tej chwili i t. p.); piszą także razem: narazie.
narazić, narażę, rozk. naraź, narażcie.
narazie — zob. na razie.
narażać (się).
narcyz, l. mn. -zy.
nareszcie.
naręcze, l. mn. -cza, 2. -czy.
narkotyzować, -uje, rozk. -uj. Zob *-ować*.
narodzenie; Boże Narodzenie, Narodzenie Najświętszej Maryi Panny (nazwy świąt—zob. Wielkie litery).
narośl, te -le, tych -li.
narozcież — zob. na rozcież.
narożе, 2. -ża, l. mn. -ża, 2. -ży.
narożnik.
narożny, -na, -ne.
naród, 2. narodu.
narów, 2. narowu.
naruszyć — zob. ruszyć.
narwać — zob. rwać.
narysować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
narząd, narządu, l. mn. narządy. Zob. *rząd*.
narządzić, rozk. -rządź, -rządźcie. Zob. *rząd*.
narzecze, l. mn. -cza, tych -czy.
narzeczona, tej -nej, tę -ną, te -ne.
narzekać, -rzeka.
narzędzie, temu -dziu, tych -dzi.
narznąć (nożem, piłą), zob. rznąć.
narzutka, w narzutce.
narzynać (nożem, piłą).
nasadka, 3. -sadce.
nasamprzód (w języku książkowym rzadko używane = najpierw, naprzód).
nasiadówka. Zob. *-ówka*.
nasiąkły albo nasiąknięty.
nasiąknąć, nasiąknął albo nasiąkł.
nasiąknięty albo nasiąkły.
nasienie, 3. -niu, l. mn. -siona, 2. -sion.
naskórek, 2. -skórka.
nasłać, naścielę, naściele, nasłał; rozk. naściel. Zob. słać, ściele.
nasłać, naślę, -ślesz, -śle . . . -ślą; nasłał, naślij (nie: -szlij, -szlej, -ślej). Zob. wysyłać.
nasłuchiwać, nadsłuchiwać (rzadko: nasłuchywać, nadsłuchywać),

-uję, rozk. -uj. Zob. a) *-ję;* b) *-ywać* czy *-iwać?*
naspół.
nasrożyć (się) — zob. srożyć się.
nastąpić, -pimy; rozk. -stąp, -stąpcie.
następca, l. mn. -cy.
następczyni, tę -nię (nie: -nią *), te -nie, tych -czyń. Zob. bogini.
następować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
następstwo, tych następstw.
następujący.
nastręczyć — zob. stręczyć.
nastroić — zob. stroić.
nastrój, 2. -stroju, l. mn. -je, 2. -jów.
nastrzępić, rozk. -strzęp.
nasunąć — zob. sunąć.
nasuwać, -suwa.
nasyłać (nie: nasełać!) — zob. wysyłać.
nasypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
nasz; 4. rodz. żeń. naszą (czapkę).
naszywka, tych -wek.
naśladować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
naśladowca, l. mn. -cy.
naśladownictwo, tych -nictw.
naśmiewać się.
Natalia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
natchnąć — zob. tchnąć.
natchnienie, tych -tchnień.
natchniony.
natenczas.
natężenie, 2. -nia.
natężyć, rozk. natęż, natężcie.
natknąć się, -tknął się, rozk. tknij się.
natomiast.
natręctwo.
natręt, l. mn. -ci albo -ty.
natrząść — zob. trząść.
natrzeć — zob. trzeć.
natura. Zob. *-ura.*
natychmiast.
nauczyciel, tych -li.
nauka, tych nauk.
naumyślnie.
nawalny.
nawalnica, częściej: nawałnica.
nawał, 2. -łu.
nawała, 2. -ły.
nawałnica, rzadziej: nawalnica.
nawarzyć (= nagotować), -warzymy (prawidło — zob *-imy, -ymy);* rozk. nawarz, nawarzcie. Porówn. naważyć (np. towaru na wadze).
naważyć (np. towaru na wadze), -ważymy (prawidło — zob. *-imy, -ymy),* rozk. naważ, naważcie. Porównaj: nawarzyć (= nagotować).
nawiązka, w nawiązce, l. mn. nawiązki, 2. -zek. Zob. *-ka.*
nawiedzać, nawiedza.
Nawiedzenie Najświętszej Maryi Panny (nazwa święta).
nawiedzić, nawiedził; rozk. nawiedź.
nawieść (nawodzić) — zob. wieść.
nawieźć (nawozić) — zob. wieźć.
nawijać, nawija.
nawinąć, -winął, rozk. nawiń, -wińmy.
nawlec — zob. wlec.
nawłóczyć (się) — zob. włóczyć.
nawoływać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
nawozić — zob. wozić.
nawożenie, 2. -nia.
nawóz, 2. nawozu.
nawpół — zob. napół.
nawprost *, częściej: naprost *.
nawrócić — zob. wrócić.
nawskróś, nawskroś — zob. na wskróś.
nawyknąć, nawykł (rzadziej: nawyknął), nawykła; rozk. nawyknij.
nawzajem, wzajem, wzajemnie.
Naxos — zob. Naksos.
nazad.
nazajutrz.
nazbyt.
nazwa, tych nazw.
nazwać, nazwę, nazwiesz, nazwie, nazwą, rozk. nazwij.

Nazwiska panien na *-ówna* (-ewna) odmieniają się jak *ściana.* Wzór: 1. szewcówna, 2. szewcówny, 3. szewcównie, 4. szewcównę, 5. szewcówno! 6. szewcówną, 7. w szewcównie; l. mn. 1. szewcówny, 2. szewcówien, 3. szewcównom, 4. i 5. szewcówny, 6. szewcównami, 7. w szewcównach. Formy przymiotnikowe: szewcównej,

królewnej i. t. p. spotykamy rzadko w dzisiejszej polszczyźnie.

Nazwiska rodowe cudzoziemskie — zob. Imiona własne cudzoziemskie.

Nazwiska rodowe męskie na *a, o* (np. Zawisza, Zagłoba, Chodźko, Klaczko i t. p.) — zob. *Kmita, Matejko.*

Nazwiska zakonników i zgromadzeń zakonnych piszemy wielką literą [1]): Dominikanie, Bazylianie, Kameduli, Benedyktynki itp.

Nazwiska żon na *-ina (-yna)*, utworzone od tytułu lub nazwiska męża (hrabina, Szłapina, Sapieżyna i t. p.), odmieniają się jak *ściana*. Zob. *hrabina.*

Nazwiska żon na *-owa*, jak aptekarzowa, cesarzowa, namiestnikowa, szewcowa, baronowa, Adamowa, Józefowa, Matejkowa, Orzeszkowa i t. p. mają w przyp. 4. l. p. zakończenie *ą* (nie: *ę* *). 1. szewcowa, 2., 3. i 7. szewcowej (nie: szewcowy), 4. szewcową (nie: szewcowę*), 5. szewcowo! l. m. 1., 4. i 5. szewcowe (nie: szewcowy), 2. szewcowych, 6. szewcowemi. *Formy przyp. 4. z zakończeniem rzeczownikowem (ę) spotykamy rzadko we współczesnym języku książkowym.* Zwyczaj językowy uświęcił wprawdzie formy rzeczownikowe: *synowę, bratowę, królowę*, ale i te wyrazy pojawiają się dosyć często z zakończeniem przymiotnikowem (synową, bratową, królową), należy też te formy uważać za *prawidłowe* i *poprawne.*

nazwisko, tych -wisk.

Nazwy geograficzne i etnograficzne. Zobacz: a) *-anin* (w sprawie odmiany wyrazów takich, jak: Lwowianin, Egipcyanin i t. p.);

b) Nazwy miast, wsi, rzek... na *-ina, -yna* (Muszyna, Skawina itp.);

c) Nazwy miast, wsi, rzek... na *-owa* (Brzozowa, Częstochowa itp.);

d) Nazwy miast, wsi, rzek... rodzaju żeńskiego o formie przymiotnikowej, jak: Biała, Czarna, Sucha i t. p.;

e) Nazwy miejscowości na *-ów* (Lwów, Berdyczów i t. p.);

f) Imiona własne cudzoziemskie;

g) W sprawie pisowni przymiotników, utworzonych od nazwisk miast, wsi i krajów na *-berg, -berga, -bergia, -burg, -burgia, -borg*, oraz od nazw takich, jak: Praga, Haga, Norwegia i t. p. — zob. *s, ś* czy *z, uw. 5.;*

h) Wielkie litery.

Nazwy miast, wsi, rzek... na *-ina* (-yna) odmieniają się jak *ściana*. Wzór: 1. Muszyna, 2. Muszyny, 3. Muszynie, 4. Muszynę, 5. Muszyno! 6. Muszyną, 7. w Muszynie.

Nazwy miast, wsi, rzek... rodz. żeń. na *-owa* (takie, jak: Borowa, Brzozowa, Jodłowa, Ptaszkowa, Szczurowa, Wiśniowa i t. p.) odmieniają się jak przymiotnik *mała*. 1. Jodłowa, 2. i 3. Jodłowej, 4. Jodłową, 7. w Jodłowej. Mów: mieszkam w Brzozowej, Żurowej, Głogowej (1. przyp. Brzozowa, Żurowa, Głogowa) — ale: mieszkam w Brzozowie, Żurowie, Głogowie (1. przyp. Brzozów, Żurów, Głogów). W żywej mowie ogółu i w dziełach znakomitych pisarzy spotykamy niekiedy zakończenia rzeczownikowe, a pochodzi to stąd, że mówiący (piszący) nie odczuwa żywo formy przymiotnikowej tego rodzaju wyrazów. «Zygmunt z Bobowy.» H. Sienkiewicz. — *Częstochowa* i *Dąbrowa* mają zawsze odmianę rzeczownikową (odmieniaj jak: *mowa*). 1. Częstochowa, 2. -owy, 3. -owie, 4. -ową, 5. -owo, 6. -ową, 7. -owie.

Nazwy miast, wsi, rzek... rodz. żeń. o formie przymiotnikowej, jak: *Biała, Czarna, Dobra, Sucha, Zielona* i t. p. odmieniają się jak przymiotnik *mała*. Wzór: 1. Zielona, 2. Zielonej, 3. Zielonej, 4. Zieloną, 5. Zielona! 6. Zieloną,

[1]) Niektórzy piszą małą literą, tak też zaleca pisać A. A. Kryński.

7. w Zielonej. — W żywej mowie ogółu i w języku książkowym spotykamy niekiedy zakończenia rzeczownikowe (zwiedziłem Białę, o Biało!), zwłaszcza wtenczas, jeżeli przy nazwisku nie domyślamy się wyrazu rodzaju żeńskiego: *wieś, rzeka* i t. p., lecz: *miasto*. Zupełnie błędne i niczem nieusprawiedliwione są formy: w Czarny, w Suchy, w Biały i t. p.

Nazwy miejscowości

na *-ów* (Lwów, Berdyczów i t. p.) — zob. a) *Kraków;* b) *-ów*.

nażąć — zob. żąć.

Neapol, 2. -lu.

Neapolitańczyk, l. mn. -cy.

neapolitański; zatoka Neapolitańska.

negacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.

negliż, 2. -żu.

nekrologia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.

neofita, 2. -ty, 4. -tę; l. mn. -ci, 2. -tów.

Nepomucen, 2. -cena.

Neptun, 2. -na.

nerka, tych nerek.

Nero *, często także Neron, 2. Nerona.

nerw, 2. -wu.

neurastenia, tej -nii, tę -nię.

neutralny.

New-York albo z polska: Nowy Jork.

newroza, 2. -zy.

Newton, 2. Newtona.

nęcić, rozk. nęć, nęćmy, nęćcie.

nędza, te -dze, tych nędz.

nędzarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

nędznieć, nędznieje, nędzniał, nędznieli.

nękać, nęka.

ni—ni (= ani—ani); ni to, ni owo; ni z tego, ni z owego; ni w pięć, ni w dziewięć; ni stąd, ni zowąd; ni tak, ni siak i t. p.

niańka, tych -niek.

niby, nibyto. Zob. *-to*.

nic, z niczem, w niczem.

Nicea (miasto w Bitynii), 2. Nicei, 4. Niceę, 7. w Nicei. Porównaj: Nizza.

nicestwo, 2. -stwa.

nicować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

nicpoń, 2. -nia, l. m. -nie, 2. -niów, niekiedy także: -ni.

niczyj — zob. mój.

nić, l. mn. nici, 6. nićmi.

Niderlandy, 2. -dów.

niderlandzki. Zob. *cki* czy *dzki?*

nie (przysłówek przeczący) — zob. Pisanie oddzielne i łączne.

nie brak; np. w tej okolicy nie brak wody.

nie czas; np. nie czas wiele mówić, trzeba działać.

nie dostawać — zob. niedostawać.

nie dosyć *, nie dość *; nie dosyć, że . . . ; nie dosyć na tem [1]) . . . Zob. *niedosyć* (= za mało).

nie dość — zob. nie dosyć.

nie dowierzać—zob. niedowierzać.

nie dziw; np. był rozrzutny, nie dziw, że zubożał.

nie lada kto, nie lada kogo, nie lada czem — ale: malarz nielada (= niepospolity), ciężar nielada (= wielki). Niektórzy piszą łącznie w pierwszym i drugim wypadku.

nie mniej — zob. niemniej.

nie można; nie można nie myśleć o tem; czy nie możnaby tak uczynić?

nie omieszkać—zob. nieomieszkać.

nie podobna (przysłówek); nie podobna czekać tak długo. Przymiotnik *niepodobny, -na, -ne* piszemy łącznie.

nie sposób; np. nie sposób pracować bez wytchnienia.

nie tylko — lecz także.

nie warto; nie warto było o tem mówić.

nie wolno.

nieautentyczny.

niebacznie.

niebaczność, 2. -ści

niebaczny.

niebardzo.

niebawem.

niebezpieczeństwo, tych -czeństw.

niebezpiecznie, st. w. -niej.

niebezpieczny.

niebianin, 2. -anina, l. mn. niebianie, 2. niebian. Zob. *-anin*,

[1]) Niektórzy piszą łącznie: niedosyć.

niebiański.
niebieski.
niebiosa — zob. niebo.
niebo, l. mn. nieba albo niebiosa, 2. niebios (rzadko: nieb), w niebiosach, rzadziej: w niebiesiech.
nieboga, 2. -gi, 3. -dze, 4. -gę, 5. -go, 6. -gą, 7. -dze, l. mn. -gi.
niebogato.
niebogaty=dosyć ubogi (pisz łącznie!) — ale: nie bogaty, lecz ubogi przyszedł mi z pomocą. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieboski.
nieboszczka, 3. -boszczce, tych -boszczek.
nieboszczyk, l. mn. -ki.
niebotyczny.
niebożę, 2. -żęcia, 3. -żęciu, tych niebożąt. Zob. kurczę.
niebyły (= który nie był, nie istniał), rodz. żeń. niebyła, rodz. nij. niebyłe. Np. uważajmy ten wypadek za niebyły (tę kłótnię za niebyłą, to nieporozumienie za niebyłe). Ale: brat nie był (siostry nie były, dziecko nie było) w kościele. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niebywały, -ła, -łe (= nadzwyczajny, niezwykły) — ale: matka u nich nie bywała (pisz oddzielnie!). Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niecały.
niecenzuralny.
niech, niechby, niechno, niechże, niechżeby; niechaj, niechajby, niechajno, niechajże.
niechaj — zob. niech.
niechby, niechajby — zob. *-by.*
niechcąco, rzadziej: niechcący (= mimowolnie, przypadkiem, nieumyślnie). Zrobiłem to niechcąco (niechcący), zrobiła to niechcąco (niechcący).
niechcący — zob. niechcąco.
niechęć (=odraza, nieprzychylność), l. mn. niechęci (pisz łącznie!)—ale: nie chęci i zamiary, lecz wytrwała praca doprowadzi cię do celu. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niechętnie.
niechętny.
niechluj — zob. niechluja.
niechluja *, 2. -chlui *, l. mn. -chluje, 2. -chlujów; *niechluj*, 2. -chluja, l. mn. -chluje, 2. -chlujów (w Galicyi zwykle: *niechluja*, w Królestwie Pols. *niechluj*).
niechlujnie.
niechlujny.
niechlujstwo.
niechno, niechajno — zob. niech.
niechrześcijański.
niechybnie.
niechybny.
niechże, niechżeby, niechajże. Zob. a) *-by;* b) *-że.*
niecierpliwić się. Zob. niedołężnieć.
niecierpliwie.
niecierpliwość (pisz łącznie!) — ale: nie cierpliwość, lecz bezmyślny upór cechują jego charakter. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niecierpliwy (pisz łącznie!) — ale: *nie cierpliwy*, lecz uparty był zawsze. Zobacz: Pisanie oddzielne i łączne.
niecnota = występek, niegodziwiec, hultaj (pisz łącznie!) — ale: *nie cnota*, lecz zbrodnia odniosła zwycięstwo.
niecny, l. mn. niecni.
nieco (= trochę, cokolwiek)
niecodzienny.
nieculka, tych niecułek.
nieczule.
nieczułość, 2. -ści.
nieczuły.
nieczynnie.
nieczynność, 2. -ści.
nieczynny.
nieczystość, 2. -ści.
nieczysty.
nieczytelnie.
nieczytelny.
niedaleki.
niedaleko.
niedarmo, niedaremnie.
niedawno.
niedawny.
niedbale.
niedbalec, 5. niedbalcze! l. m. -cy.
niedbalstwo.
niedbały.
niedelikatny.
niedługi (= krótki).

niedługo (= krótko), nienajdłużej (= dosyć krótko). Pisz: oddzielnie: *nie długo*, lecz krótko trwało przedstawienie; *nie najdłużej*, lecz najkrócej pisałem zadanie. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niedobitek, 2. -bitka.
niedobór, 2. -boru.
niedobrany.
niedobry=zły, lichy (pisz razem!); nielepszy (= lichy, nieszczególny). Pisz oddzielnie: *nie dobry*, lecz zły przyjaciel poddał mu tę myśl; *nie najlepszy*, lecz najgorszy malarz otrzymał nagrodę. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niedobrze = źle, licho (pisz razem!); nielepiej (= tak samo źle); nienajlepiej (=nieszczególnie, licho). Pisz oddzielnie: *nie dobrze*, lecz źle postąpiłeś; *nie najlepiej*, lecz najgorzej zrobiłeś zadanie. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niedoczekanie twoje! (jego! jej! nasze! wasze! ich!).
niedogodnie.
niedogodność, 2. -ści.
niedogodny.
niedojrzałość, 2. -ści.
niedojrzały, -ła, -łe; l. mn. niedojrzali (ludzie) — brat jeszcze nie dojrzał, l. mn. bracia jeszcze nie dojrzeli.
niedokładnie.
niedokładność, 2. -ści.
niedokładny.
niedokonany.
niedokończony.
niedola, 2 -li.
niedołęga, l. mn. -gi, 2. -gów.
niedołęstwo. Zob. -ski, -sko.
niedołężnie.
niedołężnieć, -nieje, niedołężniał, niedołężnieli, (one) niedołężniały.—

Uwaga. Przysłówek «*nie*» piszemy przed słowami (czasownikami) osobno, wyjątek stanowią tylko te słowa, których nie używamy bez przysłówka *nie:* niedomagać, niedołężnieć, niedowidzieć, niepokoić, nienawidzić, niecierpliwić się i t. p. Porównaj także: nieomieszkać, niedowierzać, niedostawać.

niedołężność, 2. -ści.
niedołężny.
niedomagać (= chorować, zapadać na zdrowiu), niedomaga—pisz łącznie! Co innego: domagać się czego (=żądać), nie domagać się, nie domaga się — pisz oddzielnie! Zob. *niedołężnieć*.
niedomaganie, 2. -nia.
niedomknięty.
niedomówiony.
niedomyślność, 2. -ści.
niedomyślny.
niedopalony.
niedopieczony.
niedopity.
niedorosły.
niedorostek, 2. -rostka.
niedorzecznie.
niedorzeczność, 2. -ści.
niedorzeczny.
niedoskonałość, -ści.
niedoskonały.
niedostatecznie.
niedostateczny.
niedostatek, 2. -statku.
niedostawać, niedostaje (= brakować, brakuje). Bratu niedostawało pieniędzy — ale: brat nie dostawał (= nie otrzymywał) pieniędzy. Zob. niedołężnieć.
niedostępność, 2. -ści.
niedostępny.
niedostrzegalny.
niedostrzeżony.
niedosyć, niedość (= za mało); np. niedość pilny, niedość biegły. Porównaj: nie dosyć, nie dość.
niedoszły (= który miał być); niedoszły samobójca, niedoszła zakonnica—ale: siostra *nie doszła* (siostry *nie doszły)* do miasta. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niedość — zob. niedosyć.
niedoświadczenie=brak doświadczenia (pisz razem!). Niedoświadczenie sprowadziło go na bezdroża—ale: *nie doświadczenie* i biegłość, lecz przyrodzona zdolność stwarza takie dzieła. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niedoświadczony.
niedotykalny.
niedouczony.

niedowarzony (= niedogotowany; niedojrzały umysłowo). Np. niedowarzona potrawa; niedowarzona głowa. Porównaj: niedoważony.
niedoważony (= niemający należytej wagi); towar niedoważony. Porównaj: niedowarzony.
niedowiarek, l. mn. -wiarki, rzadziej: -kowie.
niedowiarstwo.
niedowidzieć, niedowidzi, -dzimy. Zob. *niedołężnieć*.
niedowiedziony.
niedowierzać. Ponieważ czasownika *dowierzać* używamy najczęściej z przeczeniem, przeto piszemy go zwykle łącznie z przysłówkiem *nie*— niektórzy piszą oddzielnie: nie dowierzać. Zob. *niedołężnieć*.
niedowierzający.
niedowierzanie, 2. -nia.
niedozór, 2. -zoru.
niedozwolony.
niedrogi (= tani).
niedrogo = tanio (pisz razem!); nienajdrożej (= niezbyt drogo, dosyć tanio) — ale: *nie drogo*, lecz tanio kupiłem; *nie najdrożej*, lecz najtaniej kupiłem. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieduży. Zob. *świeży*.
niedwuznaczny.
niedyskrecya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
niedyskretny.
niedyspozycya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
niedziela, tych -dziel.
niedzisiejszy, l. mn. niedzisiejsi (ludzie).
niedźwiadek, 2. niedźwiadka.
niedźwiedzi (przymiot. od niedźwiedź).
niedźwiedź, l. mn. -dzie, 2. -dzi.
nieestetycznie.
nieestetyczny.
niefortunnie.
niefortunny.
niegaszony; wapno niegaszone.
niegdyś.
niegodnie.
niegodny.
niegodziwie.
niegodziwiec, 5. niegodziwcze! l. mn. -cy.
niegodziwość, 2. -ści.
niegodziwy.
niegorzej — zob. nieźle.
niegościnnie.
niegościnność, 2. -ści.
niegościnny.
niegramatycznie.
niegramatyczny.
niegrzecznie.
niegrzeczność, 2. -ści.
niegrzeczny.
niehygienicznie *, piszą także: niehi̇gienicznie. Zob. *hi* czy *hy?*
niehygieniczny *, piszą także: niehi̇gieniczny. Zob. *hi* czy *hy?*
nieinaczej.
niejadalny.
niejaki (= jakiś, pewien). Po niejakim czasie. Porówn. *nijaki*.
niejako (= do pewnego stopnia, poniekąd). Jest to niejako nagroda za . . .
niejasno.
niejasność, 2. -ści.
niejasny.
niejeden, niejedna, niejedno (= wielu, wiele) — pisz razem! Np. niejeden sądzi, że pieniądze dadzą mu szczęście; już z niejedną kobietą o tej sprawie mówiłem — ale: *nie jeden*, lecz pięciu utonęło; *nie jedną*, lecz dwie książki zgubiłem. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niejednaki, niejednakowy.
niejednako, niejednakowo.
niejednakowo, niejednako.
niejednakowy, niejednaki.
niejednokrotnie.
niejednokrotny.
niejednolity.
niejednostajnie.
niejednostajny.
niekarnie.
niekarność, 2. -ści.
niekarny.
niekatolicki.
niekatolik, l. mn. -cy.
niekiedy, kiedy niekiedy.
niekompletny. Zob. *kom*.
niekompetentny. Zob. a) *kom;* b) *em*, *en*.
niekoniecznie.
niekonieczny.
niekonsekwencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. a) *kon;* b) *em*, *en*.

niekonsekwentnie. Zob. a) *kon;* b) *em, en.*
niekonsekwentny. Zob. a) *kon;* b) *em, en.*
niekontent. Zob. a) *om, on;* b) *-ent.*
niekorzystnie.
niekorzystny.
niekorzyść, 2. -ści.
niekształtnie.
niekształtność, 2. -ści.
niekształtny.
niektóry, -ra, -re.
nielada; malarz nielada (= niepospolity), majątek nielada (= wielki) i t. d. Zob. nie lada kto.
nieladajaki.
nieladajako.
nielepiej — zob. niedobrze.
nieletni, -nia, -nie.
nielicznie.
nieliczny.
nielitościwie, nielitośnie.
nielitościwy, nielitośny (rzadziej: nielitosny).
nielogicznie.
nielogiczny.
nieludzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
nieludzko.
nieład, w nieładzie.
nieładnie.
nieładny.
niełaska, w niełasce.
niełatwo (= trudno).
niełatwy (= trudny).
niema. Wyrażenie nieosobowe *niema, niemasz* (nie było, nie będzie) piszemy razem: ojca *niema* w pokoju; rodziców *niema* (nie było, nie będzie) w domu; u nas *niema* takich owoców; *niema* pieniędzy w banku. To samo słowo użyte osobowo piszemy oddzielnie: ten uczeń *nie ma* rodziców, kupiec *nie ma* takich owoców, bank *nie ma* pieniędzy. Zob. Pisanie oddzielne i łączne, uw. IV.
niemal.
niemało (= dosyć dużo).
niemały (= dosyć wielki).
niemasz — zob. niema.
niemądry = głupi (pisz łącznie!) — ale: nie mądry, lecz głupi wziął tym razem nagrodę. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niemądrze (= głupio).
Niemcy (kraj) — zob. Niemiec.
niemczeć (= stawać się Niemcem), niemczeję, niemczeją, niemczałem, niemczał, niemczeli, rozk. niemczej; *niemczyć* (kogo), niemczę, niemczy, niemczyłem, niemczył, rozk. niemcz.
niemczyć — zob. niemczeć.
niemczyzna, niemiecczyzna. Zob. *-izna.*
Niemen, 2. Niemna.
niemiara (w wyrażeniu: co niemiara).
niemiarowy.
Niemiec, 5. Niemcze! tych Niemców, w Niemcach; *Niemcy* (kraj), 2. Niemiec, w Niemczech.
niemiecczyzna, niemczyzna. Zob. *-izna.*
niemiecki.
niemieć (= tracić mowę), niemieje, niemiał, niemieli, rozk. niemiej.
niemile. On jest tam niemile widziany.
niemiło.
niemiłosiernie.
niemiłosierny.
niemiły.
Niemka, tych Niemek.
niemłody (= podstarzały).
niemniej (= jednak, pomimo to).
niemoc (= bezsilność).
niemodny.
niemoralnie.
niemoralność, 2. -ści.
niemoralny.
niemowa, l. mn. -wy.
niemowlę, 2. -ęcia, 3. -ęciu, tych niemowląt. Zob. kurczę.
niemowlęctwo, 2. -ctwa.
niemowlęcy.
niemożebnie — zob. niemożliwie.
niemożebność — zob. niemożliwość.
niemożebny — zob. niemożliwy.
niemożliwie, w języku książkowym rzadziej: niemożebnie.
niemożliwość, w języku książkowym rzadziej: niemożebność.
niemożliwy, w języku książkowym rzadziej: niemożebny.
niemożność, 2. -ści.
niemuzykalny.
nienagannie.

nienaganny.
nienajdłużej — zob. niedługo.
nienajdrożej — zob. niedrogo.
nienajgorszy — zob. niezły.
nienajgorzej — zob. nieźle.
nienajlepiej — zob. niedobrze.
nienajlepszy — zob. niedobry.
nienajwiększy — zob. niewielki.
nienależyty.
nienaruszalny.
nienaruszony.
nienasycony.
nienaturalność, 2. -ści.
nienaturalny.
nienawidzić, nienawidzimy, nienawidził; rozk. nienawidź, -widźcie.
nienawistnie.
nienawistny.
nienawiść, l. mn. -ści.
nieobecny.
nieobeznany.
nieobiecujący.
nieobliczalny.
nieobliczony.
nieobowiązkowo.
nieobowiązkowy.
nieobyczajnie.
nieobyczajność, 2. -ści.
nieobyczajny.
nieobyty.
nieoceniony.
nieociosany.
nieodgadniony.
nieodłącznie.
nieodłączny.
nieodmienny.

Nieodmienny imiesłów czynny (zaprzeszły) na *-szy* — zob. *-szy* czy *-łszy?*

nieodpowiedni, -nia, -nie.
nieodpowiednio.
nieodpowiedzialny.
nieodrodny.
nieodstępny.
nieodwołalnie.
nieodwołalny.
nieodzownie.
nieodzowny.
nieodżałowany.
nieogarniony.
nieoględnie.
nieoględny.
nieograniczony.
nieokiełznany* albo nieokiełzany.

Nieokreślne cząstki: *-bądź, -kolwiek, -kroć* — zob. *-bądź, -kolwiek, -kroć.*

nieokreślny.
nieokreślony.
nieokrzesany.
nieomieszkać (=nie zaniedbać, dopilnować). Ponieważ słowa *omieszkać* (= zaniedbać, nie dopilnować) używamy obecnie prawie stale w postaci zaprzeczonej, przeto piszemy zwykle ten czasownik łącznie z przysłówkiem *nie*, podobnie jak: *nienawidzić, niecierpliwić się* i t. d.; niektórzy piszą oddzielnie: nie omieszkać. Zob. niedołężnieć.
nieomylnie.
nieomylność, 2. -ści.
nieomylny.
nieopatrznie (= nieoględnie, nieprzezornie).
nieopatrzność, 2. -ści (=nieoględność, nieprzezorność).
nieopatrzny (= nieoględny, nieprzezorny).
nieopisany.
nieopłacony.
nieopodal.
nieorganiczny.
nieosobliwie.
nieosobliwy.
nieosobowy.
nieostrożnie.
nieostrożność, 2. -ści.
nieostrożny.
nieostygły.
nieoswojony.
nieoszacowany.
nieoświecony.
nieoznaczony.
niepalny.
niepamięć.
niepamiętny.
nieparlamentarny.
nieparzysty.
niepełno.
niepełnoletni, -nia, -nie.
niepełny.
niepewność, 2. -ści.
niepewny.
niepięknie (= brzydko).

niepiękny = brzydki (pisz łącznie!)—ale: *nie piękny* i strojny młodzieniec, lecz szlachetny i pracowity zdobędzie me serce. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niepłodność, 2. -ści.
niepłodny.
niepłonny (dawna forma *niepłony* wyszła z użycia).
niepochlebnie.
niepochlebny.
niepochwytny.
niepocieszony.
niepoczciwy.
niepoczytalność, 2. -ści.
niepoczytalny.
niepoczytny.
niepodatny.
niepodległość, 2. -ści.
niepodległy.
niepodobieństwo, tych -bieństw.
niepodobny, -na, -ne. Zob. *nie podobna* (przysłówek).
niepodzielnie.
niepodzielny.
niepogoda, 2. -dy.
niepogodny.
niepohamowany.
niepojętność, 2. -ści.
niepojętny.
niepojęty.
niepokalany.
niepokaźnie.
niepokaźny.
niepokoić, niepokoję, -koisz, -koi; rozk. niepokój. Zob. a) *stroić;* b) *niedołężnieć*.
niepokojąco.
niepokonany.
niepokój, tych niepokojów.
niepolski.
niepomiernie.
niepomierny.
niepomny.
niepomyślnie.
niepomyślność, 2. -ści.
niepomyślny.
niepopłatny.
niepoprawnie.
niepoprawny.
niepopsuty.
niepopularny.
nieporadność, 2. -ści.
nieporadny.
nieporozumienie, 2. -nia.
nieporównany.
nieporuszony.
nieporządek, 2. -rządku.
nieporządnie.
nieporządny.
nieposkromiony.
nieposłuszeństwo, 2. -stwa.
nieposłuszny.
niepospolicie.
niepospolity.
niepostrzeżenie, niespostrzeżenie (przysłówek).
niepostrzeżony, niespostrzeżony.
nieposzanowanie, 2. -nia.
nieposzlakowany.
niepośledni, -nia, -nie.
niepoślednio.
niepotrzebnie.
niepotrzebny.
niepowetowany.
niepowodzenie, 2. -nia.
niepowołany.
niepowrotnie.
niepowrotny.
niepowstrzymany.
niepowszedni, -nia, -nie.
niepowściągliwość, 2. -ści.
niepowściągliwy.
niepoznany.
niepożądany.
niepożyteczny.
niepożyty — zob. niespożyty.
niepraktycznie.
niepraktyczny.
nieprawda (=kłamstwo). Nie wierzę ci, bo to wszystko *nieprawda* (pisz razem!) — ale: nie prawda, lecz fałsz i obłuda tam go zawiodły. Zob. *Pisanie oddzielne i łączne*.
nieprawdopodobieństwo, tych nieprawdopodobieństw.
nieprawdopodobnie.
nieprawdopodobny.
nieprawdziwie.
nieprawdziwy.
nieprawidłowo.
nieprawidłowość, 2. -ści.
nieprawidłowy.
nieprawnie.
nieprawny (= przeciwny prawu).
nieprawość, 2. -ści.
nieprawy (= niegodziwy).
nieprędko.

nieproporcyonalnie.
nieproporcyonalność, 2. -ści.
nieproporcyonalny.
nieproszony (gość).
nieprzebrany (= obfity, niewyczerpany).
nieprzebyty.
nieprzechodni, -nia, -nie — rzadziej: nieprzechodny, -na, -ne.
nieprzejednany.
nieprzejrzany.
nieprzejrzysty.
nieprzeliczony.
nieprzemakalny.
nieprzenikniony.
nieprzeparty.
nieprzerwany.
nieprzewidziany.
nieprzezornie.
nieprzezorność, 2. -ści.
nieprzezorny.
nieprzezroczysty, rzadziej: nieprzeźroczysty.
nieprzezwyciężony.
nieprzychylnie.
nieprzychylność, 2. -ści.
nieprzychylny.
nieprzydatny.
nieprzygotowany.
nieprzyjaciel, 1. mn. nieprzyjaciele, 2. nieprzyjaciół, 3. nieprzyjaciołom (rzadko: -cielom), 4. nieprzyjaciół, 5. = 1., 6. nieprzyjaciółmi (rzadziej: nieprzyjaciołmi, w języku książkowym b. rzadko: nieprzyjacielami), 7. w nieprzyjaciołach (rzadko: w nieprzyjacielach).
nieprzyjacielski.
nieprzyjaciółka.
nieprzyjazny.
nieprzyjaźnie.
nieprzyjaźń (= nienawiść). Serdeczna życzliwość przerodziła się wkrótce w *nieprzyjaźń* (pisz łącznie!) — ale: *nie przyjaźń*, lecz obłuda i nienawiść mieszkają w twem sercu. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieprzyjemnie.
nieprzyjemność, 2. -ci.
nieprzyjemny.
nieprzystępność, 2. -ści.
nieprzystępny.

Nieprzyswojone wyrazy cudzoziemskie — zob. Wyrazy obce i przyswojone.
nieprzytomnie.
nieprzytomność, 2. -ści.
nieprzytomny.
nieprzywykły.
nieprzyzwoicie.
nieprzyzwoitość, 2. -ści.
nieprzyzwoity.
nieprzyzwyczajony.
niepunktualnie.
niepunktualność, 2. -ści.
niepunktualny.
niepytany.
nierad, l. mn. nieradzi; rad nierad musiałem zapłacić; radzi nieradzi musieli wyjechać.
nieraz (= często, niejednokrotnie); *nieraz* już tam byłem. Pisz oddzielnie: *nie raz*, nie dwa, lecz kilkanaście razy tam byłem. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieregularnie.
nieregularność, 2. -ści.
nieregularny.
niereligijny.
nierogacizna, 3. -iźnie. Zob. *-izna.*
nierozdzielnie.
nierozdzielność, 2. -ści.
nierozdzielny.
nierozerwalnie.
nierozerwalność, 2. -ści.
nierozerwalny.
nierozgarniony, nierozgarnięty.
nierozłączny.
nierozmyślny.
nierozsądek, 2. -sądku.
nierozsądnie, st. w. -niej.
nierozsądny.
nierozstrzygnięty, rzadko: nierozstrzygniony.
nieroztropnie, st. w. -niej.
nieroztropność, 2. -ści.
nieroztropny.
nierozum (= głupota). Pisz łącznie: *nierozum* i lenistwo idą zwykle w parze; pisz oddzielnie: *nie rozum*, lecz serce kazało mi tak uczynić. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nierozumnie.
nierozumny.

nierozwaga (= brak rozwagi, lekkomyślność). Pisz łącznie: *nierozwaga* wodza przechyliła szalę zwycięstwa na stronę nieprzyjaciół; pisz oddzielnie: *nie rozwaga*, lecz brak zastanowienia cechuje wszystkie jego czyny. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nierozważnie, st. w. -niej.
nierozważny.
nierozwinięty.
nierównie (= o wiele, bez porównania). Nierównie lepszy i piękniejszy.
nierówno.
nierównoboczny.
nierównokątny.
nierównomiernie.
nierównomierny.
nierówność, 2. -ści.
nierówny.
nieruchomo albo nieruchomie.
nieruchomość, 2. -ści.
nieruchomy.
nierychło (= późno).
nierymowany.
nierzadko (dosyć często, nieraz).
nierząd (= nieład, nieporządek).
nierządny (= nieporządny, wszeteczny).
nierzetelnie.
nierzetelność, 2. -ści.
nierzetelny.
niesforny; pisownia poprawna, ale mniej rozpowszechniona: niesworny * (swora, zwora).
nieskalany.
nieskazitelnie.
nieskazitelność, 2. -ści.
nieskażony (= czysty, nieskazitelny, nienaruszony).
nieskończenie (= niewymownie, niezmiernie, nad wszelki wyraz). Nieskończenie dobry (wielki, mały i t. p.).
nieskończoność, 2. -ści.
nieskończony.
nieskromnie.
nieskromność, 2. -ści.
nieskromny.
niesława (= hańba). Pisz łącznie: *niesława* i wyrzuty sumienia zapędziły go do grobu; pisz oddzielnie: *nie sława*, lecz sromota i poniżenie go czeka. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niesłono.
niesłony.
niesłowność, 2. -ści.
niesłowny.
niesłusznie.
niesłuszność, 2. -ści.
niesłuszny.
niesłychanie (= bardzo, zdumiewająco, nadzwyczajnie).
niesłychany.
niesmacznie.
niesmaczny.
niesmak, 2. -ku.
niesnaski, tych -sek.
niespełna (= niezupełnie, blizko). Mieszkamy razem niespełna trzy lata. Człowiek niespełna rozumu (= głupowaty).
niespodzianie, niespodziewanie.
niespodzianka.
niespodziany, niespodziewany.
niespodziewanie, niespodzianie.
niespodziewany, niespodziany.
niespokojnie.
niespokojność, 2. -ści.
niespokojny.
niespostrzeżenie, niepostrzeżenie (przysłówki).
niespostrzeżony, niepostrzeżony.
niespożyty, niepożyty. Mówimy zwykle: pokarm niespożyty (= niezjedzony, niestrawiony) — ale: zasługi niepożyte (= trwałe), sława niepożyta (= wieczna), potęga niepożyta (= niepokonana) i t. d. Niektórzy znakomici pisarze współcześni używają i w tem znaczeniu formy *niespożyty* (moc niespożyta, niespożyte skarby młodości i t. p.), dlatego też nie należy potępiać tych wyrażeń.
niespółmierny, niewspółmierny.
niesprawiedliwie.
niesprawiedliwość. Pisz łącznie: *niesprawiedliwość* wyroku oburzyła wszystkich; pisz oddzielnie: *nie sprawiedliwość*, lecz samowola panuje w tym kraju. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niesprawiedliwy.
niestale.
niestałość, 2. -ści.

niestały.
niestary.
niestateczny.
niestety!
niestosowny (rzadziej: niestósow-
niestrawność, 2. -ści. [ny).
niestrawny.
niestrudzenie (= gorliwie, niezmordowanie).
niestrudzony, nieutrudzony, l. mn. -dzeni.
niestworzony.
niesumiennie.
niesumienność, 2. -ści.
niesumienny.
niesworny — zob. niesforny.
nieswój. Np. jesteś dzisiaj nieswój; w towarzystwie tych ludzi czuję się nieswój.
niesympatyczny.
nieszczególny.
nieszczerość (=obłuda). Pisz łącznie: *nieszczerość* i brak zaufania zaszkodziły sprawie; pisz oddzielnie: *nie szczerość*, lecz obłuda wieje z twego listu. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieszczery.
nieszczerze.
nieszczęsny, l. mn. nieszczęśni.
nieszczęście, tych nieszczęść. Pisz łącznie: *nieszczęście* spadło na nasz dom; pisz oddzielnie: *nie* szczęście i przypadek, lecz istotna zasługa powinna tu rozstrzygać. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieszczęśliwie.
nieszczęśliwy.
nieszkodliwie.
nieszkodliwy.
nieszlachetnie.
nieszlachetny.
nieszpór, 2. -poru, l. mn. -pory, 2. -porów.
nieść, niosę (nie: niesę), niesiesz, niesie . . . niosą, niosłem, niosłeś, niósł, niosła (nie: niesła), niosło, nieśli, niosły (nie: niesły), niosąc; zaniósłszy, przyniósłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy? Nosić*, noszę, nosimy (nie: nosiemy; prawidło — zob.: *-imy, -ymy).*
nieślubny.
nieśmiało.
nieśmiałość, 2. -ści.
nieśmiały, l. mn. nieśmiali (młodzieńcy). Porówn. a) *śmieć* (= odważać się), bracia nie śmieli tego uczynić; b) *śmiać się*, bracia śmiali się.
nieśmiertelność, 2. -ści.
nieśmiertelny.
nieświadomie.
nieświadomość, 2. -ści.
nieświadomy.
nieświeski (przymiot. od *Nieśwież).* Zob. *-ski. -sko.*
nieświetnie.
nieświetny.
Nieśwież, 2. -ża.
nieświeży.
nietakt.
nietaktownie.
nietaktowny.
nietęgi.
nietęgo.
nietknięty.
nietolerancya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
nietoperz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
nietrwale.
nietrwały.
nietykalność, 2. -ści.
nietykalny.
nieubłagany.
nieuchronny.
nieuchwytny.
nieuctwo, 2. -twa.
nieuczciwie, st. w. -wiej.
nieuczciwość, 2. -ści.
nieuczciwy.
nieuczynny.
nieudany, nieudały — zob. udany.
nieudolnie, st. w. -niej.
nieudolność, 2. -ści.
nieudolny.
nieugaszony.
nieugięty.
nieuk, l. mn. -ki.
nieukojony.
nieuleczalny.
nieumiarkowanie (= niepowściągliwość).
nieumiarkowany.
nieumiejętnie, st. w. -niej.
nieumiejętność, 2. -ści.
nieumiejętny.
nieumyślny.

nieunicki.
nieunikniony.
nieunita, 2. -ty, 4. -tę, l. mn. -ci, 2. -tów.
nieuprawny.
nieurodzaj, l. mn. -je, 2. -jów.
nieurodzajny.
nieusprawiedliwiony.
nieustannie.
nieustanny.
nieustraszony.
nieutrudzony, niestrudzony.
nieutulony.
nieuwaga, 2. -gi.
nieuważnie.
nieuważny.
nieuzasadniony.
nieużyteczny.
nieużyty.
niewart, l. mn. niewarci.
nieważki.
nieważny.
niewątpliwie.
niewątpliwy.
niewczas (= niewygoda, trud), 2. -su, l. mn. -sy. Niewczasy obozowe. — Po niewczasie (= za późno).
niewczesny — zob. bolesny.
niewcześnie.
niewdzięcznie.
niewdzięczność, 2. -ści.
niewdzięczny.
niewiadomo.
niewiadomość, 2. -ści.
niewiadomy.
niewiara, 3. i 7. -wierze.
niewiasta, 3. i 7. -wieście.
niewidocznie.
niewidoczny.
niewidomy.
niewidzialny.
niewiele (= mało).
niewielki (= mały, dosyć mały), nienajwiększy (= niezbyt wielki, dosyć mały). Pisz oddzielnie: *nie wielki*, lecz mierny był to talent; *nie największy*, lecz najmniejszy to mój kłopot. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niewielu (żołnierzy). Zob. wielu.
niewierność, 2. -ści.
niewierny.
niewieści (przymiot. od *niewiasta*).
niewieściuch, l. mn. -chy. Zob. *-uch*.
niewiniątko, 3. -niątka, tych -niątek.
niewinnie, st. w. -niej.
niewinność, 2. -ści.
niewinny.
niewłaściwie, st. w. -wiej.
niewłaściwość, 2. -ści.
niewłaściwy.
niewola, 2. -li.
niewolić, niewolimy, niewolił, niewolili. Zob. niedołężnieć.
niewolnica, l. mn. -ce.
niewolnictwo. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
niewolniczo.
niewolniczy.
niewolnik, l. mn. -cy, rzadko: -ki.
niewolno — zob. nie wolno.
niewód, 2. -wodu.
nieprawny.
niewspółmierny, niespółmierny.
niewyczerpany.
niewyćwiczony.
niewygasły.
niewygoda, tych -gód.
niewygodnie, st. w. -niej.
niewygodny.
niewykonalny.
niewymierny.
niewymownie. Zob. mowca.
niewymowny. Zob. mowca.
niewymuszony.
niewypłacalność, 2. -ści.
niewypłacalny.
niewypowiedzianie (przysłów.).
niewypowiedziany.
niewyraźnie, st. w. -niej.
niewyraźny.
niewyrozumiałość, 2. -ści.
niewyrozumiały, l. mn. -miali.
niewysłowiony.
niewyszukany.
niewyśledzony.
niewytłumaczony *, niewytłómaczony * — zob. tłumaczyć.
niewywczas (= brak spoczynku, niewygoda), 2. -su.
niewzruszenie (= silnie, niezłomnie).
niewzruszony.
niezachwianie (przysłówek).
niezachwiany.

niezadługo (= wkrótce). Niezadługo wyjadę — ale: kąpiesz się już pół godziny, czy *nie za długo?*
niezadowolenie, 2. -nia.
niezadowolony.
niezagojony.
niezakłócony.
niezależnie.
niezależność, 2. -ści.
niezależny.
niezamącony.
niezamężna (kobieta).
niezamieszkały.
niezamieszkany.
niezamożny.
niezapominajka, tych -jek.
niezapomniany.
niezaprzeczenie (= niewątpliwie, oczywiście).
niezaprzeczony.
niezaradność, 2. -ści.
niezaradny.
niezasłużenie (przysłówek).
niezasłużony.
niezastygły.
niezatarty.
niezawisłość, 2. -ści.
niezawisły, l. mn. -wiśli.
niezawodnie.
niezawodny.
niezawsze.
niezbadany.
niezbędnie.
niezbędny.
niezbicie.
niezbity (= pewny, niewzruszony).
niezbyt; niezbyt wysoko, niezbyt wiele.
niezdara, 2. -ry, l. m. -ry, 2. -rów.
niezdatność, 2. -ści.
niezdatny.
niezdobyty.
niezdolny.
niezdrowo.
niezdrowy albo niezdrów (= chory); niezdrowy (= chory, szkodliwy zdrowiu).
niezgłębiony.
niezgoda, tych niezgód.
niezgodnie.
niezgodność, 2. -ści.
niezgodny.
niezgorszy (=nienajgorszy, niezły).
niezgorzej (=nienajgorzej, nieźle).
niezgrabnie, st. w. -niej.
niezgrabność, 2. -ści.
niezgrabny.
niezliczony.
niezłomnie.
niezłomność, 2. -ści.
niezłomny.
niezły (= dosyć dobry), nienajgorszy (= dosyć dobry). Pisz oddzielnie: *nie zły*, lecz dobry zwycięży w tej sprawie; *nie najgorszy*, lecz najlepszy otrzymał nagrodę. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
niezmącony.
niezmieniony.
niezmiennie.
niezmienny.
niezmiernie.
niezmierny.
niezmierzony.
niezmordowanie (przysłówek).
niezmordowany.
niezmyty.
nieznacznie.
nieznaczny.
nieznajomość, 2. -ści.
nieznajomy.
nieznany.
nieznośnie, st. w. -niej.
nieznośny.
nieznużony (= niestrudzony).
niezrażony.
niezrąbany.
niezręcznie.
niezręczność.
niezręczny.
niezrozumiały.
niezrozumiany.
niezrównanie (przysłówek).
niezrównany.
niezupełnie.
niezupełny.
niezużyty.
niezwiędły.
niezwłocznie.
niezwłoczny.
niezwyciężony.
niezwyczajnie.
niezwyczajny.
niezwykle (= niezwyczajnie).
niezwykły (= wyjątkowy, niepospolity).
nieźle (= dosyć dobrze), nienajgorzej (= dosyć dobrze). Pisz od-

dzielnie: *nie źle*, lecz dobrze zrobiłem; *nie najgorzej*, lecz najlepiej ze wszystkich napisałem zadanie. Zob. Pisanie oddzielne i łączne.
nieżonaty.
nieżyczliwy.
nieżyt, 2. -tu (= chorobliwy stan błon śluzowych).
nieżywotny, -na, -ne.
nieżywy.
nigdy, nigdyż. Zob. *-że.*
nigdzie.
nihilista, l. mn. -liści.
nihilizm. Zob. *-izm.*
nijaki (= nieokreślony, niewyraźny i t. p.). Rodzaj nijaki. Porówn. *niejaki.*
nikczemnie, st. w. -niej.
nikczemnieć, nikczemnieje, nikczemniał, nikczemnieli.
nikczemność, 2. -ści.
nikiel, 2. niklu. Zob. *ke.*
nikły, -a, -e.
niknąć, nikł albo niknął, nikła albo niknęła, rozk. niknij.
nikotyna.
nikt, z nikim, w nikim. Zob. *-ym, -im.*
nimb, 2. -bu — rzadko: nimbus, 2. -su.
nimbus — zob. nimb.
nimfa, tych nimf.
niniejszy (= ten oto). Niniejszy list pisałem o północy. Niniejszem zawiadamiam Pana, że . . .
Niobe (nieodm.) albo Nioba, 2. -by, 3. -bie, 4. -bę.
nirwana, 2. -ny.
nisza * (z franc. *niche*), tej niszy, te nisze, tych nisz; w Galicyi mówią i piszą przeważnie: nyża, tej nyży, te nyże, tych nyż.
niszczeć (= obracać się wniwecz, psuć się), niszczeję, niszczejesz, niszczeje, niszczejemy, niszczejecie, niszczeją, niszczej, niech niszczeje, niszczejcie, niech niszczeją, niszczejąc, niszczał. — *Niszczyć* (=obracać coś wniwecz, tępić i t. p.), niszczę, niszczysz . . . niszczą, niszcz, niszczył. Tak samo odmieniaj: *zniszczeć* (obrócić się wniwecz), zniszczeję i t. d. — *Zniszczyć* (= obrócić coś wniwecz, wytępić i t. d.), zniszczę i t. p.
niszczyciel, tych -cieli.
niszczyć — zob. niszczeć.
nitka, 3. nitce.
nitować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
nitrogliceryna, 2. -ny.
niwa, tych niw.
niwelacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
nizina; nazwy nizin piszemy wielką literą: nizina Polska, nizina Lombardzka i t. p.
niziuchno. Zob. *-uchny.*
niziuchny. Zob. *-uchny.*
niziuteńko. Zob. *-uteńki.*
niziutki. Zob. *-utki.*
niziutko. Zob. *-utki.*
nizki, niższy, najniższy. Zob. *-ski, -sko...*
nizko, niżej, najniżej. Zob. *-ski, -sko...*
nizkość. Zob. *-ski, -sko...*
Nizza (miasto we Francyi; po franc. *Nice*, po włos. Nizza), 2. Nizzy, 4. Nizzę, 7. w Nizzy. Porówn. Nicea.
niźli — zob. niż.
niż, niżeli, niźli, aniżeli.
niżej, st. w. od nizko.
niżeli — zob. niż.
niższość, 2. -ści.
niższy, st. w. od nizki.
***nj*...** — zob. *ni...*
nn czy ***n?*** — zob. Spółgłoski podwójne.
nobilitacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
noc, te nocy* albo noce, tych nocy.
nocleg, 2. -gu.
nocować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
Noe, 2. Noego, 3. Noemu, 6. i 7. Noem.
noga, tych nóg.
nogawka, tych -wek.
nomenklatura. Zob. *-ura.*
nominacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
noniusz. Zob. *-usz.*
nonsens, l. mn. -sy albo -sa. Zob. *-ens.*
nora, tych nor (rzadko: nór).
Normandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
Norwegia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.

norweski. Zob. *-ski, -sko...*
Norymberga, 2. -gi, 7. w Norymberdze. Zob. Petersburg.
norymberski. Zob. Petersburg.
nosacizna, 3. -iźnie. Zob. *-izna.*
nosić — zob. nieść.
nosorożec, 5. nosorożcu! l. mn. -rożce.
Nosowe samogłoski — zob. Samogłoski nosowe.
nostalgia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
nota, tych not.
notaryalny.
notaryat, 2. -tu.
notaryusz, ci -sze, tych -szów, rzadziej: -szy. Zob. *-usz.*
notaryuszostwo (= notaryat albo notaryusz z żoną). Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
notaryuszowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
notaryuszówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
notatka, 3. notatce.
notować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
nowalia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
nowator, l. mn. -owie albo -orzy.
nowatorstwo, tych -torstw.
nowela (we współczesnem piśmiennictwie coraz rzadziej: nowe*ll*a *, chociaż po włosku: nove*ll*a), tych nowel. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
nowelka.
nowicyat, 2. -tu.
nowicyusz, tych -szów, rzadziej: -szy. Zob. *-usz.*
nowiusieńki, nowiuteńki. Zob. *-usieńki, -uteńki.*
nowiuteńki, nowiusieńki. Zob. *-uteńki, -usieńki.*
nowiutki, Zob. *-utki.*
nowochrzczeniec, 5. -chrzczeńcze! l. mn. -chrzczeńcy.
nowoczesny, -czesna, -czesne; l. m. **nowogrecki.** [-cześni, -czesne.
nowogrodzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Nowogród, 2. -du.
nowojorski.
nowomodnie.
nowomodny.
nowonarodzony.
noworoczny, -na, -ne.
nowotarski.
nowotwór, 2. -tworu.
nowozaciężny.
nowożeniec, 5. -żeńcze! l. mn. -żeńcy.
Nowy Jork albo według pis. oryginalnej: New-York; nowojorski.
Nowy Rok (nazwa święta), na *N*owy *R*ok, w dzień *N*owego *R*oku — ale: *n*owy *r*ok (= rozpoczynający się rok) przyniósł mi same nieszczęścia.
Nowy Sącz — zob. Sącz.
Nowy Targ, w Nowym Targu; nowotarski.
nozdrze, 2. -drza, l. mn. -drza, 2. -drzy.
nożny (przymiot. od *noga*).
nożownictwo.
nożyce, tych -życ.
nożyczki, tych -czek.
nożyk.
nów, 2. nowiu, na nowiu.
nóż, tych noży albo nożów.
nóżka, 3. nóżce, tych nóżek.
Nubia, 2. i 3. -bii, 4. -bię.
nubijski.
nucić, -cimy; rozk. nuć, nućcie.
nuda, 2. nudy (bez l. mn.); nudy, 2. -dów (bez l. poj.).
nudnie — zob. nudno.
nudno (rzadziej: nudnie), st. w. -niej.
nudy — zob. nuda.
nudziarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
nudzić, nudzimy; rozk. nudź, nudźnukać, nuka. [cie.
numer, l. mn. -ry, rzadziej: -ra.
numeracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
numerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
numizmat, 2. -tu, l. mn. -ty.
nuncyatura. Zob. *-ura.*
nuncyusz, l. mn. -sze, tych -szów, rzadko: -szy. Zob. *-usz.*
nurek, l. m. -kowie; *nurek* (= skok pod wodę), l. mn. -ki.
nurkować, -uje, rozk. -uj. Zob.
nurt, 2. -tu. [*-ować.*
nurtować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
nurzać, nurzać się (= pogrążać w płynie, pogrążać się, walać się),

nurza (się), nurzał (się), nurzali (się), rozk. nurzaj (się). Nurza rękę w wodzie. Swinia nurza się w błocie. Porówn.: nużyć (= trudzić, wycieńczać).
nuta, tych nut.
nuż, nużby (= a gdyby? a jeśli?). Zob. *-że.*
nuż! nuże! (= dalej! dalejże! no!). Zob. *-że.*
nużyć (=trudzić, wycieńczać, osłabiać), nuży, nużył. Szybkie chodzenie nuży mię. Porównaj: nurzać (= pogrążać w płynie).
nygus, l. mn. -sy. Zob. *-us.*
nyża — zob. nisza.

O, Ó.

o. — Dźwięk, oznaczany w piśmie literą *ą*, ma niekiedy w mowie żywej brzmienie *o, om on* — zob. *ą.*
o czy ***ó?*** — zob. 1) *Błędne wymawianie;* 2) *ó.*
o co, o coś; np. o co prosiłeś? pytać się o coś.
o ile.
o mało; o mało co nie ...; o mało nie . . .
o tem; np. o tem właśnie mówiłem.
o tem wszystkiem; np. pisałem ci już o tem wszystkiem.
o to; np. cały dzień *o to* się kłócili. Wykrzyknik *oto (otóż)* piszemy łącznie: *oto* mąż, który ocalił całe miasto; *otóż* masz!
o tyle.
o wiele; o wiele starszy.
-oar czy ***-uar?*** w wyrazach takich jak: buduar, trotuar i t. d.— zob. *-uar.*
oaza, tych oaz.
oba — zob. obaj.
obaj, obie, oba [1]). W połączeniu z imionami *osobowo-męskiemi:* 1. obaj albo obydwaj (uczniowie); 2. obu, obydwu, obydwóch albo obudwu; 3. obu albo obydwom; 4. obu, obydwu, obydwóch albo obudwu (jak przyp. 2-gi); 5. obaj albo obydwaj (jak przyp. 1-szy); 6. obu, obydwoma albo oboma; 7. w obu, w obydwu albo w obydwóch. — *Rodzaj żeń.:* 1. obie, obiedwie albo obydwie (kobiety, książki); 2. obu, obydwu, obydwóch albo obudwu; 3. obu albo obydwom; 4. i 5. = 1.; 6. obu, obydwoma, obiema (rzadziej: oboma) albo obydwiema; 7. w obu, w obydwu albo w obydwóch. — *Rodzaj nijaki i męski nieosob.:* 1. oba (konie, drzewa); 2. obu, obydwu, obydwóch albo obudwu; 3. obu albo obydwom; 4. i 5. oba (jak 1-szy); 6. obu, obydwoma albo oboma; 7. w obu, w obydwu albo w obydwóch.
obarzanek *, obwarzanek. Obie formy od kilku wieków w użyciu; we współczesnej mowie żywej częściej: obarzanek.
obcas, 2. -sa.
Obce wyrazy — zob. Wyrazy obce i przyswojone.
obcesowo.
obcęgi, tych -gów.
obchodzić (się) — zob. a) *obejść się;* b) *chodzić.*
obchód, 2. -chodu.
obciąć, obetnie, obciął, obcięła, rozk. obetnij.
obciągnąć, obciągnął, rozk. obciągnij
obciążyć, obciąży, -żymy; rozk. obciąż, obciążcie.
obcierać, ocierać.
obcięty.
obcisły.
obciśle, st. w. -lej.
obcokrajowiec, 5. -jowcze! l. mn. -jowcy.
obcować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
obcy, l. mn. obcy (ludzie).

[1]) Podajemy tylko najczęściej używane formy.

obczyzna, 3. obczyźnie. Zob. *-izna*.
obdarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obdartus, l. mn. -sy. Zob. *-us*.
obdarzyć, -rzymy; rozk. obdarz.
obdłużony.
obdukcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
obdzierać, odzierać.
obedrzeć — zob. odrzeć.
obejmować (nie: obejmywać), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obejrzeć (się), obejrzy, obejrzymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), obejrzał, rozk. obejrzyj.
obejście (się), 2. -ścia.
obejść się bez czego, obejdę się, obejdziesz się, obejdzie się... obejdą się, obejdź się; *obchodzić* się bez czego, obchodzę się, obchodziłem się, obchodź się.
obelga, tych obelg.
obelisk, 2. -ku.
obelżywy.
obełgać — zob. łgać.
oberwać — zob. rwać.
oberznąć — zob. rznąć.
oberznięty.
oberża, l. mn. -że.
obeschnąć — zob. schnąć.
obesłać — zob. wysyłać.
obetrzeć — zob. otrzeć.
obezwładnić albo ubezwładnić, -władnimy; rozk. -władnij.
obeżreć (się), obeżre (się), obżarł (się), rozk. obeżryj (się); obżarłszy (się). Zob. *-szy* czy *-łszy?*
obfitować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obfity.
obgadywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obiad, 2. -du.
obiadować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obiata (wyraz przestarz. = ofiara, ślubowanie), 2. -ty, tych obiat.
obie — zob. obaj.
obiecywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obiedz — zob. biedz.
obielić, obielimy, rozk. obiel.
obierać, obiera.
obieżyświat, 2. -ta, l. mn. -ty.
obiór, 2. obioru.
objadać (się).
objaśnić, -nimy; rozk. objaśnij, objaśnijmy.
objaw, 2. -wu.
objawić, objawimy; rozk. objaw, -jawcie.
objawienie, tych -wień.
objazd, w objeździe.
objażdżka, w objażdżce, tych objażdżek.
objąć, obejmę, obejmiesz... obejmą (nie: obejmią), objął, objęła (nie: objeła), objęliśmy, objęli, objęły. Zob. *jąć*.
objechać — zob. jechać.
objedzony, -na, -ne; l. m. -dzeni, -dzone.
objektywizm. Zob. *-izm*.
objektywny.
objeść (się), -jem, -jemy, objadł, -jedli; rozk. -jedz, -jedzcie; objadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
objeżdżać, -jeżdża.
objęcia (= uściski), tych objęć.
objęcie, 2. -cia.
objętość, l. mn. -ści.
objuczony.
objuczyć, -czymy; rozk. objucz, objuczcie.
obkleić — zob. okleić.
obkroić — zob. okroić.
oblać — zob. lać.
oblatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
oblec (zamiast: obwlec, owlec), oblekę albo oblokę, obleczesz, obleczę... obleką albo obloką, oblekł albo oblókł, oblekli, oblekły, oblokły; rozk. oblecz, obleczcie; oblekłszy, oblókłszy (w języku literackim częściej: oblokę, obloką, oblókł i t. d.). Zob. a) *Bezokolicznik*, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?* Porówn. *obledz*.
obledz, oblegnę, oblegnie, obległ; oblegnij; obległszy; *oblegać* (nie: oblęgać), oblega. Nieprzyjaciele oblegli twierdzę; twierdza oblężona — ale: oblegana (nie: oblęgana). Zob. a) *Bezokolicznik*, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?* Porówn. *oblec*.
oblegać — zob. obledz.

oblegający. Porówn. *obledz.*
obleganie. Porówn. *obledz.*
oblekać (zamiast: obwlekać, owlekać), obleka.
oblewać, oblewa.
oblęgać — pisz: oblegać. Zob. *obledz.*
oblężenie, tych oblężeń. Porówn. *obledz.*
oblężony. Porówn. *obledz.*
oblicze, temu -czu, te -cza, tych -czy.
obligacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
oblizywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
oblubieniec, 5. -bieńcze! l. mn.
obława, tych -ław. [-bieńcy.
obłęd, 2. -du.
obłożnie (chory).
obłożny.
obłożyć — zob. łożyć.
obłóczyć (zamiast: obwłóczyć), rozk. obłócz, obłóczcie.
obłóczyny, tych -czyn.
obłuda, 2. -dy.
obłudny.
obłupywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*
obmarznąć — zob. zamarznąć.
obmarznięty, obmarzły. Porówn. zamarznąć.
obmierzić, obmierzimy; rozk. obmierź, obmierźcie. Porówn. obmierznąć.
obmierzły. Porówn. obmierznąć.
obmierznąć, obmierznie, obmierzł, obmierzło (wymawiaj: obmier-znąć, obmier-znie, obmier-zł, obmier-zło).
obmowa, tych -mów.
obmówić — zob. mówić.
obmyślać — zob. obmyślić.
obmyślić (nie: obmyśleć), obmyślił, obmyślili, -liły, rozk. obmyśl, obmyślcie; *obmyślać* (słowo niedokonane), obmyślał, obmyślali, -lały.
obnażony.
obnażyć, rozk. obnaż, obnażcie.
obniżyć, rozk. obniż, obniżcie.
oboje, 2. obojga, 3. obojgu, 4. i 5. oboje, 6. obojgiem, 7. w obojgu. Oboje Jasińscy, 2. obojga Jasińskich, 3. obojgu Jasińskim i t. d.
obojętność, 2. -ści.
obok.
obopólnie.
obopólny.
obora, tych obór.
obosieczny.
obostrzenie, 2. -nia.
obostrzony.
obostrzyć — zob. ostrzyć.
obowiązek, 2. -wiązku, l. mn. -wiązki.
obowiązkowy.
obowiązujący.
obowiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
obozować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
obóz, 2. obozu.
obrachunek, 2. -unku. Zob. *-unek.*
obrać — zob. brać.
obradować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
obrady, tych obrad.
obraz, 2. -zu.
obrazek, 2. obrazka.
obrazić, -zimy; obrażę; rozk. obraź, obraźcie.
obraźliwie.
obraźliwość, 2. -ści.
obraźliwy (rzadziej: obrażliwy).
obrażać, obraża.
obrąb — zob. obręb.
obrąbać — zob. rąbać.
obrąbić, obrębić (np. chustkę), obrąbi, obrębi; rozk. obrąb, obręb.
obrąbywać (np. drzewo siekierą), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
obrączka, 3. obrączce.
obręb, obrąb (obie formy w użyciu), 2. obrębu.
obrębić — zob. obrąbić.
obręcz, tej -czy, l. m. cze, 2 czy.
obrońca, l. mn. -cy.
obrosły, obrośnięty. Zob. róść.
obrosnąć — zob. róść.
obrośnięty, obrosły. Zob. róść.
obrotny.
obroża, te -że.
obrócić, obrócimy; rozk. obróć, obróćmy, obróćcie.
obrót, 2. -otu.
obróżka (=mała obroża), 3. obróżce, tych -żek.
obrus, 2. -sa.
obrządek, 2. -rządku. Zob. rząd.

obrzezać, obrzeza.
obrzędowy.
obrzękłość, 2. -ści.
obrzękły.
obrzmiewać.
obrzydliwy.
obrzydły.
obrzydnąć, obrzydnie, obrzydł.
obrzydzić, obrzydzimy; rozk. obrzydź, obrzydźcie.
obrzynać (= obcinać nożem, piłą i t. p.), obrzyna. Porównaj: obżynać (zboże sierpem).
obrzynek (=skrawek papieru itp.), 2. -rzynka, l. mn. -ki, 2. -ków.
obsaczyć — zob. osaczyć.
obsada, tych -sad.
obsadzić — zob. sadzić.
obserwacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
obserwacyjny.
obserwator, l. mn. -rzy albo -rowie.
obserwatoryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
obserwować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obsiać — zob. siać.
obsiadać.
obsiąść — zob. siąść.
obsiewać.
obskubać — zob. oskubać.
obskubywać — zob. oskubywać.
obskurantyzm. Zob. *-izm*.
obsługa.
obsługiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obsłużyć — zob. służyć.
obstawać, obstaje.
obstawić, obstawimy, rozk. obstaw, -stawcie.
obstąpić, -stąpimy; rozk. obstąp, -stąpmy, -stąpcie.
obstępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obstrukcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
obstrzępić, -pimy; rozk. -strzęp.
obstrzydz, częściej: ostrzydz — zob. strzydz.
obsychać, obsycha.
obsyłać — zob. wysyłać.
obsypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obszar, 2. -ru.
obszernie, st. w. -niej.
obszerny.
obszyć, obszyje.
obtulić — zob. otulić.
obuch, 2. -cha.
obuć (się), obuje (się), obuł (się), rozk. obuj (się).
obudzić — zob. budzić.
obumarły.
obumierać.
oburącz.
oburzony.
oburzyć (się), rozk. oburz (się).
obustronnie.
obustronny.
obuszek, 2. obuszka.
obuty.
obuwać, obuwa.
obuwie, 2. -wia.
obwarować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obwarzanek — zob. obarzanek.
obwąchiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obwiązać — zob. wiązać.
obwiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obwiesić (się), obwiesił (się).
obwieszczać, obwieszcza.
obwieszczenie, tych -czeń.
obwieścić, obwieszczę, -wieści; rozk. obwieść, wieśćcie.
obwieść, obwiodę — zob. *wieść*.
obwieźć, obwiozę — zob. *wieźć*.
obwoływać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
obwozić — zob. wozić.
obwożenie, 2. -nia.
obwód, 2. -wodu.
obwódka, 3. -wódce, tych -dek.
oby!
obyczaj, tych -jów.
obydwaj, obydwa — zob. obaj.
obydwie — zob. obaj.
obywatel, tych -li, rzadko: -lów.
obywatelstwo.
obżarstwo.
obżerać (się), obżera.
obżynać (np. zboże sierpem), obżyna. Porównaj: obrzynać (= obcinać nożem, piłą i t. p.).
ocaleć, ocaleje, ocalejemy, ocalał, ocaleli; rozk. ocalej, -lejcie.

ocalić, ocali, ocalimy, ocalił, ocalili; rozk. ocal, ocalcie.
ocean, 2. -nu; ocean Atlantycki, o. Lodowaty, o. Wielki. Nazwy oceanów piszemy wielką literą.
ocembrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
ocet, 2. octu, 7. w occie.
och!
ochędóstwo, 2. -stwa.
ochłonąć, ochłonął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. ochłoń, ochłońmy.
ochmistrz, l. mn. -mistrze. Zob. *mistrz.*
ochmistrzyni, tę -nię (nie: -nią *), te -nie, tych -strzyń. Zob. bogini.
ochoczy (= chętny, wesoły), l. m. ochoczy.
ochota.
ochronić, ochronimy, rozk. ochroń.
ochronka.
ochrypnąć, ochrypł, rozk. ochrypnij.
ochrypnięcie, 2. -cia.
ochrzcić — zob. chrzcić.
ochrzczenie, 2. -nia.
ociec — zob. ciec.
ociemniały (starzec), l. m. ociemniali (starcy). Zob. ociemnieć.
ociemnieć, ociemnieje; rozk. ociemniej; ociemniał, ociemnieli. Ten starzec ociemniał, ci starcy ociemnieli (nie: ociemniali) — ale: ten ociemniały starzec jest biedny, ci ociemniali (nie: ociemnieli) starcy są biedni.
ocierać, obcierać.
ociężałość, 2. -ści.
ociężały, l. mn. ociężali. Porówn.: ociężeć.
ociężeć, ociężeje, ociężał, ociężeli. Porówn. ociężały.
ocknąć się, ocknie się, ocknął się; rozk. ocknij się.
oclenie, 2. -nia.
oclić, oclę, ocli, oclimy (prawidło— zob. *-imy, -ymy*), rozk. oclij.
octowy.
ocucić — zob. cucić.
oczekiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
oczęta, 2. oczął.
oczko (narząd widzenia), temu oczku, te oczka (rzadziej: oczki; formę tę spotykamy w dziełach najznakomitszych pisarzy); oczko, te oczka (w siatce). Porównaj: *oko.*
oczny.
oczy — zob. oko.
oczyszczać, -cza.
oczyścić — zob. czyścić.
oczywisty.
oczywiście.
od czy ***ode?*** zob. *we* czy *w?*
od dawna * (niektórzy piszą łącznie: oddawna).
od dziś, od dzisiaj.
od góry, od dołu.
od jutra.
od niedawna * (niektórzy piszą łącznie: odniedawna).
od przedwczoraj.
od razu * (piszą także łącznie: odrazu).
od rzeczy (mówić).
od stóp do głowy; od stóp do głów.
od tak dawna.
od wczoraj.
od wieków.
oda, tych ód.
odaliska, tych -lisk.
odać się — zob. dać.
odbiedz — zob. biedz.
odbierać, -biera.
odbiorca, l. mn. -cy.
odbiór, 2. -bioru.
odbitka, 3. odbitce.
odblask, 2. -ku.
odbłysk, 2. -ku.
odbyć — zob. być.
odcedzić — zob. cedzić.
(odchodne) — na odchodnem = przy rozstaniu się, przy odejściu.
odchodzić — zob. chodzić.
odchrząknąć albo odkrząknąć — zob. chrząknąć.
odciąć, odetnie, odciął, odcięła, rozk. odetnij.
odciągnąć, odciągnął, rozk. odciągnij. Zob. ciągnąć.
odcień, 2. -nia, l. mn. -nie, 2. -ni (rzadko: -niów).
odcinek, 2. odcinka.
odcisk, 2. -ku.
odcisnąć, odciśnie, odcisnął, rozk. odciśnij.

odczepić, odczepimy, rozk. odczep.
odczuć — zob. czuć.
odczuwać.
odczynnik, 2. -ka.
odczyszczać, -cza.
odczyścić — zob. czyścić.
odczyt, 2. -tu.
odczytywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
oddać — zob. dać.
oddawać, oddają (dawna prawidłowa forma *oddawają* wyszła z użycia).
oddawna — zob. od dawna.
oddech, 2 oddechu; przymiot. oddechowy — ale: oddychać, oddychanie (nie: oddechać, oddechanie).
oddechowy — zob. oddech.
oddychać, oddycha — zob. oddech.
oddychanie — zob. oddech.
oddział, w oddziale (rzadziej: w oddziele). Zob. dział.
oddziaływać, oddziaływam (nie: oddziałuję, oddziaływuję), oddziaływasz, oddziaływa, oddziaływamy, oddziaływają; rozk. oddziaływaj.
oddziedziczony — zob. odziedziczony.
oddziedziczyć — zob. odziedziczyć.
oddzielić, -limy; rozk. oddziel.
oddzielnie.
Oddzielnie czy razem? — zob. Pisanie oddzielne i łączne.
oddzierać, -dziera.
oddźwięk, 2. -ku.
ode czy ***od?*** zob. *we* czy *w?*
ode mnie.
odebrać, odbiorę, odbierzesz . . . odbiorą, odebrał; rozk. odbierz, -bierzcie.
odechcieć się, odechciało mi się, odechce mi się.
odedrzeć, odedrę, odedrze, odedrą, oddarłem, oddarł; rozk. odedrzyj; oddarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
odejmować (nie: odejmywać), odejmuje, rozk. odejmuj. Zob. *-uję*. — *Odjąć*, odejmę, odejmiesz . . . odejmą, odjął, odjęła, odjęli, odjęły; rozk. odejmij. Zob. *jąć*.
odejmowanie.
odejść, odejdę, odejdzie, odszedł, odeszli; odejdź, odejdźmy, odejdźcie; odszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
odemknąć, odemknie, odemknął; rozk. odemknij.
odepchnąć, rozk. odepchnij.
odeprzeć, odeprę, odeprze, odparł, rozk. odeprzyj; odparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
oderznąć — zob. rznąć.
odeski (przymiot. od *Odessa*).
odesłać — zob. wysyłać.
Odessa, w Odessie.
odetchnąć — zob. tchnąć.
odezwa, tych odezw.
odezwać się, odezwę się (nie: odezwię się), odezwiesz się, odezwie się . . . odezwą się (nie: odezwią się), rozk. odezwij się.
odgadnąć, odgadł, rzadziej: odgadnął.
odgiąć, odegnę, odegnie, odgiął, odgięła, odegnij.
odgrażać się.
odgryźć — zob. gryźć.
odgrzebywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
odgrzewać.
odhamować — zob. hamować.
odjazd, po odjeździe.
odjąć — zob. odejmować.
odjeżdżać.
odkaszlnąć, odkaszlnie, odkaszlnął, rozk. odkaszlnij.
odkąd.
odkleić — zob. kleić.
odklejać, -kleja.
odkopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
odkroić — zob. kroić.
odkrząknąć albo odchrząknąć — zob. chrząknąć.
Odkupiciel (= Syn Boży).
odkupować, odkupywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
odkupywać — zob. odkupować.
odlatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
odlew, 2. -wu.
odlewać, odlewa.
odlewarnia, tych -ni, rzadziej: -warń.
odludek, l. mn. odludki.
odludny.
odłamywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
odłożyć — zob. łożyć.

odłóg, 2. -łogu; leżeć odłogiem.
odmalować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
odmarznąć — zob. zamarznąć.
odmęt, 2. -tu.
odmienny.
odmierzyć — zob. mierzyć.
odmieść — zob. mieść.
odmięknąć — zob. mięknąć.
odmłodnieć, odmłodnieje, odmłodnieli.
odmownie. Zob. mowca.
odmowny. Zob. mowca.
odmrażać.
odmrożony.
odnaleźć — zob. znaleźć.
odniedawna — zob. od niedawna.
odnowić, odnowimy; rozk. odnów.
odór, 2. odoru.
odpadki, tych -ków.
odparzyć — zob. parzyć.
odpaść (= oderwać się i t. p.), odpadnie, odpadł; rozk. odpadnij; odpadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
odpiąć, odepnie, odpiął, odpięła, odpiąwszy; rozk. odepnij.
odpieczętować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
odpięty.
odpisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
odplątać — zob. plątać.
odpocząć — zob. począć.
odpowiedni, -nia, -nie.
odpowiednio.
odpowiedzieć — zob. powiedzieć.
odpowiedź, tej, te i tych -dzi.
odpór, 2. -poru.
odprawa, tych odpraw.
odpruć — zob. pruć.
odpruwać, odpruwa.
odprządz — zob. zaprządz.
odprzęgać — zob. zaprządz.
odrazu — zob. od razu.
odrażający.
odrąbać — zob. rąbać.
odrębny.
odręczny.
odrętwiały, rzadziej: otrętwiały — zob. odrętwieć.
odrętwieć (rzadziej: otrętwieć), odrętwieje. Brat odrętwiał i oniemiał z przerażenia, l. mn. bracia odrętwieli (nie: odrętwiali) i oniemieli z przerażenia — ale: brat, odrętwiały i oniemiały z przerażenia, stał jak wryty, l. mn. bracia, odrętwiali (nie: odrętwieli) i oniemiali z przerażenia, stali jak wryci.
odrośl, 2. -li, l. mn. -le, 2. -li.
odrosnąć — zob. róść.
odróść, odrość — zob. róść.
odróżnić, -nimy; rozk. odróżnij.
odrzec — zob. *rzec*.
odrzeć, odrę, odarł; rozk. odrzyj; odarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
odrzeknąć — zob. rzec.
odrzwia (= oprawa drzwi), tych odrzwi.
odrzynać (= odcinać nożem, piłą i t. p.), odrzyna. Porówn. odżynać (sierpem zboże i t. p.).
odsetek — zob. odsetka.
odsetka, l. mn. -ki, 2. -tek — albo: ten odsetek, l. mn. -ki, 2. -ków.
odsiecz, tej -czy, te -cze, tych -czy.
odsłonić, odsłonimy; rozk. odsłoń, odsłońmy, odsłońcie.
odsłoniony, odsłonięty.
odsłużyć — zob. służyć.
odstępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
odstępstwo, tych odstępstw.
odstrzelić — zob. strzelić.
odstrzydz — zob. strzydz.
odsunąć — zob. sunąć.
odsuwać.
odsyłać (nie: odsełać) — zob. wysyłać.
odszczególnić, -nimy; rozk. odszczególnij.
odszczepieniec, 5. -pieńcze! l. m. -pieńcy.
odszczepieństwo.
odświeżyć, -żymy; rozk. odśwież.
odświętny.
odtąd.
odtrącić — zob. trącić.
odtworzyć (= utworzyć na wzór czego, powtórnie utworzyć i t. p.), rozk. odtwórz. Porównaj: otworzyć (np. drzwi, skrzynię).
odtykać.
odurzony.
odurzyć, odurzymy; rozk. odurz.
odważny.
odważyć (towar na wadze), -ważymy, rozk. -waż.

odważyć się, odważymy się, rozk. odważ się.
odwiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
odwieczny.
odwiedzać (nie: odwidzać), -wiedza.
odwiedzić (nie: odwidzić), odwiedził, rozk. odwiedź; odwiedzony.
odwiedziny, 2. -dzin.
odwieść, odwiodę, -wiedziesz, -wiedzie ... -wiodą; odwiodłem, -wiódł, -wiedli, -wiodły; rozk. odwiedź, -wiedźcie; odwiedziony, -na, -ne, l. mn. *-dzeni*, -dzione; odwiódłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?* Porówn. *odwieźć.*
odwieźć, odwiozę, -wieziesz, -wiezie ... wiozą; odwiozłem; odwiózł; rozk. odwieź, odwieźcie; odwiózłszy. Porównaj *odwieść.* Zob. *-szy* czy *-łszy.*
odwilż, tej -ży.
odwilżyć, -żymy, odwilżył; rozk. odwilż.
odwlec — zob. wlec.
odwłóczyć.
odwóz, 2. -wozu.
odwrotny.
odwrócić — zob. wrócić.
odwrót, 2. odwrotu.
odwyknąć, odwykł (rzadziej: odwyknął), odwykła; rozk. odwyknij.
Odyssea, 2. -sei, 4. -seę, albo: *Odysseja,* 2. -sei, 4. -seję. Niektórzy piszą: Odysea, Odyseja. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
Odysseusz, 2. -sza, rzadziej: Odyssej, 2. -seja. Niektórzy piszą: Odyseusz, Odysej. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
odziać, odział, odziali; rozk. odziej.
odziedziczony, rzadziej: oddziedziczony.
odziedziczyć (rzadziej: oddziedziczyć), -czymy.
odzierać.
odziewać.
odzież, 2. -ży, l. mn. -że, 2. -ży. Zob. *rz, ż,* uw. IV. d.
odzwierciedlać, -dla.
odzwyczaić (się), odzwyczaję, -czaisz, -czai, -czaimy, -czaicie, -czają; odzwyczaiłem, -czaiłeś i t. d.; rozk. odzwyczaj, -czajcie.
odzwyczajać (się), -ja (się).
odźwierny, 6. i 7. -nym, l. mn. -ni, 6. -nymi.
odżuwacz, tych -czy albo -czów.
odżuwać, -żuwa.
odżynać (sierpem zboże i t. p.), odżyna. Porównaj: odrzynać (odcinać nożem, piłą i t. d.).
odżywiać (się).
oferta, tych ofert.
ofiara, w ofierze (rzadko: w ofiarze).
ofiarodawca, l. mn. -cy.
ofiarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
oficer, l. mn. -rowie albo -rzy.
oficyalista, l. mn. -liści.
oficyalny.
oficyał, l. mn. -łowie.
ogałacać — zobacz: ogołacać.
ogarniony albo ogarnięty.
ogień, temu ogniowi, tych ogni, rzadko: ogniów.
ogier, 2. ogiera, l. mn. ogiery (formy: ogra, ogry i t. d. wyszły z użycia).
ogłupiały — zob. ogłupieć.
ogłupieć, ogłupieje, ogłupiał, ogłupieli (ale: ogłupiały człowiek, l. m. ogłupiali ludzie).
ogniotrwały.
ogołacać (w języku literackim rzadziej: ogałacać), ogołaca.
ogorzały — zob. ogorzeć.
ogorzeć, ogorzeje, ogorzał, ogorzeli (ale: żniwiarz ogorzały, l. mn. żniwiarze ogorzali).
ogólnie.
ogólny.
ogół, 2. ogółu.
ogórek, 2. ogórka.
ogrojec, 2. ogrojca (tak mówią i piszą przeważnie w Galicyi), albo: ogrójec, ogrójca (Królestwo Pols.).
ogród, 2. ogrodu.
ogródek, 2. ogródka.
(ogródka) — bez ogródki (= otwarcie, nie owijając w bawełnę).
ogrójec — zob. ogrojec.
ogrzewać.
oh! oho!
ohyda.
ohydny.

ojciec, 3. ojcu, 5. ojcze! l. mn. ojcowie.
ojcobójca, l. mn. -cy.
ojcobójczy.
ojcobójczyni, tę -nię (nie: -nią *), te -nie, tych -czyń. Zob. bogini.
ojcobójstwo.
ojcostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
ojcowizna, 3. i 7. -wiźnie. Zob. *-izna.*
ojcowski; po ojcowsku. Zob. *-ski* czy *-wski?*
ojczulek. Zob. *-ulek.*
ojczyzna, w ojczyźnie. Zob. *-izna.*
okamgnienie, w okamgnieniu.
okazać, okaże, rozk. okaż, okażcie.
okazya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
okazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
okiełznać * albo okiełzać — zob. kiełznać.
okiełznany * albo okiełzany. Porównaj kiełznać.
okienko, tych okienek.
okiennica *, rzadziej i mniej prawidłowo: okienica *.
okleić, obkleić — zob. kleić.
oklejać.
okładka, 3. okładce.
okno, tych okien.
oko. a) Oko (narząd wzroku), tych oczu (forma prawidłowa) albo oczów — w języku książkowym rzadziej: ócz; temi oczyma albo oczami (bez różnicy w znaczeniu). Mówimy: *dwoje* oczu — ale: ślepy na *oba* oczy, powiedzieć komu co w *cztery* oczy.

b) Oko (w siatce, na rosole itp.), te oka, tych ok, tym okom, okami, w okach. Porówn. *oczko.*
Okocim *, do Okocimia *, pod Okocimiem *, w Okocimiu *. W żywej mowie ogółu i w dziennikarstwie współczesnem b. często: do Okocima, pod Okocimem, w Okocimie.
okocimski.
około.
okoń (ryba), 2. okonia, tych okoni; stanąć okoniem. Niektórzy piszą także: okuń, 2. okunia . . . (dawniej mówiono i pisano tak powszechnie). Żadne względy nie przemawiają za pisownią *okóń*, 2. okonia, okónia . . , którą także spotykamy niekiedy.
okólnik, 2. -ka.
okóń — zob. okoń.
okrąg, 2. okręgu, l. mn. okręgi.
okrąglutki. Zob. *-utki.*
okrągły.
okrążyć — zob. krążyć.
określić — zob. kreślić.
okręt, l. mn. -ty.
okrężne, 2. -nego, 6. i 7. -nem.
okrężny.
okroić, obkroić — zob. kroić.
okruch, 2. -cha.
okrucieństwo, tych -cieństw.
okruszyna, tych -szyn.
okrutny.
Oksford — zob. Oxford.
Oktawian.
okulary, 2. -rów.
okulista, l. mn. -ści.
okuń — zob. okoń.
okupacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
okuty.
okuwać, okuwa.
olbrzym.
Oldenburg, 2. -ga. Zob. Petersburg.
oldenburski. Zob. Petersburg.
oleander, 2. -dra.
oleisty.
olej, 2. -ju, tych -jów.
olejek, 2. olejku.
Olgierd. Zob. *gie* czy *ge?*
oligarchia, tej -chii, tę -chię, tych -chii.
Olimp, 2. -pu.
Olimpia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.
olimpiada, tych -piad.
olimpijski.
Olint, 2. -tu, 7. w Olincie.
olintyjski.
olkuski.
Olkusz.
olśnić, olśni, olśnimy; rozk. olśnij.
Ołomuniec, 2. -muńca.
ołomuniecki.
ołów, 2. ołowiu, 3. ołowiowi.
ołówek, 2. ołówka.
ołtarz, l. mn. -rze, tych -rzy, rzadziej: -rzów.

om, on czy ***ą?*** (bomba, pompa, bronz, lont, chomąta, ląd . . .)— zob. *em, en.*

omdlały — zob. omdleć.

omdleć, omdleje, omdlał, omdleli (ale: omdlały robotnik, l. mn. omdlali robotnicy), rozk. omdlej.

omieszkać — zob. nieomieszkać.

omieść, omiotę (nie: omietę), omiecie . . omiotą (nie: omietą), omiotłem, omiótł, omiotła, omietli; rozk. omieć, omiećcie; omiótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

omnibus, 2. -su.

omszały, omszony.

omszony, omszały.

on, om czy ***ą?*** (bronz, lont, bomba, pompa, chomąta, ląd . . .)— zob. *em, en.*

on, ona, ono (zaimek wskaz., używany zamiast zaimka osobowego); *on*, 6. nim, 7. w nim, l. mn. oni, one, 2. ich, nich, 3. im, nim, 6. nimi; *ona*, 2. jej, niej, l. mn. one, 3. im, nim, 6. niemi; *ono*, 6. niem, 7. w niem, l. mn. one, 3. im, nim, 6. niemi. Zob. *-ym, -im.*

on, ona, ono (zaimek wskaz., rzadko używany = *ów, owa, owo); on*, 6. i 7. onym, l. mn. oni, one, 6. onymi; *ona*, 2. onej, 4. oną, l. mn. one, 6. onemi; *ono*, 6. i 7. onem, l. mn. one, 6. onemi. Zob. *-ym, -im.*

ona — zob. on.

oniemiały — zob. oniemieć.

oniemieć, oniemieję, oniemiał, oniemieli (ale: oniemiały chłopiec, oniemiali chłopcy); rozk. -miej.

ono — zob. on.

..ont — tak oznaczamy w piśmie brzmienie nosowe wyrazów przyswojonych, jak: archont, gont, Hellespont, horyzont, lont (2. lontu, ale: ląd, 2. lądu) i t. p. W wyrazach rodzimych o podobnem brzmieniu piszemy *..ąt:* źrebiąt, cieląt i t. p. Zob. *om, on*

Onufry, 2. Onufrego, 6. i 7. -frym.

opacznie — zob. opaczny.

opaczny (= odwrotny, niedorzeczny, na opak idący); przysłówek: opacznie. Porównaj: opatrzny.

(opak) — na opak.

opamiętać się albo upamiętać się.

oparzelisko, tych -lisk.

oparzyć, oparzy, oparzył; rozk. oparz, oparzcie.

opasać (= okręcić pasem), opasze, opasał, rozk. opasz, opaszcie.

opasać (= tuczyć, karmić), opasa, opasał, rozk. opasaj.

opasywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *- uję.*

opaść (= osunąć się na dół i t. p.), opadnę, opadnie, opadł, rozk. opadnij.

opatrunek, 2. -unku. Zob. *-unek.*

opatrzność; Opatrzność Boska.

opatrzny (= przezorny, ostrożny, baczny); przysłówek: opatrznie. Porównaj: opaczny.

opatrzyć, opatrzę, opatrzymy, opatrzył, rozk. opatrz, opatrzmy, opatrzcie.

operacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.

opiekować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*

opiekun, l. mn. -owie. Zob. *-un.*

opiekunka. Zob. *-unka.*

opiekuńczy.

opierzchły.

opinia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.

opisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*

opium (nieodmienne).

oplwać, opluć — zob. pluć.

opluć, oplwać — zob. pluć.

opłakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*

opłukać — zob. płukać.

opodal.

opoka, tych opok.

opozycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.

opój, 2. opoja, l. m. opoje, 2. opojów.

opór, 2. oporu.

opóźnić, opóźnimy, rozk. -nij.

oprócz, prócz.

opróżnić, -nimy; rozk. opróżnij.

oprzeć (niedokon. opierać), oprze, oparł; rozk. oprzyj, oprzyjmy; oparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

oprzytomnieć, -nieje, -niał, -nieli.

opuchły, opuchnięty.

opuchnięty, opuchły.

-or. W końcowej zgłosce wyrazów przyswojonych na *-or* piszemy *o* (nie *ó*): dyrektor, profesor, inspektor, fundator, cenzor, doktor * (w Królestwie Pols. piszą przeważnie: doktór [1]).
oracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
orać, orze; rozk. orz, orzcie.
orangutan, 2. -na.
oranżerya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
oraz.
orda — zob. horda.
ordynacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Orestes, 2. -sa, rzadziej: Orest, 2. Oresta.
orędować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
orędzie, te -dzia, tych -dzi.
oręż, l. mn. -że, 2. -żów.
orężny.
Orfeusz.
organista, 2. -nisty, l. mn. -ści.
organizm. Zob. *-izm.*
organizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
organy, 2. -nów (= przyrząd muzyczny); *organ* (= narząd wzroku, słuchu i t. p.), 2. -nu, l. mn. organa (mówią także i piszą *organy).*
orgia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
orkiestra, w orkiestrze, tych orkiestr.
orlątko, 3. -ku, tych -tek.
orlę, 2. orlęcia, l. m. orlęta, 2. orląt. Zob. kurczę.
Ormianin, 2. -nina, l. mn. Ormianie, 2. Ormian. Zob. *-anin.*
ormiański.
ornament, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
ornamentacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi. Zob. *em, en.*
ornitolog, l. mn. -owie albo -dzy.
ornitologia, 2. gii, 4. -gię.
orografia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
ortografia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
ortopedya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
oryentalista, l. mn. -ści.
oryentalny.
oryentować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
oryginał, 2. -łu.
orzec — zob. rzec.
orzech, 2. -cha.
orzeczenie, tych -czeń.
orzekać, orzeka.
orzeł, 2. orła, 5. orle!
orzełek, orzełka.
orzeźwić (się), orzeźwię, orzeźwi, -wimy, orzeźwij; rozk. orzeźwij.
orzeźwieć, -wieje, -wiał; rozk. [-wiej.
orznąć — zob. rznąć.
osa, tych os (rzadziej: ós).
oschły.
oschnąć — zob. schnąć.
osełka, tych osełek.
oset, 2. ostu, 7. w oście, l. m. osty, 2. ostów.
osiągnąć (rzadziej: osięgnąć), osiągnąłem, osiągnął, osiągnęła, osiągnęło. Porówn. sięgać.
osiąść — zob. siąść.
osieł (w języku książkowym rzadziej: osioł), 2. osła, 3. osłu.
osiełek, 2. osiełka — w języku książkowym rzadziej: osiołek.
osiem, osiemnaście, osiemdziesiąt... zob. ośm, ośmnaście, ośmdziesiąt.
osiemdziesiąt — zob. ośmdziesiąt.
osiemdziesiąty albo ośmdziesiąty.
osiemnasty albo ośmnasty.
osiemsetny albo ośmsetny.
osierdzie, 2. -dzia, tych -dzi.
osierocić (= zostawić w sierocie), osieroci, -cimy, osierociłem, osierocił; rozk. osieroć, osierośmy.
osierocieć (= zostać sierotą), osierocieje, osierociałem, osierociał, -cieli; rozk. osierociej.
osięgnąć — zob. osiągnąć.
osioł — zob. osieł.
osiołek — zob. osiełek.
osiwiały — zob. osiwieć.
osiwieć, osiwieje, osiwiał, osiwieli (ale: osiwiały starzec — l. mn. osiwiali starcy).
oskarżony. Porówn. skarżyć.
oskarżyciel, tych -cieli. Porówn. skarżyć.
oskarżyć — zob. skarżyć.
oskrzele, tych oskrzeli.
osłabnąć — zob. zasłabnąć.
osłupiały — zob. osłupieć.

[1]) A. A. Kryński: doktor i doktór.

osłupieć, osłupieje, osłupiał, osłupieli (ale: osłupiały chłopiec patrzał z przerażeniem, l. mn. osłupiali chłopcy . . .).
osnowa, tych osnów.
osnuć zob. snuć.
Osobno czy razem? – zob. Pisanie oddzielne i łączne.
osowiały — zob. osowieć.
osowieć, osowieje, osowiał, osowieli (ale: ten osowiały, milczący człowiek . . . l. mn. ci osowiali, milczący ludzie . . .).
osóbka, tych osóbek.
ospa, 3. i 7. ospie.
ostać się (= wytrwać, utrzymać się i t. p.), ostoję się, ostoi się, ostoimy się, ostał się; rozk. ostój się.
ostatni, -nia, -nie, 2. -niego, -niej...
ostentacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
ostentacyjny.
ostoja, tej ostoi, te ostoje, tych [ostoi.
ostrężyna.
ostro, st. w. ostrzej.
ostroga, tych ostróg.
ostrokątny.
ostrokół, 2. -kołu.
ostrosłup, 2. -pa.
ostrożnie, st. w. -niej.
ostrożny.
ostróżka, tych -żek.
ostrugać — zob. strugać.
ostrużyny, 2. -żyn.
ostry, st. w. ostrzejszy.
ostrze, l. mn. ostrza, 2. ostrzy.
ostrzedz, ostrzegę, ostrzeże, ostrzegą, ostrzegł; rozk. ostrzeż; ostrzegłszy. Zob. a) *-szy* czy *-łszy?* b) *strzedz*.
ostrzeżenie, tych -żeń.
ostrzyć, rozk. ostrz, ostrzmy, ostrzcie.
ostrzydz — zob. strzydz.
oswoić, oswoję, oswoisz, oswoi, oswoimy, rozk. oswój. Zob. stroić.
osychać, obsychać, -sycha.
oszalały (= szalony), l. mn. oszalali — zob. oszaleć.
oszaleć, oszaleje, oszalał, (oni) oszaleli (zob. oszalały).
oszczep, 2. -pu.
oszczerca, l. mn. -cy.
oszczerstwo, tych oszczerstw.
oszczędność, 2. -ści.
oszczędzić, -dzę, -dzimy; rozk. oszczędź, oszczędźcie.
oszukiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
oszust, l. mn. oszuści, oszusty.
oszustwo, tych oszustw.
oś, te osie (rzadziej: osi), tych osi.
ościenny.
(oścież) — zob. na oścież.
ość, tej ości, te ości, tych ości.
oślątko, 3. -ku, l. mn. -ka, 2. -tek.
(oślep) — na oślep.
oślepnąć, oślepnie, oślepł (rzadziej: oślepnął), oślepła; rozk. oślepnij.
oślę, 2. -ęcia, l. mn. -ęta, 2. ośląt. Zob. kurczę.
ośm albo osiem — zob. ośmiu.
ośmdziesiąt albo osiemdziesiąt — zob. ośmdziesięciu.
ośmdziesiątka albo osiemdziesiątka.
ośmdziesiąty albo osiemdziesiąty.
ośmdziesięcioletni albo osiemdziesięcioletni.
ośmdziesięciu albo osiemdziesięciu (nie: ośmdziesiąt, osiemdziesiąt) uczniów; ośmdziesiąt albo osiemdziesiąt ptaków, kobiet, drzew. Odmieniaj jak: *pięciu*, *pięć* — zob.!
ośmielić, ośmielimy, rozk. ośmiel.
ośmiodniowy.
ośmiokątny.
ośmioletni, -nia, -nie.
ośmiomiesięczny.
ośmioro (dzieci), 2. ośmiorga (dzieci) i t. d. Odmieniaj jak *dwoje* — zob.!
ośmiotomowy.
ośmiotygodniowy.
ośmiu (nie: ośm) uczniów; ośm albo osiem kobiet, drzew i t. p. (odmieniaj jak *pięciu*, *pięć* — zob.!). Ośmiu uczniów pisze (nie: piszą); ośm kobiet, ptaków, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.
ośmiuset (nie: ośmset, osiemset) uczniów; ośmset albo osiemset ptaków, kobiet, drzew. Odmieniaj jak: *pięciuset*, *pięćset* — zob.!
ośmnastka albo osiemnastka.
ośmnastoletni albo osiemnastoletni.
ośmnastomiesięczny albo osiemnastomiesięczny.

ośmnastu albo osiemnastu (nie: ośmnaście, osiemnaście) uczniów; ośmnaście albo osiemnaście ptaków, kobiet, drzew. Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zob.!
ośmnasty albo osiemnasty.
ośmnaście albo osiemnaście—zob. ośmnastu.
ośmset albo osiemset—zob. ośmiuset.
ośmsetny albo osiemsetny.
ośnieżyć.
oświadczyć, rozk. oświadcz, oświadczmy, oświadczcie.
oświadczyny, 2. -czyn.
oświata, w oświacie.
oświecić — zob. świecić.
Oświęcim *, do Oświęcimia *, pod Oświęcimiem *, w Oświęcimiu *. W żywej mowie ogółu i w dziennikarstwie współczesnem bardzo często: do Oświęcima, pod Oświęcimem, w Oświęcimie.
oświęcimski.
ot! oto! otóż!
otchłań, l. mn. -nie, tych -ni.
oto! otóż! Porównaj: *o to*.
otóż!
otręby, tych otrąb.
otrętwiały, częściej: odrętwiały — zob. odrętwieć.
otrętwieć, częściej: odrętwieć — zob.!
otrząsać, otrząsa, rozk. otrząsaj.
otrząsnąć, otrząsnę, otrząśnie, otrząsnął, rozk. otrząśnij; *otrząść*, otrzęsę, otrzęsie, otrząsł, rozk. otrząś.
otrząść — zob. otrząsnąć.
otrzeć, otrę, otrze, otarł; rozk. otrzyj; otarłszy; *obetrzeć*, obetrę, obetrze, obtarł; rozk. obetrzyj, obtarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
otrzewna, 2. i 3. -nej, 4. -ną, l. m. -ne, 2. -nych.
otrzeźwić (=ocucić kogoś), otrzeźwię, otrzeźwi, otrzeźwił; *otrzeźwieć* (= odzyskać przytomność), otrzeźwieję, otrzeźwieje, otrzeźwiał, otrzeźwieli.
otrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Otto (rzadziej: Otton), 2. Ottona.
otucha, 3. i 7. otusze.
otworzyć (np. drzwi, skrzynię), rozk. otwórz, otwórzcie. Porówn. *odtworzyć* (= utworzyć na wzór czego, powtórnie utworzyć i t. p.).
otwór, 2. otworu.
Otylia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
owacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
..ować. W sprawie pisowni form czasu teraźniejszego, trybu rozk. i imiesłowu teraźn. czyn. słów na *..ować* — zob. *..ję*.
owca, l. mn. -ce, 2. owiec.
owczarnia, tych owczarni, rzadziej: owczarń.
owczarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
owdowiały, l. mn. owdowiali — ale: brat owdowiał, l. mn. bracia owdowieli.
owdowieć, owdowieje, owdowiał, owdowieli. Zob. owdowiały.
(owdzie) — tu i owdzie albo tu i ówdzie.
Owidyusz, 2. -sza, rzadziej: Owidy, 2. Owidego.
owinąć, owinął, owinęła; rozk. owiń, owińmy, owińcie.
owocarnia, tych -carni, rzadziej: -carń.
owrzodzenie, 2. -nia.
owrzodziały, l. mn. dziali. Porównaj: owrzodzieć.
owrzodzieć, -dzieje, owrzodział, -dzieli. Porówn. owrzodziały.
owszem.
Oxford *, z Oxfordu, w Oxfordzie. Piszą także: Oksford . . .
ozdoba, tych ozdób.
ozdobić, -bimy; rozk. ozdób.
ozdóbka, tych ozdóbek.
ozdrowiały, l. mn. -wiali. Porówn. ozdrowieć.
ozdrowieć, ozdrowieje, ozdrowiał, -wieli. Porówn. ozdrowiały.
oziębłe, st. w. -lej.
oziębły, l. mn. -li.
ozimina, 2. -ny.
ozimy (np. pszenica ozima).
oznajmiający, oznajmujący.
ozwać się — zob. zwać.
Ozyasz.
ożenić (się), rozk. ożeń (się).
ożóg, 2. ożoga.

ożyć, ożyje.
ożyna * — lepiej: jeżyna *.
ożywczy.

ó

I. ó czy u?

a) *ó* miało w dawnej polszczyźnie brzmienie pośrednie między *o* i *u*, obecnie wymawiamy *ó* jak *u*.[1]) W piśmie oznaczamy literą *ó* te brzmienia, które powstały z pierwotnego *o (e)*.

Wskazówka praktyczna: Pisz *ó* (nie *u*), jeżeli w odmianie wyrazu albo w wyrazach pokrewnych występuje *o:* bób (bobu), Bóg (Boga), grób (grobu), lód (lodu), napój (napoju), powódź (powodzi), wóz (wozem), zdrój (zdroju); kóz (koza), dróg (droga), nóg (noga), ód (oda); pól (pole), zbóż (zboże); bródka (broda), robótka (robota), szkółka (szkoła), wódka (woda); mnóstwo (mnogi, mnożyć), ubóstwo (ubogi), dowództwo (dowodzić), mówić (mowa), wrócić (odwrotny), módz (mogę), pomódz (pomoże), niósł (niosła), wiózł (wiozła); ów (owa), mój (moja); pośród (środek), któż (kto), cóż (co), otóż (oto), pół (połowa), czwórka (czworo), ósmy (osiem) i t. d.

Tego mechanicznego sposobu nie możemy stosować do form czasu teraźniejszego, trybu rozkazującego i imiesłowu teraźn. czyn. słów na *-ować (-ywać, -iwać): gotować*, gotuję, gotuj, gotując; *zapisywać*, zapisuję, zapisuj, zapisując i t. p. Piszemy *u* (nie *ó*), bo przyrostkiem form teraźniejszo-czasowych jest *u (got-uj-e)*, przyrostkiem zaś bezokolicznika *-owa (got-ow-a-ć)*, brzmienie *u* nie powstało więc wskutek pochylenia się samogłoski *o*.

b) Piszemy *ó:* w zakończeniu 2. przyp. l. m. *-ów:* piecó*w*, domó*w*, psó*w* i t. d.; w nazwach miejscowości na *-ów:* Kraków, Lwów, Berdyczów i t. p.; w wyrazach na *-ówka:* dachówka, kryjówka, końcówka, podkówka, sznurówka, żytniówka i t. p. (ale: zasuwka); w nazwiskach córek na *-ówna:* szewcówna, stolarzówna, Rodziewiczówna i t. p.

c) Pisz *ó* w wyrazach: brózda, chór, chróst, córka, czółno, dłóto,[1]) dziób, jaskółka, Józef, kłócić się, król, krótki, który, mózg, ogół, ogórek, płótno, pół, półka, póki, póty (dopóty), próchno, próżny, równy, różny, róża, rózga, skóra, stróż, szczegół, tchórz, wiewiórka, wiór, wióro, włóczyć, włókno, wójt, wróbel, wróżba, źródło, żółć, żółty, żółw, żóraw i t. d.

d) Początkowe brzmienie *u* wyrażamy w piśmie stale literą *u; ó* piszemy tylko w wyrazach: ósmy (ósemka), ów (ówczesny); oda, tych ód; oko, ócz.

II. ó czy o?

a) Pisz *o* (nie *ó*): w wyrazach przyswojonych na *-or:* dyrektor, profesor, inspektor, fundator, cenzor i t. p. W Galicyi piszą powszechnie doktor *, w Królestwie Pols. częściej doktór [2]).

b) Pisz *o* (nie: *ó*); anioł (nie: aniół), chłodnąć, chłodnę, chłodzić, chłodzę (nie: chłódnąć, chłódnę, chłódzić, chłódzę); coś (nie: cóś); dojść (nie: dójść); dolny (nie: dólny); dom (nie: dóm); dosłowny (nie: dosłówny); droga (nie: dróga); gąsior (nie: gąsiór); humor (nie: humór); indor (nie: indór); kaczor (nie: kaczór); Karol (nie: Karól); koń (nie: kóń); koronka (nie: korónka); ktoś (nie: któś); młody, młodszy (nie: młódszy); młot (nie: młót); mrowisko (nie: mrówisko); on (nie: ón); pierścionek (nie: pierściónek); rolny (nie: rólny); solniczka (nie: sólniczka); społeczeństwo, społeczny (rzadziej: społeczeństwo, społeczny); stolnica (nie: stólnica); stos (nie: stós); stosować, dostosować,

[1]) Tylko w niektórych narzeczach zachowało *ó* brzmienie dawne.

[1]) A. Kryński zaleca pisać: dłuto, A. Brückner: dłóto.
[2]) A. Kryński: doktor i doktór.

przystosować, zastosować i t. p. (rzadziej: stósować, dostósować itp.); stosowny (rzadziej: stósowny); stosunek (rzadziej: stósunek); szkolnictwo (nie: szkólnictwo); szkolny (nie: szkólny); węgorz (nie: węgórz); wojsko (nie: wójsko); zbrojny (nie: zbrójny); zdolny (nie: zdólny); żywioł (nie: żywiół).

c) Pisz *ó* (nie: *o*): cóż, nacóż, pocóż (nie: coż, nacoż, pocoż), otóż (nie: otoż), nóżka (nie: nożka), późny, późno (nie: poźny, poźno), przewrót (nie: przewrot).

d) W Galicyi mówią i piszą przeważnie mówca *, brzuchomówca *, krasomówca *, mównica *, małomówny *, prawdomówny *, krasomówstwo *, rybołówstwo *, spódnica; (ból), 2. bólu *, l. mn. bóle, 2. bólów * i t. d.; (mó″), 2. móla *, l. mn. móle * i t. d. — w Królestwie Polsk. przeważnie: mówca, brzuchomówca, krasomówca, mównica, małomówny, prawdomówny, krasomówstwo, rybołówstwo, spódnica; (ból), 2. bólu, l. mn. bóle, 2. bólów i t. d.; (mó″), 2. móla, l. mn. móle i t. d.

W Galicyi mówią i piszą przeważnie: bóść *, róść *, wskróś *, na wskróś *, kościółek, (dziób), 2. dzioba *, dzióby *), dziobać * itd.— w Królestwie Polsk. zwykle: bość, rość, wskroś, kościołek, (dziób), 2. dzioba, l. mn. dzioby, dziobać itd. [1])

III. *dwóch* * (pisownia nieprawidłowa, ale bardzo rozpowszechniona), dwuch (pisownia prawidłowa, lecz mniej powszechna)—błędnie: dwoch; *tłómaczyć* * (pisownia najczęściej używana), tłumaczyć * (pisownia prawidłowa, ale mniej powszechna), rzadko: tłomaczyć *. W Galicyi mówią i piszą prawie wyłącznie: protokół *, protokołu *, protokoły*, protokołować*—w Królestwie Pols. mówią i piszą przeważnie: protokuł, 2. -kułu, l. mn. -kuły, protokułować, rzadziej: protokół, 2. -kółu, l. mn. -kóły, protokółować (wyraz ten pochodzi z grec. πρωτόκολλον = protokollon). [1])

ó czy ***o?*** — zob. 1) *Błędne wymawianie;* 2) *ó.*

ó czy ***u?*** — zob. 1) *ó;* 2) *u.*

ósemka, tych ósemek. Zob. *ó,* uwaga I. d.

ósmy. Zob. *ó,* uw. I. d.

-ów. Pisz *ó:* 1) w zakończeniu 2. przyp. l. mn. *-ów:* pieców, domów, psów i t. d.; 2) w nazwach miejscowości na *-ów:* Lwów, Berdyczów, Chrzanów, Janów i t. p. Zob. *Kraków.*

ów, owa, owo; 4. ową (czapkę), 6. owym (uczniem, ptakiem, piecem), owem (dzieckiem, oknem) i t. d. Zob. 1) *-ym, -im . . . ;* 2) *ó,* uw. I. d.

ówczesny, l. mn. -cześni. Zob. *ó,* uw. I. d.

(ówdzie) — tu i ówdzie albo tu i owdzie.

-ówka. Pisz *ó* w wyrazach na *-ówka:* dachówka, kryjówka, kończówka, podkówka, sznurówka, żytniówka i t. p. — ale: zasuwka.

-ówna. Pisz *ó* w nazwiskach córek na *-ówna:* szewcówna, stolarzówna, Rodziewiczówna i t. p. W sprawie odmiany zobacz: Nazwiska panien na *-ówna.*

[1]) *A. A. Kryński:* mówca, brzuchomówca, krasomówca, małomówny, prawdomówny, narządy mówne, krasomówstwo, rybołówstwo, (ból), 2. bólu, l. m. bóle; (mó″), 2. móla, l. mn. móle — bość, rość; (dziób), 2. dzioba, l. mn. dzioby; dziobać.

[2]) A. A. Kryński: dwuch, tłumaczyć, protokuł, protokułować.

P.

p czy ***b?*** zob. *b* czy *p?*

pachnąć (rzadziej: pachnieć), pachnę, pachnie, pachnął (rzadziej: pachniał).

pachnieć — zob. pachnąć.
pacholę, 2. -lęcia, 3. -lęciu, tych pacholąt. Zob. kurczę.
pacholęcy.
pachołek, l. mn. pachołkowie, pachołcy.
pacierz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
pacyent, l. m. pacyenci. Zob. *-ent.*
paczula.
paczyć (się); deska paczy się.
padewski (przymiot. od *Padwa*).
padół, 2. -dołu.
Padwa, 2. Padwy, 7. w Padwie.
padyszach, 2. -cha, l. mn. -chowie.
paf! (wykrzyknik).
paginacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
pagórek, 2. -górka.
pająk.
pajuk (pokojowiec, żołnierz), l. m. -ki albo -cy.
pakiet, 2. -tu, l. mn. -ty.
pakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
pakunek, 2. -kunku. Zob. *-unek.*
paleografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
paleograficzny.
paleologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
paleontografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
paleontologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
Palestyna.
palestyński.
palingeneza, 2. -zy. Zob. *ge* czy *gie?*
paliwoda, 2. -dy, tych -dów.
palladyum * (z łac. Palladium); niektórzy piszą: paladyum. Zob. Spółgłoski podwójne.
Pallas albo Pallada, 2. -dy, 3. -dzie, 4. -dę.
palto, 2. palta, 7. w palcie, l. mn. palta, 2. palt; *paltot*, 2. paltota, 7. w paltocie, l. mn. paltoty, 2. paltotów.
paluch. Zob. *-uch.*
paluszek. Zob. *-uszek.*
pałac, l. mn. -ce, tych -ców.
pamflet, 2. -tu, l. mn. -ty.
pamiątka, 3. i 7. -miątce.
pan, temu panu, w tym panu.
pancerz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
panegiryzm. Zob. *-izm.*
panew, 2. panwi, l. mn. -wie, 2. -wi.
panewka, tych -wek.
pani, tę panią, tych pań, temi paniami. Zob. *bogini.*
pani Janowa, p. Józefowa, p. Wojciechowa i t. p.; pani Matejkowa, p. Mickiewiczowa, p. Orzeszkowa i t. p.; pani aptekarzowa, p. baronowa, p. namiestnikowa i t. p. — zob. Nazwiska żon na *-owa.*
pani Kowerska, 2. i 3. pani -skiej, 4. panią -ską, l. mn. panie -skie, 6. paniami -skiemi.
pani podkomorzyna, pani sędzina, p. starościna i t. p.; pani Zarębina i t. p. — zob. Nazwiska żon na *-ina.*
panienka, 3. i 7. -nience, l. mn. -nienki, 2. -nienek.
panieński.
panisko *(ten* albo *to)*, tych -sków.
panna, tych panien; Najświętsza Panna.
panna Mickiewiczówna, p. jenerałówna — zob. Nazwiska panien na *-ówna (-ewna).*
Pannonia * (piszą także Panonia), 2. i 3. -nii, 4. -nię. Zob. Spółgłoski podwójne.
panorama, tej -my, te -my, tych -ram; rzadko: to panorama (nieodm.).
panować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
panslawista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
panslawizm. Zob. *-izm.*
pantarka, tych -rek.
panteista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
panteistka, 3. -teistce, tych -stek.
panteizm. Zob. *-izm.*
pantofel, tych pantofli.
panujący.
państwo, tych państw; państwo (kraj) zbroi się; nasi państwo (pan z panią) wyjechali; odwiedziłem państwa Leszczyńskich.
pańszczyzna. Zob. *-izna.*
papier, 2. -ru.
papiernia, tych papierni, rzadziej: papierń.
papieros, 2. -sa.
papieski. Zob. *-ski, -sko...*
papiestwo. Zob. *-stwo.*
papież, l. mn. -że, 2. -ży, rzadziej: -żów.
papuga, tych papug.

papuzi, -zia, -zie — rzadziej: papuży, -ża, -że.
papużka, 3, -pużce, tych -żek.
para — parę. A) *Parę* (= dwie osoby lub rzeczy, należące do siebie). Para narzeczonych, para gołębi, para butów. Rzeczownik ten odmienia się jak *ściana*. 1. para butów, 2. pary butów, 3. parze butów, 4. parę butów, 5. paro butów! 6. parą butów, 7. w parze butów; l. mn. 1. pary butów, 2. par butów, 3. parom butów, 4. i 5. pary butów, 6. parami butów, 7. w parach butów. — B) *Parę* (= kilka). Liczebnik nieoznaczony *parę* odmienia się jak *kilka*. 1. parę butów, 2. paru butów, 3. paru butom, 4. parę butów, 5. parę butów, 6. paru butami, 7. w paru butach.
parabola, l. mn. -le.
paradoks, 2. -ksu, l. m. -ksy; rzadziej: -ksa. Zob. *ks, gz* czy *x?*
parafia, tej -fii, tę -fię, tych -fii.
parafialny.
parafianin, 2. -anina, l. mn. -anie, 2. parafian. Zob. *-anin.*
parafiańszczyzna. Zob. *-izna.*
parafraza, tych -fraz.
paralela (rzadziej: parallela*, chociaż po grec. παράλληλος = paral*l*elos), te -le, tych -lel. Zob. Spółgłoski podwójne.
paraliż, 2. -żu.
paraliżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
parasol, tych -li.
parcelacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
parch, 2. -chu, zwykle w l. mn. parchy, 2. -chów.
parę — zob. para.
pargamin — zob. pergamin.
parkiet, 2. -tu.
parlament, w parlamencie, l. mn. -ty, rzadko: -ta. Zob. *-ment.*
parlamentaryzm. Zob. *-izm.*
Parma, 2. Parmy, 7. w Parmie.
parmeński.
parmezan (rodzaj sera), 2. -nu.
parnia, tych parni.
parochia, tej -chii, tę -chię, tych -chii.
parodya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
parodyować, parodyuje, rozk. parodyuj. Zob. *-ować.*
parokonny.
paroksyzm, 2. -zmu, l. mn. -zmy. Zob. *-izm.*
parować, paruje. Zob. *-ować*
parowiec, l. mn. -rowce, 2. -ców.
parów, 2. -rowu.
parówka. Zob. *-ówka.*
partya, tej -tyi, tę -tyę, tych -tyi.
partyjny.
parweniusz, l. m. -sze. Zob. *-usz.*
paryjski (marmur).
Parys, 2. -sa.
paryski. Zob. *-ski, -sko...*
Paryż, 2. -ża, 7. w Paryżu.
Paryżanin, 2. -żanina, l. mn. -żanie, 2. -żan. Zob. *-anin.*
Paryżanka, l. mn. -żanki, 2. -nek.
parzyć, parzymy, rozk. parz, parz[cie.
parzystokopytny.
parzysty.
pasaż, 2. -żu, l. mn. -że.
pasażer, l. mn. -rowie.
pascha, 2. paschy.
paschalny.
paschał, 2. -łu.
pasiasty, rzadko: pasiaty.
pasibrzuch, l. mn. -chy.
pasienie, 2. -nia.
pasierb, 2. -sierba.
paskudny.
pasmo, w paśmie (rzadziej: w pasmie), tych pasm, rzadziej: pasem.
pasorzyt (pisownia prawidłowa), pasożyt* (pisownia nieprawidłowa, ale bardzo rozpowszechniona).
pasożyt * — zob. pasorzyt.
pasować (kogo na rycerza), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
pasport — zob. paszport.
pasterka.
pasterz, tych -rzy, rzadziej: -rzów. Zob. *-erz.*
pastuch, l. mn. -chy. Zob. *-uch.*
pastuszy, -sza, -sze.
pastwa, na pastwę.
pastwić się, pastwimy się; rozk. pastw się albo pastwij się.
pastwisko, tych pastwisk.
pasya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
pasyans; kłaść pasyansa.

pasyonat, l. mn. -ci.
pasza (karm zwierząt), l. mn. -sze.
pasza albo basza (turecki), l. mn. -szowie.
paszcza, l. mn. -cze, 2. paszcz.
paszczęka * (bardzo rzadko: paszczeka *), tych paszczęk.
paszkwil, l. mn. -le.
paszport, rzadziej: pasport (po franc. passeport), l. mn. -ty.
pasztet, 2. -tu.
paść, padnie, padł, rozk. padnij; padłszy, upadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
paść, pasę, pasie, pasiemy, pasą; pasł; rozk. paś, paśmy, paście; wypasłszy, napasłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
Patagonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Patagończyk, l. mn. -czycy.
patent, 2. -tu, l. mn. -ty *, rzadko: -ta *. Zob. *-ent.*
patentować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-uję;* 2) *em, en.*
patologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
patos (ten), 2. -su.
Patroklus, Patrokles, Patroklos; 2. Patroklusa, Patroklesa, Patroklosa, Patrokla.
patrol, tego -lu.
patronka.
patroszyć, -szymy, rozk. patrosz.
patryarcha, 3. patryarsze, l. mn. -chowie.
patryarchalnie.
patryarchalny.
patrycyat, 2. -tu.
patrycyusz. Zob. *-usz.*
patrycyuszowski. Zob. *-ski* czy **patrymonialny**. [*-wski.*
patryota, 2. -ty, l. m. -ci, 2. -tów.
patryotka, 3. patryotce.
patryotyczny.
patryotyzm. Zob. *-izm.*
patrzeć, patrzyć, patrzymy (nie: patrzemy — zob. *-imy, -ymy . . .*), patrzałem, patrzyłem, patrzał, patrzył, patrzała, patrzyła, patrzali, patrzeli, patrzyli, patrzały, patrzyły; patrz, patrzmy, patrzcie (obok dawniejszych form: patrzaj, patrzajcie); patrzano, patrzono. Porówn.: przypatrzyć się, dopatrzyć się, popatrzyć się, rozpatrzyć (się) i t. d.
patrzyć — zob. patrzeć.
Paulin (zakonnik), 2. -na, l. mn. -ni, 2. -nów. Zob. Nazwy zakonników.
Paulina (imię chrzestne), 2. -ny.
pauliński (przymiotnik od *Paulin*).
pauza, tych pauz.
Pauzaniasz.
paw, 2. pawia, 5. pawiu! l. m. pawie, 2. pawi.
pawęż (= tarcza), 2. -ży, l. mn. -że, 2. -ży.
pawi, -wia, -wie (przymiotnik od *paw*).
Pawia, 2. i 3. -wii, 4. -wię.
pawian, l. mn. -ny.
pawilon, 2. -nu.
paznogieć — zob. paznokieć.
paznokieć *, 2. paznokcia *, l. m. -nokcie *, 2. -nokci * — albo: paznogieć, 2. paznogcia, l. mn. -nogcie, 2. -nogci (w Galicyi częściej: paznokieć . . .).
pazur, 2. -ra.
paź, l. mn. -ziowie, rzadziej: -zie, tych -ziów.
październik (nazwy miesięcy piszemy małą literą).
październierz, 2. -rzy; zwykle w l. m. październierze, tych -rzy.
pączek, 2. pączka.
pąk (= pączek rośliny), tego pąka, te pąki. Porówn. pęk.
pątnik (= pielgrzym), l. mn. -cy.
pchli (przymiotnik od *pchła*).
pchlisty.
pchła, tych pcheł (nie: płech, pchieł, pchłów).
pchnąć, pchnę, pchnął, pchnęła, rozk. pchnij; pchnąwszy.
pchnięcie, tych pchnięć.
pedagog, l. mn. -dzy albo -gowie.
pedagogia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
pedał, 2. -łu.
pedant, l. mn. -danci.
pedanterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
pedantka, 3. pedantce.
pedantyzm. Zob. *-izm.*
pejzaż, 2. -żu, l. mn. -że, 2. -ży, rzadziej: -żów.
pejzażysta, l. mn. -ści.
Pekin (rzadziej: *Peking*, chociaż tak brzmi po chińsku nazwa tego miasta), 2. Pekinu, 7. w Pekinie.

pekiński.
Pelagia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
Pelagiusz, 2. -sza.
peloponeski. Zob. *ski, sko...*
Peloponez, 2. -zu.
pełnić, pełnimy, rozk. pełnij, -nijmy, -nijcie.
pełniusieńki. Zob. *-usieńki.*
pełniuteńki. Zob. *-uteńki.*
pełniutki. Zob. *-utki.*
pełnoletni, -nia, -nie (rzadko: pełnoletny, -na, -ne).
pełnoletność, 2. -ści.
pełnomocnictwo.
Pełtew, 2. Pełtwi, nad Pełtwią.
pełznąć, pełznie, pełznął albo pełzł, pełzła, pełzły; rozk. pełznij.
pendzel * — zob. pędzel.
Penelopa, 2. -py.
pensya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
Pensylwania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
pensyonarka.
pensyonat.
perfumować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
perfumy, tych perfum.
pergamin *, rzadko: pargamin * (od nazwy miasta Pergamon).
peron, 2. -nu.
Pers, 2. -sa, l. mn. -sowie (nie: Perz, 2. -za, l. mn. -zowie). Zob. *s, ś* czy *z, ź?*
Persefona, 2. -ny.
Perseusz.
perski; zatoka Perska.
personel, 2. -lu (z franc. *personnel*); w Galicyi zwykle: personal, w mowie potocznej często: personał.
personifikacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
perspektywa.
perswazya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
Persya, 2. i 3. -syi, 4. -syę. Porównaj *Pers.*
pertraktacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Peru (nieodm.); forma mniej prawidłowa, ale dosyć często używana: Peruwia, 2. i 3. -wii, 4. -wię.
peruka.
perukarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
Perykles, 2. -sa.
peryod, 2. -du.
peryodyczny.
perz * (nie: pyrz *), 2. perzu.
perzyna * (nie: pyrzyna *), 2. -ny.
pesymista (rzadko: pessymista, chociaż po franc. pessimiste, po łac. pessimus). Zob. Spółgłoski podwójne.
pesymizm. Zob. *-izm;* porówn. *pesymista.*
Peszt, 2. Pesztu, 7. w Peszcie.
peszteński.
petent, l. mn. -tenci. Zob. *-ent.*
Petersburg (nie: Peterzburg), petersburski (nie: -burgski). W sprawie pisowni przymiotników dzierżawczych, utworzonych od nazw miast, wsi, krajów . . . na: *-berg, -berga, -bergia, -burg, -burgia, -borg*— zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 5.
petersburski. Zob. Petersburg.
Petőfi, 2. Petőfiego, 6. i 7. -fim.
Petrarka (rzadziej według pisow. oryginal. Petrarca), 2. -ki, 3. -ce, 4. -kę.
petycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
pęcherz, tych -rzy albo -rzów.
pęcznieć, pęcznieje, pęczniał, pęcznieli.
pęd, 2. -du.
pędzel (rzadziej: pendzel *, bardzo rzadko: penzel *), tych pędzli. Zob. *em, en.*
pędzić, rozk. pędź, pędźcie.
pęk (= wiązka), tego pęku, te pęki. Porówn. *pąk.*
pęknąć, pęknie, pękł; rozk. pęknij.
pęknięcie.
pęknięty.
pęta — zob. pęto.
pętać, pęta.
pętlica.
pęto, zwykle w l. mn. pęta, tych pęt.
pfe!
pfuj!
Philippi (nieodm.), pod Philippi; pisownia bardziej rozpowszechniona: Filippi, pod Filippi; niektórzy mówią i piszą: pod Filippami.
piać, pieje, piał, piali, piały; rozk. piej.
piana, 2. -ny.
pianie (koguta), 2. -nia.
pianino, 2. -na, l. m. -na, 2. -nin.

pianista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
pianistka, 3. -nistce.
pianka, 2. tych -nek.
piankowy.
piano (w muzyce = cicho, lekko).
piasczysty — pisz: piaszczysty. Zob. *s, ś, sz?* uw. II. c.
Piast, 2. Piasta, l. mn. Piastowie.
piastować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
piastowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
piastun. Zob. *-un*.
piastunka, tych -nek. Zob. *-unka*.
piaszczysty. Zob. *s, ś, sz?* uw. II. c.
piąć (się), pnę, pniesz, pnie . . . pną, piął, pięła, pięło, rozk. pnij; pnąc, pnący.
piątek, 2. piątku; co piątek.
piąterko — zob. pięterko.
piątka, 3. piątce, tych piątek.
piąty.
pić, pije, rozk. pij.
piec, piekę, piecze, pieką, piekł; rozk. piecz, pieczcie; upiekłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
piec, l. mn. -ce, 2. -ców.
piechur, l. mn. -ry.
piecuch, l. mn. -chy. Zob. *-uch*.
pieczątka, 3. i 7. -czątce.
pieczeniarz, tych -rzy albo -rzów.
pieczeń, l. mn. -nie.
pieczęć, l. mn. -cie (rzadziej: -ci), 2. -ci.
pieczętować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
piedestał, 2. -łu.
piekarnia, tych -ni, rzadziej: -karń.
piekarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
piekarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
piekarzówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
piekło, temu piekłu, tych piekieł.
pielęgnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
pielgrzym, l. mn. -mi.
pielucha, zwykle w l. mn. pieluchy, 2. -luch.
Piemont, 2. -montu.
pieniactwo.
pieniacz, tych -czy albo -czów.
pieniądz, tego pieniądza, temu pieniądzowi, tym pieniądzem, w tym pieniądzu; l. mn. pieniądze, tych pieniędzy, tym pieniądzom, temi pieniędzmi (niekiedy: pieniądzmi), w pieniądzach.
pieniążek, 2. pieniążka.
pienić się, pienimy się; rozk. pień się.
pieniężny.
pień, 2. pnia, l. mn. pnie, 2. pni albo pniów.
pieprz, 2. -przu.
pieprzniczka, w pieprzniczce.
pieprzny.
pieprzyć, pieprzymy; rozk. pieprz, pieprzcie.
pierożek — zob. piróg.
pieróg — zob. piróg.
pierś, te piersi, tych piersi.
pierścień, tych -ni.
pierścionek.
pierwej.
pierwiosnek, 2. -wiosnka.
pierworodny.
pierworodztwo. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
pierwowzór, 2. -wzoru.
pierwszeństwo.
pierwszorzędny.
pierwszy, l. mn. pierwsi.
pierzasty.
pierzchać.
pierzchnąć, pierzchnie, pierzchną, pierzchnął (rzadko: pierzchł), pierzchła, pierzchło, pierzchli, pierzchły (rzadziej: pierzchnęła, -nęło, -nęli, -nęły); pierzchnij.
pierze, 2. -rza, 3. -rzu.
pierzyna.
pies, 3. psu, l. mn. psy, 2. psów. Imiona własne psów piszemy wielką literą: Mruczek, Wiernuś, Zabij, Muszka i t. d.
pieszczoch, l. mn. -chy, 2. -chów.
pieszczocha, 3. -sze, l. mn. -chy, 2. -czoch.
pieszczota, tych -czot.
pieszy, l. mn. -si (żołnierze), -sze (pułki).
pieścić, pieszczę, pieścimy; rozk. pieść, pieśćcie.
pieśń, te pieśni, tych pieśni.
pietruszka.

pietyzm. Zob. *-izm.*
pięciodniowy.
pięciogodzinny.
pięciokąt, 2. -ta.
pięciokątny.
pięciokrotnie.
pięciokrotny.
pięciolecie, 2. -cia, l. mn. -cia, 2. -ci.
pięcioletni.
pięciomiesięczny.
pięciopiętrowy.
pięcioraki.
pięcioro dzieci, 2. pięciorga dzieci i t. d. (odmieniaj jak *dwoje*— zob.!).
pięciotygodniowy.
pięciotysięczny. Zob. tysiączny.
pięciowierszowy.
pięciozgłoskowy.
pięciu uczniów; pięć ptaków, kobiet, piór; 2. pięciu uczniów, ptaków i t. d.; 3. pięciu uczniom, ptakom i t. d.; 4. pięciu uczniów; pięć ptaków i t. d.; 5. jak 1-szy; 6. pięciu albo pięcioma uczniami, ptakami i t. d.; 7. w pięciu uczniach, ptakach i t. d.— W 6. przyp. używamy zwykle formy *pięciu*, jeżeli liczebnik towarzyszy rzeczownikowi; w 3. przyp. używamy niekiedy formy *pięciom.* Tak samo odmieniają się liczebniki 6, 7, 8, 9, 10, 11 i t. d. aż do 99.
pięciuset uczniów; pięćset ptaków, kobiet, książek, dzieł; 2. pięciuset uczniów, ptaków, kobiet i t. d.; 3. pięciuset uczniom, ptakom i t. d.; 4. i 5. jak 1-szy; 6. pięciuset uczniami, ptakami i t. d.; 7. w pięciuset uczniach, ptakach, kobietach i t. d.
pięć — zob. pięciu.
pięćdziesiąt — zob. pięćdziesięciu.
pięćdziesiątka, 3. -siątce, tych -siątek.
pięćdziesiąty.
pięćdziesięcioletni.
pięćdziesięciu żołnierzy, pięćdziesiąt ptaków, kobiet, piór. Odmieniaj jak *pięciu, pięć*—zob.! W sprawie wymawiania zob. *Pisownia a wymowa, uw. VIII. c.*
pięćkroć. Zob. *-kroć.*
pięćset — zob. pięciuset.
pięćsetny.
piędź (= miara), 2. -dzi, l. mn. -dzie, 2. -dzi; mierzyć pięndzią. Porównaj: pięć.
pięknie, st. w. -niej.
piękno, 2. piękna, 3. pięknu, 6. pięknem, 7. w pięknie.
piękny, st. w. piękniejszy.
pięść, l. m. pięści (w języku książkowym rzadziej: pięście), 2. pięści.
pięta, tych pięt.
pięterko, 2. -ka; w Galicyi częściej: piąterko *.
piętnastoletni. Porówn. piętnastu.
piętnastu żołnierzy; piętnaście ptaków, kobiet, piór. Odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!

Uwaga. Pisz: piętnaście, piętnastu, piętnasty, ale mów: pietnaście, pietnastu, pietnasty, bo tak mówią prawie powszechnie. Porównaj: dziewiętnaście.

piętnasty. Porówn. piętnastu.
piętnaście — zob. piętnastu.
piętno, 3. piętnu, l. mn. piętna, 2. piętn.
piętnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
piętro, tego piętra, temu piętru, na piętrze, te piętra, tych piątr *, piętr, pięter (wszystkie formy w użyciu w mowie żywej i w języku książkowym); tym piętrom, temi piętrami, na piętrach.
piętrowy.
piętrzyć się, piętrzy się.
pigułka.
pigwa, tych pigw.
pijaczysko *(ten* albo *to)*, tych pijaczysków.
pijak, l. mn. -cy, rzadziej: -ki.
pijany.
Pijar, l. mn. -rzy, rzadko: -rowie. Zob. Nazwy zakonników.
pijarski.
pijawka.
pijus (= pijak), 2. -sa, l. mn. -sy.
pikieta.
pilnie (= gorliwie, starannie); pilno (= spiesznie).
pilno — zob. pilnie.
pilnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
pilśniowy.
pilśń, 2. pilśni.

piłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
pińczowski.
Pińczów, ku Pińczowu. Zob. *Kraków*.
Pińsk, 2. -ska.
piński.
piołun, 2. -nu.
piołunówka. Zob. *-ówka*.
pion, 2. -nu.
pionier, l. mn. -rzy, rzadziej: -rowie.
pionowy.
piorun, 2. -nu, rzadziej: -na.
piorunujący.
piosenka albo piosnka, 2. piosenki albo piosnki, 3. piosence albo piosnce i t. d.; l. m. piosenki albo piosnki, 2. piosenek albo piosnek i t. d.
piosnka — zob. piosenka.
Piotr, 5. Piotrze (forma: *Pietrze* wychodzi z użycia).
piotrkowski.
Piotrków, ku Piotrkowu. Zob. Kraków.
Piotruś. Zob. *-uś*.
pióro, temu pióru, tych piór.
pióropusz, 2. -szu, l. mn. -sze.
Pireneje, 2. -jów.
pirenejski; półwysep Pirenejski.
Pireus (port ateński).
pirotechnik, l. mn. -cy.
pirotechnika.
piróg, 2. piroga; pirożek, 2. pirożka. W dziełach najznakomitszych współczesnych pisarzy (H. Sienkiewicza i in.) spotykamy także formy: pieróg, pierożek; w żywej mowie ogółu są te formy bardzo rozpowszechnione.
Pirrus (rzadziej: Pyrrus), 2. -sa.

Pisanie oddzielne i łączne. [1])

I. a) *Przyimki* piszemy przed imionami *oddzielnie*: przed domem, w moim ogrodzie i t. d.; podobnie: nade mną, nade drzwiami, ode mnie, przede mną, przeze mnie i t. p.

b) *Przyimki złożone* piszemy razem, tylko *z* oddzielnie: około, naokoło, wokoło, oprócz, naprzeciw, pomiędzy, pomimo, ponad, popod, pośród, wśród i t. p.; *z* za, *z* poza, *z* nad, *z* ponad, *z* pod, *z* popod, *z* pomiędzy, *z* pośród, *z* wewnątrz, *z* zewnątrz i t. p.

II. *Spójniki złożone* piszemy razem: *atoli*, *dlatego*, *zatem* i t. p. — oddzielnie tylko takie, jak: *chyba że*, *pomimo że*, *zwłaszcza że* . . . i wyrażenie używane jako spójnik: *z tem wszystkiem*.

III. Razem piszą się *przysłówki złożone* z przyimka i z wyrazu,

a) którego odrębnie dzisiaj już nie używamy (np. *zewsząd*, *skąd*, *skądinąd* . . .),

b) albo który sam dla siebie co innego oznacza, niż w złożeniu: np. *nakoniec* (= wreszcie), *na koniec* noża; *zapewne* (= prawdopodobnie), uważam to *za pewne* i t. d.

Tu należą: zowąd, zgoła; zaiste, zanadto, zatem; naco, nazad, nazbyt, naprzód, nasamprzód, nareszcie, naraz; odkąd, odtąd; dotąd, dopóty, dosyć, wkrótce, wtem, wcale, wraz, wzdłuż, wówczas, wprzód, wskutek; potąd, pokąd, potem, pośród, pomału, pociemku, pokryjomu, pozawczoraj, przeto, przenigdy, przedwczoraj, przedewszystkiem, ladajako i t. p.

Oddzielnie piszemy: z kolei, z pyszna; z polska, z francuska, z angielska; z blizka, z daleka, z dawna, z dawien dawna, z grubsza, z góry, z rana; na pozór, na czczo, na nowo, na pewno, na wspak, na opak, na oścież, na oślep, na potem, na pozór, na prawo, na prędce, na próżno, na przełaj, na przemian, na przemiany, na razie, na teraz, na ukos, na wskroś (wskróś), na wewnątrz, na zewnątrz, na wspak, na wznak, na zawsze; za młodu, za wiele, za bezcen, za darmo, za dnia, za długo, za dużo, za późno, za daleko;

[1]) Pisownia niektórych wyrażeń złożonych nie jest jednostajna, a pochodzi to stąd, że nie wszyscy odczuwamy jednako odrębność poszczególnych części składowych tego rodzaju wyrazów. Piszą: na pozór i napozór, na czczo i naczczo, na ukos i naukos, od dawna i oddawna, z blizka i zblizka, z za i zza, z grubsza i zgrubsza . . .

od dziś, od jutra, od wczoraj, od razu, od dawna, od niedawna; do dziś dnia, do jutra, do późna, do syta, do szczętu; o ile, o tyle, o mało; po cichu, po omacku, po kolei, po części, po dziś dzień, po południu, po naszemu, po prostu, po polsku, po rusku, po francusku; po pierwsze, po drugie (powtóre — łącznie!), po trzecie, po ósme itd.; raz po raz; bez liku, bez ustanku, bez wątpienia i t. d.

IV. *Przysłówek «nie»* piszemy przed słowami (czasownikami) osobno: nie czytam, brat nie ma zeszytu, nie chcą się uczyć, nie rób, nie może śpiewać, nie będą tańczyli i t. p.; nie mówiąc ani słowa; nie pożegnawszy się, wyszedł itp.— Wyjątek stanowią tylko te słowa, których nie używamy bez przysłówka *«nie»*: niedomagać, niedołężnieć, niepokoić, nienawidzić, niecierpliwić się i t. p. — Razem piszemy także wyrażenie nieosobowe *niema*: ojca *niema* w pokoju, rodziców *niema* (nie było, nie będzie), w domu, *niema* u nas takich owoców, *niema* pieniędzy w banku i t. d. — ale: ten uczeń *nie ma* rodziców, kupiec *nie ma* takich owoców, bank *nie ma* pieniędzy i t. d.

Z innymi wyrazami (rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami . . .) piszemy przysłówek *nie* razem, niekiedy oddzielnie. W pierwszym wypadku wyraz zaprzeczony nabiera zupełnie innego znaczenia, w drugim wypadku przeciwstawiamy wyraz zaprzeczony innemu wyrazowi o odmiennem znaczeniu.

a) Nierozum (= głupota), nieład (= bezład), niemoc, niecnota, niepokój, nieszczęście, nierząd, niesmak, nieuwaga, niemiły (= przykry), niepiękny (= brzydki), niełatwy (= trudny), nieżywy (= umarły), nieletni, nieludzki, nieostrożny, nieuczciwy, nieczysty, niejeden, niedobrze (= źle), niedaleko (= blizko), niewiele (= mało), niebardzo, niemniej, nieźle, niedość, nieraz i t. p.

b) *Nie moc* ludzka, lecz moc Boża odwróciła klęskę (ogarnęła mię jakaś dziwna *niemoc* i odrętwienie); *nie szczęście* i ślepy przypadek, lecz zasługa powinna zaważyć na szali *(nieszczęście* spadło na cały kraj); *nie jeden*, lecz kilkunastu ludzi padło ofiarą tego oszusta *(niejeden* sądzi, że pieniądze dadzą mu szczęście i zadowolenie); *nie ładna* okładka, lecz treść książki rozstrzyga o powodzeniu (ta książka ma *nieładną* okładkę); *nie tyś* zawinił, lecz on.

V. a) Słówka *jak* i *co* piszemy przed wyrazami oddzielnie: jak najniżej, jak najgłośniej, jak najgorzej, jak najczęściej, jak najlepiej; co rok, co krok, co noc, co tydzień, co miesiąc, co chwila, co sobota, co tchu, co większy, co prędzej i t. d.— razem tylko *codzień* i *coraz*.

b) Cząstkę *to* piszemy po słowach (czasownikach) oddzielnie, po innych wyrazach razem: jest to dobry człowiek, byli to pracowici ludzie, były to olbrzymie ptaki, było to podczas wojny francuskiej; onto, tyżeśto, tenżeto, ileżto, bądźto, jużto, jakto — oddzielnie tylko: *mimo to, pomimo to*.

c) Cząstkę wzmacniającą *że* i cząstki nieokreślne *bądź, kolwiek, kroć* łączymy z wyrazem, do którego należą: mówże, piszże, dajże, mamże, tenże, czyjże, tamże, jakże i t. p.; cobądź, ktobądź, którybądź, jakibądź, jakbądź, kiedybądź, ilebądź i t. d.; ktokolwiek, cokolwiek, jakikolwiek, ilekolwiek, gdziekolwiek i t. p.; wielekroć, częstokroć, ilekroć, dwakroć, stokroć itp.

d) Dawny aoryst *by* piszemy łącznie ze wszystkimi wyrazami, po których następuje, np.: aby, oby, chociażby, jeżeliby, onby to zrobił, jabym chciał, chciałbym, radzibyśmy, dobrzeby było i t. d. Tylko w zdaniach takich, jak: polecił mu, *by* przyszedł; nie pozwolił, byśmy wyjechali i t. d. jest *by* spójnikiem, nie przyrostkiem. [1])

[1]) **A. A. Kryński:** zza, zblizka, zdaleka, zdawna, zdawien dawna, zgrubsza, zrana.

pisarz, tych -rzy albo -rzów (bez różnicy w znaczeniu).
pisemko, 3. -ku, tych -mek.
pisemny.
pisklątko, tych -tek.
pisklę, 3. pisklęciu, tych piskląt. Zob. kurczę.
piskorz, tych -rzy albo -rzów.
pismo, na piśmie, tych pism; Pismo święte, w Piśmie świętem.
pisnąć, piśnie, pisnął, rozk. piśnij; pisnąwszy.

Pisownia a wymowa.[1])

Porównaj: *Błędne wymawianie.*

I. Dźwięki, oznaczane w piśmie literami *ą*, *ę*, brzmią często w żywej mowie ogółu jak: *om*, *on*, *o*, *em*, *en*, *eń*, *e* (*dom*browa, *kont*, *wziął*, *rem*bacz, *pre*nt, zaczeńcie, książe, wzieła i t. d. — piszemy: dąbrowa, kąt, wziął, rębacz, pręt, zaczęcie, książę, wzięła i t. d.)—zob. *ą*, *ę*.

II. Spółgłoski głośne (=dźwięczne, słabe): *b*, *d*, *dz*, *g*, *w*, *z* . . . . brzmią przed spółgłoskami cichemi i na końcu wyrazu jak: *p*, *t*, *c*, *k*, *f*, *s* . . . Piszemy: gró*b*, ba*b*ka, sa*d*, wó*d*ka, ła*w*ka, zja*zd* i t. d. — wymawiamy: gró*p*, ba*p*ka, sa*t*, wó*t*ka, ła*f*ka, zja*st* i t. d.

W wyrazach takich, jak: pro*ś*ba, ko*ś*ba, ta*k*że, ja*k*by i t. p. rzecz ma się odwrotnie, gdyż wymawiamy: proźba, koźba, ta*g*że, ja*g*by i t. p. Zob.: 1) *b* czy *p*? 2) *d* czy *t*? 3) *c* czy *dz*? 4) *g* czy *k*? 5) *w* czy *f*? 6) *s*, *ś* czy *z*, *ź*?

III. Następujące zmiany brzmień są również wynikiem zbiegu i ugrupowania różnorodnych spółgłosek:

a) Piszemy: *tw*ardy, *tw*ój, *św*iat, pot*w*ór, bit*w*a, łat*w*y, *kw*iat, *kwaś*ny, krok*w*ie i t. p.—ale wymawiamy: *tf*ardy, *tf*ój, *śf*iat, pot*f*ór, bit*f*a, łat*f*y i t. d.

b) Piszemy: *chrz*an, *chrz*est, po*krz*ywa, *skrz*ydło, przed, *sprz*ęt itd., ale wymawiamy: *chsz*an, *chsz*est, pok*szy*wa, *skszy*dło i t. d. Pamiętać należy, że po *ch* (w tej samej zgłosce) nie piszemy *sz* w żadnym wyrazie, a po *k*, *p* tylko w kilku wyrazach. Zob. *sz* czy *rz*?

c) Spółgłoski *trz* mogą mieć brzmienie trojakie. 1) Piszemy: mis*trz*owski, os*trz*e, przes*trz*eń, s*trz*elać, wys*trz*ał, ws*trz*emięźliwy, ws*trz*ymać i t. d.—w wyrazach tych brzmi *trz* jak *tsz*: mis*tsz*owski, os*tsz*e i t. d. 2) Piszemy: poju*trz*e, *trz*aska, *trz*eci, *trz*eba, *trz*epać, *trz*ewik, *trz*os, za*trz*ask, za*trz*ymać i t. p., ale w mowie potocznej słyszymy zwykle dźwięk *czsz*: poju*czsz*e, *czsz*aska, *czsz*eci, *czsz*eba i t. d. Tylko w dobitnem wymawianiu możemy wyróżnić mniej lub więcej wyraźne brzmienie *t (tsz)*. — 3) Piszemy: powie*trz*ny, *trz*cina, *trz*miel, *trz*nadel, *trz*piot, wewnę*trz*ny i t. d. mówimy: powie*cz*ny, *cz*cina, *cz*miel, *cz*nadel, *cz*piot i t. d. Zob. *cz* czy *trz*?

IV. a) chl*e*b, chl*e*w, cz*t*ery, dal*e*j, dzi*e*cię, grz*e*ch, Kazimi*e*rz, kr*e*da, kr*e*ska, kr*e*ślić, ml*e*ko, n*a*lej, n*a*lejcie, s*e*r, ścierka, świecić, umrzeć, z*e*gar i t. d. — w tych i w bardzo wielu innych wyrazach słyszymy często zamiast dźwięku *e* brzmienie mniej lub więcej zbliżone do *i*, *y*, a nawet czyste *i*, *y* [1]). Zob. *e* czy *i*, *y*? — b) Podobne wahanie się brzmień spotykamy także w odmianie przymiotników, zaimków, liczebników i imiesłowów, a mianowicie w zakończeniu przyp. 6. i 7. liczby pojed. (rodzaju męsk. i nij.), oraz w przyp. 6 l. m. (wszystkich trzech rodz.). Zob. *ym*, *im*, *em* . . .

V. *h*, *ó*, *ż* brzmią w dzisiejszym języku ogólno-polskim jak *ch*, *u*, *rz*: *h*ańba, *ch*ata; pi*ó*ro, bi*u*ro; może,

---

naczczo, naoścież, naoślep, napozór, naprawo, naprędce, naprzełaj, naprzemian, narazie, nateraz, naukos, nawskroś, nawewnątrz, nazewnątrz, nawspak, naopak, nawznak, nazawsze, odrazu, oddawna; cząstkę *to* zaleca pisać oddzielnie po wszystkich wyrazach . . . . Zob. Gram. jęz. pols., wyd. IV., str. 395. i nast.

[1]) Podajemy tu tylko kilka luźnych uwag praktycznych, w wydaniu większem niniejszego słownika ustęp ten znacznie rozszerzymy.

[1]) Dawniej mówiono i pisano powszechnie: kryślić, świcić, chliw, cztyry i t. d.

morze i t. d. [1]), dlatego też piszący nie powinien radzić się ucha, lecz baczyć na etymologię czyli pochodzenie wyrazu. Zob. 1) *h;* 2) *ó, u;* 3) *rz, ż.*

VI. a) Piszemy: broić (broisz, broi, broimy, broicie), stroić, podwoić, wykroić, roić (się), boisz się, boi się, czaić się, czai się, moi (bracia), moim (bratem), twoi, swoi, w nadziei, tych zawiei, na kolei i t. d. — nie: brojić, brojisz, broji, mojі, mojim, nadzieji i t. d., chociaż we wszystkich tego rodzaju wyrazach słyszymy przed samogłoską *i* mniej lub więcej wyraźny dźwięk spółgłoski *j.* — b) W wielu okolicach wymawiają każde początkowe *i* jak *ji: ji*ch, *ji*dę, *ji*gła, *ji*mię, *ji*nny i t. d., ale piszą powszechnie: *i*ch, *i*dę, *i*gła, *i*mię, *i*nny i t. d.

VII. a) W imiesłowie czasu przeszłego (w 3. osobie l. poj. rodzaju męs.) nie domawiamy zwykle w języku potocznym końcowego *ł* po spółgłosce: bieg, móg, niós, pad, strzeg i t. d.— piszemy jednak stale: bieg*ł*, mógł, niós*ł*, pad*ł*, strzegł i t. p. — b) Dźwięk, oznaczany literą *ł*, brzmi w ustach wielu Polaków jak krótkie *u:* chcia*u* (=chcia*ł*), mia*u* (= miał), pa*u*ka (= pałka) i t. d.— c) W sprawie *ł* w formach takich, jak: rzek*ł*szy, star*ł*szy, upad*ł*szy i t. d. — zob. *szy* czy *łszy?* — d) Mówimy: jabko, jabka, ale piszemy: jabłko, jabłka.

VIII. a) Piszemy: jes*t*em, jes*t*eś, jes*t*eśmy, jes*t*eście, ale w potocznej mowie znacznej (a może przeważnej) części Polaków brzmią te wyrazy: jez*d*em, jez*d*eś, jez*d*eśmy, jez*d*eście. [2]) — b) Mówimy: siedem, siedemdziesiąt, osiem, osiemdziesiąt, a piszemy: siedem, siedemdziesiąt albo siedm, siedmdziesiąt; osiem, osiemdziesiąt albo ośm, ośmdziesiąt.—c) Piszemy: pięćdziesiąt, sześćdziesiąt, dziewięćdziesiąt, ale w mowie żywej dźwięku *ć* wcale nie słyszymy. — d) Podobnej zatracie ulega spółgłoska *l* w wyrazach: rzemieśl*n*ik, rzemieśl*n*iczy, które w mowie potocznej brzmią: rzemieśnik, rzemieśniczy [1]).

IX. Pisownia wyrazów obcych i przyswojonych opiera się na odrębnych zasadach, a różnica między pismem a brzmieniem jest tu nieraz bardzo znaczna (np. w imionach własnych nieprzyswojonych).

a) W sprawie pisowni wyrazów takich, jak: Azya, lilia, Marya, gimnazyum, Floryan, dyabeł, fiołek, Pius, waryat i t p.— zob. *ya, ia.* — b) Dźwięki nosowe wyrazów: atra*ment*, za*męt*, *gont*, skąd i t. d brzmią jednako, ale w piśmie oznaczamy je sposobem odmiennym. Zob. *em, en, om, on.* — c) Piszemy: *ge*ografia, *ge*ometrya, *G*enewa i t. d.— chociaż wymawiamy *gie*ografia, *gie*ometrya, *Gie*newa — zob. *ge* czy *gie?* — d) Wymowa niektórych wyrazów (greckiego pochodzenia), zaczynających się od *hi, hy*, nie ustaliła się w języku ogółu. Jedni wymawiają *y* (hydropatya *, hydrografia *, hygiena *, hypnotyzm i t. p.), inni *i* (hidropatya, hidrografia, higiena, hipnotyzm * i t. p.), najczęściej zaś słyszymy dźwięk pośredni między *y* a *i.* Żadnego z powyższych sposobów wymawiania nie należy potępiać ani wyłącznie zalecać. W sprawie pisowni zob. poszczególne wyrazy pod *hi* i *hy.* — e) Zob. Imiona własne cudzoziemskie.

pisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

piszczałka.

piszczeć, piszczę, piszczymy, piszczał, rozk. piszcz, piszczcie.

piszczel (ten), 2. -la, tych -li—albo: piszczel (ta), 2. -li, tych -li.

piśmiennictwo.

---

[1]) Tylko w niektórych narzeczach istnieją pewne różnice brzmień.

[2]) J. Baudouin de Courtenay uważa ten sposób wymawiania za właściwy, prawdziwie polski (Materyały i prace Kom. jęz. Akad. Um. w Krak., 1901, t. I, str. 124).

[1]) Że ten sposób wymawiania jest bardzo dawny, świadczą stare druki, w których spotykamy pisownię fonetyczną: rzemieśnik, rzemieśniczy (obok rzemieśl*n*ik, rzemieśl*n*iczy).

piśmiennie.
piśmienny.
Pitagoras, 2. -sa.
pitagorejczyk, l. mn. -czycy.
pitagorejski.
Pitya (rzadziej: Pytya), 2. i 3. -tyi, 4. -tyę.
pityjski (rzadziej: pytyjski).
Pius, 2. Piusa.
piwiarnia. l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -wiarń.
piwonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii
Piza, 2. -zy, 3. -zie, 4. -zę.
pizański.
Pizystrat, 2. -ta.
piżmo, 3. -mu.
piżmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
pj . . . zob. *pi* . . .
plac, te -ce, tych -ców. Nazwy placów piszemy wielką literą: plac Strzelecki, plac Zamkowy i t. d.
placówka. Zob. *-ówka.*
placuszek. Zob. *-uszek.*
plagiat, 2. -tu, l. mn. -ty.
plakat, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
plamić, plamimy; rozk. plam, plammy.
planeta * (w języku literackim rzadko: płaneta*), tej planety, tych planet.
planetarny (w języku literackim rzadko: płanetarny).
planiglob, 2. -bu, l. mn. -by.
planimetrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.
plantacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, częściej w l. mn. -cye, 2. -cyi.
plaster * (b. rzadko: plastr *), 2. plastru albo plastra.
Platon albo Plato, 2. -tona, 3. -nowi.
platoniczny; miłość platoniczna.
platonizm. Zob. *-izm.*
platoński; filozofia platońska.
Plautus albo Plaut, 2. Plauta (rzadko: Plautusa), 3. Plautowi (rzadko: Plautusowi), 6. Plautem, 7. w Plaucie.
plądrować — zob. plondrować.
pląs, 2. -su, zwykle w l. mn. pląsy, 2. -sów.
pląsać, pląsa.
plątać, plączę, plączesz, plącze, plączą; plącząc; rozk. plącz, plączcie (w języku literackim rzadko: plątam, pląta, plątaj i t. d.).
pleban, l. mn. -ni.
plebania, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
plebejusz, l. mn. -sze.
plecionka.
plecy, tych pleców (rzadko: tych plec), plecami (rzadko: plecyma).
pleć, pielę, pielesz, piele, pielemy, pielą; pełłem, pełł, pełła, pełli; rozk. piel, pielcie; pieląc, pielony, rzadziej: pełty. *Plewić,* plewię, plewisz, plewi, plewimy, plewią, plewiłem, plewił, plewili; rozk. plew, plewcie; plewiąc, plewiony (w Galicyi najczęściej: plewić, plewię i t. d.).
pled, 2. -du, l. mn. -dy.
plejada, tych plejad.
plemienny.
plemię, 3. -mieniu, l. mn. -miona, 2. -mion. Zob. imię.
pleonazm, 2. -zmu, 7. -zmie, l. m. -zmy, 2. -zmów.
pleść, plotę, pleciesz, plecie, plotą, plotłem, plótł, plotła, pletli, plotły; rozk. pleć, plećcie; plotąc; rozplótłszy, zaplótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
pleśnieć, pleśnieje, pleśniał; rozk. -niej.
pleśń, 2. pleśni.
pletwa, tych pletw; płetwa, tych płetw (forma *płytwa* * wyszła z użycia).
plewa, tych plew.
plewić — zob. pleć.
Pliniusz, 2. -sza.
plomba, tych plomb. Zob. *om, on.*
plombować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować;* 2) *om, on.*
plondrować (z niem. plündern), rzadziej: plądrować. Zob. 1) *om, on;* 2) *-ować.*
plotkarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
pluć, pluje, pluł, rozk. pluj (formy: plwać, plwa, plwał, rozk. plwaj i t. d. wychodzą z użycia, spotykamy je jeszcze dosyć często w języku książkowym).
plugawstwo (dosyć często spotykamy także pisownię: plugastwo). Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*

plunąć, plunie, plunął, rozk. pluń, pluńmy.
plusk! (wykrzyknik).
plusk, 2. -ku.
pluskwa, tych pluskiew.
plusnąć, plusnę, pluśnie, plusnął; rozk. pluśnij; plusnąwszy.
plusz, 2. -szu.
Plutarch, 2. -cha.
plutokracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
pluton (=oddział żołnierzy), 2. -nu.
Pluton, rzadziej: Pluto (nazwa bożka), 2. Plutona.
plwać — zob. pluć.
plwocina, zwykle w l. mn. plwociny, 2. -cin.
płachta, tych płacht.
planeta — zob. planeta.
planetarny — zob. planetarny.
płaski.
płasko.
płaskorzeźba, tych -rzeźb.
płaszcz, l. mn. płaszcze, 2. płaszczów.
płaszczyć (się), płaszczymy, rozk. płaszcz, płaszczcie.
płaszczyzna, 3. i 7. -czyźnie, tych -czyzn. Zob. *-izna*.
płaz, 2. -zu, l. mn. -zy, 2. -zów.
płazem (uderzyć, puszczać).
płciowy.
płeć, tej płci, te płci (w dziełach niektórych pisarzy i w mowie żywej ogółu dosyć często: te płcie), tych płci.
płetwa — zob. pletwa.
Płoczczanin, 2. -nina, l. mn. Płoczczanie, 2. -czan. Zob. *-anin*.
płochy.
Płock, 2. Płocka.
płocki.
płomień, tych -ni.
płonąć, płonął, rozk. płoń.
płonka.
płonny (forma *płony* wyszła z użycia).
płot, 2. -tu (rzadziej: -ta).
płócienko, 3. -ku, tych -nek.
płócienny.
płód, 2. płodu.
płókać — zob. płukać.
płótno, temu płótnu, tych płócien.
płuca (nie: pluca), tych płuc; l. p. (rzadko używ.): płuco, tego płuca, temu płucu.
pług, 2. -ga (rzadziej: -gu).
płukać *, płucze *, rozk. płucz *, płuczcie *. Piszą także (zgodnie z etymologią): płókać, płócze, płócz, płóczcie. [1])
płytki, st. w. płytszy, l. mn. płytcy, st. w. płytsi.
płytko, st. w. płyciej.
pneumatyczny.
po angielsku.
po babsku.
po bożemu.
po bratersku.
po chłopsku.
po chrześcijańsku.
po cichu *, po cichutku * (piszą także łącznie: pocichu, pocichutku).
po cudzoziemsku.
po czem — zob. poczem.
po czemu? — zob. poczem.
po części.
po czterech, po cztery.
po czwarte — zob. po pierwsze.
po dawnemu.
po domowemu.
po drugie — zob. po pierwsze.
po dwóch, po dwu, po dwa.
po dyabelsku.
po dyletancku.
po dziś dzień *, piszą także łącznie: podziśdzień.
po europejsku.
po francusku.
po grecku.
po grubiańsku.
po ile?
po jednemu.
po kim, po czem. Zob. poczem.
po kobiecemu.
po kolei.
po koleżeńsku.
po książęcemu.
po ludzku.
po łacinie.
po macoszemu.
po męsku.
po mistrzowsku.
po mojemu, po naszemu.
po niemiecku.
po niewczasie.

---

[1]) A. A. Kryński: płókać.

po ojcowsku.
po omacku.
po ósme — zob. po pierwsze.
po pańsku.
po pas (= do pasa).
po piąte — zob. po pierwsze.
po pierwsze, po drugie, powtóre (pisz razem!), po trzecie, po czwarte, po piąte, po ósme i t. d.
po pijanemu.
po polsku.
po południu (pisz oddzielnie); popołudnie, 2. -dnia, l. mn. -dnia (pisz razem); popołudniowy. Przyjechał po południu. Czytałem tę książkę całe popołudnie. Nauka popołudniowa.
po północy.
po prostu.
po przyjacielsku.
po raz pierwszy, po raz drugi itd.
po rosyjsku.
po rusku.
po rycersku.
po sąsiedzku.
po staremu.
po staroświecku.
po swojemu.
po szlachecku.
po tem (zdarzeniu), po tym (wypadku) — zob. *potem.*
po temu (= stosowny, odpowiedni, sprzyjający) — zob. *potem.*
po to — zob. poto.
po trzech, po trzy.
po trzecie — zob. po pierwsze.
po trzeźwu (w mowie żywej ogółu i w dziełach wzorowych pisarzy spotykamy także formę: po trzeźwemu).
po turecku.
po twojemu.
po tym (wypadku), po tem (zdarzeniu) — zob. *potem.*
po waryacku.
po waszemu.
po wiejsku.
po wierzchu.
po wszystkiem.
pobiedz — zob. biedz.
pobierać.
pobieżnie, st. w. -niej.
pobieżny.
poblizki — zob. blizki.
pobliże; w pobliżu.
pobłażać.
pobłażliwy.
pobłądzić — zob. błądzić.
pobojowisko, tych -wisk.
pobożny.
pobór, 2. -boru.
pobrzeże, 2. -ża, l. m. -ża, 2. -ży.
pobudka, 3. i 7. -budce.
pobudzić — zob. budzić.
pocałować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
pocałunek, 2. -łunku. Zob. *-unek.*
pochlebca, l. mn. -cy.
pochlebić, pochlebimy; rozk. pochleb, pochlebcie.
pochlebstwo, tych pochlebstw.
pochłonąć — zob. chłonąć.
pochodny, -na, -ne.
pochodzić — zob. chodzić.
pochop, 2. -pu.
pochód, -chodu.
pochrząkiwać— zob. pokrząkiwać.
pochwa, tych pochew (rzadziej: pochw).
pociągnąć, pociągnę, -ciągnie, pociągnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku literackim bardzo rzadko: pociągła, -ciągło, -ciągli, -ciągły), rozk. pociągnij, -nijcie; pociągnąwszy; pociągnięty, rzadko: pociągniony.
pocichu — zob. po cichu.
pociemku.
pocierać.
pocieszyciel, tych -li.
poco, pocóż, pocóżby. Zob. 1) *-że;* 2) *-by.*
pocóż, pocóżby, poco. Zob. 1) *-że;* 2) *-by.*
począć, poczną, pocznie, począłem, począł, -częła, -częli, -częły; rozk. pocznij; począwszy.
początek, 2. -czątku.
poczciwiec, 5. poczciwcze! l. mn. -cy.
poczciwość, 2. -ści.
Poczdam (po niem. Potsdam), 2. -mu, w Poczdamie.
poczdamski.
poczekalnia, tych -ni, rzadziej: -kalń.
poczem, *po czem, po czemu.* a) *Poczem* (= następnie, potem); np. na-

pisał list, *poczem* wstał i wyszedł; b) *po czem* tęsknisz? *po czem* go poznałeś? c) *po czemu?* (= po ile?); *po czemu* te gruszki?

poczerniały, -ła, -łe; l. mn. poczerniali, poczerniałe. Porówn. poczernieć.

poczernić, -czernił. Porówn. *czernić*.

poczernieć, -nieje, -niał, -nieli. Porówn. 1) poczerniały; 2) czernieć.

poczesny.

poczet, 2. pocztu, 6. pocztem, l. m. poczty, 2. pocztów.

poczęcie, 2. -cia.

poczęstować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

poczęstunek, 2. -unku. Zob. *-unek*.

poczęty.

poczmistrz (rzadziej: pocztmistrz), l. mn. -mistrze, 2. -mistrzów. Zob. *mistrz*.

poczmistrzowa (rzadziej: pocztmistrzowa), tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.

poczta, tych poczt.

pocztylion, l. mn. -ni.

poczucie, 2. -cia.

poczuwać się.

poczwórnie.

poczwórny.

poćwiartować, poćwiertować (obie formy w użyciu).

pod czy pode? (pod stołem, pode mną, pod Lwowem, pode Lwowem i t. d.) — zob. *we* czy *w?*

podagra.

podarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

podarunek, 2. -runku. Zob. *-unek*.

podbierać.

podbój, 2. -boju, l. mn. -boje, 2. -bojów.

podbródek, 2. -bródka.

podburzać.

podchodzić — zob. chodzić.

podchorąży, l. mn. -żowie. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.!

podchwycić — zob. chwycić.

podchwytywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

podciąć, podetnę, podetnie, podetną, podciąłem, podciął, -cięła, -cięli, -cięły; rozk. podetnij; podciąwszy.

podciągnąć — zob. ciągnąć.

podczas, podczas gdy.

podczaszy, l. mn. -szowie. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.!

podczaszyna, l. mn. -ny (odmieniaj jak *hrabina* — zob.!).

poddać — zob. dać.

poddaństwo.

poddostatkiem, podostatkiem *.

poddasze, 2. -sza, l. mn. -sza, 2. -szy.

pode czy pod? (pod stołem, pode mną, pod Lwowem, pode Lwowem i t. d.) — zob. *we* czy *w?*

podejmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

podejrzany.

podejrzenie, tych -rzeń.

podejrzewać albo podejrzywać *, podejrzewa albo podejrzywa* (najznakomitsi współcześni pisarze używają obu form, spotykamy je także w mowie żywej ogółu).

podejrzliwie.

podejrzliwy.

podejrzywać * — zob. podejrzewać.

podejście, 2. -ścia.

podejść, podejdę, podejdzie, podszedł, podeszli; rozk. podejdź, podejdźcie; podszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

podeprzeć, podeprę, podeprze, podeprą, podparł; rozk. podeprzyj; podparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

podeptać — zob. deptać.

poderznąć — zob. rznąć.

podeschnąć — zob. schnąć.

podesłać, podściele, podścielemy, podesłał; rozk. podściel. Zob. słać.

podeszwa, tej -szwy, tych -szew.

podgórze, 2. -rza, 3. -rzu, l. mn. -rza, 2. -rzy.

podgryźć — zob. gryźć.

Podhalanin, 2. -nina, l. m. -lanie, 2. -lan. Zob. *-anin*.

Podhale, 2. -la, na Podhalu.

podjadać.

podjazd, w podjeździe.

podjąć, podejmę, podejmiesz . . . podejmiemy, podejmą; podjąłem,

podjął, -jęła, -jęli, -jęły; podejmij, także: podejm; podjąwszy. Zob. *jąć.*
podjeżdżać, podjeżdża.
podjudzać.
podkanclerzy, l. mn. -rzowie. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.
podkleić, podklei. Zob. kleić.
podklejać, podkleja.
podklejony.
podkład, 2. -du.
podkomorzy, 2. -rzego, 6. i 7. -rzym; l. mn. -rzowie. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.!
podkomorzyna, l. mn. -ny. Odmieniaj jak *hrabina* — zob.!
podkop, 2. -pu.
podkopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podkowa, tych podków — ale: podkuwać.
podkóweczka, 3. i 7. -weczce.
podkówka. Zob. *-ówka.*
podkreślić — zob. kreślić.
podkuć — zob. kuć.
podkuty.
podkuwać.
podlać — zob. lać.
Podlasie, 2. -lasia, na Podlasiu.
podlewać.
podleźć — zob. leźć.
podłoga, tych podłóg — ale: podług = według, stosownie do czego.
podłoże, 2. -ża, l. mn. -ża, 2. -ży.
podłożyć, -łożymy; rozk. podłóż, -łóżcie.
podług (= według, stosownie do czego), ale: podłoga, tych podłóg.
podłużny.
podmajstrzy, 2. -majstrzego, l. m. -majstrzowie. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.!
podminować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podmiot, 2. -tu.
podmówić — zob. mówić.
podmuch, 2. -chu.
podmulić, -muli.
podmurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podniebienie, 3. -niu, tych -bień.
podniebienny (przymiot. od *podniebienie);* podniebny (= znajdujący się pod *niebem).*
podniebny — zob. podniebienny.
podnieść — zob. nieść.
podnóże, 2. -ża, l. mn. -ża, 2. -ży.
podnóżek, 2. -nóżka, l. mn. -nóżki, 2. -nóżków.
podobieństwo, tych -bieństw.
podobizna, 3. i 7. -biźnie, tych -bizn. Zob. *-izna.*
podobniusieńki — zob. *-usieńki.*
podobniuteńki — zob. *-uteńki.*
Podolanin, 2. -nina, l. mn. -lanie, 2. -lan. Zob. *-anin.*
Podolanka, tych -nek.
Podole, 2. -la, na Podolu.
podolski; wyżyna Podolska.
podostatkiem *, poddostatkiem.
podówczas.
podpatrywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podpatrzyć, podpatrzy, podpatrzył; rozk. podpatrz, -patrzymy, -patrzcie.
podpiąć, podepnę, podepnie, podpiął, podpięła, podpięli; rozk. podepnij; podpiąwszy.
podpierać, podpiera.
podpięty.
podpisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podpora, tych podpór.
podpórka, tych -pórek.
podpułkownik, l. mn. -cy.
podrażnić (niektórzy mówią i piszą: podraźnić).
podrażniony (niektórzy mówią i piszą: podraźniony).
podrobić (np. bułkę do rosołu); dziel: po-drobić. Zob. drobić.
podrobić (np. pończochę; podrobić świadectwo = sfałszować); dziel: pod-robić. Zob. robić.
podrożeć — zob. drożeć.
podróż, l. mn. -że, 2. -ży.
podróżnik.
podróżny.
podróżomania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
podróżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podrzeć — zob. drzeć.
podrzeźniać.
podrzędny. Zob. *rząd.*
podrzucić — zob. rzucić.
podrzutek, l. mn. -rzutki.
podrzynać, -rzyna.
podskakiwać, -uje, rozk -uj. Zob. *-uję.*

podskarbi, l. mn. -biowie, tych -bich. Odmieniaj jak *leśniczy*—zob.!
podsłuchiwać (rzadko: podsłuchywać), -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ywać* czy *-iwać?;* 2) *-uję.*
podstarzały, l. mn. -rzali.
podstawa, tych -staw.
podstęp, 2. -pu.
podstępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podstoli, 2. -lego, l. mn. -łowie, 2. -lich. Odmieniaj jak *leśniczy* — zob.!
podstolina, l. mn. -ny. Odmieniaj jak *hrabina* — zob.!
podstrzydz — zob. strzydz.
podsunąć — zob. sunąć.
podsuwać, -suwa.
podsychać, -sycha.
podsypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podszczuć, -szczuje, -szczuł; rozk. podszczuj.
podszczuwać, -szczuwa.
podszept.
podszewka, tych -wek.
podszyć. Zob. szyć.
podścielać, podścielać — zob. słać, ściele.
podściółka, tych -łek.
podtatrzański.
podtrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
poduszczać, poduszcza.
poduszka.
podwajać, -dwajam, -dwaja, -dwajamy, rozk. podwajaj; *podwoić,* -dwoję, -dwoisz, -dwoi, -dwoją, rozk. podwój. Zob. stroić.
podważyć — zob. ważyć.
podwiązka, 3. -wiązce, tych -wiązek. Zob. *-ka.*
podwiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podwinąć, podwinął, rozk. podwiń, -wińmy.
podwoić — zob. podwajać.
podwoje, tych podwoi, rzadziej: podwojów.
podwojony.
Podwójne spółgłoski — *Spółgłoski podwójne.*
podwójnie.
podwójny.
podwórze, l. mn. -rza, 2. -rzy.
podwyżka, 3. -wyżce, tych -żek.
podwyższać.
podwyższony.
podziać się, podzieć się, podzieje się, podział się, podziali się, podzieli się, podziały się; *podziewać się,* podziewa się.
podział, w podziale — zob. *dział.*
podziemie (dziel: pod-zie-mie), l. mn. -mia, 2. -mi.
podziękować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
podźwignąć — zob. dźwignąć.
podżegać (= podniecać, podburzać i t. d.).
poemat, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
poetyczny, poetycki.
poezya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
poganin, 2. poganina, l. mn. poganie, 2. pogan. Zob. *-anin.*
pogląd, 2. -du.
pognieciony.
pognieść — zob. gnieść.
pogoń, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni; Pogoń (herb).
pogorzeć, pogorzeje, pogorzał, -gorzeli, -gorzały.
pogorzelisko, tych -lisk.
pogrążony.
pogrążyć (się), -żymy; rozk. pogrąż.
pogróżka.
pogruchotać — zob. deptać.
pogryźć — zob. gryźć.
pogrzeb, 2. -bu.
pohamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
pohaniec, 5. pohańcze! l. mn. pohańcy, 2. -ców.
pohulać, -hula.
poić, poję, poisz, poi, rozk. pój. Zob. stroić.
pojazd, w pojeździe.
pojąć, pojmę, pojmiesz. . . pojmą, pojął, pojęli; rozk. pojmij. Zob. *jąć.*
pojedynczy * albo pojedyńczy (w Galicyi przeważnie: pojedynczy).
pojedynkować się, -uje, rozk. -uj się. Zob. *-uję.*
pojedyńczy — zob. pojedynczy.
pojezierze, 2. -rza, l. mn. -rza, 2. -rzy.
pojęcie, tych -jęć.

pojmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
pojutrze.
pojutrzejszy.
pokazać — zob. kazać.
pokazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
pokąd, pokądże. Zob. *-że*.
pokątny.
pokłócić się — zob. kłócić się.
pokłuć — zob. kłuć.
pokoik.
pokojówka. Zob. *-ówka*.
pokolenie, temu -niu, tych -leń.
pokonywać, pokonywam, -nywasz, -nywa, -nywamy, -nywacie, -nywają; rozk. pokonywaj, -nywajcie; pokonywając. W sprawie form: pokonuję, pokonywuję i t. d. — zob. *przekonywać*.
pokój, tych pokojów albo pokoi (w Królestwie Pols. zwykle: pokojów, w Galicyi częściej: pokoi).
pokrótce.
pokryjomu.
pokrząkiwać, pochrząkiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
pokrzepiający.
pokrzepić — zob. krzepić.
pokrzywa.
pokrzyżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Pokucie, 2. -cia, na Pokuciu.
pokusa.
pokutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Polak, l. mn. -cy.
polakożerca, l. mn. -cy, 2. -ców.
polakożerczy.
polaryzacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
pole, tych pól.
poledz, polegnie, poległ; rozk. polegnij; poległszy. Zob. 1) *ledz*; 2) *-szy* czy *-łszy*?
polepszać (się), polepszyć (się).
Polesie, 2. -sia, na Polesiu.
poleski.
polewać, polewa.
polewka, tych -wek.
polędwica.
polichromia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
policya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
policyant, l. mn. -cyanci, 2. -cyantów.
policyjny.
Polifem, 2. -ma.
poligamia, 2. i 3. -mii, 4. -mię.
polihistor, l. mn. -rowie.
Polinezya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
poliniować — zob. liniować.
polip, l. mn. -py, 2. -pów.
politechnika.
politeista, 2. -isty, 4. -istę, l. mn. -iści, 2. -istów.
politeizm. Zob. *-izm*.
politura. Zob. *-ura*.
polituro wać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
politykomania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
politykować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Polka (kobieta narodowości polskiej); *polka* (rodzaj tańca).
polonez, 2. -za; tańczyć poloneza.
Polonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
polonizm. Zob. *-izm*.
polonizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
polować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Polska, w Polsce.
polski.
polszczyć, polszczy, -czymy; rozk. polszcz, polszczcie.
polszczyzna. Zob. *-izna*.
polubić — zob. lubić.
polubowny.
połabski (= znajdujący się nad Łabą).
Połąga, 2. -gi, 4. -gę, w Połądze.
połknąć, połknąłem, połknął, połknęła, -nęli, -nęły; rozk. połknij.
Połock, 2. Połocka.
połocki.
połowa, tych połów.
położenie.
położnictwo.
położyć — zob. łożyć.
połóg, 2. -łogu.
połów, 2. -łowu.
połówka. Zob. *-ówka*.
południe, ku południowi (rzadko: ku południu). Zob. 1) po południu; 2) przed południem.
połyskujący.
pomadka, 3. i 7. -madce.

pomadować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
pomaleńku.
pomalować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
pomalutku. Zob. *-utki*.
pomału.
pomarańcza, tych -rańcz.
pomarańczówka. Zob. *-ówka*.
pomazaniec, 5. -zańcze, l. mn -zańcy.
pomiąć (= zgnieść, zmiąć papier, suknię), pomnę, pomniesz, pomnie, pomniemy ... pomną, pomiął, rozk. pomnij. Porówn. *pomnieć*.
pomidor.
pomieszać — zob. mieszać.
pomieszany.
pomieszkanie.
pomiędzy.
pomięty. Porówn. pomiąć.
pomimo, pomimo to albo pomimo tego *.
pomknąć — zob. mknąć.
pomnieć (= mieć coś w pamięci), pomnę, pomnisz, pomni, pomnimy... pomną, pomnąc, rozk. pomnij. Porównaj: *pomiąć*.
pomnożyć — zob. mnożyć.
pomologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
pomorski.
Pomorzanin, 2. -nina, l. m. -rzanie, 2. -rzan. Zob. *-anin*.
Pomorze, 2. -rza, na Pomorzu.
pomódz, -może, -mogłem, -mógł; rozk. pomóż, pomóżcie; pomógłszy. Zob. 1) *módz;* 2) *-szy* czy *-łszy?*
pomór, 2. -moru.
pompa, tych pomp. Zob. *om*, *on*.
pompatyczny. Zob. *om*, *on*.
Pompei (nieodm.); piszą także: Pompeja, 2. i 3. -pei, 4. -pejȩ i t. d.
pompejański.
Pompejusz, 2. Pompejusza (rzadziej: Pompeja).
pompon, l. mn. -ny. Zob. *om*, *on*.
pompować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *om*, *on;* 2) *-ować*.
pomruk, 2. -ku.
pomścić — zob. mścić się.
pomyje, tych pomyj.
pomysł, w pomyśle, l. mn. pomysły.
pomyśleć, pomyślimy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), pomyślał, pomyśleli, rozk. pomyśl, -myślmy, -myślcie Porówn. myśleć.
pomyślnie, st. w. -niej.
pomyślność, 2. -ści.
pomyślny.
ponad.
poncz, 2. -czu. Zob. *om*, *on*.
ponęta, tych -nęt.
ponętny.
poniedziałek, -działku.
poniekąd.
ponieść — zob. nieść.
ponieważ.
poniewierać, -wiera.
poniżać.
poniżej.
poniżyć, poniżymy.
ponosić — zob. nosić.
ponowić, -nowimy; rozk. ponów.
pons, 2. -su. Zob. *om*, *on*.
ponsowy. Zob. *om*, *on*.
ponton, 2. -nu. Zob. *om*, *on*.
pontyfikat, 2. -tu. Zob. *om*, *on*.
ponury.
pończocha, 3. i 7. -sze, tych pończoch.
poobiedni, -nia, -nie (rzadziej: poobiedny, -na, -ne).
poobrywać (dziel: po-ob-ry-wać).
popaść, popadnie — zob. paść.
popaść, popasie — zob. paść.
popatrzyć albo popatrzeć, popatrzymy, popatrzyłem albo popatrzałem, popatrzył albo popatrzał, popatrzyła albo popatrzała; rozk. popatrz, popatrzcie. Wszystkie powyższe formy są w powszechnem użyciu, spotykamy je także w dziełach znakomitych pisarzy współczesnych. Zob. *patrzeć*.
popęd, 2. -du.
popędliwy.
popierać.
popiersie, 2. -sia, l. m. -sia, 2. -si.
popijać.
popiół, -piołu.
popisywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
popod.
popołudnie, 2. -dnia — zob. po południu.
popołudniowy — zob. po południu.

poprószony.
popruć — zob. pruć.
popruty.
poprzeć, poprę, poprze, poparł; rozk. poprzyj; poparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
poprzedni.
(poprzek); na poprzek.
poprzekształcać. Zob. kształt.
poprzez.
poprzysiądz — zob. przysiądz.
popstrzyć — zob. pstrzyć.
popularny.
popularyzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
pora, tych pór.
porazić — zob. razić.
porażka, 3. i 7. porażce, tych porażek.
porażony.
porąbać — zob. rąbać.
porąbany.
porcelana.
porcelanowy.
porcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
poręcz, tej poręczy, na poręczy (rzadko: to poręcze, na poręczu).
poręczyciel, tych -li.
pornografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
porohy (dnieprowe).
porosły, porośnięty — zob. róść.
porozstawiać, -stawia.
porozsuwać, -suwa.
porozumieć się — zob. rozumieć.
poród, 2. porodu.
porównywać, porównywam, -nywasz, -nywa, -nywamy, -nywacie, -nywają; rozk. porównywaj, -nywajcie; porównywając. Podobnie: dorównywać, wyrównywać . . .

Uwaga. W dziennikarstwie galicyjskiem i w tamtejszej mowie potocznej spotykamy bardzo często formy: porównuję (dorównuję, wyrównuję . . .), -nujesz, -nuje . . . -nują; porównując; rozk. porównuj, -nujcie. Niekiedy spotykamy tam także mieszańce form pierwszych i drugich: porównywuję (dorównywuję, wyrównywuję . . .), -nywujesz, -nywuje . . . -nywują; porównywując; rozk. porównywuj, -nywujcie. Na niwie języka książkowego pojawiają się te formy rzadko, stwierdziliśmy jednak, że liczba ich (zwłaszcza form krótszych: porównuję . . .) stale wzrasta.

portret, l. mn. -ty.
Portugalczyk, l. mn. -czycy.
Portugalia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
portugalski.
portyer, l. mn. -rzy, 2. -rów.
portyera, l. mn. -ry, 2. portyer.
poruczyć, poruczymy; rozk. porucz, poruczcie.
porządek, 2. -rządku. Zob. *rząd.*
porządkować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ję;* 2) *rząd.*
porządny. Zob. *rząd.*
porzecze, 2. -cza, l. m. -cza, 2. -czy.
porzeczka (krzew), 3. i 7. -rzeczce. Porówn. *pożyczka.*
porznąć — zob. rznąć.
posadzka, 3. i 7. -sadzce, tych posadzek. Zob. *-cka* czy *-dzka?*
posażny.
posąg, 2. -gu.
posążek, 2. -sążka.
Posejdon — zob. Pozejdon.
poselstwo, tych poselstw (ale: posyłać — zob.!).
poseł (ale: posyłać, nie: posełać!), l. mn. posłowie.
posesya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
posępny.
posiać, posiali. Zob. siać.
posiąść — zob. siąść.
posiew, 2. posiewu.
posiwiały — zob. posiwieć.
posiwieć, posiwieje, posiwiał, posiwieli (ale: posiwiały starzec, l. m. posiwiali starcy).
posłać, poślę, poślesz, pośle, poślemy, poślecie, poślą; rozk. poślij, poślijmy, poślijcie (nie: poszlę, poszlesz, poszle . . . poszlą, poślej, poszlij, poszlej, poszlijmy, poszlijcie). Zob. *posyłać.*
posłać (np. łóżko), pościelę. Zob. słać, ścielę.
posłaniec, 5. posłańcze! l. mn. posłańcy.
posłannictwo, tych posłannictw.
posługa, tych posług.
posługiwać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

posłużyć — zob. służyć.
posmutniały — zob. posmutnieć.
posmutnieć, posmutnieje, posmutniał, posmutnieli (ale: posmutniały chłopiec, l. mn. posmutniali chłopcy).
pospiech albo pośpiech.
pospiesznie albo pośpiesznie, st. w. -niej.
pospieszny albo pośpieszny.
pospieszyć albo pośpieszyć. Zob. spieszyć.
pospołu.
pospólstwo.
posrebrzać, -srebrza.
postać, l. mn. postaci, w żywej mowie ogółu i w dziełach nowszych pisarzy często: *postacie.*
postarzały — zob. postarzeć się.
postarzeć się, postarzeje się, postarzał się, postarzeli się (ale: postarzały robotnik, l. mn. postarzali robotnicy).
postępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
postny.
postój, 2. -stoju, tych -stojów.
postrzał.
postrzedz, częściej: spostrzedz — zob.!
postrzelony.
postrzydz — zob. strzydz.
postrzyżyny, tych -żyn.
postulat, l. mn. -ty*, rzadko: -ta*.
postument, l. m. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
posunąć — zob. sunąć.
posyłać (nie: posełać), posyła. Zob. wysyłać.
posyłka (nie: posełka). Zob. wysyłać.
posypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
poszczególny.
poszukiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
poszwa, tych poszew.
pościć, poszczę, pościmy; rozk. **pościel**, tych -li. [pość.
pośląd, 2. -du.
pośliznąć się, pośliznę się, -śliźnie się, -śliźniemy się, -ślizną się; pośliznął się, -śliznęła się; rozk. pośliźnij się; pośliznąwszy się (rzadziej: pośliznąć się, pośliznę się, pośliznie się i t. d.).
poślubić, -ślubimy; rozk. poślub, poślubcie.
pośpiech albo pospiech.
pośpiesznie albo pospiesznie, st. w. -niej.
pośpieszny albo pospieszny.
pośpieszyć albo pospieszyć. Zob. spieszyć.
pośredni, -nia, -nie.
pośrodku.
pośród.
poświadczenie, 2. -nia, tych -czeń.
poświadczyć, poświadczymy, rozk. poświadcz, -świadczmy, -świadczcie *(dziel:* po-świad-czyć, po-świadczmy, po-świadcz-cie).
potakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
potakująco.
potas (pierwiastek chem.), 2. -su; *potaż* (związek chem. potasu), 2. -żu.
potaż — zob. potas.
potąd.
potem; *po tym, po tem; po temu.* a) Teraz czytaj, *potem* będziesz pisał; b) zaraz *po tym* wypadku *(po tem* zdarzeniu) wyjechałem; c) mam środki *po temu* (= odpowiednie); jest pora *po temu* (= stosowna).
potentat, l. mn. -ci. Zob. *em, en.*
potęga, tych -tęg.
potęgować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
potępieniec, 5. -pieńcze! l. mn. -pieńcy.
potężnie, st. w. -niej.
potężnieć, potężnieje.
potężny.
potknąć się, potknie się, potknął się, potknęła się; rozk. potknij się.
poto (=w tym celu); np. nie przyszedłem *poto*, by się z tobą kłócić. Pisz oddzielnie: przyszedłem *po to* pudło.
potoczysto albo potoczyście.
potrochu — w języku literackim częściej: potrosze. Zob. *trochę.*
potroić, potroję, -troisz, -troi, rozk. potrój. Zob. stroić.
potrosze (nie: potroszę) — zob. *trochę.*

potrójny.
potrzask, 2. -sku.
potrzebować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
potrzeć, potrę — zob. trzeć.
potulny.
potwarz, l. mn. -rze, tych -rzy. Zob. *rz, ż,* uw. *4. d.*
potwór, 2. -tworu albo -twora.
poufały.
poufny.
poważać, -waża; poważany.
poważny.
poważyć się (= śmieć, ośmielić się), -żymy się; rozk. poważ się, poważcie się.
powątpiewać.
powiat, w powiecie.
powidło, częściej w l. mn. powidła, 2. -deł.
powiedzieć, powiem, -wiesz, -wie, -wiemy, -wiedzą; rozk. powiedz, -wiedzcie.
powierzać.
powierzchnia, tych -ni.
powierzyć — zob. wierzyć.
powieściopisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
powieść, 2. -ści, l. m. -ści, 2. -ści.
powieść (się), powiedzie (się) — zob. *wieść.*
powietrze.
powietrzny.
powieźć, powiezie — zob. *wieźć.*
powiększać.
powijać.
powinien, -winna, -winno, l. mn. powinni, powinny (nie: powinne). Porówn. *winien.*
powinszować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
powlec — zob. wlec.
powlekać.
powłoka, tych -włok.
powłóczysty.
powoli.
powoływać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
powozić — zob. wozić.
powód (= przyczyna), 2. powodu; powód (= osoba oskarżająca), 2. powoda.
powódź, l. mn. -dzie, 2. -dzi.
powój, tego -woju, tych -wojów.
powóz, 2. -wozu.
powrotny.
powrozek — zob. powrózek.
powrócić — zob. wrócić.
powrósło, tych powróseł.
powrót, 2. -wrotu.
powróz, 2. -wroza albo -wrozu.
powrózek, 2. -wrózka — albo: powrozek, 2. -wrozka (w Galicyi prawie powszechnie: powrózek).
powstrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
powszedni, -nia, -nie.
powściągliwy.
powściągnąć, powściągnę, -nie; powściągnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku literackim bardzo rzadko: powściągła, powściągło, powściągli, powściągły); rozk. powściągnij, -nijcie; powściągnąwszy.
powtarzać.
powtóre — zob. po pierwsze.
powtórnie.
powtórny.
powtórzyć, -rzymy; rozk. powtórz.
powyżej.
powyższy.
powziąć, powezmę, poweźmie, poweźmiemy, powezmą; powziął, -wzięła, -wzięli; rozk. poweźmij. Zob. 1) *wziąć;* 2) *jąć.*
poza (domem).
pozagrobowy.
pozaszkolny.
pozawczoraj.
pozawczorajszy.
pozazdrościć — zob. zazdrościć.
pozbyć się, pozbędę się, -zbędzie się, rozk. pozbądź się, -zbądźcie się.
pozdejmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
Pozejdon *, piszą także: Posejdon, 2. -na.
pozeszywać, pozszywać.
pozew, 2. pozwu, l. mn. pozwy, 2. pozwów.
poziomka, tych -mek.
Poznań, w Poznaniu.
Poznańczyk, l. mn. -czycy.
poznański.
Poznańskie; pochodzę z Poznańskiego, mieszkam w Poznańskiem.
pozór, 2. -zoru.
pozszywać, pozeszywać.

pozwać, pozwę, -zwiesz, -zwie . . . -zwą, rozk. pozwij.
pozwolić, pozwolimy, rozk. pozwól.
pozycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
pozytywizm. Zob. *-izm.*
pożar, w pożarze.
pożarty, -ta, -te.
pożądać. Zob. *żądać.*
pożądany.
pożądliwy. Zob. *żądać.*
pożegnać.
pożerać.
pożoga.
pożółkły, -ła, -łe; l. mn. pożółkli, -łe.
pożółknąć, pożółknie, pożółkł, pożółkła, pożółkli, pożółkły.
pożreć — zob. żreć.
pożuty (pokarm).
pożycie, 2. -cia.
pożyczać.
pożyczalnia, tych -czalni, rzadziej: -czalń.
pożyczka (= dług, rzecz pożyczona). Porówn. *porzeczka* (krzew).
pożyczyć, -czymy, rozk. -życz, -życzcie.
pożyć, pożyje; rozk. pożyj.
pożyteczny.
pożytek.
pożywać, pożywa.
pożywienie.
pożywny.
pójść, pójdę, pójdzie, poszedłem, poszedł, poszła, poszliśmy, poszliście, poszli; rozk. pójdź, pójdźcie; poszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
póki.
pół; pół metra.
pòł do pierwszej albo wpół do pierwszej, pół do drugiej albo wpół do drugiej i t. d.
półcień, l. mn. -nie, 2. -ni albo -niów.
półczwarta (metra, jabłka), półczwartej (szklanki) — zob. półtora.
półdarmo.
półdwunasta (metra, jabłka), półdwunastej (szklanki)— zob. półtora.
półdziesięta (metra, jabłka), półdziesiętej (szklanki) — zob. półtora.
półdziewięta (metra, jabłka), półdziewiętej (szklanki)— zob. półtora.
półgębkiem (mówić).
półgłosem.
półgłówek, l. mn. -główki, 2. -główków.
półka, tych półek.
półkole, 2. -la, l. mn. -la, 2. -li.
półkoszek, 2. -koszka, l. m. -koszki, 2. -ków.
półkoszulek, 2. -szulka, l. m. -ki, 2. -ków.
półksiężyc, l. mn. -ce, 2. -ców.
półkula, l. mn. -kule, 2. -kul.
półmisek, 2. -miska, tych -sków.
półnagi.
północ.
północno-wschodni.
północny.
półokrągły.
półosma (metra, jabłka), półosmej (szklanki) — zob. półtora.
półpięta (metra, jabłka), półpiętej (szklanki) — zob. półtora.
półrocze, l. mn. -cza, tych -czy.
półroczny.
półsiodma (metra, jabłka), półsiodmej (szklanki). Zob. półtora.
półskòrek, 2. -skórka.
półszosta (metra, jabłka), półszostej (szklanki). Zob. półtora.
Półtawa, 2. -wy.
półtora. Rodzaj męski i nij. półtora, rodzaj żeński: półtorej (formę *półtory* spotykamy rzadko w dziełach współczesnych pisarzy). Półtora metra, jabłka; po półtora miesiącu, przed półtora miesiącem; po półtorej godzinie, przed półtora godziną. Tak samo odmieniają się: półtrzecia (metra, jabłka), półtrzeciej (minuty); półczwarta, półczwartej; półpięta, półpiętej; półszosta, półszostej; półsiodma, półsiodmej; półosma, półosmej; półdziewięta, półdziewiętej; półdziesięta, półdziesiętej; półdwunasta, półdwunastej i t. d. W Królestwie Pols. mówi i pisze bardzo wielu: półszósta, półszóstej, półsiódma, półsiódmej, półósma, półósmej . . .
półtoramiesięczny.
półtrzecia (metra, jabłka), półtrzeciej (szklanki) — zob. półtora.

półwysep, 2. -spu, tych -spów. Nazwy półwyspów piszemy wielką literą: półwysep Duński, półwysep Arabski i t. d.
póty.
późno, st. w. później.
prababka, 2. -babki.
pracować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
prać, piorę, pierzesz . . . piorą, piorąc; rozk. pierz, pierzcie.
Praga, praski (nie: prazki, pragski). W sprawie pisowni przymiotników takich jak: haski (Haga), ryski (Ryga), norweski (Norwegia) i t. d. — zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 5.
Praksyteles, rzadziej: Praxyteles*. Zob. *ks, gz* czy *x?*
praktykant, 5. i 7. -kancie, l. mn. -kanci.
pralnia, tych pralni.
praski — zob. Praga.
prasować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
prastary.
prawdomowność, prawdomówność (w Królestwie Pols. mówią i piszą przeważnie: prawdomówność, w Galicyi częściej: prawdomowność) Zob. mowca.
prawdomowny, prawdomówny (w Królestwie Pols. mówią i piszą przeważnie: prawdomówny, w Galicyi częściej: prawdomowny). Zob. mowca.
prawdomówność — zob. prawdomowność.
prawdomówny — zob. prawdomowny.
prawdopodobieństwo, tych -bieństw.
prawodawczyni, 4. -czynię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
prawodawstwo, tych -dawstw.
prawosławie, 2. -wia.
Praxyteles * — zob. Praksyteles.
Prażanin, 2. -nina, l. mn. Prażanie, 2. -żan. Zob. *-anin*.
prażnik, 2. -ka.
prażucha, 3. i 7. prażusze.
prażyć, prażymy; rozk. praż, prażcie.
prąd, 2. prądu.
prążek — zob. prążka.
prążka, tej prążki, tych prążek; *prążek*, tego prążka, tych prążków.
prążkowany, prążkowaty.
precyoza (b. rzadko: precyozy), 2. -zów.
precyzya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
prefektura. Zob. *-ura*.
preferans, l. mn. -se. Zob. *-ans*.
prefiks, 2. -ksu, l. mn. -ksy, 2. -ksów. Zob. *ks, gz* czy *x?*
prelegent, l. mn. -genci. Zob. 1) *ge* czy *gie?* 2) *-ent*.
prelekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
preliminarz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
preludyum, te -dya, tych -dyów. Zob. gimnazyum.
premia — zob. premium.
premiera, 2. -ry, tych -mier.
premisa (rzadziej: premi*ss*a, chociaż po łać. praemi*ss*a), tych premis. Zob. Spółgłoski podwójne.
premium (z łać. praemium), w liczbie pojed. nieodm.; l. mn. -mia, 2. -miów; forma mniej prawidłowa, ale dosyć często używana: *premia*, tej -mii, tę -mię, te -mie, tych -mii.
prenumerator, l. mn. -rzy albo -rowie.
prenumerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
preparacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
prerye, 2. -ryi.
Presburg, presburski — zob. Preszburg.
presya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
Preszburg, Presburg, preszburski, presburski (wszystkie formy w użyciu) — zob. Petersburg.
pretendent, l. mn. -denci. Zob. *em, en*.
pretensya, tej -syi, tę -syę, tych -syi. Zob. *em, en*.
pretoryanin, 2. -ryanina, l. mn. -ryanie, 2. -ryanów, rzadko: -ryan (forma prawidłowa). Zob. *-anin*.
pretoryański.
prezbiteryum, l. m. -rya, 2. -ryów. Zob. gimnazyum.

prezent, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ent.*
prezes, l. mn. -sowie, rzadziej: -si.
prezesostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
prezesowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
prezesówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
prezydent, l. mn. -denci. Zob. *-ent.*
prezydentowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
prezydyalny.
prezydyum, l. mn. -dya, 2. -dyów. Zob. gimnazyum.
pręcik.
prędki, l. mn. prędcy; st. w. prędszy, l. mn. prędsi.
prędko, st. w. -dzej.
prędziutko. Zob. *-utki.*
pręga, tych pręg (rzadko: prąg).
pręgierz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
pręt, 2. -ta.
prężność, 2. -ści.
prężyć (się), prężymy; rozk. pręż, prężcie.
probierz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
problemat, l. m. -ty, rzadziej: -ta.
probostwo, tych -bostw.
proboszcz, l. mn. -cze albo -czowie, tych -czów.
procedura, tych -dur. Zob. *-ura.*
procent, 7. -cencie, l. mn. -ty albo -ta.
procentować się, procentuje się. Zob. *-ować.*
proces, l. mn. -sy.
procesować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
procesya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
prochownia, tych -ni.
producent, 5. i 7. -cencie, l. mn. -cenci. Zob. *-ent.*
produkcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
produkt, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
profanacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
profesor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or.*
profesorowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
profesura. Zob. *-ura.*
program, 2. -mu, l. mn. -my.
projekt, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
proklamacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
prokurator, l. m. -rowie albo -rzy. Zob. *-or.*
prokuratorya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
proletaryat, 2. -tu.
proletaryusz, l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy. Zob. *-usz.*
Prometeusz, 2. -sza.
promocya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
propedeutyka.
propinacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
propinacyjny.
proporcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
proporcyonalny.
proporzec, 2. -porca, l. mn. -ce, 2. -ców.
propozycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
proroctwo, tych -roctw.
prorokini, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -kiń. Zob. bogini.
prorokować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
prosektoryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
prosiątko, 3. -ku, l. mn. -ka, 2. -tek.
prosić, prosimy (nie: prosiemy; prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. proś, prośmy, proście.
prosię, 2. -sięcia, 3. -sięciu, tych -siąt. Zob. *kurczę.*
proskrypcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
proskrypcyjny.
prospekt, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
prostactwo.
prosto, st. w. prościej.
prostokąt, 2. -ta.
prostokątny.
prostolinijny.
prostować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
prosty, st. w. prostszy, najprostszy (we współczesnym języku literackim b. rzadko: prościejszy, najprościejszy).

prośba, tych próśb *(ś* nie *ź*, bo prosić), podobnie: kośba (kosić), ale: groźba (grozić). Zob. *-ba.*
prościuteńki. Zob. *-uteńki.*
prościutki. Zob. *-utki.*
protekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
protekcyjny.
protekcyonalny.
protektor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or.*
protest, 2. -tu, l. mn. -ty.
protestant, l. mn. protestanci.
protestantyzm. Zob. *-izm.*
protestować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Proteusz, 2. -sza.
protokolarnie * — zob. protokół.
protokołować * — zob. protokół.
protokół * — protokuł. [1]) W Galicyi piszą najczęściej: protokół, *) 2. -kołu *, l. mn. -koły *, 2. -kołów *; protokolarnie *; protokołować *, protokołuje *. W Królestwie Pols. przeważnie: protokuł, 2. -kułu, l. mn. -kuły, 2. -kułów; protokularnie; protokułować, protokułuje — piszą tam także: protokół, 2. -kółu, l. mn. -kóły i t. d. (po grec. πρωτόκολλον = protokollon).
protokularnie — zob. protokół.
protokuł — zob. protokół.
protokułować — zob. protokół.
prowincya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
prowincyał, l. mn. -cyałowie.
prowincyonalizm. Zob. *-izm.*
prowincyonalny.
prowizoryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
prowizya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
prowokacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
prowokacyjny.
prowokator, l. mn. -rzy, -rowie. Zob. *-or.*
prowokować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
prozaiczny.
prozaik, l. mn. prozaicy.
prozodya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
prożek (= mały próg), 2. prożka, l. mn. prożki.
próba, tych prób.
próbka, l. mn. próbki, 2. -bek.
próbny.
próbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
próchnieć, -nieje.
próchno, 2. -na, 3. -nu.
prócz.
próć — pisz: pruć — zob.!
próg, 2. -gu (rzadko: -ga).
prószyć, prószymy; rozk. prósz, prószcie.
próżnia, 2. -ni.
próżniactwo.
próżniaczysko, tych -czysków.
próżniak, l. mn. -ki albo -cy.
próżno.
próżność, 2. -ści.
próżnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
próżny, l. mn. próżni.
pruć, pruje, pruł; rozk. pruj.
Prusak, l. mn. -cy.
pruski.
Prusy, z Prus, w Prusach, rzadziej: w Prusiech *.
Prut, 2. -tu.
Pryam, 2. -ma.
prymadonna, l. mn. -donny.
prymarya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
prymaryusz, l. m. -sze, 2. -szów, rzadziej: -szy. Zob. *-usz.*
prymas, l. mn. -sowie.
prymicya, tej -cyi; zwykle w l. m. prymicye, tych -cyi.
pryncypał, l. mn. -łowie.
pryncypałowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
Prypeć, 2. -ci, nad Prypecią.
prysnąć, prysnę, pryśnie, prysną; prysnął (rzadziej: prysł), prysnęła albo prysła, prysnęło albo prysło, prysnęły albo prysły; rozk. pryśnij.
pryzmat, 2. -tu, l. mn. -ty.
prz . . . czy *psz* . . . ? (przenieść, pszenica) — zob. *sz* czy *rz?*
przaśny.
prządka, 3. prządce.

[1]) A. A. Kryński: protokuł, 2. -kułu itd.

prząść, przędę, przędzie, prządł, przędła, rozk. prządź, prządźcie; *uprząść*, uprządłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
przebiedz — zob. biedz.
przebierać, -biera.
przebłysk, 2. -błysku.
przebojem (iść).
przeboleć, -boleje, -bolał, -leli; rozk. przebolej.
przebóg!
przebój; iść przebojem, na przebój.
przebrzmieć — zob. brzmieć.
przebrzydły.
przechadzka, 3. i 7. -chadzce, tych -dzek.
przechera, 2. -ry, l. mn. -ry, 2. -rów.
przechodni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej i t. d. (rzadziej: przechodny, -na, -ne; 2. -nego, -nej i t. d.).
przechodzień, 2. -chodnia, 5. -chodniu! l. mn. -chodnie, 2. -chodniów.
przechód, 2. -chodu.
przechrzcić się — zob. chrzcić.
przechrzta, 2. -chrzty, 3. -chrzcie, 4. -chrztę; l. mn. przechrzty, 2. -chrztów.
przeciąć — zob. ciąć.
przeciągnąć, przeciągnę, -ciągnie, przeciągnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku literackim bardzo rzadko: przeciągła, -ciągło, -ciągli, -ciągły), rozk. przeciągnij, -nijcie; przeciągnąwszy; przeciągnięty, rzadko: przeciągniony.
przeciążenie, 2. -nia.
przecierać, -ciera.
przecież. Zob. *-że.*
przecięcie, tych przecięć.
przecisnąć się, przecisnął się, rozk. przeciśnij się.
przeciw, przeciwko.
przeciwieństwo, tych -wieństw.
przeciwprostokątna, 2. -nej, 4. -ną, l. mn. -ne, 2. -nych; rzadziej: przeciwprostokątnia, 2. -ni, 4. -nię, l. mn. -nie, 2. -ni. W Galicyi częściej: przeciwprostokątnia, 2. -ni i t. d.
przeciwstawić, -wimy; rozk. -staw.
przecudowny, przecudny.
przeczucie, 2. -cia, tych przeczuć.
przeczuwać, -czuwa.
przeczyć, -czymy; rozk. przecz, przeczcie.
przeczyszczać, -cza.
przeczyścić — zob. czyścić.
przeć, prę, przesz, prze . . . prą, parł, prąc; rozk. przyj, przyjcie; *przeprzeć*, przeparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
przed, przede; przed tobą, przede mną. Zob. *we* czy *w?*
przed południem (pisz oddzielnie); przedpołudnie, 2. -dnia, l. m. -dnia (pisz razem!), przedpołudniowy. Przyjechał przed południem. Czytałem tę książkę całe przedpołudnie. Nauka przedpołudniowa.
przedaż, częściej: sprzedaż, l. mn. -że, 2. -ży.
przedchrystusowy.
przedchrześcijański.
przeddzień, w przeddzień, w przededniu. Wódz umarł *w przeddzień* bitwy (= poprzedzającego dnia). Działo się to *w przededniu* wielkiej politycznej zawieruchy (= wkrótce przed . . .). Brat wyjechał o północy, a siostra *przededniem* (=przed świtem).
przede — zob. przed.
przededniem — zob. przeddzień.
przedewszystkiem.
przedhistoryczny.
przedłużyć, -żymy; rozk. -dłuż, -dłużcie.
przedmieście, 2. -mieścia, 3. -mieściu, l. mn. -mieścia.
przedmiot, l. mn. -ty.
przedmowa, tych -mów.
przedmurze, l. mn. -rza, 2. -rzy.
przedni, -nia, -nie.
przednowek, na przednowku—tak mówią przeważnie i piszą w Galicyi; *przednówek*, na przednówku — tak mówią i piszą prawie powszechnie w Królestwie Pols. i na Litwie.
przedobiedni, -nia, -nie.
przedonegdaj.
przedpiekle, 2. -la, 7. -lu.
przedpokój, tych -jów albo -koi. Porówn. pokój.
przedpołudnie, 2. -dnia — zob. przed południem.

przedpołudniowy — zob. przed południem.
przedpotopowy.
Przedrostek. 1) Przyimek *z (s)* jako przedrostek — zob. *s, ś* czy *z, ź?* 2) *wez- wes-* czy *wz-, ws-?* w wyrazach takich, jak wezbrać, wesprzeć, wzdąć, wsparty i t. p. — zob. *wez-, wz-.* 3) Zob. *bez-, roz-.* 4) W sprawie pisowni przedrostków *kom, kon* w wyrazach obcych i przyswojonych — zob. *em, en . . .*
przedruk, 2. -ku.
przedrzeć (się) — zob. drzeć.
przedrzeźniać, -drzeźnia; rozk. -drzeźniaj.
przedsiębiorca (w języku literackim rzadko: przedsiębierca), l. mn. -cy.
przedsiębiorczość (w języku literackim rzadko: przedsiębierczość).
przedsiębiorczy (w języku literackim rzadko: przedsiębierczy).
przedsiębiorczyni (w języku literackim rzadko: przedsiębierczyni), 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
przedsiębiorstwo, tych -biorstw (w języku literackim rzadko: przedsiębierstwo, tych -bierstw).
przedsiębrać, przedsiębiorę. Zob. brać.
przedsięwziąć, przedsięwezmę, -weźmie, -weźmiemy, -wezmą; przedsięwziął, -wzięła, -wzięli, -wzięły. Zob. *wziąć.*
przedsięwzięcie, 2. -cia, tych -wzięć.
przedsionek albo przysionek (oba wyrazy od kilku wieków w użyciu), 2. -ka.
przedstawiciel, tych -li.
przedślubny.
przedśmiertny.
przedtem (= pierwej, dawniej) — ale: przed tem oknem.
przedwczesny — zob. bolesny.
przedwcześnie.
przedwczoraj.
przedwczorajszy.
przedwieczny.
przedwstępny.
przedwyborczy.
przedział, 2. -łu, 7. w przedziale. Zob. dział.
przedzierzgnąć się, przedziergnąć się; -dzierzgnął, -dziergnął; -dzierzgnij, -dziergnij się.
przedziurawić, -wimy; rozk. -dziuraw.
przegiąć — zob. giąć.
przegląd, 2. -du.
przegniły, -ła, -łe.
przegrana, 2. i 3. -nej, 4. -ną, l. mn. -ne, 2. -nych.
przegroda, tych -gród.
przegródka, 3. i 7. -gródce, tych -gródek.
przegryźć — zob. gryźć.
przegub, 2. -bu.
przeholować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
przehulać.
przeinaczyć, -czymy, rozk. -nacz.
przeistoczyć, -czymy; rozk. przeistocz.
przejazd, w przejeździe.
przejaździka, 2. -jaździki, 3. -jaździce, tych przejaździek.
przejąć, przejmę, przejmiemy, przejmą; przejąłem, -jął, -jęła, -jęli; przejmij. Zob. *jąć.*
przejeżdżać, -dża.
przejmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
przejmujący.
przejrzały (= za wcześnie dojrzały); młodzieniec przejrzały, l. mn. młodzieńcy przejrzali (nie: przejrzeli).
przejrzeć (=przeniknąć wzrokiem, odzyskać wzrok), przejrzę, przejrzy, przejrzał, przejrzeli, rozk. przejrzyj, przejrzyjcie.
przejrzysty.
przejrzyście.
przejście, 2. -ścia, tych przejść.
przejść, przejdę, przejdzie, przeszedłem, przeszedł, przeszli; przejdź, przejdźmy, przejdźcie; przeszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
przekaz, 2. -zu.
przekąs, 2. -su, z przekąsem.
przekąska, 3. i 7. -kąsce, tych -sek.
przekątna, 2. -nej, 4. -ną, l. mn. -ne, 2. -nych; rzadziej: przekątnia, 2. -ni, 4. -nię, l. mn. -nie, 2. -ni.

W Galicyi częściej: przekątnia, 2. -ni i t. d.
przekląć — zob. kląć.
przekleństwo, tych -kleństw.
przeklęty.
przekłuć — zob. kłuć.
przekłuty.
przekłuwać, -kłuwa.
przekomarzać się (z kim), -marza się.
przekonywać, przekonywam, -nywasz, -nywa, -nywamy, -nywacie, -nywają; przekonywając; rozk. przekonywaj, -nywajcie. Podobnie: *dokonywać*, *pokonywać*, *wykonywać*.

Uwaga a) W potocznej mowie galicyjskiej i w tamtejszym języku dziennikarskim spotykamy bardzo często formy: przekonuję (dokonuję, pokonuję, wykonuję), -nujesz, -nuje . . . -nują; przekonując; rozk. przekonuj, -nujcie. b) Niekiedy spotykamy tu także mieszańce form pierwszych i drugich: przekonywuję, -nywujesz, -nywuje . . . -nywują; przekonywując; rozk. przekonywuj, -nywujcie. — W poprawnym języku książkowym pojawiają się te formy rzadko, stwierdziliśmy jednak, że liczba ich (zwłaszcza form krótszych: przekonuję . . . przekonują i t. d.) stale wzrasta.

przekonywający. Porówn. przekonywać.
przekopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
(przekor) — zob. na przekor.
przekreślić — zob. kreślić.
przekroić — zob. kroić.
przekrój, 2. -kroju, tych -jów.
przekształcić — zob. kształcić.
przekupień, 2. -kupnia, l. m. -nie, 2. -niów.
przekupka.
przekupstwo, tych -kupstw.
przekwitnąć — zob. zakwitnąć.
przelać — zob. lać.
przelatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
przeląc się — zob. przelęknąć się.
przelewać.
przelewki; nie przelewki (= nie żarty).
przeleżeć — zob. leżeć.
przelęknąć się (rzadziej: przeląc się), przelęknę się, -lękniesz się, -lęknie się . . . -lękną się; przelękł się, -lękła się, -lękło się, -lękli się, -lękły się; rozk. przelęknij się. Podobnie: *ulęknąć się* (b. rzadko: uląc się), zlęknąć się (b. rzadko: zląc się), ulęknę się, zlęknę się i t. d.
przelęcz, 2. -czy, l. mn. -cze, 2. -czy.
przełknąć, przełknie, przełknąłem, przełknął, przełknęła, przełknęli; rozk. przełknij.
przełożona, 2. i 3. -nej, 4. -ną, l. mn. -ne.
przełożony, l. mn. -żeni.
przełożyć — zob. łożyć.
przemarzły, przemarznięty — zob. zamarznąć.
przemarznąć — zob. zamarznąć.
przemarznięty, przemarzły — zob. zamarznąć.
przemazać — zob. mazać.
przemądry.
przemądrzały, l. mn. -drzali.
przemienić, -mienimy; rozk. -mień, -mieńmy.
przemierzły (wymawiaj: przemierzły).
przemieszkiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
przemknąć (się) — zob. mknąć.
przemoc, 2. -cy.
przemoknąć — zob. zamoknąć.
przemowa, tych -mów.
przemożny (= potężny).
przemódz, przemoże, przemogłem, przemógł, rozk. przemóż, przemóżcie. Zob. módz.
przemówić — zob. mówić.
przemrożony.
przemysł, 2. -słu.
Przemysław, 2. -wa.
przemysłowiec, l. mn. -słowcy.
Przemyśl, 2. -śla; przemyski.
przemyślnie.
przemyślny.
przemytnictwo.
przenajświętszy.
przenieść — zob. nieść.
przeniewierca, l. m. -cy, 2. -ców.
przeniewierstwo, tych -wierstw.
przenigdy.

przeniknąć — zob. zniknąć.
przenocować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
Przenoszenie części wyrazów do następującego wiersza — zob. Dzielenie wyrazów.
przeobrażać się.
przeoczyć, -czymy, rozk. przeocz.
przeor, 5. przeorze! l. mn. -rowie.
przepasać, przepasze, rozk. przepasz, -paszcie.
przepaska, 3. i 7. -pasce, tych -sek.
przepastny, przepaścisty.
przepasywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
przepaścisty, przepastny.
przepaść, l. mn. -ści albo -ście (obie formy w powszechnem użyciu), 2. -ści.
przepaść, przepadnie, przepadł; rozk. przepadnij; przepadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
przepatrywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
przepatrzyć, przepatrzymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), przepatrzył, -trzyli, -trzyły; rozk. przepatrz, -patrzcie.
przepieprzyć, rozk. -pieprz, -pieprzcie.
przepierzenie, tych -rzeń.
przepierzyć, -rzymy; rozk. przepierz, -pierzcie.
przepiękny.
przepijać.
przepiórka, tych -rek.
przepisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
przepleść — zob. pleść.
przepłacić — przypłacić. A) przepłacić (= zapłacić więcej, niż rzecz warta). Przepłaciłem książkę, płaszcz. B) Przypłacić (= odpokutować). Przypłacił zdrowiem, życiem i t. d. (= stracił zdrowie, życie).
przepłukać — zob. płukać.
przepołowić, przepołowimy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. -łów.
przepona, tych -pon.
przepowiednia, l. mn. -wiednie, 2. -wiedni.
przeprządz — zob. zaprządz.
przeprzągnąć — zob. zaprządz.
przeprzeć, przeprę, przeprze, przeparł; rozk. przeprzyj; przeparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
przeprzęgać — zob. zaprządz.
przeprzęgnąć — zob. zaprządz.
przepuklina.
przerazić, przerażę, -zimy; rozk. przeraź, -raźcie.
przeraźliwie, st. w. -wiej.
przeraźliwy.
przerażać.
przerażony.
przerąbać — zob. rąbać.
przerębla (forma rzadziej używana i mniej prawidłowa: *przy*rębla), l. mn. -ręble, 2. -rębli, rzadziej: -rębel.
przerość — zob. róść.
przerosnąć — zob. róść.
przeróbka, 3. i 7. -róbce, tych -bek.
przeróść — zob. róść.
przeróżnie.
przeróżny.
przerzedzić, -dzimy; rozk. przerzedź, -rzedźcie.
przerznąć — zob. rznąć.
przerznięty.
przerzynać, -rzyna.
przesąd, 2. -du.
przesądny.
przeschnąć, -schnę, -schnie, -schną, przeschnął albo przesechł, przeschła, -schło, -schli, -schły (rzadko: przeschnęła, -schnęło, -schnęli, -schnęły); przeschnij; przeschnąwszy. Porówn. *schnąć*.
przesiać, przesiał, przesiali; rozk. przesiej, -siejcie.
przesiadywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
przesiąknąć, przesiąknął albo przesiąkł; rozk. -siąknij.
przesiąkły albo przesiąknięty.
przesiąść się – zob. siąść.
przesłać, prześciele — zob. słać, ściele.
przesłać, prześle — zob. wysyłać.
przesmyk, 2. -ku. Nazwy przesmyków piszemy wielką literą: przesmyk Koryncki (międzymorze Korynckie), przesmyk Panamski itp.

przespać — zob. spać.
przestanek (= przerwa podczas nauki szkolnej, przedstawienia teatralnego i t. d.); 2. -ku; przystanek (= miejsce, gdzie zatrzymuje się pociąg, tramwaj i t. p.), 2. -ku.
Przestankowe znaki — zob. Znaki pisarskie.
przestarzały, l. mn. przestarzali (pisarze).
przestępca, l. mn. -cy.
przestępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
przestępstwo, tych -stępstw.
przestroga, tych -stróg.
przestrono, przestronno — zob. przestrony.
przestrony, przestronny; przysłówek: przestrono, przestronno (wszystkie te formy spotykamy w dziełach znakomitych współczesnych pisarzy i w mowie żywej ogółu).
(przestrzał) — na przestrzał.
przestrzedz — zob. strzedz.
przestrzegać.
przestrzelić — zob. strzelić.
przestrzeń, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
przestrzeżony.
przestworze — zob. przestwór.
przestwór, 2. -stworu, 6. -stworem, 7. w przestworze, l. mn. -stwory, 2. -stworów, 7. w przestworach; *przestworze*, 2. -stworza, 6. -stworzem, 7. w przestworzu, l. mn. -stworza, 2. -stworzy, 7. w przestworzach.
przestygnąć — zob. stygnąć.
przesunąć — zob. sunąć.
przesychać (nie: przesechać), przesycha.
przesyłać (nie: przesełać) — zob. wysyłać.
przesyłka (nie: przesełka), l. mn. -syłki, 2. -syłek. Porówn. wysyłać.
przesypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
przesyt, 2. -tu.
przeszczepić, -pimy; rozk. -szczep, -szczepcie.
przeszkoda, tych -szkód.
przeszłoroczny, -na, -ne.
prześcielać — zob. *słać*, ściele.
prześcielać — zob. *słać*, ściele.
prześcieradło, tych -deł.
prześcignąć, prześcignął, rozk. -ścignij.
prześladować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
prześladowca, l. mn. -cy.
prześliznąć się, prześlizną się, -ślizną się, -ślizniemy się, -ślizną się; prześliznął się, -ślizgnęła się; rozk. prześliźnij się; prześliznąwszy się (rzadziej: prześlizgnąć się, -ślizgnę się, -ślizgnie się i t. d.).
przeświecać, -świeca.
prześwietny.
przetkać, -tka; rozk. -tkaj.
przetknąć, -tknie, przetknął, -tknęła, -tknęli, -tknęły; rozk. przetknij.
przetłómaczyć — zob. tłumaczyć.
przetłumaczyć — zob. tłumaczyć.
przeto.
przetrząsać, -trząsa.
przetrząsnąć, -trząsnę, trząśnie, -trząsnął, rozk. przetrząśnij; *przetrząść*, przetrzęsę, -trzęsie, przetrząsł; rozk. przetrząś.
przetrzeć — zob. trzeć.
przetrzebić, -bimy; rozk. przetrzeb, -trzebmy, -trzebcie. Porówn. przetrzep, -trzepmy, -trzepcie (od *przetrzepać*).
przetrzepać, rozk. przetrzep, -trzepmy, -trzepcie. Porówn. przetrzeb, -trzebmy, -trzebcie (od *przetrzebić*).
przetrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
przetwarzać, -twarza.
przetworzyć — zob. tworzyć.
przetwór, 2. -tworu.
przeważnie.
przeważny.
przeważyć — zob. ważyć.
przewidujący.
przewidywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
przewiercić, -cimy, -wiercił; przewierć, -wiercćie.
przewiesić, rozk. przewieś, -wieśmy, -wieście. Porówn.: przewieź, -wieźmy, -wieźcie (od *przewieźć*).
przewieść, przewiodę—zob. wieść.
przewietrzyć, -trzymy; rozk. przewietrz, -wietrzcie.
przewiew, 2. -wu.
przewiewać, -wa.

przewieźć, przewiozę (zob. *wieźć*), rozk. przewieź, -wieźmy, -wieźcie. Porówn.: przewieś, -wieśmy, -wieście (od *przewiesić*).
przewijać, -wija.
przewlec — zob. wlec.
przewłóczyć — zob. włóczyć.
przewodni, -nia, -nie.
przewodnictwo.
przewozić — zob. wozić.
przewód, 2. -wodu.
przewódca albo przywódca [forma nieprawidłowa (bo *przewodzić*), ale bardzo często używana], l. mn. -wódcy. Zob. -ca.
przewóz, 2. -wozu.
przewrotny.
przewrócić — zob. wrócić.
przewrót, 2. -wrotu.
przewyższać.
przez czy przeze? zob. *we* czy *w*?
przez, przeze mnie, przezeń (=przez niego). Zob. *nań*.
przezacny.
przeze czy przez? zob. *we* czy *w*?
przeze mnie — zob. przez.
przezeń — zob. przez.
przezrocze * albo przeźrocze, 2. -cza, l. mn. -cza, 2. -czy.
przezroczysty * albo przeźroczysty.
przezwać — zob. zwać.
przezwisko, tych -zwisk.
przezwyciężyć — zob. zwyciężyć.
przeźrocze — zob. przezrocze.
przeźroczysty — zob. przezroczysty.
przeżarty.
przeżegnać.
przeżerać, -żera.
przeżreć — zob. żreć.
przeżuwać, -żuwa.
przeżyć, -żyje.
przeżyty.
przędza.
przędzalnia, tych -dzalni, rzadziej: -dzalń.
przęsło, tych przęseł.
przodować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przód, z przodu; na przedzie albo na przodzie (bez różnicy w znaczeniu).
prztyknąć, prztyknął, rozk. -nij.
przy; przy mnie, przy nim; przy tym wyrazie, przy tem słowie. Porównaj: *przytem* (= zarazem, nadto i t. p.).
przybiedz — zob. biedz.
przybliżyć (się), -żymy, rozk. przybliż, -bliżcie.
przybudować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przybudówka, tych -wek. Zob. *-ówka*.
przybytek, 2. -bytku.
przychód, 2. -chodu.
przyciasny (= nieco za ciasny), przyciasno (= trochę za ciasno), przydługi, przydługo, przytrudny, przytrudno, przytwardy i t. p.
przyciągnąć, przyciągnę, -ciągnie, przyciągnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku literackim bardzo rzadko: przyciągła, -ciągło, -ciągli, -ciągły), rozk. przyciągnij, -nijcie; przyciągnąwszy; przyciągnięty, rzadko: przyciągniony.
przycieś, 2. -si, l. mn. -sie, tych -si.
przycisnąć, rozk. przyciśnij; przyciśniony albo przyciśnięty.
przycupnąć, -cupnie, -cupnął; rozk. -cupnij.
przyczaić się — zob. czaić się.
przyczajać się, -czaja się.
przyczem.
przydarzyć się, -darzyło się.
przydech, 2. -dechu. Porówn. *oddech*.
przydeptać — zob. deptać.
przydługi — zob. przyciasny.
przydługo — zob. przyciasny.
przydomek, 2. -domku. Przydomki piszemy wielką literą: Henryk Brodaty, Kazimierz Wielki, Leszek Biały i t. d.
przydrożny, -na, -ne.
przygnębiony.
przygnieść — zob. gnieść.
przygoda, tych -gód.
przygodny, -na, -ne.
przygotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przygotowywać, przygotowuje, rozk. przygotowuj. Zob. *-ować*.
przygrywka, tych -wek.
przygrzać — zob. grzać.

przygrzewać, -grzewa.
przygwoździć, -gwoździę, -gwoździ, -gwożdżą.
przygwożdżony, -na, -ne; l. mn. przygwożdżeni, -dżone.
przyimek, 2. -imka, l. mn. -imki, 2. -imków.

Przyimek. 1) Pisownia przyimka *z (s)* — zob. *s, ś* czy *z, ź*? 2) W sprawie łącznego i oddzielnego pisania przyimków — zob. *Pisanie oddzielne i łączne, uw. I.*

przyjaciel, 2. -ciela; l. mn. przyjaciele, 2. przyjaciół, 3. przyjaciołom (rzadko: przyjacielom), 4. przyjaciół, 5. = 1., 6. przyjaciółmi, rzadziej: przyjaciołmi, w języku książkowym b. rzadko: przyjacielami, 7. w przyjaciołach, rzadko: w przyjacielach.
przyjaciółka, tych -ciółek.
przyjazd, po przyjeździe.
przyjazny, -jazna, -jazne, l. mn. przyjaźni, -jazne; przysłówek: przyjaźnie.
przyjaźnie — zob. przyjazny.
przyjaźń, 2. -jaźni.
przyjąć, przyjmę, przyjmiesz . . . przyjmą, przyjął, -jęła, -jęli, -jęły; rozk. przyjmij, przyjm. Zob. *jąć*.
przyjezdny, l. mn. -jezdni.
przyjeżdżać, -jeżdża.
przyjęcie, tych -jęć.
przyjmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przyjść, przyjdę, przyjdzie, przyszedł, przyszli, rozk. przyjdź, przyjdźcie; przyszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy*?
przykleić, -kleję, -klei, -kleił, -klej.
przyklejać, -kleja.
przyklęknąć, przyklęknął albo przyklął, -klękła, -klękli, -klękły; rozk. przyklęknij; -nąwszy, -kląkłszy.
przykład; na przykład.
przykro, st. w. przykrzej.
przykroić, -kroję, -kroisz, -kroi, -kroimy . . . -kroją; przykroił; rozk. przykrój, -krójcie; przykroiwszy.
przykrócić, -cimy; rozk. przykróć, -króćcie.
przykry, przykrzejszy.
przykrywka, 3. i 7. -krywce, tych -wek.
przykrzyć się, przykrzy się, przykrzyło się.
przykuć — zob. kuć.
przykurzony.
przykuty.
przykuwać, -kuwa.
przylać, -leje, -lali; rozk. przylej. Zob. lać.
przylatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przylądek, 2. -lądka, rzadziej: -lądku. Nazwy przylądków piszemy wielką literą: przylądek Zielony, przylądek Północny i t. p.
przylepka, tych -pek.
przylgnąć, przylgnął, rozk. przylgnij.
przyłbica, l. mn. -ce, 2. -łbic.
przyłożyć — zob. łożyć.
przymarzać, -marza. Zob. zamarznąć.
przymarznąć — zob. zamarznąć.
przymierze, 3. -rzu, l. mn. -rza, 2. -rzy.
przymierzyć — zob. mierzyć.
przymieszać (nie: przymięszać).
przymieszka, 3. i 7. -mieszce, tych -szek.
przymilknąć -milknie; przymilkł, -milkła, -milkło, -milkli, -milkły (rzadziej: przymilknął, -nęła i t. d.); rozk. przymilknij.

Przymiotnik. **1)** W sprawie pisowni przymiotników takich, jak: *ludzki*, *szwedzki*, *szkocki*, *bracki* i t. p. — zob. *-cki* czy *-dzki*? **2)** *-ski* czy *-wski* w zakończeniu przymiotników: królewski, żydowski itp.? — zob. *-stwo*. **3)** *-ski* czy *-zki*? (boski, męski, bliski, nizki i t. p.)—zob. *s, ś* czy *z, ź*? uw. 5. i 6. — **4)** W sprawie zakończenia przyp. 4-go przymiotników rodz. żeńs. — zob. *ą*. **5)** Zakończenie przyp. 6. i 7. l. poj. i przyp. 6. l. mn. — zob. -ym, -im... **6)** Pisownia przymiotników, utworzonych od nazw geograficznych i imion własnych osób — zob. a) Wielkie litery (uwaga ostatnia); b) Imiona własne cudzoziemskie, uw. II. a. **7)** Zob. Rzeczowniki o formie przymiotnikowej.

przymknąć, przymknął, -mknęła, -mknęli; rozk. -mknij.
przymówka, 3. i 7. -mówce, tych -wek. Zob. *-ówka*.
przymrużyć — zob. mrużyć.
przymus, 2. -su.
przymusić, -musimy, -musił; rozk. przymuś, -muście.
przynajmniej.
przynależny.
przynęcić — zob. nęcić.
przynęta, tych -nęt.
przynieść — zob. nieść.
przyoblec — zob. oblec.
przyodziać, przyodzieje, przyodział, przyodziali, rozk. przyodziej.
przyodziewać, -dziewa.
przypadek (= zdarzenie), tego przypadku; przypadek (w deklinacyi), zwykle: tego przypadka (niektórzy gramatycy używają i w tem znaczeniu formy: przypadku).
przypadkowy.
przypaść, -padnie — zob. paść.
przypatrywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przypatrzyć się (niektórzy mówią i piszą: przypatrzeć się), -patrzymy się, -patrzył się, -trzyła się, -trzyli się, -trzyły się; rozk. przypatrz się, -patrzmy się, -patrzcie się.
przypiąć — zob. piąć.
przypiec — zob. piec.
przypieczętować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przypieprzyć — zob. pieprzyć.
przypisek, 2. -pisku, tych -pisków.
przypisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przyplątać się — zob. plątać.
przypłacić — zob. przepłacić.
przypłaszczyć — zob. płaszczyć.
przypływ, 2. -wu.
przypomnieć, przypomnę, -pomnisz, -pomni, -pomnimy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), -pomną, przypomniał; rozk. przypomnij.
przypowieść, 2. -ści.
przyprószyć — zob. prószyć.
przyprządz — zob. zaprządz.
przyprządnąć — zob. zaprządz.
przyprzeć, przyprę, -prze, -prą; przyparł; rozk. przyprzyj, -przyjcie; przyparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
przyprzęgać — zob. zaprządz.
przyprzęgnąć — zob. zaprządz.
przyrębla — zob. przerębla.
przyrodni (brat), przyrodnia (siostra), 2. -rodniego, -rodniej.
przyrosnąć — zob. róść.
przyrost, -rostu.
przyrostek, 2. -rostka (rzadziej: -ku), -rostki, 2. -rostków.
Przyrostek — zob. Zakończenie.
przyrość — zob. *róść*.
przyróść — zob. *róść*.
przyrównywać — zob. porównywać.
przyrząd, 2. -rządu, l. mn. -dy. Porówn. *rząd*.
przyrządzić — zob. rządzić.
przyrzec — zob. rzec.
przyrzeczenie, 2. -nia, tych -czeń.
przyrzekać, -rzeka.
przysądzić — zob. sądzić.
przyschnąć, -schnę, -schnie, -schną, przyschnął albo przysechł, przyschła, -schło, -schli, -schły (rzadko: przyschnęła, -schnęło, -schnęli, -schnęły); przyschnij; przyschnąwszy. Porówn. *schnąć*.
przyschnięcie, 2. -cia.
przysiądz, przysięgnę, -sięgniesz, -sięgnie . . . -sięgną, przysiągłem, -siągł, -sięgła, -sięgli, -sięgły; przysięgnij (rzadziej: przysiąż), przysięgnijcie; przysiągłszy. Zob. a) *Bezokolicznik*, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
przysiąść (się) — zob. siąść.
przysięga, tych przysiąg.
przysięgły, 6. i 7. -sięgłym; l. mn. -sięgli.
przysionek albo przedsionek (oba wyrazy od kilku wieków w użyciu), 2. -ka.
przyskakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
przysłać, przyśle — zob. wysyłać.
przysłowie, 2. -wia, 3. -wiu, l. m. -wia, 2. przysłów albo przysłowi.
przysłówek, 2. -słówka, l. mn. -słówki, 2. -słówków.
Przysłówek. 1) *-sko* czy *-zko* w zakończeniu przysłówków (zwycięsko, bosko, ślizko, nizko i t. p.)? —

zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 5. i 6. — **2)** Pisanie oddzielne i łączne przysłówka przeczącego *nie*—zob. Pisanie oddzielne i łączne, uw. IV.—**3)** W sprawie pisowni przysłówków złożonych z przyimkami — zob. Pisanie oddzielne i łączne, uw. III.

przysłuchiwać się (rzadko: przysłuchywać się), -uje się; rozk. -uj się. Zob. 1) *-ję;* 2) *-ywać* czy *-iwać?*

przysługa, tych -sług.

przysługiwać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przysłużyć się, -żymy się; rozk. przysłuż się, -służcie się.

przysmażyć — zob. smażyć.

przysparzać, -sparza.

przyspieszyć albo przyśpieszyć, rozk. przyspiesz albo przyśpiesz, -spieszmy albo -śpieszmy.

przysposabiać, -sposabia.

przysposobić, -bimy; rozk. przysposób.

przystanek — zob. przestanek.

przystań, te -nie, tych -ni.

przystąpić — zob. stąpić.

przystępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przystoi, przystało.

przystojny, st. w. -niejszy.

przystosować — zob. stosować.

przystrajać, -straja.

przystroić — zob. stroić.

przystrzydz — zob. strzydz.

przystrzyżony.

przysunąć — zob. sunąć.

przysuwać, -suwa.

przyswajać, -swaja; rozk. -swajaj.

przyswoić, przyswoję, -swoisz; -swoi, rozk. przyswój. Zob. stroić.

przysychać (nie: przysechać), -sycha.

przysyłać (nie: przysełać) — zob. wysyłać.

przysypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przyszłoroczny, -roczna, -roczne; 2. -rocznego, -rocznej.

przyszłość, 2. -ści.

przyszły, -szła, -szłe; l. mn. przyszli, -szłe.

przyszpilić, -limy, rozk. -szpil.

przyszwa, 2. -szwy, l. mn. -szwy, 2. przyszw, przyszew.

przyśpieszyć — zob. przyspieszyć.

przyśpiewywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przyśrubować — zob. śrubować.

przyświecać, -świeca.

przytem (=zarazem, nadto i t. d.). Mój brat jest zdolny, a *przytem* bardzo pilny. Nic nie wie, bo nie był *przytem.* Porówn. *przy.*

przytępić — zob. tępić.

przytępiony.

przytknąć, -tknę, -tknie, przytknął, -tknęła, -tknęli, -tknęły; rozk. przytknij.

przytłumić — zob. tłumić.

przytłumiony.

przytomność, 2. -ści.

przytrudno — zob. przyciasny.

przytrudny — zob. przyciasny.

przytrzeć, przytrę, przytrze, przytarł; rozk. przytrzyj; przytarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

przytrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przytulisko, tych -lisk.

przytułek, 2. -tułku.

przytwardy. Zob. przyciasny.

przytwierdzić, rozk. -twierdź, -twierdźcie.

przytyk, 2. -ku.

przywdziać — zob. wdziać.

przywdziewać, -wdziewa.

przywiązać — zob. wiązać.

przywiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przywidzieć się, -widzi się, -widziało się.

przywieść, przywiodę—zob. wieść.

przywieźć, przywiozę—zob. wieźć.

przywiędły. Zob. więdnąć.

przywiędnąć — zob. więdnąć.

przywilej, 2. -ju, l. mn. -je, 2. -jów.

przywlec — zob. wlec.

przywłaszczyć, -czymy; rozk. -właszcz, -właszczcie.

przywodzić — zob. wodzić.

przywoływać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

przywozić — zob. wozić.

przywódca — zob. przewódca.

przywóz, 2. -wozu.

przywrócić — zob. wrócić.

przywrzeć (np. drzwi), przywrę, przywrzesz, przywrze . . . przywrą, przywarł, przywarli, przywrzyj. — *Przywrzeć* (do garnka podczas gotowania się), przywre albo przywrze, przywrą, przywrzał, przywrzało, przywrzyj.
przywykły, -ła, -łe.
przywyknąć, przywykł (rzadziej: przywyknął), przywykła; rozk. przywyknij.
przyzwać, przyzwę, przyzwie, przyzwą, rozk. przyzwij. Zob. zwać.
przyzwoicie, st. w. -ciej.
przyzwoity.
przyzwolić, przyzwolimy (prawidło — zob. *-imy, ymy)*, rozk. przyzwól, -zwólcie.
przyzwyczaić (się), przyzwyczaję, -czaisz, -czai, -czaimy . . . -czają; przyzwyczaił; rozk. -czaj.
przyzwyczajać (się), -czaja; rozk. -czajaj.
przyżółknąć — zob. pożółknąć.
psalm, 2. -mu.
psalmodya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
psałterz, tych -rzy albo -rzów.
pseudoklasycyzm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
pseudoklasyczny.
pseudonim, 2. -mu, l. mn. -my, . -mów.
psi, psia, psie (przymiotn. od *pies)*.
psiarnia, tych psiarni, rzadziej: psiarń.
psikus, 2. -sa, l. mn. -sy, 2. -sów. Zob. *-us*.
psisko, 3. psisku, l. mn. psiska, 2. psisków.
Psków, ku Pskowu. Zob. *-ów*.
psota, tych psot.
pst!
pstrąg, 2. -ga.
pstry.
pstrzyć, pstrzy, pstrzył, rozk. pstrzyj.
psuć, psuje, psuł; rozk. psuj.
Psyche, nieodmienne — albo: 2. Psychy, 3. Psyche, 4. Psychę, 5. Psycho! 6. Psychą, 7. w Psyche.
psychiatra, 2. -try, 3. -trze, 4. -trę; l. mn. -trzy, -trowie, 2. -trów.
psychiatrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.
psychiczny.
psycholog, l. mn. -gowie, -dzy.
psychologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
psz . . . czy *prz* . . . ? (pszenica, przenieść i t. d.) — zob. *sz* czy *rz?*
pszczelnictwo Zob. *sz* czy *rz?*
pszczelny. Zob. *sz* czy *rz?*
pszczoła, w pszczole, tych pszczół. Zob. *sz* czy *rz?*
pszczółka, tych -łek. Zob. *sz* czy *rz?*
pszenica. Zob. *sz* czy *rz?*
pszeniczny albo pszenny (obie formy od kilku wieków w użyciu). Zob. *sz* czy *rz?*
pszeniec, 2. pszeńca. Zob. *sz* czy *rz?*
pszenny — zob. pszeniczny.
pszonak, 2. -ku. Zob. *sz* czy *rz?*
ptactwo, rzadziej: ptastwo *.
ptasi, -sia, -sie; 2. -siego, -siej — rzadziej: ptaszy, -sza, -sze; 2. -szego, -szej.
ptastwo *, częściej: ptactwo.
ptaszę, 2. -szęcia, l. mn. -szęta, 2. -szął. Zob. kurczę.
ptaszy — zob. ptasi.
Ptolomeusz.
publicysta, 2. -sty, 3. -ście, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
publicystyczny.
publiczny.
publikacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
puch, 2. -chu.
puchlina.
puchnąć, puchnął albo puchł, puchła, puchło; rozk. puchnij; napuchły, -ła, -łe, albo: napuchnięty, -ta, -te; spuchły albo spuchnięty; zapuchły albo zapuchnięty.
pucołowaty.
pud, 2. -da, rzadziej: -du.
pudding, 2. -gu.
pudel, l. mn. -dle, 2. -dlów albo -dli.
pudełko, tych -łek.
puder, 2. pudru.
pudło, 2. -dła, 3. -dłu, tych -deł.
pudrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
pugilares, pulares, 2. -su albo -sa.
puginał, 2. -łu.

puhacz, tych -czów albo -czy.
puhar, 2. -ru.
pukać, puka.
pukiel, 2. pukla, tych pukli (rzadziej: puklów). Zob. *ke*.
puklerz, tych -rzy albo -rzów.
puknąć, puknął, rozk. -nij.
pulares — zob. pugilares.
pulchniutki. Zob. *-utki*.
pulchny.
pulpit (= rodzaj stolika, podstawki i t. d.), 2. -tu, l. mn. -ty.
puls, 2. -su, l. mn. -sy, rzadziej: -sa.
pult, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
pułap, 2. -pu.
pułapka, tych -pek.
Puławy, 2. -ław.
pułk, 2. -ku, l. mn. -ki.
pułkownik, l. mn. -cy.
pułkownikowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
pułkownikówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
Pułtusk, 2. -tuska.
pułtuski.
pumeks, 2. -ksu. Zob. *ks*, *gz* czy *x*?
punkt, 2. punktu, l. mn. punkty, rzadziej: punkta.
punktualny.
pupil, l. mn. -le, 2. -lów.
purchawka, tych -wek.
purpura, w purpurze, tych purpur.
purpurowy.
puryfikacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, l. mn. -cye, 2. -cyi.
puryfikacyjny.
purysta, 2. -sty, 3. -ście, 4. -stę; l. mn. -ści, 2. -stów.
purytanizm. Zob. *-izm*.
puryzm. Zob. *-izm*.
pustelnia, tych pustelni; rzadziej: pustelń.
pustelnik, l. mn. -cy.
pustka, 3. i 7. pustce, l. mn. pustki, 2. pustek.
pustkowie, 2. -wia, l. mn. -wia, 2. -wi.
pustoszeć (= zmieniać się w pustkę), pustoszeje, pustoszał.
pustoszyć (= niszczyć i t. p.), pustoszy, pustoszył; rozk. pustosz.
pustynia, l. mn. -nie, 2. pustyń. Nazwy pustyń piszemy wielką literą: pustynia Sahara, pustynia Libijska i t. p.
puszcza, 2. -czy, l. mn. -cze, 2. puszcz. Nazwy puszcz piszemy wielką literą: puszcza Białowieska, puszcza Zielona i t. p.
puszczać, puszcza.
puszczyk, l. mn. -ki.
puszek (zdrobn. od *puch*), 2. puszku.
puszka, w puszce, tych puszek.
Puszkin, 2. -na.
puszyć się, -szymy się, rozk. pusz się, puszcie się.
puszysty.
puścić, puszczę, puścimy; rozk. puść, puśćmy, puśćcie.
puścizna — zob. spuścizna.
putać, puta.
puzdro, w puzdrze, tych puzder.
puzon, 2. -nu (rzadko: -na).
pycha, w pysze.
Pyrrus, częściej: Pirrus.
pyszczek, 2. pyszczka, l. mn. pyszczki.
Pytya — zob. Pitya.
pytyjski, częściej: pityjski.

R.

r czy ***rr?*** (korekta czy korrekta? korespondencya czy korrespondencya?) i t. p. — zob. *Spółgłoski podwójne*.
rabat, 2. -tu.
rabować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
rabunek, 2. -bunku. Zob. *-unek*.
rabuś, l. mn. -sie, 2. -siów.
raca, l. mn. race, 2. rac.

rachmistrz, l. m. -mistrze, 2. -mistrzów. Zob. *mistrz.*
rachmistrzyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -strzyń. Zob. bogini.
rachować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
rachuba, tych -chub.
rachunek, 2. -chunku. Zob. *-unek.*
raciborski.
Raciborz, 2. -rza, w Raciborzu.
Racine, 2. Racina albo Racine'a; niektórzy piszą z polska: Rasyn, 2. -na. Zob. Imiona własne cudzoziemskie.
racya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
racyonalista, l. mn. -liści.
racyonalizm. Zob. *-izm.*
racyonalny.
raczej
rad; radbym, radabym; rad nierad, rada nierada, l. mn. radzi nieradzi, rade nierade.
rad (pierwiastek chem.), 2. -du.
radca, 2. radcy, l. mn. radcy, rzadziej: radcowie. Zob. *-ca.*
radczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. m. -nie, 2. -czyń. Zob. a) *bogini;* b) *-czyni.*
radło, tych -deł.
Radom, 2. Radomia, 7. w Radomiu.
radosny (rzadziej: radośny), -na, -ne; 2. radosnego, radosnej; l. mn. radośni, radosne. Przysłówek: radośnie. Zob. bolesny.
radość, 2. -ści.
radośnie — zob. radosny.
radować się, -uje się, rozk. -uj się. Zob. *-ują*
radykalizm. Zob. *-izm.*
radzić, radzimy; rozk. radź, radźcie.
Radziwiłł, 2. -wiłła, 7. -wille; l. m. Radziwiłłowie, 2. -wiłłów.
Radziwiłłowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
radziwiłłowski
Radziwiłłówna, 2. -ówny, 3. -ównie, l. mn. -ówny, 2. -ówien. Zob. szewcówna.
Rafael, 2. -la.
rafaelowski.
rafinerya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
raj, 2. -ju.
rajski.
rakieta.
Rakoczy, 2. -czego, 6. i 7. -czym.
Rakuszanka, 2. -ki.
ramię, 2. -mienia, 3. -mieniu, l. m. -miona, 2. -mion. Zob. *imię.*
ramota, tych ramot.
ranić, ranimy (zob. *-imy, -ymy*), rozk. rań, rańmy, rańcie.
raniutko. Zob. *-utki.*
rano, st. w. raniej.
rapier *, 2. rapiera * — albo: rapir, 2 rapira.
raport, 2. -tu, l. mn. -ty.
rapsod (utwór poet.), 2. -du, l. m. -dy.
rapsodya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
raróg (ptak), 2. -roga.
rasa, tych ras
ratować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
ratunek, 2. -tunku. Zob. *-unek.*
ratusz, 2. -sza, l. m. -sze, 2. -szów.
Ratysbona, 2. -ny.
ratysboński.
raut, 2 -tu.
Rawenna, w Rawennie.
raz, tym razem, za każdym razem, innym razem (rzadziej: tą razą, za każdą razą, inną razą); raz za razem, raz wraz, raz po raz albo raz po razu, w takim razie, w razie (śmierci), naraz, zarazem, od razu* (piszą także łącznie: odrazu), ani raz albo ani razu, nieraz (=często), pięć razy, sto razy; *raz* (= uderzenie), tych razów.
raz po raz * albo raz po razu.
raz wraz.
raz za razem.
Razem czy osobno? — zob. Pisanie oddzielne i łączne.
raźno albo raźnie, st. w. -niej.
raźny.
rażący.
rąbać (nie: rębać!), rąbie, rąbał; rozk. rąb, rąbmy, rąbcie; rąbany.
rąbanie, 2. -nia.
rąbek, 2. rąbka.
rączęta, 2. -cząt.
rączka, w rączce.
ręczy, -cza, -cze; l. mn. -czy, -cze.

rdest, 2. rdestu.
rdza, 2. rdzy, 7. w rdzy.
rdzawy.
rdzenny.
rdzeń, tego rdzenia, w rdzeniu — rzadko: ta rdzeń, tej rdzeni, w tej rdzeni.
rdzewieć, rdzewieje, rdzewiał, rdzewiejąc.
reakcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
reakcyjny.
realista, 2. -listy, 4. -listę; l. mn. -liści, 2. -listów.
realizm. Zob. *-izm*.
realny.
reasumować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Reaumur, 2. Réaumura.
rebelia, tej -lii, tę -lię, tych -lii.
recenzent, l. mn. -zenci. Zob. *-ent*.
recenzya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
recepis, 2. -su, l. mn. -sy.
recepta, 2. -ty, tych recept.
rechotać, rzechotać (o żabach) — zob. deptać.
recydywa, tych -dyw.
recytować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
reczka, reczany — zwykle: hreczka, hreczany.
redagować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
redakcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
redakcyjny.
redaktor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or*.
Redemtorysta, 2. -sty, 4. stę; l. m. -ści, 2. -stów.
reduta, tych redut.
refektarz, tych -rzy albo -rzów.
referat, l. mn. -ty.
referendarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
referent, l. mn. -renci. Zob. *-ent*.
refleksya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
refleksyjny.
reflektor, l. mn. -ry.
reformacki (przymiotnik od *Reformat*).
reformacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Reformat, 2. i 4. -ta, l. mn. -ci, 2. -tów. Zob. Nazwy zakonników.
reformator, l. mn. -rzy albo -rowie.
reformatorski (przymiot. od *reformator*).
reformować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
regencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę, tych -cyi. Porówn. *regent*.
regent (= zarządzający krajem), l. mn. -genci. Zob. a) *rejent*; b) *ge* czy *gie*?
regentka (= zarządzająca krajem), 3. regentce. Zob. *ge* czy *gie*?
regestr — zob. rejestr.
regestrować — zob. rejestrować.
Reggio (nieodm.).
regiment, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment*.
regimentarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
regulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
regulamin, 2. -nu, l. mn. -ny, rzadziej: -na.
regularny.
regulować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
reguła, tych reguł.
regułka, tych regułek.
rehabilitacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rej (wodzić).
rejent (= notaryusz), l. mn. rejenci. Porówn. *regent*.
rejentowa (żona rejenta), tej -owej, tę -ową, te -owe. Odmieniaj jak *szewcowa* — zob.! Porównaj: *rejent*, *regent*, *regentka*.
rejestr albo regestr, 2. rejestru, regestru, 7. w rejestrze, w regestrze, l. mn. rejestry, regestry, rzadziej: rejestra, regestra. Zob. *ge* czy *gie*?
rejestrować albo regestrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
rejon, 2. -nu.
rekapitulacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
reklamacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
reklamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

rekolekcye (rzadziej: rekol*l*ekcye, chociaż po łać. recol*l*igo, po franc. récol*l*iger), 2. -cyi. Zob. Spółgłoski podwójne.
rekomendacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rekonesans, 2. -su, l. mn. -se, 2. -sów. Zob. *-ans.*
rekonstrukcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
rekonwalescencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
rekonwalescent, l. mn. -lescenci. Zob. *-ent.*
rekreacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rekrut, l. mn. -ci.
rekrutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rektor, l. m. -rowie, rzadziej: -rzy. Zob. *-or.*
rekurs, l. mn. -sy, rzadziej: -sa.
rekuza, l. mn. -zy, 2. -kuz.
relacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
relacyjny.
religia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
religijność, 2. -ści.
religijny.
relikwia, 2. -kwii, zwykle w l. m. relikwie, 2. -kwii.
relikwiarz, tych -rzy albo -rzów.
Rembrandt, 2. -brandta.
rembrandtowski.
remiza, l. mn. -zy, 2. -miz.
remuneracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
Ren, 2. Renu.
renesans, 2. -su.
reneta (rodzaj jabłka), tych -net.
renta, l. mn. renty, 2. rent. Zob. *em, en.*
reński (przymiot. od *Ren*).
reorganizacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
reparacya albo rep*e*racya, tej -cyi, tę -cyę, te -cye, tych -cyi. Porówn.: *reparować.*
reparować albo rep*e*rować (chociaż po łać. reparare, po franc. réparer, po niem. rep*a*rieren). Zob. *-ować.*
reperacya — zob. reparacya.
reperować — zob. reparować.
repertuar, 2. -ru. Zob. *-uar.*
repetent, l. mn. -tenci. Zob. *-ent.*
repetować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
reporter, l. mn. -rzy.
represya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
reprezentacya, 2. -cyi, 4. -cyę, l. mn. -cye, 2. -cyi. Zob. *em, en.*
reprezentacyjny.
reprezentant, l. mn. -tanci. Zob. *em, en.*
reprezentować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
reprodukcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
reprodukcyjny.
reprodukować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
republika, l. mn. -ki, tych -blik.
republikanin, 2. -kanina, l. mn. -kanie, 2. -kanów (rzadko: -kan). Zob. *-anin.*
republikański.
reputacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
reskrypt, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
respekt, 2. -tu.
respicyent, l. m. -cyenci, 2. -cyentów. Zob. *-ent.*
restauracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
restauracyjny.
restaurator, l. mn. -rzy albo -rowie. Zob. *-or.*
restaurować, restauruje, rozk. restauruj. Zob. *-ować.*
restytucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
restytucyjny.
resursa, l. mn. -sy, 2. -surs.
reszta, 3. i 7. reszcie, w reszcie; *przysłówki:* nareszcie, wreszcie, zresztą.
resztka, w resztce, tych resztek.
retorta, tych retort.
retrospektywny.
retrowersya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
retuszować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
reumatyzm. Zob. *-izm.*
rewanż, 2. -żu, l. mn. -że.
rewerenda, w rewerendzie, tych -rend. Zob. *em, en.*
rewers, 2. -su, l. mn. -sy.
rewia, tej -wii, tę -wię, tych -wii.

rewident, l. mn. -denci. Zob. *-ent.*
rewizor, l. mn. -rowie albo -rzy. Zob. *-or.*
rewizya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
rewolucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rewolucyjny.
rewolucyonista, l. mn. -ści.
rewolwer, 2. -ru.
rezeda.
rezerwa.
rezerwista, l. mn. -ści.
rezerwować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rezerwuar, 2. -ru. Zob. *-uar.*
rezolucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rezolutny.
rezultat, l. mn. -ty.
rezurekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rezurekcyjny.
rezydencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
rezydent, 5. i 7. -dencie, l. mn. -denci. Zob. *-ent.*
rezydentka, 3. i 7. -dentce. Zob. *em, en.*
rezygnacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
rezygnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
reżyser, 5. reżyserze! l. mn. -rowie, -rzy.
rębacz, tych -czów albo -czy. Porównaj: *rąbać.*
rębać — pisz i mów: rąbać — zob.!
ręcznik.
ręczny.
ręka, te ręce, tych rąk, tym rękom, rękami albo rękoma, w rękach. Ogół mówiących zatracił bezpowrotnie poczucie form dawnej liczby podwójnej. Najznakomitsi stylisci XIX. i XX. wieku piszą: w mojem * albo w moim ręku (rzadko: w moich ręku), rękoma i rękami (bez względu na ilość rąk).
rękodzielnik, l. mn. -cy.
rękojeść, tej, te i tych rękojeści.
rękojmia, tej -mi, te -mie, tych -mi.
rękopis (rzadko: rękopism), 2. -su, l. mn. -sy, 2. -sów.
rękopiśmienny.
Richelieu, 2. Richelieu'go, 3. Richelieu'mu. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
robactwo.
robić, robimy (nie: robiemy; prawidło — zob. *-imy, -ymy*), rozk. rób, róbmy, róbcie.
robota, tych robót.
robótka, 3. i 7. robótce, tych robótek.
roczny, -na, -ne, 2. rocznego, -nej.
Rodan, 2. -nu.
Rodowe nazwiska cudzoziemskie — zob. Imiona własne cudzoziemskie.
rodowity (Francuz), rodowy(herb, nazwisko), rodzinny (kraj), rodzimy (wyraz, kruszec).
rodowy — zob. rodowity.
rodowód, -wodu, l. mn. -wody, 2. -wodów.
rodzaj, 2. -ju, l. mn. -je, 2. -jów.
rodzeństwo, 2. -stwa.
rodzimy — zob. rodowity.
rodzinny — zob. rodowity.
rodzynek, 2. rodzynka, tych rodzynków; mniej powszechne: rodzynka, 2. rodzynki, tych rodzynek; rzadko: ten rozynek, ta rozynka; bardzo rzadko: ten rodzenek, ta rodzenka, ten rozenek, ta rozenka (po niem. *Rosine*, po franc. *raisin*).
Roentgen, 2. -na.
roentgenowski.
rogacz, tych -czów albo -czy.
rogatka, na rogatce, tych rogatek.
rogatywka, w rogatywce, tych -wek.
rogoża, 2. -ży, l. mn. -że, 2. -góż.
rogówka. Zob. *-ówka.*
rogóżka, na rogóżce, tych -żek.
rohatyna, l. mn. -ny, 2. -tyn.
roić (się), roję, roisz, roi. Zob. stroić.
rojalista, l. mn. -ści, 2. -stów.
rojalizm. Zob. *-izm.*
rok, 2. roku, l. mn. lata, 2. lat; co rok, rok po roku, rok za rokiem, z roku na rok, raz do roku, rok w rok, rok rocznie, Nowy Rok (nazwa święta).
rok po roku — zob. rok.

rok rocznie — zob. rok.
rok w rok — zob. rok.
rok za rokiem — zob. rok.
roki, 2. roków (terminy sądowe). Porówn. *rok.*
rokoko (nieodmienne).
rokoszanin, 2. -nina, l. mn. rokoszanie, 2. -szan (rzadko: -szanów). Zob. *-anin.*
rokować, rokuje. Zob. *-ować.*
rola, tych ról.
roleta (rodzaj zasłony u okna), l. mn. -ty, 2. -let. Porówn. *ruleta.*
rolnictwo (nie: rólnictwo — Poznańskie).
rolnik (nie: rólnik — Poznańskie), l. mn. -cy.
rolny (nie: rólny — Poznańskie).
romanca, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -manc.
romans, 2. -su, l. m. -se, 2. -sów.
romansować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
romantyzm, w romantyzmie. Zob. *-izm.*
romb, 2. -bu, l. mn. -by, 2. -bów. Zob. *om, on.*
romboid, 2. -du (rzadko: -da). Zob. *om, on.*
Romuald, 2. -da.
Romulus, 2. Romulusa, rzadziej: Romula.
rondel, 2. rondla, l. mn. rondle, 2. rondli. Zob. *om, on.*
rondo, 2. -da, l. mn. -da, 2. rond. Zob. *om, on.*
rondowy; pismo rondowe. Zob. *om, on.*
ronić, ronimy; rozk. roń, rońcie.
ropucha, 3. ropusze, tych -puch. Zob. *-ucha.*
rosnąć — zob. róść.
rosochaty.
rosół, 2. -sołu.
Rossi, 2. Rossiego, Rossi'ego, 3. Rossiemu, Rossi'emu. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
Rossini, 2. Rossiniego, Rossini'ego, 3. Rossiniemu, Rossini'emu. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
rostbif, 2. -fu (z ang. roastbeef — wymawiaj: rostbif).
rostruchan, 2. -na albo -nu, l. m. -ny.
Rosya, 2. Rosyi, 4. Rosyę.
Rosyanin, 2. -nina, l. m. Rosyanie, 2. Rosyan. Zob. *-anin.*
Rosyanka, l. mn. -ki, 2. -nek.
rosyjski.
roszczenie, l. mn. -nia, 2. -czeń.
rościć (sobie prawo do . . .), roszczę, rościmy, rozk. rość, rośćcie.
rość — zob. róść.
rota, l. mn. -ty, 2. rot.
rotmistrz, l. m. -mistrze, rzadziej: -mistrzowie, 2. -mistrzów. Zob. *mistrz.*
rotmistrzostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
rotmistrzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
rotmistrzowski. Zob. *-skt* czy *-wski?*
rotunda, l. mn. -dy, 2. -tund.
Rousseau, 2. Rousseau'a (albo nieodmien.).
rower, 2. -ru.
roz-, bez-. — W sprawie pisowni przedrostków *bez-, roz* — zob. *bez-, roz-.*
roz . . . czy *roze* . . . ? (przedrostek) — zob. *we* czy *w?*
Rozalia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
rozbestwić (się), -bestwimy; rozk. -bestwij, -bestwijcie.
rozbestwiony.
rozbiedz się — zob. biedz.
rozbierać, -biera.
rozbijać, rozk. -bijaj.
rozbiór, 2. -bioru.
rozbitek, 2. -bitka, l. mn. -bitki.
rozbłysnąć — zob. błysnąć.
rozbój, 2. -boju, l. mn. -boje, 2. -bojów.
rozbójnictwo.
rozbójnik, l. mn. -cy.
rozbrajać, -braja. Porówn. rozbroić.
rozbrat (wziąć *rozbrat* z czem).
rozbroić (pisownię prawidłową *rozzbroić* spotykamy b. rzadko) — zob. zbroić.
rozbrojenie, 2. -nia. Porównaj: rozbroić.
rozbrojony. Porówn. rozbroić.
rozbryznąć się — zob. bryznąć.
rozbrzmieć — zob. brzmieć.
rozbudzić — zob. budzić.

rozburzyć — zob. burzyć.
rozchmurzyć się, rozk. -chmurz się.
rozchodzić się — zob. chodzić.
rozchorować się— zob. chorować.
rozchód, 2. -chodu.
rozchwiać — zob. chwiać.
rozchwytywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rozchylić, -chylimy; rozk. -chyl.
rozciąć, rozetnę, rozetnie, rozciąłem, -ciął, -cięła, -cięli, -cięły; rozk. rozetnij; rozciąwszy.
rozciągać, -ciąga.
rozciągłość, 2. -ści.
rozciągnąć, rozciągnę, -ciągnie; rozciągnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku literackim bardzo rzadko: rozciągła, -ciągło, -ciągli, -ciągły), rozk. rozciągnij, -nijcie; rozciągnąwszy; rozciągnięty, rzadko: rozciągniony.
rozcieńczenie, 2. -nia.
rozcieńczyć, -czymy; rozk. rozcieńcz, -cieńczcie.
rozcierać, -ciera.
(rozcież) — zob. na oścież.
rozcięcie, l. mn. -cia, 2. -cięć.
rozcięty.
rozczarować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rozczepić (= rozpiąć, rozwiązać, rozwiesić i t. p.), -czepimy, rozk. rozczep, -czepcie. Porówn. rozszczepić (= rozciąć).
rozczesać, -czesze, rozk. -czesz, -czeszcie.
rozczochrany.
rozczulić (się), -czulimy; rozk. -czul.
rozczyn, 2. -nu.
rozczytywać się, -uje się, rozk. -uj się. Zob. *-ować.*
rozdąć, rozedmę, rozedmie, rozedmą, rozdąłem, -dął, -dęła, -dęły; rozedmij; rozdąwszy.
rozdeptać — zob. deptać.
rozdęty.
rozdmuchiwać (rzadko: rozdmuchywać), rozdmuchuje, rozk. rozdmuchuj. Zob. a) *-ywać* czy *-iwać?* b) *-ować.*
rozdół, 2. -dołu.
rozdrapywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rozdrażnić — zob. drażnić.
rozdrażnienie, 2. -nia. Porówn. drażnić.
rozdrobić, -bimy; rozk. rozdrób.
rozdrobnić, -drobnimy; rozk. rozdrobnij.
rozdroże, 2. -ża, l. m. -ża, 2. -ży.
rozdwajać, -dwaja, rozk. -dwajaj.
rozdwoić, rozdwoję, -dwoisz, -dwoi, rozk. rozdwój. Zob. stroić.
rozdział, w rozdziale, rzadziej: w rozdziele. Zob. dział.

Rozdzielanie wyrazów — zob. Dzielenie wyrazów.

rozdzielić, -limy; rozk. rozdziel.
rozdzierać, -dziera.
rozdzierzgnąć, rozdzierzgnąć, -nął; rozk. -dzierzgnij, -dziergnij.
rozdźwięk, 2. -ku.
roze . . . czy **roz** . . .? (przedrostek) — zob. *we* czy *w?*
rozebrać, rozbiorę, -bierzesz, -bierze . . . -biorą, rozebrał; rozk. rozbierz.
rozedma (płuc), 2. -dmy.
rozedrzeć, rozedrę, -drzesz, -drze; rozdarł, rozk. rozedrzyj; rozdarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozejm, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
rozejrzeć się, rozejrzę się, -rzy się, -rzymy się; rozejrzał się, rozejrzeli się; rozk. rozejrzyj się.
rozejście się, 2. -ścia się.
rozejść się, -zejdzie się, rozejdą się, rozszedł się, rozeszła się, rozeszli się; rozk. rozejdź, rozejdźcie się; rozszedłszy się. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozepchnąć, -pchnął, -pchnęła, -pchnęli; rozk. rozepchnij.
rozeprzeć (się), rozeprę, -przesz, -prze; rozparł; rozk. rozeprzyj; rozparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozerwać — zob. rwać.
rozerznąć — zob. rznąć.
rozerznięcie, 2. -cia.
rozeschły albo rozeschnięty. Porównaj: *schnąć.*
rozeschnąć się, rozeschnie się, rozeschną się, rozsechł się albo ro-

zeschnął się, rozeschła się, rozeschło się, rozeschły się (rzadko: rozeschnęła się, rozeschnęło się, rozeschnęły się); rozeschnij się; rozeschnąwszy się. Porówn. *schnąć*.
rozeschnięty albo rozeschły. Zob. schnąć.
rozesłać, roześle — zob. wysyłać.
rozesłać, rozściele — zob. *słać*, ściele.
rozespać się — zob. spać.
rozespany.
roześmiać się* albo rozśmiać się, roześmieje się * albo rozśmieje się, roześmiał się * albo rozśmiał się, roześmialiśmy się * albo rozśmialiśmy się, roześmiali się* albo rozśmiali się (mniej powszechne: -śmieliśmy się, -śmieli się); roześmiej się * albo rozśmiej się.
rozeta (=ozdoba w kształcie kwiatu i t. p.), l. mn. -ty, 2. rozet.
rozetrzeć, rozetrę, -trzesz, -trze; roztarł, rozk. rozetrzyj, -trzyjcie; roztarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozgadywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
rozgałęzienie, 2. -nia.
rozgałęziony.
rozgardyasz, 2. -szu.
rozgarnąć, rozk. rozgarnij.
rozgarnięty albo rozgarniony (o człowieku); w znaczeniu zwyczajnem: rozgarnięty, rzadko: rozgarniony.
rozgłos, 2. -su.
rozgorzały.
rozgorzeć — zob. gorzeć.
rozgospodarować się — zob. gospodarować.
rozgospodarzyć się — zob. gospodarzyć.
rozgościć się, -goszczę się, -gościmy się; rozk. rozgość się, -gośćcie się.
rozgrodzić — zob. grodzić.
rozgryźć — zob. gryźć.
rozgrzać — zob. grzać.
rozgrzebać — zob. grzebać.
rozgrzebywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
rozgrzeszyć — zob. grzeszyć.
rozgrzewać, -grzewa.
rozhowor, 2. -ru.
rozhukać się.
rozhukany.
rozhulać się.
rozigrać się (mów: roz-igrać, nie: roź-igrać — Litwa), rozigra się.
roziskrzyć się (mów: roz-iskrzyć się, nie: roź-iskrzyć się — Litwa), -iskrzy się.
rozjaśnić, -jaśnimy; rozk. rozjaśnij.
rozjazd, 2. -jazdu, w rozjeździe.
rozjątrzony.
rozjątrzyć — zob. jątrzyć.
rozjechać (się) — zob. jechać.
rozjemczy.
rozjeżdżać się, -jeżdża się.
rozjuszony.
rozkaz, 2. -zu.
rozkazać — zob. kazać.
rozkazujący.
rozkazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Rozkaźnik — zob. Tryb rozkazujący.
rozkiełznać * albo rozkiełzać, -kiełzna, -kiełza.
rozkiełznany albo rozkiełzany.
rozkleić, -kleję, -klei, -kleimy; rozkleiłem, -kleił; rozklej, -klejcie; rozkleiwszy.
rozklejać, -kleja.
rozkład, 2. -du.
rozkołysać — zob. kołysać.
rozkopać — zob. kopać.
rozkopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
rozkosz, 2. -szy, l. mn. -sze, 2. -szy.
rozkosznie, st. w. -niej.
rozkoszować się, -uje się, rozk. -uj się. Zob. *-ję*.
rozkradziony.
rozkrajać, -kraje, -krają, rozkrajał; rozkraj; rozkrajany.
rozkraść, -kradnie, -kradł; rozkradnij; rozkradłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozkręcić — zob. kręcić.
rozkroić, -kroję, -kroisz, -kroi, -kroimy, -krują; rozkroiłem, -kroił; rozkrój; rozkroiwszy; rozkrojony. Porówn. stroić.
rozkruszyć — zob. kruszyć.
rozkrwawić, -krwawię, -wimy; rozkrwaw.

rozkrzewić — zob. krzewić.
rozkrzyżować — zob. krzyżować.
rozkuć — zob. kuć.
rozkupywać, rozkupować, -puje, rozkupuj. Zob. *-ję*.
rozkuty.
rozkuwać, -kuwa.
rozkwit, 2. -tu.
rozkwitnąć, -kwitnę, -kwitnie; rozkwitł albo rozkwitnął, rozkwitła, -kwitło, -kwitły (rzadziej: rozkwitnęła, -nęło, -nęły); rozkwitnij; rozkwitnąwszy, rozkwitłszy.
rozlać, rozlał, rozlali (rzadko: rozleli), rozlej, -lejcie.
rozledz się, -legnie się, -legł się. Zob. Bezokolicznik, uw. 1.
rozlewać, -lewa.
rozleźć się — zob. leźć.
rozluźniony.
rozłamywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
rozłazić się — zob. łazić.
rozłąka, 2. -ki.
rozłożyć, -łożymy; rozłóż, -łóżmy, -łóżcie.
rozłożysty.
rozłóg, 2. -łogu, l. mn. -łogi, 2. -łogów.
rozłupać — zob. łupać.
rozłupywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
rozmach, 2. -chu.
rozmaicie.
rozmaity.
rozmarszczyć — zob. marszczyć.
rozmaryn, 2. -nu.
rozmarzać (się) [= pobudzać do marzeń, tonąć w marzeniach], rozma|rza (się). Porówn.: rozmar|zać.
rozmarzać (wymawiaj: rozmarzać), woda rozmar|za. Porównaj: rozmarzać (= pobudzać do marzeń).
rozmarznąć (wymawiaj: rozmarznąć). Zob. zamarznąć.
rozmarzony.
rozmarzyć (się) [= pobudzić do marzeń, pogrążyć się w marzeniach], rozmarzy (się), rozk. rozmarz (się). Porówn.: rozmaż (od *rozmazać*).
rozmazać, rozmaże, rozk. rozmaż. Porówn.: rozmarz (od *rozmarzyć*).
rozmazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
rozmiażdżony.
rozmiażdżyć, -miażdżę, -miażdżymy; rozk. rozmiażdż, -miażdżmy, -miażdżcie.
rozmiesić (ciasto) — zob. miesić.
rozmieszać (nie: rozmięszać), -miesza.
rozmieszczać, -mieszcza.
rozmieszczenie, 2. -nia.
rozmieścić, -mieszczę, -mieścimy; rozk. rozmieść, -mieśćcie.
rozmieść (=rozgarnąć miotłą, rozrzucić i t. p.), rozmiotę, -miecisz, -miecie ... -miotą; rozmiotłem, rozmiótł, -miotła, -mietli, -miotły; rozk. rozmieć, -miećcie; rozmiótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozmiękczyć, -czymy; rozk. rozmiękcz, -miękczcie.
rozmięknąć, -miękne, -miękniemiękną; rozmiękł (mniej powszechne: rozmięknął), rozmiękła, -miękło, -miękli, -miękły (rzadko: rozmiękła, -miękło, -miękli, -miękły); rozmięknij.
rozmnożyć — zob. mnożyć.
rozmoknąć — zob. zamoknąć.
rozmowa, tych -mów.
rozmowny — zob. mowca.
rozmówić się, -mówimy się; rozmów się.
rozmówki, 2. -wek.
rozmysł, 2. -słu.
rozmyślać, rozmyślałem, rozmyślał, rozk. rozmyślaj; *rozmyślić się*, rozmyśliłem się, rozmyślił się, rozk. rozmyśl się.
rozmyślić się — zob. rozmyślać.
rozmyślnie.
rozmyślny.
roznamiętnić (się), rozk. -nij (się).
roznamiętniony.
rozniecić, -cimy; rozk. roznieć, -niećcie.
rozniesć — zob. nieść.
roznosiciel, tych -cieli.
rozochocić (się), -cimy; rozk. rozochoć, -choćcie.
rozpacz, l. mn. -cze, 2. -czy.
rozpaczliwy.
rozpadać się, -pada się.
rozpajać, -paja.

rozpakować — zob. pakować.
rozpanoszyć się, -szymy się; rozk. rozpanosz się.
rozpasywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozpatrywać, -uje, rozk. -uj. Zob. **rozpatrzenie**, 2. -nia. [*-ują*.
rozpatrzyć, rozpatrzy, rozpatrzyłem, -patrzył, -patrzyli; rozk. rozpatrz, -patrzmy, -patrzcie.
rozpęcznieć — zob. pęcznieć.
rozpęczniały.
rozpęd, 2. -du.
rozpędzić — zob. pędzić.
rozpętać, -pęta.
rozpiąć, rozepnę, rozepnie; rozpiąłem, -piął, -pięła, -pięły; rozk. rozepnij; rozpiąwszy.
rozpieczętować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozpierać się, -piera się.
rozpierzchły, -ła, -łe.
rozpierzchnąć się, -pierzchnie się, pierzchną się; rozpierzchnął się albo rozpierzchł się, rozpierzchła się, rozpierzchło się (rzadziej: rozpierzchnęła się, -nęło się, -nęli się, -nęły się); rozpierzchnij się; rozpierzchnąwszy się.
rozpieszczony.
rozpieścić — zob. pieścić.
rozpięcie, 2. -cia.
rozpięty.
rozpisywać, -uje, rozk. -uj. Zob.
rozplątać — zob. plątać. [*-ują*.
rozpleciony.
rozplenić się, -pleni się; rozk. rozpleń się.
rozpleść — zob. pleść.
rozpłaszczyć, -czymy; rozk. rozpłaszcz, -płaszczcie.
rozpocząć — zob. począć.
rozpoczęcie, 2. -cia.
rozpoczęty.
rozpogodzić (się), -godzimy; rozk. rozpogódź, -gódźcie.
rozpoić — zob. poić.
rozporządzenie, l. mn. -nia, 2. -dzeń.
rozporządzić, -rządzimy; rozk. rozporządź, -rządźcie. Zob. *rząd*.
rozpostarty.
rozpostrzeć, rozpostrę, -strzesz, -strze, -strzemy, -strą; rozpostarł, -starli, rozk. rozpostrzyj; rozpostarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
rozpościerać, -ściera.
rozpowszechnić, -nimy; rozk. -nij.
rozpór, 2. -poru.
rozprawa, tych -praw.
rozprawić się, -wimy się; rozk. -praw się.
rozprężliwość, 2. -ści.
rozprężyć się, rozk. rozpręż się, -prężcie się.
rozprostować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozproszony — zob. rozproszyć.
rozproszyć, -proszy, rozproszył; rozk. rozprosz, -proszcie; rozproszywszy, rozproszony. *Rozprószyć*, -prószy, rozprószył; rozk. rozprósz, -prószcie; rozprószywszy, rozprószony. Wszystkie formy w użyciu. W języku literackim częściej: rozproszyć i t. d., w Galicyi mówią i piszą przeważnie: rozprószyć itd. [1])
rozprószony — zob. rozproszyć.
rozprószyć — zob. rozproszyć.
rozpruć — zob. pruć.
rozpruty.
rozpruwać, -pruwa.
rozprysnąć się, -pryśnie się, -prysną się; rozprysnął się albo rozprysł się, rozprysnęła, -nęło, -nęły się — albo: rozprysła, -prysło, -prysły się; rozk. rozpryśnij się; rozprysnąwszy się; rozpryśnięty albo rozprysły.
rozpryśnięty albo rozprysły.
rozprządz — zob. zaprządz.
rozprzągnąć — zob. zaprządz.
rozprzedać.
rozprzedaż, l. mn. -że, 2. -ży.
rozprzestrzenić, rozk. rozprzestrzeń.
rozprzęgać — zob. zaprządz.
rozprzęgnąć — zob. zaprządz.
rozprzężenie, 2. -nia.
rozprzężony.
rozpustnik, l. mn. -cy.
rozpustny.
rozpuszczony.
rozpuścić — zob. puścić.
rozpychać.

---

[1]) Formy prawidłowe: rozproszyć, rozproszony . . .

rozpytywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozrąbać — zob. rąbać.
rozrosły albo rozrośnięty. Porówn. róść.
rozrosnąć się — zob. róść.
rozrost, 2. -rostu.
rozróść się, rozrość się — zob. róść.
rozróżnić, -różnimy; rozk. rozróżnij.
rozruch, 2. -chu.
rozrywka, tych -wek.
rozrzedzić, -dzimy; rozk. rozrzedź, -rzedź ie.
rozrzewnić (się), -nimy; rozk. rozrzewnij.
rozrzewniony.
rozrzucić — zob. rzucić.
rozrzutny.
rozrzynać (= przecinać nożem, piłą i t. d.), -rzyna. Porówn. *rznąć*.
rozsada, 2. -dy.
rozsadzić, -dzimy; rozk. rozsadź, -sadźcie.
rozsądek, 2. -sądku.
rozsądnie, st. w. -niej.
rozsądny.
rozsądzić, -dzimy; rozk. rozsądź, -sądźcie.
rozsełać, pisz: rozsyłać — zob.!
rozsiać, -sieje, rozsiał, rozsiali (w języku literackim rzadko: rozsieli), rozk. rozsiej, -siejmy, -siejcie.
rozsiadać się, -siada się.
rozsiąść się — zob. siąść.
rozsiekać, -sieka.
rozsierdzić się, rozk. rozsierdź się, -sierdźcie się.
rozsiewać, -siewa.
rozsiodłać, -siodła.
rozsławić — zob. sławić.
rozsmarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozsnuć — zob. snuć.
rozsnuwać, -snuwa.
rozsrożyć się — zob. srożyć się.
rozstać się, -stanie się, -stał się; rozk. rozstań się, -stańmy się, -stańcie się.
rozstajny.
rozstawić, -wimy; rozstaw, -stawcie.
rozstąpić się, -pimy się; rozstąp się, -stąpcie się.
rozstęp, 2. -stępu.
rozstępować się, -uje się, rozk. -uj się. Zob. *-ują*.
rozstrajać, -straja.
rozstroić — zob. stroić.
rozstrój, 2. -stroju, tych -strojów.
rozstrzelać, -strzela.
rozstrzygnąć, -strzygnie, -strzygnął; rozstrzygnij; rozstrzygnąwszy.
rozstrzygnięty, rzadko: rozstrzygniony.
rozsunąć — zob. sunąć.
rozsuwać, -suwa.
rozsychać się (nie: rozsechać się), -sycha się.
rozsyłać (nie: rozsełać) — zob. wysyłać.
rozsypać — zob. sypać.
rozsypka, w rozsypce.
rozsypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozszalały, -ła, -łe; l. mn. rozszaleli (nie: rozszaleli), rozszalałe. Porówn. rozszaleć się.
rozszaleć się, -szaleje się, rozszalał się, rozszaleli się (nie: rozszaleli się), rozk. rozszalej się. Porówn. rozszalały.
rozszarpać, rozk. rozszarp, -szarpcie.
rozszarpywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
rozszczepić (= rozciąć), -szczepimy, rozk. rozszczep, -szczepcie. Porówn. rozczepić (= rozpiąć, rozwiązać, rozwiesić i t. p.).
rozszerzyć — zob. szerzyć.
rozsznurować — zob. sznurować.
rozścielać, rozcielać — zob. *stać*, ściele.
rozśmiać się — zob. roześmiać się.
rozśmieszyć, -śmieszy; rozk. rozśmiesz, -śmieszmy, -śmieszcie.
rozśrubować — zob. śrubować.
rozświecić — zob. świecić.
roztarty.
rozterka, tej rozterki, w rozterce, tych rozterek; rzadziej: ten rozterk, tego rozterku, tych rozterków.
roztłuc — zob. tłuc.
roztłuczony.
roztocz, 2. -czy, l. m. -cze, 2. -czy.

roztoczyć, -toczymy; roztocz, -toczcie.
roztopić, -pimy; roztop, -topcie.
roztrącić, -trącimy; roztrąć, -trąćcie.
roztropnie, st. w. -niej.
roztropny.
roztrwonić, -nimy; roztrwoń, trwońmy, trwońcie.
roztrzaskać, -trzaska.
roztrząsać, -trząsa.
roztrząsnąć, -trząsnę, -trząśnie, roztrząsnął, roztrząśnij; *roztrząść*, roztrzęsę, -trzęsie, roztrząsł, roztrząś.
roztrzepać, rozk. roztrzep, -trzepmy, -trzepcie.
roztrzepany.
roztwierać, -twiera.
roztworzyć, -rzymy; rozk. roztwórz, -twórzcie.
roztwór, 2. -tworu.
roztyć się — zob. tyć.
rozum, 2. -mu.
rozumieć, rozumiem, -miesz, -mie, -miemy, -miecie, rozumieją; rozumiał, rozumieli, rozumiały; rozumiejąc. W sprawie form: (oni) rozumią, rozumiąc — zob. *umieć*.
rozumnie, st. w. -niej.
rozumny.
rozumować.
rozwarty.
rozważać, -waża.
rozważnie, st. w. -niej.
rozważny.
rozważyć, -żymy; rozk. rozważ, -ważcie.
rozwiązłość — zob. rozwiozłość.
rozwiązły — zob. rozwiozły.
rozwiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
rozwidniać się, -widnia się; *rozwidnić się*, -widni się, -widniło się; *rozwidnieć*, -widnieje, -widniało. Już zaczyna się rozwidniać. Wyjedziemy, gdy się rozwidni (gdy rozwidnieje).
rozwidnić się — zob. rozwidniać się.
rozwidnieć — zob. rozwidniać się.
rozwiesić, rozwiesi, rozk. rozwieś, rozwieśmy, rozwieście — ale: rozwieźć (rozwozić), rozk. rozwieź, rozwieźmy, rozwieźcie.
rozwieszać, -wiesza.
rozwieść, rozwiodę, -wiedziesz, -wiedzie . . . -wiodą, rozwiodłem, -wiodłeś, -wiódł, -wiodła, -wiedli; rozk. rozwiedź, -wiedźcie; rozwiódłszy. Porówn.: rozwieźć, rozwiozę.
rozwiewać, -wiewa.
rozwieźć, rozwiozę, -wieziesz, -wiezie . . . -wiozą; rozwiozłem, -wiozłeś, -wiózł, -wiozła, -wieźli, -wiozły; rozk. rozwieź, -wieźmy, -wieźcie; rozwiózłszy. Porówn.: a) rozwieść, rozwiodę . . . b) rozwiesić, rozk. rozwieś, -wieśmy, -wieście.
rozwijać, -wija.
rozwinąć, rozwinął, -nęła; rozk. rozwiń, -wińmy, -wińcie; rozwinąwszy.
rozwinięty.
rozwiozłość albo rozwiązłość. Porównaj: rozwiozły.
rozwiozły, -ła, -łe; l. mn. -wiozli, -wiozłe — albo: rozwiązły, -ła, -łe; l. mn. -wiązli, -wiązłe. W Królestwie Pols. zwykle *rozwiązły*, *rozwiązłość*, w Galicyi wszystkie formy w użyciu.
rozwlec — zob. wlec.
rozwlekły.
rozwłóczyć — zob. włóczyć.
rozwodnić, -nimy, rozk. rozwodnij.
rozwodzić — zob. wodzić.
rozwozić — zob. wozić.
rozwożenie, 2. -nia.
rozwód, 2. -wodu.
rozwódka, 3. -wódce, tych -dek.
rozwój, 2. -woju.
rozwydrzony.
rozzbroić (pisownia prawidłowa, ale b. rzadko używana)—powszechnie piszą: rozbroić. Zob. zbroić.
rozzielenić się, -ni się.
rozziew, 2. -wu.
rozzuchwalić się, -limy się; rozzuchwal się.
rozzuchwalony.
rozzuć (się), rozzuje, rozzuł, rozk. rozzuj.
rozzuwać (się), -zuwa.
rozżalony.
rozżarty.
rozżarzony.

rozżarzyć (się), rozżarzy (się), rozk. rozżarz.
rożek, 2. rożka.
rożen, 2. rożna, l. mn. ,rożny, 2. rożnów.
rożenek, 2. -żenka.
ród, 2. rodu.
róg, 2. rogu.
rój, 2. roju, l. mn. roje, 2. rojów.
rość, rość [1]), rosnąć, rosnę, rośnie, rosną; rósł, rosła, rosło, rośli, rosły (rzadko: rosnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły), rozk. rośnij, rośnijcie; dorósłszy, wyrósłszy, rozrósłszy się; obrośnięty albo obrosły, porośnięty albo porosły, rozrośnięty albo rozrosły, zarośnięty albo zarosły, ale tylko *dorosły* w znaczeniu: pełnoletni, dojrzały.
rów, 2. rowu.
rówieśnica, rówiennica, l. m. -ce, 2. -nic.
rówieśniczka, rówienniczka, 3. -niczce, l. mn. -niczki, 2. -niczek.
rówieśnik, l. mn. -cy; rówiennik, l. mn. -cy.
równanie, l. mn. -nia, 2. -nań.
równia, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
równie, również. Zob. *-że*.
równik, 2. -ka.
równina, tych -nin.
równiuteńki, przysł. równiuteńko. Zob. *-uteńki*.
równiutki, przysł. równiutko. Zob. *-utki*.
równo, st. w. -niej.
równoboczny, -na, -ne.
równobrzmiący.
równoczesny, -na, -ne.
równocześnie.
równokątny.
równoległe.
równoległobok, 2. -ku.
równoległościan, 2. -nu.
równoległy.
równoleżnik, 2. -ka.
równomierny.
równoramienny.
równowaga.
równoważnik, 2. -ka.
równoważyć — zob. ważyć.

[1]) W Królestwie Polsk. rzadko: *róść*, w Galicyi bardzo rzadko: *rość*.

równoznaczny.
równy.
różeczka, w różeczce, tych różeczek.
rózga, w rózdze, tych rózg albo rózeg.
róża (po łać. *rosa*), l. mn. róże, 2. róż. Porówn. ruż (= barwik czerwony).
różaniec, 2. -żańca, l. mn. -żańce.
różany (nie: różan*n*y). Zob. Spółgłoski podwójne.
różdżka, 3. i 7. różdżce, l. mn. różdżki, tych różdżek.
różnica.
różnić się, -nimy się.
różnobarwny.
różnokolorowy.
różnokształtny.
różnorodny.
różnowierca, 2. -cy, 4. -cę, l. mn. -cy, 2. -ców.
różny, l. mn. różni.
różowy.
różyczka, w różyczce, tych -czek.
rr czy ***r?*** — zob. Spółgłoski podwójne.
rtęć, 2. rtęci.
rubaszny.
rubel, 2. i 4. rubla, tych rubli.
Rubens, 2. -sa.
Rubikon, 2. -nu.
rubryka, l. mn. -ki, 2. -bryk.
ruch, 2. ruchu.
ruda, l. mn. -dy, 2. rud.
rudera, w ruderze, tych ruder.
rudobrody.
Rudolf.
rudy, l. mn. rudzi.
Rufin.
Rugia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
rugować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
ruina, l. mn. ruiny, 2. ruin.
rujnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
ruleta (= rodzaj gry hazardownej), l. mn. -ty, 2. -let. Porówn. r*o*leta.
rum, 2. rumu.
rumak.
Rumelia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
rumianek, 2. -mianku.
rumiany.
rumienić się, -nimy się; rozk. rumień się.

rumieniec, 2. -mieńca, l. mn. -mieńce, 2. -ców.
rumor, 2. -ru.
rumowisko, tych -wisk.
Rumun, l. m. -ni, rzadziej: -nowie.
Rumunia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
Rumunka, l. mn. -ki, 2. -nek.
rumuński.
runa (= znak piśmienny), 2. -ny, 3. -nie, 4. -nę, zwykle w l. mn. runy, 2. run. Porówn. *runo.*
runąć, runął, -nęła; rozk. ruń, ruńmy, ruńcie.
runiczny; pismo runiczne.
runo (= wełna, skóra z wełną), 2. -na, 3. -nu, l. mn. -na, 2. run. Porówn. *runa.*
ruń, 2. runi.
rupia, tej pii, tę -pię, tych -pii.
rupiecie, tych -ci.
ruptura, l. mn. -ry, 2. -tur. Zob. *-ura.*
rura, w rurze, tych rur.
rusałka, l. mn. -ki, 2. -łek.
Rusin, l. mn. Rusini.
Rusinka, l. mn. -ki, 2. -nek.
ruski.
rusycyzm. Zob. *-izm.*
ruszczenie (się), 2 -nia.
ruszczyć (się), -czymy, ruszczył; rozk. ruszcz, ruszczmy, ruszczcie.
ruszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
rusznica, l. mn. -ce, 2. -nic.
rusznikarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
ruszt, 2. rusztu, l. mn. ruszty, 2. rusztów.
rusztowanie, 2. -nia, tych -wań.
ruszyć, -szymy; rusz, ruszmy, ruszcie.
Ruś; Ruś Czerwona, 2. Rusi Czerwonej.
ruta (roślina), 2. -ty.
rutenizm. Zob. *-izm.*
rutyna, 2. -ny.
ruż, 2. rużu, 6. rużem, 7. w rużu (=barwik czerwony; po franc. *rouge).* Porówn. *róża.*
rużować się, rużuje się, rozk. rużuj się. Zob. 1) *ruż;* 2) *-ować.*
rwać, rwę, rwiesz, rwie, rwiemy, rwiecie, rwą; rozk. rwij, rwijmy, rwijcie; rwąc; rwący, -ca, -ce, l. m. rwący, -ce.
ryba, tych ryb.
rybałt, 2. -ta, l. mn. -ci, 2. -tów.
rybi, -bia, -bie.
rybitwa, l. mn. -twy, 2. rybitw, rzadziej: rybitew.
rybołówstwo, rybołowstwo* (w Galicyi mówią i piszą przeważnie: rybołowstwo, w innych dzielnicach zwykle: rybołówstwo).
rycerstwo, 2. -stwa.
rycerz, tych rycerzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
rychło, st. w. rychlej.
rychły.
ryczeć, ryczy, ryczał; rozk. rycz, ryczcie.
ryć, ryje; rozk. ryj, ryjcie.
rydwan, 2. -nu.
rydz, l. mn. -dze, 2. -dzów.
Ryga, w Rydze.
rygor, 2. -ru.
ryj, l. mn. ryje, 2. ryjów.
ryknąć, ryknął, rozk. ryknij; ryknąwszy.
rymarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
rymotwórca, 2. -cy, l. mn. -cy, 2. -ców.
rymotwórczy.
rymować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rynek, 2. rynku.
rynna, tych rynien.
rys, tego rysu, tych rysów.
rysa, tej rysy, tych rys — ale: tych ryz (od *ryza).*
rysi (przymiotn. od *ryś).*
rysią (jechać).
ryski (przymiotn. od *Ryga).* Zob. *Praga.*
rysować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rysunek, 2. -sunku. Zob. *-unek.*
rysunkowy.
ryś, l. mn. rysie, 2. rysiów.
rytm, 2. rytmu.
rytmiczny.
rytmika.
rytować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
rytownictwo.
rytualny.
rytuał, 2. -łu.
rywalizacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.

rywalizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
ryza, te ryzy, tych ryz — ale: tych rys (od *rysa*).
ryzyko, 2. -ka.
ryzykować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
ryż, 2. -żu.
Ryżanin (=mieszkający w Rydze), 2. -nina, l. mn. Ryżanie, 2. -żan. Zob. *-anin*.
ryżowy.
ryży (= rudy).
rz czy ***rż?*** — zob. *rz, ż*, uw. III. e i uw. IV. e.
rz czy ***sz?*** (kształt, pszenica, bukszpan i t. d.) — zob. *sz* czy *rz?*

rz, ż.

I. We współczesnym języku brzmią *rz* i *ż* jednakowo, [1]) a na końcu wyrazów i przed spółgłoskami cichemi (mocnemi) brzmią obie powyższe spółgłoski jak *sz:* marz (marzyć), maż (mazać), masz (mieć); warz (warzyć, war), waż (ważyć, waga), wasz (zaimek).

II. Pisz *rz*, jeżeli w odmianie wyrazu albo w wyrazach pokrewnych występuje *r* (bo *rz* powstało z *r*), jeżeli zaś w odmianie wyrazu albo w wyrazach pokrewnych występuje inna spółgłoska *(z, ż, g, dz, h)*, pisz *ż*.

a) cmentarz (cmentarny), elementarz (elementarny), igrzysko (igrać), karzeł (karła), marzec (marca), morze (morski), orzeł (orła), pacierz (paciorek), pierzyna (pióro), starzec (stary), bierzemy (biorę), mierzyć (miara), ostrzyć (ostry), tworzyć (twórca), umrzeć (umrę), trzy (trójka), dobrze (dobry), szczerze (szczery) i t. d.

b) Boże! (Bóg), drążek (drąg), drożyzna (drogi), nóżka (noga), mrożę (mrozić, mroźny), pomożemy (pomogę), ważyć (waga), wożę (wozić), pieniężny (pieniądze), śnieżny (śnieg), sapieżyński (Sapieha), dłuższy (długi), tężej, tęższy (tęgi); piszemy także: wyżej, wyższy (forma prawidłowa, ale od kilku wieków nieużywana: wyszej, wyszszy).

III. Pisz *rz:* a) w przyrostkach . . . *arz*, . . . *erz* rzeczowników rodzaju męskiego, oznaczających nazwy rzemieślników, nazwy osób, oddających się jakiejś czynności z zamiłowaniem, nałogowo i t. d.: blacharz, gospodarz, kucharz, młynarz, piekarz, ślusarz, stolarz, żniwiarz, bajarz, gawędziarz karciarz, pieczeniarz, fałszerz, pasterz, rycerz, żołnierz i t. p.;

b) w wyrazach złożonych z *mistrz* i *mierz:* mistrz, burmistrz, zegarmistrz, Kazimierz, Włodzimierz, Żytomierz i t. d.;

c) w wyrazach: bierzmować, jarząbek, jarzębina, jarzmo, kojarzyć, korzeń, korzystać, krzyż, kurzyć, Małgorzata, moździerz, orzech, pęcherz, pierzchać, piskorz, rzadki, rzecz, rzegotać, rzeka, rzemień, rzemiosło, rzepa, rzetelny, rzeź, rzeźki, rzeżucha, rzęsa, rzęsisty, rzodkiew, rzucić, Rzym, sowizdrzał, tchórz, towarzysz, wawrzyn, węgorz, wierzba, zmierzch, zorza, zwierz i t. d.;

d) Wskazówka praktyczna: Po spółgłoskach *b, ch, k, p, t* piszemy w tej samej zgłosce zawsze *rz* (nie: *ż, sz*): chrzan, pieprz, trzask, trzon i t. d. — *sz* piszemy tylko w kilku wyrazach: kształt, pszczoła, pszenica . . . zob. *sz* czy *rz?*

e) Pisz i mów: burza (nie: burża), porządek, porządny (nie: porżądek, porżądny), rznąć, urznąć, zarznąć (nie: rżnąć, urżnąć, zarżnąć), gorzki (nie: gorżki, bo gorycz), wierzch, wierzchołek (nie: wierżch, wierżchołek).

IV. Piszemy *ż:* a) w wyrazach: anyż, bandaż, czyż (ptak), jałmużna, jeż, krzyż, łyżka, mąż, nóż, papież, pasaż, potaż, ryż, rżeć, rżany (= żytni), smażyć, świeży, wąż, wieża, wyżeł i t. d.;

b) w wyrazach: mężczyzna i Chorążczyzna;

[1]) Tylko w niektórych narzeczach zachowały się mniej lub więcej wyraźne różnice dźwięku.

c) w przyrostku *..że, ..ż:* aż, iż, niż, już, też, gdyż, kiedyż, gdzież, ileż, cóż, któż, czemuż, czegóż, przecież, również, takiż, takaż, takież, jakiż, tenże, taż, toż, będęż, zróbże, piszcież i t. d. Końcowe *ż* w przytoczonych powyżej wyrazach jest skróconym przyrostkiem *że*.

d) Pisz *..aż, ..eż* we wszystkich wyrazach żeńskich: młodzież, kradzież, odzież, trzebież, straż itd.— *..arz, ..erz* tylko w wyrazach: twarz, potwarz, paździerz i macierz.

e) Pisz i mów: dzierżyć, dzierżawa, dzierżawca (nie: dzierzyć, dzierzawa, dzierzawca); skarżyć, oskarżony (nie: skarzyć, oskarzony).

V. Pisz: rząd (2. rządu), rząd (2. rzędu), rządca, rządowy, rządny (= lubiący porządek, gospodarny i t. d.), rządzić, urząd, urzędnik, urządzenie, urządzić, przyrząd, przyrządzić, wyrządzić, zarząd, zarządzić, porządek, porządny, narząd, narzędzie i t. d. — ale: żądać, żądanie, żądny (= pragnący czegoś), pożądać, pożądany, żądza, pożądliwość i t. d.; pisz: rznąć (= krajać nożem, przecinać piłą), rznę, rznął, rznęła, rznij; zarznąć, zarznął, zarznięty i t. d. — ale: żąć (= ścinać sierpem), żnę, żął, żęła, żęły, żnij żniwo, wyżąć, wyżął, wyżęła itd.; pisz: wzdłuż (dł*u*gi), ale: wszerz (szer*o*koki).

rzadki, l. mn. rzadcy; st. w. rzadszy, l. mn. rzadsi.

rzadko, st. w. rzadziej.

rząd (=władza i t. p.), rządu, rządem, w rządzie, rządy, rządów; *rząd* (= szereg), rzędu, rzędem, w rzędzie, rzędy, rzędów. Pisz *rz* (nie *ż*) we wszystkich wyrazach pokrewnych: rządca, rządowy, rządny (= lubiący porządek, gospodarny i t. p.), rządzić, urząd, urzędnik, urządzenie, urządzić, przyrząd, przyrządzić, rozporządzić, rozporządzenie, wyrządzić, zarząd, obrządek, porządek, porządny, narząd, narzędzie, podrzędny i t. d. Porównaj: *żądać, żądny* (= pragnący czegoś).

rządca, 2. rządcy, l. mn. rządcy, 2. -ców. Zob. 1) *rząd;* 2) *-ca.*

rządczyni, 4. -czynię (nie: -czynią*), l. mn. -czynie, 2. -czyń. Zob. 1) *bogini;* 2) *-czyni;* 3) *rząd.*

rządny (= przestrzegający porządku i t. p.) — ale: żądny (= pragnący czego i t. p.). Zob. *rząd, żądać.*

rządowy — zob. rząd.

rządzić, -dzimy; rozk. rządź, rządźmy, rządźcie. Zob. *rząd.*

rzec (rzadko: rzeknąć), rzeknę, rzekniesz, rzeknie, rzekniemy, rzeknie-cie, rzekną (rzadziej: rzekę, rzeczesz, rzecze, rzeczemy, rzeczecie, rzeką), rzekłem, rzekłeś, rzekł, rzekła, rzekło, rzekliśmy, rzekliście, rzekli, rzekły; rozk. rzeknij, rzeknijmy, rzeknijcie (rzadko: rzecz, rzeczmy, rzeczcie); rzekłszy. Podobnie: odrzec, przyrzec, wyrzec i t. d. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

rzechotać — zob. rechotać.

rzecz, tej, te i tych rzeczy.

rzeczka, w rzeczce, tych rzeczek.

rzecznik, l. mn. -cy.

rzeczny (przymiotn. od *rzeka).*

rzeczownik.

Rzeczownik. Zobacz:

1) *-anin* (w sprawie odmiany rzeczowników takich, jak: chrześcijanin, Lwowianin, Dominikanin itp.).

2) *-arz* (pisownia wyrazów takich, jak: blacharz, kucharz, karciarz itp.).

3) *-ba* (pisow. wyr.: pro*ś*ba, gro*ź*ba i t. p.).

4) *bogini* (wzór odmiany rzeczow. rodz. żeńs. na *i:* dozorczyni, gospodyni i t. p.).

5) *-ca* (pisow. wyr.: rz*ą*dca, r*a*dca i t. p.).

6) *-ca* (pisow. wyr.: zwycięzca, znalazca i t. p.).

7) *-cka* czy *-dzka?* (pisow. wyr.: scha*dz*ka, posa*dz*ka, tacka i t. p.).

8) *-cостwo* (pisow. wyr.: radcostwo, rz*ą*dcostwo i t. p.).

9) *-ctwo* czy *-dztwo?* (pisow. wyr.: dowó*dz*two, bractwo i t. p.).

10) *-czyni* (pisow. wyr.: rz*ą*dczyni, w*ł*adczyni i t. p.).

11) *-erz* (pisow. wyr.: paste*rz*, żołnie*rz* i t. p.).

12) *hrabia* (wzór odmiany rzeczowników takich, jak: sędzia, margrabia i t. p.).

13) *imię* (wzór odmiany rzeczowników: znamię, plemię i t. p.).
14) Imiona własne.
15) *-izm, -yzm* (pisow. wyr.: katechizm, magnetyzm i t. p.).
16) *-izna* (pisow. wyr.: ojczyzna, płaszczyzna i t. p.).
17) *kurczę* (wzór odmiany rzeczowników takich, jak: dziecię, cielę, bydlę i t. p.).
18) *-ka* (pisow. wyr.: gałązka, wiązka, Francuzka i t. p.).
19) *leśniczy* (wzór odmiany rzeczowników takich, jak: budowniczy, podskarbi, podchorąży i t. p.).
20) *-mierz* (pisow. wyr.: Kazimierz, Włodzimierz i t. p.).
21) *-mistrz* (pisow. wyr.: zegarmistrz, burmistrz i t. p.).
22) *-ówka* (pisow. wyr.: kryjówka, gotówka i t. p.).
23) Rzeczowniki o formie przymiotnikowej.
24) Samogłoski nosowe *(ą, ę* w odmianie rzeczownika).
25) *-stwo* czy *-wstwo?* (pisownia wyr.: ojcostwo, lenistwo, myśliwstwo, prawodawstwo i t. p.).
26) *-stwo* nie *-ztwo* (pisow. wyr.: zwycięstwo, męstwo i t. p.).
27) Wyrazy obce i przyswojone.

Rzeczowniki o formie przymiotnikowej — zob.: a) Nazwiska żon; b) Nazwiska panien; c) Nazwiska miast, wsi i t. d.; d) leśniczy.

rzeczpospolita, 2. i 3. rzeczypospolitej, 4. rzeczpospolitą, l. mn. rzeczypospolite, 2. rzeczypospolitych (niektórzy piszą oddzielnie: rzecz pospolita i t. d.); w skróceniu: rzplita, 2. rzplitej, 4. rzplitą i t. d.
rzeczywistość, 2. -ści.
rzeczywisty.
rzeczywiście.
rzednąć — zob. rzednieć.
rzednieć *, rzednieje, rzedniejąc, rzedniał, -ła, -ło, rzedniejąc; *rzednąć*, rzednie, rzedną, rzednął, rzedła, rzedło, rzedły, rzednąc.
rzedziutki. Zob. *-utki.*
rzegotać — zob. deptać.
rzeka, tych rzek.
rzeknąć — zob. rzec.
rzekomo (rzadko: rzkomo, wrzekomo, wrzkomo).
rzekomy.
rzemienny.
rzemień, l. mn. -nie, tych -ni.
rzemieślniczy.
rzemieślnik, l. mn. -cy. Zob. Pisownia a wymowa, uw. VIII.
rzemiosło, w rzemiośle, tych rzemiosł.
rzemyk, 2. -ka.
rzepa, tych rzep.
rzepak, 2. -ku.
rzesza, te rzesze, tych rzesz.
rzeszoto, 2. -ta, 3. -tu, l. mn. -ta, 2. rzeszot.
rzeszowski.
Rzeszów, ku Rzeszowu. Zob. Kraków.
rzetelność, 2. -ści.
rzetelny.
rzewnie, st. w. -niej.
rzewny.
rzezać, rzeza, rozk. rzezaj.
rzezak, 2. -ka.
rzezimieszek, l. mn. -mieszki.
rzeź, te rzezie, tych rzezi.
rzeźba, tych rzeźb. Zob. *-ba.*
rzeźbiarstwo, 2. -stwa.
rzeźbiarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
rzeźki, l. mn. rzeźcy.
rzeźkość, 2. -ści.
rzeźnia, tych rzeźni.
rzeźnik, l. mn. -cy.
rzeźwieć, rzeźwieje, rzeźwiał, rzeźwieli.
rzeźwo, st. w. -wiej.
rzeźwy, l. mn. rzeźwi.
rzeżucha, w rzeżusze.
rzępolić, -limy; rozk. rzępol.
rzęsa, l. mn. rzęsy, 2. rzęs.
rzęsisty.
rzęsiście, rzęsisto, st. w. rzęsiściej.
rzęzić, rzężę, rzęzi, rzężą, rzęził, rzężąc.
rzężenie, 2. -nia.
rzkomo (rzadko używ.) — zob. rzekomo.
rznąć (= krajać nożem, przecinać piłą), rznę, rzniesz, rznie . . . rzną; rznąłem, rznął, rznęła, rznęli, rznę-

ły; rznąć; rozk. rznij. Porówn.: *żąć* (= ścinać sierpem).
rznięcie, 2. -cia.
rznięty.
rzodkiew, 2. -kwi, l. mn. -kwie, 2. -kwi.
rzodkiewka, tych -wek.
rzucić, rzucimy; rozk. rzuć, rzućmy, rzućcie.
rzut, 2. -tu.
rzutki, l. mn. rzutcy.
rzutny, l. mn. rzutni.
rzygać, rzyga.
Rzym, 2. -mu.
Rzymianin, 2. -nina, l. mn. Rzymianie, 2. -mian. Zob. *-anin.*
Rzymianka, l. mn. -ki, 2. -nek.
rzymski.
rzymsko-katolicki, 2. rzymsko-katolickiego.
rż czy ***rz?*** — zob. *rz*, *ż*, uw. III. e. i uw. IV. e.
rżany (= żytni).
rżeć, rżę, rży, rżą, rżał; rozk. rżyj.
rżenie, 2. -nia.
rżysko (= pole, na którem rosło żyto, ściernisko), tych rżysk.

S, Ś.

s czy ***ss?*** — zob. Spółgłoski podwójne.

s czy ***z?*** (męski czy męzki? bliski czy bliski? rozkosz czy roskosz? zwycięzca czy zwycięsca? i t. d. — zob. niżej: *s, ś* czy *z, ź?*

s, ś czy ***z, ź?***

1. Przyimek *z (s)*, pisany odrębnie, oznaczamy stale literą *z* bez względu na brzmienie: z sobą, z szafy, z chaty, z papieru, z drzewa, z miasta i t. p.

2. Jeżeli przyimki *z, s* są przedrostkami wyrazów, to piszemy *z* przed spółgłoskami głośnemi (=słabemi) i przed *s, ś, sz*, przed wszystkiemi innemi spółgłoskami cichemi [= mocnemi] [1] piszemy *s:* zbić, zdziwić się, zdziałać, zdziczeć, zgasnąć, zhańbić, zmusić, zrąb, zrzucić, zsunąć, zsyłać, zsypać, zsinieć, zszywać, zwolnić, zzuć, zżąć, zżynać, zżółknąć; schadzka, scedzić, sczernieć, sczesać, sfałdować, skówka, skruszyć, splatać, stargać itp. [2]

Gdzie *s* brzmi miękko, piszemy *ś:* *ściąć, ściągnąć, ściec, ścierka* i t. d.

3. W przedrostkach *wz* i *wez* piszemy *z* przed spółgłoskami głośnemi, przed cichemi zaś *s:* wzbierać, wezbrać, wzdąć, wezgłowie, wzrost, wzruszyć; wspomnieć, wsparty, wesprzeć, westchnąć i t. d.

4. Przedrostki *bez-* i *roz-* zachowują w piśmie postać niezmienioną nawet wtenczas, jeżeli końcowe *z* brzmi w mowie żywej jak *s, ś* lub *ź:* rozkaz, rozkraść, rozcierać, rozdźwięk, rozstrzygnąć, rozzuchwalony, rozwozić, rozbójnik; bezdzietny, bezprawie, bezczelny, bezpieczny, bezstronny, bezdomny itd.

5. W przyrostkach *-ski, -sko, -skość, -stwo* piszemy stale *s*, nie bacząc wcale na końcową spółgłoskę tematową: boski, *-ska*, *-skie*; bosko, boskość, bóstwo (chociaż: Bóg, Boże!), zwycięski, zwycięsko, zwycięstwo (zwyciężać), ubóstwo (ubogi, ubożeć), męski, męstwo (mąż), papieski (papież), niedołęstwo (niedołężny), francuski (Francuzi), paryski (Paryżanin), kaukaski (Kaukaz), kanał Sueski (Suez), stolarski, rycerski, szewski i t. d.

Powyższe prawidło odnosi się także do przymiotników dzierżawczych, utworzonych od nazw miast, wsi, krajów na: *-berg, -berga, -bergia,*

[1] Zob. Spółgłoski ciche i głośne.
[2] Uwaga praktyczna: pisz *z* przed *s, ś, sz* i *h*, zresztą według brzmienia t. j. *z* lub *s*.

-burg, -burgia, -borg, oraz od nazw takich, jak: Haga, Kopenhaga, Praga, Ryga, Norwegia i t. p. — Haga, haski; Kopenhaga, kopenhaski; Magdeburg, magdeburski; Malborg, malborski; Norwegia, norweski; Norymberga, norymberski; Petersburg, petersburski; Praga, praski; Ryga, ryski; Wirtembergia, wirtemberski itd.

6. Tematowe *z* piszemy przed przyrostkami *-ki, -ko, -kość, -ka:*

a) blizki (blizko, blizkość), grzązki (grzązko), nizki (nizko), ślizki (ślizko), wązki (wązko); *ź* w wyrazach: rzeźki, rzeźko, rzeźkość.

b) Francuzka (np. były tam dwie Włoszki, jedna Polka i jedna Francuzka; ale: mam polską, angielską i francuską książkę — przyrostek *-ska),* gałązka, kózka, łezka, wazka, podwiązka, wiązka i t. p.

7. Niezgodnie z wymawianiem piszemy także ze względów etymologicznych *z* (nie *s)* w rzeczownikach z przyrostkiem *-ca*, takich, jak: zwycięzca (zwyciężać), znalazca (znaleźć, znaleziony), wynalazca wynalazczyni, wynalazczy i t. p.

8. W rzeczownikach z przyrostkiem *-ba* piszemy pierwiastkowe *s* bez względu na brzmienie: kośba (kosić), prośba (prosić), ale: groźba (grozić), rzeźba (rzeź, rzezać).

9. Wskazówka praktyczna: Jeżeli w odmianie tego samego rzeczownika pojawia się w niektórych formach brzmienie *ś,* w innych *z*, to piszemy *z* (dźwięk tematowy) we wszystkich przypadkach: guzki, guzkiem i t. d., bo guzek; związki, w związku (także: związkowy) itd., bo związek; na wózku, wózkiem — wózek; wynalazku, wynalazki — wynalazek i t. d.; ale: paski — pasek, piaskiem — piasek i t. d. Tym samym (mechanicznym) sposobem można prawie zawsze usunąć wątpliwości co do końcowego brzmienia *(s, ś* czy *z, ź?)* rzeczowników, oraz końcowego brzmienia osnowy przytoczonych wyżej rzeczowników rodzaju żeńskiego z przyrostkiem *-ka:* bez, bo bzu; głaz, głazy; mróz, mrozu; rzeź, rzezie; las, w lesie; wąs, wąsy; wieś, we wsi i t. p.; Francuzka, owych Francuzek; gałązka, gałązek; wiązka, wiązek i t. d.

10. W sprawie pisowni bezokoliczników takich, jak: gryźć, leźć, nieść, pleść i t. d. — zob. Bezokolicznik, uw. II.

11. W wyrazach przyswojonych (przeważnie z języka łacińskiego i greckiego) piszemy *z*, jeżeli brzmienie tej spółgłoski słyszymy w poprawnej wymowie. Ścisłych prawideł niema — rozstrzyga zwyczaj. W wyrazach pochodzenia romańskiego (łacińskiego, francuskiego i t. d.) piszemy zwykle *s* po *n, r*, ale i tu są wyjątki.

a) Aspazya (łać. Aspasia, grec. Ἀσπασία), Cezar (łać. Caesar), Dezyderyusz (łać. Desiderius), Jazon (łać. Jason, grec. Ἰάσων), Krezus (łać. Croesus, grec. Κροῖσος);

b) balsam (grec. βάλσαμον, łać. balsamum), wasal (franc. wassal), konsul, uniwersytet, Pers, Persowie, konsylium, bransoleta (franc. bracelet), konsola (franc. console), sensacya i t. d. [1]) — ale: cenzor, cenzura, recenzya, recenzent (łać. censor, censura, recensio).

c) Pisz: Petersburg, chociaż mówimy: Peterzburg.

12. W przyrostku *-izm, -yzm* (łać. *-ismus*, grec. -ισμός) piszemy stale *z:* humanizm, magnetyzm, romantyzm, klasycyzm i t. d.

s, ś, sz?

1. *s* czy *ś?* Pisz: a) bolesny (nie: boleśny), bolesna, bolesne, 2. przyp. bolesnego, bolesnej . . . l. mn. boleśni, bolesne, bolesnych . . . *(s* przed twardem *n*, *ś* przed miękkiem *n).* Podobnie: cielesny, mięsny, miłosny (rzadko: miłośny), radosny, wczesny, zazdrosny, żałosny — ale: litośny (rzadko: litosny), sprosny * albo sprośny*, krasny albo kraśny*.

---

[1]) Sposób wymawiania: balzam, konzul, Perzowie, uniwerzytet, branzoleta, senzacya, konzola, wazal i t. d. jest w Galicyi bardzo rozpowszechniony.

b) śpię*, śpisz*, śpi*, śpimy*... śpij* i t. d. (rzadziej: spię*, spisz*, spi * i t. d.); spieszyć się * albo śpieszyć się *, pośpiech albo pospiech; śpiew, śpiewać (rzadko: spiew, spiewać); śpichrz*, śpichlerz* (rzadziej: spichrz*, spichlerz*), śpiżarnia* (rzadziej: spiżarnia*); śpiż*, spiżowy * albo śpiż *, śpiżowy *; we współczesnym języku literackim częściej: *spiż*, *spiżowy*.

II. *s* czy *sz?* a) Pisz *s* (nie: *sz*): skandal, skarpetka, smalec, Sparta, Spartanin, spekulacya, spinka, spirytus, stempel, strajk, strucla, stukać, warstwa.

b) Pisz: szeplenić (nie: seplenić), szkielet, szmaragd * (rzadko: smaragd *).

c) Pisz *sz* (nie: *s*) przed *cz* w wyrazie piaszczysty i w wyrazach na *-izna (-yzna)*: królewszczyzna, płaszczyzna, polszczyzna, Słowiańszczyzna i t. d. [1]) Piszemy także: francuszczyzna (nie: francuzczyzna) — ale: męźczyzna, Chorążczyzna.

III. *ś* czy *sz?* Pisz: a) czereśnia, muślin, sierść (nie: szerść); ślę, ślesz, śle, ślemy, ślecie, ślą, ślij, ślijcie (nie: szlę, szlesz, . . . szlą, szlij, szlijcie), podobnie wszystkie złożone: naślę, poślę, prześlę, przyślę, wyślę i t. d.; ślad, naśladować, ślamazarny, ślaz, [2]) Śląsk, śląski, Ślązak, ślub, śmigus * (mniej powszechne: szmigus), śruba, śrubować, śrut, wiśnia.

b) Pisz: szliśmy, szliście, szli (nie: śliśmy, śliście, śli)—podobnie wszystkie złożone: doszli, poszli, przeszli, przyszli, wyszli i t. d.; reszta, 3. przyp. reszcie, przysłówki: nareszcie, wreszcie (nie: reście, nareście, wreście); szlachcic, szlachta, szlachetny; szlochać (nie: ślochać); szpic, szpieg, szpiegować, szpilka, szpik, szpikować, szlak, szpital.

c) koślawy * albo koszlawy. * [3])

---

[1]) Zob. cudzoziemczyzna.

[2]) W niektórych okolicach mówią i piszą: szlaz.

[3]) A. A. Kryński: śpiż, sprosny, szlaz, koszlawy, szmigus i śmigus.

sabat, 2. -tu.

Sabaudczyk, l. mn. -cy.

Sabaudka, 3. -baudce, l. m. -baudki, 2. -dek.

Sabaudya, 2., 3. i 7. -dyi, 4. -dyę.

sabaudzki; Eugeniusz Sabaudzki (przydomek).

Sachalin, 2. -nu.

sacharyna, 2. -ny.

sadzawka, tych -wek.

sadzić, rozk. sadź, sadźmy, sadźcie.

safandulstwo, 2. -stwa.

safanduła, 2. -ły, l. mn. -ły, 2. -łów.

safian (skóra), 2. -nu.

Safo (nieodm.) albo Safona, 2. -ny, 3. -nie, 4. -nę, 5. -no!

Safona — zob. Safo.

sahajdaczny, sajdaczny, 2. -nego.

sahajdak, częściej: sajdak.

Sahara, 2. -ry, 3. -rze.

sajdak, rzadziej: sahajdak.

sakiewka, tych -wek.

sakrament, 2. -tu, l. mn. -ty albo -ta. Zob. *-ment*.

Sakramentka, 3. i 7. -mentce, l. mn. -mentki, 2. -mentek.

Saksonia, 2., 3. i 7. -nii, 4. -nię. Zob. *ks*, *gz* czy *x?*

Saksonka, l. mn. -ki, 2. -nek.

Saksończyk, l. mn. -cy; Sas, 2. -sa, l. mn. Sasi (rzadziej: Sasowie), 2. Sasów.

saksoński, saski; ogród Saski (w Warszawie), Saska Kępa, Saska Szwajcarya.

salamandra, 3. i 7. -drze, tych -der.

salami (nieodm.).

Salamina, 2. -ny, 4. -nę—rzadziej: Salamis (nieodm.).

Salamis — zob. Salamina.

Salcburg — zob. Salzburg.

salcburski — zob. salzburski.

saletra, w saletrze.

Salezyanka, l. mn. -ki, 2. -nek.

Sallustyusz * albo Sallustyusz, 2. -sza — rzadziej: Sallusty, Salusty, 2. -tego. Zob. Spółgłoski podwójne.

salmiak, 2. -ku.

Salomea (niektórzy piszą: Salomeja), 2. i 3. -mei, 4. -meę, 5. -meo! 6. -meą, 7. mei.

Salomon, 2. -na.

salomonowy.
Salustyusz — zob. Sallustyusz.
salwa, tych salw.
Salzburg * (pisownia oryginalna; piszą także z polska: Salcburg), 2. -ga. Zob. Petersburg.
salzburski *, piszą także: salcburski. Porówn. Salzburg.
sam, sama, samo; tę samą czapkę.
Samarya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
Samarytanin, 2. -tanina, l. mn. -tanie, 2. -tan (niekiedy także: -tanów). Zob. *-anin.*
Samarytanka, l. mn. -ki, 2. -nek.
samarytański.
samiec, l. mn. -ce.
samiusieńki. Zob. *-usieńki.*
samiuteńki. Zob. *-uteńki.*
samobójca, 2. -cy, 4. -cę, l. mn. -cy, 2. -ców.
samobójczy.
samobójczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
samobójstwo, tych -bójstw.
samochcąc.
samochód, 2. -chodu, l. mn. -dy,
samochwalstwo. [2. -dów.
samodział (= grube sukno lub płótno domowej roboty), 2. -łu.
samodzielnie, st. w. -niej.
samodzielność, 2. -ści.
samodzielny.
samogłoska, 3. -głosce, tych -sek.

Samogłoski nosowe.

Uw. 1. Po samogłoskach nosowych nie piszemy nigdy spółgłosek nosowych *m, n, ń:* kąpiel (nie: kąmpiel), pająk (nie: pająnk) i t. d. *Uw. 2.* Ucho jest złym doradcą w sprawie pisowni samogłosek nosowych, a to z tej przyczyny, że dźwięki, oznaczane w piśmie literami *ą, ę*, brzmią często w mowie żywej jak *om, on, o, em, en, eń* lub *e*. Słuchem nie zdołamy także prawie nigdy wykryć różnicy brzmienia nosowego w wyrazach rodzimych a przyswojonych, chociaż w piśmie oznaczamy te dźwięki odmiennym sposobem: kęs — sens; wąs — brons i t. p. Poznanie prawideł ortograficznych jest więc konieczne. Zob. 1) *ą;* 2) *ę;* 3) *em, en* (nie: *ę); om, on* (nie: *ą).*

samoistnie.
samoistny, l. mn. -istni.
Samojedzi, 2. -dów.
samojedzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
samolub, 5. -lubie! l. mn. -by, 2. -bów.
samolubnie.
samolubny, l. mn. -lubni.
samolubstwo, 2. -stwa.
samołówka, tych -wek. Zob. *-ówka.*
samopas; chodzę samopas, włóczą się samopas.
samorodny.
samorząd, 2. -rządu. Zob. *rząd.*
Samos (nieodm.).
samotrzask, 2. -trzasku.
samouk, l. mn. -ki, 2. -ków.
samowar, 2. -ru albo -ra, l. mn. -ry, 2. -rów.
samowładca, 2. -władcy, 5. -władco! l. mn. -władcy, 2. -władców. Zob. *dowódca.*
samowładczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. a) *bogini;* b) *-czyni.*
samowładny.
samowładztwo, 2. -twa. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
samowola, 2. -li.
samowolnie.
samowolny.
samowtór.
samozachowawczy.
samozwaniec, 2. -zwańca, 5. -zwańcze! l. mn. -zwańcy, 2. -ców.
samozwańczy.
Samuel, 2. -la.
sanatoryum, l. mn. -rya, 2. -ryów. Zob. gimnazyum.
sandecki — zob. Sącz.
sandomierski.
Sandomierz, 2. -rza. Zob. *-mierz.*
Sandomierzanin, 2. -rzanina, l. m. -rzanie, 2. -rzan. Zob. *-anin.*
Sandwich (nieodm.).
Sanguszko, 2. -ki, l. mn. -kowie, 2. -ków. Zob. *Matejko.*
sangwiniczny.
sangwinik, l. mn. -cy.
sanie, tych sani albo sań. Dwoje (troje, czworo) sani albo sań.
sankcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
sankcyonować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

sanktuaryum, l. m. -rya, 2. -ryów. Zob. gimnazyum.
sanskrycki.
sanskryt, 2. -tu.
Saona, 2. -ny, nad Saoną.
sapać, sapie, sapiemy, sapał, rozk. sap, sapcie.
Sapieha, 2. -hy, 3. -że, 4. -hę, l. mn. -howie, 2. -hów.
Sapieżanka, 2. -ki, 3. -ce, l. mn. -ki, 2. -nek.
Sapieżyna, 2. -ny. Zob. *-ina*.
sapieżyński; ulica Sapieżyńska.
Sarajewo — zob. Serajewo.
Sardes (nieodm.).
Sardou (nieodm.).
Sardynia, 2., 3. i 7. -nii, 4. -nię.
sarenka, tych -nek.
sarkać, sarka; rozk. sarkaj.
sarkastyczny.
sarkazm, 2. -zmu.
sarkofag, 2. -gu, l. m. -gi, 2. -gów.
sarmacki; nizina Sarmacka.
Sarmacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Sarmata, 2. -ty, 3. -cie, 4. -tę, 5. -to! l. mn. -ci, 2. -tów.
sarmatyzm, 2. -tyzmu. Zob. *-izm*.
sarna, tych sarn.
sarni, -nia, -nie (przymiot. od *sarna*).
Sas — zob. Saksończyk.
saski — zob. saksoński.
satrapa, 2. -py, 4. -pę, 5. -po! l. m. -pi albo -powie, 2. -pów.
satrapia, tej -pii, tę -pię, tych -pii.
saturnalia (piszą także: saturnalie; *S*aturnalia *, *S*aturnalie), 2. -liów.
Saturnus, częściej: Saturn, 2. -na.
satyra, w satyrze, tych satyr.
satyryk, l. mn. -cy.
satysfakcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Saul, 2. -la.
sawantka, 3. -wantce, tych -wantek.
Sącz, 2. Sącza, w Sączu; Nowy Sącz, Stary Sącz, do Nowego Sącza, w Starym Sączu; sądecki, nowosądecki, starosądecki (bardzo rozpowszechnione są także formy: sandecki *, nowosandecki *, starosandecki *).
sączyć (się), sączy, sączymy; rozk. sącz, sączcie.
sąd, 2. -du.
sądecki — zob. Sącz.
sądownictwo, 2. -twa.
sądzić, sądzimy; sądź, sądźcie.
sąsiad, 5. sąsiedzie! 7. w sąsiedzie, l. mn. sąsiedzi, 2. sąsiadów.
sąsiadować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sąsiedni, -nia, -nie; 2. -niego, niej.
sąsiedzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
sąsiedztwo, tych -siedztw. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
sąsiek, 2. -ku albo -ka.
sążeń, 2. sążnia, l. mn. sążnie, 2. sążni.
sążnisty.
scedzić, scedzimy; rozk. scedź, scedźcie.
scena, tych scen.
sceptycyzm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
sceptycznie, st. w. -niej.
sceptyczny.
sceptyk, l. mn. -cy.
scerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sch* czy *sz? — Pisz *sch*emat, *sch*ematyzm, *sch*izma, *sch*izmatyk, *sch*olastyk, *sch*olastyka, *sch*olastyczny (nie: szemat, szematyzm i t. d.), gdyż są to wyrazy pochodzenia greckiego i łacińskiego (σχῆμα, σχίσμα, schola). Z tego też powodu nie należy wymawiać ich z niemiecka *(sz)*, lecz tak, jak polskie wyrazy: schodzić, schlebiać i t. d.
schadzka, 3. i 7. schadzce, tych schadzek. Zob. *-cka* czy *-dzka?*
scharakteryzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
scheda, 2. schedy, tych sched.
Schelling, 2. -ga.
schemat (nie: szemat), 2. -tu, l. m. -ty, 2. -tów. Jest to wyraz pochodzenia greckiego (σχῆμα, czytaj: schema), przeto nie należy go pisać według niemieckiego sposobu wymawiania. Zob. *Błędne wymawianie*: *sch* nie *sz*.
schematyczny (nie: szematyczny). Zob. schemat.
schematyzm (nie: szematyzm), 2. -zmu, l. mn. -zmy, 2. -zmów. Porównaj: *schemat;* zob.: *-izm*.

Schiller (rzadziej z polska Szyller, bardzo rzadko: Szyler), 2. Schillera; szyllerowski. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
schizma (nie: szyzma), 2. schizmy, 3. schizmie. Jest to wyraz pochodzenia greckiego (σχίσμα, czytaj: schizma), dlatego nie należy go pisać według niemieckiego sposobu wymawiania. Zob. *Błędne wymawianie: sch* nie *sz*.
schizmatycki (nie: szyzmatycki). Porówn. *schizma*.
schizmatyk (nie: szyzmatyk), l. m. -cy. Porówn. *schizma*.
schlebiać.
Schlegel, 2. Schlegla, l. m. Schleglowie, 2. Schleglów.
schludny.
schłopieć, -pieje, schłopiał, schłopieli; rozk. schłopiej.
schłostać — zob. chłostać.
schmurzyć się; rozk. schmurz się.
schnąć, schnę, schnie, schną, schnął albo sechł, schła, schło, schli, schły (rzadko: schnęła, schnęło, schnęli, schnęły); schnij; wyschnąwszy, uschnąwszy, zaschnąwszy; wyschły albo wyschnięty, zaschły albo zaschnięty, uschły albo uschnięty itd., ale tylko *oschły* w znaczeniu: nudny, czczy, zimny, bezbarwny (np. pisze stylem oschłym). *Zasychać*, *przysychać*, *wysychać*, *usychać* i t. d. (nie: zasechać, przysechać, usechać, wysechać i t. d.), zasycha, przysycha i t. d.; zasychał, przysychał i t. d.
schodek, 2. schodka, l. mn. schodki, 2. schodków.
schody — zob. schód.
schodzić — zob. chodzić.
scholastycyzm, 2. -zmu. Zob. a) *-izm;* b) *scholastyk*.
scholastyczny. Zob. scholastyk.
scholastyk (z łacińs. *schola*, scholasticus), l. mn. -cy. Zob. *Błędne wymawianie: sch* nie *sz*.
scholastyka. Zob. scholastyk.
Schopenhauer, 2. -hauera.
schorzały, -ła, -łe; l. mn. schorzali (robotnicy, nie: schorzeli...), schorzałe (kobiety).
schować.
schód, 2. -du, l. mn. schody, schodów.
schronić się, schronimy się; rozk. schroń, schrońmy, schrońcie się.
schronisko, 3. -nisku, tych -nisk.
schrupać, schrupie, rozk. schrup (rzadziej: schrupaj).
schudnąć, schudnę, schudnie, schudną, schudłem, schudłeś, schudł, schudła, schudli, schudły; rozk. schudnij.
schwycić, -cimy; rozk. schwyć, schwyćmy, schwyćcie.
schwytać, schwyta, rozk. -taj.
schylić (się), -limy; rozk. schyl, schylcie.
schyłek, 2. schyłku.
Scott; Walter Scott (wymawiaj: Skot, nie: Szkot), 2. Waltera Skotta, częściej: Walter Skotta, Walter-Skotta.
scudzoziemczały, -ła, -ły, l. mn. scudzoziemczali (nie: -czeli), -czałe. Porówn. scudzoziemczeć.
scudzoziemczeć, -czeje, scudzoziemczał, -czeli, -czały; rozk. scudzoziemczej. Porówn. scudzoziemczały.
scukrzeć — zob. cukrzeć.
scukrzyć — zob. cukrzyć.
Scylla, 2. i 3. Scylli, 4. Scyllę; Scylla i Charybda.
Scypio albo Scypion, 2. -piona, l. m. -nowie, 2. -nów; Scypio Afrykański.
scysya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
scyzoryk, 2. -ka.
sczepić (= połączyć, przyczepić jedno do drugiego), sczepię, sczepi, sczepimy, sczepił; rozk. sczep, sczepcie. Porówn. *szczepić* (= gałązkę, ospę i t. d.).
sczerniały, -ła, -łe; l. mn. sczerniali (nie: -nieli), -niałe. Porównaj: *sczernieć*.
sczernieć, sczernieję, -jesz, -je; sczerniał, -niała, sczernieli, -niały. Porówn.: sczerniały.
sczerstwiały.
sczerstwieć, -stwieje, -stwiał.
sczerwienić się, -wieni się, -wienił się; rozk. sczerwień się.

sczerwienieć, -nieje, -niał, -nieli.
sczesać, sczeszę, sczesze; rozk. sczesz, sczeszmy, sczeszcie.
Sebastopol (niektórzy piszą i mówią z rosyjska: Sewastopol), 2. -pola.
Sebastyan, 2. -na.
secesya, 2. i 3. -syi, 4. -syę.
sejm, 2. sejmu.
sejmikować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
sekatura, tych -tur.
sekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
sekret, 2. -tu, l. mn. -ty, rzadko: -ta.
sekretaryat, 2. -tu.
sekretarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
sekretarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
sekta, tych sekt.
sekularyzacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
sekunda, w sekundzie, tych -kund.
sekundant, 7. -ancie, l. mn. -anci.
sekundaryusz, l. m. -sze, 2. -szów albo -szy. Zob. *-usz*.
sekundować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
sekutnica, l. mn. -ce, 2. -nic.
Sekwana, 2. -ny.
sekwański; okolice nadsekwańskie.
sekwestracya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
sekwestrator, l. m. -rzy albo -rowie. Zob. *-or*.
sekwestrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
selcerska (woda) — zob. selterska.
seler, częściej w l. mn. selery, 2. -rów.
selterska * albo selcerska (woda; po niem. Selterwasser).
semestr, 2. -stru i -stra, l. mn. -stry, rzadziej: -stra.
semestralny.
semicki.
seminaryum, te -rya, tych -ryów. Zob. gimnazyum.
seminarzysta, 2. -sty, l. mn. -ści, 2. -stów.
Semiramida (rzadziej: Semiramis), 2. -dy, 3. -dzie, 4. -dę.
Semita, 2. -ty, 3. -cie, 4. -tę, 5. -to! l. mn. -ci, 2. -tów; filosemita, antysemita.
semityzm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
sen, 2. snu, 3. snu, niekiedy: snowi, 7. w śnie.
senator, l. mn. -rowie, rzadziej: -rzy.
senatorowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
Senegambia, 2., 3. i 7. -bii, 4. -bię.
Seneka, 2. -ki, 3. -ce, 4. -kę.
senior, l. mn. -rowie, rzadziej: -rzy.
sens, 2. sensu.
sensacya [1]), tej -cyi, tę -cyę, te -cye, tych -cyi. Zob. *s, ś* czy *z, ź*? uw. 11.
sensacyjny. Zob. *s, ś* czy *z, ź*? uw. 11.
sensat, 2. -ta, l. mn. -ci.
sensatka, 3. -satce, tych -tek.
sensualista, 2. -sty, l. mn. -ści, 2. -stów.
sensualizm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
sentencya, 2. -cyi, 4 -cyę, l. mn. -cye, 2. -cyi. Zob. *em, en*.
sentyment, 2. -mentu, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta, 2. -tów. Zob. *-ment*.
sentymentalizm, 2. -zmu. Zob. a) *-izm;* b) *em, en*.
sentymentalny. Zob. *em, en*.
separacya * (z łaciń. separatio), niekiedy także: seperacya, 2. -cyi, l. mn. -cye, 2. -cyi.
seperacya — zob. separacya.
sepia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.
ser, w serze.
Serajewo, rzadziej: Sarajewo (po turec. Bosna Saraj; nazwa pochodzi od seraj, serai = pałac), 2. -jewa, 3. -jewu.
Serb, 2. Serba, l. mn. -bowie, 2. -bów.
Serbia, 2., 3. i 7. -bii, 4. -bię.
Serbka, 3. Serbce, l. mn. Serbki, 2. -bek.
serbski.
serce, 3. sercu, tych serc.
serdak, 2. -ka.

---

[1]) **W Galicyi mówią przeważnie: senzacya, tak też piszą niektórzy.**

serduszko, tych -szek. Zob. *-uszko*.
serenada, l. mn. -dy, 2. -nad.
serwatka, w serwatce.
serwis, 2. -su, l. mn. -sy, 2. -sów.
serya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
seryo.
sesya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
setka, w setce, tych setek.
Sewastopol — zob. Sebastopol.
Sewerus albo Sewer, 2. -ra.
Sewilla, 2., 3. i 7. -willi, 4. -willę.
sewilski.
sezon, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.
sędzia, 2. sędziego, 3. sędziemu, 4. sędziego, 5. sędzio! 6. sędzią, 7. w sędzi, rzadziej: w sędzim (formy przyp. 2. *sędzi*, 3. *sędzi*, 4. sędzię, 6. *sędzim* wychodzą z użycia); l. m. sędziowie, -ów, -om, -ów, -owie, -ami, -ach. Porówn.: *hrabia*.
sędzina (odmieniaj jak *hrabina* — zob.!).
sędziostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
sędziowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
sędziwy.
sęk, 2. -ka, rzadziej: -ku.
sęp, 2. sępa.
sępi, -pia, -pie (przymiot. od *sęp*), 2. sępiego, -piej.
sfałdować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sfałszować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sfastrygować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sfera, w sferze, tych sfer.
sferyczny.
Sfinks (=tajemniczy potwór w starożytnej Grecyi, nazwa bóstwa opiekuńczego w star. Egipcie itd.), 2. Sfinksa, l. mn. Sfinksy, 2. Sfinksów; *s*finks (= zagadkowy charakter, człowiek tajemniczy i t. d.). Pisownia: Sfin*x*, sfin*x* wychodzi z użycia. Zob. *ks, gz* czy *x?*
sfolgować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sfora [1]), 2. -ry, tych sfor, rzadziej: sfór. Niektórzy piszą *swora* *, tych swor, rzadziej: swór.
sforny — porówn. sfora.
sforsować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
sh . . . zob.: *zh* . . .
Shakespeare — zob. Szekspir.
Shelley, 2. Shelleya (albo: Shelley'a), Shelleyowi albo Shelley'owi. Zob. *Imiona własne cudzoziemskie*, uw. II.
siać, sieje, siał, sialiśmy, sialiście, siali (w niektórych okolicach mówią i piszą: sieliśmy, sieliście, sieli), rozk. siej, siejcie.
sianożęcie, 2. -cia. Porówn. *żąć*.
siatka, w siatce, tych siatek.
siatkówka, w siatkówce, tych -wek. Zob. *-ówka*.
siąść (forma *sieść* wyszła z użycia), siędę, siędziesz, siędzie . . . siędą, siądź, siądźmy, siądźcie, siadł, siadłszy — podobnie wszystkie złożone: dosiąść, osiąść, posiąść, przesiąść się, przysiąść, usiąść, wsiąść, wysiąść, zasiąść, zsiąść i t. d. W żywej mowie ogółu i w dziełach znakomitych pisarzy spotykamy także formy: siądę, siądziesz, siądzie . . . siądą, wysiądę, wysiądzie, usiądę, usiądzie i t. d.
sidło, w sidle, zwykle w l. mn. sidła, 2. sideł.
siebie, się, sobą, w sobie.
siec, siekę, sieczesz, siecze, sieczemy; siekł, siekli, siekły; rozk. siecz, sieczmy, sieczcie.
sieczna, tej siecznej, tę sieczną, te sieczne, tych siecznych.
sieć, 2. sieci, l. m. sieci (niekiedy: siecie), 2. sieci.
siedem albo siedm — zob. siedmiu.
siedemdziesiąt albo siedmdziesiąt (odmieniaj jak *pięć* — zob.!). Siedemdziesięciu (nie: siedemdziesiąt) uczniów pisze (nie: piszą); siedemdziesiąt kobiet, kwiatów, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie.
siedemdziesiątka albo siedmdziesiątka, 3. i 7. -dziesiątce, l. mn. -siątki, 2. -siątek.
siedemdziesiąty albo siedmdziesiąty.

[1]) Pisownia nieprawidłowa, ale obecnie używana prawie powszechnie; dawniej pisano: *zwora, swora*, ale już przed kilkuset laty spotykamy także pisownię *sfora*.

siedemdziesięcioletni albo siedmdziesięcioletni.
siedemdziesięciu albo siedmdziesięciu — zob. siedemdziesiąt.
siedemkroć albo siedmkroć. Zob. *-kroć.*
siedemnastoletni, siedmnastoletni.
siedemnastu albo siedmnastu — zob. siedemnaście.
siedemnasty albo siedmnasty.
siedemnaście albo siedmnaście (odmieniaj jak *pięć* — zob.!). Siedemnastu (nie: siedemnaście) uczniów pisze (nie: piszą); siedemnaście ptaków, kobiet, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie.
siedemset albo siedmset — zob. siedmiuset.
siedemsetny albo siedmsetny.
siedlisko, tych -lisk.
siedm — zob. siedem.
siedmdziesiąt — zob. siedemdziesiąt.
siedmdziesiątka — zob. siedemdziesiątka.
siedmdziesiąty albo siedemdziesiąty.
siedmdziesięcioletni albo siedemdziesięcioletni.
siedmdziesięciu albo siedemdziesięciu — zob. siedemdziesiąt.
siedmiodniowy.
siedmiogodzinny.
Siedmiogrodzianin, 2. -dzianina, l. mn. -dzianie, 2. -dzian. Zob. *-anin.*
siedmiogrodzki; wyżyna Siedmiogrodzka. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Siedmiogród, 2. -grodu, 7. -grodzie.
siedmioklasowy.
siedmiolecie, 2. -cia, l. mn. -cia, 2. -ci.
siedmioletni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej.
siedmioraki.
siedmiorako.
siedmioro dzieci, 2. siedmiorga dzieci i t. d. (odmieniaj jak *dwoje* — zob.!). Siedmioro dzieci płacze (nie: płaczą).
siedmiotysięczny, rzadziej: siedmiotysiączny. Zob. *tysięczny.*
siedmiozgłoskowy.
siedmiu (nie: siedem) uczniów; siedem kwiatów, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!). — Siedmiu uczniów pisze (nie: piszą); siedem kwiatów, kobiet, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie.
siedmiuset (nie: siedmset) uczniów; siedemset ptaków, kobiet, dzieł (odmieniaj jak *pięćset* — zob.!). Siedmiuset żołnierzy walczy (nie: walczą); siedemset kwiatów, kobiet, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie.
siedmkroć albo siedemkroć. Zob. *-kroć.*
siedmnastu albo siedemnastu — zob. siedemnaście.
siedmnasty albo siedemnasty.
siedmnaście — zob. siedemnaście.
siedmset albo siedemset — zob. *siedmiuset.*
siedmsetny albo siedemsetny.
siedzieć, siedzimy; rozk. siedź, siedźcie.
siejba, 2. -by.
siekiera, tych siekier.
sielankopisarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
siemię, 2. -mienia, 3. -mieniu, l. m. -miona, 2. -mion. Zob. imię.
sienik — pisz: siennik — zob.!
Sienkiewicz (nie: Sieńkiewicz).
siennik * (rzadko: sienik *), 2. -ka.
sień, l. mn. -nie, tych -ni.
Sieradz, 2. -dza.
sieradzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
sierć — zob. sierść.
siermięga, w siermiędze, tych -mięg.
sieroctwo, 2. -twa.
sierocy, -ca, -ce.
sierota, tych -rot, rzadziej: -rót.
sierotka, 3. -rotce, tych -tek.
sierp, 2. -pa.
sierpień, 2. sierpnia. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
sierść, 2. sierści, rzadziej: *sierć,* 2. sierci (obie formy od wieków w użyciu) — we współczesnym języku literackim rzadko: szerść, bardzo rzadko: szerć.
sierżant, 2. -ta, 5. i 7. -żancie, l. mn. -żanci, 2. -żantów.
siew, 2. -wu.
siewca, 2. -cy, l. mn. -cy, 2. -ców.

siewierski.
Siewierz, 2. -rza.
sięgać, sięga, rozk. sięgaj; *sięgnąć,* sięgnę, sięgnie, sięgnął, rozk. sięgnij; sięgnąwszy — podobnie: dosięgnąć, zasięgnąć (rzadziej: dosiągnąć, zasiągnąć), dosięgnął, zasięgnął, dosięgnąwszy, zasięgnąwszy — ale: osiągnąć (rzadziej: osięgnąć), osiągnie, osiągnął, osiągnij, osiągnąwszy.
sięgnąć — zob. sięgać.
sikawka, tych -wek.
sikora, tych sikor.
silić się, silimy się; rozk. sil się.
silnie, st. w. -niej.
siłacz, tych -czów albo -czy.
siniec, 2. sińca, l. mn. sińce, 2. -ców.
sinieć, sinieje, siniał, sinieli, -niały; rozk. siniej.
siodlarz, tych -rzy albo -rzów.
siodło, na siodle, tych siodeł.
siolo, w siole, tych siół.
sionka, w sionce, tych sionek.
siostra, 3. siostrze, tych sióstr.
siostrunia, 2. -ni, 5. -niu! Zob. *-unia.*
siostrzany.
siostrzenica, l. mn. -ce, 2. -nic.
siostrzeniec, 5. siostrzeńcze! l. m. siostrzeńcy.
siostrzyca, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. siostrzyc.
siostrzyczka, 3. siostrzyczce, l. m. -ki, 2. -czek.
siódemka, tych -mek.
siódmy.
siwiusieńki. Zob. *-usieńki.*
siwiuteńki. Zob. *-uteńki.*
siwiutki. Zob. *-utki.*
siwizna, 3. i 7. -wiźnie. Zob. *-izna.*
siwobrody, l. mn. -brodzi.
siwowłosy.
sj . . . zob. *sy* . . .
skaleczyć, -czymy, rozk. skalecz, -leczcie.
skalpel, l. mn. -le, 2. -li.
skała, w skale, tych skał; skała Tarpejska. Nazwy skał piszemy wielką literą.
skamieniały — zob. skamienieć.
skamienić (= zamienić coś w kamień), skamienię, skamieni, skamieniłem, skamienił. — *Skamienieć* (=zamienić się w kamień), skamienieję, skamieniejesz . . . skamienieją, skamieniałem, skamieniał, skamienieli, skamieniały. — Żeglarz skamieniał z trwogi, l. m. żeglarze skamienieli (nie: skamieniali) z trwogi—ale: żeglarz, skamieniały z trwogi, patrzył na tonący okręt, l. mn. żeglarze, skamieniali (nie: skamienieli) z trwogi, patrzyli na tonący okręt.
skamienieć — zob. skamienić.
skandal, 2. -lu, l. mn. -le, 2. -lów albo -li.
skandaliczny.
skandować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
Skandynawczyk, l. mn. -cy.
Skandynawia, 2., 3. i 7. -wii, 4. -wię.
skandynawski; półwysep Skandynawski.
skaplerz, częściej: szkaplerz—zob.!
skaplerzny — częściej: *s*zkaplerzny.
skarać, skarze, skarał, rozk. skarz, skarzcie. Porówn. *skazać.*
skarb, 2. -bu.
skarbić (sobie), skarbimy; rozk. skarb, skarbcie (sobie).
skarbiec, 2. skarbca, l. mn. -ce, 2. -ców.
skarbona, tych -bon.
skarbonka, w skarbonce, tych -nek.
skarga, tych skarg.
skarłowacieć, -cieje, -ciał, -cieli; rozk. -ciej; skarłowaciały starzec, l. mn. skarłowaciali (nie: -cieli) starcy.
skarpa* (rzadziej: szkarpa*), l. m. -py, 2. skarp.
skarpetka (w języku literackim rzadko: szkarpetka), w skarpetce, tych -tek.
skarżyć (nie: skarzyć), skarżymy; rozk. skarż, skarżcie. Porówn.: *skazać.*
skasować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
Skawina, 2. -ny, 3. -nie, 4. -nę. Zob. *-ina.*
skazać, skażę, skaże, skażemy, skazał, rozk. skaż, skażcie. Porówn.:

a) *skazić*, skażę, skazi, skazimy, skaził, rozk. skaź, skaźcie; b) *skarać*, skarzę, skarze, skarzemy, skarał, rozk. skarz, skarzcie; c) *skarżyć*, skarżę, skarży, skarżymy, skarżył, rozk. skarż, skarżcie.
skazaniec, 2. -zańca, 5. -zańcze! l. mn. -zańcy, 2. -ców.
skazić, skażę, skazi, rozk. skaź, skaźcie. Porówn. *skazać*.
skazówka, częściej: wskazówka, 3. i 7. -zówce, tych -wek. Zob. *-ówka*.
skazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
skażony (od *skazić*).
skąd, skądinąd.
skądkolwiek.
skąpać się, skąpie się, skąpiemy się, rozk. skąp się.
skąpić, skąpi, skąpimy, rozk. skąp, skąpcie.
skąpiec, 5. skąpcze! l. mn. skąpcy, 2. -ców.
skąpstwo, 2. -stwa.
-ski czy **-wski** w wyrazach takich, jak: ojcowski, żydowski itp.?— zob. *-stwo*.
-ski, -sko, -skość, -stwo czy *-zki*, *-zko*, *-zkość*, *-ztwo* w wyrazach takich jak: męski, papieski, praski, bosko, boskość, zwycięstwo, nizki, wązko, blizkość i t. d. — zob. *s*, *ś* czy *z*, *ź?* uw. 5. i 6.
skiba, tych skib.
skielet — mówią i piszą prawie powszechnie: szkielet.
skierować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
skinąć, skinę, skinie, skinął, rozk. skiń, skińmy, skińcie.
Skirgiełło, 2. -giełły, 3. -gielle. Zob. *ge* czy *gie?*
skleić, skleję, skleisz, sklei, -imy, -icie, skleją; skleiłem, -iłeś, skleił, -iła, -ili, -iły; rozk. sklej, sklejmy, sklejcie; skleiwszy.
sklejać, skleja.
sklejony.
sklep, 2. -pu.
sklepienie, l. mn. -nia, 2. -pień.
sklęsnąć, sklęśnie, sklęsnął, sklęsła, sklęsło.
skład, 2. -du.
składka, 3. i 7. składce, tych -dek.
skłamać — zob. kłamać.
skłonić, skłonimy, rozk. skłoń, skłońmy, skłońcie.
skłonność, 2. -ści,
skłuć — zob. kłuć.
sknera, 2. -ry, 3. -rze, l. mn. -ry.
sknerstwo, 2. -stwa.
-sko (przyrostek)— zob. *-ski*, *-sko*, *-skość*.
skobel, 2. -bla, l. mn. -ble, 2. -bli, rzadziej: -blów.
skoczyć, -czymy; rozk. skocz, skoczcie.
skojarzyć, -rzymy, rozk. skojarz, -jarzcie.
skomleć, skomli, skomlał, skomlała, -leli, -lały — albo: *skomlić*, skomli, skomlił, skomliła, -lili, -liły.
skompromitować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
skon, 2. -nu, częściej: zgon, 2. -nu.
skonać, skona.
skonstatować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
skopuł * — piszą i mówią prawie powszechnie: *sz*kopuł * — zob.!
skorbut * — mówią i piszą prawie powszechnie: *sz*korbut.
skorpion, 2. -na.
skorupa, tych -rup.
skorupka, w skorupce, tych -pek.
skorzystać.
skosić, skoszę, skosimy, rozk. skoś, skośmy, skoście.
skostniały (żebrak), l. mn. skostniali (nie: skostni*e*li). Porównaj: *skostnieć*.
skostnieć, skostnieje, skostniał, skostni*e*li (nie: skostni*a*li). Porówn. skostniały.
skosztować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
skośnie albo skośno, st. w. -niej.
skośny.
skóra, w skórze, tych skór.
skórkowy (rękawiczki skórkowe); *skórny* (wyrzut skórny, choroba skórna); *skórzany* (skład wyrobów skórzanych).
skórny — zob. skórkowy.

skórzany (nie: skórza*nny*). Zob. a) *Spółgłoski podwójne;* b) porównaj *skórkowy.*
skówka, 3. i 7. skówce, tych skówek. Zob. *-ówka.*
skra (=iskra), 2. skry, l. mn. skry, 2. skier.
skradziony.
skrajać, skraje; rozk. skraj, skrajcie.
skrajny.
skraść, skradnę, skradnie, skradł, skradła, skradli; rozk. skradnij; skradłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
skreślić — zob. kreślić.
skręcić — zob. kręcić.
skrępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
skręt, 2. -tu, l. mn. -ty.
skrobać, skrobie, rozk. skrob, skrobcie.
skrofuliczny Porówn. skrofuły.
skrofuły (od *scrophulae)* — w języku literackim bardzo rzadko: *sz*krofuły.
skroić, skroję, skroi, skroimy, skroją; skroiłem, skroił, skroili, skroiły; rozk. skrój, skrójcie; skroiwszy.
skrojenie, 2. -nia.
skromniutki. Zob. *-utki.*
skroń, 2. -ni, l. mn. -nie, tych -ni.
skroś, skróś—zob. wskróś, wskroś.
skrócić, skrócimy; rozk. skróć, skróćcie.
skróś, skroś—zob. wskróś, wskroś.
skrucha, 3. i 7. skrusze.
skrupulat, 2. -ta, l. mn. -ci, 2. -tów. Porówn. skrupuł.
skrupulatny. Porówn. skrupuł.
skrupuł (z łać. scrupulus), 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów — w języku literackim bardzo rzadko: *sz*krupuł, szkrupulatny i t. d.
skruszeć, skruszeje, skruszał.
skruszyć (się), skruszy, skruszył, rozk. skrusz, skruszmy, skruszcie.
skrutynium, l. mn. -nia, 2. -niów. Zob. gimnazyum.
skrwawić, -wimy; rozk. skrwaw, skrwawcie.
skrystalizować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
skrytka, w skrytce, tych -tek.
skrytobójca, 2. -cy, 4. -cę, l. mn. -cy, 2. -ców.
skrytykować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
skrzący (= iskrzący).
skrzeczeć, skrzeczy, skrzeczał; rozk. skrzecz, skrzeczcie.
skrzeczek (zwierzę), 2. skrzeczka.
skrzek (żabi), 2. -ku.
skrzekotać — zob. deptać.
skrzela, 2. -li, l. mn. skrzele.
skrzep (= płyn skrzepły, ścięty), 2. -pu.
skrzepły.
skrzepnąć, skrzepnę, skrzepnie, skrzepł albo skrzepnął, skrzepła, rzadziej: skrzepnęła; rozk. skrzepnij.
skrzesać — zob. krzesać.
skrzętnie, st. w. -niej.
skrzętny.
skrzyć się (= iskrzyć się), skrzy się.
skrzydło, 3. skrzydłu, tych -deł.
skrzyneczka, w skrzyneczce, tych -czek.
skrzynia, l. mn. -nie, 2. skrzyń.
skrzynka, w skrzynce, tych -nek.
skrzyp, 2. -pu.
skrzypce, tych skrzypiec albo skrzypców.
skrzypieć (nie: skrzypić), skrzypię, skrzypi, skrzypimy, skrzypiał, skrzypieli; rozk. skrzyp, skrzypcie. — *Skrzypnąć,* skrzypnę, skrzypnie, skrzypnął, skrzypnęła, -nęło, -nęli, -nęły (form: *skrzypła, skrzypło, skrzypli, skrzypły* nie spotykamy w poprawnym języku książkowym); rozk. skrzypnij; skrzypnąwszy.
skrzypnąć — zob. skrzypieć.
skrzywdzić — zob. krzywdzić.
skrzywić — zob. krzywić.
skrzyżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
skubać, skubie; rozk. skub, skubcie.
skubnąć, skubnął, rozk. -nij.
skuć — zob. kuć.
skulić się, skulimy się; rozk. skul się.
skupić, skupimy; skup, skupmy, skupcie.
skupować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
skurcz, 2. skurczu, l. mn. -cze, 2. -czów.

skurczyć się, -czymy się; rozk. skurcz, skurczcie się.
skusić, -simy; rozk. skuś, skuście.
skutecznie, st. w. -niej.
skutek, 2. skutku; wskutek tego.
skutkować, skutkuje. Zob. *-ują*.
skuty, l. mn. skuci.
skuwać, skuwa.
skwapliwie, st. w. -wiej.
skwapliwość, 2. -ści.
skwar, 2. skwaru, w skwarze.
skwarzyć, -rzymy; rozk. skwarz, skwarzcie.
skwaśnieć, skwaśnieje, skwaśniał, -nieli, -niały; rozk. -niej.
ślöjd, 2. ślöjdu, 7. w ślöjdzie.
słabiuchny, słabiutki, słabiuteńki, słabiusieńki. Zob. *-uchny, -utki, -uteńki, -usieńki*.
słabnąć, słabnę, słabnie, słabniemy, słabną; słabnął albo słabł, słabła, słabło, słabli, słabły; rozk. słabnij. W złożonych: osłabnąć, zasłabnąć, osłabł, zasłabł (rzadziej: osłabnął, zasłabnął) — zresztą jak wyżej.
słaby, st. w. słabszy, l. mn. słabsi.
słać, ścielę, ścielesz, ściele, ścielemy, ścielecie, ścielą; rozk. ściel, ścielmy, ścielcie; ścieląc; słałem, słałeś, słał, słała, słali; słany, -na, -ne; wysławszy. Podobnie: posłać, usłać, wysłać, zasłać, rozesłać *(rozścielę, rozściel, rozesłał, rozesłany, rozesławszy)* i t. d.
Słowa niedok.: a) *wyścielać* (rozścielać, zaścielać . . .), wyścielam, -ścielasz, -ściela, -ścielamy . . . -ścielają; rozk. wyścielaj, -lajmy, -lajcie; wyścielając; wyścielałem, wyścielał, wyścielała, wyścielali; wyścielany, -na, -ne. — b) *wyścielać* (rozścielać, zaścielać . . .), wyścielam, -ścielasz, -ściela, -ścielamy . . . -ścielają; rozk. wyścielaj, -lajmy, -ścielajcie; wyścielając; wyścielałem, wyścielał, wyścielała, wyścielali; wyścielany, -na, -ne.— Formy umieszczone pod a) są w powszechnem użyciu w Galicyi, formy pod b) w Królestwie Polskiem, a ponieważ *wszystkie* powyższe postaci spotykamy także w dziełach znakomitych pisarzy współczesnych, przeto *wszystkie* są poprawne.
słać, ślę, ślesz — zob. wysyłać.
sławić, -wimy; rozk. sław, sławcie.
słodki, st. w. słodszy.
słodziutki, słodziuteńki, słodziusieńki. Zob. *-utki, -uteńki, -usieńki*.
słoik, 2. słoika.
słomiany.
słomka (= ździebełko słomy), tych -mek.
słomka (ptak); niektórzy piszą: słonka, dawna pisownia *słąka* wyszła z użycia.
słonka — zob.: słomka (ptak).
słonko, 2. -ka, 3. -ku.
słono, st. w. -niej.
słoń, l. mn. słonie, tych słoni albo słoniów.
słońce, tych słońc.
słota, tych słot, rzadziej: słót.
Słowak, 2. -ka, l. m. -cy, 2. -ków; słowacki.
Słowianin, 2. -nina, l. mn. -wianie, 2. -wian. Zob. *-anin*.
Słowianka, 3. -wiance, l. mn. -ki, 2. -nek.
słowianofil, 2. -la, 5. -lu! l. mn. -le, 2. -lów.
słowiański, starosłowiański.

Słowiańskie imiona własne (nazwiska rodowe, nazwy geograficzne) — zob. Imiona własne cudzoziemskie.

słowiańszczyzna, 3. -czyźnie. Zob. *-izna*.
Słowieniec, 2. -wieńca, l. mn. -wieńcy, 2. -ców.
słowieński.
słownictwo, 2. -twa.
słowny, l. mn. słowni.
słowo, tych słów.

Słowo (= czasownik). Zobacz: **1)** *ą* (w sprawie pisowni form takich, jak: robią, są i t. d.; wziął, ciął, zacząłem i t. d.; wziąwszy, stanąwszy i t. d.).

2) *Bezokolicznik* [pisownia słów takich, jak: a) mó*dz*, strzy*dz*, strze*dz*, wle*c*, tłu*c* itp.; b) gry*ź*ć, le*ź*ć, wie*ź*ć, kła*ś*ć, pa*ś*ć, wie*ś*ć i t. d.; c) drze*ć*, trze*ć*, spojrze*ć*, nienawidzi*ć*, opatrzy*ć*,

wymyślić i t. p.; d) wydmuchiwać, wymachiwać i t. p.].

3) *Błędne wymawianie.*

4) *czaić się* (pisow. słów takich, jak: maić, taić i t. p.).

5) *deptać* (wzór odmiany słów: bełkotać, chleptać, druzgotać, klekotać i t. p.).

6) *ę*, uw. 3. [pisownia słów: a) śmiem, umiem, robię, chodzę i t. p.; b) cięła, ciągnęła, tonęli, płynęły i t. d.; c) ujęty, zaczęty, zajęcie, cięcie i t. p.].

7) *Imiesłów* [pisownia: a) imiesłowu czasu przeszł.: biegł, mógł, padł, strzegł i t. p.; b) imiesł. zaprzeszłego na *-szy*: rzekłszy, starłszy, zjadłszy i t. d.; c) końcowego brzmienia imiesłowów odmiennych w przyp. 6. i 7. l. poj. i przyp. 6. l. mn.: kochanym bratem, płaczącem dzieckiem, ranionymi żołnierzami i t. p.].

8) *-imy, -ymy* czy *-emy* w 1. osobie l. mn.? (śpimy czy śpiemy? cierpimy czy cierpiemy? i t. d.).

9) *Pisanie oddzielne i łączne* (nie robię, nienawidzę, niema brata, brat nie ma pieniędzy i t. p.).

10) *Pisownia a wymowa.*

11) *stroić* (pisownia słów takich, jak: poić, koić, podwoić, kroić itp.).

12) *Tryb rozkazujący* [w sprawie pisowni: a) lej, lejcie, śmiej się, chciej, ciągnij, drzyj, trzyj i t. p.; b) malować, maluj, odpisywać, odpisuj i t. p.].

13) *-ję* [pisow. słów na *-ować* (-ywać): pracować, -cuję, -cujesz... zapisywać, -suję, -suje . . .].

słoworód, 2. -rodu.

słód, 2. słodu.

słój, tych słojów, rzadziej: słoi.

słóweczko, tych -czek.

słówko, tych -wek.

słuch, 2. -chu.

Słuck, 2. Słucka, w Słucku.

słucki.

sługa. Ten sługa (mężczyzna), ta sługa (kobieta). A) 1. *dobry sługa*, 2. dobrego sługi, 3. dobremu słudze, 4. dobrego sługę, 5. dobry sługo! 6. dobrym sługą, 7. w dobrym słudze; l. mn. 1. dobrzy słudzy (mężczyźni), dobre sługi (mężczyźni albo zbiorowo, to jest mężczyźni i kobiety), 2. dobrych sług, 3. dobrym sługom, 4. dobre sługi, 5. jak przyp. 1-szy, 6. dobrymi sługami, 7. w dobrych sługach. Obok formy przyp. 4-go l. mn. *sługi* spotykamy niekiedy formę: *sług*. — B) 1. *dobra sługa* (kobieta), 2. dobrej sługi, 3. dobrej słudze i t. d.; l. m. 1. dobre sługi, 2. dobrych sług, 3. dobrym sługom, 4. dobre sługi, 5. jak 1-szy, 6. dobremi sługami, 7. w dobrych sługach.

sługus, 5. -sie! l. mn. -sy, 2. -sów. Zob. *-us.*

słup, 2. -pa.

słuszny.

służalec, 5. służalcze! l. mn. -cy, 2. -ców.

służąca, 2. i 3. -cej, 4. -cą; l. mn. -ce, 2. -cych, 3. -cym, 6. -cemi.

służący, 2. i 4. -cego, 6. i 7. -cym; l. mn. służący, 2. -cych, 3. -cym, 6. -cymi. Zob. *-ym, -im.*

służba, 2. -by.

służbista, 2. -sty, 4. -stę; l. mn. -ści, 2. -stów.

służbisty.

służyć, -żymy; rozk. służ, służcie.

słyszeć, słyszymy (zob. *-imy, -ymy*).

smakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

smalec, 2. -cu.

smaragd — mówią i piszą zwykle: szmaragd.

smarkacz, tych -czy albo -czów.

smarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

smażony.

smażyć, -żymy, rozk. smaż, smażcie.

smętarz — mów i pisz: cmentarz — zob.!

smętnie, st. w. -niej.

smętny.

smolić, smolimy; rozk. smól albo smol.

smoluch, l. mn. -chy, 2. -chów. Zob. *-uch.*

smółka, 2. -ki.

smród, 2. smrodu.

smucić (się), -cimy, rozk. smuć, smućmy, smućcie (się).

smug — zob. smuga.

smuga, tej smugi, tej smudze, te smugi, tych smug — rzadziej: ten smug, tego smugu, temu smugowi, te smugi, tych smugów.
smukły, l. mn. smukli.
smutek, 2. smutku.
smutno (rzadziej: smutnie), st. w. -niej.
smutny, l. mn. smutni.
smycz, tej -czy, te -cze, tych -czy.
snać — zob. snadź.
snadź* (=może, zapewne, pewnie, przypadkiem, czasem), piszą także: snać. Oba sposoby pisania od wieków w użyciu. Zob. znać.
snuć, snuje, rozk. snuj.
snycerz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
sobkostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo.*
sobol albo soból (w Galicyi zwykle: sob*o*l, w Królestwie Pols. przeważnie: sob*ó*l), 2. sobola, l. mn. sobole, 2. -li albo -lów.
sobolowy albo soboli.
sobota.
sobotni, 2. sobotniego, rzadziej: sobotny, 2. -nego.
soból — zob. sobol.
sobór, 2. -boru.
sobótka, l. mn. -ki, 2. -tek.
socha, w sosze, tych soch.
socyalista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
socyalistyczny.
socyalizm, 2. -zmu. Zob. *-izm.*
socyalny.
socyologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
soczewica, 2. -cy.
soczewka, tych -wek.
sodalicya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
sofa, l. mn. sofy, 2. sof.
Sofia (stolica Bułgaryi), 2., 3. i 7. Sofii, 4. Sofię. Porówn. Zofia.
sofista, 2. -sty, 4. -stę, 5. -sto! l. mn. -ści, 2. -stów.
sofistyczny.
sofizmat, 2. -tu, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
Sofokles.
sojka albo sójka (w Galicyi przeważnie: s*o*jka, w Królestwie Pols. zwykle: s*ó*jka), te sojki, sójki, tych sojek, sójek.
sojusz, 2. -szu, l. mn. -sze, 2. -szów, -szy.
sokół, -koła; Sokół (nazwa towarzystwa gimnastyczn.). Zob. Wielkie litery.
Sokrates.
solenizant, 5. i 7. -zancie, l. mn. -zanci, 2. -zantów.
solennie, st. w. solenniej.
solenny.
solić, solimy; rozk. sól, sólmy, sólcie.
soliter, 2. -tera, l. mn. -tery, 2. -rów.
solniczka, w solniczce, tych -czek.
solny.
solo (grać, śpiewać)—nieodmienne.
Sołowiew, 2. -wa.
sołtys, l. mn. -si, 2. -sów.
somatologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
somnambulizm, 2. -zmu. Zob. *-izm.*
sonata, 2. -ty, tych sonat.
sonda, 2. sondy, w sondzie, tych sond. Zob. *om, on.*
sondować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować;* 2) *om, on.*
sonet, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
sopel, 2. -pla, l. mn. -ple, 2. -pli, rzadziej: -plów.
sopran, 2. -nu, l. mn. -ny.
sortować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
sortyment, 2. -mentu, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
sos, 2. sosu.
sosenka (=młoda sosna), tych sosenek.
sosna, w sośnie, tych sosen.
sowa, tych sów.
sowizdrzalski.
sowizdrzalstwo, 2. -stwa.
sowizdrzał, l. mn. -ły, 2. -łów.
sójka — zob. sojka.
sól, 2. soli.
spacer, 2. -ru.
spacerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
spaczony (= wygięty, wykrzywiony).
spaczyć się (=wykrzywić się, wygiąć się), spaczy się.
spać, śpię, śpisz, śpi, śpimy (nie: śpiemy; prawidło—zob. *-imy, -ymy*),

śpicie, śpią; spał; rozk. śpij, śpijcie; śpiący; śpiączka, śpioch . . . (rzadziej: *s*pię, *s*pisz, *s*pi, *s*pimy, *s*picie i t. d.).
spad, 2. -du.
spadek, 2. spadku.
spadkobierca, 2. -cy, 4. -cę, 5. -co! l. mn. -cy, 2. -ców.
spajać, spaja, rozk. spajaj.
spakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spalenisko, l. mn. -ska, 2. -nisk.
spalenizna, 3. i 7. -niźnie, tych -nizn. Zob. *-izna*.
spanoszeć, -szeje, -szejemy, rozk. spanoszej; spanoszał, spanoszeli; spanoszały (żebrak), spanoszali (żebracy).
spanoszyć się, -szy się, -szymy się, spanoszył się; rozk. spanosz się.
sparaliżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
sparaliżowany.
Sparta, 2. Sparty, w Sparcie.
Spartanin, 2. -nina, l. mn. -tanie, 2. -tan. Zob. *-anin*.
Spartanka, 3. -tance, l. mn. -ki, 2. -nek.
spartański.
sparzyć (się), sparzymy; rozk. sparz, sparzcie.
spasiony, -na, -ne; spasieni, -sione.
spaść, spadnie — zob. paść, padnie.
spaść, spasie — zob. paść, pasie.
spazmatyczny.
spazmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spazmy, 2. -mów.
spaźniać się — zob. spóźniać się.
specyalista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
specyalnie.
specyalność, 2. -ści.
specyalny.
specyał, 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów.
specyficzny.
spektralny.
spekulacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
spekulant, 5. i 7. -lancie, l. mn. -lanci, 2. -tów.
spekulować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spełna.
Spencer, 2. -cera.
sperka, częściej: szperka — zob.!
spędzić, spędzimy; rozk. spędź, spędźcie.
spętać, spęta.
spiący — zob. spać.
spiączka — zob. spać.
spiąć, zepnę, zepnie, zepną, spiął, spięła, spięli; rozk. zepnij; spiąwszy.
spichlerz — zob. śpichlerz.
spichrz — zob. śpichlerz.
spiczasto — zob. szpic.
spiczasty — zob. szpic.
spiec, spiecze; spiekł; rozk. spiecz, spieczcie; spiekłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
spiekły, -ła, -łe.
spienić się, spieni się, spienił się.
spieniężyć, spieniężę, -żymy, spieniężył; rozk. spienięż, -niężcie.
spierać się, spiera się.
spiesznie albo śpiesznie, st. w. -niej.
spieszny albo śpieszny.
spieszyć albo śpieszyć, -szymy; rozk. spiesz, śpiesz.
spiew — mówią i piszą prawie powszechnie: *ś*piew.
spiewaczka — mówią i piszą prawie powszechnie: *ś*piewaczka—zob.!
spiewać — mówią i piszą prawie powszechnie: *ś*piewać.
spiewak — mówią i piszą prawie powszechnie: *ś*piewak.
spiewka — mówią i piszą prawie powszechnie: *ś*piewka.
spiętrzyć się, spiętrzy się.
spijać, spija, rozk. spijaj.
spinka, tych -nek.
Spinoza, 2. -zy, 3. -zie, 4. -zę.
spioch, częściej: śpioch, l. mn. -chy.
Spirydyon, 2. -na.
spirytualia, 2. -liów.
spirytus, 2. -su.
spirytysta, 2. -sty, 4. -stę, 5. -sto! l. mn. -ści, 2. -stów.
spirytystyczny.
spirytyzm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
spis, 2. -su, w spisie, l. mn. -sy, 2. -sów.
spisa, 2. -sy, l. mn. -sy, 2. spis.
spisek, 2. spisku.
spiski (od *Śpiż*). Zob. *-ski*, *-sko*...

spiskować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spiskowiec, 2. -kowca, 5. -kowcze! l. mn. -cy, 2. -ców.
spisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spiż albo śpiż, 2. -żu; spiżowy albo śpiżowy (we współczesnym języku literackim częściej: *spiż*, *spiżowy*).
Spiż, na Spiżu; spiski.
spiżarnia, częściej: śpiżarnia—zob.!
spiżowy — zob. spiż.
splamić, -mimy, rozk. splam, splammy, splamcie.
splatać, splata.
spleść, splotę, splieciesz, splecie ... splotą; splotłem, splotłeś, splótł, splotła, spletli, splotły; rozk. spleć, splećcie; spleciony, -na, -ne, l. mn. splec*e*ni, splec*io*ne; splótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
spleśnieć, spleśnieje, spleśniało.
splondrować — zob. plondrować.
splunąć — zob. plunąć.
spluwaczka, w spluwaczce, tych -czek.
spluwać, spluwa.
spłacić, -cimy; rozk. spłać, spłaćmy, spłaćcie.
spłaszczony.
spłaszczyć — zob. płaszczyć.
spłata, tych spłat.
spław, 2. -wu.
spławić, -wimy; rozk. spław.
spłonąć, spłonie, rozk. spłoń, spłońcie; spłonął, -nęła, -nęło.
spłowieć, spłowieje, spłowiał.
spłukać — zob. płukać.
spłynąć — zob. płynąć.
spocząć, spocznie, spoczął, rozk. -nij; spocząwszy.
spodni, -nia, -nie.
spodnica albo spódnica, tych spodnic, spódnic (w Galicyi przeważnie: spodnica, w Królestwie Polsk. zwykle: spódnica).
spodnie, tych -ni.
spodziewać się, -dziewa się.
spoglądać, -gląda.
spoić, spoję, spoisz, spoi, spoiłem, spoił; rozk. spój, spójcie; spoiwszy. Zob. *stroić*.
spoistość, 2. -ści.
spojenie, 2. -nia, tych -jeń.
spojrzeć, spojrzę, spojrzy, spojrzymy (nie: spojrz*emy;* zob. *-imy*, *-ymy*), spojrzą; spojrzał, spojrzeli, spojrzały; rozk. spojrzyj *, spojrz albo spójrz (w Galicyi zwykle: spojrzyj, spojrz, w Królestwie Pols.: spojrzyj, spójrz, rzadziej: spojrz).
spojrzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
spokojnie, st. w. -niej.
spokojniutki. Zob. *-utki*.
spokornieć, spokornieje, spokorniał, -nieli, -niały; rozk. spokorniej.
spokój, 2. -koju.
spokrewniony, l. mn. -nieni.
spolszczenie, 2. -nia.

Spolszczone imiona

własne (nazwiska rodowe, nazwy geograficzne i etnograficzne) — zob. Imiona własne cudzoziemskie.

spolszczyć, spolszczę, -czymy, spolszczył; rozk. spolszcz, spolszczmy, spolszczcie.
społeczeństwo (rzadziej: społeczeństwo), tych -czeństw.
społeczny, rzadziej: społeczny.
społem.
spondaiczny.
spondeus albo spondej, l. mn. spondeje, 2. -jów.
sponiewierać, -wiera.
sport (po angiels.: *sport*), 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
sportowy. Porówn. sport.
sporządzić, -dzimy; rozk. sporządź, -rządźcie. Zob. *rząd*.
sposępnieć, -nieje, -niał, -nieli.
sposobić się, -bimy; rozk. sposób, sposóbcie się.
sposób, 2. -sobu.
spostrzedz, -strzegę, -strzeże, -strzegą; spostrzegł; rozk. spostrzeż, -strzeżcie; spostrzeżony; spostrzegłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
spostrzegawczy.
spostrzeżenie, 2. -nia, tych -żeń.
spotęgować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spotężnieć, -nieje, -niał, -nieli; rozk. -niej.
spotkać, spotka.
spotniały (robotnik), l. mn. spotniali (robotnicy). Porówn. *spotnieć*.

spotnieć, -nieje, spotniał, spotnieli. Porówn. *spotniały*.
spotwarzać, -twarza.
spotwarzyć, -rzymy; rozk. spotwarz, -twarzcie.
spoufalić (się), -limy; rozk. spoufal, -falcie.
spoważnieć, -nieje, -niał, -nieli; rozk. -niej.
spowiedź, l. mn. spowiedzi (w niektórych okolicach mówią: spowiedzie).
spowodować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spozierać, -ziera.
spożyć, -żyje, -żył; rozk. spożyj.
spożywać, -żywa.
spożywczy.
spód, 2. spodu.
spódnica — zob. spodnica.
spójnia, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
Spójnik. Pisownia spójników złożonych — zob. *Pisanie oddzielne i łączne.*
spójność, 2. -ści.
spólnik albo wspólnik, l. mn. -cy.
spólny — forma prawidłowa, dawniej powszechnie używana — w dzisiejszym języku literackim prawie wyłącznie: *wspólny*.
spół . . . zob. także: *współ* . . .
spółbiesiadnik, częściej: współbiesiadnik, l. mn. -cy.
spółczesny, częściej: współczesny, l. mn. -cześni, -czesne.
spółcześnie, częściej: współcześnie.
spółczucie, częściej: współczucie, 2. -cia.
spółczuć, częściej: współczuć—zob.!
spółczynnik, częściej: współczynnik, 2. -ka.
spółdziałać, częściej: współdziałać.
spółdziałanie, częściej: współdziałanie.
społeczeństwo — zob. społeczeństwo.
społeczny, częściej: społeczny.
spółgłoska, tych -sek.

Spółgłoski ciche i głośne:

1. *ciche* (=bezdźwięczne, mocne): c, cz, ć, f, f', ch, k, k', p, p', s, sz, ś, t;

2. *głośne* (= dźwięczne, słabe): b, b', d, dz, dź, dż, g, g', h, j, l, ł, m, m', n, ń, r, rz, w, w', z, ź, ż.

Uwaga: We współczesnej polszczyźnie brzmi *rz* jak *ż*, a spółgłoska głośna *h* brzmi jak cicha *ch*, dlatego też początkowe dźwięki wyrazów takich, jak: *zhańbić*, *schadzka* itd. brzmią jednakowo.

Spółgłoski podwójne.

I. dżdżownica, dżdżysty, czczy, czczony, ssać, lekki (zamiast: legki), miękki, mełła, łammy, lećcie, rzućcie, stronnik, tureccy, niemieccy, szkoccy, zziębnąć, zzuć, wwozimy, rozzuchwalony, rozzłościć się, bezzwłoczny, oddawać, poddawać, sumienny, kamienny, rzemienny, odmienny, odmiennie, jesienny i t. d.

Z powyższych przykładów wynika, że w wyrazach polskich piszemy spółgłoski podwójne prawie wyłącznie tylko tam, gdzie spółgłoska przedrostka, przyrostka lub zakończenia schodzi się z taką samą spółgłoską osnowy: od|dech, zakon|ny, łam|my i t. d. Dlatego też pisać należy: blaszany (nie: blaszanny, bo osnowa tego wyrazu nie kończy się na *n*), drewniany, druciany, lniany, miedziany, różany, skórzany, stronica, wełniany; należałoby także pisać *płony*, ale według przyjętego zwyczaju mówimy i piszemy *płonny*. Zob.: szklany.

II. Spółgłoski podwójne zachowujemy w imionach *własnych* cudzoziemskiego pochodzenia: Apollo, Achilles, Mekka, Walter Scott, Otto, Attyka, Hellada i t. p. — wyjąwszy imiona własne całkiem spolszczone: Filip, Peloponez, Apeniny, Hipolit i t. d.

W imionach *pospolitych* cudzoziemskiego pochodzenia piszemy zwykle (zgodnie z wymawianiem) spółgłoski pojedyncze: gramatyka, profesor, klasa, mapa, afekt, asesor, asymilacya, busola, efekt, pesymista, kasa, kolega i t. d. Tylko w niektórych tego rodzaju wyrazach zachowujemy spółgłoski podwójne

(najczęściej *ll*, *nn*): willa, annały, Madonna, ballada, idylla i t. p. [1])
spółka (bardzo rzadko: współka), tych spółek.
spółobywatel, częściej: współobywatel, l. mn. -le, tych -li, rzadziej: -lów.
spółpracownik, częściej: współpracownik, l. mn. -cy.
spółrzędny, częściej: współrzędny.
spółuczeń, częściej: współuczeń — zob.!
spółudział, częściej: współudział, 2. -łu.
spółwięzień, częściej: współwięzień — zob.!
spółwinny, częściej: współwinny.
spółwłaściciel, częściej: współwłaściciel, l. mn. -le, tych -li, rzadziej: -lów.
spółzawodnictwo, częściej: współzawodnictwo.
spółzawodnik, częściej: współzawodnik, l. mn. -cy.
spółziomek, częściej: współziomek, l. m. -ziomkowie, 2. -ziomków.
spór, 2. sporu.
spóźniać się (w języku literackim rzadziej: spaźniać się), spóźnia się.
spóźnić się, -nimy się, spóźnił się; rozk. spóźnij się, -nijcie się.
spóźniony.
sprawca, l. mn. -cy, 2. -ców.
sprawczyni, 4. -czynię (nie: -czynią*), l. mn. -czynie, 2. -czyń. Zob. bogini.
sprawdzić, -dzimy; rozk. sprawdź, sprawdźcie.
sprawować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
sprawozdanie, l. m. -nia, 2. -zdań.
sprawozdawca, l. m. -cy, 2. -ców.
sprawunek, 2. -wunku. Zob. *-unek*.
sprężyna, tych -żyn.
sprężystość, 2. -ści.
sprężysty, l. mn. -żyści.
sprężyście, st. w. -ściej.
sprosność albo sprośność, 2. -ści.
sprosny albo sprośny. Zob. bolesny.
sprostować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
sprośnie.
sprośność albo sprosność, 2. -ści.
sprośny — zob. sprosny.
spróbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
spróchniały.
spróchnieć, -nieje, -niał; rozk. -niej.
spruć — zob. pruć.
sprycha, częściej: szprycha — zob.!
sprzączka, 3. i 7. sprzączce, tych -czek — albo: sprzążka, 3. i 7. sprzążce, tych -żek.
sprządz — zob. zaprządz.
sprzątać, sprząta, rozk. -taj.
sprzątnąć, sprzątnie, sprzątnął, rozk. sprzątnij.
sprzążka — zob. sprzączka.
sprzeciwić się, -wimy się, rozk. sprzeciw się, -ciwcie się.
sprzeczać się, sprzecza się.
sprzeczka, w sprzeczce, tych sprzeczek.
sprzeczność, 2. -ści.
sprzeczny.
sprzedać, sprzeda.
sprzedaż, 2. -ży, l. m. -że, 2. -ży. Zob. *rz*, *ż*, uw. IV. d.
sprzeniewierzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
sprzęgać — zob. zaprządz.
sprzęt, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
sprzężenie, 2. -nia.
sprzężony, l. mn. -żeni, -żone.
sprzyjać, sprzyja, rozk. sprzyjaj.
sprzykrzyć się, sprzykrzy się, sprzykrzyło się.
sprzymierzeniec, 2. -rzeńca, 5. -rzeńcze! l. mn. -rzeńcy, 2. -ców.
sprzymierzony, l. mn. -rzeni.
sprzysiądz się — zob. przysiądz.
sprzysiężenie, 2. -nia.
spuchły, spuchnięty.
spuchnąć, spuchnę, spuchnie, spuchł (rzadziej: spuchnął), spuchła, spuchło; rozk. spuchnij.
spuchnięty, spuchły.
spudłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

[1]) Akad. Um. (w «Słowniczku») zaleca pisać spółgłoski podwójne także w wyrazach: alluzya, apellacya, Assyrya, Bruxella, Hunnowie, illuminacya, illustracya, korrekta, terroryzm i t. d. Pisownia ta była przed 20 laty bardzo rozpowszechniona, obecnie piszą przeważnie: aluzya, apelacya, Asyrya, Bruksela i t. d.

spust, 2. -stu, l. mn. -sty, 2. -stów.
spustoszały.
spustoszeć (zmienić się w pustkę), spustoszeje, spustoszało.
spustoszyć (= niszczyć i t. p.), spustoszy, -szymy, spustoszył; rozk. spustosz, spustoszcie.
spuszczać, -cza.
spuścić, spuścimy; rozk. spuść, spuśćmy, spuśćcie.
spuścizna (forma: *puścizna* wychodzi z użycia), w spuściźnie, tych spuścizn. Zob. *-izna.*
spychać, -cha.
srebrnik, 2. -ka.
srebrnopióry.
srebrny.
srebro, w srebrze, tych sreber.
srebrzyć (się), srebrzy, srebrzymy, srebrzył.
srebrzysty.
sroczka, 3. i 7. sroczce, tych -czek.
srodze, st. w. srożej.
srogi, -ga, -gie, st. w. sroższy, -sza, -sze, l. mn. sroższi, sroższe.
srogo, st. w. srożej.
sroka, tych srok.
srom, 2. -mu.
srożyć się, -żymy się; rozk. sroż się, srożcie się (rzadko: *sróż* się, *sróżcie* się — są to formy prawidłowe).
ss . . . ssadzić, ssunąć, ssypać, ssychać się i t. p. — pisz: zsadzić, zsunąć, zsypać i t. p. Zob. *s, ś* czy *z, ź?*
ss czy ***s?*** — zob. Spółgłoski podwójne.
ssać, ssę, ssiesz, ssie, ssiemy, ssiecie, [1]) ssą; ssałem, ssał; rozk. ssij, ssijmy, ssijcie; ssąc.
ssak — zob. ssawiec.
ssanie, 2. -nia.
ssawiec, 2. ssawca, l. mn. ssawce, 2. -ców; ssak, 2. ssaka, l. mn. ssaki, 2. ssaków.
ssący.
ssz . . . sszargać, sszarzeć, sszywać i t. p. — pisz: zszargać, zszarzeć, zszywać i t. p. Zob. *s, ś* czy *z, ź?*

[1]) **Piszą także:** *śsiesz, śsie, śsiemy, śsiecie, śsij, śsijmy, śsijcie.*

stacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
stać, stoję, stoisz, stoi, stoimy, stoicie, stoją; rozk. stój.
stać się, rozk. stań się.
stadko, 2. -ka, 3. -ku, l. mn. -ka, 2. -dek.
stadło, w stadle, tych stadeł.
stado, w stadzie, tych stad.
stadyum, l. mn. -dya, 2. -dyów. Zob. *gimnazyum.*
stagnacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
staje (miara), 2. staja, 3. staju, 4. i 5. = 1., 6. stajem, 7. w staju; l. mn. staja, 2. staj.
stajenka, w stajence, tych -nek.
stajenny.
stajnia, tych stajni albo stajen.
stal, 2. stali.
stalagmit, 2. -tu, l. mn. -ty.
stalaktyt, 2. -tu.
stalla (niektórzy piszą: stala), 2. stalli, częściej w l. mn. stalle, 2. stall (= siedzenia w kościele, przeznaczone dla kanoników . . .). Zob. *Spółgłoski podwójne,* uw. II.
stalle — zob. stalla.
staloryt, 2. -tu.
stalówka, tych -wek. Zob. *-ówka.*
staluga albo sztaluga*, 2. -gi, tych -lug (w Królestwie Pols. przeważnie: staluga, w Galicyi zwykle: sztaluga).
Stambuł, 2. -łu, w Stambule.
stambułka, w stambułce, tych -łek.
stampilla, 2. -pilli, l. mn. -pille.
stamtąd.
stanąć, stanął, rozk. stań, stańmy, stańcie.
stanca (rodzaj zwrotki), 2. -cy, l. mn. -ce, 2. stanc.
stancya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
stangret, l. mn. -ci.
stanieć, stanieje, staniało.
Stanisław, l. m. -wowie, 2. -wów.
Stanisławostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
stanisławowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
Stanisławów, ku Stanisławowu. Zob. *Kraków.*
Stanley, 2. Stanleya.
stanowisko, tych -wisk.

Stany Zjednoczone, 2. Stanów Zjednoczonych, 3. Stanom -nym, 6. Stanami -nymi.
Stara Wieś, 4. Starą Wieś, 7. w Starej Wsi; starowiejski.
Stare Miasto, 2. Starego Miasta, 6. Starem Miastem, 7. w Starem Mieście; staromiejski.
Stare Sioło, 2. Starego Sioła, 3. Staremu Siołu, 6. Starem Siołem, 7. w Starem Siole; starosielski.
stargać, -ga.
starka (rodzaj wódki), 2. -ki.
staro, st. w. starzej.
starobułgarski. Porówn. bułgarski.
starodawny.
staromiejski — zob. Stare Miasto.
staropolski.
staropolszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
starosłowiański.
starosta, 2. -sty, 4. -stę, 1. mn. -stowie, 2. -stów.
starostwo, tych -rostw.
starościna, 2. -ny, 1. mn. -ny, 2. -ścin (odmieniaj jak: *hrabina* — zobacz!).
staroświecczyzna (rzadziej: staroświeczyzna), 3. i 7. -świecczyźnie. Zob. *-izna.*
staroświecki.
starowiejski — zob. Stara Wieś.
starowierca, 2. -cy, 1. mn. -cy, 2. -ców.
starozakonny.
starożytność, 2. -ści.
starożytny.
starszeństwo, 2. -stwa.
starszyzna, 3. i 7. -szyźnie. Zob. *-izna.*
staruch, 2. -cha, 1. mn. -chy albo -chowie, 2. -chów. Zob. *-uch.*
starucha, 2. -chy, 3. -sze, 1. mn. -chy, 2. -ruch. Zob. *-ucha.*
staruszek, 2. -ruszka, 1. mn. -kowie, rzadziej: -ki. Zob. *-uszek.*
stary, st. w. starszy, 1. mn. starsi.
Stary Sącz — zob. Sącz.
starzec, 5. starcze! 1. mn. -cy (niekiedy: -ce).
starzeć się, starzeje się, starzał się; rozk. starzej się.
starzyzna, 3. i 7. -rzyźnie. Zob. *-izna.*
Stasia, 2. -si, 5. Stasiu! Zob. *Józia.*
Staszic (tak się podpisywał), 2. -szica; w dzisiejszem piśmiennictwie b. często: Staszyc, 2. -szyca.
Staszyc — zob. Staszic.
Staś, Stasio, 2. i 4. Stasia, 5. Stasiu! 1. mn. Stasiowie, 2. -siów.
statek, 2. statku, 1. mn. statki, 2. statków.
statua, 2. statuy (statui — forma prawidłowa, ale rzadko używana), 3. statui, 4. statuę, 5. statuo! 6. statuą, 7. w statui; 1. mn. przyp. 1. 4. i 5. statuy [1]), 2. statui, 3. -tuom, 6. -tuami, 7. -tuach.
statut, 2. -tu, 1. mn. -ty, rzadziej: -ta.
stąd.
stągiew, 2. stągwi, 1. mn. stągwie, 2. stągwi.
stąpić, stąpimy; rozk. stąp, stąpmy, stąpcie.
stchórzyć, -rzymy; rozk. stchórz, stchórzcie.
stearyna, 2. -ny.
stebnować (z niem.: *steppen;* w języku książkowym rzadko: stębnować, stepnować), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
Stefania, 2., 3. i 7. -nii, 4. -nię.
stek, 2. -ku.
stelmach, 2. -cha, 1. mn. -chowie, 2. -chów.
stempel, 2. -pla, 1. mn. -ple, 2. -pli. Zob. *em, en.*
stenograf, 1. mn. -fowie, 2. -fów.
stenografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
stenografować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
ster, 2. steru, 1. mn. -ry, 2. -rów.
sterać (się) albo styrać (się), stera, styra.
sterany albo styrany.
sterczeć, sterczy, sterczymy; rozk. stercz, sterczcie.
stereometrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.
stereoskop, 2. -pu, 1. mn. -py, 2. -pów.

[1]) Formy prawidłowej *statue* nie spotkaliśmy ani w języku literackim ani w żywej mowie ogółu, dlatego jej nie zalecamy.

stereotyp, 2. -pu, l. mn. -py, 2. -pów.
stereotypia, 2. i 3. -pii, 4. -pię.
stereotypowy.
sterować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
sterta (bardzo rzadko: styrta *), w stercie, tych stert.
stetryczały — zob. stetryczeć.
stetryczeć, stetryczeje; rozk. stetryczej; stetryczał, stetryczeli (nie: -czali) — ale: stetryczały starzec, l. mn. stetryczali starcy.
stęchlizna, 3. i 7. -liźnie. Zob. *-izna*.
stęchły.
stęchnąć, stęchnie, stęchł albo stęchnął, stęchła, stęchło.
stękać, stęka.
stęknąć, stęknął, stęknie; rozk. stęknij; stęknąwszy.
stępa (= narzędzie do tłuczenia i t. d.), 2. -py, tych stęp.
stępić (np. ostrze noża), -pimy, stępię, stępi, stępił; rozk. stęp, stępmy, stępcie.
stępieć (stać się tępym), stępieje, stępiał, stępieli, stępiały; rozk. stępiej, stępiejcie.
stęsknić się, stęsknimy się; rozk. stęsknij się.
stęskniony, -na, -ne; l. mn. -nieni, -nione.
stężały, -ła, -łe; l. mn. stężali, stężałe. Porówn. *stężeć*.
stężeć, stężeję, stężeje, stężał, stężeli. Porówn. *stężały*.
stłuc — zob. tłuc.
stłuczenie, 2. -nia.
stłumić, -mimy, stłumił; rozk. stłum, stłummy, stłumcie.
sto, 2. sta, 3. stu, 4. sto, 5. sto, 6. stem, 7. w ście; l. m. 1. sta, 2. set, 3. stom, 4. sta, 5. sta, 6. stami, 7. w stach (zob.: stu).
stobarwny — pisz: stubarwny.
stoczyć, -czymy, rozk. stocz, stoczcie.
stodniowy — pisz: studniowy.
stodoła, tych stodół.
stogębny — pisz: stugębny.
stogłowy — pisz: stugłowy.
stoicki, stoiczny.
stoicyzm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
stoik, l. mn. stoicy, 2. -ków.
stojęzyczny — pisz: stujęzyczny.
stok, 2. -ku.
stokrotka — zob. stokrótka.
stokrotnie.
stokrotny.
stokrótka, stokrotka (obie formy w użyciu), 3. -krótce, -krotce; l. mn. -krótki, -krotki, 2. -krótek, -krotek.
stolarz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
stolarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
stolarzówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
stolecie, pisz: stulecie — zob.!
stoletni — pisz: stuletni.
stolica, l. mn. -ce, 2. -lic.
stolnica, l. mn. -ce, 2. -nic.
stołować (się), stołuje (się), rozk. stołuj (się). Zob. *-ować*.
stonoga — zob. stonóg.
stonóg, 2. -noga l. mn. -nogi, 2. -nogów; mówią także i piszą: stonoga, 2. -nogi, l. mn. -nogi, 2. -nóg.
stopa, tych stóp; od stóp do głowy, od stóp do głów.
stopić, -pimy; rozk. stop, stopmy, stopcie.
stopień, l. mn. stopnie, 2. stopni.
stopka (rzadko: stópka), l. mn. -ki, 2. -pek.
stopnieć, stopnieje, stopniał; rozk. stopniej.
stopniować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
stos (nie: stós — Poznańskie), 2. stosu, l. mn. -sy, 2. -sów.
stosować (rzadziej: stósować), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
stosownie (rzadziej: stósownie), st. w. -niej.
stosowny (rzadziej: stósowny).
stosunek (rzadziej: stósunek), 2. -sunku. Zob. *-unek*.
stosunkowo (rzadziej: stósunkowo).
stowarzyszenie, l. mn. -nia, 2. -szeń.
stożek, 2. stożka.
stożkowy.
stóbarwny — pisz: stubarwny.
stódniowy — pisz studniowy.
stóg, 2. stogu, l. m. stogi, 2. -gów.

stógębny — pisz: st*u*gębny.
stógłowy — pisz: st*u*głowy.
stójkowy, 2. i 4. -wego, 6. i 7. -wym, l. mn. -wi, 2. -wych, 6. -wymi.
stólecie, pisz: stulecie — zob.!
stóletni, pisz: stuletni — zob.!
stół, 2. stołu (forma *stoła* wyszła z użycia), 3. stołowi, tych stołów.
stósować, częściej: st*o*sować.
stósownie, częściej: st*o*sownie.
stósowny, częściej: st*o*sowny.
stósunek — zob. st*o*sunek.
stósunkowo, częściej: st*o*sunkowo.
strach (= straszydło), tego stracha; strach (= przestrach, bojaźń), tego strachu.
strajk (z angiels. *strike*, wymawia się: strajk), 2. strajku, l. mn. -ki, 2. -ków. Mówią także i piszą: *strejk**, rzadko: *sztrajk, sztrejk*.
strajkować (niektórzy piszą: strejkować), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję;* porównaj: *strajk*.
Strassburg *, piszą także: Strasburg (po niem. Straßburg), 2. -ga. Zob. a) Spółgłoski podwójne; b) Petersburg.
strassburski *, częściej: strasburski. Zob. a) Spółgłoski podwójne; b) Petersburg.
strasznie, st. w. -niej.
straszyć, -szymy; rozk. strasz, straszmy, straszcie.
straszydło, 3. -dłu, tych -deł.
strategia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
strategiczny.
strategik, l. mn. -cy, 2. -ków.
stratować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
strawić, -wimy; rozk. straw, strawcie.
strawne, 2. -nego, 6. i 7. -nem. Zob. *-ym, im . . .*
straż, te straże, tych straży. Zob. *rz, ż*, uw. *d*.
strażacki.
strażak, l. mn. -cy.
strażnica, 2. -cy, l. m. -ce, 2. -nic.
strażnik, l. mn. -cy.
strącić, -cimy; rozk strąć, strąćmy, strąćcie.
strączek, 2. strączka, l. mn. -ki, 2. -ków.
strąk, 2. -ka, l. mn. -ki, 2. -ków.
strefa, w strefie, tych stref.
strejk — zob. *strajk*.
strejkować — zob. *strajkować*.
streszczać, -cza.
streszczenie, 2. -nia.
streścić, streszczę, streści, -cimy, streszczą; rozk. streść, streśćmy, streśćcie.
stręczyciel, l. mn. -le, tych -li, rzadko: -lów.
stręczycielstwo, 2. -stwa.
stręczyć, -czymy; rozk. stręcz, stręczcie.
strofa, l. mn. -fy, 2. strof.
strofka, w strofce, tych -fek.
strofować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
stroiciel, l. mn. -le, 2. -li (rzadko: -lów).
stroić, stroisz, stroi, stroimy, stroicie, stroją; rozk. strój, strójmy, strójcie; stroiłem, stroiłeś . . . stroili, stroiły; przystroiwszy. Podobnie: doić, kroić, oswoić, poić i t. p.
strojnie albo strojno, st. w. strojniej.
strojny.
strona, tych stron.
stronica (bardzo rzadko: stronnica), l. mn. -ce, 2. -nic. Zob. Spółgłoski podwójne.
stronić, -nimy, stronił; rozk. stroń, strońmy, strońcie.
stronnica, pisz: stronica — zob.!
stronnictwo, tych stronnictw.
stronniczy.
stronnik, l. mn. -cy, 2. -ków.
strop, 2. -pu, l. mn. -py, 2. -pów.
stropić (się), -pimy, -pił; rozk. strop, stropcie.
stroskany.
strój, 2. stroju, l. mn. stroje, 2. strojów.
stróż, l. mn. -że, 2. -żów, rzadko: -ży.
stróżka (= dozorczyni), 3. stróżce, l. mn. -ki, 2. -żek. Porówn. str*u*żka (= mała struga).
stróżowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
stróżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.

struchlały, -ła, -łe; l. mn. struchlali, -lałe. Porówn. *struchleć*.
struchleć, struchleję, -leje, struchlał, struchleli, rozk. struchlej. Porównaj: struchlały.
strucla, l. mn. strucle, 2. strucli.
struć — zob. truć.
strudel, 2. -dla, l. mn. -dle, 2. -dli.
strudzić się, -dzimy się; rozk. strudź się, strudźcie się.
strudzony.
struga (= potok i t. d.), 3. i 7. strudze, l. mn. -gi, 2. strug.
strugać, strużę, strużesz, -że, -żemy . . . strużą — albo: strugam, strugasz, -ga, -gamy . . . -gają; rozk. struż, strużmy, strużcie—albo: strugaj, -gajmy, -gajcie; strużąc albo strugając; strugał, strugali; ostrugawszy, ostrugany.
struktura, l. mn. -ry, tych struktur. Zob. *-ura*.
strumień, 2. -nia, l. mn. -nie, 2. -ni.
strumyk, 2. -ka.
struna (na przyrządzie muzycznym), l. mn. -ny, 2. strun.
strup, 2. -pa, l. mn. -py, 2. -pów.
strupieszały (starzec), l. mn. strupieszali (starcy). Porówn.: *strupieszeć*.
strupieszeć, -szeję, -szeje, -szeją; rozk. -szej; strupieszał, strupieszeli. Porówn.: *strupieszały*.
strusi, -sia, -sie (przymiot. od *struś*), 2. -siego, -siej.
struś, 2. -sia, l. mn. -sie, 2. -siów (rzadziej: -si).
struty.
strużka (= mała struga, strumyk), 3. i 7. strużce, l. mn. -ki, 2. -żek. Porówn. *stróżka* (= dozorczyni).
strużyny, tych -żyn.
Strwiąż, nad Strwiążem.
strwonić — zob. trwonić.
strwożony, -na, -ne; strwożeni, -żone.
strwożyć się — zob. *trwożyć*.
strych, 2. -chu, l. m. -chy, -chów.
strychnina, 2. -ny.
strychulec, 2. -chulca, l. mn. -ce, 2. -ców. Zob. *-ulec*.
stryjenka, tych -nek.
stryjostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
stryjowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
strzał, 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów.
strzała, 2. -ły, l. mn. -ły, 2. strzał.
strzaskać, strzaska.
strząsać, strząsam, -sasz, -sa, strząsał, rozk. strząsaj; *strząsnąć*, strząsnę, strząśnie, strząsną, strząsnął, strząsnęła, rozk. strząśnij, strząsnąwszy; *strząść*, strzęsę, strzęsie, strzęsą, strząsł, strzęsła, strzęśli, strzęsły, rozk. strząś.
strząsnąć — zob. strząsać.
strząść — zob. strząsać.
strzecha, 3. i 7. strzesze, tych strzech.
strzedz, strzegę, strzeżesz, strzeże, -żemy . . . strzegą; strzegłem, strzegł, strzegła, strzegli, strzegły; rozk. strzeż, strzeżmy, strzeżcie; strzegąc. Podobnie: spostrzedz, dostrzedz, ostrzedz (kogo o czem), zastrzedz (sobie co) i t. d.; spostrzegłszy, dostrzegłszy, ostrzegłszy i t. d. Zob. a) Bezokolicznik, uw. I.; b) *-szy* czy *-łszy?*
strzelać, strzela; rozk. strzelaj.
strzelba, tych strzelb.
strzelec, 5. strzelcze! l. mn. -cy, 2. -ców.
strzelecki.
strzelić, strzelimy, strzelił; rozk. strzel, strzelmy, strzelcie.
strzelisty.
strzelnica, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -nic.
strzelniczy.
strzemienny.
strzemię, 2. -mienia, 3. -mieniu, l. m. -miona, 2. -mion. Zob.: *imię*.
strzemionko, 2. -ka, 3. -ku, l. mn. -ka, 2. -nek.
strzepać, strzepie; rozk. strzep, strzepmy, strzepcie.
strzeżenie, 2. -nia.
strzeżony.
strzęp, l. mn. -py, 2. -pów.
strzępek, l. mn. strzępki, 2. -ków.
strzępiasty.
strzępić, -pimy, strzępił; rozk. strzęp, strzępmy, strzępcie.
strzydz, strzygę, strzyżesz, strzyże, -żemy . . . strzygą; strzygłem, strzygł,

strzygła, strzygli; strzyż, strzyżcie; strzygąc, ostrzygłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. I.; b) *-szy* czy *-łszy?*

strzykać, strzyka.

strzyknąć, strzyknie, strzyknęło.

strzyżenie, 2. -nia.

strzyżony.

strzyżyk (ptak), l. m. -ki, 2. -ków.

stu (nie: sto) uczniów; sto ptaków, kobiet, książek, drzew; 2. stu uczniów, ptaków, kobiet i t. d.; 3. stu uczniom, ptakom i t. d.; 4. stu (nie: sto) uczniów; sto ptaków, kobiet i t. d.; 5. przyp. jak 1-szy; 6. stu uczniami, ptakami i t. d.; 7. w stu uczniach, ptakach, kobietach itd. — Stu uczniów pisze (nie: piszą); sto ptaków, kobiet, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.

Stuart, 2. i 4. Stuarta, l. mn. Stuartowie, 2. -tów; Marya Stuart, 2., 3. i 7. Maryi Stuart, 4. Maryę Stuart, 5. Maryo Stuart!

stubarwny (nie: stóbarwny, stobarwny).

studencki. Zob. *em, en.*

student, 5. i 7. -dencie, l. m. -denci, 2. -dentów. Zob. *-ent.*

studnia, 2. studni, l. mn. studnie, 2. studni albo studzien.

studniowy (nie: stódniowy, stodniowy) — zob. studzienny.

studyować, studyuje, studyował; rozk. studyuj; studyując. Zob. *-ować.*

studyum, te -dya, tych -dyów. Zob. gimnazyum.

studzić, studzimy, studził; rozk. studź, studźmy, studźcie.

studzienny (od *studnia),* np. woda studzienna; studniowy = przez sto dni trwający, sto dni mający.

stugębny (nie: stógębny, stogębny).

stugłowy (nie: stógłowy, stogłowy).

stuk, 2. stuku, l. mn. stuki, 2. stuków.

stukać, stuka, rozk. stukaj.

stuknąć, stuknie, stuknął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły; rozk. stuknij.

stukot, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.

stulać, stula; rozk. stulaj.

stulecie (nie: stólecie, stolecie), 2. -cia, 3. -ciu, l. mn. -cia, 2. -ci.

stuletni (nie: stóletni, stoletni), -nia, -nie; 2. -niego, -niej.

stulić, stulimy, stulił; rozk. stul, stulcie.

stuła, 2. -ły, l. mn. -ły, 2. stuł.

Stuttgart, 2. -tu, w Stuttgarcie. Niektórzy piszą: Stuttgard, Sztutgard, 2. -du, 7. -dzie (po niem. Stuttgart).

stutysięczny — rzadziej: stutysiączny *. Zob. *tysięczny.*

stwardniały.

stwardnieć, stwardnieje, stwardniał; rozk. -niej.

stwarzać, stwarza; rozk. -rzaj.

stwierdzić, -dzimy; rozk. stwierdź, stwierdźcie.

-stwo czy ***-wstwo*** (...w-stwo), *-ski* czy *-wski* (*...w-ski)?* Ponieważ w rzeczownikach z osnową przymiotnikową na *...ow, ...ew* [takich, jak: dziado(w)stwo, króle(w)stwo] zatraciło się *w* w mowie żywej, dlatego opuszczamy je także w piśmie, ale pozostawiamy w przymiotnikach na *-ski*, utworzonych od powyższych tematów: dziadostwo (nie: dziadowstwo), ale: dziadowski (nie: dziadoski), królestwo (nie: królewstwo), ale: królewski (nie: króleski), synostwo, synowski; ojcostwo, ojcowski; marszałkostwo, marszałkowski; mistrzostwo, mistrzowski; żydostwo, żydowski; Wojciechostwo, Wojciechowski; Jędrzejostwo, Jędrzejowski; lwowski, warszawski i t. d.

W rzeczownikach na *-stwo,* utworzonych od innego rodzaju tematów (t. j. od osnów niedzierżawczych), pozostaje *w* tematowe: prawodawstwo (prawodawca), szewstwo (szewc), marnotrawstwo (marnotrawca), myśliwstwo (myśliwy) itd.— jedyny wyjątek: lenistwo (nie: leniwstwo, chociaż: leniwy). Zobacz: plugawstwo.

-stwo nie ***-ztwo*** w wyrazach takich, jak: zwycięstwo, męstwo i t. d. — zob. *s, ś* czy *z, ź?* uw. 5.

stworzenie, 2. -nia, 3. -niu, l. mn. -nia, 2. -rzeń.

stworzyć, -rzymy; rozk. stwórz, -stwórzcie.

Stwosz; Wit Stwosz, 2. i 4. Wita Stwosza, 3. Witowi Stwoszowi, 6. Witem Stwoszem, 7. w Wicie Stwoszu.
Stwórca, 2. -cy, 4. -cę.
styczeń, 2. stycznia. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
styczna, 2. i 3. -nej, 4. -ną, 7. -nej; l. mn. -ne, 2. -nych.
stygnąć, stygnę, stygnie; rozk. stygnął albo stygł, stygła, stygło (rzadziej: stygnęła, -nęło). Złożone: ostygnąć, wystygnąć, zastygnąć itd., ostygnę, ostygnie, ostygł, wystygł, zastygł (rzadziej: ostygnął, wystygnął, zastygnął), ostygła, wystygła, zastygła, ostygło i t. d. (bardzo rzadko: ostygnęła, wystygnęła, zastygnęła, ostygnęło i t. d.).
stykać się, styka się; rozk. stykaj się.
Styks (rzadko: Styx *), 2. Styksu, nad Styksem, w Styksie. Zob. *ks, gz* czy *x?*
styl, 2. -lu, l. mn. -le, 2. -lów.
stylista, 2. -sty, 4. -stę, 5. -sto! l. mn. -ści, 2. -stów.
stylistyczny.
stylistyka, 2. -ki.
stylizacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
stylizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
stypendysta, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
stypendyum, te -dya, tych -dyów. Zob. gimnazyum.
styrać (się) albo sterać (się), styra, stera.
styrany albo sterany.
styrta * — pisz: sterta — zob.!
Styrya, 2., 3. i 7. -ryi, 4. -ryę.
styryjski.
subdyakon, l. mn. -nowie albo -ni, 2. -nów.
subjekcya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
subjekt (w handlu), 2. -ta, l. mn. -ci, 2. -tów.
subjektywizm, 2. -wizmu. Zob. *-izm.*
subjektywny.
sublimat, 2. -tu.
subordynacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
substancya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
substytucya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
subtelnie, st. w. -niej.
subtelny.
subwencya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
subwencyonować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Sucha (nazwa wsi), 2. i 3. Suchej, 4. Suchą, 7. w Suchej; przymiotnik: suski. Zob. Nazwiska miast, wsi... rodz. żeńs. o formie przymiotnikowej.
sucho, st. w. suszej.
suchotnik, l. mn. -cy.
suchoty, 2. -chot.
suchutki. Zob. *-utki.*
suchy, -cha, -che, l. mn. susi, suche.
suczka, 3. i 7. suczce, tych -czek.
sueski; kanał Sueski. Zob. *-ski* czy *-zki?*
Suez, 2. Suezu (albo nieodmienne).
sufiks, 2. -ksu, l. m. -ksy, 2. -ksów.
sufit, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
sufler, l. m. -rzy, rzadziej: -rowie.
sufragan, l. mn. -ni, 2. -nów.
sufragania, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
sugestya, sug*g*estya (obie formy w użyciu; po łać. suggestio, franc. suggestion), 2. i 3. -tyi, 4. -tyę. Zob. a) *Spółgłoski podwójne;* b) *ge* czy *gie?*
sugestyonować, suggestyonować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję;* porówn. sugestya.
suggestya — zob. sugestya.
suggestyonować — zob. sugestyonować.
suka, l. mn. -ki, 2. suk.
sukces, 2. -su, l. mn. -sy, 2. -sów.
sukcesor, 2. -ra, 5. -rze! l. mn. -rowie albo -rzy, 2. -rów. Zob. *-or.*
sukcesya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
sukcesyjny.
sukienka, 3. i 7. -kience, l. mn. -ki, 2. -nek.
sukienko, 3. i 7. -ku, l. mn. -ka, 2. -nek.
Sukiennice, 2. -nic.

sukienny.
sukmana, l. mn. -ny, 2. -man.
suknia, l. m. suknie, 2. sukni albo sukien.
sukno, temu suknu, tych sukien.
Sulla, 2., 3. i 7. Sulli, 4. Sullę.
sułtan, l. mn. -nowie albo -ni, 2. -nów.
sum (ryba), 2. suma, 3. sumowi, l. mn. sumy, 2. -mów.
suma, 2. sumy, l. mn. -my, 2. sum. Zob. *Spółgłoski podwójne*, uw. II.
sumaryczny.
sumaryusz, l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy (rzadziej).
sumiasty.
sumienie, temu sumieniu.
sumienność, 2. -ści.
sumienny.
sumować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
sunąć, suniemy, sunął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. suń, suńmy, suńcie.
suplent, l. mn. suplenci, 2. -tów. Zob. *-ent.*
suplikacye, 2. -cyi.
surdut, 2. -ta.
surma, l. mn. -my, 2. surm.
surogat, rzadziej: surrogat* (z łać. surrogo, surrogatum), 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
surowiec, -rowca albo -rowcu, l. mn. -ce, 2. -ców.
surowizna, 3. i 7. -wiźnie, tych -wizn. Zob. *-izna.*
surowy, -wa, -we; st. w. surowszy, -sze, l. mn. surowsi, -sze.
surrogat — zob. surogat.
sus; dać susa.
suseł, 2. susła, l. mn. susły, 2. susłów.
suski (przymiotnik od *Sucha).*
suspendować, -uje, rozk. -uj. Zob. a) *-uję;* b) *em, en.*
susz (= uschłe gałęzie i t. p.), 2. suszu.
susza (= posucha i t. p.), 2. suszy.
suszarnia, l. mn. -nie, 2. -szarni, rzadziej: -szarń.
suszyć, -szymy; rozk. susz, suszmy, suszcie.
sutanna — rzadziej: sutana (chociaż po włosku: sottana). W dziełach dawniejszych pisarzy zwykle: sutana.
suterena albo suteryna, l. mn. sutereny * albo suteryny, 2. -ren * albo -ryn (wszystkie formy w użyciu; z franc. souterrain).
suto, suciej, najsuciej.
suty, st. w. sutszy.
suwać, suwa.
Suza, 2. Suzy, w Suzie.
swada, 2. -dy.
swadźba, 2. -by.
swar, 2. -ru, częściej w l. mn. swary, -rów.
swat, 2. -ta, 3. -tu, l. mn. -ci, rzadziej: -ty, -towie.
swaty, 2. -tów.
swawola, 2. swawoli; rzadziej: swywola, 2. swywoli.
swawolić (rzadziej: swywolić), swawolę, -limy, swawolił; rozk. swawol, -wolcie.
swawolny — rzadziej: swywolny.
swąd, 2. swędu.
swędzić, swędzi, swędził, rozk. swędź, swędźcie.
swoboda, tych -bód.
swojski.
swojszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
swora — zob. sfora.
sworzeń, 2. sworznia, l. m. sworznie, 2. -ni.
swój, swoja, 4. swoją (czapkę). Odmiana — zob. *mój.*
swywola — zob. swawola.
swywolić — zob. swawolić.
swywolny, częściej: swawolny.
Syam, 2. -mu.
syamski.
sybaryta, 2. -ty, 4. -tę, 5. -to! l. m. -ci, 2. -tów.
sybarytyzm, 2. -zmu. Zob. *-izm.*
Syberya, 4. Syberyę, 7. w Syberyi; syberyjski, zima syberyjska, nizina Syberyjska. — *Sybir,* 2. Sybiru, wysłać na Sybir; sybirski (wyrazów: *Sybir, sybirski,* używamy zwykle wtenczas, jeżeli mamy na myśli miejsce wygnania).
syberyjski — zob. Syberya.
Sybilla, 2. i 3. -billi, 4. -billę.
Sybir — zob. Syberya.
sybirski — zob. Syberya.

sycić, sycimy; rozk. syć, syćcie.
Sycylia, 2., 3. i 7. -lii, 4. -lię.
Sycylianka, 3. -liance, l. mn. -ki, 2. -nek.
Sycylijczyk, l. mn. -cy, 2. -ków; Sycylianin, 2. -anina, l. mn. -lianie, 2. -lian. Zob. *-anin*.
sycylijski.
syczeć, syczy, -czymy; rozk. sycz, syczcie.
syfon, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.
sygnał, 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów.
sygnatura, 2. -ry, tych -tur. Zob. *-ura*.
sygnaturka (dzwonek), l. mn. -ki, 2. -rek.
sygnet, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
syknąć, syknie, syknął; rozk. -nij.
syknięcie, 2. -cia.
Sykstus (rzadko: Syxtus), 2. -sa. Zob. *ks*, *gz* czy *x*?
sykstyński.
sylaba (bardzo rzadko: sy*ll*aba, chociaż po łać. syllaba), l. mn. -by, 2. sylab. Zob. Spółgłoski podwójne.
sylabizować (bardzo rzadko: sy*ll*abizować), -uje, rozk. -zuj. Zob. *-ować*; porówn. *sylaba*.
syllogizm — zob. sylogizm.
sylogizm (rzadziej: sy*ll*ogizm*, chociaż po łać. sy*ll*ogismus, po grec. συλλογισμός), 2. -zmu, l. m. -zmy, 2. -zmów. Zob. *-izm*.
sylweta, 2. -ty, tych -wet.
sylwetka, w sylwetce, tych -tek.
symbol, 2. -lu, l. mn. -le, 2. -li albo -lów.
symboliczny.
symbolika, 2. -ki.
symbolizm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
Symeon, 2. -na.
symetrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.
symetryczny.
symfonia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
symfoniczny.
symonia, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
sympatya, tej -tyi, tę -tyę, tych -tyi.
sympatyczny.
sympatyzować, -zuje, rozk. -zuj. Zob. *-ować*.
symptom, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów; *symptomat*, 2. -tu, l. mn. -ty albo -ta, 2. -tów.
symptomat — zob. symptom.
syn, 3. synowi, 5. synu! 7. w synu (w dziełach wzorowych pisarzy rzadziej: *w synie*).
synagoga, l. mn. -gi, 2. -gog.
Synai (góra, półwysep) — nieodm.
syndyk, l. mn. -cy, 2. -ków.
syndykat, 2. -tu, l. m. -ty, 2. -tów.
synod, 2. -du, l. mn. -dy, 2. -dów.
synogarlica (bardzo rzadko: synogardlica), 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -lic.
synonim, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
synostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo*?
synowa, tej -owej, tę -ową (niekiedy: -ową), te -owe. Zob. Nazwiska żon na *-owa*.
synowski. Zob. *-ski* czy *-rski*?
syntetyczny.
synteza, 2. -zy.
Syon, 2. -nu.
syonista, 2. -sty, 3. -ście, 4. -stę, 5. -sto! l. mn. -ści, 2. -stów.
syonistka, 3. i 7. -nistce, tych -stek.
syonistyczny.
syonizm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
syoński.
sypać, sypie; rozk. syp, sypmy, sypcie.
sypialnia, l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -pialń.
sypki.
sypnąć, sypnie, sypnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. sypnij; sypnąwszy.
Syrakuzanin, 2. -nina, l. mn. -zanie, 2. -zan. Zob. *-anin*.
Syrakuzy, 2. -kuz.
syrena, l. mn. -ny, 2. -ren.
syrop, 2. -ropu, rzadziej: syrup, 2. -rupu (po arabsku: *sirob*, stąd franc. *sirop*, włos. *sciroppo*, niem. *Sirup*, ang. *sirup*).
syrup — zob. syrop.
Syrya, 2., 3. i 7. Syryi, 4. -ryę.
Syryjczyk, l. mn. -cy, 2. -ków.
syryjski; wyżyna Syryjska.
system, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów; rzadziej: systemat, 2. -tu, l. mn. -ty (mniej powszechne -ta), 2. -tów.

systemat — zob. system.
systematyczny.
syt — zob. syty.
sytuacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
syty, syt, r. żeńs. syta, r. nij. syte, l. mn. syci, syte. Syt wieku i sławy; jestem już syty; zjadłem do syta (rzadko: do syt*u*).
Syzyf, 2. -fa.
syzyfowy.
sz czy ***rz?*** Wskazówka praktyczna: Po spółgłoskach *k, p, b, ch, t* piszemy *w tej samej zgłosce* zawsze *rz* (nie: *sz, ż*): chrzan, pieprz, trzask, trzon i t. d. — tylko w wyrazach: bukszpan, kształt, kszyk (ptak), upiększyć, pszenica, pszeniec, pszonak, pszczoła i w wyrazach pokrewnych piszemy *sz*. — Formy przymiotników w stopniu wyższym i najwyższym: większy, lepszy, cichszy i t. p. nie obalają powyższej wskazówki, bo przyrostek *szy* (stale w piśmie zachowywany) nie należy do tej samej zgłoski: więk-szy, lep-szy, cich-szy, krót-szy i t. d. Porównaj także: *rz, ś*, uw. I.
sz, s, ś? — zob. *s, ś, sz?*
szabas, 2. -su.
szabasówka, l. mn. -ki, 2. -wek. Zob. *-ówka.*
szabla, l. m. -ble, 2. -bli albo -bel.
szablon, 2. -nu, l. m. -ny, 2. -nów.
szach (=król perski), 2. -cha, l. m. -chowie, 2. -chów.
szachista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
szachraj, l. mn. -je, 2. -jów.
szachrajstwo, 2. -stwa.
szachrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
szachy (gra), tych -chów.
szacować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
szacunek, 2. -cunku. Zob. *-unek.*
szafir, 2. -ru.
szafka, w szafce, tych szafek.
szaflik, 2. -ka.
szafot, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
szafować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
Szafuza (po niem. Schaffhausen), 2. -zy.
szajka, l. mn. -ki, 2. szajek.
szakal, l. mn. -le, 2. -li albo -lów (rzadziej).
szalbierstwo, 2. -stwa.
szalbierz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów (rzadziej). Zob. *-erz.*
szaleć, szaleje, szalał, szaleli, szalały; rozk. szalej.
szaleniec, 2. -leńca, 5. -leńcze! l. mn. -leńcy, 2. -ców.
szaleństwo, tych -leństw.
szalupa, l. mn. -py, 2. -lup.
szał, 2. szału, 7. w szale.
szałas, 2. -su, l. mn. -sy, 2. -sów.
szałwia, 2. i 3. -wii, 4. -wię.
szambelan, l. mn. -ni albo -nowie, 2. -nów.
szambelanowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
szambelaństwo, 2. -stwa.
szamotać się — zob. deptać.
Szampania, 2., 3. i 7. -nii, 4. -nię.
szampański; wino szampańskie; wyżyna Szampańska.
szaniec, 2. szańca, l. mn. szańce, 2. -ców.
szanować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
szansa, 2. -sy, l. mn. -se, 2. szans.
szansonetka, 3. i 7. -netce, tych -tek.
szańcować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
szarada, l. mn. -dy, 2. -rad.
szaragi * — zob. szragi.
szarawary, 2. -rów.
szarfa, tych szarf.
szarlatan, l. mn. -ni albo -ny, 2. -nów.
szarlatanerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
szarlatański.
szarmancki.
szarmant, 2. -ta, 5. i 7. -mancie, l. mn. -manci, 2. -tów.
szarmanterya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
szaro, st. w. szarzej.
szarpać, szarpie, rozk. szarp, szarpmy, szarpcie.
szarpie, 2. -pi (= skubane płótno na rany).
szarpnąć, szarpnie, szarpnął, -nę-

ła, -nęło, -nęli, -nęły; rozk. szarpnij; szarpnąwszy.
szarpnięcie, 2. -cia.
szaruga, 2. -gi.
szarzać — szarzeć — szarzyć się. *Szarzać* (= nie szanować, poniewierać), szarza, szarzał, rozk. szarzaj. Brat szarza ubranie. *Szarzeć* (= ukazywać się w barwie szarej, stawać się szarem), szarzeje, szarzał, szarzało. *Szarzyć się* (= ukazywać się w barwie szarej, stawać się szarem), szarzy się, szarzył się, szarzyło się. W oddali szarzeje (albo: szarzy się) morze. Już szarzało (albo: szarzyło się) = świtało, zapadał mrok.
szarzeć — zob. szarzać.
szarzyć się — zob. szarzać.
szarża, 2. -ży, l. mn. -że, 2. szarż.
szatan, l. mn. -ni albo -ny.
szatański.
szatkować, -uję, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
szatnia, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
szatny, 2. i 4. -nego, 6. i 7. -nym; l. mn. szatni, 2. -nych, 6. -nymi.
szatyn, l. mn. -ni.
szatynka, tych -nek.
Szczakowa, 2. Szczakowej, 7. w Szczakowej; nierzadko spotykamy także formy rzeczownikowe: przyp. 2-gi Szczakowy, 7. w Szczakowie. Zob. Nazwiska, miast, wsi, rzek . . . rodz. żeńs. na *-owa.*
szczapa, l. mn. -py, 2. szczap.
szczaw, 2. -wiu.
szczawiowy (przymiot. od *szczaw).*
Szczawnica, 2. -cy.
szczawnicki (przymiot. od *Szczawnica).*
szczątek, 2. szczątku albo szczątka (rzadziej), l. mn. -ki, 2. -ków.
szczebel, 2. -bla, l. mn. -ble, 2. -bli.
szczebiot, 2. -tu, l. m. -ty, 2. -tów.
szczebiotać — zob. deptać.
szczebiotka, 3. i 7. -biotce, tych -tek.
szczebiotliwy.
Szczecin, 2. -na.
szczecina, l. mn. -ny, 2. -cin.
szczególnie, st. w. -niej.
szczególny.
szczegół, 2. -łu, l. m. -ły, 2. -łów.
szczegółowo.
szczekać, szczekaj.
szczeknąć, szczeknie, szczeknął; rozk. -nij.
Szczekociny, 2. -cin.
szczelina, l. mn. -ny, 2. -lin.
szczelnie, st. w. -niej.
szczelny.
szczenię, 2. -nięcia, 3. -nięciu, tych -niąt. Zob. *kurczę.*
szczep, 2. -pu, l. m. -py, 2. -pów.
szczepać (= łupać, rozłupywać np. drwa), szczepię, szczepiesz, szczepie, szczepał, rozk. szczep, szczepmy, szczepcie. Porówn. a) *szczepić*, b) *szczypać.*
Szczepan, l. mn. -nowie, 2. -nów.
szczepić (= zaszczepiać gałązkę, ospę, rozkrzewiać, rozszerzać itd.), szczepię, szczepi, szczepimy, szczepił; rozk. szczep, szczepmy, szczepcie. Porówn. a) *sczepić* (= połączyć, przyczepić jedno do drugiego), b) *szczepać*, c) *szczypać.*
szczepienie, 2. -nia. Porównaj *szczepić.*
szczepka (= mały kawałek drzewa opałowego), l. m. szczepki, 2. szczepek; w tem samem znaczeniu: szczypka, l. mn. szczypki (forma nieprawidłowa, ale powszechnie używana w języku literackim i w mowie żywej). Porówn.: *szczepać*, *szczypać.*
szczerb — zob. szczerba.
szczerba, 2. -by, l. mn. -by, 2. szczerb; rzadziej: ten szczerb, 2. -bu, l. mn. -by, 2. -bów.
szczerbaty.
szczerbić, -bimy; rozk. szczerb, szczerbcie.
szczeropolski.
szczerość, 2. -ści.
szczerozłoty.
szczery, l. mn. szczerzy.
szczerze, st. w. -rzej.
szczerzyć (zęby), szczerzy, -rzymy; rozk. szczerz, szczerzcie.
szczeżuja, 2. i 3. -żui, 4. -żuję, l. mn. -żuje, 2. -żuj.
szczędzić, szczędzę, szczędzi, -dzimy; rozk. szczędź, szczędźcie.
szczęk, 2. -ku, l. mn. -ki, 2. -ków.

szczęka, w szczęce, tych szczęk.
szczękać, szczęka, rozk. szczękaj.
szczęknąć, szczęknął; rozk. szczęknij.
szczęsny, -na, -ne, l. mn. szczęśni, szczęsne.
szczęścić się, szczęści się, szczęściło się.
szczęście, 2. -ścia.
szczęśliwie, st. w. -wiej.
szczęśliwiec, 2. -liwca, 5. -liwcze! l. mn. -liwcy, 2. -ców.
szczęśliwość, 2. -ści.
szczęśliwy.
szczodrobliwie, st. w. -wiej.
szczodrobliwość, 2. -ści.
szczodrobliwy.
szczodry, l. mn. szczodrzy.
szczodrze, st. w. -drzej.
szczotka, 3. i 7. szczotce, tych -tek.
szczuć, szczuje, szczuł, rozk. szczuj, szczujcie.
szczudło, l. mn. -dła, 2. -deł.
szczupak, 2. -ka.
szczupło, st. w. -plej.
szczupły, l. mn. -pli.
szczur, 2. -ra.
szczurzy (przymiot. od *szczur*).
szczutek, 2. szczutka, l. mn. -ki, 2. -ków.
szczwacz, l. mn. -cze, 2. -czów albo -czy.
szczwany.
szczycić się, -cimy się; rozk. szczyć się, szczyćcie się.
szczygieł, szczygła, l. mn. szczygły, 2. szczygłów.
szczypać (= chwytać paznokciem i t. p.), szczypię, szczypiesz, szczypie, szczypał, rozk. szczyp, szczypcie. Porówn. a) *szczepać*, b) *szczepić*.
szczypawka, l. mn. -ki, 2. -wek.
szczypce, tych szczypców.
szczypka — zob. szczepka.
szczypta, 3. i 7. szczypcie, tych szczypt.
szczyt, 2. -tu.
szczytnie, st. w. -niej.
szczytny.
szef, 2. szefa, l. m. -fowie, 2. -fów. Porówn. *szew*.
Szekspir (rzadziej według pisowni oryginalnej: Shakespeare), 2. Szekspira, 7. w Szekspirze.
szekspirowski.
szeląg, 2. -ga, l. mn. -gi, 2. -gów.
szelążek, 2. -lążka, l. mn. -ki, 2. -ków.
szelest, 2. -stu, l. m. -sty, 2. -stów.
szeleścić, szeleszczę, szeleści, -cimy, szeleszczą, szeleścił; rozk. szeleść, szeleśćcie.
szelki, 2. -lek.
szelmostwo, l. mn. -stwa, 2. -mostw. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
szelmowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
szemat (błędnie!) — zob. schemat.
szematyczny (błędnie!)—zob. schematyczny.
szematyzm (błędnie!) — zob. schematyzm.
szeplenić, -nimy, rozk. szepleń.
szepnąć, szepnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. szepnij.
szept, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
szeptać — zob. *deptać*.
szerć — zob. sierść.
szeregować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
szeregowiec, l. mn. -gowcy, 2. -ców.
szermierka, 2. -ki.
szermierski.
szermierz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-erz*.
szeroki, st. w. szerszy.
szeroko, st. w. szerzej.
szerokość, 2. -ści.
szerszeń, l. mn. -nie, 2. -ni.
szerść, szerć, mów i pisz: *sierść* — zob.!
szerzyć, szerzy, -rzymy; rozk. szerz, szerzmy, szerzcie.
szesnastka, 3. i 7. -nastce, tych -stek.
szesnastodniowy.
szesnastogodzinny.
szesnastoletni, -nia, -nie, 2. -niego, -niej.
szesnastomiesięczny.
szesnastotysięczny. Zob. *tysięczny*.
szesnastu żołnierzy; szesnaście kwiatów, kobiet, drzew. Odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.
szesnasty.
szesnaście — zob. szesnastu.

sześcian, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.
sześcienny.
sześcioboczny.
sześciobok, 2. -ku.
sześciodniowy.
sześciogodzinny.
sześciokąt, 2. -ta.
sześciokątny.
sześcioklasowy.
sześciokonny.
sześciokrotnie.
sześciokrotny.
sześciolecie, 2. -cia, l. mn. -cia, 2. -ci.
sześcioletni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej.
sześciomiesięczny.
sześcioraki.
sześciorako.
sześcioramienny.
sześcioro dzieci, 2. sześciorga dzieci (odmieniaj jak *dwoje* — zob.!).
sześciotysięczny — rzadziej: sześciotysiączny *. Zob. *tysiączny.*
sześciu uczniów; sześć ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięć, pięciu* — zob.!). Sześciu uczniów pisze (nie: piszą); sześć kobiet, ptaków, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie.
sześciuset (nie: sześćset) uczniów; sześćset ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak *pięćset* — zob.!). Sześciuset żołnierzy walczy (nie: walczą); sześćset kobiet, ptaków, drzew... jest (nie: są) w ogrodzie.
sześć — zob. sześciu.
sześćdziesiąt — zob. sześćdziesięciu.
sześćdziesiątka, 3. i 7. -dziesiątce, tych -tek.
sześćdziesiąty.
sześćdziesięcioletni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej.
sześćdziesięciu (nie: sześćdziesiąt) uczniów pisze (nie: piszą); sześćdziesiąt kobiet, ptaków, drzew . . . jest (nie: są) w ogrodzie. Odmiana — zob. *pięciu, pięć.*
sześćkroć.
sześćset — zob. sześciuset.
sześćsetny.
szew, 2. szwu, l. mn. szwy, 2. szwów. Porówn. *szef.*
szewc, 5. szewcze! l. mn. szewcy, 2. -ców.
szewcki — zob. szewski.
szewcowa, 2. i 3. -cowej, 4. -cową, 5. -cowo! 6. -cową, 7. -cowej; l. mn. szewcowe, 2. -wych, 3. -wym, 4. i 5. -cowe, 6. -wemi, 7. -wych. Tak odmieniają się wszystkie nazwiska kobiet na *-owa:* stolarzowa, baronowa, Janowa, Orzeszkowa i t. d. Zob. *Nazwiska żon* na *-owa.*
szewcówna, 2. -ny, 3. -nie, 4. -nę, 5. -no! 6. -ną, 7. -nie; l. m. szewcówny, 2. -wien, 3. -nom, 4. i 5. -ny, 6. -nami, 7. -nach. Tak odmieniamy wszystkie nazwiska panien na *-ówna:* stolarzówna, baronówna, Radziwiłłówna i t. p. Zob. *Nazwiska panien* na *-ówna.*
szewctwo — zob. szewstwo.
Szewczenko, 2. -czenki, 3. -czence, 4. -kę. Odmieniaj jak *Matejko*— zob.!
szewski *, szewcki — w Galicyi prawie wyłącznie: szewski, w Królestwie Pols. obie formy w użyciu w mowie żywej i w języku literackim.
szewstwo *, szewctwo, 2. szewstwa, szewctwa. W Galicyi prawie powszechnie: szewstwo, w Królestwie Pols. obie formy w użyciu w języku książkowym i w żywej mowie ogółu.
szkalować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
szkaplerz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów (rzadziej); niektórzy mówią i piszą: skaplerz.
szkaplerzny*, bardzo rzadko: szkaplerny *.
szkarlatyna, 2. -ny.
szkarłat, 2. -tu, l. m. -ty, 2. -tów.
szkarpa *, częściej: skarpa — zob.!
szkarpetka, pisz: skarpetka — zob.!
szkatuła, w szkatule, tych -tuł.
szkatułka, w szkatułce, tych -łek.
szkic, 2. -cu, l. mn. -ce, 2. -ców.
szkicować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

szkielet (rzadko: skielet), 2. -tu.
szklanka, w szklance, tych szklanek.
szklanny — zob. szklany.
szklany *, szklana *, szklane *, w mowie potocznej częściej szklan*n*y, szklan*n*a, szklan*n*e; formy te (nieprawidłowe) spotykamy też dosyć często w dziełach znakomitych pisarzy współczesnych. Zob. *Spółgłoski podwójne.*
szklarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
szklarzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
szklić się, szkli się, szkliło się.
szklisty.
szkło, 2. szkła, 3. szkłu, 7. w szkle, l. mn. szkła, 2. szkieł.
szkocki.
Szkocya, 2., 3. i 7. -cyi, 4. -cyę.
szkoda, tych szkód.
szkodzić, -dzimy, rozk. szkodź, szkodźcie.
szkolnictwo (nie: szkólnictwo — Poznańskie), 2. -twa.
szkolny (nie: szkólny — Poznańskie).
szkoła, tych szkół; Szkoła ludowa im. Konarskiego we Lwowie, Szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w Zakopanem, Szkoła Główna w Warszawie.
szkopuł * (rzadko: skopuł *), 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów.
szkorbut (rzadko: skorbut*), 2. -tu.
Szkot, 2. -ta, l. mn. -ci, 2. -tów.
Szkotka, 3. Szkotce, tych -tek.
szkółka, w szkółce, tych -łek.
szkrofuły, pisz: skrofuły — zob.!
szkrupuł — mów i pisz: skrupuł — zob.!
szkuta (statek), l. m. -ty, 2. szkut.
szlachcic, 2. -ca, l. m. -ce, 2. -ców.
szlachciura, 2. -ry, 3. -rze, l. mn. -ry, 2. -rów. Zob. *-ura.*
szlachecki.
szlachectwo, 2. -twa.
szlachetnie, st. w. -niej.
szlachetny.
szlachta, 2. -ty.
szlad — mów i pisz: ślad.
szlafmyca, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -myc.
szlafrok, 2. -ka.
szlak, 2. -ku.
szlamazarnie — mów i pisz: ślamazarnie.
szlamazarny, mów i pisz: ślamazarny.
szlaz, częściej: ślaz.
Szląsk, częściej: Śląsk — zob.!
szląski, częściej: śląski — zob.!
Szlązaczka, częściej: Ślązaczka — zob.!
Szlązak, częściej: Ślązak — zob.!
Szlezwig, 2. -gu; rzadziej: Szlezwik, 2. -ku (po niem. Szleswig).
szlifa, l. mn. -fy, 2. szlif.
szlifierz, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
szlifować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
szlochać, szlocha.
szlub — mów i pisz: ślub.
szlubny — pisz: ślubny.
szlubować, pisz: ślubować — zob.!
szluz, mów i pisz: śluz — zob.!
szluza — zob. śluza.
szmacik — zob. *szmat.*
szmaragd (rzadko: smaragd), 2. -du.
szmat, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów; zdrobniale: szmatek, 2. szmatka, l. mn. -ki, 2. -ków — albo: szmacik, 2. -cika, l. mn. -ki, 2. -ków. *Szmata*, 2. -ty, l. mn. -ty, 2. szmat; szmatka, 2. -ki, l. m. -ki, 2. -tek. *Szmat* = kawał, kawałek czegokolwiek (szmat pola, drogi, czasu, mięsa i t. p.); *szmata* = kawał podartego płótna, ścierka, łachman i t. p.
szmata — zob. *szmat.*
szmatek — zob. *szmat.*
szmatka — zob. *szmat.*
szmer, 2. -ru.
szmigus, częściej: śmigus — zob.!
szmuklerz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-erz.*
sznur, 2. -ra.
sznurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
sznurówka. Zob. *-ówka.*
sznycel, 2. sznycla, l. mn. sznycle, 2. sznycli albo sznyclów.
szopa, l. mn. -py, 2. szop.
Szopen, 2. -pena, 3. -penowi — częściej według pis. orygin.: Cho-

pin, 2. -pina, 3. -pinowi — ale: szopenowski, rzadziej: chopinowski.
szopenowski — zob. Szopen.
szopka, w szopce, tych -pek.
szopy (futro), tych -pów.
szorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
szorstki.
szory, tych -rów.
szosa, l. mn. -sy, 2. szos.
szowinista, 2. -sty, 4. -stę, 5. -sto! l. mn. -ści, 2. -stów.
szowinistyczny.
szowinizm 2. -zmu. Zob. *-izm*.
szóstak, 2. -ka, tych -ków.
szóstka, 3. i 7. szóstce, tych szóstek.
szósty, 6. i 7. -stym.
szpada, tych szpad.
szpagat, 2. -tu.
szpaler, 2. -ru, l. mn. -ry, 2. -rów.
szparag, 2. -ga albo -gu (rzadziej).
szparagarnia, l. mn. -nie, tych -garni, rzadziej: -garń.
szpargał, 2. -łu, l. m. -ły, 2. -łów.
szpecić, -cimy, rozk. szpeć, szpećcie.
szperacz, l. mn. -cze, 2. -czów albo -czy.
szperać, szpera, rozk. -raj.
szperka (rzadziej: *s*perka), w szperce, tych -rek.
szpetnie, st. w. -niej.
szpic, 2. -ca, l. mn. -ce, 2. -ców; prawidłowo utworzony przymiotnik i przysłówek: szpiczasty, szpiczasto. W języku książkowym (zwłaszcza w dziełach dawniejszych pisarzy) i w dzisiejszej żywej mowie ogółu spotykamy dosyć często formy: śpiczasty, śpiczasto, niekiedy także: spiczasty, spiczasto.
szpicruta (rzadko: szpicrut), 2. -ty, l. mn. -ty, 2. -rut.
szpiczasto — zob. szpic.
szpiczasty — zob. szpic.
szpieg, 2. -ga, l. mn. szpiegi, rzadziej: szpiedzy, b. rzadko: szpiegowie.
szpiegostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
szpiegować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

Zob. *-ski* czy *-wski?*

szpik (= tłuszcz w kościach), 2. -ku.
szpikować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
szpikowany.
szpilka, l. mn. -ki, 2. -lek.
szpinak, 2. -ku.
szpital, 2. -la albo -lu (rzadziej), l. mn. -le, tych -li albo -lów (rzadziej).
szpitalny.
szpon, tego szponu, tych szponów — rzadziej: ta szpona, tej szpony, tych szpon.
szpona — zob. szpon.
szport — w poprawnej mowie ustnej i w języku książkowym: *s*port — zob.!
szprycha (rzadziej: sprycha), w szprysze, tych szprych.
szpunt, 2. -tu, rzadziej: -ta, l. mn. -ty, 2. -tów.
szragi albo szaragi * (obie formy w użyciu), 2. -gów.
szram — zob. szrama.
szrama, 2. -my, l. mn. -my, 2. szram — rzadziej: szram, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
szranki, 2. -ków.
szron (w języku literackim rzadko: *ś*ron), 2. -nu.
szrót, pisz i mów: śrut — zob.!
szruba, mów i pisz: śruba — zob.!
szrubka, mów i pisz: śrubka — zob.!
szrubować, pisz i mów: śrubować — zob.!
szrubowiec, pisz i mów: śrubowiec — zob.!
szrut, pisz i mów: śrut — zob.!
sztab, 2. -bu, l. mn. -by, 2. -bów.
sztaba, 2. -by, l. mn. -by, 2. sztab.
sztafeta, l. mn. -ty, 2. -fet.
sztaluga — zob. staluga.
sztandar, 2. -ru.
sztempel, mów i pisz: *s*tempel — zob.!
Sztokholm (pisownia szwedzka: Stockholm), 2. -mu.
sztokholmski.
sztrajk, pisz: strajk — zob.!
sztrajkować, pisz: strajkować — zob.!
sztrejk, pisz: strajk — zob.!

sztrejkować, pisz: strajkować — zob.!
Sztuart, mów i pisz: Stuart — zob.!
sztubak, l. mn. -ki albo -cy, 2. -ków.
sztuciec, 2. sztućca, l. mn. sztućce, 2. sztućców.
sztuczka, 3. i 7. sztuczce, l. mn. -ki, 2. -czek.
sztucznie, st. w. -niej.
sztuczny.
sztufada, 2. -dy.
sztuka, tych sztuk.
sztukaterya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
sztukmistrz, 2. -mistrzu! l. mn. -mistrze, 2. -mistrzów. Zob. *mistrz*.
sztukować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
szturchać, szturchnąć, szturchaniec — albo: szturkać, szturknąć, szturkaniec (w Galicyi mówią i piszą przeważnie: szturkać, szturknąć, szturkaniec).
szturchaniec albo szturkaniec, 2. -chańca, -kańca, l. mn. -ce, 2. -ców. Zob. szturchać.
szturchnąć albo szturknąć, szturchnie albo szturknie, szturchnął albo szturknął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły; rozk. szturchnij albo szturknij; szturchnąwszy albo szturknąwszy. Zob. *szturchać*.
szturkać — zob. szturchać.
szturkaniec — zob. szturchaniec.
szturknąć — zob. szturchnąć.
szturm, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
szturmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
Sztutgard — zob. Stuttgart.
sztych, 2. -chu, l. mn. -chy, 2. -chów.
sztylet, 2. -tu.
sztywnie albo sztywno, st. w. -niej.
sztywnieć, sztywnieje, sztywniał.
sztywno — zob. sztywnie.
sztywny.
szuba, l. mn. -by, 2. szub.
szubienica (nie: szubie*nn*ica), l. m. -ce, 2. -nic. Zob. Spółgłoski podwójne.
szubrawiec, 2. -brawca, 5. -brawcze! l. mn. -cy, 2. -ców.
szubrawstwo, 2. -stwa.
szufla, 2. szufli, l. mn. szufle, tych szufli albo szufel.
szuflada, tych szuflad.
szuja, 2. i 3. szui, 4. szuję, 5. szujo! l. mn. szuje, 2. szujów.
szukać, szuka.
szuler, 5. -rze! l. mn. -rzy (niekiedy: -ry), 2. -rów.
szulernia, l. mn. -nie, tych -ni, rzadziej: -lerń.
szum, 2. -mu.
szumieć, szumi, szumiał, rozk. szum.
szumnie albo szumno, st. w. -niej.
szumny.
szumowiny, tych -win.
szuwar, 2. -ru, l. mn. -ry, 2. -rów.
Szwab, 2. -ba, 5. -bie! l. mn. Szwabi, Szwaby, Szwabowie.
Szwabia, 2., 3. i 7. -bii, 4. -bię.
Szwabka, 3. Szwabce, tych -bek.
szwabski.
szwaczka, 3. i 7. szwaczce, l. mn. -ki, 2. -czek.
szwadron, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.
szwagier, 2. -gra, 5. -grze! l. mn. -growie, 2. -grów.
szwagrostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
szwagrowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
Szwajcar, 5. -rze! l. mn. -rzy, -rowie, 2. -rów.
szwajcar (= odźwierny), l. mn. -rzy, -rowie, 2. -rów.
szwajcarski.
Szwajcarya, 2., 3. i 7. -ryi, 4. -ryę.
szwalnia, l. m. -nie, tych szwalni.
szwargotać — zob. *deptać*.
Szwecya, 2., 3. i 7. -cyi, 4. -cyę.
Szwed, 2. -da, 5. -dzie! l. m. -dzi, 2. -dów.
Szwedka, 3. Szwedce, tych -dek.
szwedzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
-szy czy ***-łszy?*** Zgodnie z utartym zwyczajem piszemy *-łszy* (*-ł-szy*) w imiesłowie czynnym nieodmiennym (zaprzeszłym), utworzo-

nym od osnów spółgłoskowych: odparłszy, zagasłszy, zmarłszy, rzekłszy, starłszy, upadłszy, usiadłszy, wyszedłszy, zaniósłszy, zjadłszy, znalazłszy i t. p. [1])

szyb (w kopalni), 2. -bu, l. mn. -by, 2. -bów.

szyba, 2. -by, l. mn. -by, 2. szyb.

szybki, l. mn. szybcy, st. w. szybszy, l. mn. szybsi.

szybko, st. w. szybciej (niekiedy także: szybcej).

szybkość, st. w. -ści.

szybować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

szych, 2. -chu.

szyć, szyje, szył; rozk. szyj, szyjmy, szyjcie.

szydełko, 3. -ku, tych -łek.

szyderca, 2. -cy, 4. -cę, 5. -co! l. mn. -cy, 2. -ców.

szyderczo.

szyderstwo, tych -derstw.

szydło, 3. -dłu, tych -deł.

szydzić, -dzimy; rozk. szydź, szydźcie.

szyja, 2., 3. i 7. szyi, 4. -ję, l. mn. szyje, 2. szyj.

szykować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.

szyldkret — zob. szylkret.

szyldkretowy — zob. szylkretowy.

szyling (rzadko: szylling, chociaż po angiels. shilling), 2. -ga, l. mn. -gi, 2. -gów. Zob. Spółgłoski podwójne.

szylkret, rzadziej: szyldkret (chociaż po niem. Schildkröte), 2. -tu.

szylkretowy, rzadziej: szyldkretowy. Porówn. szylkret.

Szyller, częściej: Schiller — zob.!

szyllerowski — zob. Schiller.

szynkarz, l. mn. -rze, tych -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.

szynkownia, l. mn. -nie, 2. -ni.

szypułka, l. mn. -ki, 2. -łek.

szyszka, 3. i 7. szyszce, tych -szek.

szyzma (błędnie!) — zob. schizma.

szyzmatycki (błędnie!) — zob. schizmatycki.

szyzmatyk (błędnie!) — zob. schizmatyk.

[1]) A. A. Kryński: odparszy, zagasszy, zmarszy, rzekszy, starszy, upadszy i t. d.

ś czy ***ź*** przed *é* w bezokoliczniku słów: gryźć, znaleźć, nieść, pleść i t. p.? — zob. Bezokolicznik, uw. 2.

ś, s, sz? — zob. *s, ś, sz?*

ś, s czy ***ź, z?*** — zob. *s, ś* czy *z, ź?*

ściana, w ścianie, tych ścian.

ściąć, zetnę, zetnie, zetną, ściął, ścięła, ścięli, ścięły; rozk. zetnij; ściąwszy.

ściągać, ściąga.

ściągnąć — zob. ciągnąć.

ściągnięcie, 2. -cia.

ścicha — zob. z cicha.

ściec — zob. ciec.

ścieg, 2. ściegu (rzadko: -ga), l. m. -gi, 2. -gów. Porówn. *ściek*.

ściek (wody), 2. ścieku, l. m. ścieki, 2. -ków. Porówn. *ścieg*.

ściekać, ścieka.

ściemnić się, ściemni się, -niło się.

ściemnieć, ściemnieje, ściemniał, -niało, -nieli, -niały.

ścienny.

ścierać, ściera.

ścierka, tych ścierek.

ściernisko, tych -nisk.

ścierń, 2. -ni.

ścierpieć, -pimy, ścierpiał, -pieli, -piały; rozk. ścierp, ścierpcie.

ścierpnąć, ścierpnie, noga mi ścierpła.

ścierwo, l. mn. -wa, 2. ścierw.

ścieśniać, ścieśnia.

ścieśnić, -nimy, rozk. ścieśnij, -nijmy, -nijcie.

ścieżka, 3. i 7. ścieżce, tych ścieżek

ścieżyna (= wązka ścieżka), l. mn. -ny, 2. -żyn.

ścięgno, 2. -na, 3. -nu, tych ścięgien.

ścięty.

ścigać, 2. -ga.

ścinać, ścina.

ścisk, 2. ścisku.

ścisłość, 2. -ści.

ścisły.

ścisnąć, ścisnął; rozk. ściśnij.

ściśle, st. w. -lej.

ściśliwość, 2. -ści.

ściśnięty, rzadziej: ściśniony.

ść czy ***źć*** w bezokoliczniku słów: gryźć, znaleźć, nieść, pleść i t. p.? – zob. Bezokolicznik, uw. 2.

ślad, 2. -du.

ślamazarny.

ślaz (rzadziej: szlaz), 2. -zu.

Śląsk, 2. Śląska, na Śląsku; Ślązak, Ślązaczka, śląski (rzadziej: Szląsk, Szlązak, Szlązaczka, szląski).

śląski. Zob. a) *-ski*, *-sko*, *-skość;* b) *Śląsk.*

Ślązaczka, 3. -zaczce, tych -czek. Zob. Śląsk.

Ślązak, 2. -ka, l. mn. -cy, 2. -ków. Zob. Śląsk.

śledczy. Zob. *-czy.*

śledzić, -dzimy; rozk. śledź, śledźcie.

śledziennik, l. mn. -cy, 2. -ków.

śledziona, 2. -ny, l. mn. -ny, 2. -dzion.

śledzony (od *śledzić),* -na, -ne; l. mn. śledzeni, śledzone.

śledztwo, w śledztwie, tych śledztw. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*

śledź, 2. -dzia, l. mn. -dzie, 2. -dzi.

ślepnąć, ślepnę, ślepnie, ślepł albo ślepnął, ślepła, ślepło, ślepli, ślepły; rozk. ślepnij; ślepnąć.

ślepy, l. mn. -pi.

ślęczeć, ślęczy, ślęczymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy),* ślęczał, rozk. ślęcz, ślęczcie.

ślinić, ślini, -nimy, rozk. śliń, ślińmy.

śliwka, tych -wek.

śliz i śliż (ryba), l. m. ślizy, śliże.

ślizgać się, ślizga się.

ślizgawka, tych -wek.

ślizki. Zob. *-ki.*

ślizko. Zob. *-ko.*

ślochać — mówią i piszą prawie powszechnie: szlochać.

ślub, 2. -bu, l. mn. -by, 2. -bów.

ślubować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

ślusarnia, l. mn. -nie, tych -ni, rzadziej: -sarń.

ślusarski.

ślusarstwo, 2. -stwa.

ślusarz (nie: ślósarz, chociaż po niem. Schlosser), l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*

śluz, 2. śluzu, 7. w śluzie; błony śluzowe.

śluza * (po niem. *Schleuse),* l. mn. -zy, 2. śluz — albo: szluza, l. mn. -zy, 2. szluz (w Galicyi przeważnie: śluza, w Królestwie Polsk. zwykle *szluza).*

śmiać się, śmieje się; rozk. śmiej się; śmiałem się, śmialiśmy się, śmialiście się, śmiali się, będziemy się śmiali (mniej powszechne: śmieliśmy się, śmieliście się, śmieli się i t. d.). Porówn.: a) *śmiały,* b) *śmieć.*

śmiałek, 2. śmiałka, 5. -ku! l. mn. -ki albo -kowie, 2. -ków.

śmiało (rzadko: śmiele), śmielej, najśmielej.

śmiałość, l. mn. -ści.

śmiały (żołnierz), l. mn. śmiali (nie: śmieli); st. w. śmielszy, l. mn. śmielsi. Porówn.: a) *śmiać się,* b) *śmieć.*

śmiech, 2. -chu.

śmieci, tych śmieci, na śmieciach; niektórzy mówią i piszą: *to śmiecie,* tego śmiecia, śmieciem, na swojem śmieciu (w l. mn. nieużyw.).

śmiecić, śmieci, -cimy, rozk. śmieć, śmiećcie.

śmieć, śmiem (nie: śmię), śmiesz, śmie, śmiemy, śmiecie, śmieją, śmiałem, (oni) śmieli, (one) śmiały; rozk. śmiej; śmiejąc. Formy: *śmią* (zamiast *śmieją), śmiąc* (zam. *śmiejąc)* spotykamy bardzo często w żywej mowie ogółu, niekiedy także w dziełach znakomitych pisarzy. Porówn.: a) *śmiać się,* b) *śmiały.*

śmiele — zob. śmiało.

śmierć, tej, te i tych śmierci.

śmierdzący.

śmierdzieć, śmierdzi.

śmierdziuch, l. m. -chy, 2. -chów. Zob. *-uch.*

śmiertelność, 2. -ści.

śmieszny.

śmieszyć, śmieszy, -szymy; rozk. śmiesz, śmieszcie.

śmietana, 2. -ny.

śmietniczka, 3. i 7. -niczce, tych -czek.

śmiga, 3. i 7. -dze, tych śmig.

śmigać, śmiga, rozk. śmigaj.

śmigus (rzadziej: szmigus), 2. -su albo -sa.
śnić (się), śni, śnimy, rozk. śnij, śnijcie.
śnieć (zbożowa), tej śnieci — ale: śniedź (osad na kruszcu), tej śniedzi.
śniedzieć (= pokrywać się śniedzią), śniedzieje, śniedział.
śniedź — zob. śnieć.
śnieg, 2. -gu.
śnieżny.
śnieżyca, l. mn. -ce, 2. -życ.
śnieżysty.
śpiący, -ca, -ce, l. mn. -cy, -ce.
śpiączka, 3. i 7. śpiączce.
śpic, pisz: szpic — zob.!
śpichlerz (rzadziej: *s*pichlerz), 2. -rza, l. m. -rze, 2. -rzy albo -rzów; *śpichrz* (rzadziej: spichrz), 2. śpichrza, l. mn. śpichrze, 2. śpichrzów.
śpichrz — zob. śpichlerz.
śpiczasto — zob. szpic.
śpiczasty — zob. szpic.
śpiesznie albo spiesznie, st. w. -niej.
śpieszny albo spieszny.
śpieszyć albo spieszyć, -szymy; rozk. śpiesz, spiesz.
śpiew (rzadko: *s*piew), 2. -wu.
śpiewaczka (rzadko: *s*piewaczka), 3. i 7. -waczce, tych -czek.
śpiewać (rzadko: *s*piewać), śpiewa.
śpiewak (rzadko: *s*piewak), l. mn. -cy.
śpiewka (rzadko: spiewka), 3. i 7. śpiewce, tych -wek.
śpilka, pisz: *sz*pilka — zob.!
śpioch (rzadziej: *s*pioch), l. mn. -chy. Zob *spać.*
śpiż — zob. spiż.
śpiżarnia albo *s*piżarnia (rzadziej), l. m. -nie, 2. -żarni, rzadziej: -żarń.
śpiżowy — zob. spiż.
średni, -nia, -nie, 2. -niego, -niej.
średniowieczny.
średniówka. Zob. *-ówka.*
środa, w środę albo we środę.
środek, 2. środka, w środku.
środkowy.
środowisko, l. mn. -ska, 2. -wisk.
śron, mów i pisz: *sz*ron — zob.!
śród — częściej: wśród. Porówn. *śrut.*
śródmieście, 2. -cia, 3. i 7. -ciu.
śródziemnomorski.
śródziemny; morze Śródziemne, nad morzem Śródziemnem.
śrót, pisz: *śrut* — zob.!
śruba (z niem. *Schraube*, mimo to rzadko: *sz*ruba), l. mn. -by, 2. śrub.
śrubka, l. m. -ki, 2. -bek. Porówn. *śruba.*
śrubować (rzadko: *sz*rubować), -buje, rozk. -buj. Zob. *-uję;* porówn. *śruba.*
śrubowiec, 2. -bowca, l. mn. -ce, 2. -ców. Porówn. *śruba.*
śrut (rzadko: *szrut*, *szrót*, *śrót*, chociaż z niem. Schrot), 2. śrutu, l. m. -ty, 2. -tów. Porówn. *śród* (=wśród).
świadczyć, -czymy; rozk. świadcz, świadczcie.
świadectwo, tych -dectw.
świadek, 2. świadka, l. mn. świadkowie (niekiedy: świadki).
świadomy.
świat, 2. -ta, 7. na świecie, l. mn. -ty, 2. -tów.
światło, w świetle, l. mn. światła, 2. -teł.
światły, -ła, -łe, l. mn. światli, -łe.
światowładny.
świąteczny.
(świątki) — Zielone Świątki, 2. Zielonych Świątek, przed Zielonemi Świątkami.
świątkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
świątobliwy albo świętobliwy.
świątynia, l. mn. -nie, 2. -tyń.
świder, 2. świdra, 7. w świdrze, l. mn. -dry, 2. -drów.
świdrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
Świdrygiełło, 2. -giełły, 3. -gielle, *4.* -giełłę. Zob. *ge* czy *gie?*
świeca, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. świec.
świecić, -cimy; rozk. świeć, świećmy, świećcie.
świecki.
świeczka, 3. i 7. świeczce, tych -czek.
świegot albo świergot (ptaków), 2. -tu.
świegotać albo świergotać — zob. deptać.
świegotliwy albo świergotliwy.

świekra, 2. -kry, 3. -krze, l. mn. -kry, 2. świekr.
świergot — zob. świegot.
świergotać albo świegotać — zob. deptać.
świergotliwy albo świegotliwy.
świerk; drzewo świerkowe.
świerszcz, l. mn. -cze, 2. -czów (rzadziej: -czy).
świerzb, 2. -bu; w Królestwie Pols. często: ta świerzba, 2. świerzby.
świerzbiączka, 3. i 7. -biączce.
świerzbieć, świerzbi, świerzbiało.
świetnie, st. w. -niej.
świeżutki. Zob. *-utki*.
świeży, -ża, -że; l. mn. świeży, -że; st. w. świeższy, -sza, -sze, l. m. świeżsi, świeższe.

Uwaga: Przyp. 1-szy l. mn. rodzaju męsk. przymiotników takich, jak: boży, chyży, duży, hoży, świeży i t. p. = przypadkowi 1-szemu l. poj. Mąż boży, l. mn. mężowie boży (nie: bozi), chyży goniec, l. mn. chyży (nie: chyzi) gońcy i t. d.

święcenie, 2. -nia.
święcić, -cimy; rozk. święć, święćcie.
święcony.
święto, l. mn. święta, 2. świąt. Nazwy świąt piszemy wielką literą: Boże Narodzenie, Nowy Rok, Wszystkich Świętych i t. p.
świętobliwy albo świątobliwy.
świętojański.
świętokradca, 2. i 3. -cy, 4. -cę, 5. -co! l. m. świętokradcy, 2. -ców. Zob. *-ca*.
świętokradzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
świętokradztwo, tych -kradztw.
świętokrzyski; góry Świętokrzyskie, ulica Świętokrzyska. Zob. *-ski, -sko, -skość*.
świętokupstwo, tych -kupstw.
Świętopełk, 2. -ka, 3. -kowi.
świętopietrze, 2. -trza, 3. -trzu.
świętoszek, 2. -toszka, l. m. -toszki, -kowie.
świętość, 2. -ści.
świętować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
święty, -ta, -te, l. mn. święci, -te; st. w. świętszy, -sza, -sze, l. mn. świętsi, świętsze; st. najw. najświętszy, przenajświętszy.
świnia, l. mn. -nie, 2. świń.
świński.
świństwo, tych świństw.
świsnąć, świsnę, świśnie, świsnął, rozk. świśnij.
świst, 2. świstu, 7. w świście.
świstać, świstam albo świszczę, śwista albo świszcze, świstał, rozk. świstaj albo świszcz.
świstek, 2. świstka.
świszczypała, 2. -ły, 5. -ło! l. mn. -ły, 2. -łów.
świt, 2. świtu, o świcie.
świta, 2. -ty, l. mn. -ty, 2. świt.
świtać, świta, świtało.
świteski (od *Świteź*). Zob. *-ski, -sko, -skość*.
świtezianka, l. mn. -ki, 2. -nek.
Świteź, 2. -zi.

T.

t czy ***d?*** — zob. *d* czy *t?*
ta, 4. tę (w języku literackim bardzo rzadko: tą). Zob. 1) ten; 2) ą.
ta sama, 4. tę samą (nie: samę). Zob. ten sam.
tabela (rzadko: tabella *), l. mn. -le, 2. -bel. Zob.: Spółgłoski podwójne.
tabor, rzadziej: tabór (= rodzaj obozu), 2. -boru.
taboret, taborecik, rzadziej: taburet, taburecik (chociaż po franc.: *tabouret* = krzesło bez poręczy i oparcia).
tabula, 2. -li.
tabun, 2. -nu.

Tacyt, 2. -ta.
tacytowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
taczka, 2. -ki, l. m. -ki, 2. -czek. [1])
Tadeusz, 2. -sza.
Tadzio, 5. Tadziu!
tafla, l. mn. tafle, 2. tafli albo tafel.
taić, taję, taisz, tai, taimy; rozk. taj, tajmy. Zob. czaić się.
tajać, taje, tajało.
tak samo.
taki, -ka, -kie; takiż, takaż, takież; 6. takim, takimże, taką, takąż, takiem, takiemże. Zob. a) *-ym*, *-im;* b) *-że.*
taki sam, taka sama, takie samo, 6. i 7. rodz. męs. takim samym, rodz. nij. takiem samem. Zob. *-ym, -im.*
takiżto, takażto, takieżto. Zob. *to.*
taksa, tych taks.
taksować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
także. Zob. *-że.*
talent (zdolność), te talenta, rzadziej: talenty; *talent* (pieniądze), te talenty.
talerz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
talia (kart), tej -lii, tę -lię, tych -lii.
Talia (muza), 2. i 3. -lii, 4. -lię.
talizman, 2. -nu.
talmud, 2. -du.
talmudysta, 2. -sty, l. mn. -ści, 2. -stów.
tam, tamże. Zob. *-że.*
Tamiza, 2. -zy.
tamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
tamten, tamta, tamto (nie: tamte); przyp. 4-ty rodz. żeńs. tamtę * albo tamtą (w żywej mowie ogółu coraz częściej: *tamtą*, w języku książkowym przeważnie: *tamtę).*
tamtędy.
tamże. Zob. *-że.*
tancerz, tych -rzy, rzadziej: -rzów.
tancmistrz, l. mn. -mistrze, tych -mistrzów. Zob. mistrz.
tandeta, 2. -ty.
Tanger, 2. Tangeru, w Tangerze. Zob. *ge* czy *gie?*
taniec, 2. tańca, l. mn. -ce.
tantyema, l. mn. -my, 2. -tyem.

[1]) Niektórzy używają tego wyrazu tylko w l. mn.

tańcować — zob. tańczyć.
tańcujący.
tańczyć, tańczymy, rozk. tańcz, tańczcie — w języku książkowym rzadziej: tańcować, tańcuję, rozk. tańcuj. Zob. *-ję.*
taras, 2. -su, l. mn. -sy, 2. -sów; *terasa*, 2. -sy, l. mn. -sy, 2. teras.
tarasować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
tarcz — zob. tarcza.
tarcza (w dzisiejszej polszczyźnie rzadko: ta tarcz), tej tarczy, tę tarczę (rzadko: tę tarcz), te tarcze, tych tarcz (rzadziej: tarczy).
targować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Tarkwiniusz, 2. -sza.
Tarło, 2. -ły, 4. -łę, l. mn. -łowie. Zob. Matejko.
Tarnów, ku Tarnowu. Zob. Kraków.
Tarsus, 2. Tarsu, 7. w Tarsie.
tarzać się, tarza się.
tasiemiec, 2. -siemca, l. mn. -ce, 2. -ców.
tasiemka, tych -mek.
Tasmania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
tasować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Tasso; Torquato (piszą także: Torkwato) Tasso, 2. Torquata (Torkwata) Tassa.
taśma, tych taśm albo tasiem.
Tatar, l. mn. -rzy.
tatarski.
tatarszczyzna. Zob. *-izna.*
Tatry, 2. Tatr.
tatrzański.
tatulo, 2. -la. Zob. *-ulo.*
tatunio, 5. -niu! Zob. *-unio.*
tatuować, tatuuje, tatuuj. Zob. *-ję.*
tatuś, 5. -siu! Zob. *-uś.*
tautologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
taż — zob. tenże.
taż sama, 2. tejże samej, 4. tęż samą, 6. tąż samą i t. d.
tchawica.
tchnąć, tchnie, tchnął, tchnęła, tchnęli, tchnęły; rozk. tchnij.
tchnienie, l. mn. -nia, 2. tchnień.
tchórz, l. mn. -rze, 2. -rzów.
tchórzostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
tchórzowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*

tchórzyć, tchórzy, -rzymy; rozk. tchórz, tchórzcie.
teatr, l. mn. -try, rzadziej: -tra.
Tebańczyk, l. mn. -cy.
tebański; wyżyna Tebańska.
Teby, 2. Teb, 7. w Tebach.
technik, l. mn. -cy.
technologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
tegoroczny, -na, -ne.
Teheran, 2. -nu.
teista, 2. -sty, 4. -stę, l. mn. -ści, 2. -stów.
teizm, 2. -izmu, 7. -izmie. Zob. *-izm.*
tekst, 2. tekstu, l. mn. teksty, 2. tekstów.
tektura. Zob. *-ura.*
telefonować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
telegrafować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
telegram, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
Telemach, 2. -cha; Telemak, 2. -ka.
teleskop, 2. -pu.
tem bardziej, tem gorzej, tem lepiej, tem śmielej. Im prędzej, tem lepiej; im dalej, tem gorzej.
temat, 2. -tu, l. mn. -ty, rzadziej: -ta.
temblak, 2. -ka albo -ku.
Temistokles, 2. -sa.
temperament, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta. Zob. *-ment.*
temperatura. Zob. 1) *-ura;* 2) *em, en.*
temperować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ują;* 2) *em, en.*
tempo (w muzyce), 2. tempa. Zob. 1) *tępo;* 2) *em, en.*
ten, 6. tym, 7. w tym; l. mn. ci, te, 3. tym, 6. tymi; *ta*, 2. tej, 4. tę (w języku literackim rzadko: tą); l. m. te, 3. tym, 6. temi; *to*, 6. tem, 7. w tem; l. mn. te, 3. tym, 6. temi. Zob. *-ym, -im.*
ten sam, ta sama, to samo; tego samego, tej samej; 4. rodz. żeńs. tę samą. Porówn. *ten.*
tendencya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em, en.*
tendencyjny.
tenże sam, 2. tegoż samego, 3. temuż samemu, 6. tymże samym, 7. w tymże samym; *taż sama*, 2. tejże samej, 4. tęż samą, 6. tąż samą; *toż samo*, 2. tegoż samego, 3. temuż samemu, 6. temże samem, 7. w temże samem. Zob. 1) *-ym, -im;* 2) *-że.*
Teodor, l. mn. -rowie.
Teodozy, 2. -zego, 6. i 7. -zym.
Teodozya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę.
Teodozyusz, 2. -sza.
Teofil, 2. -la.
teokracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
Teokryt, 2. -ta.
teolog, l. mn. -gowie, -dzy.
teologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
teorya, tej -ryi, tę -ryę, tych -ryi.
terać — zob. tyrać.
terakota (rzadziej: terrakota*, chociaż po włos. terra cotta), 2. -ty. Zob. Spółgłoski podwójne.
terasa — zob. taras.
teraz.
teraźniejszy.
tercyan, l. m. tercyani (we współczesnej mowie żywej coraz częściej: tercyanie), 2. -nów.
tercyna, tych -cyn.
teren, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.
Terencyusz, 2. -sza.
Teresa, 2. -sy.
terkotać — zob. deptać.
termin, l. mn. -ny.
terminologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
terminować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
Termopile, 2. -pil.
teroryzm (rzadziej: terroryzm *, chociaż po łać. terror, po franc. terrorisme), 2. -zmu. Zob. 1) Spółgłoski podwójne; 2) *-izm.*
terpentyna. Zob. *em, en.*
terrakota *, częściej: terakota — zob.!
terroryzm *, częściej: teroryzm — zob.!
terytoryum *, częściej: terytoryum — zob.!
Tersytes, 2. -sa.
Tertulian, 2. -na.
terytoryum (rzadziej: terrytoryum *, chociaż po łać. territorium), l. mn. -rya, 2. -ryów. Zob. 1) gimnazyum; 2) Spółgłoski podwójne.

Tesalia (we współczesnem piśmiennictwie rzadziej: Tessalia *), 2. i 3. -lii, 4. -lię. Zob. Spółgłoski podwójne.
tesalski. Porówn. Tesalia.
testament, 7. -mencie, l. mn. -ty, rzadziej: -ta, 2. -tów. Zob. *-ment.*
teściowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
teść, l. mn. teściowie, 2. teściów.
tetryczeć, tetryczeje, tetryczał, -czeli, -czały; rozk. -czej.
tetryk, l. mn. -cy.
Tetys, częściej: Tetyda, 2. -dy, 3. -dzie, 4. -dę.
teza, l. mn. -zy, 2. tez.
Tezeusz, 2. -sza.
też.
tęcza, tych tęcz.
tęczówka. Zob. *-ówka.*
tędy.
tęgi, -ga, -gie; st. w. tęższy, -sza, -sze, l. mn. tężsi, tęższe.
tęgo, st. w. tężej.
tępić, -pimy; rozk. tęp, tępmy, tępcie.
tępieć, -pieje, -piał, -pieli; rozk. -piej.
tępo, st. w. tępiej. Porówn. *tempo.*
tępy, st. w. tępszy, l. mn. tępsi.
tęsknić, -nimy; rozk. tęsknij.
tęskny.
tętent, 2. -tu.
tętnica.
tętnić, tętni, tętnił.
tętno, 2. -na, 3. -nu, 7. w tętnie; l. mn. tętna, 2. tętn.
tężec, 2. tężca.
tężeć, tężeje, tężał, tężeli.
tężyzna, 3. i 7. -źnie. Zob. *-izna.*
tfu!
tiul, 2. -lu; tiulowy.
tj . . . — zob. ***ty*** . . .
tkacki.
tkactwo. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
tkacz, l. mn. -cze, 2. -czów albo -czy.
tkać, tka.
tknąć, tknie, tknął, tknęli, tknęły; rozk. tknij.
tkwić, tkwi, tkwimy; rozk. tkwij.
tleć — zob. tlić się.
tlen, 2. -nu.
tlić się, tlę się, tlisz się, tli się . . . tlą się, tlił się, tląc się; *tleć*, tleję, tleje . . . tleją, tlał, tlejąc.
tło, 3. tłu, 7. w tle, tych teł.
tłocznia, l. mn. -nie, 2. -ni.
tłomok — zob. tłumok.
tłómacz — zob. tłumacz.
tłómaczenie — zob. tłumaczyć.
tłómaczyć — zob. tłumaczyć.
tłómok — zob. tłumok.
tłuc, tłukę, tłucze, tłukł, rozk. tłucz, tłuczcie; potłukłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
tłum, 2. -mu.
tłumacz, tłómacz, l. mn. -cze, 2. -czów albo -czy. Zob. tłumaczyć.
tłumaczenie, tłómaczenie — zob. tłumaczyć.
tłumaczyć *, tłómaczyć *, tłumaczenie *, tłómaczenie *, tłumacz *, tłómacz * — oba sposoby pisania w powszechnem użyciu (w języku książkowym rzadko: tłomaczyć, tłomaczenie, tłomacz).
tłumić, -mimy; rozk. tłum, tłummy.
tłumnie, st. w. -niej.
tłumok *; piszą także: tłómok, tłomok *.
tłusty, st. w. tłustszy albo tłuściejszy.
tłuszcz, 2. -czu, l. mn. -cze, 2. -czów.
tłuszcza (=tłum, motłoch), 2. -czy, l. mn. -cze, 2. tłuszcz.
tłuścić, tłuszczę, tłuścimy; rozk. tłuść, tłuśćcie.
tłuścieć, tłuścieje, tłuściał, -cieli, -ciały.
tłuścioch, l. mn. -chy.
to, 6. tem, 7. w tem, l. mn. te, 3. tym, 6. temi. Zob. *-ym, -im.*
to. Cząstkę *to* piszemy po słowach (czasownikach) oddzielnie, po innych wyrazach razem: jest to dobry człowiek, byli to pracowici ludzie, było to podczas świąt; onto, tyżeśto, tenżeto, ileżto, bądźto, jużto, jakto – oddzielnie tylko: mimo to, pomimo to.
to samo, 2. tego samego, 6. tem samem, 7. w tem samem; l. mn. te same, 3. tym samym, 6. temi samemi. Zob. *-ym, -im.*

to też.
toaleta — częściej: tualeta.
toast, 2. -stu, l. mn. -sty.
toastować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Tobiasz, 2. -sza.
Tobolsk, 2. -ska.
tobolski.
toga, tych tog.
Tokaj (miasto); tokaj (rodzaj wina).
tokarnia, l. mn. -nie, 2. -karni, rzadziej: -karń.
tokarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
Tokio (nieodm.).
tokować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
tolerancya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
tolerancyjny.
tolerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Tołstoj, 2. Tołstoja, 3. Tołstojowi, 6. Tołstojem — rzadko według odmiany przymiotnikowej: 2. Tołstego, 3. Tołstemu, 6. Tołstym i t. d. (w języku rosyjskim odmienia się przymiotnikowo).
tombak, 2. -ku. Zob. *om*, *on*.
tombola, l. mn. -le. Zob *om*, *on*.
ton, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.
tonacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
tonąć, tonął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. toń, tońmy, tońcie.
tonna, l. mn. tonny, 2. tonn.
tonzura. Zob. *-ura*.
toń, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
topaz, 2. -zu, l. mn. -zy.
topić, -pimy; rozk. top, topmy, topcie.
topiel, l. mn. -le, 2. -li.
topnieć, topnieje, topniał; rozk. topniej.
topografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
topola (w niektórych okolicach mówią i piszą: topol, topól), 2. topoli, l. mn. -le, 2. -poli (rzadziej: -pól).
topór, 2. topora, niekiedy także: toporu.
tor, 2. toru, na torze.
torba, tych torb.
torebka, w torebce, tych -bek.
torf, 2. -fu.
torować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
torpedowiec, l. mn. -dowce, 2. -ców.
Torricelli, 2. -cellego, 3. -cellemu, 6. i 7. -cellim.
tortura, 2. -ry, zwykle w l. mn. torturry, 2. -tur.
torturować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Toruń, 2. -nia, 7. -niu.
toruński.
towaroznawstwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
towarzyski.
towarzystwo, tych -rzystw.
towarzysz, l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy.
towarzyszka, 3. i 7. -rzyszce.
towarzyszyć, -szymy; rozk. -rzysz, -rzyszcie.
towianizm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
towiańczyk, l. mn. -cy.
Towiański, 6. i 7. -skim.
toż — zob. tenże.
toż samo, 2. tegoż samego, 6. temże samem, 7. w temże samem itd. Zob. 1) *-że*, 2) *-ym*, *-im*.
tożsamość, 2. -ści.
tracić, tracimy, rozk. trać, traćcie.
tracki.
Tracya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
tradycya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
trafić, -fimy; rozk. traf, trafmy.
tragedya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
tragikomedya, tej -dyi, tę -dyę, tych -dyi.
tragikomiczny.
tragizm, 2. -zmu. Zob. *-izm*.
traktat, l. mn. -ty, 2. -tów.
traktować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
traktyernia, l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -tyerń.
tramwaj, 2. -ju, l. m. -je, 2. -jów.
transmisya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.
transparent, 7. -rencie, l. mn. -ty (rzadziej: -ta), 2. -tów.
transport, 2. -tu, l. mn. -ty.
transportować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
transwersalny.
trapez, 2. -zu, l. mn. -zy.
trapić (się), -pimy; rozk. trap, trapmy.

tratować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
tratwa, tych tratw albo tratew.
trawestacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
trąba, tych trąb.
trąbić, -bimy; rozk. trąb, trąbcie.
trąbka, 2. -ki.
trąd, 2. -du.
trefniś, l. mn. -sie, 2. -siów.
Trembecki, 6. i 7. -ckim.
Trembowla, trembowelski — niektórzy piszą: Trębowla, trębowelski.
trenzla *, trendzla *, l. mn. -le, 2. -li; piszą także: tręzla, trędzla, l. mn. -le, 2. -li. Zob. *em, en*.
tresować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
treść, 2. -ści.
trębacz, l. mn. -cze, 2. -czów albo -czy.
trędowaty.
trędzla, trzęla — zob. trenzla.
trętwieć, częściej: drętwieć — zob.
trzęla, trędzla — zob. trenzla.
trj . . . zob. ***try*** . . .
trochę (nie: trochu; dawna forma *trocha* wychodzi z użycia), *troszkę* (nie: troszku; dawna forma *troszka* wyszła z użycia), *potrosze* (nie: potroszę). W żywej mowie ogółu i w dziełach nowszych znakomitych pisarzy spotykamy dosyć często nieprawidłową formę *potrochu*.

Uwaga. Wyrażenia przysłówkowe *trochę*, *troszkę* powstały z rzeczowników (dzisiaj bardzo rzadko używanych) *trocha, troszka*, które odmieniały się jak *pończocha, pończoszka* (1. trocha, 2. trochy, 3. trosze, 4. trochę i t. d.; 1. troszka, 2. troszki, 3. troszce, 4. troszkę i t. d.).
trofea, 2. -feów, 6. -feami.
troić się, troi się, troją się, troiło się. Zob. stroić.
troisty.
Troja, 2. i 3. Troi, 4. Troję.
trojaki.
troje dzieci, 2. trojga dzieci i t. d. (odmieniaj jak *dwoje* — zob.).
troska, tych trosk.
troskliwie, st. w. -wiej.
troszczyć się, -czymy się, rozk. troszcz się, troszczcie się.
troszkę — zob. trochę.
trotuar, 2. -ru. Zob. *-uar*.
trójbarwny.
trójca, 2. -cy; Trójca św.
trójka, 2. -ki, tych trójek.
trójkąt, 2. -ta.
trójkątny.
trójkolorowy.
trójlistny.
(trójnasób); oddać komu w trójnasób.
trójnóg, 2. -noga, l. mn. -nogi, 2 -gów.
trójząb, 2. -zęba, rzadziej: -zębu.
trójzębny.
trubadur, l. mn. -rowie, -rzy.
truchleć, truchleje, truchlał, truchleli; rozk. -lej.
truciciel, l. mn. -le, 2. -li.
trucizna, 3. i 7. -ciźnie, tych -cizn. Zob. *-izna*.
truć, truje, truł, rozk. truj.
trud, 2. -du.
trudnić się, -nimy się; rozk. trudnij się.
trudno, st. w. -niej.
trudzić (się), -dzimy; rozk. trudź, trudźcie.
trufla, l. mn. -le, 2. -li.
trumienka, tych -nek.
trumna, tych -mien.
trunek, 2. trunku. Zob. *-unek*.
trup, 2. -pa.
trupa (aktorska), 2. -py, tych trup.
truskawka, tych -wek.
truteń, 2. trutnia, l. mn. -nie, 2. -ni albo -niów.
trutka, 3. i 7. trutce.
trwonić, -nimy; rozk. trwoń, trwońmy.
trwożliwy.
trwożyć (się), -żymy; rozk. trwóż, trwóżcie.

Tryb rozkazujący:
1) Zob.: *ej* czy *ij* w trybie rozkazującym? 2) W sprawie pisowni trybu rozk. słów na *-ować* i niektórych słów na *-ywać:* malować, maluj; odpisywać, odpisuj i t. p. — zob. *-ować*.
trybulka, 2. -ki.

trybun, l. m. -ni, -nowie, 2. -nów.
trybuna, tych -bun.
trybunał, 2. -łu.
trydencki.
Trydent, 2. -dentu, 7. -dencie.
Tryest, 2. Tryestu, 7. w Tryeście.
tryesteński; zatoka Tryesteńska.
trygonometrya, 2. i 3. -tryi, 4. -tryę.
trygonometryczny.
trylion, 2. -na.
trylogia, tej -gii, tę -gię, tych -gii.
tryolet, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
tryptyk, 2. -ku.
trysnąć, tryśnie, trysnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. tryśnij.
tryumf, 2. -fu, l. mn. -fy, 2. -fów.
tryumfalny.
tryumfator, l. mn. -rowie, -rzy.
tryumfować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
tryumwir, l. mn. -rowie.
tryumwirat, 2. -tu.
trywialny.
trz czy ***cz?*** (czcionka, trzcina; opa*trz*ny, opa*cz*ny, wie*trz*ny, wie*cz*ny . . .) — zob. *cz* czy *trz?*
trz czy ***tsz?*** — zob. *sz* czy *rz?*
trza — zob. trzeba.
trzask, 2. -ku.
trzaska, w trzasce, tych trzasek.
trzaskać, trzaska.
trzasnąć, trzaśnie, trzasnął albo trzasł; rozk. trzaśnij.
trząść, trzęsę, trzęsie, trzęsą; trząsł, trzęsła, trzęśli, trzęsły; rozk. trząś.
trzcina. Zob. *cz* czy *trz?*
trzcinowy. Zob. *cz* czy *trz?*
trzeba, w języku książkowym bardzo rzadko: trza.
trzebić, -bimy, rozk. trzeb, trzebcie. Porówn. trzepać.
trzebież, 2. -ży, l. mn. -że, 2. -ży. Zob. *rz, ż,* uw. *d.*
trzech — zob. trzej.
trzechkrotny, trzykrotny.
trzechletni, trzyletni.
trzechsetny.
trzeci, -cia, -cie; 6. i 7. rodz. męs. -cim, rodz. nij. -ciem. Zob. *-ym, -im.*
trzeciorzędny.
trzeć, trę, trze, tarł, tarli; rozk. trzyj, trzyjcie; utarłszy, wytarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
trzej (uczniowie), *trzy* (ptaki, kobiety, drzewa); 2. *trzech* (uczniów, ptaków, kobiet, drzew); 3. *trzem* (uczniom, ptakom, kobietom, drzewom); 4. *trzech* (uczniów), *trzy* (ptaki, kobiety, drzewa); 5. *trzej* (uczniowie), *trzy* (ptaki, kobiety, drzewa); 6. *trzema* (uczniami, ptakami, kobietami, drzewami); 7. *w trzech* (uczniach, ptakach, kobietach, drzewach).

Trzej uczniowie przyszli do szkoły, albo: *trzech* uczniów przyszło do szkoły.— Trzech gospodarzy kupiło pole, zorali je i zasiali.
trzepać, rozk. trzep, trzepmy, trzepcie. Porówn. trzebić.
trzepnąć, trzepnął, rozk. -nij.
trzepotać — zob. deptać.
trzeszczeć, trzeszczy, trzeszczał.
trześnia, l. mn. -nie, 2. -ni.
trzewik.
trzewo, 2. -wa, 3. -wu, zwykle w l. mn. trzewa, 2. trzew, 6. trzewami, 7. w trzewach (mówią także i piszą: l. mn. trzewia, 2. trzewi, trzewiów, 6. trzewiami, 7. w trzewiach).
trzeźwo, st. w. -wiej; po trzeźwu (w dziełach wzorowych pisarzy spotykamy niekiedy także formę: po trzeźwemu).
trzeźwy, st. w. -wiejszy, l. mn. -wiejsi.
trzęsawisko, tych -wisk.
trzęsienie, tych -sień.
trzmiel, l. mn. -le, 2. -li, rzadziej: -lów. Zob. *cz* czy *trz?*
trznadel, l. mn. -dle, 2. -dli, rzadziej: -dlów. Zob. *cz* czy *trz?*
trzoda, tych trzód.
trzon, 2. -nu.
trzonowy.
trzos, 2. -su albo -sa.
trzódka, 3. i 7. trzódce, tych -dek.
trzpiot, l. mn. -ty, 2. -tów. Zob. *cz* czy *trz?*
trzpiotostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
trzy — zob. trzej.
trzydniowy.
trzydniówka. Zob. *-ówka.*

trzydziestoletni, -nia, -nie.
trzydziestu (uczniów), trzydzieści (ptaków, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zob.!
trzydziesty.
trzydzieści — zob. trzydziestu.
trzyklasowy.
trzykroć. Zob. *-kroć.*
trzykrotny, trzechkrotny.
trzyletni, trzechletni.
trzymać, trzyma.
trzynastoletni, -nia, -nie.
trzynastu (uczniów); trzynaście (ptaków, kobiet, drzew). Odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zob.!
trzynasty.
trzynaście — zob. trzynastu.
trzypiętrowy.
trzysta — zob. trzystu.
trzystu uczniów; trzysta ptaków, kobiet, dzieł; 2. trzystu (rzadziej: trzechset) uczniów, ptaków, kobiet i t. d.; 3. trzystu uczniom, ptakom, kobietom i t. d.; 4. trzystu (rzadziej: trzechset) uczniów; trzysta ptaków, kobiet i t. d.; 5. jak 1-szy; 6. trzystu uczniami, ptakami itd.; 7. w trzystu uczniach, ptakach, kobietach i t. d.
tsz czy ***trz?*** — zob. *sz* czy *rz?*
tu; tu i owdzie, tu i ówdzie (oba sposoby pisania w powszechnem użyciu).
tualeta (rzadziej: toaleta), 2. -ty.
tuba, tych tub.
tubalny.
tuberkuliczny.
tuberkuły, 2. -kułów.
Tucydydes, 2. -sa.
tuczny.
tuczyć, -czymy; rozk. tucz, tuczcie.
tudzież. Zob. *-że.*
tulić, -limy; rozk. tul, tulmy.
tulipan, 2. -na, rzadziej: -nu.
Tulliusz, piszą także: Tuliusz. Zob. Spółgłoski podwójne.
tułacz, tych -czy albo -czów.
tułać się, tuła się.
tułów, 2. tułowia, l. mn. -wie, 2. -wi albo -wiów.
tum, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
tumak, 2. -ka.
tuman (= kurzawa), 2. -nu; *tuman* (= głupiec), 2. -na.
tumanić, -nimy; rozk. tumań, tumańcie.
tumult, 2. -tu.
tunel, 2. -lu, tych -li, rzadziej: -lów.
tunika, l. mn. -ki, 2. -nik.
tupnąć, tupnął, rozk. -nij.
tur (zwierzę), 2. -ra, l. mn. -ry, 2. -rów.
Turcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
turczyć (się), turczy (się).
Turczynka, 2. -ki.
turecczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
turecki.
Turek, l. mn. Turcy.
Turgeniew, 2. -wa. Zob. *ge* czy *gie?*
turkawka, tych -wek.
turkot, 2. -tu.
turkotać — zob. deptać.
turkus, 2. -su, rzadziej: -sa.
turmalin, 2. -nu.
turnia, l. mn. -nie, 2. -ni.
turniej, 2. -ju, l. mn. -je, 2. -jów.
Turyngia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
turysta, 2. -sty, l. m. -ści, 2. -stów.
turzyca, 2. -cy.
tusz, 2. -szu. Porówn. *tuż* (= bardzo blizko).
tusza, 2. -szy.
tuszować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
tuszyć (= spodziewać się), tuszy.
tutaj (nie: tutej), ale: tutejszy (nie: tutajszy).
tutejszy — zob. tutaj.
tutka, w tutce, tych tutek.
tuz, 2. -za, l. mn. -zy, 2. -zów.
tuzin, 2. -na, rzadziej: -nu.
tuż (= bardzo blizko); stał *tuż* przy mnie. Porówn.: *tusz;* zob. *-że.*
tużurek, 2. -żurka.
twardnieć, twardnieje, twardniał, -nieli, -niały; rozk. twardniej.
twardo, st. w. -dziej.
twardy, st. w. twardszy, l. mn. twardsi, -sze.
twaróg, 2. -rogu.
twarz, l. mn. -rze, 2. -rzy. Zob. *rz, ż*, uw. d.
twarzyczka, 3. i 7. -rzyczce.
twierdza, l. mn. -dze, 2. twierdz.

twierdzić, -dzimy, rozk. twierdź, twierdźcie.
twoja, 4. twoją (czapkę). Zob. mój.
tworzyć, -rzymy; rozk. twórz, twórzcie.
twój, twoja, twoje. Zob. mój.
twór, 2. tworu.
twórca, l. mn. -cy, 2. -ców.
twórczość, 2. -ści.
ty, 3. tobie, ci, 4. ciebie, cię.
tyara, tych tyar.
Tyber, 2. Tybru, nad Tybrem.
Tyberyusz, 2. -sza.
Tybullus, 2. Tybullusa albo Tybulla.
Tycyan, 2. -na.
tyczyć się, tyczy się, co się tyczy (dawniejsza forma: *tycze się* wychodzi z użycia).
tyć, tyje, tył, tyli.
tydzień, 2. tygodnia, l. mn. -dnie, 2. -dni.
tyfus, 2. -su.
tygiel, 2. -gla, l. mn. -gle, 2. -gli, -glów.
tyle, tyleż — zob. tylu.
tylekroć, Zob. *-kroć*.
tyleż, tyle — zob. tylu.
tylny, -na, -ne.
tylokrotnie.
tylokrotny.
tyloletni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej.
tylu, tyluż; tyle, tyleż. Tylu żołnierzy; tyle ptaków, kobiet, drzew (odmieniaj jak: *pięciu, pięć* — zob.!).
Tylża, w Tylży.
tylżycki.
tymczasem.
tymczasowo.
tymczasowy.
tynk, 2. -ku.
tynkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
tynktura, tych -tur. Zob. *-ura*.
typografia, 2. i 3. -fii, 4. -fię.
tyrać * albo terać, tyra albo tera.
tyrada, tych -rad.
tyran, l. mn. -ni, 2. -nów.
tyrania, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
tyranizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
tyrański.
tysiąc, 2. tysiąca, 3. tysiącowi, 4. i 5. tysiąc, 6. tysiącem, 7. w tysiącu; l. mn. 1. tysiące, 2. tysięcy, 3. tysiącom, 4. i 5. tysiące, 6. tysiącami, 7. w tysiącach.
tysiącletni.
tysiączny, rzadziej: tysięczny. W złożeniach przeważają formy z *ę*: dwutysięczny, czterotysięczny, pięciotysięczny, sześciotysięczny, dziesięciotysięczny, dwudziestotysięczny, stutysięczny i t. d. — rzadziej: dwutysiączny*, czterotysiączny * i t. d.
tysięczny — zob. tysiączny.
tytoniowy — zob. tytoń.
tytoń, 2. -toniu, l. mn. -tonie, 2. -toniów, -toni — rzadziej: *tytuń*, 2. -tuniu, l. mn. -tunie itd.; tytoniowy, rzadziej: tytuniowy. W Galicyi prawie powszechnie: tyto*ń*, tyto*n*iowy; w Królestwie Pols. obie formy w użyciu (w języku potocznym i książkowym).
tytuł, 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów.
tytułować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
tytuniowy — zob. tytoń.
tytuń — zob. tytoń.

U.

u. — 1) *u* (nie: *ó*) piszemy w formach czasu teraźniejszego, w trybie rozkazującym i imiesłowie teraźniejszym czyn. słów na *-ować*: gotować, całować, rachować, malować, pracować i t. p.; got*uj*ę, got*uj*esz, got*uj*e . . . rozk. got*uj*, got*uj*cie; got*uj*ąc i t. d. [1]) Odnosi się

[1]) Przyrostkiem form teraźniejszo-czasowych jest *u* (prac-*u*-j-e), przyrostkiem

to także do słów na *-ywać (-iwać)*, takich, jak: zapisywać, oszukiwać i t. p.: zapisuję, zapisuj i t. d.

2) Pisz *u*:

a) w przyrostkach wyrazów zdrobniałych na: *-uchny, -uchna, -ula, -ulek, -ulo, -ulka, -unio, -unia, -uszek, -uszka, -uszko; -uś, -usia, -usio; -usi, -usia, -usie; -utki, -usieńki, -uteńki*: bieluchny, ubożuchny, cieniuchny i t. p.; ciotuchna, córuchna i t. p.; ciotula, matula i t. p.; chłopulek, ojczulek, tatulek i t. p.; chłopulo, dziadulo i t. d.; babulka, matulka i t. p.; ojcunio, tatunio, Tadziunio, ciotunia, siostrunia, kawunia i t. d.; garnuszek, koniuszek, staruszek itd.; dziewuszka, staruszka i t. d.; jabłuszko, serduszko i t. d.; Jacuś, tatuś, dziaduś, kawusia, matusia, bielusi, bielutki, skromniutki, cieniusieńki, cieniuteńki, bielusieńki, bieluteńki i t. p.;

b) w wyrazach na: *-uch, -ucha, -ulec, -un, -unka, -us* — takich, jak: dzieciuch, leniuch, pastuch i t. d.; dziewucha, czarnucha, siwucha itd.; budulec, hamulec i t. d.; biegun, opiekun, piorun, zwiastun, opiekunka, piastunka, zwiastunka i t. p.; całus, garbus, psikus, sługus, wiarus i t. d.;

c) w wyrazach rodzimych i przyswojonych na: *-unek, -ura, -usz (-iusz, -yusz)* — takich, jak: gatunek, pakunek, rachunek, ratunek, pocałunek, sprawunek i t. p.; awantura, broszura, cenzura, figura, profesura, tektura, lisiura, wilczura i t. p.; agraryusz, chudeusz, cienkusz, geniusz, kuracyusz, notaryusz, nuncyusz i t. p.;

d) w wyrazach obcych i przyswojonych na: *-uar, -um, -ument, -urg, -utor* — takich, jak: repertuar, trotuar i t. p.; gimnazyum, seminaryum, liceum, muzeum i t. p.; dokument, instrument i t. p.; chirurg, dramaturg i t. p.; egzekutor, koadjutor i t. p.

3) Pisz *u* w wyrazach: bankrut, Bułgar, but, butwieć, biuro, drut, dziura, furta, jałmużna, kłuć, kłus, kluska, luźny, łut, marmur, nucić, nuta, okrutny, obuwie, podług, południe, pułk, płukać, pruć, psuć, stuła, ślusarz, śrut, śruba, struna, sznur, tulić, wuj, zasuwka (zob.: *-ówka)* i t. d. W wielu powyższych wyrazach należałoby właściwie (ze względów etymologicznych) pisać *ó*, piszemy jednak według przyjętego zwyczaju *u* (marmur z łacińs. marmor, ślusarz — z niem. Schlosser i t. d.).

4) Pisz: dwunasty, stubarwny, studniowy, stuletni, stulecie i t. p. (nie: dwónasty, stólecie i t. d.).

5) dłóto *, piszą także: dłuto; dwóch *, niektórzy piszą: dwuch (zob.: ó, uwaga III.); jaszczór *, jaszczórka *, bardziej rozpowszechniona pisownia: jaszczur, jaszczurka; Jakób, ale: Kuba; krócica*, rzadko: krucica; protokół *, piszą także: protokuł (zob.!); tłómaczyć * albo tłumaczyć * (zob.!); tłumok *, tłumoczek *, piszą także: tłómok, tłómoczek, tłomok *, tłomoczek *.

***u* czy *ó*?** (protokół czy protokuł? dwóch czy dwuch? tłómaczyć czy tłumaczyć? i t. d.) — zob.: *ó, u*.

u góry, u dołu, u spodu i t. p.

-uar. Pisz *u* w zgłosce przedostatniej wyrazów obcych na *-uar*, takich, jak: buduar, repertuar, trotuar i t. p.

ubezpieczenie, 2. -nia.

ubezpieczyć, -czymy; rozk. ubezpiecz, -pieczcie.

ubezwładnić albo obezwładnić; -władnimy; rozk. -władnij.

ubiedz — zob. biedz.

ubielić, -limy; rozk. ubiel.

ubierać, -biera.

ubijać, -ja; rozk. -jaj.

ubikacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę; zwykle w l. mn. -cye, 2. -cyi.

ubiór, 2. ubioru.

ubliżać, -ża.

ubliżenie, 2. -nia.

---

bezokolicznika *-owa* (prac-ow-a-ć), brzmienie *u* nie powstało więc wskutek pochylenia się samogłoski *o*.

ubliżyć, -żymy; rozk. ubliż, ubliżcie.
ubocze, tego ubocza, na uboczu — rzadziej: ta ubocz, tej uboczy, na uboczy.
ubogi, st. w. uboższy, l. mn. ubożsi.
ubogo, st. w. ubożej.
ubolewać, ubolewa.
ubość albo ubość * (w Królestwie Pols. mówią i piszą przeważnie: ubość, w Galicyi i Poznańskiem: ubość), ubodę, -bodzie, -bodą; ubodłem, ubódł, -bodła, -bodli, -bodły; ubódłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
ubożeć — zob. ubożyć.
ubożuchny. Zob. *-uchny*.
ubożyć (= przywodzić kogo do ubóstwa), ubożę, ubożysz, uboży, ubożył; *ubożeć* (=podupadać na majątku), ubożeję, ubożejesz, ubożeje, ubożałem, ubożał. Nieopatrzna gospodarka uboży. Nieoględny gospodarz ubożeje.
ubóstwiać, ubóstwia.
ubóstwo, 2. -stwa.
ubość — zob. ubość.
ubrać, ubiorę, ubierzesz, ubierze... ubiorą; rozk. ubierz.
ubrdać (sobie coś), ubrda, ubrdał; rozk. ubrdaj.
ubyć — zob. być.
ucałować, -uje, rozk. -uj. Zob. *- uję*.
-uch. Pisz *u* w wyrazach na *-uch*, takich, jak: dzieciuch, staruch, paluch, mieszczuch i t. d.
-ucha. Pisz *u* w wyrazach na *-ucha*, takich, jak: dziewucha, prażucha, czarnucha i t. p.
-uchna — zob. *-uchny*.
-uchny, *-uchna*. Pisz *u* w wyrazach na *-uchny*, *-uchna:* ubożuchny, -na, -ne; bieluchny, cieniuchny; ciotuchna, córuchna i t. p.
ucho (narząd słuchu), temu uchu, te uszy, tych uszu albo uszów (bez względu na ilość), uszyma albo uszami (bez względu na ilość); dwoje, troje uszów albo uszu. Ucho (u dzbana, garnka), te ucha, tych uch, uchom, uchami, w uchach.
uchodzić, -dzimy; rozk. uchodź, -chodźcie.
uchronić, -nimy; rozk. uchroń, -chrońmy.
uchwycić, -cimy; rozk. uchwyć, -chwyćmy, -chwyćcie.
uchybić, -bimy; rozk. uchyb, -chybcie.
uciąć, utnę, -tnie, -tną, uciąłem, -ciął, -cięła, -cięły; rozk. utnij; uciąwszy.
uciągnąć, uciągnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły (w języku książkowym bardzo rzadko: uciągła, -ciągło, -ciągli, -ciągły); rozk. uciągnij, uciągnąwszy.
uciążliwie, st. w. -wiej.
uciążliwy.
ucichnąć, ucichł albo ucichnął, ucichła, ucichło, ucichli, ucichły; rozk. ucichnij; ucichnąwszy.
uciec, ucieknę, ucieknie, uciekną, uciekłem, uciekł, uciekli; rozk. ucieknij; uciekłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
uciecha, w uciesze, tych uciech.
uciemiężać, -ciemięża.
uciemiężony.
ucierać, uciera.
ucierpieć, ucierpimy (nie: -piemy; prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*).
ucięcie, 2. -cia.
ucięty.
uciułać, -ciuła.
uczcić — zob. czcić.
uczciwie, st. w. -wiej.
uczciwość, 2. -ści.
uczciwy, st. w. uczciwszy, l. mn. -si.
uczczenie, 2. -nia.
uczennica (rzadko: uczenica *), l. mn. -ce, 2. uczennic.
uczeń, l. mn. -niowie, 2. uczniów, rzadziej: uczni (bez różnicy w znaczeniu).
uczestnictwo. Porówn. uczestniczyć.
uczestniczka, 3. i 7. -niczce, tych -czek. Porówn. uczestniczyć.
uczestniczyć, -czymy, rozk. uczestnicz, -niczcie. Formy prawidłowe: uczęstniczyć, uczęstnictwo, uczęstnik . . . spotykamy bardzo rzadko w języku literackim.
uczestnik. Porówn. uczestniczyć.

uczęstnik, uczęstniczyć i t. p. — zob. uczestnik, uczestniczyć i t. p.
uczęszczać, -cza.
uczta, na uczcie, tych uczt.
ucztować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
uczucie, tych uczuć.
uczuć, uczuje; rozk. uczuj.
uczuwać, -czuwa.
udany (= nieszczery, nieprawdziwy, pozorny, obłudny), *nieudany* (= szczery, prawdziwy, niekłamany); przyjął tę wiadomość z udaną (z nieudaną) radością. — *Nieudany* albo *nieudały* (=który się nie udał, chybiony, nie odpowiadający celowi, nieudolny, bezskuteczny); nieudany (albo: nieudały) zamach, nieudana (albo: nieudała) wyprawa, nieudała próba dramatu i t. p. [1]) Porówn. *udatny*.
udaremnić, -nimy; rozk. -nij.
udatnie, st. w. -niej.
udatny (= dosyć dobry, zręcznie wykonany i t. p.); udatny wierszyk. Porówn.: udany.
uderzenie, tych -rzeń.
uderzyć, -rzymy; rozk. uderz, uderzcie.
udko (= małe udo), 3. udku, tych udek.
udławić się, -wimy, rozk. udław, -dławcie się.
udo, 3. udu, 7. w udzie, l. mn. uda, 2. ud.
udobruchać (się), -brucha (się).
udoić, -doję, -doisz, -doi, -doimy, -doją; udoiłem, -doił, -doili; rozk. udój, -dójmy; udoiwszy.
udój, 2. udoju, l. mn. udoje, 2. udojów.
udrapać, rozk. udrap, -drapmy, -drapcie.
udrapować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.

[1]) Ponieważ sprawy językowe nie wchodzą w zakres niniejszego słownika, przeto zaznaczamy tu tylko nawiasowo, że wyraz «*nieudały*», potępiany przez niektórych językoznawców, jest w użyciu na znacznym obszarze ziem polskich, a spotykamy go także w dziełach H. Sienkiewicza i innych wybitnych pisarzy, z tej też przyczyny nie można mu odmówić obywatelstwa na niwie języka literackiego. Królewiacy używają rzadko powyższego wyrazu.

udręczyć, -czymy; rozk. udręcz, -dręczcie.
udrzeć, udrę, -drzesz, -drze, -drą; udarł; rozk. udrzyj, -drzyjmy, -drzyjcie; udarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
udusić, -simy; rozk. uduś, -duście.
udział, w udziale, rzadziej: w udziele. Zob. *dział*.
udziec, 2. udźca, l. mn. udźce, 2. udźców.
udzierać, udziera.
udźwignąć, udźwignie, udźwignąłem, -dźwignął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. udźwignij.
ufać, ufa.
ufność, 2. -ści.
ufny.
ugiąć, ugnę, -gniesz, -gnie, -gną; ugiąłem, -giął, -gięła, -gięli, -gięły; rozk. ugnij; ugiąwszy.
ugłaskać — zob. głaskać.
ugnieść, ugniotę, -gniecie, -gniotą; ugniotłem, -gniótł, -gniotła, -gnietli, -gniotły; ugnieciony, ugniótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
ugniły, -ła, -łe.
ugodowiec, 5. -dowcze! l. mn. -dowcy.
ugościć, ugoszczę, rozk. ugość, ugośćcie.
ugotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
ugór (rzadziej: ugor), 2. -goru.
ugruntować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
ugrupować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
ugryźć, ugryzę, -gryzie, -gryzą; ugryzł, -gryźli; rozk. ugryź, -gryźcie; ugryzłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 2.; b) *-szy* czy *-łszy?*
ugrząźć, ugrzęznąć, ugrzęznę, ugrzęźnie, ugrzązł, ugrzęzła, ugrzęźli, ugrzęzły; rozk. ugrzęźnij.
ugrzęznąć — zob. ugrząźć.
Uhland, 2. -da.
uiszczać, 2. -cza.
uiszczenie, 2. -nia.
uiścić, uiszczę, uiści, uiszczą, uiścił; rozk. uiść, uiśćcie.
ujarzmić, -mimy; rozk. ujarzmij, -mijmy, -mijcie.
ująć, ujmę, ujmiesz, ujmie . . . ujmą, ująłem, ujął, ujęła, ujęli;

rozk. ujmij, -mijmy, -mijcie; ująwszy. Zob. jąć.
ujemnie.
ujemny.
ujeżdżacz, l. mn. -cze, 2. -czów, -czy.
ujeżdżać, ujeżdża.
ujeżdżalnia, l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -dżalń.
-uję, -ujesz, -uje i t. d. (nie: -óję, -ójesz, -óje i t. d.) piszemy w formach czasu teraźniejszego, w trybie rozkazującym i imiesłowie teraźniejszym czyn. słów na *-ować (-ywać, -iwać):* gotować, gotuję, gotujesz, gotuje, gotują; gotuj, gotujcie; gotując; zapisywać, zapisuję, zapisuj i t. d. Zob. *u*, uw. 1. i dopisek u dołu.
ujęcie, 2. -cia.
ujęty.
ujma, 2. -my.
ujmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
ujmujący.
ujrzeć, ujrzę, ujrzy, ujrzymy (nie: ujrzemy; prawidło — zob. *-imy, -ymy),* ujrzą, ujrzał, rozk. ujrzyj.
ujście, l. mn. ujścia, tych ujść.
ujść, ujdę, ujdzie, uszedł, uszli, rozk. ujdź, ujdźmy, ujdźcie; uszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
ukamienować, ukamionować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
ukarać, ukarze, rozk. ukarz. Porówn. ukazać się, ukaże się, ukaż się.
ukazać się, ukaże się, ukaż się. Porówn. ukarać, ukarze, ukarz.
ukazywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
ukąsić, ukąszę, ukąsisz, ukąsi . . . ukąszą, ukąsił; rozk. ukąś.
ukisnąć, ukiśnie, ukisł albo ukisnął, ukisła, ukisło, ukisły (rzadziej: ukisnęła, -nęło, -nęły).
uklęknąć, uklęknę, uklęknie, uklękną, ukląkł albo uklęknął, uklękła, uklękli, uklękły; rozk. uklęknij; ukląkłszy albo uklęknąwszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
ukłucie, 2. -cia. Porówn. ukłuć.
ukłuć, ukłuję albo ukolę, ukłujesz albo ukolesz, ukłuje albo ukole itd.; ukłułem, -kłułeś, -kłuł, -kłuła, -kłuli, -kłuły; rozk. ukłuj albo ukol, ukłujmy albo ukolmy, ukłujcie albo ukolcie; ukłuwszy. Prawidłowe postaci: *ukłóć, ukłójęi* t. d. spotykamy bardzo rzadko we współczesnem piśmiennictwie.
uknuć (we współczesnym języku rzadko: uknować), uknuję, -knuje; uknułem, -knuł; rozk. uknuj, -knujmy; uknuwszy.
ukoić, ukoję, ukoisz, ukoi, ukoimy, ukoją, ukoił; rozk. ukój.
ukojenie, 2. -nia.
ukołysać — zob. kołysać.
ukorzyć się — zob. korzyć się.
(ukos), na ukos, z ukosa.
ukośnie, st. w. -niej.
ukośny.
ukradkiem.
Ukraina, na Ukrainie.
Ukrainiec, 2. -ińca, l. mn. -ińcy, 2. -ińców; Ukraińczyk, 2. -ka, l. m. -cy, 2. -ków.
ukraiński; wyżyna Ukraińska.
ukraść, ukradnę, ukradnie, ukradł; rozk. ukradnij; ukradłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
ukroić, ukroję, -kroisz, -kroi, -kroimy . . . -krojq; ukroił, -kroiła, -kroili; rozk. ukrój, -krójcie.
ukrop, 2. -pu.
ukrócić, ukróci, -cimy; rozk. ukróć, ukróćcie.
ukruszyć, -szymy; rozk. ukrusz.
ukrzywdzić, -dzimy; rozk. ukrzywdź, -krzywdźcie.
ukrzyżować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
uksztaltować się, -uje się, rozk. -uj się. Zob. 1) *-uję;* 2) *sz* czy *rz?*
ukuć — zob. kuć.
ul, 2. ula, l. mn. ule, 2. uli, ulów.
-ula. Pisz *u* w wyrazach na *-ula,* takich, jak: ciotula, matula itp.
ulać, uleje, ulał, ulali; rozk. ulej, ulejcie.
ulatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
uląc się (bardzo rzadko używ.) — zob. ulęknąć się.
ulądz się — zob. lądz.

-*ulec*. Pisz *u* w wyrazach na *-ulec*, takich, jak: budulec, hamulec i t. p.
uleczyć, -czymy; rozk. ulecz, -leczcie.
uledz — zob. ledz.
-*ulek*. Piszemy *u* w wyrazach na *-ulek*, takich, jak: mężulek, ojczulek, chłopulek i t. p.
ulepić, -pimy; rozk. ulep, -lepmy.
ulepszać, ulepsza, rozk. ulepszaj.
ulepszenie, l. mn. -nia, 2. -szeń.
ulepszony.
ulepszyć, -szymy, -szył; rozk. ulepsz, ulepszcie.
ulewa, tych ulew.
ulewać, ulewa.
uleźć, ulezie, ulazł; rozk. uleź, -leźcie; ulazłszy. Zob. 1) *-szy* czy *-łszy;* 2) Bezokolicznik, uw. 2.
uleżałka, ulegałka, tych -łek.
uleżeć się, uleży się.
ulegałka, uleżałka, tych -łek.
ulegnąć się — zob. lądz.
ulęknąć się (bardzo rzadko: uląc się), ulęknę się, -lękniesz się, -lęknie się . . . -lękną się; ulękł, -lękła, -lękli, -lękły się; ulęknij się.
ulga, tych ulg.
ulica, l. mn. -ce, 2. ulic. Nazwy ulic piszemy wielką literą: ulica Zielona, ulica Kolejowa, ulica Marszałkowska i t. d.
ulicznik, l. mn. -cy, -ki.
Ulises, Ulisses (rzadko: Ulixes *), 2. -sa. Zob. Spółgłoski podwójne.
ulitować się, -tuje, rozk. -tuj się. Zob. *-ować*.
-*ulka*. Pisz *u* w wyrazach na *-ulka*, takich, jak: mamulka, babulka i t. d.
-*ulo*. Pisz *u* w wyrazach na *-ulo*, takich, jak: tatulo, dziadulo i t. p.
ulotnić się, -nimy się; rozk. ulotnij się.
ultimatum, l. mn. -ta, 2. -tów. Zob. gimnazyum.
ulubienica, l. mn. -ce, 2. -nic.
ulubieniec, 5. -bieńcze! l. mn. -bieńcy.
ulubiony.
ulżyć, ulżę, ulży, ulżymy, rozk. ulżyj.
ułamać, rozk. ułam, ułammy.
ułamek (= liczba ułamkowa), 2. ułamka, l. mn. -ki, 2. -ków; *ułamek*, częściej: *ułomek* (= kawałek, część oderwana, odłamana od czegoś), 2. ułamka, ułomka, l. m. -ki, 2. -ków.
ułamywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
ułan, l. mn. -ni, 2. -nów.
ułatwić, -twimy, ułatwił; rozk. ułatw, ułatwcie.
ułomek — zob. ułamek.
ułomność, 2. -ści.
ułożenie, 2. -nia.
ułożyć, -żymy, rozk. ułóż.
ułuda, tych ułud.
-*um*. Pisz *u* w wyrazach przyswojonych z końcowem brzmieniem *um:* seminaryum, muzeum, akwaryum i t. d. — Wzór odmiany tego rodzaju wyrazów — zob. gimnazyum.
umaić, umaję, umaisz, umai, umaimy, umają, umaił; rozk. umaj; umaiwszy.
umajony.
umalować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
umartwiać (się), umartwia; rozk. umartwiaj.
umartwić, -twimy; rozk. umartw, umartwcie.
umarzać (umar|zać) — zob. umarznąć.
umarzać (uma|rzać) — zob. umorzyć.
umarznąć (wymawiaj: umar|znąć), umarznę, umarznie, umarzł (rzadziej: umarznął), umarzła, umarzli, umarzły; rozk. umarznij; umarznięty albo umarzły; *umarzać* (wymawiaj: umar|zać), umarza. Porówn.: uma|rzać, umorzyć.
-*ument*. Piszemy *u* w wyrazach na *-ument*, takich, jak: dokument, instrument i t. p.
umieć, umiem, umiesz, umie, umiemy, umieją; umiał, umieli; umiejąc; rozk. umiej, umiejcie. Formy nieprawidłowe 3. osoby l. mn. umią (rozumią, zrozumią, porozumią się i t. p.) spotykamy bardzo często w żywej mowie ogółu, niekiedy

także w języku książkowym. W mowie potocznej (bardzo rzadko w języku literackim) pojawiają się również skrócone formy trybu rozkazującego: zrozum, dorozum się itp.
umiejętnie, st. w. -niej.
umiejętność, l. mn. -ści.
umiejętny.
umierać, umiera.
umieszczać, -cza.
umieszczenie, 2. -nia.
umieścić, -cimy; rozk. umieść, umieśćcie.
umilknąć, umilknie, umilkł, umilkła, umilkło, umilkli, umilkły (rzadziej: umilknął, umilknęła i t. d.); rozk. umilknij.
umiłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
umizgi, 2. -gów.
umizgnąć się, umizgnął się, rozk. umizgnij się.
umknąć, umknę, umknąłem, umknął, umknęła, umknęli; rozk. umknij.
umocnić, -nimy, rozk. -nij.
umocować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
(umor, umór); na umor albo na umór.
umorzenie (długu), 2. -nia.
umorzyć (np. dług), umorzymy, umorzył; rozk. umórz, umórzcie; *umarzać*, umarza (dziel: uma|rzać, uma|rza — porówn.: umar|zać, umar|za).
umowa, tych umów.
umożliwić, -wimy; rozk. umożliw, -liwcie.
umówić się, umówimy się (zob. *-imy, -ymy*), rozk. umów się.
umrzeć (nie: umrzyć), umrę, umrze, umarł; rozk. umrzyj (nie: umrzej).
umysł, l. mn. 2. -łu, l. mn. -ły.
umyślić, umyślimy (zob. *-imy, -ymy*), umyślił, umyślili; rozk. umyśl, umyślmy.
umyślnie.
umyślny.
umywalnia, l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -walń.
-un, -unka. Pisz *u* w wyrazach na *-un, -unka*, takich, jak: biegun, piorun, opiekun, opiekunka, zwiastun, zwiastunka i t. p.
uncya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
-unek. Pisz *u* w wyrazach rodzimych i przyswojonych na *-unek*, takich, jak: sprawunek, gatunek, pocałunek, rachunek i t. d.
unia, tej -nii, tę -nię, tych -nii.
-unia. W sprawie pisowni wyrazów zdrobniałych z przyrostkiem *-unia* — zob. *-unio*.
unicestwić, -stwimy, -stwił.
unicestwiony.
unicki.
uniemożliwić, -wimy; rozk. uniemożliw, -liwcie.
unieszczęśliwić, -wimy, -wił; rozk. unieszczęśliw.
unieść, uniosę, -niesie, -niosą; uniosłem, -niósł, -niosła, -niosło, -nieśli, -niosły; rozk. unieś, -nieśmy; uniósłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
unieśmiertelnić, -nimy, -nił.
unieważnić, -nimy, rozk. unieważnij, -nijmy.
unieważnienie, 2. -nia.
uniewinniać, uniewinnia, rozk. -winniaj.
uniewinnić, -winnimy, rozk. -winnij.
uniewinnienie, 2. -nia.
uniform, 2. -mu, l. mn. -my, 2. -mów.
uniknąć, uniknę, uniknie; unikł, -nikła, -nikło, -nikli, -nikły — albo: uniknął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły; rozk. uniknij; uniknąwszy albo unikłszy.
-unio, -unia. Piszemy *u* w wyrazach zdrobniałych na *-unio, -unia*: ojcunio, Tadziunio, ciotunia, kawunia i t. p.
unita, 2. -ty, 4. -tę, 5. to! l. mn. -ci, 2. -tów.
unitka, 3. unitce, tych -tek.
uniwersalny.
uniwersytecki.
uniwersytet, 2. -tu, l. mn. -ty.
uniżony.
-unka — zob. *-un*.
uogólniać, 2. -nia.
uogólnić, -nimy, rozk. uogólnij, -nijcie.

uosabiać, -bia, rozk. -biaj.
uosobienie, 2. -nia.
upadek, 2. upadku.
upajać, -ja, rozk. -jaj.
upamiętać się albo opamiętać się.
upamiętnić, -nimy; rozk. -nij.
upaństwowienie, 2. -nia.
upaść, upadnę, -padnie, upadł; rozk. upadnij; upadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
upaść, upasę, -pasie, -pasą; upasł, -paśli; rozk. upaś, -paśmy, -paście; upasłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
upatrywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
upatrzony.
upatrzyć, upatrzymy, upatrzył, upatrzyli; rozk. upatrz, upatrzcie.
upełnomocnić, -nimy; rozk. -nij.
uperfumować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*
upewnić, -nimy; rozk. -nij.
upiąć, upnę, -pnie, -pną; upiął, -pięła, -pięli, -pięły; rozk. upnij; upiąwszy.
upiec, upiecze, upiekł; upiekłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
upierać się, upiera się.
upierzenie, 2. -nia.
upierzony.
upięcie, l. mn. -cia, 2. upięć.
upiększenie, l. mn. -nia, 2. -szeń. Porówn.: upiększyć.
upiększyć (pisownia prawidłowa *upiękrzyć* wyszła z użycia), upiększę, upiększymy; rozk. upiększ.
upijać się, upija się.
upiłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
upiór, 2. upiora.
upleść, uplotę, -pleciesz, -plecie, -plotą; uplotłem, -plótł, -plotła, -pletli, -plotły; rozk. upleć, -plećcie; -uplótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
upłynąć, upłynął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. upłyń, -płyńmy.
upodlić (się), -limy; rozk. upodlij, -lijmy.
upodobnić się, -nimy się; rozk. -nij się.
upoić, -poję, -poisz, -poi, -poimy, -poją; upoiłem, -poił, -poiła, -poili, -poiły, rozk. upój; upoiwszy.
upojenie, 2. -nia.
upokarzać (się), -karza.
upokarzający.
upokorzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
upokorzyć (się), -rzymy; rozk. upokorz albo upokórz (obie formy w użyciu — ale: korzyć się, korz się; prawidłową formę *kórz się* spotykamy bardzo rzadko).
upomnieć (się), upomnę, upomnisz, upomni, upomnimy (nie: upomniemy; zob. *-imy, -ymy*), upomną, upomniał, rozk. upomnij.
uporządkować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-uję;* 2) *rząd.*
uposażenie, 2. -nia.
uposażony.
uposażyć, -żymy; rozk. uposaż, -sażcie.
upoważnić, -nimy; rozk. upoważnij.
upoważniony.
upowszechnić, -nimy; rozk. -nij.
upozorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
upór, 2. uporu.
upraszczać, -cza; rozk. -czaj.
uprosić, uprosimy (nie: -siemy; prawidło — zob. *-imy, -ymy*), rozk. uproś.
uproszczenie, l. m. -nia, 2. -czeń.
uprościć, uproszczę, uprościmy, rozk. uprość, uprośćcie.
uprząść, uprzędę, -przędzie, -przędą; uprządłem, uprządł, -przędła, -przędli, -przędły; rozk. uprządź, uprządźcie; uprządłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
uprzątać, -prząta; rozk. -taj.
uprzątnąć, uprzątnął, rozk. -nij; uprzątnąwszy.
uprząż, 2. uprzęży, te uprzęże, tych uprzęży.
uprzeć się, uprę się, uprzesz się... uprą się, uparł się; rozk. uprzyj się; uparłszy się. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
uprzedzenie, l. mn. -nia, 2. -dzeń.
uprzedzić, -dzimy; rozk. uprzedź, uprzedźcie.
uprzedzony.
uprzejmie, st. w. -miej.
uprzejmość, 2. -ści.
uprzejmy.
uprzyjemnić, -nimy, rozk. uprzyjemnij.

uprzykrzony.
uprzykrzyć się, uprzykrzy się, uprzykrzyło się.
uprzytomnić, -nimy; rozk. -nij.
uprzywilejowany.
upstrzony.
upstrzyć, upstrzy, upstrzył.
upust, 2. -tu.
upuszczać, -cza.
upuścić, upuszczę, upuścimy; rozk. upuść, upuśćcie.
-ura. Pisz *u* w wyrazach rodzimych i przyswojonych na *-ura*, takich, jak: lisiura, wilczura, awantura, broszura, figura, profesura i t. d.
uragan, częściej: huragan, 2. -nu.
Ural, 2. -lu.
uralski; góry Uralskie.
Urania, 2. i 3. -nii, 4. -nię.
uratować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
uraza, l. mn. -zy, 2. uraz.
urazić, urażę, -zi, -zimy, -żą; uraził; rozk. uraź, uraźcie.
urażliwy.
urażać (się), uraża.
urąbać, urąbie, urąbał; rozk. urąb, urąbcie.
urągowisko, 2. -ska.
uregulować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują.*
-urg. Pisz *u* w wyrazach (przyswojonych) na *-urg:* chirurg, dramaturg i t. p.
urna, tych urn.
uroczystość, 2. -ści.
uroczyście, st. w. -czyściej.
urodzaj, l. mn. -je, 2. -jów.
uroić (sobie), uroiłem, -iłeś, -ił; uroję, uroisz, uroi; uroiwszy.
urojenie, l. mn. -nia, 2. -jeń.
urojony.
uronić, -nimy; rozk. uroń, urońmy.
urosnąć — zob. róść.
uroszczenie, l. mn. -nia, 2. -czeń.
urościć (sobie), uroszczę, urości, -cimy, uroszczą; urościł; rozk. urość, urośćcie.
urość, urość * — zob. róść.
urozmaicenie, l. mn. -nia, 2. -ceń.
urozmaicić, urozmaicę, -cimy; -maicił; rozk. urozmaić, -ićmy, -ićcie.
urozmaicony.
urość *, urość — zob. róść.
Urszula, 2. -li.
urwać, urwę, -rwie, -rwą; rozk. urwij, -rwijmy.
urwis, 2. -sa, l. mn. -sy, 2. -sów— albo: urwisz, 2. -sza, l. mn. -sze, 2. -szów (w Galicyi prawie powszechnie: urwisz, w Królestwie Pols. częściej: urwis).
urwisko, tych urwisk.
urwisz — zob. urwis.
urząd, 2. urzędu, l. mn. urzędy. Porówn.: rząd.
urządzać, -dza. Porówn. rząd.
urządzenie, l. mn. -nia, 2. -dzeń. Porówn. rząd.
urządzić, -dzimy; rozk. urządź, -rządźcie. Zob. rząd.
urzec — zob. rzec.
urzeczywistnić, -nimy; rozk. urzeczywistnij, -nijcie.
urzeczywistnienie, 2. -nia.
urzeczywistniony.
urzędnik, l. mn. -cy. Zob. rząd.
urzędować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ują;* 2) *rząd.*
urzędowo, urzędownie. Zob. rząd.
urznąć — zob. rznąć.
urznięcie (= ucięcie nożem, piłą), 2. -cia.
urzynać (= odcinać nożem, piłą), urzyna. Porówn. użynać.
urżnąć, pisz: urznąć — zob. rznąć.
-us. Pisz *u* w wyrazach na *-us*, takich, jak: całus, garbus, wiarus, sługus i t. p.
usadowić (się), -wimy; rozk. usadów.
usamowolnić, -nimy; rozk. -nij.
uschły — zob. uschnąć.
uschnąć, uschnę, -schnie, -schną; uschnął albo usechł, -schła, -schło, -schli, -schły (rzadko: uschnęła, -schnęło, -schnęli, -schnęły); rozk. uschnij, -schnijcie; uschnąwszy; uschnięty albo uschły.
uschnięty — zob. uschnąć.
-usi. W sprawie pisowni wyrazów zdrobniałych na *-usi* — zob. *-uś.*
-usia. W sprawie pisowni wyrazów zdrobniałych na *-usia* — zob. *-uś.*

usiąść — zob. siąść.
usidlić, -dlimy; rozk. usidlij, usidlijmy.
usiec, usiekę, -sieczesz, -siecze, -sieką; usiekł, -siekli; rozk. usiecz, -sieczcie; usiekłszy. Zob. 1) *-szy* czy *-łszy?* 2) Bezokolicznik, uw. 1.
-usieńki. Pisz *u* w przyrostku *-usieńki:* bielusieńki, cieniusieńki, nowiusieńki i t. p. Podobnie w przysłówkach: bielusieńko, cieniusieńko i t. d.
usiłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
-usio. W sprawie pisowni wyrazów zdrobniałych na *-usio* — zob. *-uś.*
uskarżać się (nie: uskarzać się), uskarża się.
uskubać, -skubie; rozk. uskub, -skubcie.
uskutecznić, -nimy; rozk. -nij.
uskwarzyć, -rzymy; rozk. uskwarz, -skwarzcie.
usłać, uściele — zob. słać, ściele.
usługa, tych usług.
usługiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
usłużnie, st. w. -niej.
usłużność, 2. -ści.
usłużny.
usłużyć, -żymy; rozk. usłuż, -służcie.
usmażyć, -żymy; rozk. usmaż, -smażcie.
usnąć, usnę, uśnie, usnął, usnęła, usnęli, usnęły; rozk. uśnij; usnąwszy.
usnuć, usnuje, usnuł, usnuła; rozk. usnuj, usnujmy; usnuwszy.
uspić, częściej: uśpić — zob.!
uspokajać (w języku literackim rzadko: usp*a*kajać), uspokaja, rozk. uspokajaj.
uspokoić, -koję, -koisz, -koi, -koimy, -koją; uspokoiłem, -koił, -koiła, -koili; rozk. uspokój, -kójmy; uspokoiwszy.
usposabiać, usposabia, rozk. usposabiaj,
usprawiedliwić, -wimy; rozk. -liw, -liwcie.
usta, 2. ust.
ustanowić, -wimy; rozk. -nów, -nówcie.
ustatkować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
ustawodawca, l. mn. -dawcy.
ustawodawstwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
ustąpić, -pimy; rozk. ustąp, ustąpcie.
usterk — zob. usterka.
usterka, tej usterki, tych usterek— rzadziej: ten usterk, tego usterku, tych usterków.
ustęp, 2. -pu.
ustępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
ustępstwo, tych ustępstw.
ustrajać, -ja; rozk. -jaj.
ustroić (się), ustroję, -stroisz, -stroi, -imy, -stroją; ustroiłem, -stroił, -iła, -ili, -iły; rozk. ustrój; ustroiwszy.
ustronie, tego ustronia, na ustroniu — rzadziej: ta ustroń, tej ustroni, na ustroni.
ustronny.
ustroń — zob. ustronie.
ustrój, 2. ustroju, l. mn. -je, 2. -jów.
ustrugać — zob. strugać.
ustrzedz (się), ustrzegę, -żesz, -że, -gą; ustrzegłem, ustrzegł, -strzegła, -strzegli, -strzegły; rozk. ustrzeż, -strzeżcie; ustrzegłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
ustrzelić, -limy; rozk. ustrzel.
ustrzydz, ustrzygę, -żesz, -że, -gą; ustrzygłem, ustrzygł, -strzygła, -strzygli, -strzygły; rozk. ustrzyż, -strzyżcie; ustrzygłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
usunąć, -sunął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. usuń, -suńmy.
ususzyć, -szymy; rozk. ususz, -suszcie.
usuwać, usuwa.
usychać (nie: usechać), usycha.
usypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
-usz. Pisz *u* w wyrazach rodzimych i przyswojonych na *-usz*, takich, jak: chudeusz, cienkusz, geniusz, notaryusz i t. p.
uszczerbek, 2. uszczerbku.

uszczęśliwić, -wimy; rozk. uszczęśliw, -liwcie.
uszczknąć, uszczknę, uszczknie, uszczknąłem, uszczknął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. uszczknij; uszczknąwszy.
uszczuplać, uszczupla.
uszczypliwy.
uszczypnąć, uszczypnął, rozk. -nij.
-uszek. Piszemy *u* w wyrazach zdrobniałych na *-uszek*, takich, jak: staruszek, wianuszek, leniuszek itp.
-uszka. Pisz *u* w przyrostku *-uszka* wyrazów takich, jak: dziewuszka, staruszka i t. p.
uszko, 3. -ku, l. mn. -ka, 2. -szek.
-uszko. Pisz *u* w przyrostku wyrazów takich, jak: jabłuszko, serduszko i t. p.
uszkodzić, -dzimy; rozk. uszkodź, -szkodźcie.
uszlachetnić, -nimy; rozk. uszlachetnij, -nijmy.
uszy — zob. ucho.
uszykować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
-uś, *-usia*, *-usio*; *-usi*, *-usia*, *-usie*. Pisz *u* w rzeczownikach zdrobniałych na *-uś*, *-usia*, *-usio*, oraz w przymiotnikach na *-usi*, *-usia*, *-usie*: tatuś, Piotruś, matusia; bielusi, -sia, -sie i t. p.
uścielać, uścielać — zob. słać, ścielę.
uścisk, 2. uścisku.
uścisnąć, -nął; rozk. uściśnij.
uśmiech, 2. -chu.
uśmiechnąć się, uśmiechnął się, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły się; rozk. uśmiechnij się.
uśmierzenie, 2. -nia.
uśmierzyć, -rzymy; rozk. uśmierz.
uśpić (rzadziej: uspić), uśpię, uśpi, uśpimy (nie: uśpiemy — zob. *-imy*, *-ymy*); rozk. uśpij. Porówn. spać.
uśpienie, 2. -nia.
uświęcić, -cimy; rozk. uświęć, -święćcie.
utaić, utaję, -taisz, -tai, -taimy, -tają; utaiłem, -taił, -taiła, -taili, -taiły; rozk. utaj; utaiwszy.
utajenie, 2. -nia.
utajony.
utalentowany. Zob. *em*, *en*.
utarczka, utarczce, tych -czek.
-uteńki. Pisz *u* w przyrostku *-uteńki*: bieluteńki, cieniuteńki, nowiuteńki i t. p. Podobnie w przysłówkach: bieluteńko i t. p.
utkać, utka; rozk. utkaj.
-utki. Pisz *u* w przyrostku *-utki*: bielutki, cieniutki, nowiutki i t. p. Podobnie w przysłówkach: bielutko i t. d.
utknąć, -tknę, -tknie; utknął, -tknęła, -tknęli, -tknęły; rozk. utknij.
utkwić, -tkwimy, utkwił; rozk. utkwij.
utłuc, -tłukę, -tłucze, utłukł; rozk. utłucz, -tłuczcie; utłukłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
utonąć, utonął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. utoń, utońmy.
utopia, tej -pii, tę -pię, tych -pii.
utopista, l. mn. -piści.
-utor. Pisz *u* w zgłosce przedostatniej wyrazów obcych na *-utor*, takich, jak: koadjutor, egzekutor i t. p.
utorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
utracyusz, l. mn. -sze, 2. -szów, rzadziej: -szy. Zob. *-usz*.
utrapieniec, 5. -pieńcze! l. mn. -pieńcy, 2. -ców.
utrącić, -cimy; rozk. utrąć, utrąćcie.
utrudnić, -nimy; rozk. utrudnij.
utrudzić się, -dzimy; rozk. utrudź, utrudźcie się.
utrwalić, -limy; rozk. utrwal, utrwalmy.
utrząść, utrzęsę, utrzęsie, utrzesą; utrząsłem, utrząsł, utrzęsła, utrzęśli, utrzęsły; rozk. utrząś, utrząśmy.
utrzeć, utrę, utrze, utrą; utarł; rozk. utrzyj, utrzyjcie; utarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
utrzymywać, -uję, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
utuczyć, -czymy; rozk. utucz, utuczcie.
utulić, -limy; rozk. utul, utulcie.
utwierdzić, -dzimy; rozk. utwierdź, utwierdźcie.

utworzyć, -rzymy; rozk. utwórz, utwórzcie.
utwór, 2. utworu.
utyskiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
uważać, -ża.
uważnie, st. w. -niej.
uważny.
uwertura, tych -tur. Zob. *-ura*.
uwędzić, -dzimy; rozk. uwędź, uwędźcie.
uwiadomić, -mimy; rozk. -dom, -dommy, -domcie.
uwiąd, 2. uwiądu.
uwiązać, uwiążę; rozk. uwiąż, uwiążcie.
uwić, uwije, uwił; rozk. uwij, uwijcie.
uwiecznić, -nimy; rozk. -nij.
uwiedzenie, 2. -nia.
uwiedziony, -dziona, -dzione; l. m. uwiedzeni, uwiedzione.
uwieńczyć, -czymy, rozk. uwieńcz, uwieńczcie.
uwierzyć, -rzymy; rozk. uwierz, uwierzcie.
uwieść, uwiodę, uwiedziesz, uwiedzie . . . uwiodą; uwiodłem, uwiódł, uwiodła, uwiedli, uwiodły; rozk. uwiedź, uwiedźcie; uwiódłszy. Zob. 1) *-szy* czy *-łszy?* 2) Bezokolicznik, uw. 2. — Porówn.: uwieźć.
uwieźć, uwiozę, uwieziesz, uwiezie . . . uwiozą; uwiozłem, uwiózł, uwieźli, uwiozły; rozk. uwieź, uwieźcie; uwiózłszy. Zob. 1) *-szy* czy *-łszy?* 2) Bezokolicznik, uw. 2. — Porówn. uwieść.
uwięzić, uwięzę, uwięzi, -zimy, uwięzą, uwięził; rozk. uwięź, uwięźcie.
uwięziony.
uwięznąć, uwięznę, uwięźnie, uwiązł albo uwięznął, uwięzła, uwięźli, uwięzły; rozk. uwięźnij.
uwięź, 2. -zi, na uwięzi.
uwinąć się, uwinął się, rozk. uwiń się, uwińmy się.
uwłaszczenie, 2. -nia.
uwłaszczyć, uwłaszczę, -czymy; rozk. uwłaszcz, uwłaszczcie.
uwodzić — zob. wodzić.
uwolnić, -nimy; rozk. -nij.
uwozić — zob. wozić.
uwożenie, 2. -nia.
uwydatnić, -nimy; rozk. -nij.
uwzględnić, -nimy; rozk. -nij.
uwziąć się, uwezmę się, uweźmie się, uweźmiemy się, uwezmą się; uwziąłem się, uwziął się, uwzięła się, uwzięli się, uwzięły się; rozk. uweźmij się. — W sprawie formy nieprawidłowej: uwziąść się — zob. wziąć.
uzbrajać, -ja.
uzbroić — zob. zbroić.
uzbrojenie, l. mn. -nia, 2. -jeń.
uzda, 3. i 7. uździe, tych uzd.
uzdrowić, -wimy; rozk. uzdrów.
uzmysłowienie, 2. -nia.
uzurpacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
uzurpator, l. mn. -rowie albo -rzy.
uzyskiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
uździenica, l. mn. -ce, 2. -nic.
użalić się, -limy się; rozk. użal się.
użąć — zob. żąć.
użerać się, użera się.
użęcie, 2. -cia.
użycie, 2. -cia.
użyczyć, -czymy; rozk. użycz, użyczcie.
użyć, użyje; rozk. użyj.
użynać (np. zboże sierpem), użyna. Porówn. urzynać.
użyteczny.
użytek, 2. użytku.
użyty.
używać, -wa.
używanie, 2. -nia.
użyźniać, -nia.

V.

Verdi, 2. i 4. Verdiego, 3. Verdiemu, 6. i 7. -dim. [1])
Verne, 2. i 4. Vernego, 3. -nemu, 6. i 7. -nem. [1])

[1]) Zobacz: Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.

Versailles — zob. Wersal.
Voltaire — zob. Wolter.
Vrchlický, 2. i 4. Vrchlickiego, 3. -kiemu, 5. i 6. -kim. [1])

[1]) Zobacz: Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.

W.

w, *we*, *wz (ws)*, *wez (wes)*. Zgodnie z przyjętym zwyczajem nie zostawiamy przyimków (przedrostków) *w*, *wz (ws)* na końcu linii zapisanej; przyimki (przedrostki) *we*, *wez (wes)* stanowią odrębną zgłoskę, przeto możemy pozostawić je na końcu wiersza: |w czwar|tek|, w War|sza|wie|, |wbi|jam|, |wzdę|ty|, |wspo|módz| i t. p. — ale: |we | czwar|tek|, |we | Lwo|wie|, |wes|przeć|, |wez|brać| i t. p.

w czy ***f?*** **1)** *w* brzmi jak *f* przed spółgłoskami cichemi i po nich [1]), oraz na końcu wyrazów. Piszemy: wchodzić, wstąpić, wspaniały, wszystko, chwalić, twarz, świat, krew, rękaw i t. p. — ale wymawiamy: fchodzić, fstąpić, fspaniały, fszystko, chfalić, tfarz, śfiat, kref, rękaf itp. Dlatego też spotykamy w mowie żywej bardzo często dźwięk *f*, który jednak w wyrazach rodzimych oznaczamy prawie zawsze literą *w*.

2) Niekiedy można usunąć wątpliwość ortograficzną sposobem mechanicznym: le*w*, sze*w* (bo: l*wa*, sz*wa*), ale szef (bo: szefa, szefowie); główka, śliwka, ławka (tych główek, śliwek, ławek), ale: szafka, karafka, sofka (szafa, tych szafek, tych karafek, sofa, tych sofek); brew (tej brwi); Ewka, Ewcia (Ewa), ale: Stefcia, Stefka (Stefania, tych Stefek), siewca (zasiewać) i t. d.

[1]) Zobacz: Spółgłoski ciche i głośne.

w czy ***we?*** — zob. *we* czy *w?*

w, we? — oddzielnie czy łącznie z następującym wyrazem? Zob. Pisanie oddzielne i łączne.

w dali, w oddali, wdal.
w dwójnasób *, w trójnasób *, w czwórnasób *, piszą także razem: wdwójnasób i t. d.
w niebogłosy (krzyczeć).
w oddali, w dali, wdal.
w ogólności, wogóle.
w okamgnieniu.
w pogotowiu (piszą także razem: wpogotowiu).
w pośrodku; wpośród.
w przeddzień, w przededniu. Zob. przeddzień.
w razie.
w sam czas.
w tyle, wtył.
wabić, -bimy; rozk. wab, wabcie.
wachlarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów.
wachlować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wachmistrz, l. mn. -mistrze, 2. -mistrzów. Zob. mistrz.
Wacław, l. mn. -wowie, 2. -wów.
wahać się, waha się.
wahadło, 3. -dłu, tych -deł.
wajdelota, 2. -ty, 4. -tę, l. mn. -ci, 2. -tów.
wakacye, tych -cyi.

wakacyjny.
walcownia, tych -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
Walencya, 2., 3. i 7. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em, en.*
Walenty, 2. -tego, 6. i 7. -tym. Zob. *em, en.*
Walentynian, 2. -na.
Walery, 2. -rego, 6. i 7. -rym.
Walerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
Walezy, 2. -zego, 3. -zemu, 6. i 7. -zym; Walezyusz, 2. -sza.
Walia (księstwo), 2. i 3. Walii, 4. Walię.
waliza, l. mn. -zy, 2. -liz.
walizka, 3. i 7. -lizce, tych -zek.
Wallenrod, 2. -da.
wallenrodyzm, 2. -zmu. Zob. *-izm.*
Wallenstein, 2. -na.
Walter Scott — zob. Scott.
waluta, 2. -ty.
walkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
wampir, 2. -ra.
wandalizm, 2. -zmu. Zob. *-izm.*
wanienka, 3. i 7. -nience, l. mn. -nienki, 2. -nienek.
wanilia, 2. i 3. -lii, 4. -lię.
waniliowy.
wanna, tych wanien.
wapor, 2. -ru, częściej w l. mn. -ry, 2. -rów.
war, 2. waru, w warze.
warcaby, tych warcabów, niektórzy mówią i piszą: tych warcab.
warchoł, l. mn. -ły, 2. -łów.
warczeć, warczy, warczał; rozk. warcz, warczcie.
warga, tych warg.
warj . . . zob. *wary* . . .
warknąć, warknął, rozk. -nij.
warkocz, l. mn. -cze, 2. -czy, rzadziej: -czów.
Warmia, 2., 3. i 7. -mii, 4. -mię.
warmiński.
warownia, l. mn. -nie, 2. -ni.
Warro (piszą także: Warron), 2. Warrona.
warstat, częściej: warsztat — zob.!
warstwa, 3. i 7. warstwie, tych warstw.
Warszawa, w Warszawie.
Warszawiak, l. mn. -cy, 2. -ków.
Warszawianin, 2. -wianina, l. m. -wianie, 2. -wian. Zob. *-anin.*
Warszawianka, tych -nek.
warszawski.
warsztat (rzadziej: warstat), 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
wart. Ten ołówek nic nie wart. Wszystko to jest mało warte. Obaj (oboje) są siebie warci; obie są siebie warte. Nie warto trudu (zachodu). Nie warto (nie warto było) o tem mówić. Warto będzie tam pojechać. Ta książka warta koronę.
wartki (= szybki, obrotny), -ka, -kie, l. mn. wartcy, -kie.
wartogłów, 2. -głowa, l. mn. -głowy, 2. -głowów.
warunek, 2. -runku. Zob. *-unek.*
warunkowy.
waryacki.
waryactwo, 2. -twa.
waryacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
waryant, l. mn. -ryanty, 2. -ryantów.
waryat, l. mn. -ci (czasem: -ty), 2. -tów.
waryatka, 3. i 7. -ryatce, tych -tek.
waryować, waryuje, rozk. waryuj. Zob. *-ować.*
warząchew, 2. warząchwi, l. mn. -chwie, 2. -chwi; mówią także i piszą: warzęcha, warzecha, tych -rzęch, -rzech.
warzecha — zob. warząchew.
warzelnia, l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -rzelń.
warzęcha — zob. warząchew.
warzonka, 2. -ki.
warzyć (= gotować), warzy, rozk. warz. Porówn.: ważyć.
warzywny.
warzywo, tych -rzyw.
wasal, l. mn. -le, 2. -li albo -lów.
wasąg, 2. -ga.
wasążek, 2. -sążka.
Washington — zob. Waszyngton.
wasz, -sza, -sze; 4. rodz. żeń. waszą (czapkę); l. mn. rodz. męs. wasi (bracia), wasze (konie). Porówn. warz (rozk. od *warzyć*), waż (rozk. od *ważyć*).

Waszyngton albo (według pisowni orygin.) Washington.
waśnić, -nimy; rozk. waśnij, -nijmy.
waśń, l. mn. -nie, 2. -ni.
wata, 2. -ty.
wataha (= oddział, gromada i t. p.), 3. i 7. wataże, l. mn. -hy, 2. -tah.
watażka (dowodzący oddziałem), 3. i 7. -tażce, l. mn. -ki, 2. -ków.
watować, -uje, rozk. -uj. Zob. *ują*.
Watykan, 2. -nu.
watykański.
Wawel, 2. -lu.
wawelski.
wawrzyn, 2. -nu.
Wawrzyniec, 2. Wawrzyńca.
waza (naczynie), te wazy, tych waz.
Waza (nazwisko rodowe), 2. -zy, l. mn. -zowie, 2. -zów.
wazka (= mała waza), 3. i 7. wazce, l. mn. wazki, 2. wazek. Zob. *-ka*.
ważka (= mała waga, owad), 3. i 7. ważce, te ważki, tych ważek.
ważny.
ważyć, ważyć się (= badać ciężar jakiegoś ciała, wahać się, śmieć), ważymy, rozk. waż. Porówn. *warzyć*.
wąchać, -cha.
wądół (rzadko: wądoł), 2. -dołu, l. mn. -ły, 2. -łów.
wąs, 2. -sa, l. mn. -sy, 2. -sów.
wąsal, l. mn. -le, 2. -li albo -lów.
wątek, 2. wątku.
wątleć, wątleję, wątleje, wątlejemy, wątleją, wątlał; rozk. wątlej.
wątlić, wątlę, wątli, wątlimy, wątlą, wątlił; rozk. wątlij.
wątły.
wątor, 2. -ru albo -ra.
wątpić, -pimy, rozk. wątp, wątpcie.
wątpliwość, 2. -ści.
wątroba, tych wątrób.
wątróbka, 3. i 7. -tróbce, tych -bek.
wąwóz, 2. -wozu.
wąziuchny. Zob. *-uchny*.
wąziutki. Zob. *-utki*.
wązki, st. w. węższy. Zob. *-ki*.
wązko, st. w. węziej albo wężej. Zob. *-ko*.
wąż, 2. węża, l. mn. węże, 2. węży, rzadziej: węży.
wbiedz — zob. biedz.
wbrew.
wbród (przejść rzekę).
wcale.
wchłonąć, rozk. wchłoń, wchłońmy, wchłońcie.
wchodzić — zob. chodzić.
wchód, 2. wchodu.
wciągnąć — zob. ciągnąć.
wciąż.
wcierać, wciera.
wcięty.
wcisnąć — zob. cisnąć.
wcwał (bardzo rzadko: wczwał).
wczas (= wygoda, odpoczynek), 2. -su. Zażywać wczasu.
wczas (= wcześnie, we właściwym czasie).
wczesny, wczesna, wczesne; l. m. wcześni, wczesne. Zob. bolesny.
wcześnie, st. w. -niej.
wczoraj.
wczorajszy.
wczwórnasób — zob. w dwójnasób.
wdal; w dali, w oddali.
wdowa, tych wdów.
wdówka. Zob. *-ówka*.
wdrapywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ują*.
wdrażać, wdraża.
wdrożyć, -żymy, rozk. wdroż.
wdwójnasób — zob. w dwójnasób.
wdychać (nie: wdechać) — ale: oddech.
wdychanie (nie: wdechanie) — ale: oddech.
wdziać, wdzieje, wdział, wdziali; rozk. wdziej, wdziejcie.
wdzierać się, wdziera się.
wdziewać, wdziewa.
wdzięcznie, st. w. -niej.
wdzięczność, 2. -ści.
wdzięczyć się, -czymy się; rozk. wdzięcz się, wdzięczcie się.
wdzięk, 2. -ku.
we, *w, wz (ws), wez (wes)*—w sprawie przenoszenia do następnego wiersza — zob. *w, we . . .*

we czy **w?** *beze* czy *bez? nade* czy *nad? ode* czy *od? pode* czy *pod? przede* czy *przed? przeze* czy *przez? roze* czy *roz? wez-, wes-* czy *wz-, ws-? ze* czy *z?* **1)** Przyimków (przedrostków) w postaci wzdłużonej (t. j. z ruchomem *e)* używamy zwykle tam, gdzie zbieg kilku spółgłosek utrudnia wymowę: beze mnie, nade mnie, nade mną, ode mnie, odezwać się, podesłać, pode mną, przede mną, przeze mnie, rozepchać, we Włoszech, we Lwowie, we mnie, we wtorek, wepchnąć, zestarzeć się, zestrzydz, ze mnie i t. p.

2) W odmianie tego samego wyrazu może *e* ruchome pojawiać się i znikać zależnie od zbiegu spółgłosek: rozdąć, rozedmę, rozdął, rozedmij, rozdąwszy; odebrać, odbiorę, odebrał, odbierz; wesprzeć, wsparł, wesprzyj, wsparłszy; wezbrać, wzbierze, wezbrał; zedrzeć, zdarł, zedrę, zdarłszy i t. p.

3) Często rozstrzyga zwyczaj. Mówimy i piszemy: a) zsunąć albo zesunąć, pozszywać albo pozeszywać, współ albo wespół, we środę albo w środę, we czwartek albo w czwartek, nad (pod) drzwiami, rzadziej: nade (pode) drzwiami itp.; b) pod Lwowem albo pode Lwowem, ale tylko: pod Lwów (nie: pode Lwów, chociaż zbieg spółgłosek taki sam); przedewszystkiem, nadewszystko, ale: przed (nad) wszystkimi domami; dać się komu we znaki, ale: w znaku krzyża itp.

we dnie.

według.

wedrzeć się, wedrę się, wedrze się, wdarł się, rozk. wedrzyj się; wdarłszy się. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

wegetacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *ge* czy *gie?*

wegetaryanin, 2. -ryanina, l. mn. -ryanie, 2. -ryanów, rzadko: -ryan (forma prawidłowa). Zob. 1) *-anin;* 2) *ge* czy *gie?*

wegetaryanizm, 2. -nizmu. Zob. 1) *ge* czy *gie?* 2) *-izm.*

wegetować, -tuje, rozk. -tuj. Zob. *-ować.*

wehikuł, 2. -łu.

Weimar, 2. -ru.

wejrzeć (nie: wejrzyć), wejrzę, wejrzy, wejrzał, rozk. wejrzyj.

wejrzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.

wejście, l. mn. wejścia, 2. wejść.

wejść (rzadziej: wnijść), wejdę (rzadziej: wnijdę), wejdzie (rzadziej: wnijdzie), wszedł, weszła, weszli; rozk. wejdź, wejdźcie (rzadziej: wnijdź, wnijdźcie); wszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

weksel, 2. weksla albo wekslu, l. mn. weksle, 2. weksli, rzadziej: wekslów.

welocyped, 2. -du, l. mn. -dy, 2. -dów.

wełniany. Zob. Spółgłoski podwójne.

Wełtawa, 2. -wy.

wemknąć się, -mknę się, -mknie się; wemknął się, -mknęła, -mknęli, -mknęły się; rozk. wemknij się.

wenecki; zatoka Wenecka.

Wenecya, 4. -cyę, w Wenecyi.

Wenecyanin, 2. -cyanina, l. mn. Wenecyanie, 2. -cyan. Zob. *-anin.*

Wenecyanka, tych -nek.

Wenera albo Wenus, 2. Wenery, 3. Wenerze, 4. Wenerę.

wentylacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę. Zob. *em, en.*

Wenus — zob. Wenera.

weń — zob. nań.

wepchnąć — zob. pchnąć.

weprzeć, weprę, weprze, wparł, rozk. weprzyj; wparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

weranda, rzadziej: werenda (w Galicyi powszechnie: weranda, w Król. Pols. obie formy w użyciu; po hiszp., włos. i niem. *veranda,* po franc. *véranda).*

werenda, częściej: weranda— zob.!

Wergiliusz, 2. -sza; Wergili, 2. -lego, 3. -lemu, 6. i 7. -lim.

Wernyhora, 2. -ry, 3. -rze, 4. -rę.

Werona, 2. -ny.

Wersal (po franc. Versailles), 2. Wersalu, pod Wersalem, w Wersalu.

wersya, tej -syi, tę -syę, tych -syi.

wes-, wez czy *ws-, wz?* — zob. *we* czy *w?*

wes..., wez..., *wz...., ws...* — w sprawie przenoszenia do następnego wiersza — zob. *w, we, wz...*

wes-, ws- czy *wez-, wz-* w wyrazach takich, jak: wesprzeć, wsparty, wezbrać, wzdąć? — zob. *wez-, wz-.*

wesele, te wesela, tych wesel.

wesoły (rzadziej: wesół), st. w. weselszy, l. mn. weselsi.

wesół — zob. wesoły.

Wespazyan, 2. -na.

wespół, współ.

wesprzeć, wesprę, wesprze, wsparł, rozk. wesprzyj; wsparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

westchnąć, westchnie, westchnął, rozk. westchnij.

westchnienie, l. mn. -nia, 2. -tchnień.

Westfalczyk, l. mn. -cy, 2. -ków.

Westfalia, 2. -lii, 4. -lię, w Westfalii.

westfalski.

westybul, 2. -lu, l. mn. -le, 2. -li, -lów.

wesz, 2. wszy, l. mn. wszy, 2. wszy.

wet za wet.

weteran, l. mn. -ni, 2. -nów.

weterynarya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.

weterynarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*

wetknąć, wetknę, wetknie, wetknął; rozk. wetknij.

wetrzeć, wetrę, wetrze, wtarł; rozk. wetrzyj; wtarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

wety, 2. wetów.

wewnątrz.

wewnętrznie.

wewnętrzny.

wez-, wes- czy *wz-, ws-?* — zob. *we* czy *w?*

wez-, wes-, *wz-, ws-*—w sprawie przenoszenia do następnego wiersza — zob. *w, we, wz . . .*

wez-, wz-. W przyrostkach *wz-, wez-* piszemy *z* przed spółgłoskami głośnemi [1]), przed cichemi *s:* wzbierać, wezbrać, wzdąć, wezgłowie, wzrósł, wzruszyć — ale: wspomnieć, wsparty, wesprzeć, westchnąć i t. d.

wezbrać, wzbierze, wzbiorą, wezbrał; rozk. wzbierz.

wezgłowie, 2. -wia, 3. -wiu, l. m. -wia, tych -wi.

Wezuwiusz, 2. -sza.

wezwać, wezwę, wezwie, wezwą, wezwał, rozk. wezwij.

wezykatorya (z łać. vesica), 2. i 3. -ryi, 4. -ryę, tych -ryi. W niektórych okolicach mówią i piszą: *wi*zykatorya.

wezyr, l. mn. -rowie.

węch, 2. węchu.

wędka, 3. i 7. wędce, tych -dek.

wędliny, 2. wędlin.

wędrować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-uję;* 2) *em, en.*

wędrówka. Zob. *-ówka.*

wędzić, wędzę, wędzimy; rozk. wędź, wędźcie.

wędzidło, tych -deł.

wędzonka, tych -nek.

wędzony.

węgiel (=pozostałość po spaleniu), tego węgla, w węglu, te węgle, tych węgli; *węgieł* (= róg budynku), tego węgła, w tym węgle, te węgły, tych węgłów.

węgieł — zob. węgiel.

Węgier, ci Węgrzy, tych Węgrów, we Węgrach; *Węgry* (kraj), 2. Węgier, na Węgrzech.

Węgierka, tych -rek.

węgierski; nizina Węgierska.

węglan, 2. -nu.

węglarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*

węgorz, l. mn. -rze, 2. -rzów albo -rzy.

Węgry — zob. Węgier.

węgrzyn (wino), 2. -na, rzadziej: -nu.

węzeł, 2. węzła, 7. w węźle.

węższy — zob. wązki.

wężyk, 2. -ka.

wi . . . zob. także *wj* . . .

---

[1]) Zobacz: Spółgłoski ciche i głośne.

wiać, wieje, wiał; rozk. wiej.
wiadro, 3. -dru, tych -der.
wiadukt, 2. -tu, l. m. -ty, 2. -tów.
wianuszek. Zob. *-uszek*.
wiara, w wierze.
wiarogodny.
wiarołomny.
wiarołomstwo, tych -łomstw.
wiarus, l. mn. -sy. Zob. *-us*.
wiatr (w języku książkowym rzadko: wiater), 2. wiatru, na wietrze.
wiatrówka. Zob. *-ówka*.
wiatyk, 2. -ku.
wiąz, 2. wiązu, l. mn. wiązy, 2. wiązów.
wiązać, wiąże, rozk. wiąż, wiążcie.
wiązka, 3. i 7. wiązce, tych -zek.
wiceprezydent, 5. -dencie! l. mn. -denci, 2. -dentów. Zob. *-ent*.
wicher (b. rzadko: wichr), 2. wichru.
wichrzyciel, l. mn. -le, 2. -li.
wichrzyć, wichrzymy, wichrzył.
wić (=gałąź, wiecha), tej, te i tych wici; drugie, trzecie wici (= ogłoszenie wyprawy wojennej).
wić, wije, wił; rozk. wij.
widelec, l. mn. widelce, 2. -ców (rzadko: -cy).
widmo, tych widm.
widnokrąg, 2. -kręgu, l. mn. -kręgi, 2. -kręgów.
widywać (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *- uję*.
widz, l. mn. widzowie (rzadko: widze).
widzieć, widzimy (nie: widziemy; zob. *-imy*, *-ymy*).
widzimisię (nieodm.). Twoje widzimisię, wasze widzimisię, waszego widzimisię, waszemu widzimisię i t. d.
wiec, 2. -cu, l. mn. -ce, 2. -ców.
wiecha, 3. i 7. wiesze, tych wiech.
wiecheć, 2. wiechcia, l. mn. -cie, 2. -ci albo -ciów.
wieczerza, l. mn. -rze, 2. -rzy.
wieczny (= nieśmiertelny) — porównaj: wietrzny.
wieczór (= zabawa), tego wieczoru; wieczór (=początek nocy), tego wieczora, niekiedy także: wieczoru.
Wiedenka (w mowie żywej często: Wiedeńka), l. m. Wiedenki, 2. -nek.
Wiedeń, 2. Wiednia, w Wiedniu.
Wiedeńczyk, l. mn. -cy.
wiedeński; kotlina Wiedeńska.
wiedzieć, wiem, wiesz, wie, wiemy; rozk. wiedz, wiedzcie. Porówn. wierz (rozk. słowa *wierzyć*), wież (2. przyp. l. mn. rzeczow. *wieża*), wiesz (2. os. słowa *wiedzieć*).
wiedźma, tych wiedźm.
wiekopomny.
wiekuisty.
Wieland, 2. -da.
wielbiciel, l. mn. -le, 2. -li.
wielbłąd (w niektórych okolicach mówią i piszą: wielbłąd), 2. -błąda l. mn. -błądy, 2. -błądów.
wiele, st. w. więcej. Zob. wielu.
wielekroć. Zob. *-kroć*.
wielicki.
Wieliczka, w Wieliczce.
Wielka Brytania, 2. Wielkiej Brytanii.
Wielkanoc, 2. Wielkanocy, na Wielkanoc, przed Wielkanocą, po Wielkanocy — rzadziej: 2. Wielkiejnocy *, na Wielkąnoc *, przed Wielkąnocą *, po Wielkiejnocy *.
wielkanocny.
wielki, st. w. większy, l. m. więksi.

Wielkie litery.

I. Wielką literą piszemy:

a) Wyraz początkowy każdego okresu; wyrazy, następujące po kropce, a także po dwukropku, jeżeli przytaczamy czyjeś słowa w postaci mowy niezależnej [1]); w poezyi początek każdego wiersza.

b) Nazwiska rodowe i imiona osób; nazwy herbów, przydomki; imiona bożków pogańskich, duchów, zwierząt, przedmiotów (okrętów, balonów, aeroplanów, dzwonów itp.); nazwy państw, krajów, miast, wsi i ich mieszkańców; nazwy ciał niebieskich, mórz, jezior, rzek, wysp, półwyspów, gór, zatok, cieśnin, przylądków, wyżyn, nizin, puszcz, pustyń i t. p.; nazwy świąt, zgromadzeń zakonnych [2]), stowarzyszeń i t. p.

[1]) Zobacz: Znaki pisarskie (cudzysłów, myślnik).
[2]) Nazwy zakonników i stowarzyszeń zakonnych piszą niektórzy (zwłaszcza

Juliusz Słowacki, Władysław Laskonogi, Radziwiłł Panie Kochanku, Jan Habdank Skarbek, Józef Szreniawa Sulisławski; Jowisz, Belzebub, Wiernuś (pies); Anglia, Śląsk, Mazowsze, Warszawa, Zakopane; Polak, Mazur, Warszawianin, Zakopianin; Uran, Saturn; Adryatyk, Wisła, Tatry; Zofiówka (ogród), Sukiennice; Kapucyni, Jezuici, Benedyktynki; Boże Narodzenie, Zielone Świątki, Boże Ciało, Trzech Króli, Wszystkich Świętych, Nowy Rok; Eleuterya, Sokół i t. p.

W nazwach geograficznych pisać należy wielką literą tylko wyrazy wyróżniające: ocean Wielki, ocean Atlantycki, morze Adryatyckie, morze Czerwone, morze Białe, jezioro Bodeńskie, zatoka Fińska, półwysep Krymski, puszcza Białowieska, góry Kruszcowe, ulica Zielona, ulica Szewska, plac Zamkowy, ogród Saski, park Ujazdowski, pałac Błękitny (w Warszawie) i t. d.— *W nazwach dwuwyrazowych*, jak: Stany Zjednoczone, Azya Mniejsza, Morskie Oko, Nowy Sącz, Wielka Wieś, Borki Wielkie, Mszana Dolna, Stara Sól, Biała Woda, Nowy Świat (ulica w Warszawie), Mały Rynek, Czerwony Klasztor i t. p. piszemy wielkie litery w obu wyrazach, bo oba wyrazy są istotnemi częściami składowemi imienia własnego.

c) Tytuły książek, utworów literackich, nazwy czasopism: »Dziady« Mickiewicza, »Chłopi« Reymonta, »Lalka« Prusa, »Popioły« Żeromskiego; Ateneum, Czas, Życie i t. p. *W dłuższych tytułach i nazwach* piszemy wielką literą tylko pierwszy wyraz: »Oda do młodości« A. Mickiewicza, »Nikt mnie nie zna« A. Fredry, »Za błękitami« J. Weyssenhoffa, »Na kresach lasów« W. Sieroszewskiego; Tygodnik mód i powieści, Echo muzyczne i teatralne, Gazeta lekarska i t. p.

d) Tytuły i nazwy urzędowe władz, instytucyi, zakładów, przedsiębiorstw i t. p.: c. k. Namiestnictwo we Lwowie, c. k. Gimnazyum w Bochni, Magistrat miasta Przemyśla, *Kościół* (w znaczeniu społeczności religijnej, ale: *kościół* Dominikanów, *kościół* parafialny) itd. W nazwach, składających się z dwu lub kilku wyrazów, piszemy wielką literą tylko wyrazy główne, określniki zaś małą literą: Akademia rolnicza w Dublanach, c. k. Szkoła realna w Krakowie, Szkoła ludowa im. Konarskiego we Lwowie, Szkoła zawodowa przemysłu drzewnego w Zakopanem, c. k. Sąd powiatowy w Wieliczce, Muzeum przemysłu i rolnictwa w Warszawie, Biblioteka Towarzystwa popierania przemysłu i handlu w Warszawie, Zakład narodowy im. Ossolińskich we Lwowie, Urząd miejski w Sieniawie, Urząd cechowniczy miar i wag we Lwowie, Dyrekcya kolei państwowych w Stanisławowie, Kasa pomocy dla osób pracujących na polu naukowem im. Mianowskiego w Warszawie, Towarzystwo pszczelniczo-ogrodnicze w Warszawie, Bank włościański w Warszawie, Towarzystwo łyżwiarskie w Warszawie, Komitet budowy tanich mieszkań w Tarnopolu, Wydział Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych we Lwowie i t. p. Jeżeli nazwa instytucyi nie zaczyna się od wyrazu głównego, to piszemy także wyraz początkowy wielką literą: Warszawskie Towarzystwo muzyczne, Galicyjska Kasa oszczędności we Lwowie i t. p. — Gdzie ustalił się inny sposób pisania, należy się doń stosować: Akademia Umiejętności w Krakowie, Szkoła Główna w Warszawie i t. p.

Również używa się wielkiej litery w skróceniach, aby uniknąć ciągłego powtarzania całego tytułu, np. Akademia (zamiast: Akademia Umiejętności w Krakowie), Wydział (zamiast: Wydział Towarzystwa ochrony zwierząt), Komisya (zamiast: Komisya do badania historyi sztuki w Polsce) i t. p., a to dla zaznaczenia, że się mówi właśnie o Aka-

---

w Królestwie Pols.) małą literą, tak też zaleca pisać A. A. Kryński.

demii Umiejętności w Krakowie, nie zaś o akademii w ogólności; o wydziale tego, a nie innego towarzystwa; o tej, a nie o jakiejkolwiek innej komisyi.

c) Bóg, niech się dzieje wola Boża, Stwórca, Najwyższy, Wszechmocny, Opatrzność, Mesyasz, Zbawiciel, Najświętsza Panna, Matka Boża i t. p.

f) W listach, odezwach, w pismach do władz: Kochany Przyjacielu! Droga Mamo! Szanowny Panie! . . . w ostatnim liście Pańskim . . . ; Panie Prezydencie! Wielce Szanowni Panowie Wyborcy! Świetny Magistracie! Wielką literą piszemy także zaimki, odnoszące się do osób, do których piszemy: Ty, Ciebie, Twój, Jego, Wy, Wasz, Wam i t. d.

II. Małą literą pisać należy:

a) Nazwy dni i miesięcy: niedziela, wtorek, grudzień, styczeń i t. d.

b) Przymiotniki, utworzone od nazw geograficznych i imion własnych osób: łany podolskie, kiełbasa krakowska, śliwki węgierskie, sól wielicka; zygmuntowskie czasy, obchód mickiewiczowski, postać szekspirowska i t. p.

wielkolud, 2. -da, l. mn. -dy, 2. -dów.

wielkomiejski.

Wielkopolanin, 2. -lanina, l. mn. -lanie, 2. -lan.

Wielkopolanka, tych -nek.

Wielkopolska, 2. Wielkopolski, w Wielkopolsce.

wielkopolski.

wielkorządca, 2. -rządcy, l. mn. -rządcy. Zob. *-ca.*

wielmożny.

wielobok, 2. -ku.

wieloboństwo, 2. -stwa. Zob. *-ski, -sko* . . .

wielokąt, 2. -ta.

wielokrotny.

wieloletni, -nia, -nie.

wielomowny, wielomówny. Zob. *mowca.*

wieloryb, 2. -ba, tych -bów.

wielorybi, -bia, -bie.

wielostronny.

wielościan, 2. -nu, l. mn. -ny, 2. -nów.

wielożeństwo, 2. -stwa.

wielu uczniów; wiele ptaków, kobiet, książek, kół (odmieniaj jak *pięciu, pięć* — zob.!).

wieniec, 2. wieńca, l. mn. -ce, 2. -ców.

wieńczyć, -czymy; rozk. wieńcz, wieńczcie.

wieprz, l. mn. -prze, 2. -przów.

wiercić, -cimy, wierciłem, wiercił; rozk. wierć, wierćcie.

wiercipięta, 2. -ty, l. mn. -ty, 2. -tów.

wiersz, 2. -sza, l. m. -sze, 2. -szy, rzadziej: -szów.

wierutny.

wierzba, tych wierzb.

wierzch, na wierzchu, z wierzchu, jechać wierzchem.

wierzchni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej.

wierzchołek, 2. -chołka.

wierzchowiec, l. mn. -chowce, 2. -ców.

wierzgać, wierzga.

wierzgnąć, wierzgnął, rozk. wierzgnij.

wierzyciel, l. mn. -le, 2. -li.

wierzyć, -rzymy; rozk. wierz, wierzcie (dawniejsze formy, dzisiaj jeszcze niekiedy używane: wierzaj, wierzajcie). Porównaj: *wiesz* (2. os. słowa *wiedzieć*), *wież* (2. p. l. mn. rzeczow. *wieża*), *wierz* (rozk. słowa *wierzyć*).

wierzytelny.

wieszać, wiesza.

wieszcz, l. mn. wieszcze (rzadko: wieszczowie), 2. -czów.

wieszczbiarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*

wieś, 2. wsi, l. mn. wsie, rzadziej: wsi, 2. wsi.

wieść, tej, te i tych wieści. Porównaj: *wieść* (wodzić), *wieźć* (wozić).

wieść, wiodę, wiedziesz, wiedzie ... wiodą; wiodłem, wiódł, wiodła, wiedli, wiodły; rozk. wiedź, wiedźcie; wiodąc; wiedziony, -na, -ne, l. mn. wiedzeni, wiedzione; zawiódłszy. Zob. 1) *wieźć*, wiozę; *wieść* (tej wie-

ści); 2) *-szy* czy *-łszy?* 3) Bezokolicznik, uw. 2.
wietrzeć (= tracić lotne części), wietrzeję, wietrzeje, wietrzeją, wietrzał, wietrzało. Pachnidło wietrzeje, wietrzało. — *Wietrzyć* (= śledzić węchem, przewietrzać np. pokój), wietrzę, wietrzy, wietrzą, wietrzyłem, wietrzył, wietrzyli; rozk. wietrz, wietrzcie. Pies wietrzy zwierzynę. Wietrzyłem pomieszkanie.
wietrzno — zob. wietrzny.
wietrzny (np. dzień pochmurny i wietrzny), przysłówek: wietrzno. Porówn.: *wieczny*.
wietrzyć — zob. wietrzeć.
wiewiórka, tych -rek.
wieźć, wiozę, wieziesz, wiezie . . . wiozą; wiozłem, wiózł, wieźli, wiozły; wieź, wieźcie; wiozący; zawiózłszy. Zob. 1) *-szy* czy *-łszy?* 2) wieść (wiodę), wieść (tej wieści); 3) Bezokolicznik, uw. 2.
wieża, te wieże, tych wież. Porównaj: wie*rz* (rozk. słowa *wierzyć*), wie*sz* (2. os. słowa *wiedzieć*).
więcierz, l. mn. -rze, 2. -rzy, rzadziej: -rzów.
więdnąć, więdnę, więdnie, więdnął albo wiądł, więdła, więdły; więdnąc, więdnący; rozk. więdnij. *Więdnieć*, więdnieję, więdnieje, więdniał, więdniała, więdniały; więdniejąc, więdniejący; rozk. więdniej.
większość, 2. -ści.
większy (st. w. od *wielki*), l. mn. więksi.
więzić, więżę, -zimy; więź, więźcie.
więzienie, l. mn. -nia, 2. -zień.
więzienny.
więzień, 2. więźnia, l. mn. więźniowie (rzadziej: więźnie), 2. więźniów.
więznąć, więznę, więźnie, więzną, więznął albo wiązł, więzła, więźli, więzły; rozk. więźnij.
więzy, 2. więzów.
wigilia albo wilia, 2. i 3. -lii, 4. -lię, tych -lii.
wigilijny.
wikary, 2. -rego, 6. i 7. -rym, l. m. -rzy; *wikaryusz*, l. m. -sze, 2. -szów albo -szy. Zob. *-usz*.
wikaryat, 2. -tu.
wikaryusz — zob. wikary.
Wiktorya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.
wiktuały, 2. -ałów.
Wilanów, ku Wilanowu. Zob. *Kraków*.
wilczura, tych -czur. Zob. *-ura*.
wileński.
Wilhelm, 2. -ma.
wilia — zob. wigilia.
Wilia (rzeka), 2. i 3. -lii, 4. -lię.
willa, 2. willi, l. mn. wille, tych will, rzadziej: willi.
Wilno, 2. -na; wileński.
Wincenty, 2. -tego, 6. i 7. -tym. Zob. *em*, *en*.
winiarnia, l. mn. -nie, 2. -ni, rzadziej: -niarń.
winić, -nimy; rozk. wiń, wińmy — rzadziej: *winować*, winuje, rozk. winuj. Zob. *-ować*.
winieta, tych -niet.
winorośl, l. mn. -le, 2. -li.
winować — zob. winić.
winowajca, l. mn. -cy, 2. -ców.
winowajczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
winszować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wiolonczela, l. mn. -le.
wionąć, wionął; rozk. wioń, wiońmy, wiońcie.
wiorsta, l. mn. wiorsty, 2. wiorst.
wiosło, tych -seł.
wiosłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wiosna, 3. i 7. wiośnie, tych -sen.
wioszczyna (= mała wieś), l. mn. -ny, 2. -czyn.
wioślarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
wiotki.
wiór, 2. wióra, l. mn. wióry, 2. wiórów; rzadziej: wiór, 2. wiora *, l. mn. wiory*, 2. wiorów*; w niektórych okolicach mówią i piszą: wióro, 2. wióra, l. mn. wióra, 2. wiór.
wirować, -ruje; rozk. -ruj. Zob. *-ować*.
Wirtemberczyk, l. mn. -cy.
Wirtembergia, 2. i 3. -gii, 4. -gię. Zob. Petersburg.
wirtemberski. Zob. Petersburg.
wirtuoz, l. mn. -zi.

wirujący.
wisieć, wisi, wisimy — ale: wieszać (nie: wiszać), wiesza.
wisielec, l. mn. -sielcy, niekiedy: -ce, 2. -ców.
wisienka, 3. i 7. -sience, l. mn. -sienki, 2. -nek.
Wisła, w Wiśle; nadwiślański, woda wiślana.
wisus, l. mn. -sy, 2. -sów. Zob. *-us.*
wisznia — pisz: wiśnia (zob.!).
wiszniowy — pisz: wiśniowy.
wiślany — zob. Wisła.
wiśnia, l. mn. -nie, 2. wiśni, rzadko: wisien; wiśniowy.
wiśniówka. Zob. *-ówka.*
Wit, 2. Wita; po św. Wicie.
Wit Stwosz — zob. Stwosz.
Witebsk, 2. -ska.
witebski.
Witold, Witołd (obie formy w użyciu), l. m. Witoldowie, Witołdowie.
witraż, 2. -żu, l. mn. -że, 2. -żów albo -ży.
witryol, 2. -lu.
wiwat, 2. -tu, l. mn. -ty.
wiwat!
wiwisekcya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
wizerunek, 2. -runku, l. mn. -ki, 2. -ków. Zob. *-unek.*
wizya, tej -zyi, tę -zyę, tych -zyi.
wizykatorya — zob. wezykatorya.
wizytacya, tej -cyi, tę -cyę, tych -cyi.
wj . . . — zob. także *wi* . . .
wjazd, przy wjeździe.
wjechać — zob. jechać.
wjeżdżać, wjeżdża.
wkleić, wkleję, wklei, wkleimy, wkleją; wkleił, wkleiła, wkleili; rozk. wklej; wkleiwszy.
wklejać, wkleja.
wklęsły.
wkładka, 3. i 7. wkładce, tych -dek.
wkoło, wokoło, wokół.
wkońcu.
wkopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
wkorzenić się, -ni się.
wkółko.
wkraść się, wkradnie się, wkradł się; rozk. wkradnij się; wkradłszy się. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wkrótce.
wlać, wleje, wlali; rozk. wlej, wlejcie.
wlatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
wlec, wlokę, wleczesz, wlecze . . . wloką, wlokłem, wlókł, wlokła, wlekli, wlokły; rozk. wlecz; wlokąc, zawlókłszy (prawidłowe formy: *wlekę, wleką, wlekłem, wlekł, wlekła, wlekły, wlekąc, zawlekłszy* spotykamy rzadko w dzisiejszym języku książkowym).
wlewać, wlewa.
wleźć — zob. leźć.
wlot.
władca, 2. władcy, l. mn. władcy, 2. władców. Zob. *-ca.*
władczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. 1) *bogini;* 2. *-czyni.*
Władysław, l. mn. -wowie; Władysław Laskonogi, Władysław Łokietek.
władza, tych władz.
Władzio, 5. Władziu! l. mn. -dziowie, 2. -dziów.
włamać się; włam się, włammy się.
włamywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
własnoręczny.
właściciel, l. mn. -le, 2. -li.
włazić — zob. łazić.
Włoch, ci Włosi, tych Włochów, we Włochach; *Włochy* (kraj), 2. Włoch, we Włoszech.
Włochy — zob. Włoch.
włodarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
Włodzimierz, 2. -mierza. Zob. *-mierz.*
włosie, 2. włosia; *włosień,* 2. -nia, l. mn. -nie, 2. -ni; *włosienica,* włosiennica, l. mn. -ce, 2. -nic — mówią także i piszą: *włósie,* 2. włósia; *włósień,* 2. włósienia; *włósienica, włósiennica.*
włosienica, włosiennica — zob. włosie.
włosień — zob. *włosie.*
włoski.

włoszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
Włoszka, 3. Włoszce, tych Włoszek.
włościanin, 2. -nina, l. mn. -cianie, 2. -cian. Zob. *-anin.*
włość, tej, te i tych włości.
włożyć, -żymy; rozk. włóż.
włóczęga (ten), l. m. -gi, 2. -gów.
włóczęgostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
włóczęgowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
włóczka, 3. i 7. włóczce.
włócznia, l. mn. -nie, 2. -ni.
włóczyć (się), -czymy; rozk. włócz, włóczcie.
włóczykij, l. mn. -je, 2. -jów.
włóka, l. mn. -ki, 2. włók.
włókienko, tych -nek.
włóknisty.
włókno, tych -kien.
włosie — zob. włosie.
włosienica, włósiennica — zob. włosie.
włosień — zob. włosie.
wmieszać, wmiesza.
wmówić, -wimy; rozk. wmów.
wnet.
wnętrze, 2. -trza, 7. we wnętrzu, l. mn. -trza, 2. -trzy.
wnętrzności, 2. -ści.
Wniebowstąpienie Pańskie, po Wniebowstąpieniu Pańskiem.
wnieść — zob. nieść.
wnijście, u wnijścia.
wnijść — zob. wejść.
wniknąć — zob. zniknąć.
wnioskować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
wniwecz.
wnuczka, 3. i 7. wnuczce, tych -czek.
wnuk, l. mn. -ki, rzadziej: -kowie, 2. -ków.
woal (rzadko: wual), 2. -lu, l. mn. -le, 2. -lów.
woalka (rzadko: wualka), tych -lek.
wobec.
woda, tych wód.
wodociąg, 2. -gu.
wodoleczniczy.
wodospad, 2. -du.
wodór, 2. -doru.
wodzić, -dzimy; rozk. wodź, wodźmy, wodźcie — albo: wódź, wódźmy, wódźcie.
wodzirej, l. mn. -je, 2. -jów.
Wogezy (góry), 2. -zów. Zob. *ge* czy *gie?*
wogóle, w ogólności.
wojaż, 2. -żu, l. mn. -że, 2. -żów albo -ży.
wojażować, -żuje, rozk. -żuj. Zob. *-ję.*
Wojciech, 2. -cha.
Wojciechowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
wojewoda, l. mn. -dowie, 2. -dów.
wojewodzina, l. mn. -ny (odmieniaj jak *hrabina* — zob.!).
wojewódzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
województwo, tych -wództw. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
wojować, -juje, rozk. -juj. Zob. *-ję.*
wojski, l. mn. wojscy.
wojsko, w wojsku, tych wojsk.
Wojtunio, 5. -niu! Zob. *-unio.*
wokabuły, 2. -buł.
wokoło, wkoło, wokół.
wokół, wokoło, wkoło.
woleć, wolę, woli, wolimy (nie: wolemy; zob. *-imy*, *-ymy*).
wolnomularz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. 1) *-arz;* 2) *mularz.*
wolnomyślny.
wolontaryusz—zob. woluntaryusz.
Wolter, 2. Woltera, rzadziej (według pisowni orygin.) Voltaire, 2. Voltaire'a, Voltaira. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
wolteryanizm, 2. -zmu. Zob. *-izm.*
woluntaryusz albo wolontaryusz (po łać. voluntarius, po franc. volontaire), l. mn. -sze, 2. -szów albo -szy.
Wołga, 2. -gi; nadwołżański.
Wołoch, 2. -cha, l. mn. -si, 2. -chów.
wołoski; nizina Wołoska.
Wołoszczyzna, 3. i 7. -czyźnie. Zob. *-izna.*
Wołyń, 2. -nia, na Wołyniu.
wołyński; wyżyna Wołyńska.
womitować (z łać. vomitare), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*

womity (z łac. *vomitio*), 2. -tów.
wonczas.
woń, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
Wormacya, 2. i 3. -cyi, 4. -cyę.
woskować, -kuje, rozk. -kuj. Zob. *-ować*.
wotum, l. mn. -ta, 2. -tów. Zob. gimnazyum.
wozić, wożę, wozimy, wożą, rozk. woź, woźmy, woźcie — albo: wóź, wóźmy, wóźcie.
woziwoda, 2. -dy, l. mn. -dy, 2. -dów.
wozownia, l. mn. -nie, 2. -ni.
woźnica, l. mn. -ce, 2. -ców.
woźny, 6. i 7. -nym, l. mn. -ni, 6. -nymi. Zob. *-ym*, *-im*.
wożenie, 2. -nia.
wódka, 3. i 7. wódce.
wódz, l. mn. wodzowie.
wójt, l. mn. -towie.
wójtostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
wójtowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
wójtowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
wół, 2. i 4. wołu (w mowie żywej często: woła), 3. wołowi.
wór, 2. woru (rzadziej: wora).
wówczas.
wóz, 2. wozu (rzadko: woza).
wózek, 2. wózka.
wpajać, wpaja.
wpakować, -kuje, rozk. -kuj. Zob. *-ować*.
wpaść, wpadnie, wpadł; wpadnij; wpadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wpatrywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wpatrzyć się, wpatrzy się, wpatrzył się; rozk. wpatrz się, wpatrzcie się.
wpiąć, wepnę, wepnie, wpiął, wpięła, wpięli, wpięły; rozk. wepnij; wpiąwszy.
wpierw.
wpisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wplątać się — zob. plątać.
wpleść — zob. pleść.
wpław.
wpłynąć — zob. płynąć.
wpoić — zob. poić.
wpoprzek.
wpośród; w pośrodku.
wpół; objąłem go wpół; wpół do dwunastej albo pół do dwunastej.
wpółprzytomny.
wprawdzie.
wprędce.
wprost.
wprządz — zob. zaprządz.
wprzągnąć — zob. zaprządz.
wprzęgać — zob. zaprządz.
wprzęgnąć — zob. zaprządz.
wprzód, rzadziej: wprzódy (w znaczeniu *najprzód*).
wraz; raz wraz.
wrażliwy *, częściej: wrażliwy.
wrażać (się), wraża (się).
wrażenie, l. mn. -nia, 2. -żeń.
wrażliwy, rzadziej: wraźliwy *.
wrąb, 2. wrębu, l. m. -by, 2. -bów.
wreszcie.
wręcz.
wręczyć, -czymy; rozk. wręcz, wręczcie.
wroni, -nia, -nie (przymiot. od *wrona*); wronie gniazdo.
wrony, -na, -ne (= czarny); koń wrony.
wrosnąć — zob. róść.
wrość, wrość — zob. róść.
wrota, tych wrót.
wróbel, tych wróbli, rzadziej: wróblów.
wrócić, wrócimy (nie: wróciemy; zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. wróć, wróćmy, wróćcie.
wróg, l. mn. wrogowie albo wrogi.
wrość, wrość — zob. róść.
wróżba, tych wróżb.
wróżbiarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
wróżbita, l. mn. -ci, 2. -tów.
wróżka, 3. i 7. wróżce, tych -żek.
wróżyć, -żymy; rozk. wróż.
wrzask, 2. wrzasku.
wrzasnąć, wrzasnę, wrzaśnie, wrzasnął; rozk. wrzaśnij.
wrzawa, 2. -wy.
wrzący.
wrzeciądz, 2. -dza, częściej w l. m. -dze.
wrzeciono, tych -cion.
wrzeć (=gotować się), wrę, wrzesz, wrze albo wre, wrzemy, wrzecie, wrą albo wrzą; wrzał, wrzeli, wrzały; rozk. wrzyj; wrzący.

wrzekomo (rzadko używ.) — zob. rzekomo.
wrzesień, we wrześniu. Nazwy miesięcy piszemy małą literą.
wrzeszczeć, wrzeszczę, wrzeszczy, wrzeszczał; rozk. wrzeszcz, wrzeszczcie.
wrzkomo — zob. rzekomo.
wrzos, 2. -su.
wrzód, 2. wrzodu.
wrzucić, -cimy; rozk. wrzuć, wrzućcie.
wrzynać się, wrzyna się. Porówn.: wyrzynać.
ws, wes- czy *wz-, wez-* w wyrazach takich, jak: wsparty, wesprzeć, wzdąć, wezbrać?— zob. *wez-, wz-*.
ws-, wz- czy *wes-, wez?*—zob. *we* czy *w?*
ws-, wz-, *wez-, wes* — w sprawie przenoszenia do następnego wiersza — zob. *w, we, wz . . .*
wschodni, -nia, -nie; 2. -niego, -niej.
wschodnio-północny, wschodnio-południowy.
wschodzić — zob. chodzić.
wschód, 2. wschodu.
wsiać, wsieje, wsiali; rozk. wsiej.
wsiąknąć, wsiąknie, wsiąknął albo wsiąkł; rozk. wsiąknij.
wsiąść — zob. siąść.
wskakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
wskazać, wskaże, rozk. wskaż, wskażcie.
wskazówka (rzadziej: skazówka), 3. i 7. -zówce, tych -zówek. Zob. *-ówka.*
wskazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
-wski czy ***-ski*** w wyrazach takich, jak: ojcowski, żydowski itd.?— zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
wskok.
wskos.
wskórać, wskóra.
wskroś — zob. wskróś.
wskróś * albo wskroś (rzadko: skróś, skroś). W Galicyi zwykle: wskróś, w Królestwie Pols. częściej: wskroś.
wskrzesić, wskrzeszę, wskrzesimy; rozk. wskrześ, wskrześmy, wskrzeście.
wskrzeszać, wskrzesza.
wskrzeszony.
wskutek.
wsławić (się), wsławimy (zob. *-imy, -ymy*), rozk. wsław, wsławcie.
wsłuchiwać się (rzadko: wsłuchywać się), -uje się; rozk. -uj się. Zob. 1) *-uję;* 2) *-ywać* czy *-iwać?*
wspak.
wspaniałomyślność, 2. -ści.
wspaniałomyślny.
wsparcie, tych wsparć.
wspierać, wspiera.
wspinać się, wspina się.
wspomagać, wspomaga.
wspomnieć, wspomnę, wspomnisz, wspomni, wspomnimy (nie: wspomniemy; prawidło — zobacz: *-imy, -ymy*), wspomną; wspomniał, wspomnieli; rozk. wspomnij, wspomnijcie.
wspomnienie, l. m. -nia, 2. -nień.
wspomożenie, 2. -nia.
wspomódz, wspomogę, wspomoże; wspomogłem, wspomógł, wspomogła; rozk. wspomóż, -móżcie; wspomógłszy. Zob. 1) *módz;* 2) *-szy* czy *-łszy?*
wspólnie, rzadko: spólnie.
wspólnik albo spólnik.
wspólny, rzadko: spólny.
współ . . . zob. także: *spół . . .*
współ, wespół.
współbiesiadnik (rzadziej: spółbiesiadnik), l. mn. -cy.
współczesny, rzadziej: spółczesny.
współcześnie, rzadziej: spółcześnie.
współczucie (rzadziej: spółczucie), 2. -cia.
współczuć (rzadziej: spółczuć), współczuje, współczuł, rozk. współczuj.
współczynnik, rzadziej: spółczynnik.
współdziałać (rzadziej: spółdziałać), współdziała.
współdziałanie, rzadziej: spółdziałanie.
współobywatel (rzadziej: spółobywatel), l. mn. -le, 2. -li.

współpracownik (rzadziej: spółpracownik), l. mn. -cy.
współrzędny, rzadziej: spółrzędny.
współśrodkowy (rzadko: spółśrodkowy).
współubiegać się, współubiega się.
współuczeń (rzadziej: spółuczeń), l. mn. -uczniowie, 2. -uczniów, rzadziej: -uczni.
współuczestnictwo. Porównaj: uczestniczyć.
współuczestnik, l. mn. -cy. Porównaj: uczestniczyć.
współudział (rzadziej: spółudział), 2. -łu.
współwięzień (rzadziej: spółwięzień), 2. -więźnia, l. mn. -więźniowie (rzadziej: -więźnie), 2. -więźniów.
współwinny, rzadziej: spółwinny.
współwłaściciel (rzadziej: spółwłaściciel), l. mn. -le, 2. -li.
współzawodnictwo, rzadziej: spółzawodnictwo.
współzawodnik (rzadziej: spółzawodnik), l. mn. -cy.
współziomek (rzadziej: spółziomek), l. mn. -ziomkowie.
wstać, rozk. wstań.
wstążka, 3. i 7. wstążce.
wstecz.
wsteczny.
wstęga, l. mn. tych wstąg albo wstęg.
wstępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
wstręt, 2. -tu.
wstrętny.
wstrząsać, wstrząsam, -sasz, -sa, wstrząsał, rozk. wstrząsaj; *wstrząsnąć,* wstrząsnę, wstrząśnie, wstrząsną, wstrząsnął, wstrząsnęła, rozk. wstrząśnij, wstrząsnąwszy; *wstrząść,* wstrzęsę, wstrzęsie, wstrzęsą; wstrząsł, wstrzęsła, wstrzęśli, wstrzęsły, rozk. wstrząś.
wstrząsnąć, wstrząść—zob. wstrząsać.
wstrząśnięcie, wstrząśnienie.
wstrzemięźliwość, 2. -ści.
wstrzemięźliwy.
wstrzyknąć, wstrzyknął, rozk. wstrzyknij.
wstrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
-wstwo czy ***-stwo*** w wyrazach takich, jak: królestwo, myśliwstwo i t. p.?—zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
wstyd, 2. -du.
wstydzić się, -dzimy się; rozk. wstydź się, wstydźcie się.
wsunąć, wsunął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. wsuń, wsuńmy, wsuńcie.
wsuwać, wsuwa.
wsypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
wszak, wszakże. Zob. *-że.*
wszczął, wszczęłam, wszczął, wszczęła, wszczęli, wszczęły.
wszczepić — zob. szczepić.
wszczynać, wszczyna.
wszechmoc, 2. -cy.
wszechmocny; Wszechmocny (= Bóg).
wszechnica, l. mn. -ce, 2. -nic.
wszechstronnie.
wszechstronność, 2. -ści.
wszechstronny.
wszechświat, 2. -ta.
wszechwładca, l. mn. -cy, 2. -ców. Zob. *-ca.*
wszechwładny.
wszechładztwo. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
wszerz.
wszeteczeństwo, tych -czeństw.
wszeteczny.
wszędzie.
wszystek, wszystka, wszystko; l. mn. wszyscy (nie: wszystcy), wszystkie.
Wszystkich Świętych. Nazwy świąt piszemy wielką literą. Zob. Wielkie litery.
wszystko; z tem wszystkiem; przedewszystkiem.
wścibić, -bimy; rozk. wścib, wścibcie.
wścibski, l. m. wścibscy, 2. wścibskich.
wściec się, wściekł się, wścieknie się; rozk. wścieknij się.
wściekać się, wścieka się.
wścieklizna, 3. i 7. -iźnie. Zob. *-izna.*
wśliznąć się, wśliznę się, wśliźnie się, wśliźniemy się, wślizną się;

wśliznął się, -nęła się, -nęli, -nęły się; wśliźnij się; wśliznąwszy się (rzadziej: *wślizgnąć* się, wślizgnę się, wślizgnie się i t. d.). Podobnie: ześliznąć się, zśliznąć się, wyśliznąć się i t. p.

wśród, rzadziej: śród.

wśrubować — zob. śrubować.

wtedy.

wtem (= nagle, niespodzianie).

wtenczas.

wtorek, 2. wtorku, we wtorek.

wtór, 2. wtóru.

wtórować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wtóry.

wtórzyć, wtórzę, -rzymy; wtórzył; rozk. wtórz, wtórzcie.

wtrójnasób — zob. w dwójnasób.

wtył, w tyle.

wual, wualka — zwykle: woal, woalka — zob.!

wuj, l. mn. wujowie, 2. -jów.

wujcio, 5. wujciu! l. mn. -ciowie, 2. -ciów.

wujenka, tych -nek.

wujostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*

wujowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*

wulkan, 2. -nu.

wwieść, wwiodę, wwiedziesz, wwiedzie... wwiodą; wwiodłem, wwiódł, wwiodła, wwiedli, wwiodły; rozk. wwiedź, wwiedźcie, wwiódłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?* Porówn.: *wwieźć.*

wwieźć, wwiozę, wwieziesz, wwiezie... wwiozą; wwiozłem, wwiózł, wwieźli, wwiozły; rozk. wwieź, wwieźcie; wwiózłszy. Zob. a) *-szy* czy *-łszy?* b) wwieść; c) Bezokolicznik, uw. 2.

wwikłać, wwikła, wwikłaj.

wwodzić — zob. wodzić.

wwozić — zob. wozić.

wwożenie, 2. -nia.

wybawca, l. mn. -cy, 2. -ców.

wybawczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.

wybawiciel, l. mn. -le, 2. -li.

wybełkotać — zob. deptać.

wybiedz — zob. biedz.

wyboisty.

wybój, 2. -boju, l. mn. -boje, 2. -jów.

wybór, 2. -boru.

wybrać — zob. brać.

wybraniec, 5. -brańcze! l. mn. -brańcy, 2. -ców.

wybrukować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wybrzeże, l. mn. -ża, 2. -ży.

wybuchnąć, -buchnie; wybuchnął albo wybuchł, wybuchła albo -nęła, wybuchły albo -nęły; rozk. wybuchnij.

wybudować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wybujać, -buja.

wybujały, -ła, -łe.

wycelować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wychodźtwo, wychodźtwo (oba sposoby pisania bardzo rozpowszechnione).

wychodźca (rzadko: wychodca), l. mn. -cy, 2. -ców. Zob. dowódca.

wychowawczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.

wychowywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wychód, 2. -chodu.

wychrzcić się — zob. chrzcić.

wychrzczony.

wychrzta, l. m. -chrzty, 2. -chrztów.

wychudły.

wychudnąć — zob. chudnąć.

wyciąć — zob. ciąć.

wyciągnąć — zob. ciągnąć.

wyciec, wycieknie (rzadziej: wyciecze), wyciekł, wyciekło.

wycierać, -ciera.

wycisnąć, wyciśnie, wycisnął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły; rozk. wyciśnij.

wyczekiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wyczerpywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wyczytywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

wydarzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.

wydarzyć się.

wydąć — zob. dąć.

wydążyć — zob. dążyć.

wydechać—mów i pisz: wydychać, wydycha. Zob. oddech.

wydechanie — pisz: wydychanie. Zob. oddech.
wydeptać — zob. deptać.
wydłubać, -dłubie; rozk. wydłub, -dłubcie.
wydłubywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wydłużać się, wydłuża się.
wydma, l. mn. wydmy, 2. wydm.
wydmuchiwać (rzadko: wydmuchywać), wydmuchuje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować*; 2) *-iwać* czy *-ywać?*
wydobyć, wydobędę, -będzie; rozk. wydobądź, -bądźcie.
wydoić — zob. doić.
wydra, tych wydr.
wydrążony.
wydrążyć, -żymy, rozk. wydrąż.
wydrukować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wydrwigrosz, l. m. -sze, 2. -szów.
wydrwiwać, wydrwiwa.
wydrzeć — zob. drzeć.
wydychać (nie: wydechać), wydycha. Zob. oddech.
wydychanie (nie: wydechanie). Zob. oddech.
wydział, w wydziale. Zob. dział.
wydziedziczyć, -czymy; rozk. -dzicz, -dziczcie.
wydzierać, -dziera.
wydzierżawić (nie: wydzierżawić), -wimy; rozk. -dzierżaw.
wydźwignąć — zob. dźwignąć.
wyemigrować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wygarbować, -buje; rozk. -buj. Zob. *-ować*.
wygasnąć, -gaśnie, wygasł albo wygasnął, wygasła, -gasło, -gasły (rzadko: wygasnęła, -nęło, -nęły); rozk. wygaśnij.
wygiąć — zob. giąć.
wygięcie.
wyglądać, -gląda.
wygnaniec, 5. wygnańcze! l. mn. -gnańcy, 2. -ców.
wygnieść — zob. gnieść.
wygoda, tych wygód.
wygoić — zob. goić.
wygódka, 3. i 7. -gódce, tych -dek.
wygórowany.
wygrana, 2. i 3. -nej, 4. -ną, l. m. -ne, 2. -nych.
wygryźć — zob. gryźć.
wygrzać (się), -grzeje, -grzali; rozk -grzej, -grzejcie.
wygrzebywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wygrzewać się, wygrzewa się.
wygwizdać — zob. gwizdać.
wygwizdywać, -duje, rozk. -duj. Zob. *-ować*.
wyhaftować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyheblować — zob. heblować.
wyhodować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyidealizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyjaśnić, -nimy, rozk. -nij, -nijmy.
wyjazd, po wyjeździe.
wyjąć, wyjmę, wyjmiesz, wyjmie... wyjmą; wyjąłem, wyjął, wyjęła, wyjęli, wyjęły; rozk. wyjmij, w języku książkowym rzadziej: wyjm. Zob. jąć.
wyjątek, 2. -jątku.
wyjednywać, wyjednywam, -nywasz, -nywa; rozk. wyjednywaj.
wyjezdne; na wyjezdnem.
wyjeżdżać, wyjeżdża.
wyjęty.
wyjmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyjrzeć (nie: wyjrzyć), wyjrzę, wyjrzy, wyjrzymy (prawidło — zob. *-imy, -ymy);* wyjrzał, wyjrzeli; rozk. wyjrzyj, wyjrzyjmy, wyjrzyjcie.
wyjście, l. mn. wyjścia, 2. wyjść.
wyjść, wyjdę, wyjdzie; wyszedł, wyszliśmy, wyszliście, wyszli; rozk. wyjdź, wyjdźcie; wyszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wykarmić, -karmimy (nie: karmiemy — zob. *-imy, -ymy);* rozk. wykarm, -karmmy.
wykazać, -każe; rozk. wykaż.
wykazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wykląć — zob. kląć,
wykleić, -kleję, -klei -kleimy, -klejà; wykleił, -kleili, -kleiły; rozk. wyklej, -klejmy; wykleiwszy.
wyklejać, wykleja.
wyklęty.
wykłuć. Zob. kłuć.
wykłuty.

wykłuwać, -kłuwa.
wykoleić (się), wykolei się, wykolejają się, wykoleił się; rozk. -lej się; wykolejony.
wykolejenie, l. mn. -nia, 2. -jeń.
wykołatać. Zob. deptać.
wykonawca, l. mn. -cy, 2. -ców.
wykonawczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
wykonywać, wykonywam, -nywasz, -nywa, -nywamy, -nywacie, -nywają; rozk. wykonywaj, -nywajcie; wykonywając. W sprawie form: wykonuję, wykonywuję i t. d. — zob. przekonywać.
wykończać, wykończa (formy: wykańczać, wykańcza i t. d. spotykamy bardzo często w żywej mowie ogółu, niekiedy także w dziełach wybitnych pisarzy).
wykopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *- uję*.
wykorzenić, -nimy; rozk. wykorzeń, -rzeńmy, -rzeńcie.
wykoszlawić — zob. wykoślawić.
wykoślawić * albo wykoszlawić, -wimy, rozk. wykoślaw *, wykoszlaw; wykoślawiony *, wykoszlawiony. Zob. koślawić.
wykpić (się), -kpimy, rozk. wykpij.
wykradzenie, 2. -nia.
wykradziony. Zob. wykraść.
wykraść, wykradnę, -kradnie, wykradł; rozk. wykradnij; wykradziony, -na, -ne, l. mn. wykradzeni, wykradzione; wykradłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wykreślać. Zob. kreska.
wykreślić — zob. kreślić.
wykreślny.
wykręcić, -cimy, rozk. wykręć, -kręćcie.
wykręt, 2. -tu.
wykroić — zob. kroić.
wykrzesać, -krzesze, rozk. wykrzesz, -krzeszmy.
wykrztusić, -simy; rozk. wykrztuś.
wykrzykiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
wykrzyknik, 2. -ka.
wykształcić — zob. kształcić.
wykuć, -kuje, -kuł; rozk. wykuj; wykuty.
wykupywać wykupować, wykupuje, rozk. -kupuj. Zob. *-uję*.
wykurzyć, -rzymy; rozk. -kurz.
wykuty.
wykuwać, -kuwa.
wykwintny.
wykwitnąć, -kwitnie; wykwitł albo wykwitnął, wykwitła, -kwitło, -kwitły (rzadziej: wykwitnęła, -nęło, -nęły); rozk. wykwitnij.
wylać, -leje, -lali; rozk. wylej, -lejcie.
wylatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
wylądować, -duje, rozk. -duj. Zob. 1) *-uję*; 2) *om, on*.
wylądz, wylądz się, wylęgnąć, wylęgnąć się (= rodzić, rodzić się), wylęgnie (rzadziej: wylęże), wylęgną (rzadziej: wylęgą), wylągł albo wylęgnął, wylęgła, -lęgło, -lęgły (rzadziej: wylęgnęła, -lęgnęło, -lęgnęły), rozk. wylęgnij. *Wylęgać, wylęgać się* (rodzić, rodzić się). Kura wylęgła kurczęta. Gąsięta wylęgły się. — Wyróżnić należy czasowniki: *wyledz, wylegnąć, wylegać*=kłaść się (o zbożu i t. p.), wyjść gromadnie (o ludziach, zwierzętach). *Wyledz*, wylegnę, wylegniesz, wylegnie i t. d., wyległem, wyległ, wylegli; *wylegnąć*, wylegnę, wylegniesz itd.; *wylegać*, wylegam, wylega i t. d. — Po burzy wyległ cały łan jęczmienia. Cała wieś wyległa. Zob. Bezokolicznik, uw. 1.
wyledz — zob. wylądz.
wylegać — zob. wylądz.
wylew, 2. -wu.
wylewać, -lewa.
wyleźć, wylezę, -leziesz, -lezie . . . -lezą; wylazłem, -lazł, -leźli, -lazły; rozk. wyleź, -leźcie; wylazłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?* b) Bezokolicznik, uw. 2.
wylegać — zob. wylądz.
wylegnąć — zob. wylądz.
wylękły.
wyłamać; rozk. wyłam, -łammy.
wyłamywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
wyłapywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.

wyłazić, wyłażę, -łazi, -łażą; rozk. wyłaź, -łaźcie.
wyłgać się — zob. łgać.
wyłożyć, -żymy; rozk. wyłóż, -łóżcie.
wyłóg, 2. -łogu, zwykle w l. mn. wyłogi, 2. -gów.
wyłudzić, -dzimy; rozk. -łudź, -łudźmy, -łudźcie.
wyłupić, -pimy; rozk. -łup, -łupmy.
wyłupywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyłuskać, wyłuska; rozk. -łuskaj.
wyłuszczać, -łuszcza; rozk. -czaj.
wyłuszczyć, -łuszczymy; rozk. wyłuszcz, -łuszczcie.
wyłysiały — zob. wyłysieć.
wyłysieć, wyłysieje, wyłysiał, wyłysieli (nie: wyłysiali) — ale: wyłysiały starzec, l. mn. wyłysiali (nie: wyłysieli) starcy.
wyłżygrosz, l. mn. -sze, 2. -szów.
wymalować, -luje; rozk. -luj. Zob. *-ować*.
wymarzać (wymawiaj: wymar-zać) — zob. zamarzać.
wymarznąć — zob. zamarznąć.
wymarzony.
wymarzyć — zob. marzyć.
wymazać — zob. mazać.
wymiąć, wymnę, -mnie, -mną; wymiął, -mięła, -mięli, -mięły; wymnij; wymięty, wymiąwszy.
wymienić, -nimy; rozk. -mień, -mieńmy, -mieńcie.
wymierać, -miera.
wymierzać, -mierza.
wymierzyć, -rzymy; rozk. -mierz, -mierzcie.
wymieszać, -miesza.
wymieść, wymiotę, -mieciesz, -miecie . . . wymiotą; wymiotłem, -miotłeś, -miótł, -miotła, -mietli, -miotły; rozk. wymieć, -miećmy, -miećcie; wymiótłszy. Zob. 1) miotać; 2) *-szy* czy *-łszy?*
wymię, 2. -mienia, 3 -mieniu, l. mn. -miona, 2. -mion. Zob. imię.
wyminąć, rozk. -miń, -mińmy.
wymiotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wymioty, 2. -tów.
wymknąć się, wymknę się, -mknie się; wymknął się, -mknęła się, -mknęli się, -mknęły się; rozk. wymknij się; wymknąwszy się.
wymoknąć — zob. zamoknąć.
wymordować, -duje, rozk. -duj. Zob. *-ować*.
wymownie, st. w. -niej. Zob. mowca.
wymowny. Zob. mowca.
wymódz, wymogę, -może; wymógłem, wymógł, -mogła, -mogli, -mogły; rozk. wymóż, wymóżcie; wymógłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
wymówka, tych -wek. Zob. *-ówka*.
wymrzeć — zob. mrzeć.
wymurować, -ruje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wymusić, -musimy; wymusił; rozk. wymuś, -muśmy, -muście.
wymuskany.
wymysł, 2. -słu, l. mn. -sły, 2. -słów.
wymyślać, wymyśla; rozk. -ślaj.
wymyślić, wymyśli, -myślimy, wymyśliłem, wymyślił, wymyślili; rozk. wymyśl, -myślmy, -myślcie.
wynagrodzić — zob. nagrodzić.
wynająć — zob. nająć.
wynajmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wynalazca, l. mn. -lazcy, 2. -ców. Zob. *-ca*.
wynalazczy, -cza, -cze.
wynalazek, 2. -lazku, l. m. -lazki.
wynaleźć, wynajdę, -najdzie, -najdą; wynalazłem, -nalazł, -naleźli; rozk. wynajdź, -najdźmy, -najdźcie; wynalazłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wynędzniały — zob. wynędznieć.
wynędznieć, wynędznieje, wynędzniał, wynędznieli (nie: wynędzniali) — ale: wynędzniały żebrak, l. mn. wynędzniali (nie: wynędznieli) żebracy.
wynieść. Zob. nieść.
wyniknąć — zob. zniknąć.
wyniosły, l. mn. -niośli.
wynurzać się (= wydobywać się na wierzch, otwierać serce przed kim i t. p.), wynurza się; wynurzyć się, wynurzy się, wynurz się, -nurzcie się.
wynurzyć się—zob. wynurzać się
wyobraziciel, l. mn. -le, 2. -li.

wyobrazić, wyobrażę, wyobrazi, -zimy; rozk. wyobraź, -brażcie.
wyobraźnia, 4. -nię.
wyobrażać, wyobraża.
wyobrażenie, l. mn. -nia, 2. -żeń.
wyorać — zob. orać.
wyostrzyć, -ostrzymy; wyostrz, -ostrzcie.
wypaczyć (= wykrzywić, przekręcić), wypaczy, wypaczył. Porówn. wypa*trzyć*.
wypadek, 2. wypadku.
wypakować, -uje, rozk. -kuj. Zob. *-ować*.
wypaść — zob. paść, padnę.
wypaść — zob. paść, pasę.
wypatrywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wypatrzyć, -patrzę, -patrzymy; wypatrzył, -patrzyli; rozk. wypatrz, -patrzcie; wypatrzywszy. Porówn.: wypaczyć.
wypchnąć, -pchnę, -pchnie; wypchnął, -pchnęła, -pchnęli, -pchnęły; rozk. wypchnij.
wypełnić, -nimy, rozk. wypełnij, -nijmy.
wypełznąć, -pełznie, wypełzł albo wypełznął, wypełzła, -pełzli, -pełzły; rozk. -pełznij.
wyperfumować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wypiąć, -pnę, -pniesz, -pnie . . . -pną; wypiął, -pięła, -pięli, -pięty; rozk. wypnij.
wypierać (się). Zob. wyprzeć (się).
wypięknieć, wypięknieje, -niał, -nieli, -niały.
wyplątać (się) — zob. plątać.
wypisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wypleć — zob. pleć.
wyplenić, -nimy; rozk. -pleń, -pleńmy.
wypleść, -plotę, -plecie, -plotą; wyplotłem, -plotłeś, -plótł, -plotła, -pletli, -plotły; rozk. -pleć, -plećcie; wyplótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wyplewić — zob. plewić.
wypluć — zob. pluć.
wypluty.
wypłukać — zob. płukać.
wypomnieć, wypomnę, -pomnisz, -pomni, -pomnimy (nie: -pomniemy; prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), -pomną; wypomniał; rozk. -pomnij.
wypompować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować*; 2) *om*, *on*.
wyporządzić, -dzimy; rozk. -rządź, -rządźcie. Zob. rząd.
wyposażyć, -żymy; rozk. -saż, -sażcie.
wyprać, -piorę, -pierze, -piorą; rozk. wypierz.
wyprężyć (się), -żymy; rozk. wypręż, -prężcie.
wypróbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wypróchniały.
wypróchnieć — zob. próchnieć.
wypróżnić, -nimy; rozk. wypróżnij, -nijmy, -nijcie.
wypruć — zob. pruć.
wypruwać, -pruwa.
wyprządz — zob. zaprządz.
wyprzągnąć — zob. zaprządz.
wyprzątać, -prząta.
wyprzątnąć, wyprzątnął, rozk. -nij.
wyprzeć (się), wyprę, -prze, -prą; wyparł; wyprzyj; wyparłszy; *wypierać* (się), wypiera. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wyprzedaż — zob. wysprzedaż.
wyprzedzić, -dzimy; rozk. wyprzedź, -przedźcie.
wyprzęgać — zob. zaprządz.
wyprzęgnąć — zob. zaprządz.
wypukły; przysłówek wypukło, st. w. wypuklej; wypukło-wklęsły.
wypustek, 2. -pustka, tych -pustków.
wypustka, 2. -pustki, tych -pustek.
wypytywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyrachować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyrazić, wyrażę, -zimy; rozk. wyraź, -raźcie.

Wyrazy obce i przyswojone. — Zobacz:
1) *-ans* (w sprawie zakończenia 1. przyp. l. mn. wyrazów takich, jak: kwadrans, romans i t. p.).
2) *em*, *en* (w sprawie pisowni wyrazów: cmentarz, kalendarz, stempel i t. p.).

3) *-ens* (pisow. wyrazów: kredens, sens i t. p.).
4) *-ent* (pisow. wyrazów: prezydent, procent i t. p.).
5) *ge* czy *gie?* (pisow. wyrazów: geografia, legenda, Genewa i t. p.).
6) *gimnazyum* (w sprawie odmiany wyrazów takich, jak: liceum, seminaryum, muzeum i t. p.).
7) *hi* czy *hy?* (hipnotyzm czy hypnotyzm? hygiena czy higiena? i t. p.).
8) Imiona własne cudzoziemskie.
9) *-izm* (pisow. wyrazów: magnetyzm, humanizm i t. p.).
10) *ke* (pisow. wyrazów: kefir, kelner, dżokej i t. p.).
11) *kom, kon* (pisow. wyrazów: kompania, kompot, konwalia, koncept i t. p.).
12) *ks, gz* czy *x?* (pisow. wyrazów: Aleksander, egzamin, egzorta i t. p.).
13) *-ment* (pis. wyrazów: testament, sakrament i t. p.).
14) Nazwy geograficzne.
15) *om, on* (pis. wyrazów: pompa, bomba, bronz, rondel i t. p.).
16) *-ont* (pis. wyrazów: archont, horyzont, Hellespont i t. p.).
17) *-or* (pisow. wyrazów: profesor, dyrektor, doktor i t. p.).
18) Petersburg (pisow. przymiotników, utworzonych od nazw krajów, miast, wsi . . . na *-burg, -burgia, -borg, -berg, -berga, -bergia).*
19) *Praga* (pisow. przymiotników, utworzonych od nazw miast: Praga, Haga, Kopenhaga i t. p.).
20) *s, ś* czy *z, ź?* uw. 11. (pisow. wyrazów takich, jak: Cezar, Krezus, konsul, bransoleta i t. p.).
21) *sch* nie *sz* (pisow. wyrazów: schizma, schizmatyk, schematyzm i t. p.).
22) *Spółgłoski podwójne* (korekta czy korrekta? balada czy ballada? i t. p.).
23) *-uar* (pis. wyrazów: trotuar, repertuar i t. p.).
24) *-um* (pis. wyrazów: muzeum, seminaryum, ministeryum, liceum i t. p.).
25) *-ument* (pisow. wyrazów: instrument, dokument i t. p.).
26) *-unek* (pisow. wyrazów: gatunek, rachunek i t. p.).
27) *-ura* (pisow. wyrazów: awantura, broszura, figura i t. p.).
28) *-urg* (pisow. wyrazów: dramaturg, chirurg i t. p.).
29) *ya, ia* . . . (w sprawie pisowni wyrazów takich, jak: poezya, Szwecya, lilia, Anglia, dyabeł, dyament, fiołek, idyota i t. p.).

Wyrazy złożone — zob. Pisanie oddzielne i łączne.

wyraźnie, st. w. -niej.
wyraźny.
wyrażać, wyraża.
wyrażenie, l. mn. -nia, 2. -żeń.
wyrąb, 2. -rębu.
wyrąbać — zob. rąbać.
wyrąbywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
wyrocznia, l. mn. -nie, 2. -ni.
wyroić się, -roi się, -roją się; wyroił się, -roiły się; wyrój się. Zob. stroić.
wyrokować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
wyrosnąć — zob. róść.
wyrość, wyrość — zob. róść.
wyrozumiały, -ła, -łe; l. mn. wyrozumiali, -miałe. Porówn. wyrozumieć, (oni) wyrozumieli.
wyrozumieć, wyrozumiem, -miesz, -mie, -miemy, -miecie, wyrozumieją; wyrozumiał, -mieli, -miały. Zob. 1) rozumieć; 2) wyrozumiały.
wyrób, 2. -robu.
wyrość, wyrość — zob. róść.
wyrównywać, wyrównywam, -nywasz, -nywa, -nywamy, -nywacie, -nywają; rozk. wyrównywaj, -nywajcie; wyrównywając. W sprawie form: wyrównuję, wyrównywuję i t. d. — zob. porównywać.
wyróżnić, -nimy; rozk. -nij.
wyrwa, tych wyrw.
wyrwać — zob. rwać.
wyrysować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
wyrządzić, -rządzę, -dzimy; rozk. wyrządź, -rządźcie. Zob. rząd.
wyrzec — zob. rzec.

wyrzekać się, wyrzeka się.
wyrzeźbiony.
wyrznąć (nie: wyrżnąć) — zob. rznąć.
wyrznięcie (od słowa *wyrznąć* — zob. *rznąć*), ale: wyżęcie (od słowa *wyżąć* — zob. *żąć*).
wyrzut, 2. -tu.
wyrzutek, 2. -rzutka, l. mn. -ki, 2. -ków.
wyrzutnia, 2. -ni, l. mn. -nie, 2. -ni.
wyrzynać (= wycinać nożem, piłą i t. p.), wyrzyna — ale: wyżynać (=wycinać sierpem zboże itp.), wyżyna. Zob. *rznąć, żąć.*
wyrżnąć, pisz: wyrznąć — zob. rznąć.
wyrżnięcie, pisz: wyrznięcie—zob.!
wyschły, wyschnięty.
wyschnąć, wyschnę, -schnie, -schną; wysechł albo wyschnął, wyschła, -schło, -schli, -schły (rzadko: wyschnęła, -schnęło, -schnęli, -schnęły); rozk. wyschnij; wyschnąwszy, wyschnięty albo wyschły.
wysechać — pisz i mów: wysychać, wysycha.
wysełać — pisz: wysyłać, wysyła.
wysełka — pisz: wysyłka, tych wysyłek.
wysepka (= mała wyspa), na wysepce, tych wysepek. Porówn. wysypka.
wysforować (się), rzadziej: wysworować *, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *sforą;* 2) *-ję.*
wysiać — zob. siać.
wysiadywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
wysiąść — zob. siąść.
wysiec, wysiekę, -sieczesz, -siecze, -sieczemy, -sieką; wysiekł, -siekli, -siekły; rozk. wysiecz, -sieczcie; wysiekłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wysiew, 2. -wu.
wyskakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
wyskubać, -skubie; rozk. wyskub, -skubcie.
wysłać, wyściele—zob. *słać,* ściele.
wysłać, wyśle — zob. wysyłać.
wysłaniec, 5. -słańcze! l. m. -słańcy, 2. -ców.
wysmażyć, -żymy; rozk. -smaż.
wysmukły.
wysnuć, -snuje, -snuł; rozk. -snuj.
wysnuwać, -snuwa; rozk. -snuwaj.
wysoki, wyższy (prawidłowa pisownia *wyszszy* już w wieku XVII. wyszła z użycia), l. mn. wyżsi.
wysoko, st. w. wyżej (prawidłowa forma *wyszej* już przed 300 laty wyszła z użycia, utrzymuje się jeszcze gdzieniegdzie w języku ludowym).
wyspa, na wyspie, tych wysp.
wyspać się — zob. spać.
wyspiarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-arz.*
wysprzedaż (w nowszej polszczyźnie coraz rzadziej: wyprzedaż), l. mn. -że, 2. -ży. Zob. *rz, ż,* uw. d.
wysrebrzony.
wyssać — zob. ssać.
wystawić, -wimy; rozk. -staw, stawcie.
wystąpić, -pimy; rozk. wystąp, -stąpmy, -stąpcie.
występ, 2. -pu.
występek, 2. -stępku.
występować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
wystosować — zob. stosować.
wystroić — zob. stroić.
wystrojony.
wystrugać — zob. strugać.
wystrychnąć, wystrychnął, rozk. -nij.
wystrzał, 2. -łu.
wystrzelić, -limy, rozk. -strze -strzelcie.
wystrzępić, -pimy; rozk. -strzęp, -strzępmy.
wystrzępiony.
wystrzydz — zob. strzydz.
wystrzyżony.
wystudzić, -dzimy; rozk. -studź, -studźcie.
wystygły, -ła, -łe, l. mn. wystygli, -łe.
wystygnąć — zob. stygnąć.
wysunąć, wysunę, -nie; wysunął, -nęła; rozk. wysuń, -suńmy.
wysuwać, -suwa.
wysworować (się) — zob. wysforować (się).
wysychać (nie: wysechać), wysycha.

wysyłać (nie: wysełać); *wysłać*, wyślę (nie: wyszlę), wyślesz, wyśle, wyślemy, wyślą (nie: wyszlą), wyślij (nie: wyszlij, wyszlej, wyślej). Podobnie: dosyłać (nie: dosełać), dosłać; nasyłać, nasłać; przesyłać, przesłać i t. d.
wysyłka (nie: wysełka), tych wysyłek.
wysypka (= pryszczyki na ciele, roślina) — porówn. wys*e*pka.
wysypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wysysać, wysysa; rozk. -saj.
wyszczególnić, -nimy; rozk. -nij, -nijmy, -nijcie.
wyszczerbić, -bimy; rozk. wyszczerb, -szczerbcie.
wyszczerzać, wyszczerza.
wyszczerzyć, -rzymy; rozk. wyszczerz.
Wyszehrad, 2. -du.
wyszeptać — zob. deptać.
wyszorować, -ruje, rozk. -ruj. Zob. *-ować*.
wyszperać, -szpera, rozk. -raj.
wyszrubować, pisz: wyśrubować — zob. śrubować.
wyszukiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wyszydzić, -dzimy; rozk. wyszydź, -szydźcie.
wyścielać, wyścielać — zob. *słać*, ściele.
wyścig, 2. -gu, zwykle w l. mn. wyścigi, 2. -gów.
wyśledzić, -dzimy; rozk. wyśledź, -śledźcie.
wyśledzony, -na, -ne; l. mn. -dzeni, -dzone.
wyślizgnąć się — zob. wyśliznąć się.
wyśliznąć się, wyśliznę się, -śliźnie się, -śliźniemy się, -ślizną się; wyśliznął się, -nęła, -nęli, -nęły się; rozk. wyśliźnij się, wyśliznąwszy się (rzadziej: wyśliz*g*nąć się, wyślizgnie się i t. d.).
wyśmiać — zob. śmiać się.
wyśmienity.
wyśmiewać, -śmiewa.
wyśpiewać — zob. śpiewać.
wyśpiewywać (rzadziej: wyspiewywać), wyśpiewywam albo wyśpiewuje, wyśpiewywasz albo wyśpiewujesz i t. d.; rozk. wyśpiewywaj albo wyśpiewuj. Zob. *-ować*.
wyśrubować — zob. śrubować.
wyświadczać, wyświadcza.
wyświadczyć, -czymy; rozk. wyświadcz, -świadczmy, -świadczcie.
wyświecić, -cimy; rozk. wyświeć, -świećcie.
wyświęcić, -cimy; rozk. wyświęć, -święćmy, -święćcie.
wytchnąć, -tchnę, -tchnie, -tchnął, -tchnęła, -tchnęli, -tchnęły; rozk. wytchnij.
wytężyć, -żymy; rozk. wytęż, -tężcie.
wytknąć, -tknę, -tknie, -tknął, -tknęła, -tknęli, -tknęły; rozk. wytknij.
wytłumaczyć, wytłómaczyć — zob. tłumaczyć.
wytłuc, -tłukę, -tłucze, -tłuką; wytłukł; rozk. wytłucz, -tłuczcie; wytłuklszy. Zob. *-szy* czy *-lszy?*
wytrych, 2. -cha.
wytrysnąć, -tryśnie, wytrysnął, wytrysnęła albo wytrysła, wytrysnęło albo wytrysło, -trysnęły albo -trysły; wytryśnij.
wytrząsać, wytrząsa, rozk. wytrząsaj; *wytrząsnąć*, -trząsnę, -trząśnie, -trząsną, wytrząsnął, -nęła, rozk. wytrząśnij; wytrząsnąwszy; *wytrząść*, wytrzęsę, -trzęsie, -trzęsą, wytrząsł, -trzęsła, -trzęśli, -trzęsły, rozk. wytrząś.
wytrząść, wytrząsnąć — zob. wytrząsać.
wytrzebić, -bimy; rozk. wytrzeb, -trzebcie.
wytrzeć, wytrę, -trze, -trą; wytarł, rozk. wytrzyj, -trzyjmy, -trzyjcie; wytarłszy. Zob. *-szy* czy *-lszy?*
wytrzeszczać, wytrzeszcza.
wytrzeszczyć, -czymy; rozk. wytrzeszcz, -trzeszczcie.
wytrzeźwić (się), -trzeźwi (się), -wimy (się), -trzeźwił (się), -wili (się); *wytrzeźwieć*, -wieje, wytrzeźwiał, -wieli.
wytrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
wytuczyć, -czymy, rozk. wytucz, -tuczcie.
wytwarzać, -twarza.

wytworzyć, -rzymy; rozk. wytwórz, -twórzcie.
wytwór, 2. -tworu.
wytwórczość, 2. -ści.
wywarzać (np. sól z wody morskiej), wywarza, rozk. wywarzaj; *wywarzyć*, -rzymy; rozk. wywarz, -warzcie. Zob. 1) warzyć; 2) wyważać.
wywarzyć — zob. wywarzać.
wyważać (np. drzwi drągiem, badać ciężar zapomocą wagi), wyważa, rozk. wyważaj; *wywarzyć*, -żymy, rozk. wyważ, -ważcie. Zob. 1) ważyć, 2) wywarzać.
wyważyć — zob. wyważać.
wywczas (= wypoczynek), 2. -su.
wywiać, wywieje; rozk. wywiej.
wywiady, 2. -dów.
wywiadywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
wywiązywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
wywichnąć, wywichnie, wywichnął, rozk. -nij.
wywierać, -wiera; *wywrzeć*, wywrę, -wrzesz, -wrze, -wrą; wywarł; wywrzyj; wywarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wywiercić, -cimy, wywiercił; rozk. wywierć, -wierćcie.
wywiesić, -simy; rozk. wywieś, -wieśmy, -wieście. Porówn. wywieźć (wywozić), rozk. wywieź, -wieźmy, -wieźcie.
wywieszać, -wiesza.
wywieść, wywiodę, -wiedziesz, -wiedzie . . . wywiodą; wywiodłem, wywiódł, -wiodła, -wiedli, -wiodły; rozk. wywiedź, -wiedźcie; wywiódłszy. Porównaj: wywieźć; zob. a) Bezokolicznik, uw. 2.; b) *-szy* czy *-łszy?*
wywietrzyć, -trzymy, rozk. wywietrz, -wietrzcie.
wywiewać, -wiewa.
wywieźć, wywiozę, -wieziesz, -wiezie . . . -wiozą; wywiozłem, -wiózł, -wieźli, -wiozły; rozk. wywieź, -wieźmy, -wieźcie; wywiózłszy. Porówn.: wywieść; zob.: a) Bezokolicznik, uw. 2.; b) *-szy* czy *-łszy?*
wywinąć, wywinął, rozk. wywiń, -wińmy.
wywlec — zob. wlec.
wywłaszczyć, -czymy; rozk. wywłaszcz, -właszczcie.
wywłóczyć, -czymy; rozk. wywłócz, -włóczcie.
wywnętrzyć się, -trzymy się; rozk. wywnętrz, wywnętrzcie się.
wywnioskować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
wywodzić — zob. wodzić.
wywoływać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
wywozić — zob. wozić.
wywożenie, 2. -nia.
wywód, 2. -wodu.
wywóz, 2. -wozu.
wywrotny.
wywrócić, -cimy; rozk. wywróć, -wróćcie.
wywróżyć, -żymy; rozk. wywróż, -wróżcie.
wywrzeć — zob. wywierać.
wywyższać, -wyższa.
wywyższenie, 2. -nia.
wywyższyć, -wyższymy; rozk. wywyższyj, -wyższyjmy, -wyższyjcie.
wyzdychać (nie: wyzdechać), wyzdycha.
wyzierać, -ziera.
wyziew, 2. -wu, częściej w l. mn. wyziewy, 2. -wów.
wyzionąć, wyzionął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. wyzioń, -zionćcie.
wyznawca, l. mn. -cy, 2. -ców.
wyzuć, wyzuje, wyzuł, wyzuwszy, rozk. wyzuj.
wyzuty.
wyzuwać, -zuwa.
wyzwać, wyzwę, -zwiesz, -zwie . . . -zwą, wyzwał, rozk. wyzwij, -zwijmy, -zwijcie.
wyzyskiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
wyżarty.
wyżąć — zob. żąć.
wyżej — zob. wysoko.
wyżeł, 2. wyżła, l. mn. wyżły, 2. wyżłów.
wyżerać, wyżera.
wyżęcie (od słowa *wyżąć* — zob. *żąć*), ale: wyrznięcie (od słowa *wyrznąć* — zob. *rznąć*).
wyżęty. Zob. *żąć*.
wyżli, -la, -le (przymiot. od *wyżeł*).

wyżłobić, -bimy; rozk. wyżłób, -żłóbcie.
wyżłobienie, l. mn. -nia, 2. -bień.
wyżółknąć, -żółknie, wyżółkł, -żółkła, -żółkli, -żółkły.
wyżreć — zob. żreć.
wyższość, 2. -ści.
wyższy, l. mn. wyżsi — zob. wysoki.
wyżymać (=wyciskać wodę z bielizny i t. p.), wyżyma, rozk. -maj.
wyżyna, l. mn. -ny, 2. -żyn. Nazwy wyżyn piszemy wielką literą: wyżyna Małopolska, wyżyna Syryjska i t. d.
wyżynać (= wycinać sierpem zboże i t. p.), wyżyna — ale: wyrzynać (=wycinać nożem, piłą i t. p.), wyrzyna. Zob. *żąć, rznąć.*
wyżywić, -wimy; rozk. -żyw.
wz-, wez- czy *ws-, wes-* w wyrazach takich, jak: wzdąć, wezbrać, wsparty, wesprzeć? — zob. *wez-, wz-.*
wz-, ws- czy *wez-, wes-?* — zob. *we* czy *w?*
wz (ws), wez (wes) — w sprawie przenoszenia tych przedrostków do następnego wiersza — zob. *w, we, wz . . .*
wzajem, wzajemnie, nawzajem.
wzajemny.
wzamian.
wzbić się, wzbije się; rozk. wzbij się; wzbiwszy się.
wzbierać, wzbiera.
wzbijać się, wzbija się; rozk. wzbijaj się.
wzbudzić, -dzimy; rozk. wzbudź, wzbudźcie.
wzburzenie, 2. -nia.
wzburzony.
wzburzyć (się), -rzymy; rozk. wzburz.
wzdąć, wezdmie, wzdął, wzdęła, wzdęło.
wzdęcie, 2. -cia.
wzdęty.
wzdłuż.
wzdrygać się, wzdryga się; wzdrygnąć się, wzdrygnął się, rozk. wzdrygnij się.
wzdychać, wzdycha.
wzejść (rzadko używane), wzejdzie, wzeszło; rozk. wzejdź. Słońce wzejdzie, częściej: słońce wejdzie.
wzgardzić, -dzimy; rozk. wzgardź, wzgardźcie.
wzgląd, 2. względu.
względem.
względnie, st. w. -niej.
wzgórek, 2. wzgórka.
wzgórze, na wzgórzu, tych wzgórz.
wziąć, wezmę (nie: weznę), weźmiesz, weźmie, weźmiemy, wezmą; wziąłem, wziął, wzięła, wzięli, wzięły; wziąwszy; rozk. weź, weźmy, weźcie — albo: weźmij, weźmijmy, weźmijcie (formy dawniejsze, dzisiaj rzadziej używane).

Uwaga. Postaci słów: *wziąść, powziąść, przedsięwziąść, uwziąść się, zawziąść się* spotykamy bardzo często w żywej mowie ogółu, a pojawiają się także niekiedy w dziełach znakomitych pisarzy, ale stanowczą przewagę w języku książkowym mają formy prawidłowe: *wziąć, powziąć, przedsięwziąć, uwziąć się, zawziąć się* (słowa te powstały z czasownika *jąć*—zob.!).

wziąść — zob. wziąć.
wzięłość, 2. -ści.
wzięty.
wzlatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
wzlecieć, -cimy; rozk. wzleć, wzlećcie.
wzmianka.
wzmocnić, -nimy; rozk. wzmocnij.
wzmódz się, wzmogę się, wzmoże się, wzmogłem się, wzmógł się; rozk. wzmóż się, wzmóżcie się. Zob. *módz.*
wznak; leżeć na wznak * (piszą także razem: nawznak).
wzniecić, -cimy; rozk. wznieć, wzniećcie.
wznieść, wzniosę, wzniesiesz, wzniesie ... wzniosą; wzniosłem, wzniósł, wzniosła, wzniosło, wznieśli, wzniosły; rozk. wznieś; wzniósłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
wzniosły.
wzniośle, st. w. -lej.

wznosić, -simy; rozk. wznoś, wznośmy, wznoście.
wznowić, -wimy; rozk. wznów, wznówcie.
wzorzysty.
wzór, 2. wzoru.
wzrastać, wzrasta.
wzrok, 2. wzroku.
wzrost, 2. wzrostu.
wzruszyć, -szymy; rozk. wzrusz, wzruszmy, wzruszcie.
wzwyż.
wżerać się, wżera się.

X.

x czy ***ks, gz*** w wyrazach cudzoziemskich? — zob. *ks*, *gz* czy *x?*

Xantypa, Xenofon, Xerxes... zob. Ksantypa, Ksenofont, Kserkses . . .

Y.

y czy ***e*** w wyrazach takich, jak: wysyłać, posyłka, oddychać, kreda, kreska, srebro i t. p.? — zob. *e* czy *i, y?*

y czy ***i*** w wyrazach takich, jak: hygiena, higiena, hypnotyzm, hipnotyzm i t. p.? — zob. *hi* czy *hy?*

y czy ***yj*** w wyrazach przyswojonych, jak: patryarcha, patryota, Tryest i t. p.? — zob. *ya, ia* . . .

y, i czy ***j*** w wyrazach przyswojonych: dyament, waryat, Szwecya, linia, Belgia i t. p.? — zob. *-ya, ia...*

ya, ia *(ye, ie; yo, io; yu, iu).* W wyrazach przyswojonych (przeważnie z języka łać. — tam *ia, io, ie, iu)* zachowujemy dawną pisownię polską, t. j. po *c, d, r, s, t, z* piszemy *ya, ye, yo, yu,* po innych spółgłoskach *ia, ie, io, iu:* a) dyabeł, dyakon, dyalekt, dyalog, dyament, Dyana, dyecezya, dyeta, Dyogenes, Dyoklecyan, Dyomedes, fiakier, fioletowy, fiołek, fiordy, hiacynt, hiena, Hieronim, Piemont, pietyzm, Pius, Syon, syoński, tyara, wiadukt i t. p.; b) Adryatyk, adryatycki, Alcybiades, Egipcyanin, gladyator, idyota, misyonarz, patryarcha, patryota, Tryest, tryumf, waryat, waryować i t. p.; c) Austrya, austryacki, Azya, azyatycki, Etyopia, filozofia, fizyognomia, gubernia, historya, komedya, lilia, linia, Marya, poezya, Rosya, Syberya, wakacye i t. p.; bulion, legion, milion i t. p.; Aureliusz, Juliusz, geniusz, notaryusz, nuncyusz, Wezuwiusz i t. p.; Bizancyum, gimnazyum, seminaryum itp.; fortepian, Floryan, Julian, Maryan, tercyan, Wespazyan i t. p.; Mesyasz, Tobiasz i t. p.

Wzór odmiany: a) 1. komedya, 2. -dyi, 3. -dyi, 4. -dyę, 5. -dyo, 6. -dyą, 7. -dyi; l. m. 1., 4. i 5. -dye, 2. -dyi (jak 2. przyp. l. poj.!), 3. -dyom, 6. -dyami, 7. -dyach. — b) 1. linia, 2. -nii, 3. -nii, 4. -nię, 5. -nio, 6. -nią, 7. -nii; l. mn. 1., 4. 5. -nie, 2. -nii (jak 2. przyp. l. poj.!), 3. -niom, 6. -niami, 7. -niach.

Uwaga 1. W sprawie podziału powyższych wyrazów na zgłoski — zob. Dzielenie wyrazów (uwaga ostatnia).

Uwaga 2. Pisz: chrześcijanin, chrześcijaństwo, chrześcijański (nie: chrześcianin . . .), mozajka lub mozaika. Pamiętaj nadto, że wyrazów przyswojonych, takich, jak: adjunkt, adjutant, konjugacya, koadjutor, nie należy

podciągać pod powyższe prawidło. [1])

-yć, -ić czy **-eć** w bezokoliczniku? (spojrzeć czy spojrzyć? patrzeć czy patrzyć? skomleć i skomlić? i t. d.) — zob. Bezokolicznik, uw. 3.

yj czy **ej** w trybie rozkazującym? (grzej, nie: grzyj; drzyj, nie: drzej; spojrzyj, nie: spojrzej i t. p.) — zob. *-ej* czy *-ij*, *-yj* w trybie rozkazującym?

yja, yje, yjo, yju czy *ya*, *ye*, *yo*, *yu* w wyrazach przyswojonych: patryarcha, patryota, Tryest, tryumf i t. p.? — zob. *ya*, *ia* . . .

-ym, -im czy **-em?** *-ymi*, *-imi* czy *-emi?* Przyp. 6. i 7. l. p. przymiotników, zaimków, liczebników [2]) i imiesłowów odmiennych kończy się w rodzaju męskim na *-ym*, *-im*, w rodzaju nijakim na *-em;* przyp. 6. l. mn. w rodzaju męskim na *-ymi*, *-imi*, w rodzaju żeńskim i nijakim na *-emi:* starszym bratem, w dębowym stole, długim kijem, w Nowym Targu, w moim pokoju, w trzecim domu, w palącym się lesie i t. p.; biednem dzieckiem, w kurzem jaju, na wielkiem polu, w mojem futrze, w popsutem pudełku, w Zakopanem, nad morzem Czarnem i t. p.; czem, tem, potem, przytem, wtem, zatem, z tem wszystkiem i t. p. — *Liczba mnoga:* lenimi uczniami, białymi końmi, drewnianymi domami, wielkimi słupami, moimi braćmi, zmiętymi papierami; choremi siostrami (dziećmi), czarnemi krowami (cielętami), wielkiemi rzekami (jeziorami), mojemi książkami (piórami) i t. p. [1])

Uwaga. Do powyższego prawidła należy się stosować tylko w piśmie, w mowie żywej panuje (i panować powinna) zupełna swoboda, co więcej, zbyt dobitne wymawianie *e*, *i*, *y* w zakończeniach *-ym*, *-im*, *-em*, *-ymi*, *-imi*, *-emi* w celu wyróżnienia rodzaju raziłoby nienaturalnością. Zresztą wiadomo, że to wyróżnianie rodzajów w pisowni nie ma naukowej podstawy.

-ymi, -imi czy **-emi** w 6. p. l. mn. przymiotników, zaimków, liczebników i imiesłowów? — zob. *-ym*, *-im* . . .

-ymy, -imy czy **-emy** w 1. osobie l. mn.? (cierpimy czy cierpiemy? powiemy czy powimy? itp.) — zob. *-imy*, *-ymy*.

-yna, -ina. Zob.: a) Nazwiska miast, wsi, rzek . . . na *-ina*, *-yna;* b) Nazwiska żon na *-ina*, *-yna*.

-ywać *(iwać)*. W sprawie pisowni form czasu teraźniejszego, trybu rozk. i imiesłowu teraźn. czynnego słów na *-ywać (-iwać)*, takich, jak:

---

[1]) W wyrazach typu »*historya, religia*« zaleca prof. A. A. Kryński pisać *-ja* (nie: *-ya*, *-ia):* Abacja, Abisynja, akacja, chemja, lilja, mumja, parafja, utopja, Zofja...

«W wielu wyrazach cudzoziemskich spotykają się połączenia samogłosek *io*, *ia*, *ie*, *iu*, niewłaściwe wyrazom czysto polskim. Tutaj nie ustaliła jedna norma dla wszystkich wypadków, lecz przeciwnie wytworzyły się trzy typy przyswajania wyrazów, a mianowicie:

I. najczęściej samogłoska *i* zmieniła się na spółgłoskę *j:* Adrjan, Antjochja, Austrja (ale: austryjacki), Chrystjanja, djament, Djana, djecezja, djeta, Etjopja, fjakr, fortepjan, hjeroglif, gimnazjum, Hjeronim, Korjolan, mjazmat, notarjusz, pacjent, Sjam, studjum, Tobjasz, warjować . . .

II. obce *i* przed następną samogłoską zachowało się w spolszczeniu bez zmiany, lub zmieniło się według wymagań głosowni polskiej na *y* w następujących wyrazach: biografja, biologja, Bion, Pius, tryumf, tryumfować, tryumwirat, witryol;

III. obce *i* przed samogłoską w spolszczeniu zachowało się, lub zastąpione zostało przez *y*, a rozziew między samogłoskami usunięty pojawieniem się spółgłoskowego *j*. Tu należą nieliczne w dzisiejszym języku wyrazy, jak oto: fijołek, fijoletowy, klijent, hijena, chrześcijanin, chryja, cyjanek, Tryjest, patryarcha, patryjota, tryjolet, Syjon.» (A. A. Kryński, Gram. jęz. pols., wyd. V., str. 393. i nast.).

[2]) Odmieniających się jak przymiotniki.

[1]) A. A. Kryński: *-ym*, *-im* w 6. i 7. przyp. l. poj. rodzaju męskiego i nijakiego, w l. mn. *-emi* albo *-ymi* bez względu na rodzaj: starszym bratem, chorym dzieckiem, na szerokim polu, w moim futrze, w Zakopanym, nad morzem Czarnym, czym, tym, potym, przytym, z tym wszystkim; pracowitemi albo pracowitymi robotnikami, siostrami, dziećmi; wielkiemi albo wielkimi domami, rzekami, miastami.

zapisywać, zapisuję, przeskakiwać, przeskakuję i t. p. — zob. *-uję*.

-ywać czy **-iwać** w słowach takich, jak: wymachiwać, wydmuchiwać i t. p.? — zob. Bezokolicznik, uw. 4.

-yzm, -izm. W sprawie pisowni rzeczowników takich, jak: romantyzm, magnetyzm i t. d. — zob. *-izm, -yzm*.

-yzna. W sprawie pisowni rzeczowników z przyrostkiem *-izna, -yzna* (francuszczyzna, polszczyzna i t. p.) — zob. *-izna*.

Z.

z. Przyimek *z (s)*, pisany *odrębnie*, oznaczamy stale literą *z* bez względu na brzmienie, t. j. bez względu na początkową spółgłoskę następującego wyrazu: z siostrą, z bratem, z poza, z pod, z tobą i t. p. — Jeżeli powyższy przyimek jest *przedrostkiem* wyrazu, to oznaczamy go w piśmie literą *z* lub *s*: przed spółgłoskami głośnemi (= dźwięcznemi, słabemi), oraz przed *s, sz, ś* piszemy *z*, przed wszystkiemi innemi spółgłoskami cichemi (=bezdźwięcznemi, mocnemi) piszemy *s:* a) zbadać, zdarty, zgiąć, zhańbić, zmiana, zwaliska, zziębnąć, zżółkły; zsadzić, zsyłać, zszyty, zsiekać, zsiąść itp.; b) schadzka, scedzić, sczesać, sczerstwiały, sfałszować, skradziony, spiąć, starty, stąd, stamtąd. [1])

z czy **s?** Spółgłoska *z* brzmi często jak *s:* blizki, gałązka, bez i t. p. (wymawiamy bliski, gałąska, bes). Zobacz: *s, ś* czy *z, ź?*

z czy **ze?** (zsunąć, zesunąć; zszyć, zeszyć; ze Lwowa i t. p.) — zob. *we* czy *w?*

z, ze. Pisanie łączne i oddzielne przyimka *z, ze* — zob. Pisanie oddzielne i łączne, uw. I. b. i uw. III.

z, ze. Zgodnie z przyjętym zwyczajem nie zostawiamy przyimka (przedrostka) *z* na końcu linii zapisanej; przyimek ten w postaci wzdłużonej *(ze)* stanowi odrębną zgłoskę, przeto możemy zostawić go na końcu wiersza: | z do|mu |, zsu|nąć|, | ze | Lwo|wa |, ze|su|nąć|.

z, ź czy **s, ś?** *(sczesać* czy *zczesać? zszyć* czy *sszyć?* bliźki czy bliski? francuźki czy fraucuzki? rzeźki czy rześki? koźba czy kośba? itp.) — zob. *s, ś* czy *z, ź?*

z, ź, ż.

I. Pisz *z* (nie: *ź*)*:* zdziałać (nie: ździałać), zdziczeć, zdziecinnieć, zdzierać, zdziwaczeć, zdziwić się, zdziwiony, zsiadać, zsiwieć i t. p.; rozdział (nie: roździał), rozdzielać, rozdzierać, rozdźwięk i t. p.; żyzny (rzadziej: żyźny), przyjazny (nie: przyjaźny), zwierz, zwierzyna, zwierciadło, w izbie.

II. Pisz *ź*: a) w przyp. 3. i 7. l. pojed. wyrazów z przyrostkiem *-izna (-yzna):* ojczyźnie, w ojczyźnie, starszyźnie, w bieliźnie, na mieliźnie i t. p.;

b) wyobraźnia (nie: wyobrażnia), źrebię, źródło, źrenica.

III. Drażnić, drażliwy — piszą także i mówią: draźnić, draźliwy; wrażliwy, wrażliwość; zarzewie, [1]) rzadziej: żarzewie, chociaż jest to forma prawidłowa *(żar, żarzyć się)*. Pisz *ż:* próżny, napróżno, próżniak (nie: próżny . . .), różny, żelazo, żelazny, żebro, żbik, żmija.

z angielska.

z blizka; niektórzy piszą razem: zblizka.

[1]) Zob. Spółgłoski ciche i głośne.

[1]) A. A. Kryński: żarzewie.

z boku.
z chłopska.
z cicha; niektórzy piszą: ścicha.
z cudzoziemska.
z czasem.
z czeska.
z daleka; niektórzy piszą razem: zdaleka.
z dawien dawna *; piszą także łącznie: zdawien dawna.
z dołu.
z francuska.
z góry.
z grubsza *; piszą także razem: zgrubsza.
z kolei.
z końca.
z lekka; piszą także razem: zlekka.
z nad.
z niemiecka.
z pańska.
z pewnością.
z pod, z pode; z pode łba, z pode mnie, z pode drzwi.
z polska.
z pomiędzy.
z ponad.
z popod.
z pośród.
z poza.
z przeciwka.
z przed.
z przodu.
z pyszna.
z rana; piszą także razem: zrana.
z ruska.
z rzędu.
z tem wszystkiem.
z turecka.
z tyłu.
z wewnątrz.
z węgierska.
z wierzchu.
z wysoka; niektórzy piszą razem: zwysoka.
z za.
z zewnątrz.
za bezcen.
za blizki, za blizko.
za daleki, za daleko.
za darmo.
za długi, za długo.
za dnia.
za drogi, za drogo.
za duży, za dużo.
za gorący, za gorąco.
za granicę; uciekł za granicę, przebywałem za granicą — ale: mówi o tem zdarzeniu cała zagranica; powróciłem z zagranicy; nawiązał stosunki handlowe z zagranicą.
za gruby, za grubo.
za jasny, za jasno.
za każdym razem, rzadziej: za każdą razą.
za krótki, za krótko.
za mały, za mało.
za mąż — zob. zamęście.
za młodu.
za młody, za młodo.
za pewne; uważam to za pewne— ale: zapewne (przysłówek); zapewne już przyszedł.
za późno.
za prędki, za prędko.
za silny, za silnie.
za słaby, za słabo.
za śmiały, za śmiało.
za świeża.
za wiele.
za wielki.
za wysoki, za wysoko.
zaakcentować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-uję;* 2) *em, en.*
zaalarmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
zaalpejski.
zaatakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję.*
zababrać, -babrze.
zabalsamować — zob. balsamować.
zabałkański.
zabarwić, -wimy; rozk. zabarw, -barwcie.
zabazgrać, -bazgrze.
zabezpieczyć, -czymy; rozk. -bezpiecz, -pieczcie.
zabiedz — zob. biedz.
zabieleć — zob. bieleć.
zabielić — zob. bielić.
zabierać, -biera.
zabliźnić się, zabliźni się.
zabłądzić, -dzimy; rozk. zabłądź, -błądźcie.
zabłocić, -cimy; rozk. -błoć, -błoćcie.
(zabój); kochać się na zabój.

zabójca, l. mn. -cy, 2. -ców.
zabójczy.
zabójczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
zabójstwo, tych -bójstw.
zabór, 2. -boru.
zabrać — zob. brać.
zabrnąć, zabrnął, -brnęła, -brnęli, -brnęły; rozk. zabrnij; zabrnąwszy.
zabrudzić, -dzimy; rozk. zabrudź, -brudźcie.
zabrukować, -uje; rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zabrzmieć — zob. brzmieć.
zabudować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zaburzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
zabużański (= znajdujący się za Bugiem).
zabytek, 2. -bytku.
zacerować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Zacharyasz, 2. -ryasza.
zachcieć się, zachce się, zachciało się.
zachciewać się, zachciewa się, zachciewało się.
zachęcić, -cimy; rozk. zachęć, -chęćmy, -chęćcie.
zachichotać — zob. chichotać.
zachmurzony.
zachmurzyć się, -rzymy się; rozk. zachmurz się.
zachodni, -nia, -nie, 2. -niego, -niej.
zachodzić — zob. chodzić.
zachorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zachorzeć, zachorzeje, zachorzał, -rzała, -rzeli, -rzały; rozk. -rzej.
zachód, 2. -chodu.
zachrypły albo zachrypnięty.
zachrypnąć, zachrypł (rzadziej: zachrypnął); rozk. zachrypnij.
zachrzęścić, zachrzęszczę, -chrzęścisz, -chrzęści . . . . zachrzęszczą; zachrzęścił; rozk. zachrzęść, -chrzęśćcie.
zachwaszczać, -chwaszcza; rozk. -czaj.
zachwaścić, zachwaszczę, -cimy, zachwaszczą; rozk. zachwaść, zachwaśćcie; zachwaszczony.
zachwiać, -chwieje, -chwiał, -chwiali; rozk. zachwiej, -chwiejmy.
zachwycić (się), -cimy; rozk. zachwyć, -chwyćcie.
zaciąć, zatnę, -tnie, -tną; zaciąłem, -ciął, -cięła, -cięli, -cięły; rozk. zatnij; zaciąwszy.
zaciąg, 2. -gu.
zaciągnąć — zob. ciągnąć.
zaciążyć — zob. zaciężyć.
zaciemnić, -nimy; rozk. zaciemnij (niekiedy: zaciemń), zaciemnijmy, -nijcie.
zaciemniony.
zacierać, -ciera.
zacierka, l. mn. -ki, 2. -rek.
zacieśnić, -nimy; rozk. -nij, -nijmy.
zacietrzewić się, -wimy; rozk. zacietrzew, -trzewcie się.
zacietrzewiony.
zacięcie (przysłów.), st. w. -ciej.
zacięty.
zaciężny (żołnierz).
zaciężyć albo zaciążyć, zacięży albo zaciąży, zaciężył albo zaciążył. Zob. *ciążyć*.
zacisnąć, -ciśnie, -cisnął, -cisnęła, -nęło, -nęli, -nęły; zaciśnij; zacisnąwszy.
zacisze, 2. -sza, l. mn. -sza, 2. -szy.
zacny.
zaco, zacóż, zacóżto, zacóżby. Zob. 1) *-że;* 2) *to;* 3) -by.
zacofaniec, 2. -fańca, 5. -fańcze! l. mn. -fańcy, 2. -ców.
zacóż — zob. zaco.
zaczaić się, -czaję się, -czai się, czaimy się; zaczaił się, -iła, -ili, -iły się; rozk. zaczaj się; zaczaiwszy się.
zacząć, zacznę, zacznie, zaczął, zaczęła; rozk. zacznij; zacząwszy.
zaczem (spójnik).
zaczepić, -pimy; zaczep, -czepcie.
zaczepka, tych -pek.
zaczerpnąć, zaczerpnie, zaczerpnął, rozk. -nij; zaczerpnąwszy.
zaczęcie, 2. -cia.
zaczęty.
zaćmić, zaćmimy (prawidło — zob. -imy, -ymy), rozk. zaćmij.
zaćmiewać, -ćmiewa.

Zadar (słowiańs. nazwa stolicy Dalmacyi), 2. -ru, w Zadarze — albo: Zara, 2. -ry, w Zarze.
zadatek, 2. -datku.
zadąć, zadmę, -dmiesz, -dmie . . . zadmą; zadąłem, -dął, -dęła, -dęli, -dęły; rozk. zadmij; zadąwszy.
zadeptać — zob. deptać.
zadłużony.
zadłużyć się, -żymy; rozk. zadłuż, -dłużcie się.
zadnieprzański.
zadosyć — zob. zadość.
zadosyćuczynienie — zob. zadość.
zadość albo zadosyć; stało się . . . zadość (zadosyć); uczynił (uczyni, uczyń) . . . zadość; zadośćuczynienie albo zadosyćuczynienie, 2. -nia.
zadowalać, zadowala, zadowalał, zadowalający; *zadowolić*, zadowolę, -limy, zadowolił; zadowolony, -na, -ne, l. mn. zadowoleni, -lone. Nieprawidłowe formy: zadowalniać, zadowalniający, zadowolnić, zadowolniony, spotykamy bardzo często w żywej mowie ogółu, niekiedy także w dziełach znakomitych pisarzy (H. Sienkiewicza i in.).
zadowalający — zob. zadowalać.
zadowolić — zob. zadowalać.
zadowolony — zob. zadowalać.
zadrasnąć, -draśnie, -drasnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. -draśnij.
zadrwić, -drwimy; rozk. zadrwij.
zadrzeć, zadrę, zadrze—zob. drzeć.
zadrzemany (rzadko: zadrzymany).
zadrżeć, zadrżę, zadrży — zob. drżeć.
zaduch, 2. -chu.
zaduma, 2. -my.
zadumać się, -duma się.
zadunajski.
zaduszki, 2. -szek.
zaduszny (dzień).
zadyszeć się, -dyszy, -dyszymy się; zadyszał się; rozk. zadysz się.
zadzierać, -dziera.
zadzierzgnąć, zadziergnąć, zadzierzgnie, zadziergnie, -nął; rozk. [-nij.
zadzierzysty.
zadziobać — zob. dziobać.
zadziobać — zob. dziobać.
zadźwięczeć, -czymy, -czał; rozk. zadźwięcz, -dźwięczcie.
zafarbować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zafastrygować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zagadka, w zagadce, tych -dek.
zagadkowy.
zagadnąć, zagadnął, rozk. zagadnij.
zagadywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zagaić, zagaję, zagaisz, zagai, -gaimy, -gają; zagaił, -gaiła, -gaiły; rozk. zagaj.
zagajać, -gaja; rozk. zagajaj.
zagajenie, 2. -nia.
zagasnąć, -gaśnie, zagasł albo zagasnął, zagasła, -gasło, -gasły (rzadko: zagasnęła, -nęło, -nęły); rozk. zagaśnij.
zagęszczać, -cza.
zagęszczony.
zagiąć, -gnę, -gnie, -gną; zagiąłem, -giął, -gięła, -gięli, -gięły; rozk. zagnij; zagiąwszy.
zagięcie, l. mn. -cia, 2. -gięć.
zaglądać, -gląda.
zagłębić się, -bimy się, rozk. zagłęb, -głębmy, -głębcie się.
zagłębienie, l. mn. -nia, 2. -bień.
zagłuszyć, -szymy; rozk. zagłusz.
zagnieść, -gniotę, -gniecie, -gniotą; zagniotłem, -gniótł, -gniotła, -gnietli, -gniotły; rozk. -gnieć, -gniećcie; zagniótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zagnieździć się, -gnieżdżę się, -gnieździ się, -gnieżdżą się; rozk. zagnieźdź się, -gnieźdźcie się.
zagnieżdżać się, -gnieżdża się.
zagnoić, -gnoję, -gnoi, -gnoił, -iła, -ili, -iły, rozk. zagnój.
zagoić (się), -goję, -goi, -goją; zagoił, -iła, -iły; rozk. zagój.
zagojenie, 2. -nia.
zagon, 2. -nu albo -na.
zagorzalec, 5. -rzalcze! l. mn. -cy, 2. -ców.
zagorzały, -ła, -łe; l. mn. zagorzali, -rzałe. Porówn. zagorzeć.
zagorzeć, -gorzeje, zagorzał, zagorzeli; rozk. zagorzej. Porówn. zagorzały.
zagotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zagórze, 2. -rza.

zagranica, 2. -cy. Porówn.: za granicę.
zagrabić, -bimy; rozk. zagrab, -grabcie.
zagraniczny.
zagrażać, -graża.
zagrobowy.
zagroda, tych zagród.
zagrożony.
zagródka, w zagródce, tych -dek.
zagryźć — zob. gryźć.
zagrzać, -grzeje, -grzał, -grzali; rozk. zagrzej, -grzejcie.
Zagrzeb (nie: Agram), 2. -bia, w Zagrzebiu.
zagrzebać, -grzebie; rozk. zagrzeb, -grzebcie.
zagrzebywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zagrzewać, zagrzewa.
zagrzmieć, -grzmi; rozk. zagrzmij, -grzmijcie.
zagwiznąć, zagwizdnąć — zob. gwiznąć.
zagwoździć, zagwożdżę, -gwoździ, -dzimy, -gwożdżą, zagwoździł; rozk. zagwóźdź, -gwóźdźcie.
zagwożdżony.
zahaczyć, -czymy; rozk. zahacz, -haczcie.
zahaftować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zahamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zahartować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zahartowany.
zahuczeć, -huczy, -czymy; rozk. zahucz, -huczcie.
zahukany.
zaimek, 2. -imka.

Zaimek. Zobacz:

1) *ę*, uw. 1. d (w sprawie zakończenia 4. przyp. l. poj. zaimków: ta, tamta, moja, twoja, swoja, nasza, sama, owa, czyja i t. p.);

2) *mój* (wzór odmiany zaimków: twój, swój, czyj i t. p.);

3) *nań* (w sprawie wyrażeń: doń, dlań, zań, przezeń, weń i t. p.);

4) *-ym*, *-im* czy *-em?...* (w sprawie zakończenia 6. i 7. przyp. l. poj., oraz 6. przyp. l. mn.: moim bratem, w tamtem mieście, waszymi końmi i t. p.).

zaiskrzyć się, -iskrzy się.
zaiste.
zajazd, w zajeździe.
zając, l. mn. zające, 2. zajęcy.
zająć (się), zajmę, zajmiesz, zajmie . . . zajmą; zająłem, zajął, zajęła, -jęli, -jęły; rozk. zajmij, -mijmy, -mijcie; zająwszy. Zob. *jąć*.
zajątkliwy.
zająknąć się, -jąknie się, -jąknął się; rozk. zająknij się.
zajątrzyć — zob. jątrzyć.
zajezdny, -na, -ne.
zajeżdżać, -jeżdża.
zajęcie, l. mn. -cia, 2. -ęć.
zajęczy (przymiot. od *zając*).
zajęty.
zajmować (się), -muje, rozk. -muj. Zob. 1) *-uję*, 2) *jąć*.
zajrzeć (nie: zajrzyć), zajrzę, zajrzy, zajrzymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*); zajrzeli; rozk. zajrzyj, zajrzyjcie.
zajście, l. mn. zajścia, 2. zajść.
zajść, zajdę, zajdzie, zajdą, zaszedł, -szliśmy, -szliście, -szli; rozk. zajdź, zajdźcie; zaszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zakapturzony.
zakapturzyć się, -rzymy się; rozk. zakapturz, -turzcie się.
zakaspijski.
zakaszlać, zakaszleć — zob. kaszleć.
zakatarzony.
zakatarzyć się, -rzymy się; rozk. zakatarz; -tarzcie się.
zakaz, 2. -zu.
zakazać, -każę, -każe; rozk. zakaż, -każcie.
zakazić, zakażę, -kazi, -kazimy; rozk. zakaź, -każcie.
zakazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zakaźny.
zakażać, zakaża.
zakażenie, 2. -nia.
zakąsić, -kąszę, -kąsi, -kąsimy, -kąszą; zakąsił; rozk. zakąś, -kąśmy, -kąście.
zakąska, 3. i 7. zakąsce, tych -sek.
zakipieć, -kipi.

zakląć, zaklnę, -klnie, -klną; zakląłem, -klął, -klęła, -klęli, -klęły; rozk. -klnij; zakląwszy.
zakleić, zakleję, -klei, -kleimy, -klejà; zakleił, -iła, -ili, -iły; rozk. zaklej; zakleiwszy.
zaklejać, -kleja; rozk. zaklejaj.
zaklęcie, l. mn. -cia, 2. -klęć.
zaklęty.
zakładka, 3. i 7. -kładce, tych -dek.
zakłopotać się — zob. deptać.
zakłócać, -kłóca; rozk. -kłócaj.
zakłócić, -cimy; rozk. zakłóć, -kłóćmy, -kłóćcie.
zakłuć — zob. kłuć.
zakłuty. Porówn. kłuć.
zakłuwać, -kłuwa; rozk. -kłuwaj.
zakołatać — zob. deptać.
zakonnica, l. mn. -ce, 2. -nic. Zob. Nazwiska zakonników.
zakonnik, l. mn. -cy. Zob. Nazwiska zakonników.
zakonny.

Zakończenie. [1] Zobacz:

1) *-anin* (w sprawie odmiany rzeczowników: mieszczanin, chrześcijanin, Egipcyanin i t. p.).

2) *-ans* (w sprawie końcówki 1. przyp. l. mn. wyrazów przyswojonych: romans, kwadrans i t. p.).

3) *-arz* (w sprawie pisowni wyrazów: malarz, piekarz, aptekarz i t. p.).

4) *ą* (w odmianie rzeczowników, przymiotników, imiesłowów, liczebników, zaimków i czasowników).

5) *-ba* (pisownia wyrazów: kośba, prośba, groźba, rzeźba i t. p.).

6) *Bezokolicznik* [pisownia słów: a) biedz, módz, wlec, tłuc i t. p.; b) gryźć, grząźć, kłaść, nieść i t. p.; c) drzeć, trzeć, nienawidzić, domyślić się i t. p.; d) wydmuchiwać czy wydmuchywać? wymachiwać czy wymachywać? i t. p.].

7) *bogini* (wzór odmiany rzeczowników rodz. żeńs., zakończonych na *i:* gospodyni, dozorczyni i t. p.).

8) *-ca* (pisownia rzeczowników: radca, rządca, zwycięzca, wynalazca i t. p.).

9) *-cka* czy *-dzka?* (pisow. wyr.: przechadzka, posadzka, tacka itp.).

10) *-cki* czy *-dzki?* (pisownia przymiotników: ludzki, szwedzki, świecki, szkocki i t. p.).

11) *-costwo* (pis. wyr.: radcostwo, rządcostwo i t. p.).

12) *-ctwo* czy *-dztwo?* (pisow. wyr.: dowództwo, sąsiedztwo, tkactwo, świadectwo i t. p.).

13) *-czy* (pis. wyr.: śledczy, doradczy i t. p.).

14) *-czyni* (pis. wyr.: rządczyni, radczyni i t. p.).

15) *-ens:* (pis. wyraz. przyswojonych: kredens, sens, Klemens itp.).

16) *-ent* (pis. wyr. przyswojonych: procent, student i t. p.).

17) *-erz* (pis. wyraz.: pasterz, rycerz, żołnierz i t. p.).

18) *ę* (w odmianie rzeczowników, zaimków i czasowników).

19) *hrabina* (wzór odmiany nazwisk żon na *-ina:* sędzina, Sapieżyna i t. p.).

20) *imię* (wzór odmiany rzeczowników rodz. nij.: plemię, znamię i t. p.).

21) *-imy*, *-ymy* czy *-emy?* (prosimy czy prosiemy? umiemy czy umimy? i t. p.).

22) *-izm*, *-yzm* (pisow. wyr. przyswojonych: magnetyzm, organizm, romantyzm i t. p.).

23) *-izna* (pisow. wyr.: polszczyzna, francuszczyzna, mężczyzna itp.).

24) *Kmita* (wzór odmiany nazwisk rodowych, zakończonych na *a:* Zawisza, Zagłoba i t. p.).

25) *kurczę* (wzór odmiany rzeczowników rodz. nij.: bydlę, cielę i t. p.).

26) *Matejko* (wzór odmiany nazwisk rodowych, zakończonych na *o:* Chodźko, Fredro i t. p.).

27) *-ment* (pisow. wyr. przyswojonych: sakrament, dokument itp.).

[1] Ze względów praktycznych zamieszczamy tu nie tylko końcówki w ścisłem tego słowa znaczeniu, ale także przyrostki i inne różnorodne brzmienia końcowe, złożone niekiedy z ostatnich dźwięków osnowy i właściwej końcówki wyrazu.

28) *-mierz* (pis. wyr.: Kazimierz, Włodzimierz, Żytomierz i t. p.).

29) *Nazwy miast, wsi, rzek* ... [odmiana nazw: a) Skawina, Muszyna itp.; b) Jodłowa, Częstochowa itp.; 3) Biała, Zielona i t. p.].

30) *-ont* (pisow. wyr. przyswojonych: gont, lont, horyzont i t. p.).

31) *-or* (pisow. wyr. przyswojonych: profesor, rektor, cenzor itp.).

32) *-ów* [pisow. wyraz.: Kraków, Berdyczów, (tych) synów i t. p.].

33) *-ówka* (pisow. wyr.: kryjówka, borówka, makówka i t. p.).

34) *-ówna* (pisownia nazw córek: stolarzówna, Mickiewiczówna itp.).

35) *Petersburg* (pisow. przymiotn. dzierżawczych od nazw miast, wsi, krajów na: *-berg, -berga, -bergia, -burg, -burgia, -borg* — magdeburski, norymberski i t. p.).

36) *Praga* [pisow. przymiotn. dzierżawczych od nazw miast, krajów: haski (Haga), ryski (Ryga), norweski (Norwegia) i t. p.].

37) *-ski* czy *-wski?* (pisow. wyr.: ojcowski, żydowski i t. p.).

38) *-ski, -sko, -skość, -stwo* czy *-zki, -zko, -zkość, -ztwo?* (pisow. wyr.: męski, blizki, zwycięsko, nizko itp.).

39) *-stwo* czy *-wstwo?* (pis. wyr.: mistrzostwo, myśliwstwo, lenistwo, prawodawstwo, ojcostwo i t. p.).

40) *szewcowa* (wzór odmiany nazwisk żon na *-owa:* kowalowa, Orzeszkowa i t. p.).

41) *-szy* czy *-łszy?* (pisow. form imiesłowu czynnego nieodmiennego: przyszedłszy, wydarłszy i t. p.).

42) Tryb rozkazujący [pisow. form trybu rozk.: drzeć, drzyj (nie: drzej), grzać, grzej (nie: grzyj), malować, maluj (nie: malój) i t. p.].

43) *-uar* (pisow. wyr. przyswojonych: buduar, trotuar i t. p.).

44) *-uch* (pisow. wyr.: dzieciuch, staruch i t. p.).

45) *-ucha* (pisow. wyr.: dziewucha, prażucha i t. p.).

46) *-uchny, -uchna* (pisow. wyr.: ubożuchny, bieluchny, córuchna i t. p.).

47) *-uję* ... [pisow. form czasu teraźn., trybu rozk. i imiesłowu teraźn. czyn. słów na *-ować* (-ywać, -iwać): gotować, -tuję, -tuj, -tując i t. p.].

48) *-ula* (pisow. wyr.: ciotula, matula i t. p.).

49) *-ulec* (pisow. wyr.: budulec, hamulec i t. p.).

50) *-ulek* (pisow. wyr.: mężulek, ojczulek i t. p.).

51) *-ulka* (pis. wyr.: mamulka, babulka i t. p.).

52) *-ulo* (pis. wyr.: tatulo, dziadulo i t. p.).

53) *-um* (pisow. wyr. przyswojonych: seminaryum, muzeum i t. p.).

54) *-ument* (pisow. wyr. przyswojonych: dokument, instrument i t. p.).

55) *-un, -unka* (pis. wyr.: biegun, piorun, opiekunka i t. p.).

56) *-unek* (pis. wyr.: rachunek, pocałunek i t. p.).

57) *-unio, unia* (pis. wyr.: ojcunio, Tadziunio, ciotunia i t. p.).

58) *-ura* (pisow. wyr.: wilczura, awantura, figura i t. p.).

59) *-urg* (pis. wyr. przyswojonych: chirurg, dramaturg i t. p.).

60) *-us* (pisow. wyr.: całus, garbus, sługus i t. p.).

61) *-usieńki* (pis. wyr.: bielusieńki, cienusieńki i t. p.).

62) *-usz* (pis. wyr.: chudeusz, geniusz, notaryusz i t. p.).

63) *-uszek* (pis. wyr.: staruszek, leniuszek i t. p.).

64) *-uszko* (pis. wyr.: jabłuszko, serduszko i t. p.).

65) *-uś, -usia, -usio; -usi, -sia, -usie* (pisow. wyr.: tatuś, matusia, bielusi i t. p.).

66) *-uteńki* (pis. wyr.: bieluteńki, cieniuteńki i t. p.).

67) *-utki* (pis. wyr.: nowiutki, bielutki i t. p.).

68) *-utor* (pis. wyr. przyswojonych: koadjutor, egzekutor i t. p.).

69) *-ya, -ia* (pisow. wyr. przyswojonych: Austrya, kolacya, filozofia, linia i t. p.).

70) *-ym, -im* czy *-em? -ymi, -imi* czy *-emi?* (w sprawie zakończenia 6. i 7. przyp. l. p., oraz 6. przyp. l. mn. przymiotników, zaimków, liczebników i imiesłowów odmien-

nych: dobrym bratem, w tanim sklepie, chorem dzieckiem, białymi ptakami i t. p.).

71) *-ywać* czy *-iwać?* (wydmuchiwać czy wydmuchywać? wymachiwać czy wymachywać? i t. p.).

zakończyć, -czymy; rozk. zakończ, -kończcie.

Zakopane, 2. -nego, 3. -nemu, 6. i 7. -nem.

Zakopianin, 2. -pianina, l. mn. -pianie, 2. -pian. Zob. *-anin.*

Zakopianka, 2. -ki, l. mn. -ki, 2. -nek.

zakopiański.

zakopywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zakorkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zakorzenić się; rozk. -rzeń się.

zakorzeniony.

zakosztować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zakpić, -kpimy, -kpił; rozk. zakpij, -kpijcie.

zakraść się, -kradnie się, -kradł się; rozk. zakradnij się; zakradłszy się. Zob. *-szy* czy *-łszy?*

zakratować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zakres, 2. -su.

zakreślać, -kreśla. Zob. *kreska.*

zakreślić, -limy; rozk. zakreśl, -kreślmy, -kreślcie. Zob. kreska.

zakręcić, -cimy; rozk. zakręć, -kręćmy, -kręćcie.

zakręt, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.

zakrętka, 3. i 7. -krętce, tych -tek.

Zakroczym, 2. -mia, w Zakroczymiu.

zakroczymski.

zakroić, zakroję, -kroi, -kroimy, -krojà; zakroił, -iła, -ili, -iły; rozk. zakrój; zakroiwszy.

zakrój, 2. -kroju, l. mn. -kroje, 2. -krojów.

zakrwawić, -wimy; rozk. zakrwaw, -krwawcie.

zakrwawiony.

zakrystya, tej -tyi, tę -tyę, tych -tyi.

zakrystyan, l. mn. zakrystyani (we współczesnej mowie żywej coraz częściej: zakrystyanie), 2. -nów.

zakrzątnąć się, -krzątnął się, rozk. -krzątnij się.

zakrzepnąć, -krzepnie, zakrzepł albo zakrzepnął, zakrzepła, -krzepło, -krzepli, -krzepły (b. rzadko: zakrzepnęła, -nęło, -nęli, -nęły), rozk. zakrzepnij; imiesł. zakrzepły, -ła, -łe.

zakrztusić się, -simy się; rozk. -krztuś, -krztuście się.

zakrztuszenie się.

zakrzywić, -wimy; rozk. -krzyw, -krzywcie.

zakuć — zob. kuć.

zakulisowy.

zakupić, -pimy; rozk. zakup.

zakupować, * zakupywać, -puje, rozk. -puj. Zob. *-ować.*

zakurzony.

zakurzyć, -rzymy; rozk. -kurz, -kurzcie.

zakuty.

zakuwać, -kuwa.

zakwestyonować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zakwitnąć, -kwitnę, -kwitnie; zakwitł albo zakwitnął, zakwitła, -kwitło, -kwitły (rzadziej: zakwitnęła, -nęło, -nęły); rozk. zakwitnij; zakwitnąwszy, zakwitłszy. Podobnie: przekwitnąć, wykwitnąć i t. p. — Zob. *-szy* czy *-łszy?*

zalać, -leje, zalał, -lali; rozk. zalej.

zalądz się, zalęgnąć się (= zagnieździć się, rodzić się), zalęgnie się (rzadziej: zalęże się), zalęgną się (rzadziej: zalęgą się), zalągł się albo zalęgnął się, zalęgła się, -lęgło się, -lęgły się (rzadziej: zalęgnęła się, -lęgnęło się, -lęgnęły się), rozk. zalęgnij się; *zalęgać* się, -lęga się. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) lądz.

zalążek, 2. -lążka.

zalecanki, 2. -nek.

zalecić, -cimy, zalecił, rozk. zaleć, -lećcie.

zalecieć, -cimy, zaleciał, rozk. zaleć, -lećcie.

zaledwie albo zaledwo.

zaledz — zob. zalegać.

zalegać, zalega; *zaledz*, zalegnie, zaległ, rozk. zalegnij; zaległszy. Zob.

1) *-szy* czy *-łszy?* 2) Bezokolicznik, uw. I.
zalepić, -pimy; rozk. zalep, -lepcie.
zaleszczycki.
Zaleszczyki, 2. -czyk.
zalew, 2. -wu.
zalewać, -lewa.
zależć, -lezę, -lezie, -lezą; zalazł, -lazła, -leźli, -lazły; rozk. -leź, -leźcie; zalazłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zależeć, zależy, zależało.
zależny.
zalęgać się — zalądz się.
zalęgnąć się — zob. zalądz się.
zali, azali — tak dawniej mówiono i pisano. Wyrazy te spotykamy niekiedy i dzisiaj jeszcze w języku literackim, ale obok nich pojawiają się także formy nieprawidłowe: żali, ażali.
zaloty, 2. -tów.
zaludnić (się), -nimy, -ludnił; rozk. zaludnij.
zaludniony.
zalutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
załagodzić — zob. łagodzić.
załamać, rozk. załam, - łammy.
załamywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
załatwiony.
załatwić, -łatwimy; rozk. -łatw, -łatwcie.
załoga, tych -łóg.
załopotać — zob. deptać.
założenie, 2. -nia.
założyciel, l. mn. -le, 2. -li.
założyć, -żymy; rozk. załóż, -łóżcie.
zamach, 2. -chu.
zamagnetyzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamalować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamarynować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamarzać — zamarznąć.
zamarznąć(wymawiaj: zamar|znąć), zamarznę, zamarznie, zamarzł (rzadziej: zamarznął), zamarzła, -marzły, -marzli, -marzły; rozk. zamarznij; zamarznięty albo zamarzły; *zamarzać* (wymawiaj: zamar|zać), zamarza. — Podobnie: przemarznąć, przemarzać, rozmarznąć, rozmarzać i t. p.
zamarznięty albo zamarzły.
zamaskować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamaszyście, zamaszysto.
zamazać, zamaże, rozk. zamaż.
zamazywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamącić, -cimy; zamącił; rozk. zamąć, -mąćmy, -mąćcie.
zamążpójście — zob. zamęście.
zamczysko, 3. -sku, tych zamczysk.
zamek (warowna budowa), 2. zamku; *zamek* (przyrząd do zamykania), 2. zamka.
zamęście, 2. -ścia; zamążpójście, 2. -ścia; siostra wyszła za mąż.
zamęt, 2. -tu.
zamężna, 2. i 3. -nej, 4. -ną; l. mn. -ne.
zamglić się, -mgli się, -mgliło się; rozk. -mglij się.
zamglony.
zamianować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamiast.
zamieć, 2. -ci, l. m. zamieci, w nowszej polszczyźnie coraz częściej: zamiecie; tych -ci.
zamiejscowy.
zamiejski (= poza miastem będący).
zamienić, -nimy, -mienił; rozk. zamień, -mieńmy.
zamienny.
zamierać, -miera.
zamierzać, -mierza.
zamierzchły.
zamierzony.
zamierzyć, -rzymy; rozk. zamierz, -mierzcie.
zamiesić (np. ciasto), -mieszę, -miesi, miesimy; miesił; rozk. zamieś, -mieście.
zamieszać (nie: zamięszać), -miesza.
zamieszanie (nie: zamięszanie), 2. -nia.
zamieszczać, -mieszcza.
zamieszczenie, 2. -nia.
zamieszka (nie: zamięszka), w zamieszce, tych -szek.

zamieszkać (nie: zamięszkać), -mieszka.
zamieszkiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamieścić, zamieszczę, -cimy, rozk. zamieść, -mieśćcie; zamieściwszy.
zamieść, zamiotę, -miecisz, -miecie . . . , zamiotą; zamiotłem, -miotłeś, -miótł, -miotła, mietli, -miotły; rozk. zamieć, -miećmy, -miećcie; zamiótłszy. Podobnie: wymieść, zmieść i t. p. Zob. 1) miotać; 2) *-szy* czy *-łszy?*
zamięszać — pisz: zamieszać.
zamięszanie — pisz: zamieszanie.
zamięszka — pisz: zamieszka — zobacz!
zamięszkać — pisz: zamieszkać.
zamigotać — zob. deptać.
zamilczeć, -czymy; rozk. zamilcz, -milczcie.
zamilknąć, -milknę, -milknie, zamilkł, -milkła, -milkło, -milkli, -milkły (rzadziej: zamilknął, -milknęła, -milknęło, -milknęli, -milknęły); rozk. zamilknij.
zamknąć, -mknie, zamknął, -mknęła, -mknęło, -mknęli, -mknęły; rozk. -mknij; zamknąwszy.
zamknięty.
zamoczyć, -czymy; zamoczył; rozk. zamocz, zamoczcie.
zamojski (przymiotn. od Zamość).
Zamojski (nazwisko rodowe).
zamoknąć, -moknę, -moknie; zamokłem, zamókł (rzadziej: zamoknął), zamokła, -mokło, -mokli, mokły; rozk. zamoknij. Podobnie: namoknąć, przemoknąć, rozmoknąć, zmoknąć i t. p.
zamordować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamorski.
zamorzyć (się) — zob. morzyć.
Zamość, 2. Zamościa, w Zamościu; zamojski.
zamożny.
zamówić, -wimy; rozk. zamów, -mówcie.
zamrażać, -mraża.
zamrożony.
zamrużyć, -żymy; rozk. zamruż, -mrużcie.
zamrzeć — zob. mrzeć.
zamsz, 2. zamszu.
zamulić, -muli, -mulił.
zamurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zamyślać (się) — zob. zamyślić się.
zamyślić się, zamyślę się, -myślimy się, zamyśliłem się, -myślił się, -myśliła się, -myślili się, -myśliły się; rozk. zamyśl, -myślmy, -myślcie się. *Zamyślać (się)*, zamyślam (się), -myślamy (się), zamyślałem (się), -myślała (się), -myślali (się), -myślały (się); rozk. zamyślaj (się).
zanadrze, l. mn. -drza, 2. -drzy.
zanadto.
zaniechać, -niecha; rozk. zaniechaj.
zanieczyszczać, -czyszcza.
zanieczyszczony.
zanieczyścić, -czyszczę, -czyścimy; rozk. zanieczyść, -czyśćcie.
zaniedbać, -dba.
zaniedbywać, zaniedbuję, -dbujesz, -dbuje, -dbują; rozk. zaniedbuj; zaniedbując—albo: *zaniedbywam*, -dbywasz, -dbywa . . . -dbywają; rozk. zaniedbywaj; zaniedbywając (częściej: zaniedbując).
zaniemeński (= znajdujący się za Niemnem).
zaniemódz, zaniemogę, -może, -mogą; zaniemogłem, -mógł, -mogła, -mogli, mogły; zaniemógłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
zaniepokoić, -koję, -koimy, zaniepokoiłem, -koił, koili, -koiły; rozk. -kój, -kójcie; zaniepokoiwszy.
zaniepokojenie, 2. -nia.
zanieść, zaniosę, -niesiesz, -niesie, -niosą; zaniosłem, -niosłeś, -niósł, -niosła, -nieśli, -niosły; rozk. zanieś; zaniósłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zaniknąć — zob. zniknąć.
zanim (przysłówek).
zanocować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zanotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zanucić, -cimy, -nucił; rozk. zanuć, -nućmy, -nućcie.
zanurzać — zob. zanurzyć.

zanurzyć, -nurzymy, -rzył, rozk. zanurz, -nurzcie; *zanurzać*, -nurza, -nurzał, rozk. -nurzaj. Zob. nurzać.
Zanzibar, 2. -ru.
zań — zob. nań.
zaocznie.
zaoczny.
zaodrzański (= znajdujący się za Odrą).
zaognić się, -ogni się, -ognił się.
zaokrąglić, -limy; rozk. zaokrąglij, -lijmy.
zaokrąglony.
zaopatrzenie, 2. -nia.
zaopatrzony.
zaopatrzyć (się), -patrzymy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), zaopatrzył, -patrzyli; rozk. -patrz, -patrzmy, -patrzcie; zaopatrzywszy.
zaorać — zob. orać.
zaostrzać, zaostrza.
zaostrzyć, -ostrzymy; rozk. zaostrz, -ostrzmy, -ostrzcie.
zaoszczędzić, -dzimy; rozk. zaoszczędź, -oszczędźcie.
zapakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zapaleniec, 5. -leńcze! l. mn. -leńcy, 2. -leńców.
zapałka, tych -łek.
zapanować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zaparzać (= wrzącym płynem zalewać, w gorącym płynie zanurzać), -parza, rozk. -parzaj; *zaparzyć*, -rzymy, rozk. zaparz, -parzcie.
zapaska, 3. i 7. zapasce, tych -sek.
zapaść (się), zapadnie, zapadł; rozk. zapadnij; zapadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zapaść się, zapasie się, zapasł się; rozk. zapaś się; zapasłszy się. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zapaśnictwo, 2. -twa. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
zapaśnik, l. mn. -cy.
zapatrywać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zapatrzyć się, -patrzymy się; zapatrzył się, -trzyli się, rozk. zapatrz, -patrzcie się.
zapełnić, -nimy; rozk. zapełnij, -nijmy, -nijcie.
zaperzony * (bardzo rzadko: zapyrzony *).
zaperzyć się (bardzo rzadko: zapyrzyć się), -perzymy się, -perzył się; rozk. zaperz się.
zapewne (= prawdopodobnie). Brat nie przyjechał, *zapewne* chory. On w to nie wierzy, ale ja uważam to *za pewne* (pisz oddzielnie).
zapewnić, -nimy; rozk. zapewnij, -nijmy.
zapęd, 2. -du.
zapiąć — zob. piąć.
zapiec, -piecze — zob. piec.
zapiecek, 2. -piecka.
zapieczętować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zapiekać, -pieka.
zapierać (się), zapiera (się).
zapięcie, l. mn. -cia, 2. -pięć.
zapięty.
zapisek, 2. -pisku, tych -ków.
zapisywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zaplamić, -mimy; rozk. zaplam, -plammy.
zaplątać — zob. plątać.
zapleść, zaplotę, -plecie, -plotą, zaplotłem, -plotłeś, zaplótł, -plotła, -pletli, -plotły; rozk. zapleć, -plećcie; zaplótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zapleśnieć, -nieje; zapleśniał; rozk. -niej.
zaplodnić, -nimy; rozk. -nij.
zaplonąć, zaplonę, -płonie, -płoniemy; zaplonął; rozk. zapłoń, -płońmy.
zaplonić się, zaplonię się, -płoni się, -płonimy się, zaplonił się, zapłoń, -płońmy się.
zapobiedz — zob. biedz.
zapodziać się, dosyć często także: zapodzieć się, -dzieje się, -działem się, -dział się, -dziali się, dosyć często także: -dzieli się; *zapodziewać* się, -dziewa się.
zapodziewać się — zob. zapodziać się.
zapomnieć, zapomnę, -pomnisz, -pomni, zapomnimy (nie: zapomniemy; prawidło — zob. *-imy*, *-ymy*), zapomną, zapomniał, zapomnieli; rozk. zapomnij, zapomnijmy.
zapomnienie, l. mn. -nia, 2. -nień.

zapomocą; niektórzy piszą oddzielnie: za pomocą.
zapomoga, tych -móg.
zaporoski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
Zaporożec, 2. -rożca, 5. -rożcu! l. mn. -rożcy, 2. -ców.
zapowiedź, 2. -dzi, l. mn. -dzi (w mowie żywej niekiedy: -dzie), 2. -dzi.
zapowietrzony.
zapowietrzyć, -trzymy; rozk. -wietrz, -wietrzcie.
zapozwać, zapozwę, -pozwiesz, -pozwie . . . , -pozwą; zapozwał; rozk. zapozwij, -zwijmy.
zapożyczyć (się), -czymy; rozk. -życz, -życzcie.
zapracować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zaprawdę!
zaprawić, -wimy; rozk. zapraw, -prawcie.
zaprószyć, -szymy; rozk. zaprósz, -prószmy, -prószcie.
zaprzaniec, 5. -przańcze! l. mn. -przańcy, 2. -ców.
zaprządz (rzadziej: zaprzęgnąć, zaprządnąć), zaprzęgnę (rzadziej: zaprządnę, b. rzadko: zaprzęgę), zaprzęgnie (rzadziej: zaprządnie, zaprzęże), zaprzęgniemy (rzadziej: zaprządniemy, zaprzężemy), zaprzęgną (rzadziej: zaprządną, b. rzadko: zaprzęgą) zaprzągłem, zaprzągł (rzadziej: zaprzęgnął, zaprządnął), zaprzęgła, -przęgli, -przęgły; rozk. zaprzęgnij (rzadziej: zaprządnij, zaprzęż); *zaprzęgać*, -przęga, rozk. zaprzęgaj. Podobnie odmieniają się: doprządz, doprzęgać, odprządz, odprzęgać, przyprządz, przyprzęgać, rozprządz, rozprzęgać, wyprządz, wyprzęgać, sprządz, sprzęgać. Zob. Bezokolicznik, uw. 1.
zaprząg (w języku literackim rzadko: zaprzęg), 2. -przęgu, l. mn. -przęgi, 2. -gów.
zaprządnąć — zob. zaprządz.
zaprzątać, zaprząta.
zaprzątnąć, zaprzątnął, rozk. zaprzątnij.
zaprzeć (się), zaprę, zaprzesz, zaprze . . . . zaprą; zaparł. rozk. zaprzyj; zaparłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zaprzepaścić, zaprzepaszczę, -paścimy, -paszczą rozk. zaprzepaść; zaprzepaściwszy.
Zaprzeszły imiesłów na *-szy* (poszedłszy czy poszedszy? otarłszy czy otarszy? i t. p.) — zob. *-szy* czy *-łszy?*
zaprzęgać — zob. zaprządz.
zaprzęgnąć — zob. zaprządz.
zaprzyjaźnić się, -nimy, rozk. -nij, -nijmy się.
zaprzysiądz — zob. przysiądz.
zaprzysiężony.
zapuchnąć, -puchnie, zapuchł (rzadziej: zapuchnął), zapuchła, -puchło; rozk. -puchnij.
zapuchnięty, zapuchły.
zapustny.
zapusty, 2. -pust.
zapuścić, -cimy, rozk. zapuść, -puśćcie.
zapyrzony — pisz: zaperzony.
zapyrzyć się, pisz: zaperzyć się — zobacz!
zapytywać (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zaradczy. Zob. *-czy*.
zaradzić, -dzimy; zaradź, -radźcie.
zaraz.
zarazek, -razka, l. mn. -razki, 2. -razków.
zarazem.
zarazić (się), zarażę, zarazimy; rozk. zaraź, zarażcie.
zarazkowy.
zaraźliwy.
zarażać (się), -raża.
zarąbać, -rąbie; rozk. zarąb, -rąbcie.
zardzewiały.
zardzewieć, -rdzewieje, -rdzewiał; rozk. -rdzewiej.
zaręczyć (się), -czymy; rozk. zaręcz, -ręczcie.
zaręczyny, 2. -czyn.
zarękawek, 2. -kawka, tych -kawków.
zarobkowy.
zarodek, 2. -rodka.
zaroić się — zob. roić się.
zarosły — zob. róść.
zarosnąć — zob. róść.

zarost, 2. -rostu.
zarość — zob. róść.
zarośle, 2. -la, l. mn. -la, 2. -li.
zarozumialec, 5. -mialcze! l. mn. -mialcy, 2. -ców.
zarozumiały, l. mn. -miali.
zaród, 2. -rodu, l. mn. -dy, 2. -dów.
zarość — zob. róść.
zarównać, -równa.
zarówno.
zarumienić się, -nimy się; rozk. -mień się, -mieńmy się.
zarybek, 2. -rybku, tych -rybków.
zarybić, -bimy; rozk. zaryb, -rybcie.
zarys, 2. -su.
zarysować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zarząd, 2. -du, l. mn. -dy. Zob. rząd.
zarządca, l. mn. -cy, 2. -ców. Zob. 1) *-ca;* 2) *rząd*.
zarządczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. 1) *-czyni;* 2) bogini.
zarządzać, -rządza. Zob. rząd.
zarządzenie, l. mn. -nia, 2. -dzeń. Zob. *rząd*.
zarządzić, -dzimy; rozk. zarządź, -rządźcie. Zob. *rząd*.
zarzec się — zob. rzec.
zarzekać się, zarzeka się.
zarzewie (rzadziej: żarzewie), 2. -wia, l. mn. -wia, 2. -wi. Mówimy: żar, żarzyć się i t. p., więc należałoby mówić i pisać: żarzewie, ale forma *zarzewie* jest bardziej rozpowszechniona.
zarznąć (nie: zarżnąć) — zob. rznąć.
zarznięty (nie: zarżnięty). Zob. rznąć.
zarzut, 2. -tu.
zarzutka, w zarzutce, tych -tek.
zarzynać, -rzyna. Zob. rznąć.
zarżeć, -rży, -rżą; zarżał; rozk. zarżyj.
zarżnąć, pisz: zarznąć—zob. rznąć.
zarżnięty — pisz: zarznięty (zob. rznąć).
zasadzka, w zasadzce, tych -dzek.
zaschły, zaschnięty. Zob. schnąć.
zaschnąć, zaschnie, -schną; zasechł albo zaschnął, zaschła, -schło, -schły (rzadko: zaschnęła, -schnęło, -schnęły); rozk. zaschnij; zaschnąwszy; zaschnięty albo zaschły.
zaschnięty, zaschły — zob. schnąć.
zasechać — pisz: zasychać — zob.!
zasełać — pisz: zasyłać — zob.!
zasępić (się), -pimy; rozk. zasęp, -sępmy, -sępcie.
zasępiony, -na, -ne; l. mn. -pieni, -pione.
zasiać, -sieje; -siał, -siali; rozk. zasiej.
zasiąść — zob. siąść.
zasiec — zob. siec.
zasiew, 2. -wu.
zasiewać, -siewa.
zasięgać, -sięga, rozk. -sięgaj; *zasięgnąć*, -sięgnę, -sięgnie, zasięgnął; rozk. zasięgnij, zasięgnąwszy. Bardzo rzadko: zasiądz, zasięże, zasiągł. Zob. sięgać.
zasięgnąć — zob. zasięgać.
zasilić, -limy, rozk. zasil.
zasiłek, 2. -siłku.
zaskarbić, -bimy, rozk. zaskarb, -skarbcie.
zaskarżenie (nie: zaskarzenie), l. m. -nia, 2. -skarżeń.
zaskarżyć (nie: zaskarzyć) — zob. skarżyć.
zasklepić, -pimy; zasklep, -sklepmy.
zaskorupiały (imiesłów), l. mn. zaskorupiali (nie: -pieli) — ale: zaskorupieć, (oni) zaskorupieli.
zaskorupić się, -rupi się, -pimy się, -pił się, rozk. zaskorup się, -rupmy się; *zaskorupieć*, -pieje, -piejemy, zaskorupiał, zaskorupieli (nie: -piali; porówn. zaskorupiały), rozk. -piej, -piejcie.
zaskorupieć — zob. zaskorupić się.
zaskórny, -na, -ne.
zaskrzypieć, -skrzypi, -pimy; -skrzypiał, -skrzypieli; rozk. zaskrzyp, -skrzypmy.
zaskrzypnąć — zob. skrzypnąć.
zasłabnąć, -słabnie, zasłabł, zasłabła, -słabli, -słabły (rzadziej: zasłabnął, -nęła, -nęli, -nęły), rozk. zasłabnij. Podobnie: osłabnąć, zesłabnąć.
zasłać, zaściele — zob. słać, ściele.

zasłać, zaśle — zob. wysyłać.
zasłonić, -nimy; rozk. zasłoń, -słońmy.
zasługa, tych -sług.
zasługiwać się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zasłużony.
zasłużyć (się), -żymy; rozk. zasłuż, -służcie.
zasmakować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zasmarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zasmucić, -cimy; rozk. zasmuć, -smućcie.
zasnąć, zasnę, -śnie, zasnął, -snęła; rozk. zaśnij.
zasnuć, -snuje; rozk. zasnuj.
zasób, 2. -sobu.
zasówka, pisz: zas*u*wka — zobacz!
zaspa, w zaspie, tych zasp.
zaspać, zaśpię, -śpisz, -śpi, -śpimy, -śpią (rzadziej: za*s*pię, -*s*pisz, -*s*pi...); zaspał; rozk. zaśpij, -śpijcie (rzadziej: za*s*pij, -*s*pijcie).
zaspiewać — mówią i piszą prawie powszechnie: za*ś*piewać.
zaspokajać (w języku literackim rzadziej: zaspakajać), -spokaja, rozk. -spokajaj.
zaspokoić, zaspokoję, -koi, -koimy, -koją; zaspokoiłem, -koił, -koiła, -koili, -koiły; rozk. zaspokój, -kójmy.
zaspokojenie, 2. -nia.
zastanowić się, -wimy się, rozk. zastanów się.
zastarzały.
zastaw, 2. -wu, l. mn. -wy, 2. -wów.
zastawa, 2. -wy, l. mn. -wy, 2. -staw.
zastawić, -wimy; rozk. -staw, -stawcie.
zastąpić, -pimy; rozk. -stąp, -stąpmy.
zastępca, l. mn. -cy, 2. -ców.
zastępczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
zastępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zastępstwo, tych zastępstw.
zastosować (rzadziej: zast*ó*sować), -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zastój, 2. -stoju.
zastósować — częściej: zastosować — zob.!
zastrugać — zob. strugać.
zastrzedz (sobie coś) — zob. strzedz.
zastrzegać (sobie coś), -strzega.
zastrzelić, -limy, -lił; zastrzel.
zastrzeżenie, l. mn. -nia, 2. -żeń.
zastrzyknąć, zastrzyknął, rozk. zastrzyknij; zastrzyknąwszy.
zastukać — zob. stukać.
zastygły, -ła, -łe, l. mn. zastygli, -łe.
zastygnąć — zob. stygnąć.
zasunąć, -nął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. zasuń, -suńmy, -suńcie.
zasunięty.
zasuwa, tych -suw.
zasuwać, -suwa; rozk. -suwaj.
zasuwka, w zasuwce, tych -wek. Zob. *-ówka*.
zasychać (nie: zase*c*hać), -sycha.
zasyłać (nie: zaseł*a*ć) — zob. wysyłać.
zasypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zaszczebiotać — zob. deptać.
zaszczepiać, -szczepia.
zaszczepić, -pimy, -szczepił; rozk. zaszczep, -szczepmy.
zaszczycić, -cimy; rozk. zaszczyć, -szczyćmy, -szczyćcie.
zaszczytny.
zaszkodzić — zob. szkodzić.
zasznurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zaszrubować, pisz: zaśrubować — zob. śrubować.
zasztukać, pisz: zastukać — zob. stukać.
zaś.
zaścielać, zaścielać — zob. słać, ściele.
zaślubić (nie: za*s*zlubić), zaślubimy, rozk. zaślub, zaślubcie.
zaślubiny (nie: zaszlubiny), tych -bin.
zaśmiać się — zob. śmiać się.
zaśmiecić, -cimy; rozk. zaśmieć, -śmiećmy, -śmiećcie.
zaśniedziały. Porówn. śniedź.
zaśniedzieć, -dzieje, -dział, rozk. -dziej. Porówn. śniedź.

zaśpiewać (rzadko: zaspiewać), -śpiewa.
zaśrubować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zaświadczyć (nie: zaświaczczyć, zaświaczyć), -świadczymy, -świadczył; rozk. zaświadcz, -świadczmy, -świadczcie.
zaświecić, -cimy; rozk. zaświeć, -świećcie.
zataić, -taję, -tai, -taimy, -tają; zataił, -iła, -ili, -iły; rozk. zataj; zataiwszy.
zatajenie, 2. -nia.
zatamować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zatarasować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zatem.
zatęchły, -ła, -łe.
zatkać, zatka; rozk. zatkaj.
zatknąć, zatknie, zatknął, -tknęła, -tknęli, -tknęły; rozk. zatknij; zatknąwszy.
zatlić się — zob. tlić się.
zatłuc, -tłukę, -tłucze; zatłukł; rozk. zatłucz, -tłuczcie; zatłukłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zatłumić, -mimy; rozk. zatłum, -tłummy.
zatłuszczenie, 2. -nia.
zatłuścić, zatłuszczę, zatłuścimy; rozk. zatłuść, -tłuśćcie; zatłuściwszy.
zato.
zatoka, tych -tok; nazwy zatok piszemy wielką literą: zatoka Perska, zatoka Genueńska i t. p.
zatonąć, -tonął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. zatoń, -tońmy, -tońcie.
zator (rzadko: zatór), 2. -toru.
zatorować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zatrąbić, -bimy; rozk. zatrąb, -trąbcie.
zatruć, -truje, -truł; rozk. zatruj.
zatrudnić, -nimy; rozk. zatrudnij.
zatrudnienie, 2. -nia.
zatruty.
zatruwać, -truwa.
zatrważać, -trważa.
zatrwożyć (się) — zob. trwożyć.
zatrzask, 2. -ku.
zatrząść, zatrzęsę, -trzęsie, -trzęsą, zatrząsł, -trzęsła, -trzęśli, -trzęsły; rozk. zatrząś.
zatrzeć, zatrę, -trze, -trą; zatarł; rozk. zatrzyj, -trzyjcie; zatarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zatrzepotać — zob. deptać.
zatrzeszczeć, -trzeszczy, -trzeszczał.
zatrzymywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zatulić, -limy; rozk. zatul, -tulmy.
zaturkotać — zob. deptać.
zatwardziały (grzesznik), l. mn. zatwardzieli (grzesznicy).
zatwierdzić, -dzimy; rozk. -twierdź, -twierdźcie.
zatyczka, 3. i 7. -tyczce, tych -czek.
zaufać, -ufa.
zaułek, 2. -ułka, tych -ułków.
zausznictwo, 2. -twa. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
zausznik, l. mn. -cy, niekiedy: -ki.
zauważyć, -waży.
zawadyacki.
zawadyaka, 2. -ki, 3. -ce, 4. -kę, 5. -ko! 6. -ką, 7. -ce; l. mn. -ki (rzadziej: -cy) — albo: *zawadyak*, 2. -ka, 3. -kowi, 4. -ka, 5. -ku, 6. -kiem, 7. -ku; l. mn. -ki (rzadziej: -cy), 2. -ków.
zawadzić, -dzimy; rozk. zawadź, -wadźcie.
zawahać się, -waha się.
zawalidroga, 2. -gi, 4. -gę, tych drogów.
zawarować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zaważyć — zob. ważyć.
zawczasu.
zawczesny; niektórzy piszą oddzielnie: za wczesny. Zob. bolesny.
zawcześnie; niektórzy piszą oddzielnie: za wcześnie.
zawezwać, zawezwę, -zwiesz, -zwie, -zwiemy . . . . . -zwą; zawezwał; rozk. zawezwij, -zwijmy, -zwijcie.
zawędrować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować*; 2) *-em*, *-en*, uw. 1.
zawiać, -wieje, -wiał; rozk. zawiej.
zawiadomić, -mimy; rozk. -dom, -dommy, -domcie.

zawiadowca, l. mn. -cy, 2. -ców.
zawiadowczyni, 4. -nię (nie: -nią*), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
zawiadowstwo, 2. -dowstwa. Zob. *-stwo* czy *-ństwo?*
zawiadujący.
zawiadywać (rzadziej: zawiadować), -duje, rozk. -duj. Zob. *-ować*.
zawiasa, 2. -sy, zwykle w l. mn. zawiasy, 2. -wias.
zawiaska, w zawiasce, zwykle w l. mn. zawiaski, 2. -sek.
zawiązać, -wiążę, -wiążemy, -wiążą; rozk. zawiąż, -wiążcie.
zawiązek, 2. -wiązku, l. mn. -wiązki, 2. -wiązków.
zawiązywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zawichrzenie, l. mn. -nia, 2. -wichrzeń.
zawichrzyć — zob. wichrzyć.
zawiedziony, -na, -ne; l. mn. zawiedzeni, -dzione.
zawieja, 2. i 3. -wiei, l. mn. -wieje, 2. -wiei.
zawierać, -wiera.
zawierucha, w zawierusze, tych -ruch.
zawieruszyć (się), -szymy; rozk. -rusz, -ruszcie.
zawierzać, -rza, rozk. -rzaj.
zawierzyć, -rzymy; rozk. zawierz, -wierzcie.
zawiesić, -wieszę, -wiesimy, -wiesił; rozk. zawieś, -wieśmy, -wieście. Porówn. zawieźć, rozk. zawieź, -wieźmy, -wieźcie.
zawieszać, -wiesza.
zawieść, -wiodę; zawiedziony, -na, -ne, l. mn. zawiedzeni, -dzione. Inne formy — zob. wieść.
zawieźć, zawiozę, -wieziesz, -wiezie . . . -wiozą, zawiozłem, -wiózł, -wiozła, -wieźli, -wiozły; zawiózłszy; rozk. zawieź, -wieźmy, -wieźcie. Porówn. zawiesić, rozk. zawieś, -wieśmy, -wieście.
zawiędły.
zawinąć, zawinął, -nęła; rozk. zawiń, -wińmy.
zawiniątko, tych -tek.
zawisły, l. mn. -wiśli.
zawisnąć, zawisnę, -wiśnie, -wisną; zawisł albo zawisnął, zawisła, -wisło, -wiśli, -wisły; rozk. zawiśnij; zawisnąwszy.
zawistny.
Zawisza Czarny, 2. Zawiszy Czarnego. Zob. 1) Kmita; 2) przydomek.
zawiść, tej, te i tych -ści.
zawiślański.
zawlec zob. wlec.
zawlekać, -wleka.
zawładnąć, -władnie, -władnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. -władnij.
zawodzić — zob. wodzić.
zawojować, -juje, rozk. -juj. Zob. *-ować*.
zawożenie, 2. -nia.
zawód, 2. -wodu.
zawój, 2. -ju, l. mn. -je, 2. -jów.
zawrotny.
zawrócić, -cimy; wrócił; rozk. wróć, -wróćcie.
zawrót, 2. -wrotu.
zawrzeć (drzwi, umowę, układ), zawrę, zawrzesz, zawrze . . . . zawrą; zawarł, -warła, -warli, -warły; rozk. zawrzyj; zawarłszy. *Zawrzeć* (zagotować się; wybuchnąć n. p. gniewem), zawrę, zawrzesz, zawrze albo zawre . . . . zawrą, zawrzał, -wrzała, -wrzeli, wrzały; rozk. zawrzyj; zawrzawszy.
zawrzeć (zagotować się) — zob. zawrzeć (drzwi, umowę . . . .).
zawsze.
zawziąć się — zob. wziąć.
zawzięcie (przysłów.), st. w. -wzięciej.
zawziętość, 2. -ści.
zawzięty.
zazdrosny, -na, -ne; l. mn. zazdrośni, zazdrosne; przysłówek: zazdrośnie. Zob. bolesny.
zazdrościć, zazdroszczę, -cimy; zazdrościł; rozk. zazdrość, zazdrośćcie.
zazdrość, 2. -ści.
zazdrośnie — zob. zazdrosny.
zazierać, -ziera.
zaziębić się, -bimy się; rozk. zazięb się, -ziębcie się.
zaziębienie, 2. -nia.
zaznajomić się, -mimy się; rozk. zaznajom się, -jommy się, -jomcie się.

zazwyczaj.
zażalenie, l. mn. -nia, 2. -leń.
zażarcie, st. w. -ciej.
zażartować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
zażarty.
zażądać — zob. żądać.
zażedz — zob. zażegać.
zażegać (= zapalać, podburzać i t. p.), -żega, rozk. -żegaj; *zażedz,* zażegnie, zażegł, -żegła, -żegli, -żegły; rozk. zażegnij.
zażegnać, -żegna.
zażerać, -żera.
zażyć, zażyje, rozk. zażyj.
zażyłość, 2. -ści.
zażyły (n. p. stosunek).
zażywać, -wa.
zażywny.
ząb, 2. zęba.
ząbek, 2 ząbka.
zbabiały, l. mn. zbabiali. Porówn. zbabieć.
zbabieć, zbabieje, rozk. -biej; (oni) zbabieli. Porówn. zbabiały.
zbałamucić, -cimy; rozk. -muć, -mućcie.
zbankrutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
zbaraski. Zob. *-ski, -sko* . . . .
Zbaraż.
zbawca, l. mn. zbawcy, 2. -ców.
zbawczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń.
Zbawiciel (= Jezus Chrystus).
zbawić, -wimy; rozk. zbaw, zbawcie.
zbawiennie, st. w. -wienniej.
zbawienny.
zbezczeszczać, -cza, rozk. -czaj.
zbezczeszczenie, 2. -nia.
zbezczeszczony, -na, -ny; l. mn. -czeni, -czone.
zbezcześcić, zbezczeszczę, -cimy; -cześcił; rozk. zbezcześć, -cześćcie.
zbędny.
zbiedniały — zob. zbiednieć.
zbiednieć, zbiednieje, rozk. zbiedniej; zbiedniał, zbiednieli—ale: nasz zbiedniały sąsiad, l. mn. nasi zbiedniali sąsiedzi.
zbiedz, zbiegnę, zbiegnie, zbiegł, rozk. zbiegnij; zbiegłszy. Zob. a) Bezokolicznik, uw. 1.; b) *-szy* czy *-łszy?*
zbieg (człowiek), 2. -ga; *zbieg* (okoliczności, wypadków), 2. -gu.
zbiegostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
zbiegowisko, tych -wisk.
zbieleć, -leje, -lało; rozk. -lej.
zbierać, zbiera.
zbieżny.
Zbigniew, 2. -wa, l. mn. -wowie, 2. -wów.
zbiorowisko, tych -wisk.
zbiór, 2. zbioru.
zbir, 2. -ra, l. mn. -ry.
zblednąć, zblednę, zblednie, zblednął; zbladł, zbladła, zbledli, zbladły; rozk. zblednij — mniej powszechne: zblednieć, -nieje, zblednął, -nieli; rozk. zblednij.
zblizka — zob. z blizka.
zbliżyć (się), -żymy, rozk. zbliż, zbliżcie.
zbłaźnić się, -nimy się; rozk. -nij się, -nijmy się.
zbłądzić, -dzimy; rozk. zbłądź, zbłądźcie.
zbogacić (się), -cimy; rozk. zbogać, -gaćcie.
zbolały (starzec), l. mn. zbolali (nie: zboleli).
zbombardować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ję;* 2. *-om, -on.*
zboże, tych zbóż.
zbożny (= Bogu poświęcony, pobożny i t. p.).
zbój, l. mn. -je, 2. zbójów.
zbójca, l. mn. -cy, 2. -ców.
zbójecki.
zbór, 2. zboru.
zbrodnia, l. mn. -nie, 2. -ni.
zbrodniarz, l. mn. -rze, 2. -rzów albo -rzy. Zob. *-arz.*
zbroić (się), zbroję, zbroi, zbroimy, zbroił, zbroili; rozk. zbrój, zbrójcie.
zbroja, 2. zbroi, te zbroje, 2. zbroi.
zbrojnie albo zbrojno.
zbrojny.
zbrojownia, l. mn. -nie, 2. -ni.
zbroszurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
Zbrucz, nad Zbruczem.
zbrudzić, -dzimy; rozk. zbrudź, zbrudźcie.
zbrzydnąć, zbrzydnie; zbrzydł albo zbrzydnął, zbrzydła, zbrzydli, zbrzydły; rozk. zbrzydnij.

zbudować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zbudzić, -dzimy; rozk. zbudź, zbudźcie.
zbuntować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zburzyć, -rzymy; rozk. zburz, zburzcie.
zbutwiały.
zbutwieć, zbutwieje, zbutwiał; rozk. zbutwiej.
zbyć, zbędę, zbędzie, zbędą; zbyłem, zbył; rozk. zbądź, zbądźcie; zbywszy.
zbyt, 2. -tu.
zbyt; zbyt wielki, zbyt głęboki.
zbytek, 2. zbytku.
zbytni, -nia, -nie (= zbyteczny, nadzwyczajny).

ZC . . . . zcedzić, zcerować, zcukrzeć i t. p. — zobacz: scedzić, scerować, scukrzeć i t. d. Prawidło — zob. *s*, *ś* czy *z*, *ź*?

ZCZ . . . . zczernieć, zczerwienić się, zczerstwieć, zczesać i t. d. — zobacz: sczernieć, sczerwienić się, sczerstwieć, sczesać i t. d. Prawidło — zob. *s*, *ś* czy *z*, *ź*?

zdala.
zdarzać się, zdarza się.
zdarzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
zdarzyć się, zdarzy się.
zdawien dawna — zob. z dawien dawna.
zdawka, 3. i 7. zdawce, tych -wek.
zdawkowy.
zdawna — zob. z dawna.
zdążać, zdąża.
zdążyć, -żymy; rozk. zdąż, zdążcie.
zdechać — mów i pisz: zdychać, zdycha.
zdechły, -ła, -łe.
zdechnąć (ale: zdychać — nie: zdechać!), zdechnie, zdechł, zdechło, zdechły; rozk. zdechnij.
zdecydować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdefraudować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdejmować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdemaskować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdemoralizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdenerwować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdeptać — zob. deptać.
zderzenie, l. mn. -nia, 2. -rzeń.
zderzyć się, -rzymy się; rozk. zderz, zderzcie się.
zdetronizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdjąć, zdejmę, zdejmiesz, zdejmie . . . . zdejmą, zdjąłem, zdjął, zdjęła, zdjęli, zdjęły; rozk. zdejm albo zdejmij; zdjąwszy. Zob. jąć.
zdjęcie, l. mn. -cia, 2. zdjęć.
zdjęty.
zdmuchiwać (rzadziej: zdmuchywać), -uje; rozk. -uj. Zob. 1) *-uję*; 2) Bezokolicznik, uw. 4.
zdmuchnąć, zdmuchnę, zdmuchnie, zdmuchnął, -nęła, -nęli, -nęły (w języku książkowym bardzo rzadko: zdmuchła, zdmuchli, zdmuchły); rozk. zdmuchnij.
zdobycz, l. mn. -cze, 2. -czy.
zdobyć, zdobyć się (na co), zdobędę, -będzie, -będą, zdobył; rozk. zdobądź, -bądźcie; zdobywszy.
zdobywca, l. mn. -cy, 2. -ców.
zdolność, 2. -ści.
zdolny (nie: zdólny), we współczesnej polszczyźnie rzadko: zdolen.
zdólność — pisz: zdolność, 2. -ści.
zdólny — pisz: zdolny.
zdrada, tych zdrad.
zdradzić, -dzimy; rozk. zdradź, zdradźcie, zdradziwszy.
zdradziecki.
zdrajca, 2. -cy, l. mn. -cy, 2. -ców
zdrajczyni, 4. -nię (nie: -nią *), l. mn. -nie, 2. -czyń. Zob. bogini.
zdrapać, zdrapie, rozk. zdrap, zdrapmy, zdrapcie.
zdrapywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.
zdrętwiały (rzadziej: strętwiały), l. mn. zdrętwiali (nie: zdrętwieli — porówn. zdrętwieć).
zdrętwieć (rzadziej: strętwieć), zdrętwieje, zdrętwiał, zdrętwieli (nie: zdrętwiali) — porówn. zdrętwiały.

zdrowiusieńki. Zob. -usieńki.
zdrowiuteńki. Zob. -uteńki.
zdrowiutki. Zob. *-utki.*
zdrowo, st. w. -wiej.
zdrowy, zdrów, -owa, -owe; bądź zdrów! jestem niezdrów.
zdrożeć — zob. drożeć.
zdrożnie (= źle, nagannie), st. w. -niej.
zdrożność, tej, te i tych -ści.
zdrożny (= zły, naganny), -na, -ne.
zdrożony (= znużony podróżą, jazdą), l. mn. -żeni.
zdrój, 2. zdroju, l. mn. -je, 2. -jów.
zdrów — zob. zdrowy.
zdruzgotać — zob. deptać.
zdrzemnąć się (rzadko: zdrzymnąć się), zdrzemnął się, rozk. zdrzemnij się; zdrzemnąwszy się.
zdrzymnąć, częściej: zdrzemnąć — zobacz!
zdumienie, 2. -nia.
zdumiewać, -miewa.
zdumiony, l. mn. -mieni; *zdumiały,* l. mn. -miali.
zdumnieć (= stać się dumnym), zdumnieje, zdumniał, zdumnieli, -niały; rozk. -niej.
zdwajać, zdwajam, -ja, -jają; rozk. zdwajaj.
zdwoić, zdwoję, zdwoisz, zdwoi, zdwoimy, zdwoją; zdwoiłem, zdwoił, -iła, -ili, -iły; rodz. zdwój, zdwójcie; zdwoiwszy.
zdwojenie, 2. -nia.
zdychać (nie: zdechać), zdycha.
zdyszeć się — zob. dyszeć.
zdziałać, zdziała.
zdziczały, l. mn. zdziczali (nie: zdziczeli. Porówn. zdziczeć).
zdziczeć, zdziczeje, zdziczał, zdziczeli. Porówn. zdziczały.
zdziecinniały, l. mn. zdziecinniali (nie: zdziecinnieli). Porówn. zdziecinnieć.
zdziecinnieć, zdziecinnieje, zdziecinniał, zdziecinnieli (nie: zdziecinniali). Porówn. zdziecinniały.
zdzierać, zdziera.
zdzierca, l. mn. -cy, 2. -ców.
zdzierstwo, tych zdzierstw.
zdziesiątkować, -uje, rodz. -uj. Zob. *-ować.*
Zdzisław, 2. -wa.
zdziurawić, -wimy; rozk. zdziuraw, -rawcie.
zdziwaczały, l. mn. zdziwaczali (nie: zdziwaczeli). Porówn. zdziwaczeć.
zdziwaczeć, zdziwaczeje, zdziwaczał, zdziwaczeli (nie: zdziwaczali). Porówn. zdziwaczały.
zdziwić (się), -wimy; rozk. zdziw, zdziwcie (się).
zdziwiony.
ze, z. Pisanie łączne i oddzielne przyimka *z, ze* — zob. Pisanie oddzielne i łączne, uw. I. b i uw. III.
ze czy **z?** (zsunąć, zesunąć, zszyć, zeszyć; ze Lwowa i t. p.) — zob. *we* czy *w?*
ze mną, ze mnie. Zob. *we* czy *w?*
zebrać, zbiorę, zbierzesz, zbierze, zbiorą; zebrał; rozk. zbierz; zebrawszy.
zechcieć, zechce, zechciał; rozk. zechciej, -chciejcie.
zedrzeć, zedrę, zedrze, zedrą; zdarł; rozk. zedrzyj, zedrzyjcie; zdarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zefir, 2. -ru.
zegar, 2. -ra, rzadziej: -ru.
zegarmistrz, l. mn. -mistrze, 2. -mistrzów. Zob. mistrz.
zegarmistrzostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
zegarmistrzowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.
zegarmistrzowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
zegarmistrzówna, 2. -ówny, 3. -ównie, te -ówny, tych -ówien. Zob. szewcówna.
zejście (się), 2. zejścia.
zejść (się), zejdę, zejdzie, zeszedł albo zszedł, zeszła, zeszli, zeszły; rozk. zejdź, zejdźmy, zejdźcie; zeszedłszy albo zeszedłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
Zelandya, 2. i 3. -dyi, 4. -dyę.
zelandzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
zelektryzować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
zelżeć (= złagodnieć i t. p.), zelżeje, (mróz) zelżał, (zima) zelżała; rozk. zelżej. Porówn. zelżyć.

zelżyć (= obrzucić obelgami i t. p.), zelży, zelżył, rozk. zelżyj. Porówn. zelżeć.
zelżywy.
zelgać — zob. łgać.
zemdlały, l. mn. zemdlali (nie: zemdleli); zemdlony, l. mn. zemdleni.
zemdleć, zemdleje; rozk. zemdlej; zemdlał, zemdleli. Porównaj: zemdlały.
zemdlony — zob. zemdlały.
zemknąć, zemknę, -mknie, -mkną; zemknął, -mknęła, -mknęli, -mknęły; rozk. zemknij.
zemleć, zmiele, zmełł (rzadziej: zmiełł), zmełła (rzadziej: zmiełła), zmełli, rozk. zmiel, zmielcie; zmielony (rzadziej: zmełty); zmełszy.
zemrzeć, zemrę, zemrze, zemrą; zmarł; rozk. zemrzyj; zmarłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zemsta, w zemście.
zemścić się — zob. mścić się.
zenit, 2. -tu.
Zenobia, 2. i 3. -bii, 4. -bię.
Zenobiusz, 2. -biusza.
Zenon, także: Zeno, 2. Zenona.
zeń — zob. nań.
zepchnąć, zepchnął, -pchnęła; rozk. zepchnij.
zepsuć, zepsuje, zepsuł; rozk. zepsuj.
zepsuty.
zerkać, zerka.
zerknąć, zerknął, rozk. zerknij.
zero, 3. zeru, 7. w zerze, tych zer.
zerwać — zob. rwać.
zerznąć, zrzynać (= pociąć, ściąć, ścinać nożem, piłą): a) *zerznąć* (wymawiaj: ze-rznąć, nie: zer-znąć, zerżnąć), zerznę, zerznie; zerznął, zerznęła, zerznęli; rozk. zerznij; zerznąwszy, zerznięty; zerznięcie, 2. -cia; b) *zrzynać,* zrzyna, rozk. zrzynaj. — *Zżąć,* zżynać (ściąć, ścinać sierpem np. zboże): a) *zżąć,* zeżnę, zeżnie, zżąłem, zżął, zżęła, zżęli, zżęły; rozk. zeżnij; zżąwszy, zżęty; zżęcie, 2. -cia; b) *zżynać,* zżyna, rozk. zżynaj.
zerznięcie (= czynność słowa *zerznąć* — zobacz!), 2. -cia.
zerznięty (nie: zerżnięty) — zob. rznąć.
zerżnąć, pisz: zerznąć—zob. rznąć.
zerżnięcie, pisz: zerznięcie — zob. rznąć.
zerżnięty, pisz: zerznięty — zob. rznąć.
zesadzić — zob. zsadzić.
zeschły, zeschnięty.
zeschnąć (się) — zob. schnąć.
zeschnięcie (się).
zesinieć — zob. zsinieć.
zesiwieć — zob. zsiwieć.
zeskakiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
zeskoczyć, -czymy; rozk. zeskocz, -skoczcie.
zeskubać, -skubie; rozk. zeskub, -skubcie.
zesłać, ześle — zob. wysyłać.
zesłaniec, 5. zesłańcze! l. mn. zesłańcy, 2. -ców.
zespolić, -limy; rozk. zespol, -spolmy, -spolcie — rzadziej: zespól, -spólmy, -spólcie (chociaż jest to forma prawidłowa).
zestarzały — zob. zestarzeć się.
zestarzeć się, zestarzeje się, zestarzał się, zestarzeli się (nie: zestarzali się) — ale: zestarzały robotnik, l. mn. zestarzali robotnicy.
zestawić, -wimy; rozk. zestaw, -stawcie.
zestrugać — zob. strugać.
zestrzelić, -limy; rozk. zestrzel, -strzelmy.
zesumować, zsumować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ję;* 2) *we* czy *w?*
zesunąć — zob. zsunąć.
zesuwać — zob. zsuwać.
zesyłać — zob. zsyłać.
zesypać — zob zsypać.
zeszczupleć, -szczupleje, -szczuplał, -szczupleli; rozk. -lej.
zeszłoroczny, -na, -ne.
zesznurować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję.*
zeszpecić, -cimy; rozk. zeszpeć, -szpećcie.
zeszyć — zob. zszyć.
zeszyt, 2. -tu, l. mn. -ty, 2. -tów.
zeszywać — zob. zszywać.
ześliznąć się, zśliznąć się — zob. wśliznąć się.

zetknąć się, zetknę się, zetknie się, zetknął się, -tknęła, -tknęli, -tknęły się; rozk. zetknij, -tknijmy się.
zetknięcie się, 2. -cia się.
zetleć, -tleje, -tlał, -tlało; rozk. zetlej.
zetrzeć, zetrę, -trze, -trą; starł, starła, starli; zetrzyj, -trzyjcie; starłszy. *-szy* czy *-łszy?*
Zeus, 2. Zeusa, 5. Zeusie!
zewnątrz.
zewnętrznie.
zewnętrzny.
zewsząd.
zez (rzadziej: zyz *); patrzeć zezem.
zezować (rzadziej: zyzować *), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
zezowaty (rzadziej: zyzowaty *).
zezwierzęcenie, 2. -nia.
zeżreć — zob. żreć.
zębaty.
zgadnąć, zgadł (rzadziej: zgadnął), zgadła, zgadli; rozk. zgadnij.
zgadywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*
zgaga, 2. -gi, 3. -dze.
zgangrenowany.
zganić, -nimy; rozk. zgań, zgańmy.
zgarbić się, -bimy się; rozk. zgarb, zgarbcie się.
zgarnąć, zgarnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. zgarnij, -nijcie.
zebra * (= zwierzę), rzadziej: żebra *, 3. i 7. zebrze, tych zebr.
zebu (= zwierzę) — nieodmienne.
zgasnąć, zgaśnie, zgasł albo zgasnął, zgasła, zgasło, zgasły (rzadko: zgasnęła, -nęło, -nęły); rozk. zgaśnij.
zgermanizować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *ować;* b) *ge* czy *gie?*
zgęszczać, zgęszcza. Zob. *gę* czy *gę?*
zgęszczenie, 2. -nia. Zob. *gę* czy *gę?*
zgęszczony. Zob. *gę* czy *gę?*
zgęścić, zgęszczę, zgęścimy, zgęszczą, zgęścił; rozk. zgęść, zgęśćmy, zgęśćcie. Zob. *gę* czy *gę?*
zgiąć, zegnę, zegnie; zgiął, zgięła, zgięli, zgięły; rozk. zegnij; zgiąwszy.
zgiełk, 2. -ku.
zgiełkliwy.
zgięcie, l. mn. -cia, 2. zgięć.
zgięty.
zgliszcze, 2. -cza, l. mn. -cza, 2. zgliszcz.
zgłębić, -bimy; rozk. zgłęb, zgłębcie.
zgłodniały — zob. zgłodnieć.
zgłodnieć, zgłodnieje, zgłodniał, zgłodnieli (nie: -niali) — ale zgłodniały chłopiec, l. mn. zgłodniali (nie: -nieli) chłopcy.
zgłosić się, -simy się; rozk. zgłoś, zgłośmy, zgłoście się.
zgłoska, w zgłosce, tych -sek.
zgłupieć, zgłupieje, zgłupiał, -pieli; rozk. zgłupiej.
zgłuszyć, -szymy; rozk. zgłusz, zgłuszcie.
zgmatwać, zgmatwa; rozk. zgmatwaj.
zgnębić, -bimy, rozk. zgnęb, zgnębcie.
zgniecenie, 2. -nia.
zgnieciony, -na, -ne, l. mn. zgnieceni, zgniecione.
zgnieść, zgniotę, zgniecie, zgniotą, zgniotłem, zgniotłeś, zgniótł, zgniotła, zgnietli, zgniotły; rozk. zgnieć, zgniećcie; zgniótłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zgnilizna, 3. i 7. -liźnie. Zob. *-izna.*
zgniły.
zgnoić, zgnoję, zgnoisz, zgnoi, -imy, -icie, zgnoją; zgnoił, -iła, -ili, -iły; rozk. zgnój, zgnójcie.
zgnojenie, 2. -nia.
zgnuśniały (robotnik), l. m. zgnuśniali (robotnicy) — nie: zgnuśnieli. Porówn. zgnuśnieć.
zgnuśnieć, zgnuśnieje; rozk. zgnuśniej; zgnuśniał, zgnuśnieli. Porówn. zgnuśniały.
zgodzić (się), -dzimy; rozk. zgódź, zgódźcie.
zgoić się, zgoi się, zgoją się; zgoił się, -iło się.
zgoła.
zgon, 2. -nu — rzadziej: skon, 2. -nu.
zgorzeć, zgorzeje, zgorzał, zgorzeli; rozk. zgorzej.

zgorzelisko, l. mn. -ska, 2. -lisk.
zgorzkniały (nie: zgorżkniały) l. m. zgorzkniali. Porówn. zgorzknieć.
zgorzknieć (nie: gorżknieć), -nieje, zgorzkniał, (oni) zgorzknieli — ale: zgorzkniały starzec, l. mn. zgorzkniali starcy. Zob. *rz* czy *rż?*
zgotować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zgraja, 2. i 3. zgrai, 4. zgrają, l. m. -je, 2. zgraj.
zgromić, -mimy; rozk. zgrom, zgrommy.
zgrubieć, zgrubieje, zgrubiał, rozk. zgrubiej.
zgruchotać — zob. deptać.
zgryzota, tych -zot.
zgryźć, zgryzę, zgryzie; zgryzł, zgryźli; rozk. zgryź, zgryźcie; zgryzłszy. Zob. 1) Bezokolicznik, uw. II.; 2) *-szy* czy *-łszy?*
zgryźliwie, st. w. -wiej.
zgryźliwy.
zgrzać, zgrzeje, zgrzał, zgrzali; rozk. zgrzej.
zgrzebać, rozk. zgrzeb, zgrzebcie.
zgrzebło, tych zgrzebeł.
zgrzebny.
zgrzeszyć, -szymy; rozk. zgrzesz, zgrzeszcie.
zgrzybiałość, 2. -ści.
zgrzybiały — zob. zgrzybieć.
zgrzybieć, zgrzybieje, zgrzybiał, zgrzybieli (nie: zgrzybiali) — ale: zgrzybiały starzec, l. mn. zgrzybiali (nie: zgrzybieli) starcy.
zgrzyt, 2. -tu.
zgrzytać, zgrzyta.
zgrzytnąć, zgrzytnie, zgrzytnął, rozk. zgrzytnij; zgrzytnąwszy.
zguba, tych zgub.
zgubić, -bimy; rozk. zgub, zgubcie.
zhańbić, -bimy; rozk. zhańb.
zhańbiony.
zhardziały — zob. zhardzieć.
zhardzieć, zhardzieje, zhardział, zhardzieli (nie: zhardziali) — ale: zhardziały zwycięzca l. mn. zhardziali (nie: zhardzieli) zwycięzcy.
zhasać się, zhasa się.
zheblować, rzadziej: zhyblować — zob. heblować.
zhołdować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zhyblować, częściej: zheblować — zob. heblować.
ziać, zieje, ział, rozk. ziej.
ziarenko — zob. ziarnko.
ziarneczko, 3. -ku, tych -czek.
ziarnko, 3. ziarnku, tych ziarnek; mówią także i piszą: ziarenko, 3. -renku, tych -renek.
ziarno, tych ziarn, niekiedy także: ziaren.
ziebro, mów i pisz: żebro — zob.!
ziele, 2. ziela, 3. zielu, 6. zielem, 7. w zielu (w l. mn. nieużywane). Porówn. zioło.
Zielona (wieś)—zob. Nazwy miast, wsi, rzek rodz. żeńs. o formie przymiotnikowej.
Zielone Świątki, 2. Zielonych Świątek, przed Zielonemi Świątkami.
zielony, -na, -ne; l. mn. zieloni, zielone; st. w. zieleńszy, -sza, -sze; l. mn. zieleńsi, zieleńsze; przylądek Zielony.
zielsko, tych zielsk.
ziemianin, 2. -mianina, l. mn. -mianie, 2. -mian. Zob. *-anin*.
ziemiański.
ziemiaństwo, 2. -stwa.
ziemniak, 2. -ka.
ziemny.
Ziemowit, 2. -ta.
ziemski.
ziewać, ziewa, rozk. ziewaj.
ziewnąć, ziewnął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. -nij; ziewnąwszy.
zięba, tych zięb.
ziębić się, ziębi się, -bimy się; rozk. zięb, ziębcie się.
ziębnąć, ziębnę, ziębnie, ziąbł albo ziębnął, ziębła, ziębło, ziębli, ziębły; rozk. ziębnij.
zięć, l. mn. zięciowie, 2. -ciów.
Zimna Woda (nazwa wsi), 2. Zimnej Wody, 7. w Zimnej Wodzie.
zimorodek (ptak), 2. -rodka.
zimować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
ziobro, pisz: żebro — zobacz!
zioło, 2. -ła, 3. -łu, 6. ziołem, 7. w ziole; l. mn. zioła, 2. ziół. Porówn. ziele.
ziomek, 2. ziomka, l. mn. ziomkowie.

zionąć, zionie, zionął, -nęła; rozk. zioń, zionńmy.
ziółko, 3. ziółku, tych -łek.
ziszczać się, ziszcza się.
ziszczony; ziszczone nadzieje.
ziścić, ziszczę, ziści, -cimy; rozk. ziść, ziśćcie; ziszczony.
zjadać, zjada, zjadaj.
zjadliwy.
zjawiać się, rozk. zjawiaj się.
zjawić się, -wimy się; rozk. zjaw się, zjawcie się; zjawiwszy się.
zjawisko, tych -wisk.
zjazd, na zjeździe.
zjechać (się), zjadę, rozk. zjedź, zjedźcie.
zjednoczyć, -czymy; rozk. zjednocz, -noczcie.
zjednywać, zjednywam, -nywa, -nywamy, -nywają; rozk. zjednywaj; zjednywając.
zjedzony.
zjełczeć, -czeje, -czała, -czało; tłuszcz zjełczały, masło zjełczałe.
zjeść, zjem, zjesz, zje, zjemy; zjadł, zjedli; rozk. zjedz, zjedzcie, zjadłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zjeżdżać, zjeżdża, rozk. zjeżdżaj.
zjeżyć, zjeżył; rozk. zjeż.

-zki czy **-ski** w wyrazach takich, jak: blizki, męski, praski i t. d.? — zob. *s*, *ś* czy *z*, *ź*? uw. 5. i 6.

-zko, -zkość czy -sko, -skość w wyrazach takich, jak: nizko, bliskość, zwycięsko, boskość i t. d.? — zob. *s*, *ś* czy *z*, *ź*? uw. 5. i 6.

zlać, zleje, zlał, zlali; rozk. zlej.
zlatywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zlecić (= polecić, poruczyć), zlecę, zleci, zlecimy; zlecił, -cili; rozk. zleć, zlećcie; zleciwszy. Porówn. *zlecieć*.
zlecieć (zlatywać), zlecę, zleci, zlecimy; zleciał, -cieli; zleć, zlećcie; zleciawszy. Porówn. *zlecić*.
zleniwiały — zob. zleniwieć.
zleniwieć, zleniwieje; rozk. zleniwiej; zleniwiał, zleniwieli (nie: zleniwiali) — ale: zleniwiały uczeń, l. mn. zleniwiali (nie: zleniwieli) uczniowie.
zlepić, -pimy; rozk. zlep, zlepmy.
zlew, 2. -wu, l. mn. -wy, 2. -wów.
zlewać, zlewa.
zleźć, zlezę, zlezie, zlezą; zlazł, zleźli; rozk. zleź, zleźcie; zlazłszy. Zob. 1) *-szy* czy *-łszy?* 2) Bezokolicznik, uw. 2.
zleżały.
zlęknąć się (bardzo rzadko: zląc się) — zob. przelęknąć się.
zlitować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zlizać, zliże, rozk. zliż, zliżcie.
zlutować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zlajać, zlaje; rozk. zlaj.
złam — zob. złom.
złamać, złamie; rozk. złam, złammy.
złapać, złapie; rozk. złap, złapmy.
złazić, złażę, złazimy; rozk. złaź, złaźcie.
złe — zob. zło.
zło, złe; 2. zła, złego; 3. złu, złemu; 4. i 5. zło; 6. złem, 7. w złem; l. mn. zła.
złocić, -cimy; rozk. złoć, złoćcie.
złoczowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
Złoczów, ku Złoczowu. Zob. Kraków.
złoczyńca, 5. -czyńco! l. mn. -czyńcy, 2. -ców.
złodziej, l. mn. -je, 2. -dziei albo -dziejów.
złodziejka, tych -jek.
złodziejski.
złom albo złam (np. skały), 2. złomu, złamu, l. mn. złomy, złamy, 2. złomów, złamów.
złorzeczenie, l. mn. -nia, 2. -czeń.
złorzeczyć, złorzeczę, -rzeczymy; rozk. złorzecz, złorzeczcie.
złościć się, złoszczę się, złościmy się; rozk. złość się, złośćcie się.
złość, tej, te i tych złości.
złośnica, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -nic.
złośnik, l. mn. -cy, niekiedy także: -ki.
złotogłów, 2. złotogłowu (złotogłowia), 6. -głowem (-głowiem), 7. w złotogłowie (-głowiu); l. mn. złotogłowy (-głowia), 2. -głowów (-głowi). Formy, zamieszczone w nawiasach, spotykamy dosyć często w żywej mowie ogółu i w dziełach znakomitych pisarzy współczesnych.

złotolity.
złotousty, 2. złotoustego, 6. i 7. -ustym; l. mn. -uści, 2. -ustych.
złotowłosy, 2. złotowłosego, 6. i 7. -włosym.
złotówka, 3. i 7. -tówce. Zob. *-ówka*.
złowieszczy.
złowróżebny.

Złożone przyimki.

W sprawie pisowni przyimków złożonych (z za, z popod, ponad, naokoło i t. p.) — zobacz. Pisanie oddzielne i łączne, uw. I. b.

Złożone wyrazy — zob. Pisanie oddzielne i łączne.

złożony.
złożyć, -żymy; rozk. złóż, złóżcie.
złuda, w złudzie, tych złud.
złudzenie, l. mn. -nia, 2. -dzeń.
złudzić, -dzimy; rozk. złudź, złudźcie.
złupić, -pimy; rozk. złup, złupmy, złupcie.
zły, zła, złe, l. mn. źli, złe; st. w. gorszy, -sza, -sze, l. mn. gorsi, -sze. Porówn. zło.
zmarnieć, -nieje, zmarniał, -nieli; rozk. -niej.
zmarnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zmarszczka, 3. i 7. zmarszczce, tych zmarszczek.
zmarszczyć, -czymy, zmarszczył; rozk. zmarszcz, zmarszczcie.
zmartwiały — zob. zmartwieć.
zmartwić, zmartwić się (= zasmucić, zasmucić się), zmartwię, zmartwi, -twimy, -twią; zmartwił, -twiła, -twili; rozk. zmartw, zmartwcie; zmartwiony. Porówn. zmartwieć.
zmartwieć (= zdrętwieć, obumrzeć), zmartwieję, -twieje, -twieją; zmartwiał, zmartwieli; rozk. zmartwiej, -twiejcie; zmartwiały (= zdrętwiały, obumarły), l. mn. zmartwiali (nie: zmartwieli). Porówn. zmartwić.
zmartwienie, l. mn. -nia, 2. -wień.
zmartwiony — zob. zmartwić.
zmartwychwstać, zmartwychwstanie; rozk. -wstań, -wstańmy.
zmartwychwstanie, 2. -nia.
zmarzły albo zmarznięty (wymawiaj: zmarzły, zmarznięty). Zob. zmarznąć.
zmarznąć — zob. zamarznąć.
zmarznięty — zob. zmarzły.
zmaza, 2. -zy, tych zmaz.
zmazać, zmaże, rozk. zmaż, zmażcie.
zmącić, -cimy; rozk. zmąć, zmąćcie.
zmądrzeć, zmądrzeje, zmądrzał, -drzeli; rozk. zmądrzej.
zmełty, częściej: zmielony — zob. zemleć.
zmęczyć, -czymy; rozk. zmęcz, zmęczcie.
zmężniały, l. mn. zmężniali (nie: -nieli). Porówn. zmężnieć.
zmężnieć, -nieje, zmężniał -nieli; rozk. zmężniej. Porówn. zmężniały.
zmiarkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zmiażdżony.
zmiażdżyć, -dżymy; zmiażdżył; rozk. zmiażdż zmiażdżcie.
zmiąć, zemnę, zemnie, zemną; zmiąłem, zmiął, zmięła, zmięli, zmięły; rozk. zemnij; zmięty, zmiąwszy.
zmielony (rzadziej: zmełty). Zob. zemleć.
zmienić, -nimy; rozk. zmień, zmieńmy.
zmienny.
zmierzać, zmierza.
zmierzch, 2. -chu.
zmierzchać się, zmierzcha się.
zmierzić (sobie coś = obrzydzić sobie coś), zmierzę, zmierzimy, zmierzą; zmierził; rozk. zmierź, zmierźcie.
zmierzwić (nie: zmierżwić), -wimy; rozk. zmierzw Zob. *rz* czy *ż*?
zmierzyć, -rzymy; rozk. zmierz, zmierzcie.
zmieszać (nie: zmięszać), zmiesza.
zmieścić (się), -cimy; rozk. zmieść, zmieśćcie.
zmieść, zmiotę, zmiecie, zmiotą, zmiotłem, zmiotłeś, zmiótł, zmiotła, zmietli, zmiotły; rozk. zmieć, zmiećcie; zmiótłszy. Zob. *-szy* albo *-łszy*?
zmiękczeć — zob. zmięknąć.
zmiękczyć — zob. zmięknąć.

zmięknąć, zmięknę, zmięknie, zmięknął albo zmiękł, zmiękła, zmiękło, zmiękli, zmiękły, rozk. zmięknij; *zmiękczeć*, zmiękczeje, zmiękczeją, zmiękczał, rozk. zmiękczej; *zmiękczyć* (się), zmiękczy, -czymy, zmiękczył; rozk. zmiękcz, zmiękczcie.
zmieszać — mów i pisz: zmieszać, zmiesza.
zmięty (od *zmiąć* — zob.!).
zmiłować się, -łuje, rozk. -łuj się. Zob. *-ację*.
zmitrężyć, zmitrężę, -ży, -żymy; rozk. zmitręż, -trężcie.
zmłócić, -cimy; rozk. młóć, młóćcie.
zmniejszyć, -szymy, rozk. zmniejsz, zmniejszmy.
zmoczyć, -czymy, rozk. zmocz, zmoczcie.
zmora, tych zmor.
zmordować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ację*.
zmorzony — zob. zmorzyć.
zmorzyć (= wycieńczyć, wyczerpać siły żywotne i t. p.), zmorzy, zmorzył; zmorzony (głodem).
zmowa, tych zmów.
zmódz, zmogę — zob. módz.
zmówić, -wimy; rozk. zmów, zmówcie.
zmrożony.
zmrużyć, -żymy; rozk. zmruż.
zmudny—forma prawidłowa, *żmudny*—forma nieprawidłowa, ale w żywej mowie ogółu i w języku książkowym często używana (w Galicyi mówią i piszą przeważnie: żmudny).
zmurszały (nie: zmórszały, chociaż po niem. *morsch* = zbutwiały, spróchniały).
zmusić, zmusimy (prawidło — zob. *-imy, -ymy*), zmusił; rozk. zmuś, zmuśmy, zmuście.
zmysł, 2. -słu.
zmyślać — zob. zmyślić.
zmyślić, zmyśli, zmyślimy, zmyślił; rozk. zmyśl, zmyślmy, zmyślcie, zmyślony; *zmyślać*, zmyśla, zmyślamy, zmyślał, rozk. zmyślaj.
zmyślność, 2. -ści.
zmyślny.
znachor, l. mn. -rzy, niekiedy także: -ry.
znać, zna, rozk. znaj.
znać (nieosob.; = widać). Porównaj: snadź.
znajdować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ację*.

Znaki pisarskie. [1])

I. Przecinek (,).

1. Przecinkiem oddzielamy zdania podrzędne od głównych, podrzędne od podrzędnych, często także równorzędne od równorzędnych (jeżeli treść zdania nie wymaga innych znaków pisarskich; zobacz niżej!).

a) Będę się starał, by nikt w Płoszowie nie dowiedział się o mojej chorobie.

b) Nie ten ubogi, co mało ma, lecz ten, kto wiele pożąda.

c) Wszystkie dzieła sztuki, które odziedziczył po ojcu, i wszystkie rękopisy, które całe życie skrzętnie gromadził, spłonęły do szczętu.

d) Nie próbuję nawet opisać, co czułem, jaka radość rozsadzała mi piersi.

e) Nie zdążyliśmy na okręt, pociąg się spóźnił, musimy czekać do jutra wieczorem.

2. Przecinkiem oddzielamy zdania wtrącone, oraz zwroty, zwane równoważnikami zdań pobocznych.

a) Mój narzeczony odziedziczył tu majątek po Jazłowieckich i przyjechał, *jak pani wie*, z bardzo daleka.

b) Zagłoba, *siadłszy* na koń, wyjechał także na czele pułkowników przed wały, *przybrany* we wszystkie oznaki swej godności . . . .

c) Przy świetle łuny widać było łzy, *ściekające* mu po pobladłej ze wzruszenia twarzy.

d) Mistrz Wincenty, *zwany* także Kadłubkiem, umarł w r. 1223.

e) Pewien kupiec arabski, *nazwiskiem* Tarafa, wybrał się w daleką podróż.

---

[1]) Z powodu braku miejsca podajemy tylko najważniejsze prawidła.

f) Kallimach, Włoch *rodem*, miał wielkie znaczenie na dworze królewskim.

3. Wołacze oddzielamy przecinkami. [1])

a) *Mój Panie*, idźcie sobie, a nas tu zostawcie.

b) Witam cię w progu, *ojcze nasz łaskawy!*

c) Bądź pozdrowiona, *matko*, w imię Boga.

4. Dopowiedzenie oddzielamy przecinkami.

a) Piotr Skarga, *największy kaznodzieja polski*, urodził się w r. 1536.

b) Była u mnie Cesia, *moja najserdeczniejsza przyjaciółka i najdawniejsza*, bo jeszcze na pensyi przysięgłyśmy sobie przyjaźń.

c) Nowe kolegium zaszczycili swoją obecnością: Andrzej Załuski, *biskup krakowski*, Sołtyk, *biskup kijowski*, Bieliński Franciszek, *marszałek wielki koronny*, i August Czartoryski, *wojewoda ruski*.

Uwaga. Jeżeli dopowiedzenie (zwłaszcza jedno lub dwuwyrazowe) znajduje się *przed* rzeczownikiem, to zwykle nie kładziemy po niem przecinka:

Twoja ciotka Helena zbudowała własnym kosztem pięć szkółek wiejskich.

Kardynał Hozyusz zwalczał piórem i słowem szerzący się w Polsce protestantyzm.

5. Przecinkiem oddzielamy jednorodne części zdania.

a) Komisarz, podskarbi, koniuszy, szatny — wszystko to u marszałkowskiego stołu siada.

b) Wokoło pusto, głucho, milcząco, biało.

c) Zwiedziłem Medyolan, Wenecyę, Genuę, Rzym i Neapol.

d) Zapomnienie może być winą, wadą, sztuką, szczęściem lub cnotą.

e) Wszystko sprzysięgło się przeciw nim: człowiek i zwierz, ogień i miecz, zaraza i głód.

f) Tigellinus miał jednak tyle rozumu, iż zdawał sobie sprawę ze swych braków, a widząc, że nie może iść w zawody *ani* z Petroniuszem, *ani* z Lukanem, *ani* z innymi, których wyróżniało *czy* to urodzenie, *czy* talenta, *czy* nauka — postanowił zgasić ich podatnością swych służb, a przedewszystkiem zbytkiem takim, żeby i wyobraźnia Nerona została nim uderzona.

g) Mówiono mi, że w waszej nauce nie ostoi się *ni* życie, *ni* radość ludzka, *ni* szczęście, *ni* prawo, *ni* porządek, *ni* zwierzchność, *ni* władztwo rzymskie.

Uwaga. Z powyższych przykładów wynika, że przed spójnikami łącznymi nie kładziemy zwykle przecinka. [1]) W połączeniach zaś wielospójnikowych (ani — ani, ni — ni, albo — albo, czy — czy . . .) nie kładziemy przecinka tylko przed pierwszym członem, inne człony zdania oddzielamy przecinkami.

II. Kropka (.).

1. Kropką oznaczamy koniec zdania pojedynczego lub złożonego.

Jesteśmy w gardzieli zatoki. Księżyc znalazł gdzieś otwór w obłokach i rzucił plamę srebrnej, drżącej łuski na dalekie wody. Wiatr gwałtowny powiał nam w twarz. Ogromny parowiec poczyna się mocno kołysać. Fale z szumem uderzają o jego boki. Wciąż nawracamy na lewo, omijając Hakodacką skałę. Mdłe światło miesiąca zgasło. Nic nie widać. W grubych ciemnościach czuć powiew czegoś potężnego i ruch pełen majestatycznej mocy.

2. Kropka może być także znakiem skrócenia: b. r. (= bieżącego roku), t. j. (= to jest), p. (= pan), ks. (= ksiądz, książę), i t. d. (= i tak dalej).

III. Średnik (;).

Średnik jest przestankiem dłuższym niż przecinek, a krótszym niż

[1]) Zobacz także *wykrzyknik*.

[1]) Niektórzy kładą przecinek przed: lub, albo, ani, ni, czy, czyli....

kropka. Ścisłych prawideł, określających sposób użycia tego znaku, niema. Zwykle kładziemy średnik między dłuższemi zdaniami współrzędnemi, między krótszemi tylko w takim razie, jeżeli wzajemny stosunek zdań jest dosyć luźny, wskutek czego przecinek byłby przestankiem zbyt małym.

1. Granowski wstał; spojrzeli sobie w oczy i uściskali się.

2. Myślałem, że skonał; skoczyłem ku niemu, dotknąłem serca i pulsu, serce i puls biły, po twarzy zimny pot lał się strugami; było to tylko omdlenie.

3. Kraj piękny, obszerny, urozmaicony, na północy i zachodzie słabo sfalowany, stepowy, trawiasty, ku południowi górzysty, na wschodzie lesisty, spiętrzony wysokimi szczytami, pocięty wąwozami i spławnemi rzekami; kraj bogaty, żyzny, w znacznej części gęsto zaludniony i doskonale uprawny; kraj obfitujący w złoto, żelazo, miedź, glinkę porcelanową, w węgiel, w drzewo przedniego gatunku, jak: dąb, buk, klon, cedr, modrzew, sosnę, w drzewa owocowe i drzewa morwowe; kraj pełny zwierzyny: kóz, jeleni, danieli, antylop-cerenów, dzikich osłów (kułanów), lisów, wilków, dzików, niedźwiedzi, tygrysów; kraj zdawna ukochany przez ptactwo wodne, ojczyzna bażantów i siwych gołębi, ojczyzna berkutów i sokołów; kraj zamieszkany przez ludność potulną, wielokrotnie zawojowywaną i przyzwyczajoną do zaborów — Mandżurya przedstawia bardzo ponętny kąsek dla zdobywcy.

IV. Dwukropek (:).

Dwukropek kładziemy:

1) przed zdaniami, które są wynikiem, wyjaśnieniem lub szczegółowem rozwinięciem zdań poprzednich;

2) przed przytoczeniem słów lub myśli w postaci mowy niezależnej;

3) przed wyliczeniem szczegółów.

Przykłady:

1) Czuł za ziemię, za braci; wierzył w odrodzenie: oto siła jego.

Najwięcej jednak dokuczają podróżni, którzy obchodzą się czasem po barbarzyńsku i z sąsiadami i z wagonami: rzucają niedopałki papierosów na ziemię, plują na dywany, niekiedy i na głowy śpiących poniżej towarzyszów.

W twarzy Pomponii, starego Aulusa, ich chłopca i Lygii — było coś, czego nie widywał w tych twarzach, które go codzień, a raczej co noc otaczały: było jakieś światło, jakieś ukojenie i jakaś pogoda, płynąca wprost z takiego życia, jakiem tu wszyscy żyli.

Nastała chwila ciszy; słychać było tylko tupot koński w bramie: to ostatek ludzi pana Skrzetuskiego wyjeżdżał na brzeg ku bajdakom.

Nasz wagon podzielony był na dwie części: jedna miała posłania, druga była salonikiem czyściuchnym, skromnym, ale gustownie urządzonym.

2) Poznano też po bogatej tunice augustyanina i natychmiast rozległy się wokół krzyki: „Śmierć Neronowi i jego podpalaczom!"

3) Umyślnie obserwowałem stojących; byli to wciąż ci sami: starcy, dzieci, wieśniacy, kobiety z ludu....

Skarżyli mi się pasażerowie, że giną drobne cenne przedmioty: cygarniczki, munsztuki, parasole, laski z wartościowem okuciem, a przeważnie broń.

V. Pytajnik (?).

1. Znak ten kładziemy po zdaniach głównych pytajnych:

Kiedy powrócisz? Ile masz lat?

2. Po zdaniach *zależnych* pytajnych kładziemy znak zapytania tylko wtenczas, jeżeli zdanie *główne* jest pytajne:

a) Ile tam walk stoczono, ilu ludzi poległo, nikt nie zliczył, nikt nie spamiętał.

b) Czy nie wiesz, o której godzinie rozpoczyna się przedstawienie?

Nie wiem, o której godzinie rozpoczyna się przedstawienie.

VI. Wykrzyknik (!).

1. Znak ten kładziemy zwykle po wołaczu, po wyrazach nieodmiennych, zwanych wykrzyknikami *(ach! oj! hej!* i t. p.), oraz po zdaniach, wyrażających rozkaz, życzenie, wzburzenie uczuć, podziw, zachwyt, uniesienie, gniew, trwogę i t. p. [1])

a) Ojcze! dozwól słów kilka jeszcze.

b) Młodości! orla twych lotów potęga, jako piorun twoje ramię.

c) Brr! jak tu zimno!

d) Nie pytaj się! Idź dalej! Niszcz i twórz!

e) — Kawy! kawy! bo od wschodu słońca wypiłem tylko dwie szklanki wody i jestem głodny jak wilk.

2. Po wyrazach, zwanych wykrzyknikami, kładziemy czasem przecinek, a znak wykrzyknienia dopiero na końcu zdania. — Jeżeli wołacz lub wykrzyknik znajdują się w środku zdania, to oddzielamy je przecinkami z obu stron.

a) Ach, ja coś okropnego przeczuwam!

b) Ach, wielki to wódz! ach, wielki to wojownik — mówił z uniesieniem.

c) Ciężki, och, ciężki jest los niewolnika!

d) Przyjdź jutro, przyjacielu, rozpatrzymy dokładnie tę sprawę.

VII. Cudzysłów („ ”).

1. Jeżeli piszący przytacza czyjeś słowa lub myśli w postaci mowy *niezależnej* (t. j. bez zmiany zaimków osobowych i bez użycia spójnika podrzędnego), to zamieszcza wszystkie te wyrazy w cudzysłowie.

a) „Sprzedam cały dobytek — rzekł z gniewem — i pójdę w świat.”

b) Teraz rozumiem, dlaczego francuski myśliciel powiedział: „Wiemy, że musimy umrzeć, ale w to nie wierzymy.”

c) Jan spojrzał na braci i rzekł z goryczą: „Bóg was ukarze za moją krzywdę.”

Uwaga. Jeżeli piszący podaje czyjeś słowa lub myśli w postaci mowy *zależnej*, to nie zamieszcza ich w cudzysłowie.

Jan spojrzał na braci i rzekł z goryczą, że Bóg ich ukarze za jego krzywdę.

2. Zamiast cudzysłowu używamy bardzo często (zwłaszcza w druku) kreski poziomej, zwanej *myślnikiem* (zobacz niżej!).

VIII. Kropki (.....).

1. *Kropkami* oznaczamy przerwany tok zdania, opuszczone wyrazy lub litery.

a) Rozpaczliwym ruchem wynurzyła się nad powierzchnię wody i krzyknęła nieludzkim głosem:

— Dzieci moje.....

b) E! co wojna, to wojna..... Gdzie wojują, tam zabijają i palą..... Pamiętam, z Francuzem kiedyśmy wojowali..... o!..... to.....

c) Pojedynek między p. R.....skim a p. Ł.....czem odbył się wczoraj rano.

2. *Kropki* kładziemy niekiedy przed wyrażeniem niespodziewanem (porównaj: *myślnik*, uw 1.).

Krzycki zaś, gdy go rozebrano i położono do łóżka, poczuł nagle łzy w oczach i począł przepraszać z nadzwyczajnem rozrzewnieniem..... poduszkę.

IX. Nawias ( ) [ ].

W nawiasie zamieszczamy wyrazy lub całe zdania, wyrażające myśl

[1]) Na końcu tego rodzaju zdań kładziemy niekiedy *kropkę* zamiast *wykrzyknika*.

dodatkową, wyjaśnienie uboczne, uzupełnienie i t. p.

a) Adam Mickiewicz urodził się w Zaosiu (pod Nowogródkiem).

b) Przerażona wieścią o wojnie, wyjechała (31. sierpnia) do Szwajcaryi.

c) Pojęcie o prawach człowieka i sprawiedliwości stoi tu (ile zdołałem zauważyć) o wiele wyżej, niż w Europie.

d) Nie znalazłem dotychczas ani jednego Japończyka lub Japonki, którzyby nie umieli pisać i czytać (a umyślnie ich o to pytałem).

e) W botanice po Jundzille i Szubercie (dyrektorze ogrodu botanicznego w Warszawie) odznacza się Wojciech Jastrzębowski, Antoni Andrzejowski, Ignacy Czerwiakowski, a Warszewicz (w tym czasie w Ameryce zostający) zdobył sobie sławę w całym świecie.

f) W pobliżu Bełczączki każę jej wleźć do kolaski, ale tymczasem chciało jej się koniecznie jechać na podjezdku, że to (powiada) zdrowiej.

X. Myślnik (—).

1. Znak ten kładziemy przed niespodziewanym, nagłym zwrotem myśli, [1] przed uogólnieniem lub jaskrawem przeciwstawieniem. [2]

a) Was także żegnam bez miecza rycerze,
A choć mi serce pęka — śmiech mię bierze.

b) Zerwał płaszcz, pancerz, roztargał odzienie,
I z piersi zrzucił wszystko — prócz zgryzoty.

c) I boję się wszystkiego — z wyjątkiem śmierci.

d) Chłopcem będąc, chodziłem do szkoły Musoniusza, który mawiał nam, że szczęście polega na tem, by chcieć tego, czego chcą bogi — a zatem od naszej woli zależy.

e) Dużo odwagi i dużo pieniędzy, dobre nogi i dobry rewolwer — oto wszystko, co w taką podróż wziąć musisz.

f) Przed wami świat się otwiera — przede mną grób!

2. Myślnikiem oznaczamy niekiedy opuszczone wyrazy.

a) Dzwonek! słyszycie dzwonek? Runt, runt pod bramami! Gaście ogień — do siebie!

b) Bogactwo, sława, władza — czczy dym! marność!

3. Myślnika używamy bardzo często zamiast cudzysłowu, czasem także zamiast przecinka, średnika lub nawiasu.

a) Nakoniec wstała i rzekła:

— Anielka może to życiem przypłacić.

b) — Lekki to jest człek, lekki — mówił Skrzetuski.

c) — Aha! — rzekł — zdobyłem chorągiew.

d) Nie tak my stara szlachta jak Sienińscy, ani może jak Pągowscy — ale szlachta i to wyrosła z wojny, z tego, co boli, jako mawiał pan Czarniecki.

e) Tak też się stało — i dzień później zasiedli obaj przed gąsiorkiem zacnego węgrzyna i talerzem podprażonych migdałów, które ksiądz prałat rad przy winie spożywał.

f) Moralnym sprawcą nieszczęścia był — według mniemania współczesnych — sam książę i jego zausznicy.

4. Niekiedy kładziemy myślnik po kropce, pytajniku lub wykrzykniku, a to w celu silniejszego rozgraniczenia zdań.

a) Znałem go, będąc dzieckiem. — Był on wtedy młody,
Żywy, dowcipny, wesół i sławny z urody.....

b) Samotność! — Cóż po ludziach, czym śpiewak dla ludzi?

c) A Łowicz co? — On pacierz po umarłych mówi.

---

[1]) Porówn: Kropki (.....), uw. 2.

[2]) Zastosowanie kreski poziomej w piśmie i druku jest tak różnorodne, że w bardzo wielu wypadkach istota tego znaku pisarskiego wcale nie odpowiada jego nazwie. Niektórzy zowią *myślnikiem* szereg kropek (zob. wyżej), a kreskę poziomą nazywają *pauzą*.

XI. Łącznik (-).

Krótkiej kreski poziomej, zwanej łącznikiem, używamy przy rozdzielaniu wyrazów, oraz przy spajaniu wyrazów złożonych: rzad-ki; jasnoróżowy, rzymsko-katolicki, słownik polsko-francuski i t. p.

znalazca, 2. -lazcy, l. mn. -lazcy, 2. -ców.
znaleźć, znajdę, znajdzie, znajdą; znalazłem, znalazł, znaleźli; rozk. znajdź, znajdźmy, znajdźcie; znalazłszy. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
znaleźne, 2. -nego, 6. i 7. -nem.
znamienity (nie: znamięnity).
znamienny.
znamię, 2. -mienia, 3. -niu, l. mn. -miona, 2. -mion. Zob. imię.
znamionować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
znarowić (się), rozk. znarów (się).
znawca, 2. -cy, l. mn. -cy, 2. -ców.
znawstwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
znęcać się, znęca się.
znędzniały — zob. znędznieć.
znędznieć, znędznieje; rozk. -niej; znędzniał, znędznieli (nie: -nia*l*i) — ale: znędzniały starzec, l. mn. znędznia*l*i (nie: -nie*l*i) starcy.
znękać, znęka.
zniechęcenie, 2. -nia.
zniechęcić (się), -cimy, zniechęcił; rozk. zniechęć, zniechęćcie; zniechęciwszy (się).
zniechęcony.
zniecierpliwić (się), -wimy; rozk. -liw; zniecierpliwiwszy (się).
zniecierpliwiony.
znieczulenie, 2. -nia.
znieczulić, znieczulimy (prawidło — zob. *-imy*, *-ymy);* rozk. znieczul, -czulmy.
znieczulony.
zniemczały — zob. zniemczony.
zniemczeć (= zamienić się w Niemca), zniemczeję, zniemczeje, rozk. zniemczej; zniemczał, zniemczeli (nie: -czali) — ale: zniemczały Polak, l. mn. zniemcza*l*i (nie: -cze*l*i) Polacy. Porówn. zniemczyć.
zniemczony, l. mn. -czeni; *zniemczały*, l. mn. -czali. Zob. zniemczeć.
zniemczyć (kogo), -czymy; zniemczył; rozk. zniemcz, zniemczcie; zniemczony. Porówn. zniemczeć.
znienacka.
znienawidzić, znienawidzę, -widzimy; znienawidził, -dziła, -dzili; rozk. znienawidź, -widźcie; znienawidziwszy.
znienawidzony, -na, -ne; l. mn. -widzeni, -dzone.
zniesławiać, -wia, rozk. -wiaj.
zniesławić, -wimy; rozk. zniesław, -sławcie.
zniesławiony.
znieść — zob. nieść.
zniewaga, tych -wag.
zniewalać, -wala, rozk. -laj.
znieważenie, 2. -nia.
znieważony.
znieważyć, -żymy; rozk. znieważ.
zniewieściałość, 2. -ści.
zniewieściały — zob. zniewieścieć.
zniewieścieć, zniewieścieje, rozk. zniewieściej, zniewieścia*ł*, zniewieścieli (nie: -cia*l*i) — ale: zniewieściały żołnierz, l. mn. zniewieścia*l*i (nie: -cie*l*i) żołnierze.
zniewolić, -wolimy, zniewolił; rozk. zniewol, -wolcie (rzadko: zniewól, -wólcie, chociaż: dozwól, pozwól...).
zniewolony.
znikąd.
znikczemniały, -ła, -łe; l. mn. znikczemnia*l*i (nie: -nie*l*i), -niałe. Porówn. znikczemnieć.
znikczemnieć, -nieje; rozk. -niej, -niejcie; znikczemniał, -nieli. Porówn. znikczemniały.
zniknąć, zniknę, zniknie; znikł, znikła, znikło, znikli, znikły — albo: zniknął, -nęła, -nęło, -nęli, -nęły; rozk. zniknij; zniknąwszy albo znikłszy. Podobnie odmieniają się: przeniknąć, uniknąć, wniknąć, zaniknąć i t. p. Zob. *-szy* czy *-łszy?*
zniszczeć (= obrócić się wniwecz, popsuć się), zniszczeje, zniszczeją, zniszczał, rozk. zniszczej; *zniszczyć* (= obrócić wniwecz), *zniszczyć się* (= obrócić się w niwecz), zniszczy, -czymy, zniszczył, rozk. zniszcz, zniszczcie.
zniszczony.
zniszczyć (się) — zob. zniszczeć.

zniweczyć, -czymy; rozk. zniwecz, -weczcie.
zniżony.
zniżyć, -żymy; rozk. zniż, zniżcie.
znośnie, st. w. -niej.
znośny.
znowu, znów.
znój, 2. znoju, l. mn. -je, 2. -jów.
znów, znowu.
znudzić (się), -dzimy; rozk. znudź, znudźcie.
znudzony.
znużenie, 2. -nia.
znużony, l. mn. -żeni.
znużyć (się)—zob. nużyć.
zobojętniały, l. mn. zobojętniali (nie: -nieli). Porówn. zobojętnieć.
zobojętnieć, zobojętnieje, rozk. -niej, zobojętniał, zobojętnieli. Porównaj: zabojętniały.
zobojętnienie, 2. -nia.
zobowiązać (się), zobowiążę, -wiąże, rozk. zobowiąż; zobowiązawszy (się).
zobowiązanie, l. mn. -nia, 2. -zań.
zobowiązywać (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zoczyć, zoczę, zoczy, zoczymy, zoczą, zoczył.
zodyak, 2. -ka, rzadziej: -ku.
Zofia (imię osoby), 2. i 3. -fii, 4. -fię — ale: Sofia (stolica Bułgaryi), chociaż oba te wyrazy pochodzą z grec. σοφία, czytaj: sofia.
Zofiówka (nazwa ogrodu). Zob. *-ówka*.
zohydzić, -dzimy, rozk. zohydź, zohydźcie.
Zola (pisarz franc.), 2. -li, 4. -lę.
zoolog, l. mn. -gowie, niekiedy także: -dzy.
zoologia, 2. i 3. -gii, 4. -gię.
zoologiczny.
zorać — zob. orać.
zorganizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zoryentować się, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zorza, l. mn. -rze, 2. zórz.
Zosia, Zosiu! Zob. Józia.
zostać, rozk. zostań, zostańmy; zostawszy.
zostawić, -wimy; rozk. zostaw.
(zowąd); ni stąd, ni zowąd.
zrabować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zrachować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zranić, -nimy; rozk. zrań, zrańmy.
zraz, 2. -zu i -za, l. mn. -zy, 2. -zów.
zrazić (się), -zimy, -ził; rozk. zraź, zraźcie (się).
zrazówka, tych -wek. Zob. *-ówka*.
zrazu.
zrażać (się), -ża, rozk. -żaj (się).
zrażony, l. mn. -żeni.
zrąb, 2. zrębu, l. mn. zręby, 2. -bów.
zrąbać, zrąbię, zrąbią, zrąbał, zrąbali; rozk. zrąb, zrąbmy, zrąbcie.
zrealizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zreformować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zregestrować albo zrejestrować — zob. rejestrować.
zrejestrować albo zregestrować — zob. rejestrować.
zreorganizować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zresztą.
zrezygnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zręcznie, st. w. -niej.
zręczny.
Zrinyi, 2. i 4. Zriniego albo Zrinyi'ego, 3. Zriniemu albo Zrinyi'emu, 6. i 7. Zrinim albo Zrinyi'm. Zob. Imiona własne cudzoziemskie, uw. II.
zrobić, -bimy; rozk. zrób, zróbcie.
zrosnąć się — zob. róść.
zrość się, zrość się — zob. róść.
zrozpaczony. Zob. *bez-, roz-*.
zrozumiale, st. w. -lej.
zrozumiały.
zrozumieć — zob. rozumieć.
zrość się, zrość się — zob. róść.
zrównać (się), zrówna.
zrównoważony.
zrównoważyć, -żymy; rozk. -waż, -ważcie.
zrożowieć, -wieje, -wiał, -wieli; rozk. -wiej.
zrujnować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zruszczony, l. mn. -czeni.

zruszczyć (się), zruszczę, zruszczymy, zruszczył, rozk. zruszcz, zruszczmy, zruszczcie.
zrymować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zrządzenie, 2. -nia. Zob. rząd.
zrządzić — zob. rządzić.
zrzec się — zob. rzec.
zrzednieć, zrzednąć — zob. rzednieć.
zrzekać się, zrzeka się.
zrzęda, 2. -dy; zrzędny.
zrzędność, 2. -ści.
zrzędzić, -dzimy; rozk. zrzędź, zrzędźcie.
zrzucić, -cimy; zrzuć, zrzućcie.
zrzynać — zob. zerznąć.
zsadzić, zesadzić, -dzimy; rozk. zsadź, zesadź, zsadźcie, zesadźcie.
zsechać się — mów i pisz: zsychać się.
zsełać, pisz: zsyłać — zobacz!
zsiadać, zsiada, rozk. zsiadaj.
zsiadły, -ła, -łe.
zsiąść — zob. siąść.
zsiec — zob. siec.
zsiekać, zsieka.
zsiniały, l. mn. zsinia*li* (nie: -nie*li*). Porówn. zsinieć.
zsinieć (niekiedy: zesinieć), zsinieje, zsiniał, zsinieli. Porówn. zsiniały.
zsiwiały — zob. zsiwieć.
zsiwieć (niekiedy: zesiwieć), zsiwieje, zsiwiał, zsiwieli (nie: zsiwia*li*) — ale: zsiwiały starzec, l. mn. zsiwia*li* (nie: zsiwie*li*) starcy.
zstąpić, -pimy; rozk. zstąp, zstąpmy, zstąpcie.
zstępować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zsumować, zesumować, -uje, rozk. -uj. Zob. 1) *-ować*; 2) *we* czy *w*?
zsunąć, zesunąć; zsunął, zesunął; zsuń, zesuń, zsuńmy, zesuńmy; zsunąwszy, zesunąwszy.
zsuwać, zesuwać, zsuwa, zesuwa.
zsychać się, zsycha się.
zsyłać, zesyłać (nie: zsełać, zesełać) — zob. wysyłać.
zsypać, zesypać; zsypie, zesypie; zsyp, zesyp, zsypmy, zesypmy.
zsypywać, zesypywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zszargać, zszarga.
zszarzać — zob. szarzać.
zszarzały (od *zszarzeć* — zob. *szarzeć*).
zszarzeć — zob. szarzeć.
zszumować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zszyć, zeszyć; zszyje, zeszyje; zszył, zeszył; rozk. zszyj, zeszyj.
zszywać, zeszywać; zszywa, zeszywa.
zśliznąć się, ześliznąć się — zob. wśliznąć się.
zubożały — zob. zubożeć.
zubożeć (= stać się ubogim), zubożeje; rozk. -żej; zubożał, zubożeli — ale: zubożały bogacz, l. mn. zubożali (nie: zubożeli) bogacze. Porównaj: zubożyć.
zubożyć (= przywieść kogo do ubóstwa), zuboży, zubożył. Porówn. zubożeć.
zuch, l. mn. -chy, 2. -chów.
zuchwale, st. w. -lej.
zuchwalec, 5. -chwalcze! l. mn. -cy, 2. -ców.
zuchwały.
zupa, tych zup.
zupełny.
Zurych, Zürich (obie pis. w użyciu), 2. Zurychu, Zürichu, pod Zurychem, pod Zürichem.
Zuzanna, 2. -zanny.
zużycie, 2. -cia.
zużyć, zużyje, zużył, rozk. zużyj.
zużytkować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zużyty.
zużywać, -żywa.
zwabić, -bimy; rozk. zwab, zwabcie.
zwać (się), zwę, zwiesz, zwie .... zwą; *zowię* (*zowę* wyszło z użycia), zowiesz, zowie .... zowią (*zową* wyszło z użycia); zwąc albo zowiąc (*zowąc* wyszło z użycia); zwał; rozk. zwij, zwijcie.
zwalisko, zwykle w l. mn. -ska, 2. -lisk.
zwarty, st. w. zwartszy.
zwaryować, -ryuje, -ryował, rozk. zwaryuj. Zob. *-ować*.
zwarzony (od zwarzyć — zob. warzyć).

zwarzyć — zob. warzyć.
zwaśnić, -nimy; rozk. zwaśnij, -nijmy.
zważać (na co), zważa.
zważony (od zważyć — zob. ważyć).
zważyć — zob. ważyć.
zwątleć — zob. zwątlić.
zwątlić (= osłabić, nadwerężyć), zwątlę, zwątli, zwątlą; zwątlił, zwątlili; *zwątleć* (= osłabnąć), zwątleję, zwątleje, zwątleją; zwątlał, zwątleli.
zwątpić — zob. wątpić.
zwątpienie, 2. -nia.
zwęszyć, -szymy, zwęszył; rozk. zwęsz, zwęszcie.
zwęzić, zwężę, zwęzi, -zimy, zwężą, zwęził, -ziła, -zili; rozk. zwęź, zwęźcie — albo: zwężyć, zwężę, zwęży, -żymy, zwężą, zwężył, -żyła, -żyły; rozk. zwęż, zwężcie.
zwężać, zwęża. rozk. zwężaj.
zwężenie, 2. -nia.
zwężony.
zwężyć — zob. zwęzić.
zwiać, zwieje, zwiał, zwiali; rozk. zwiej.
zwiady, tych -dów.
zwiastować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
Zwiastowanie Najświętszej Maryi Panny (nazwa święta).
zwiastun, l. mn. -ny, -ni, niekiedy także: -nowie, 2. -nów. Zob. *-un*.
zwiastunka, l. mn. -ki, 2. -nek. Zob. *-unka*.
związać, zwiąże, rozk. zwiąż, związcie.
związek, 2. związku, l. mn. związki.
związkowy.
związywać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
zwichnąć, zwichnął, rozk. zwichnij; zwichnąwszy.
zwichrzony.
zwichrzyć — zob. wichrzyć.
zwidzać — pisz: zwiedzać, zwiedza.
zwidzić, pisz: zwiedzić — zobacz!
zwiedzać, zwiedza, rozk. zwiedzaj.
zwiedzić, zwiedzę, zwiedzi, -dzimy, zwiedził; rozk. zwiedź, zwiedźcie; zwiedzony (ale: zwieść, zwiodę, zwiedzi*o*ny).
zwiedziony (od *zwieść*)—ale: zwiedzony (od *zwiedzić*).
zwiedzony — zob. zwiedziony.
zwierciadlany.
zwierciadło, 2. -dła, 3. -dłu, 7. w zwierciedle, rzadziej: w zwierciadle, tych zwierciadeł.
zwierz, 2. zwierza.
zwierzać się, zwierza się.
zwierzątko, 3. -rzątku, tych -rzątek.
zwierzchni, -nia, -nie.
zwierzchnictwo, 2. -ctwa. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
zwierzchniczy.
zwierzchniczka, 3. i 7. -niczce, tych -czek.
zwierzchnik, l. mn. -cy.
zwierzchność, 2. -ści.
zwierzę, 3. -rzęciu, tych -rząt. Zob. kurczę.
zwierzęcość, 2. -ści.
zwierzęcy.
zwierzyć się, -rzymy się; rozk. zwierz, zwierzcie się.
zwierzyna, 2. -ny.
zwierzyniec, 2. -rzyńca, l. mn. -rzyńce, 2. -ców.
zwiesić, zwieszę, zwiesimy, zwiesiwszy; rozk. zwieś, zwieśmy, zwieście. Porówn.: zwieźć, rozk. zwieź, zwieźmy, zwieźcie.
zwieszać, zwiesza.
zwieść, zwiodę, zwiedziesz, zwiedzie.... zwiodą; zwiodłem, zwiódł, zwiedli, zwiodły; rozk. zwiedź, zwiedźcie; zwiódłszy, zwiedzi*o*ny. Zob. a) zwiedzić, zwiedzony; b) zwieźć; c) Bezokolicznik, uw. 2.; d) *-szy* czy *-łszy?*
zwietrzały, -ła, -łe; zwietrzałe pachnidło. Zob. zwietrzeć.
zwietrzeć (= stracić lotne części), zwietrzeje, zwietrzał, (pachnidło) zwietrzało. Porówn. zwietrzyć.
zwietrzyć (= wyśledzić węchem), zwietrzy, zwietrzył; rozk. zwietrz, zwietrzcie. Pies zwietrzył zająca. Porówn. zwietrzeć.
zwiewać, zwiewa.
zwieźć, zwiozę, zwieziesz, zwiezie.... zwiozą; zwiozłem, zwiózł,

zwieźli, zwiozły; rozk. zwieź, zwieźmy, zwieźcie; zwiózłszy. Porówn. 1) zwiesić, rozk. zwieś, zwieśmy, zwieście; 2) zwieść (zwiodę); 3) Bezokolicznik, uw. 2.; 4) *-szy* czy *-łszy?*

zwiędnąć — zob. więdnąć.

zwiędnieć — zob. więdnieć.

zwiększony.

zwiększyć, -szymy; rozk. zwiększ, zwiększcie.

zwięzłość, 2. -ści.

zwięzły.

zwięźle, st. w. -lej.

zwijać, zwija; rozk. zwijaj.

zwilgnąć, zwilgnie; zwilgł, częściej: zwilgnął; zwilgła, zwilgło, zwilgły.

zwilgotnieć, zwilgotnieje, zwilgotniał.

zwilżyć, -żymy; rozk. zwilż, zwilżcie.

zwinąć, zwinął, -nęła, -nęli, -nęły; rozk. zwiń, zwińmy.

zwinnie, st. w. -niej.

zwinny, zwinniejszy.

zwir — pisz: żwir — zob.!

zwisnąć, zwiśnie, zwisł albo zwisnął, zwisła, zwisło, zwisły; rozk. zwiśnij.

zwlec, zwlokę albo zwlekę, zwlecze, zwloką albo zwleką, zwlokłem albo zwlekłem, zwlókł albo zwlekł, zwlokła albo zwlekła, zwlekli, zwlokły albo zwlekły; rozk. zwlecz, zwleczcie; zwlókłszy albo zwlekłszy (w języku literackim częściej: zwlokę, zwloką, zwlokłem, zwlókł i t. d.). Zob. *-szy* czy *-łszy?*

zwlekać, zwleka.

zwłaszcza, zwłaszcza że.

zwłoka (= opóźnienie), 2. -ki.

zwłoki (= umarły), tych zwłok.

zwłóczyć, -czymy; rozk. zwłócz, zwłóczcie.

zwodziciel, l. mn. -le, 2. -li.

zwodzić — zob. wodzić.

zwojować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zwolenniczka, 3. i 7. -niczce, tych -czek.

zwolennik, l. mn. -cy.

zwolna.

zwolnić, -nimy; rozk. zwolnij, -nijmy.

zwoływać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować.*

zwozić — zob. wozić.

zwożenie, 2. -nia.

zwój, 2. zwoju, l. mn. -je, 2. -jów.

zwóz (= zwożenie), 2. zwozu.

zwózka (= zwożenie), 3. i 7. zwózce, tych -zek. Zob. *-ka.*

zwrot (nie: zwrót), 2. -tu.

zwrotka (nie: zwrotka), 3. i 7. zwrotce, tych -tek.

zwrotnik (nie: zwrótnik), 2. -ka.

zwrotny (nie: zwrótny).

zwrócić, -cimy; rozk. zwróć, zwróćcie.

zwrót — pisz: zwrot.

zwrótka, pisz: zwrotka — zobacz!

zwrótnik — pisz: zwrotnik.

zwrótny — pisz: zwrotny.

zwycięski. Zob. *-ski, -sko ...*

zwycięsko. Zob. *-ski, -sko ...*

zwycięstwo, tych zwycięstw. Zob. *-ski, -sko ...*

zwycięzca, l. mn. -zcy, 2. -zców. Zob. *-ca.*

zwyciężony.

zwyciężyć, -żymy; rozk. zwycięż, -ciężcie.

zwyczaj, l. mn. -je, 2. -jów.

(zwyknąć), zwykł, zwykła, zwykło, zwykli, zwykły.

zwyrodniały—zob. zwyrodnieć.

zwyrodnieć, -nieje; rozk. -niej; zwyrodniał, zwyrodnieli — ale: zwyrodniały syn, l. mn. zwyrodniali synowie.

zwyrodnienie, 2. -nia.

zwyżka, 3. zwyżce, tych -żek.

Zygfryd, 2. -da.

Zygmunt, 2. -ta, l. mn. -towie, 2. -tów; Zygmunt Stary (przydomek); Zygmunt (nazwa dzwonu).

Zygmuntostwo, 2. -stwa. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*

Zygmuntowa, tej -owej, tę -ową, te -owe. Zob. szewcowa.

zygmuntowski; czasy zygmutowskie. Zob. *-ski* czy *-wski?*

zygmuntówka (rodzaj szabli). Zob. *-ówka.*

Zygmuś, 5. -siu! Zob. *-uś.*

zygzak albo gzygzak (rzadziej), 2. -ku albo -ka.
zyskać, zyska (forma: *zyszcze* wychodzi z użycia), rozk. zyskaj.
zyskiwać, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ję*.
zyz*, zyzować*, zyzowaty*, częściej: zez, zezować, zezowaty — zobacz!
zziajany.
zzielenieć, -nieje, -niał, -nieli; rozk. -niej.
zziębły albo zziębnięty.
zziębnąć, zziębnę, zziębnie, zziąbł albo zziębnął, zziębła, zziębło, zziębli, zziębły; zziębnij; zziębnięty albo zziębły; zziębnąwszy.
zzuć, zzuje, zzuł; rozk. zzuj.
zzuty (od *zzuć*).
zzuwać (buty), zzuwa.
zżąć — zerznąć.
zżerać, zżera.
zżęcie, 2. -cia — zob. zerznąć.
zżęty — zob. zerznąć.
zżółkły, -ła, -łe.
zżółknąć, zżółknę, zżółknie, zżółkną; zżółkł albo zżółknął, zżółkła, zżółkło, zżółkli, zżółkły; rozk. zżółknij; *zżółknieć*, zżółknieję, -nieje, -nieją; zżółkniał, -niała, -nieli, -niały; rozk. zżółkniej.
zżółknieć — zob. zżółknąć.
zżuć, zżuje, zżuł; rozk. zżuj; zżuwszy.
zżuwać, zżuwa.
zżyć się (z kim, z czem), zżyje się, zżywszy się.
zżydziały, l. mn. -dziali.
zżydzieć, -dzieje, -dział, -dzieli; rozk. -dziej.
zżymać się, zżyma się, rozk. -maj się.
zżynać — zob. zerznąć.

Z.

ź czy ***ś?*** Spółgłoska *ź* brzmi często jak *ś:* gryźcie, gałąź, rzeźki i t. p. (wymawiamy: gryście, gałąś, rześki). Zob. *s, ś* czy *z, ź?*
ź, ż czy ***z?*** (zdziałać czy ździałać? żyzny czy żyźny? zwierzę czy źwierzę? zarzewie czy żarzewie? i t. p.) — zob. *z, ź, ż.*
ź́ć czy ***ś́ć*** w bezokoliczniku słów: gryźć, znaleźć, nieść, pleść i t. p.?— zob. Bezokolicznik, uw. 2.
ździ..... (zdziałać, zdziwić się, zdzierać i t. p.)—zob. *zdzi....* (zdziałać, zdziwić się, zdzierać i t. p.).
ździebełko, 2. -bełka, tych -bełek.
ździbło (w języku literackim rzadko: ździebło), 2. ździbła, 3. ździbłu, 6. ździbłem, 7. na ździble, l. mn. ździbła, 2. ździebeł.
źle, gorzej, najgorzej; nieźle, niezgorzej, nienajgorzej.
żmija, zmija — dawniej tak mówiono i pisano — obecnie: żmija (zobacz!).
źrebiec, 2. źrebca, l. mn. -ce, 2. -ców.
źrebię, 2. -bięcia, 3. -bięciu, tych źrebiąt. Zob. *kurczę*.
źrenica, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -nic.
źródlany (woda źródlana).
źródło, 2. -dła, 3. -dłu, 7. w źródle, tych źródeł.
źródłosłów, 2. -słowu, l. mn. -słowy, 2. -słowów.
źródłowy (praca źródłowa = oparta na źródłach).
źwi..... (źwierciadło, źwierzę i t. p.) — zob. *zwi....* (zwierciadło, zwierzę i t. p.).

Ż.

ż czy **rz?** — zob. *rz*, *ż*.

ż, ź czy **ź?** (zdziałać czy ździałać? żyzny czy żyźny? zwierzę czy źwierzę? żarzewie czy zarzewie? i t. p.) — zob. *z*, *ź*, *ż*.

żaba, tych żab.

żabka, 3. i 7. żabce, tych -bek.

żachnąć się, żachnął się, rozk. żachnij się.

żaden, żadna, żadne; 4. p. rodz. żeńs. żadną.

żagiel, 2 żagla, rzadziej: żaglu, l. mn. żagle, 2. żagli.

żagiew, tej żagwi, te żagwie, tych żagwi.

żak, 2. -ka, l. mn. -ki, niekiedy: -cy, 2. -ków.

żakiet, 2. -tu, rzadziej: -ta, l. mn. -ty, 2. -tów.

żakostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*

żakowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*

żal, 2. -lu, l. mn. -le, 2. -lów.

żali, ażali. Dawniej mówiono i pisano: *zali*, *azali;* wyrazy te spotykamy niekiedy i dzisiaj jeszcze w języku literackim, ale obok nich pojawiają się także nieprawidłowe formy: *żali*, *ażali*.

żalić się, -limy się; rozk. żal się.

żaluzya, 2. i 3. -zyi, 4. -zyę, l. m. -zye, 2. -zyi.

żałoba, 2. -by.

żałobny.

żałosny (formę *żałośny* spotykamy rzadko we współczesnym języku książkowym), żałosna, żałosne. Zob. bolesny.

żałość, 2. -ści.

żałośnie, st. w. -niej. Zob. bolesny.

żałować, -uje, rozk. -uj. Zob. *- uję*.

żandarm, l. mn. -mi, 2. -mów.

żandarmerya, 2. i 3. -ryi, 4. -ryę.

żar, 2. żaru, 7. w żarze.

żarcie, 2. -cia.

żargon, 2. -nu.

żarliwie, st. w. -wiej.

żarliwy.

żarłoczny.

żarłok, l. mn. -ki, rzadziej: -cy.

żarna, 2. żarn albo żaren.

żarowy.

żart, 2. -tu.

żartki (= bystry, szybki).

żartko (= bystro, szybko).

żartować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-uję*.

żartowniś, l. mn. -sie, 2. -siów.

żarzący się.

żarzewie — zob. zarzewie.

żarzyć się, żarzy się, żarzył się; rozk. żarz się.

żąć (= ścinać sierpem zboże i t. p.), żnę, żniesz, żnie... żną; żąłem, żął, żęła, żęli, żęły; żnąc; rozk. żnij. Porównaj: rznąć (= krajać nożem, przecinać piłą).

żądać, żąda. Pisz *ż* (nie: *rz*) we wszystkich wyrazach pokrewnych: żądanie, żądny (= pragnący czegoś), pożądać, zażądać, pożądany, żądza, pożądliwość i t. p. Porównaj: *rząd*, *rządny* (= lubiący porządek, gospodarny i t. p.).

żądło, 2. -dła, 3. -dłu, 7. w żądle, tych -deł.

żądny (= pragnący czego, pożądający) — ale: rządny (= lubiący porządek, gospodarny i t. p.). Zob. 1) żądać; b) rząd.

żądza, l. mn. -dze, 2. żądz. Zob. żądać.

żbik, 2. -ka, l. mn. -ki.

że (spójnik).

-że. Cząstkę wzmacniającą *że* piszemy zawsze łącznie z wyrazem, do którego należy: mówże, piszże, dajże, mamże, czyjże, tamże, jakże i t. d.

-że. Pisz *ż* (nie *rz*) w przyrostku... *że*,... *ż:* aż, iż, niż, już, też, gdyż, kiedyż, gdzież, ileż, cóż, czyż, któż, chociaż, czemuż, czegóż, przecież, również, takiż, takaż, takież, jakiż, tenże, taż, toż, będęż, zróbże, piszcież i t. d. Końcowe *ż* w przy-

toczonych powyżej wyrazach jest skróconym przyrostkiem *-że*.
żebra (zwierzę), częściej: zebra — zobacz!
żebractwo, 2. -ctwa. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
żebraczka, 3. i 7. -braczce, tych -czek.
żebrać, żebrzę, -brzesz, -brze.... żebrzą; żebrząc; rozk. żebraj, żebrz (rzadziej).
żebrak, l. mn. -cy albo -ki.
żebro, 2. żebra, 3. żebru, 7. w żebrze, l. mn. żebra, 2. żeber.
żeby; żebym, żebyś, żebyśmy, żebyście.
żegiestowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
Żegiestów, ku Żegiestowu. Zob. Kraków.
żeglarski; wyspy Żeglarskie.
żeglarstwo.
żeglarz, l. mn. -rze, 2 -rzy albo -rzów. Zob. *-arz*.
żeglować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
żegluga, 2. -gi.
żegnać (się), żegna się.
Żegota, 2. -ty, 3. -cie, 4. -tę, 5. -to!
żelatyna, 2. -ny.
żelaza (= pęta, kajdany i t. p.), tych żelaz.
żelazko, 2. -ka, 3. -ku, l. mn. żelazka, 2. -zek.
żelazny.
żelazo, w żelazie (forma *w żelezie* wychodzi z użycia).
żeleźniak (= garnek żelazny), 2. -ka.
żenić (się); -nimy; rozk. żeń, żeńmy (się).
zeniec, 2. żeńca, 5. żeńcze! l. mn. żeńcy, 2. -ców.
żenować (się), -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
żeński.
żer, 2. żeru.
żerdka, 2. żerdki, 3. i 7. żerdce, tych -dek.
żerdź, 2. -dzi, l. mn. -dzie, tych -dzi.
żerować (= żreć, paść się), -uje. Zob. *-ować*.
żęcie, 2. -cia. Zob. żąć.
żętyca (niektórzy piszą: żentyca), 2. -cy.
żgać, żga; rozk. żgaj.
żgnąć, żgnę, żgnie, żgnął; rozk. żgnij, żgnąwszy.
zleb (w górach), 2. -bu, l. mn. -by, 2. -bów.
żłobić, -bimy; rozk. żłób, żłóbcie.
żłopać, żłopie, żłopał; rozk. żłop, żłopcie.
żłób, żłobu.
żmija (pisownia: żmija, zmija wyszła z użycia), 2. i 3. żmii, 4. żmiję, l. mn. żmije, tych żmij.
żmudny — zob. zmudny.
Żmudzin, l. mn. -ni, 2. -nów.
żmudzinek (rodzaj konia), -dzinka, l. mn. -ki, 2. -ków.
Żmudzinka, 2. -ki, 2. -nek.
żmudzki. Zob. *-cki* czy *-dzki?*
Żmudź, 2. -dzi, na Żmudzi.
Żmurko, 2. -ki, 3. -ce. Zob. Matejko.
żniwiarz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. 1) *-arz;* b) *żąć*.
żniwo, 2. -wa, 3. -wu, tych żniw. Porówn. żąć.
żołądek, 2. żołądka.
żołądkowy.
żołądź, tej żołędzi, l. mn. żołędzie, 2. -dzi.
żołd, 2. -du.
żołdactwo, 2. -ctwa. Zob. *-ctwo* czy *-dztwo?*
żołdak, l. mn. -cy, niekiedy: -ki, 2. -ków.
żołędny.
żołna (rzadziej: żółna), l. mn. -ny, 2. żołn (rzadziej: żółn).
żołnierski.
żołnierz, l. mn. -rze, 2. -rzy albo -rzów. Zob. *-erz*.
żołnierzysko, l. mn. -ska, 2. -sków.
żona, tych żon.
żonaty.
żółcić się, żółci się.
żółciowy.
żółciuchny. Zob. *-uchny*.
żółciutki. Zob. *-utki*.
żółć, 2. żółci.
Żółkiew, 2. Żółkwi, w Żółkwi.
żółkiewski (przymiot. od Żółkiew).
Żółkiewski (nazwisko rodowe), l. mn. Żółkiewscy.

żółknąć, żółknę, żółknie, żółkną; żółkł albo żółknął, żółkła, żółkli, żółkły; rozk. żółknij; *żółknieć*, żółknieję, -nieje, -nieją; żółkniał, -niała, -nieli, -niały; rozk. żółkniej.
żółknieć — zob. żółknąć.
żółtaczka, 3. i 7. -taczce.
żółtko, 2. -ka, 3. -ku, tych -tek.
żółto, st. w. żółciej.
żółtodziób, żółtodzioba albo żółtodzióba, l. mn. -by, 2. -bów. Zob. dziób.
żółty, żółtszy albo żółciejszy; morze Żółte.
żółw, 2. żółwia, l. mn. -wie, 2. -wi albo -wiów.
żóraw, 2. -wia, l. mn. -wie, 2. -wi.
żórawi, -wia, -wie (przymiot. od żóraw).
żrący.
żreć, żre, żarł, rozk. żryj.
żubr, 2. żubra, 7. w żubrze, tych -brów.
żubrowy — zob. żubrzy.
żubrzy (przymiot. od *żubr*) albo żubrowy.
żubrzyca, 2. -cy, l. mn. -ce, 2. -brzyc.
żuchwa, tych żuchw.
żuć, żuje, żuł, rozk. żuj.
żuk (owad), 2. -ka.
żuławy, 2. -ław (= obszar ziemi nizko położony, napływowy); w niektórych dziełach geograficznych: Niderlandy = Żuławy.
żupa (solna), tych żup.
żupan (ubiór), 2. -na, l. mn. -ny; *żupan* (= wysoki urzędnik), 2. -na, l. mn. -ni, niekiedy: -nowie.
żupnik, l. mn. -cy.
żur (= barszcz), 2. żuru, 7. w żurze.
żurnal, 2. -la i -lu, l. mn. -le, 2. -li i -lów.
żużel, 2. żużla, l. mn. żużle, 2. -li.
żwawo, st. w. żwawiej.
żwawy, l. mn. -wi; st. w. żwawszy, l. mn. żwawsi.
żwir, 2. -ru, w żwirze.
żwirówka, 3. i 7. -rówce. Zob. *-ówka*.
życie, 2. -cia.
życiorys, 2. -su, l. mn. -sy, 2. -sów.
życzenie, l. mn. -nia, 2. -czeń.
życzliwie, st. w. -wiej.
życzliwość, 2. -ści.
życzliwy, l. mn. -wi, st. w. życzliwszy, l. mn. -si.
życzyć, życzymy (zob. *-imy*, *-ymy*), rozk. życz, życzcie.
żyć, żyje, rozk. żyj.
żyd, l. mn. żydzi (= wyznawcy religii mojżeszowej), żydówka; Żyd, Żydzi (nazwa narodu), Żydówka. — Byli tam chrześcijanie i żydzi. Królowie syryjscy gnębili Żydów.
żydostwo. Zob. *-stwo* czy *-wstwo?*
żydowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
żydówka, Żydówka. Zob. 1) żyd; 2) *-ówka*.
żydziak, l. mn. -ki, 2. -ków.
żydziątko, 2. -ka, 3. -ku, tych -tek.
żydzieć, -dzieje, -dział, -dzieli.
żydzisko (ten i to), l. mn. -ska, 2. -sków.
żyjący.
żyjątko, 2. -ka, 3. -ku, l. mn. -ka, 2. -tek.
żylasty, l. mn. żylaści.
żyła, tych żył.
żyłować, -uje, rozk. -uj. Zob. *-ować*.
żyrafa, tych żyraf.
żyrandol, 2. -la, rzadziej: -lu, l. m. -le, 2. -li, rzadziej: -lów.
żyrant, 2. -ta, l. mn. -ranci, 2. -tów.
żyrardowski. Zob. *-ski* czy *-wski?*
Żyrardów, ku Żyrardowu. Zob. Kraków.
żyro (wekslowe).
żyrować (weksel), -ruje; rozk. -ruj. Zob. *-ować*.
żytni, -nia, -nie, 2. -niego, -niej; 6. -nim, -nią, -niem — mniej powszechne: żytny, -na, -ne; 2. -nego, -nej; 6. -nym, -ną, -nem.
żytniówka, 2. -ki. Zob. *-ówka*.
żytnisko, tych -nisk.
żytny — zob. żytni.
żyto, 2. -ta, 3. -tu.
żytomierski.
Żytomierz, 2. -rza. Zob. *-mierz*.
żywcem.
żywica, l. mn. -ce. 2. -wic.
żywić, żywimy, rozk. żyw, żywcie.

żywioł (nie: żywiół), 2. -łu, l. mn. -ły, 2. -łów.
żywiusieńki, żywiuteńki. Zobacz: *-usieńki*, *-uteńki*.
żywność, 2. -ści.
żywo, st. w. -wiej.
żywość, 2. -ści.
żywot, 2. -ta, l. mn. -ty, 2. -tów.
żywotność, 2. -ści.
żywotny.
żywy, l. mn. -wi; st. w. żywszy, l. mn. -si.
żyzny (rzadziej: żyźny), st. w. żyźniejszy.
Żyżka (wódz czeski; pisow. orygin. Žižka), 2. -ki. 3. -ce, 4. -kę.

Sprostowania i dopiski.

Str. 8. barłóg. Kreska nad *o* niewyraźna — ma być: barłóg (b. rzadko: barłog).

Str. 15. Obok form *Bośnia*, *Bośnię*, *w Bośni* należy zamieścić uwagę: piszą także: *w Bośnii*.

Str. 16. W wierszu 11. i 18. od góry odbito niewyraźnie kreskę nad *o* — ma być: bób, ból.

Str. 18. Bułgarya — przekreślić formę: *tych Bułgaryi*.

Str. 53. Gorycya — przekreślić formę: *tych Gorycyi*.

Str. 57. harpun, 2. *-na* albo *-nu*.

Str. 75. kleić..... kleiwszy — ma być: *skleiwszy*.

Str. 75. Kmita. Po odmianie tego wyrazu dodać uwagę: Tak odmieniają się nazwiska rodowe na *a*: Zagłoba, Pszonka, Petrarka, Sapieha, Szajnocha i t. p. Nazwiska, których osnowa kończy się na spółgłoskę zmiękczoną (Rymsza, Zawisza i t. p.), odmieniają się w liczbie poj. jak *burza* (przyp. 3. i 7. Rymszy, Zawiszy).

Str. 76. *-ko*. Tematowe *z* piszemy w *przymiotnikach* — ma być: w *przysłówkach*.

Str. 79. koniugacya — ma być: konjugacya.

Str. 92. ludofina — ma być: ludolfina.

Str. 105. Obok wyrazu *mrzonka* dopisać uwagę: pisownię prawidłową *mżonka* spotykamy bardzo rzadko.

Str. 186. rozproszyć. Ostatni wyraz tego ustępu odbito niewyraźnie — ma być: rozprószyć (tak mówią i piszą przeważnie w Galicyi).